Ubi jus ibi remedium.
Jei įstatymas suteikia teisę, jis duoda ir priemonę jai apginti.

UDK

Sudarė ir parengė:
Vytautas BUDNIKAS
„Pozicijos“ vyriausiasis redaktorius, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos (LŽTA) pirmininkas, Asociacijos steigėjas ir signataras

Konsultavo:
Arimantas DUMČIUS
profesorius, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos (LŽTGA) Garbės pirmininkas, Asociacijos steigėjas ir signataras

Viktoras PETKUS
Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos (LŽTA) Garbės pirmininkas, Asociacijos steigėjas ir signataras

Recenzavo
Antanas BURAČAS
LMA akademikas, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos (LŽTGA) steigėjas ir signataras, M. Romerio universiteto profesorius

ISBN

Knygos dizainas ir maketas Rasos PREIDIENĖS
Išleido Lietuvos žmogaus teisių asociacija

LIETUVA IR ŽMOGAUS TEISĖS

Lietuvos žmogaus teisių asociacijų
(LŽTA ir LŽTGA) veiklos apžvalga

2000 – 2010 metai

II knyga

2012 Vilnius

TURINYS:

Pratarmė....18

I DALIS
Neskelbti tarptautinių organizacijų dokumentai

1973 07 20 Kanados URM raštas Kanados lietuvių bendruomenei....22
1974 12 31 Australijos Vyriausybės raštas....23
The violations of human rights in Soviet occupied Lithuania. A report for 1973....25
Introduction....26
Attempts to suppress dissent in Lithuania....28
Personnel changes in the leadership....28
Reports of acts of political suppression....29
Report of soviet efforts to control illegal press....30
Reported sanctions against students for national gesture....31
Report on events in Kaunas during the anniversary of Kalanta's self-immolation....32
Soviet press report of arrests for nationalistic activity in the procuracy of the Lithuanian SSR....32
Limits on creative freedom in the theater....32
Impediments to the preservation of cultural heritage....34
An appeal of Lithuanian intellectuals on preservation of paintings by m. K.Čiurlionis....35
Documentary materials on the violations of freedom of religion and conscience....36
A statement of Rev. Sigitas Tamkevičius to the procurator of the Lithuanian SSR....37
An appeal of rev. Victoras Šauklys, Mic, concerning an administrative judgment against him....38
A statement of the Catholics of Ceikiniai parish To soviet authorities....40
Addendum....43
A statement by the students and parents of Lithuania....44
A statement of the believers of Lithuania....45
A statement of a group of believers....46
A statement of rev. A. Liesys of Daunoriai village, the raion of Utena....48
Soviet objective in the European security conference....51
Soviet conquests not recognized....52
Self-determination for the Baltic nations....53
Soviet attempts to justify annexation....55
National resistance....56
Conclusions....57
1973 02 02 JAV Valstybės Sekretoriaus laiškas dėl Lietuvos apsisprendimo teisės....58
1975 01 21 Australijos užsienio reikalų ministerijos laiškas dėl Baltijos šalių piliečių karinės prievolės Sovietų Sąjungai....59
Dėl tikėjimo laisvės (Vilniaus arkivyskupijos kunigų pareiškimas dėl tikėjimo ir sąžinės laisvės 1979 m. vasaris)....60
Dėl žmogaus teisių gynėjų persekiojimo (Lietuvos Helsinkio grupės laiškas SSSR CK generaliniam sekretoriui ir SSSR generaliniam prokurorui dėl žmogaus teisių gynėjų persekiojimo)....62
VLIK'o laiškas JAV Prezidentui Dž.Bušui....63
Appeal to the President of the USA Supreme Committee for the Liberation of Lithuania (October 2, 1989)....64
Eltos išplatintas Lietuvos visuomeninių judėjimų pareiškimas, kuris buvo įteiktas JAV Kongreso nariams (anglų k.)....66
Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Komisijos kvietimas brifingui dėl žmogaus teisių padėties Lietuvoje su Lietuvai atstovaujančiais asmenimis....67
Prancūzijos Amnesty International skyriaus prašymas A. Buračui dėl mirties bausmės moratoriumo Lietuvoje....68
Komunikatas dėl Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo (prancūzų k.)....69
Komunikatas dėl Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo (lietuvių k.)....70
1989 11 05 Lietuvos visuomeninių organizacijų pareiškimas dėl visiško Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo (anglų k.)....71
Lietuvos iniciatyvinės Helsinkio susitarimams remti grupės Leidinys Nr. 4. Vyriausiajam Lietuvos Išlaisvinimo Komitetui. Lietuvos iniciatyvinės Helsinkio susitarimams remti grupės dokumentas Nr. 61. Atviras laiškas Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui....72
Lietuvos katalikų bažnyčios vadovybei jo Eminencijai kardinolui, jo Ekscelencijoms vyskupams ir vyskupijų valdytojams, visiems bažnyčios dignitoriams ir kunigams, taip pat visiems tikintiesiems ir Lietuvos gyventojams atviras laiškas....73
Kreipimasis į lietuvių visuomenę Lietuvoje ir išeivijoje....74
Į Lietuvos visuomenę....75
Jungtinių Amerikos Valstijų Prezidentui....75
Vyriausiajam Lietuvos Išsilaisvinimo Komitetui. Atviras laiškas Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo tarybos pirmininkui akademikui Jurgiui Vilemui....76
Vyriausiajam Lietuvos Išlaisvinimo Komitetui. Į lietuvių visuomenę išeivijoje....77
Kreipimasis į lenkų tautą, visus geros valios Lenkijos piliečius....77
Gintautas Iešmantas POLITINIS KALINYS. KAS JIS?....78

Helsinkio grupės dokumentas Nr. 66 80
Helsinkio grupės dokumentas Nr. 67 81
Helsinkio grupės dokumentas Nr. 68 81
Helsinkio grupės dokumentas NR. 69 82
Helsinkio grupės dokumentas Nr. 70 82
Helsinkio grupės dokumentas Nr. 71 82
Įstatymas, religija, tikintysis 83
P. Gražulio pareiškimas dėl mitingo prieš Europarlamento ir A. Klimaičio nuostatą 85
Вести из СССР . Права человека 87
Events in Lithuania 87
Events in Latvia 89
Events in Estonia 90
Jewish cultural centres 91
Miscellaneous reports 91
Appeal, April, 1990 92
Memorandum, February 9, 1990 94
Memorandum 95
LPS ir LŽTGA Memorandumas Jungtinėms Tautoms. 1990 m. 96
A guide to over 600 organizations concerned with human rights in Eastern Europe & the USSR Baltic States. Introduction 98
Non-official organizations 99
Main committee of the national movement of Latvia, Estonia and Lithuania 99
Joint Baltic American National Committee (JBANC) 99
Baltic American Freedom League (BAFL) 100
Baltic World Conference (BWC) 100
United Baltic Appeal (UBA) / Baltic Appeal to the United Nations (BATUN) 100
Baltic Committee in Sweden 101
Baltic Forum 101
Noticiero de Los Paises Balticos / Bulletin of the Baltic countries 101
Lithuania Introduction 101
Select bibliography 102
Non-Official Organizations. Human rights organizations and publications 102
Helsinkio susitarimų, įgyvendinimui remti Lietuvos visuomeninė grupė (Lithuanian public group to promote observance of the Helsinki accords (Lithuanian Helsinki group) 102
Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas (Catholic Committee to defend the rights of believers) 103
Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika (Chronicle of the Catholic Church in Lithuania) 105
Lithuanian Youth Association (LYA) Juventus Academica / Academic Youth 106
Nacionalinis liaudies frontas / National People's Front (NPF) 107
Lietuvos laisvės lyga / Lithuanian Freedom League (LFL) or League for a free Lithuania 107
Lietuvos revoliucinio išsivadavimo frontas / Lithuanian Revolutionary Front (LRLF) 108
Lietuvos komunistų sąjunga-judėjimas už išstojimą iš TSRS / Lithuanian Communist Association for secession from the USSR also known as union of Lithuanian communists for the secession of Lithuania from the USSR 108
Other Samizdat 108
Aušra / The Dawn 108
Free press initiative group / Alma Mater 108
Aušrelė / The Gentle Dawn 109
Perspektyvos / Perspectives 109
Laisvės šauklys / Herald of Freedom or Messenger of Freedom 109
Vytis / The Mounted Knight 110
Lietuvių archyvas / Lithuanian Archives Lithuanian Historical Fund 110
Tautos kelias / The Nation's Road or Path of the Nation 110
Tiesos kelias / The Road of Truth or the Way of Truth 110
Dievas ir Tėvynė / God and Country or God and Homeland or God and Fatherland 110
Rūpintojėlis / The Sorrowing Christ 110
Lietuvos ateitis / Lithuania's Future Ateitis Circles 111
Pastogė / Shelter 111
Varpas / The Bell 111
Blaivybėje-jėga / Strength in Temperance or Strength in Sobriety 111
Organizations elsewhere 112
Supreme Committee for the Liberation of Lithuania (SCLL) / Elta Information Service / Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas 112
Lithuanian National Foundation (LNF) 112
Lithuanian American Council (LAC) 112
Lithuanian American Community of the USA (LACUSA) 113
Lithuanian World Community 113
Lithuanian Information Center (LIC) 114
Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America 114
Lithuanian Catholic Religious Aid (LCRA) 114
United Lithuanian Relief Fund of America (ULRA) 115
Lithuanian American Council (LAC) 115
Lithuanian Catholic Religious Aid 116
Lietuvių informacijos centras / Lithuanian Information Center 116
Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America 116
Elections in the Baltic States and Soviet republics 117

Commission on Security and Cooperation in Europe ... 118
Foreword ... 119
Introduction ... 120
Summary ... 124
The political landscape ... 125
Introduction ... 125
The new political scene in Lithuania ... 126
The communist parties and Sajūdis ... 126
The independent Lithuanian communist party . 126
The Lithuanian communist party on the CPSU platform ... 127
Sajūdis: the Lithuanian reform movement ... 127
Parties and organizations under ... 128
The sajudis platform ... 128
The Social Democratic Party ... 128
The Christian Democratic Party ... 128
The Democratic Party ... 128
The Green Movement and the Green Party ... 129
Minority organizations ... 129
Yedinstvo ... 129
The Union of Poles ... 130
Boycotts ... 130
The Election Law and Campaigning ... 131
Regulations And Procedures ... 131
Candidates And Sajudis Endorsement ... 131
Structure Of The New Parliament ... 132
The Role Of Troops ... 132
Districting ... 132
Funding and Access To Media ... 133
Campaigning ... 133
The Balloting and Results ... 134
Voting ... 134
Counting ... 134
Results ... 135
Fraud or other complaints ... 135
Political implications of results ... 136
Legitimized political role for non-communist forces ... 136
Impact on communist influence over the political process ... 136
Moscow's likely relations with new political forces ... 136
Projected legislation ... 137
Impact on future relations between Moscow and Lithuania ... 137
Assessment of democratization ... 137
Implications for Washington ... 138
2nd International Human Rights conference Vilnius-Leningrad 1990 ... 139
II Tarptautinės žmogaus teisių konferencijos Leningradas-Vilnius baigiamoji rezoliucija (rusų k.) ... 140
Lietuvos delegacijos pateikta rezoliucija II Tarptautinei žmogaus teisių konferencijai Leningradas-Vilnius dėl Baltijos šalių nepriklausomybės (rusų k.) ... 143
II Tarptautinės žmogaus teisių konferencijos Leningradas-Vilnius organizacinio komiteto paaiškinimai (rusų k.) ... 144
LVŽT gynimo iniciatyvinio komiteto pateiktas memorandumas II Tarptautinei žmogaus teisių konferencijai Leningradas-Vilnius dėl Baltijos šalių nepriklausomybės (rusų k.) ... 145
LVŽT gynimo iniciatyvinio komiteto pateiktas memorandumas II Tarptautinei žmogaus teisių konferencijai Leningradas-Vilnius dėl Baltijos šalių nepriklausomybės (anglų k.) ... 146
Šveicarijos lietuvių bendruomenės laiškas A. Buračui. 1990 12 31 ... 147
To United Nation Commission of Human Rights. 47 th Session, Geneva, Switzerland 1991 ... 148
Memorandum in support of the right of the republic of Estonia, the republic of Latvia and the republic of Lithuania to self-determination ... 149
Introduction ... 149
The doctrine of self-determination and independence of the Baltic states 1918-1920 ... 149
Reprinted in m. Laserson, the development of soviet foreign policy in Europe 1917-1942. At 10 (1943) ... 150
The Baltic states and the league of nations ... 154
Baltic-soviet agreements for the peaceful settlement of disputes 1926-1940 ... 155
The president of the Latvian republic and the central executive committee of the Union of Soviet Socialist Republics ... 156
Soviet invasion and incorporation of the Baltic states ... 159
An appraisal of the legality of the Soviet Union's annexation of the Baltic states ... 163
Post-war development of the right of self-determination ... 165
Conclusion ... 166
Appeal to the United Nations Commission on Human Rights regarding human rights violations (following) in connection with intensifying USSR aggression in the republic of Lithuania ... 167
A list of youths, who had left the soviet army military units, detained force in 1990 ... 167
A list of youths of the republic of Lithuania convicted in the USSR army since march 11, 1990 ... 168
United states commission on security and cooperation in Europe ... 169
Introduction ... 169
Events in Lithuania ... 169

Conscription of Baltic citizens into The U.S.S.R. armed forces ... 172
Greatly esteemed ministre ... 172
To the commission on Lithuanian citizens serving in the soviet army ... 173
Judgment of the International Military Tribunal 64, 125 (1946) ... 175
United Nations war crimes reports 13 (1949) ... 175
International reaction to the Soviet Union's aggression in the Baltic states ... 176
The European Community ... 175
On January 14th the foreign ministers of the twelve European Community Nations issued the following statement after meeting in Brussels ... 176
The North Atlantic Treaty Organization ... 177
Australia ... 177
Austria ... 178
Bulgaria ... 178
Canada ... 178
The Czech and Slovak Federal Republic ... 179
Denmark ... 179
Finland ... 180
France and Germany ... 180
Hungary ... 181
Iceland ... 182
Japan ... 182
New Zealand ... 182
Norway ... 183
Poland ... 183
Romania ... 184
Turkey ... 185
Ukraine ... 186
The United Kingdom ... 186
The United States ... 186
On Jan.13th, Secretary James Baker issued the following ... 187
Statement while in Turkey ... 187
Sense of the senate resolution calling upon President Gorbachev to refrain from further use of force in Lithuania, Latvia and Estonia ... 188
The Russian Soviet Federal Socialist Republic ... 189
Joint announcement by the chairperson of the supreme councils of the Baltic nations and the Russian republic 13 January 1991, Tallinn ... 189
United States policy with respect to Estonia, Latvia and Lithuania ... 190
Observer status for the Baltic states at CSCE ... 192
Bundestag stenografiche berichte (1954) 794 ... 196
Suggestions with respect to United States policy ... 197
Towards the Baltic states ... 197
Conclusion ... 203
Conclusions of the independent military experts of the public organization "Shield" on the events in Vilnius, January 11-13, 1991 ... 205
JAV Baltųjų rūmų raštas dėl Europos saugumo ir bendradarbiavimo komisijos kelionės po Baltijos valstybes ... 209
Vokietijos Amnesty International skyriaus prašymas Buračui dėl mirties bausmės moratoriumo ir jos visiško panaikinimo Lietuvoje ... 210
Dėl rusų ir kitų kalbų mokymo ... 211
Викторас Пяткус, Председатель Литовской Хельсинской группы. Доклад на слушанях по вопросам прав человека,организованных Международной Хельсинской Федерацией 7-8 сентября 1991 года в Вильнюсе ... 212
Обращение к участникам московской конференции по вопросам беэопосности и сотрудничеству в Европе в ООН Совету Безопасности Организации Обьединенных Наций Международной Федерации груп Хелсинки по правам человека ... 214
Dėl Vytauto Jokūbaičio veiklos VLIKE ... 215
VLIK' o ir Helsinkio aktų reikšmė Lietuvai ... 216
V. Petkus. ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMAS LIETUVOJE OKUPACIJŲ SĄLYGOMIS ... 217

II DALIS
Pareiškimai, kreipimaisi, rezoliucijos

LŽTA pranešimas dėl susitikimo su S.Šareckiu 1999 09 03 ... 228
LŽTA pranešimas dėl rengiamos konferencijos ... 228
LŽTA pranešimas dėl susitikimo su S.Šareckiu 1999 11 15 ... 229
Tarptautinės konferencijos „Penitencinės reformos eiga ir perspektyvos" rezoliucija dėl penitencinės reformos. 1999 m. spalio 19-20 d. ... 229
LŽTA atviras laiškas LR Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetui dėl konstitucinių ir pilietinių žmogaus teisių ... 231
LŽTA pareiškimas dėl liustracijos įstatymo ... 233
LŽTA pareiškimas žiniasklaidai dėl Leono Bartoševičiaus įkalinimo ... 234
A. Dumčiaus kalba KMU Senato iškilmingame posėdyje, skirtame Lietuvos valstybės atkūrimo 83-osioms ir nepriklausomybės atstatymo 11-osioms metinėms paminėti ... 235
LŽTGA kreipimasis dėl valstybės įsipareigojimo atlyginti žemės savininkui ... 237
LŽTA pareiškimas JAV ambasadai Lietuvoje dėl 2001 m. rugsėjo 11 teroro akto ... 239
Lietuvos pilietinės bendruomenės (LPB) memorandumas dėl padėties valstybėje ... 239
Visuomeninių organizacijų pareiškimas dėl pensijų ... 241

LŽTGA pirmininko A.Dumčiaus kreipimasis į Lietuvos žmones dėl visuomenės susitelkimo ... 242
LŽTGA ir visuomeninių organizacijų reikalavimas dėl nuosavybės grąžinimo ... 244
LŽTGA pareiškimas dėl sveikatos apsaugos biudžeto 2003 metais ... 246
LŽTGA kreipimasis dėl dirbančių pensininkų teisių pažeidimų ... 246
Visuomeninių organizacijų kreipimasis dėl laisvės kovų dalyvio statuso ... 247
LŽTA pareiškimas dėl LR prezidento apkaltos .. 248
Viktoro Uspaskicho atviras laiškas dėl žmogaus teisių pažeidimų ... 250
LŽTA pareiškimas dėl čigonų (romų) teisių pažeidimų ... 251
LŽTA pareiškimas dėl profesinių sąjungų kultūros rūmų gaisro ... 252
LŽTA kreipimasis dėl smurto propagavimo ... 253
LŽTA komiteto pareiškimas dėl bendradarbiavusiųjų su KGB ... 255
LŽTA pareiškimas dėl LR Konstitucijos pažeidimų ... 258
LŽTA skundas dėl profesinių sąjungų teisių suvaržymo ... 259
LŽTGA rezoliucija dėl nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo teisingumo vykdyme . 261
LŽTA pareiškimas dėl spaudos ir žodžio laisvės ... 262
Klaipėdos miesto ir apskrities profesinės sąjungos pareiškimas dėl Lietuvos Respublikos piliečių teisės dalyvauti teisingumo vykdyme ... 264
LŽTA pareiškimas dėl įvykdytos mirties bausmės S. Huseinui ... 265
LŽTA pirmininko Vytauto Budniko kalba konferencijoje LR Seime „Lietuvos Helsinkio grupė. Susitikimas po 30-ties metų“ ... 266
LŽTA pareiškimas dėl dvigubos pilietybės ... 268
Migration forum “EU MIGRATION POLICY” .. 270
LR Seimo ir JAV lietuvių bendruomenės komisijos rezoliucija dėl Lietuvos Respublikos pilietybės, įgytos gimus, išsaugojimo ... 273
A. Buračo ataskaita iš tarptautinio žmogaus teisių tinklo konferencijos Šri Lankoje ... 274
Politinių kalinių, tremtinių, rezistentų ir žmogaus teisių gynėjų kreipimasis dėl dvigubos pilietybės į lietuvių tautą ... 275
LŽTA pirmininko V. Budniko pranešimas Pasauliniame Tarptautinės Žmogaus teisių gynimo lygų Federacijos 36 - ajame kongrese Lisabonoje (Portugalija) dėl dvigubos pilietybės ... 276
LŽTA pareiškimas dėl teismų įstatymo ... 279
P. Cidziko kalba Nacionalinėje filharmonijoje 2007 rugpjūčio 23 dieną dėl Lietuvos dabarties ir ateities ... 280
Lietuvos žmogaus teisių instituto pareiškimas dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei paramos šeimai pagrindų įstatymo projekto ... 282
Lietuvos nevyriausybinių visuomeninių organizacijų kreipimasis dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei paramos šeimai pagrindų įstatymo projekto ... 283
LŽTA pareiškimas dėl valstybės paramos šeimai ... 287
LŽTA pareiškimas Lietuvos žmogaus teisių institutui dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei paramos šeimai pagrindų įstatymo projekto ... 289
LŽTA prašymas dėl VšĮ Karoliniškių poliklinikos ... 290
LŽTA pareiškimas dėl alkoholio reklamos apribojimų ... 292
LŽTA kreipimasis dėl atominės elektrinės įstatymo pataisų ... 294
LŽTA kreipimasis dėl viešojo intereso apsaugos ir gynimo ... 294
LŽTA kreipimasis dėl pedagogų streikų ... 296
LŽTGA VII suvažiavimo rezoliucija dėl lietuvių teisių į savo tautybę pažeidimų Šalčininkų ir Vilniaus rajonuose ... 297
LŽTGA VII suvažiavimo rezoliucija dėl nevyriausybinių organizacijų veiklos ... 298
LŽTA pirmininko V. Budniko kalba Viktoro Petkaus 80-čio jubiliejaus paminėjime LR Seime surengtame ir knygos „Lietuva ir žmogaus teisės. I dalis“ pristatymas ... 300
LŽTA pareiškimas dėl nepakankamos valstybės paramos šeimai ... 305
LR Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimas dėl nacionalinės teisės aktų atitikties Orhuso konvencijai ... 306
Lietuvos žmogaus teisės ir Lietuvos suvereniteto įprasminimas nūdienos kontekste. A. Buračo kalba Lietuvos mokslų akademijos sesijoje, skirtoje Sąjūdžio 20-mečiui ... 309
Viešas visuomenės ir kultūros veikėjų laiškas Lietuvos nacionalinės radijo ir televizijos tarybai dėl žodžio laisvės 2008 06 08 ... 311
Viešas visuomenės ir kultūros veikėjų laiškas Lietuvos nacionalinės radijo ir televizijos tarybai dėl žodžio laisvės 2008 06 10 ... 312
Sąjūdžio iniciatyvinės grupės klubo deklaracija dėl būtinybės ginti Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindus ... 314
Europos Ekonominė Komisija. Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais šalių susitikimas. Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų atitikties Europos Sąjungos teisei ... 315
Jūratės Markevičienės pareiškimas dėl LR Aplinkos ministerijos netinkamai parengto LR Vyriausybės nutarimo projekto ... 317
LŽTA komiteto pareiškimas dėl bendradarbiavusiųjų su KGB ... 319
LŽTGA reikalavimas dėl 2008 m. balandžio 5 d. LŽTGA priimtos konferencijoje rezoliucijos reikalavimų nevykdymo ... 321

LR Seimo Žmogaus teisių komiteto ir Seimo Europos informacijos biuro pasitarimo su Lietuvos visuomeninėmis organizacijomis rezoliucija dėl piliečių teisės įtakoti Europos Sąjungos ir Lietuvos sprendimų priėmimo procesą..... 322

Inteligentijos kreipimasis į valdžios ir teisėsaugos atstovus dėl Konstitucijos pažeidimų323

LŽTA pareiškimas dėl kitų valstybių tautiečių "kortų" platinimo Lietuvoje..... 325

LŽTA pareiškimas dėl Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo..... 327

Lithuanian human rights association Statement on the Law on the protection of minors from the negative public information impact of the Republic of Lithuania..... 330

LŽTA pareikšimas dėl visuomeninio turto išpardavimo..... 334

III DALIS
Laiškai, raštai, prašymai ir atsakymai

LŽTA (laiškas) Jungtinėms Tautoms dėl be žinios dingusio Viktoro Gončaro (anglų k.) 338

LŽTA (prašymas) Lietuvos Respublikos Prezidentui Valdui Adamkui dėl malonės suteikimo Audriui Butkevičiui.....339

LR Konstitucinio Teismo teisėjas Jonas Prapiestis dėl įstatymo, prieštaraujančio Konstitucijai.....340

LŽTA (laiškas) LR Konstitucinio Teismo teisėjui J. Prapiesčiui dėl operatyvinės veiklos įstatymo prieštaravimo Konstitucijai 341

LŽTA (laiškas) Emanueliui Zingeriui dėl įstatymų pataisos 343

LŽTA (laiškas) LR Teisingumo ministerijos viceministrui G. Švedui dėl liudininkų apsaugos..344

LŽTA (laiškas) LR Konstitucinio Teismo teisėjai T. Staugaitienei dėl įstatymo prieštaravimų Konstitucijai 345

LŽTA (laiškas) Norvegijos Nobelio Komitetui dėl Jurijaus Orlovo (anglų k.).....347

LŽTA (raštas) Pataisos reikalų departamento direktoriui dėl susitikimo su kalinamuoju Audriumi Butkevičiumi 348

LŽTA (prašymas) LT Aukščiausiajam Teismui dėl kardomosios priemonės kardomojo kalinimo (suėmimo) panaikinimo.....349

LŽTA nuomonė dėl liustracijos įstatymo 350

LŽTA (raštas) LR Generaliniam prokurorui K. Pėdnyčiai dėl neteisėtų policijos veiksmų.....351

LŽTA (raštas) Vilniaus miesto apylinkės vyr. prokurorui V. Sabučiui dėl žmogaus teisių pažeidimų.....352

LŽTA (prašymas) Vilniaus apygardos teismui dėl švelnesnės kardomosios priemonės.....352

LŽTA (raštas) Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro pavaduotojui K. Betingiui dėl smurto panaudojimo 353

LŽTA (raštas) Vilniaus apygardos teismui dėl žmogaus orumo paženiminio 353

LŽTA (raštas) Vidaus reikalų ministerijos Generaliniam inspektoriui J.Jasaičiui dėl pareigūnų įgaliojimų viršijimo 354

LŽTA (prašymas) Lietuvos apeliaciniam teismui dėl kardomosios priemonės kardomojo kalinimo (suėmimo) panaikinimo.....354

LŽTA (laiškas) LR Prezidentui Valdui Adamkui dėl malonės teikimo nuteistajam Pauliui Koncevičiui.....356

LR Seimo Žmogaus teisių komitetas.(Raštas) LR Prezidentui Valdui Adamkui dėl malonės teikimo nuteistajam Pauliui Koncevičiui.....357

LŽTA (rekomendacija) Atviros Lietuvos fondui dėl projekto „Tobulesnės pataisos sistemos link" ...358

LŽTA (laiškas) Robertui Urbonui dėl galimybės kreiptis į Konstitucinį Teismą.....358

LŽTGA (raštas) LR Prezidentui, Seimo Pirmininkui ir LR ministrui Pirmininkui dėl LR Konstitucijos papildymo.....359

LŽTGA Kauno skyrius (raštas) LR Seimo vadovams dėl invalidų teisių atstatymo.....360

LŽTA (laiškas) Norvegijos Helsinkio komitetui dėl pabėgėlio teisių statuso 2000 03 17 (anglų k.)....361

LŽTGA (raštas) valstybės vadovams dėl muitų tarifų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo.....362

LŽTA (raštas) Norvegijos Helsinkio komitetui dėl pabėgėlio teisių statuso 2000 04 12 (anglų k.)....363

LŽTA (raštas) LR Teisingumo ministrui dėl leidimo atstovauti teismuose.....363

LR Teisingumo ministerija. (Atsakymas) LŽTA dėl teismų priimtų sprendimų.....364

LŽTA (laiškas) Danijos Helsinkio komitetui dėl tautinių mažumų.....365

LŽTA (raštas) LR Užsienio reikalų ministerijai dėl Lietuvos Respublikos antrojo pranešimo Jungtinėms Tautoms 365

LŽTGA (raštas) LR Seimo pirmininkui, LR Premjerui ir Socialinės apsaugos ir darbo ministrei dėl dirbančių pensininkų teisių pažeidimų 368

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (Atsakymas) dėl dirbančių pensininkų teisių pažeidimo 369

LŽTGA (raštas) LR Krašto apsaugos ministrui dėl valstybinių apdovanojimų 371

LR Seimo Kanceliarijos priimamasis.(Atsakymas) LŽTGA dėl baudžiamojo kodekso nuostatų.....372

LR Seimo Kaimo reikalų komitetas. (Atsakymas) LŽTGA dėl siūlymo 372

Kauno miesto savivaldybės tarybos keleivinio transporto komisija. (Atsakymas) LŽTGA dėl autobusų eismo. 373

LŽTGA Kauno skyriaus (raštas) LR Prezidento patarėjai dėl visuomeninių organizacijų siūlymų.....374

LŽTGA Kauno skyriaus (raštas) LR Prezidentui Valdui Adamkui dėl okupacinės žalos atlyginimo 374

LR Prezidento Priimamasis.(Atsakymas) dėl visuomeninių organizacijų siūlymų.....375
LŽTA (kvietimas) vyskupui Juozui Tunaičiui 376
V. Petkaus kalba, pasakyta Žmogaus teisių gynimo dieną, minint Lietuvos visuotinių žmogaus teisių deklaracijos 15-ąsias metines.....376
LŽTA (raštas) LR Seimo Žmogaus teisių komitetui dėl bažnytinės santuokos galiojimo.....377
LŽTA (laiškas) tarptautinei Helsinkio Žmogaus Teisių Federacijai dėl nario mokesčio (anglų k.) 379
LŽTA (raštas) LR Prezidentūrai, Seimo Žmogaus teisių komitetui ir Vyriausybei dėl grupės piliečių skundo 379
LŽTGA Kauno skyrius (raštas) LR Socialinės apsaugos ir darbo ministrei dėl pensijų perkamosios galios išsaugojimo įvedant (įvedus) eurą.....381
LŽTGA Kauno skyrius (laiškas) LR Vyriausybei dėl administracinių ginčų komisijų įstatymo vykdymo 381
LŽTGA (raštas) LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkui J.Sabatauskui prašymas dėl informacijos suteikimo.....382
LŽTA (laiškas) LR Prezidentui V.Adamkui dėl asmenų, bendradarbiavusiųjų su KGB.....383
LR Prezidento kanceliarija. (Atsakymas) LŽTA dėl bendradarbiavusiųjų su KGB 383
Kauno miesto savivaldybės administracijos Kultūros ir švietimo departamento Kultūros skyrius. (Atsakymas) LŽTGA Kauno skyriui dėl Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos 384
LŽTA (pristatymas) To International Helsinki Federation (anglų k.) 385
LŽTGA ir Lietuvos Sąjūdis (laiškas) LR Prezidentui, Seimo Pirmininkui, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkui ir Teisijų tarybos nariui dėl nevyriausybinių organizacijų atstovavimo teismuose 386
LŽTGA (prašymas) LR Seimo narei dėl žmogaus teisių gynimo institucijos įsteigimo.....387
LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (Atsakymas) LŽTGA Kauno skyriui dėl minimalaus maisto rinkinio vienai dienai.....387
LŽTA (laiškas) Vilniaus merui dėl rengiamos Lietuvos Helsinkio grupės konferencijos 388
LŽTA (laiškas) Vilniaus m. savivaldybei dėl surengtos konferencijos „Lietuvos Helsinkio grupei – 30 metų“ 389
Kunigas Kazimieras Meilius (laiškas) LŽTA dėl bažnytinės santuokos galiojimo.....390
LŽTGA Kauno skyrius (raštas) LR Ministrui Pirmininkui dėl genetiškai modifikuotų augalų....391
LŽTA (laiškas) kun. Kazimierui Meiliui dėl bažnytinės santuokos galiojimo.....392
LŽTA (raštas) Bendrijai “Spaudos rūmai” dėl bendrijų įstatymo taikymo.....392
LR Aplinkos ministerija. (Atsakymas) LŽTGA Kauno skyriui dėl genetiškai modifikuotų (gm) rapsų ir gm kukurūzų auginimo bandymų tikslais Lietuvoje sprendimų priėmimo.....393
LŽTGA Kauno skyrius.(Prašymas) Kauno m. merui dėl daugiabučių namų administravimo.....394
LR Sveikatos apsaugos ministerija. (Atsakymas) LŽTGA Kauno skyriui dėl leidimo išdavimo atlikti genetiškai modifikuotų vasarinių rapsų (brassica napus) bandymą Lietuvoje.....395
LR Vyriausybės kanceliarija. (Atsakymas) LŽTA dėl dvigubos pilietybės 396
LR Prezidento Kanceliarija. (Atsakymas) LŽTA dėl dėl dvigubos pilietybės.....396
LŽTA (prašymas)LR Aukščiausiajam Teismui dėl Vilniaus apygardos teismo nutarties panaikinimo 397
Pasaulio Lietuvių Bendruomenė. (Laiškas) LŽTA dėl dvigubos pilietybės 398
Vaistinių asociacija „Provifarma“. (Skundas) LŽTA dėl smurto propagavimo 398
LŽTA (raštas) LR Nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai ir Vilniaus m. savivaldybei dėl smurto propagavimo 399
LŽTA (raštas) LR Švietimo ir mokslo ministerijai dėl žmogaus teisių žinyno 400
Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba. (Atsakymas) LŽTA dėl smurto propagavimo.....400
LR Prezidento Kanceliarija. (Atsakymas) LŽTA dėl paramos šeimai 403
LR Sveikatos apsaugos ministerija. (Atsakymas) LŽTA dėl VšĮ Karoliniškių poliklinikos.....403
LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (Atsakymas) LŽTA dėl paramos šeimai.....404
LR Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga. (Atsakymas) LŽTA dėl paramos šeimai.....405
LR Švietimo ir mokslo ministerijos bendrojo ugdymo departamentas. (Atsakymas) dėl Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pareiškimo....407
LR Seimo SRK sprendimas dėl VšĮ Vilniaus miesto Karoliniškių poliklinikos koncesijos 407
LŽTA (prašymas) LR Aukščiausiajam Teismui dėl teismo sprendimo už akių panaikinimo.....409
LŽTGA (raštas) dėl asmenų, atstovaujančių ir ginančių Lietuvos Respublikos interesus Strasbūro teisme.....410
LR Susisiekimo ministerija. (Atsakymas) LŽTGA Kauno skyriui dėl techninių apžiūrų sutankinimo 411
LŽTA (raštas) LR Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininko pavaduotojui dėl viešojo intereso gynimo.....411
LŽTA (prašymas) Europos Komisijai dėl Orhuso konvencijos ir Europos Parlamento bei Tarybos reglamentų vertimo į lietuvių kalbą klaidų 412
Laima Mogenienė. (Laiškas) LŽTA dėl alkoholio reklamos 413
A. Dumčius. Recenzija – rekomendacija Vytauto Putnos knygai „O mes ar sugrįšim kada?“ 414
LR Seimo nays B.Bradauskas.(Įstatymo projektas) dėl teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo 415

LR Specialiųjų tyrimų tarnyba.(Išvada) LR Seimo Antikorupcijos komisijos pirmininkui dėl teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XP-3015 antikorupcinio vertinimo 416
LŽTA (prašymas) LVAT dėl piliečių konstitucinių teisių 417
LŽTA (prašymas) LR Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininko pavaduotojui dėl piliečių teisės gauti informaciją....419
LŽTA (prašymas) LVAT dėl Orhuso konvencijos klaidingo vertimo į lietuvių kalbą 421
LR Generalinės prokuratūra.(Atsakymas) LŽTA dėl viešojo intereso apsaugos ir gynimo....421
LŽTA (prašymas) Europos Komisijai dėl Orhuso konvencijos į lietuvių kalba vertimo klaidų....423
Europos Teisės departamentas. (Išvada)LR Seimui išvada dėl teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo 427
LŽTA (prašymas) Vilniaus apygardos teismui dėl strateginio ieškinio prieš visuomenės dalyvavimą....427
LŽTA išvada Vilniaus m. I apylinkės teismui dėl strateginio ieškinio prieš visuomenės dalyvavimą....429
LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas. LR Vyriausybės kanceliarijai, LR Aplinkos ministerijai ir LŽTA dėl LŽTA kreipimosi 432
LR Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada dėl LR Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto....432
LR Užsienio reikalų ministerija. (Raštas) LR Seimo Žmogaus teisių komitetui dėl Orhuso konvencijos klaidų ištaisymo 434
Visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“(laiškas) dėl LR teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto atitikties Europos Sąjungos teisei 434
LR teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo įstatymas („Žvėryno bendruomenės“ projektas)....437
Vyriausybės Kancleris. (Atsakymas) LŽTA dėl Orhuso konvencijos ir Europos Parlamento ir tarybos reglamentų lietuvių kalba klaidų ištaisymo....437
Giedrė Radzevičiūtė. (Laiškas) LŽTA dėl valstybės paramos šeimai 438
Commission des Communautes Europeennes (attn: Secretaire General) Environment Directorate-General, “Communication & Governance” Unit. Dėl Orhuso konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje 438
Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais Šalių susitikimas. Dėl Orhuso konvencijos įgyvendinimo....441
Europos Komisija. Aplinkos Generalinis Direktoratas.Dėl Lietuvos nacionalinės teisės aktų atitikties direktyvai 2003/35/Eb....443
LŽTA dėl prašymo padėti kalinamajam....444
LŽTA išvada Vilniaus apygardos teismui dėl piliečių persekiojimo 445
LHRA to: European Association For Human Rights.(Laiškas anglų k.) dėl Orhuso konvencijos taikymo....448
Europos Komisija. Aplinkos Generalinis Direktoratas. (Atsakymas) LŽTA dėl Orhuso konvencijos klaidų ištaisymo 450
LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (Atsakymas) LŽTA dėl nepakankamos valstybės paramos šeimai....451
LŽTA (raštas) LR Seimo valdybai ir Seimo Žmogaus teisių komitetui dėl skubių priemonių, kurios užtikrintų Lietuvos įstatymų atitikimą Orhuso konvencijai ir atitinkamai ES teisei 2008 07 04 453
LŽTA (raštas) LR Seimo valdybai ir Seimo Žmogaus teisių komitetui dėl skubių dėl skubių priemonių, kurios užtikrintų Lietuvos įstatymų atitikimą Orhuso konvencijai ir atitinkamai ES teisei 2008 07 09 455
LHRA to FIDH. Dėl Orhuso konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje 455
LR Aplinkos ministerija. (Atsakymas) LŽTA ir visuomeniniams judėjimams dėl LR Vyriausybės nutarimo projekto 458
LŽTA (raštas) LR Seimui, Ministrui Pirmininkui, Vyriausyvbės kancleriui dėl visuomenės teisių ribojimo sprendžiant aplinkos klausimus....459
LŽTA (raštas) LR Seimui, Ministrui Pirmininkui, Vyriausybės kancleriui dėl visuomenės dalyvavimo sprendžiant aplinkos klausimus....460
LŽTA (raštas) LR Aplinkos ministerijai dėl Orhuso konvencijos vertimo į lietuvių kalbą klaidų 461
LR Seimo kanceliarijos Komunikacijos departamento priėmimo skyrius. (Atsakymas) LŽTA dėl visuomenės teisių ribojimo sprendžiant aplinkos klausimus 462
LŽTA (raštas) dėl kreipimosi į Europos Žmogaus Teisių Teismą....463
LR Aplinkos ministerija. (Atsakymas) LŽTA dėl visuomenės informavimo 465
LR Aplinkos ministerija. (Atsakymas) LŽTA dėl Orhuso konvencijos vertimo į lietuvių kalbą klaidų 466
Member of Ligue des droits de L’homme. On actions of mr. Yitzhak Arad, Fania Brantsovsky And Rachel Margolis during world war 2 467
Europe Human Rights Association. Dėl antisemitizmo Lietuvoje (anglų k.)....469
LŽTA (raštas)LR Seimo valdybai, Aplinkos apsaugos ir Žmogaus teisių komitetams dėl piliečių teisių pažeidinėjimų aplinkos apsaugos srityje....470
LŽTA (raštas) LR Seimui, Ministrui Pirmininkui, Vyriausybės kancleriui, Aplinkos ir Teisingumo ministerijoms dėl visuomenės teisių ribojimo sprendžiant aplinkos klausimus....471

LR Aplinkos ministerija. (Atsakymas) LR Vyriausybei dėl veiksmų plano trečiojo Orhuso konvencijos šalių susitikimo priimtoms rekomendacijoms Lietuvai įgyvendinti 472

LŽTA (raštas) Kalėjimų departamentui dėl kalinimo sąlygų 474

LŽTA (raštas) LR Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijai dėl Lietuvos rezistentui negrąžinamos žemės 474

LR Seimo žmogaus teisių komitetas. Dėl žymens sukūrimo akademiko AndrejausSacharovo aikštei 476

LŽTA išvada ir prašymas dėl piliečių AB banke „Snoras“ prarastų lėšų 476

LR Aplinkos ministerija dėl darbo grupės sudarymo 478

LŽTGA reikalavimas dėl 2008 m. balandžio 5 d.priimtos konferencijoje rezoliucijos reikalavimų nevykdymų..... 479

LR Seimo kanceliarijos Komunikacijos departamento priėmimo skyrius. (Atsakymas) LŽTA dėl bendradarbiavusiųjų su KGB.....480

LR Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisija dėl duomenų pateikimo ..480

LR Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisija dėl ikiteisminio tyrimo 2009 04 09.....481

LR Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisija dėl ikiteisminio tyrimo 2009 04 14.....481

LR Ūkio ministerija. (Atsakymas) LŽTGA dėl fizinių asmenų bankroto įstatymo.....482

LR Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisija. LR Švietimo ministrui dėl knygos „XX amžiaus Lietuvos ir pasaulio istorija“ 483

LHRA to FIDH. Dėl strateginių ieškinių prieš visuomenę (anglų k.) 483

LŽTA išvada dėl pasitikėjimo teismais.....485

LR Seimo Pirmininkas V.Petkui dėl dalyvavimo ESBO Parlamentinės Asamblėjos sesijoje 486

LR Prezidento kanceliarija. (Atsakymas) LŽTA dėl nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo pakeitimo įstatymo 486

LŽTA (prašymas) LRAukščiausiajam Teismui dėl civilinės bylos proceso atnaujinimo.....487

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. (Atsakymas) LŽTA dėl civilinės bylos proceso atnaujinimo 489

LŽTA (raštas) LR Ministrui Pirmininkui dėl nuolatinės komisijos žemės įsigijimo, teritorijų planavimo ir žemės paėmimo visuomenės poreikiams.....490

LR Prezidento kanceliarija. (Atsakymas) LŽTA dėl visuomenės dalyvavimo. 2009-11-24 491

Prancūzijos Respublikos ambasada.(Kvietimas) dėl susitikimo su prof. Emmanuel Decaux 492

LŽTA (raštas) LR Prezidentei D.Grybauskaitei dėl Prezidento kanceliarijos 2009-11-24 atsakymo 493

LR Prezidento kanceliarija.(Atsakymas) LŽTA dėl Vilniaus įmonių privatizavimo.....495

LR Prezidento kanceliarija. (Atsakymas) LŽTA dėl visuomenės dalyvavimo. 2010-01-28 496

LR Seimo kanceliarijos komunikacijų departamento priėmimo skyrius. (Atsakymas) LŽTA dėl piliečių teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais 497

LR Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetas. (Atsakymas) LŽTA dėl Orhuso konvencijos taikymo Lietuvoje 498

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. (Atsakymas) LŽTA dėl Orhuso konvencijos taikymo Lietuvoje ..499

LR Aplinkos ministerija. (Atsakymas) dėl LŽTA pareiškimų 500

LR Aplinkos ministerija. (Atsakymas) dėl LŽTA rezoliucijos, kreipimosi ir pareiškimo.....501

LR Prezidento kanceliarija. (Atsakymas) dėl LŽTA pareiškimų 502

Europos Komisija. (Atsakymas) LŽTA dėl visuomenės teisių rūpinantis aplinka 503

Europos Sąjungos teisės pažeidimų nagrinėjimo procedūros paaiškinimas (Priedas 1) 504

Specialus pareiškimas dėl privatumo politikos (Priedas 2).....506

LR Prezidento kanceliarija. (Atsakymas) LŽTA dėl viešojo intereso.....508

IV DALIS
Straipsniai, interviu, apžvalgos ir korespondencijos

Vyganto Švobos interviu su Kauno arkivyskupijos vyskupu , katalikiškojo sambūrio “Caritas” prezidentu Sigitu Tamkevičium. ORA ET LABORA 510

Kęstutis Balčiūnas. GENOCIDO SĄVOKĄ REIKIA IŠPLĖSTI.....516

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOJE 516

Justinas Pečkaitis. PATAISOS ĮSTAIGŲ DARBUOTOJŲ RUOŠIMAS 517

Antanas Buračas. JUNGTINĖS TAUTOS SUTINKA XXI AMŽIŲ 522

Gediminas Navaitis. NUTEISTIEJI IKI GYVOS GALVOS: SOCIALINĖS PSICHOLOGINĖS YPATYBĖS.....523

Vytauto Budniko interviu su LR Seimo spaudos tarnybos vadovu Andriumi Vaišniu. BRANGINKIME TEISĘ RINKTIS.....526

Algimantas Čepas, Andrejus Piliavecas. SOS: ORGANIZUOTAS NUSIKALSTAMUMAS.....530

Julius Dermontas. AKTUALIOS REFORMOS PROBLEMOS.....539

Kęstutis Novelskis. KAIP PASPARTINTI REFORMĄ?.....544

Jūratė Ulevičienė. PSICHOSOMATIKA DIRBANT SU NUTEISTAISIAIS....545
KALINIMO SĄLYGOS IR SMURTAS PRIEŠ MOTERIS LIETUVOJE TEBĖRA PROBLEMA....549
Vygandas Trainys. KAUNE RINKOSI ŽMOGAUS TEISIŲ GYNĖJAI....550
Vytautas Budnikas. NAUJIEJI....551
Aleksandras Jakubonis. IŠKILMĖS SUVALKIJOJ....552
LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOJE....553
Justina Kirnienė. NARKOMANIJAI – NE. SUSIRŪPINIMAS – AUKŠČIAUSIU LYGIU....554
LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS VEIKLOS KRONIKA....555
Akvilė Daniliauskaitė. VISUOMENĖS NUOMONĖ....556
E. Skritulskas. ASMENS DOKUMENTAI... SU GĖDOS ŽYME....557
KAS TIE NARKOTIKAI?....557
Vytautas Budnikas. DEMOKRATIJOS VERTYBĖ – ŽMOGAUS TEISĖS....558
Davidas Kerris. VIENOVĖ IR SKIRTINGUMAI ISLAME....559
ŠIITAI - AUTORITETAS IR VADOVAVIMAS....560
Michaelis J. Nazir-Ali. ISLAMAS ŠIANDIEN....560
SIŪLOME PERSKAITYTI....566
KAI KURIOS LIETUVOS VALSTYBINĖS IR VISUOMENINĖS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ORGANIZACIJOS....566
PER DIALOGĄ LINK DEKALOGO....567
Montgomeris Wattas. ISLAMAS. PRANAŠO KELIAS....568
Normanas Andersonas. ISLAMO ĮSTATYMAS....572
Christopheris Lambas. KRIKŠČIONYBĖ. ABSOLIUTUS KRISTAUS AUTORITETAS....573
Peteris Brierleis. KRIKŠČIONYBĖ ŠIANDIEN....578
Marvinas Vilsonas. JUDAIZMAS. JUDAIZMO ĮTAKA....582
Geoffrey's Cowlingas. MOZĖ....585
Wulfas Metzas. BUDIZMAS. BUDIZMĄ IŠPAŽĮSTANČIOS ŠALYS....585
Richardas Drummondas. BUDOS MOKYMAS....587
KAIP MIRTĮ TRAKTUOJA RELIGIJOS....588
Davidas Cookas. PLIURALISTINĖ VISUOMENĖ. PLIURALISTINIS MŪSŲ LAIKŲ PASAULIS....588
TENEBUS NIEKUOMET KARO! TENEBUS NIEKUOMET TERORIZMO! PASAULIO RELIGIJŲ VADOVŲ SUSITIKIMAS ASYŽIUJE (2002 01 24)....592
TARPRELIGINIO SUSITIKIMO BAIGIAMASIS PAREIŠKIMAS: BENDRAS ĮSIPAREIGOJIMAS SIEKTI TAIKOS....593
Aušra Šuopytė. PATEISINTAS BLOGIS – IŠLAISVINTAS BLOGIS....594
Vytautas Salinka. VIZITAS PAS PREZIDENTĄ....598
DĖL ĮVYKIO MASKVOJE....600
Arimantas Dumčius. V. KUDIRKA – GYDYTOJAS HUMANISTAS....601
Stasys Stungurys. GYVENIMĄ PASKYRĘS TĖVYNEI....604
Vytautas Budnikas. PRASMĖS IEŠKANTIEMS....608
Antanas Mačianskas. VALSTYBĖS INSTITUCIJŲ ŽMOGUI PADARYTĄ ŽALĄ PRIVALU ATLYGINTI....609
Juozas Banionis. HELSINKIO SUSITARIMŲ ĮTAKA LIETUVOS LAISVĖS BYLAI....611
THE EFFECT OF HELSINKI AGREEMENTS TO THE ISSUE OF FREEDOM FOR LITHUANIA....620
TEKS PALAUKTI GRUODŽIO 10-OSIOS....620
IŠNIEKINTAS ŽMOGIŠKUMAS....621
Arimantas Dumčius. SOVIETŲ GENOCIDO PADARINIAI....621
Liudvika Meškauskaitė. POLITINĖS REKLAMOS TEISINIO REGLAMENTAVIMO PROBLEMOS....624
Vytautas Budnikas. PATRIARCHO RUDUO....628
Tomas Tomilinas. ŽMOGAUS TEISĖS LIETUVOJE: UŽMIGOME ANT LAURŲ....629
Edvardas Kriščiūnas. KAS GRIAUNA LIETUVYBĘ....632
Milda Bagdonaitė. LIETUVOS PILIEČIAI JAUČIASI BEJĖGIAI – TEIGIA EKSPERTINIS TYRIMAS....634
Kęstutis Dirma. TEISĖJO ATSISTATYDINIMAS GALI PAKVIPTI SKANDALU....635
KODĖL PŪVA TEISMŲ SISTEMA?....636
Algimantas Šindeikis. TEISINGUMO SU ŽMOGIŠKU VEIDU PAIEŠKA....640
LIETUVOJE PERNAI PASIEKTAS ŽMOGAUS TEISIŲ IGNORAVIMO APOGĖJUS, TEIGIA....646
80 MILIJONŲ NETEISYBĖS....648
Vytautas Žeimantas. VĖL NERAMINA „MAŽEIKIŲ NAFTOS" REIKALAI, O FINANSINĘ ŠALIES SITUACIJĄ GERINA PRASIDĖJĘS „VOKELIŲ" POLITIKOS DEMASKAVIMAS....652
Liudvikas Narcizas Rasimavičius. DĖL SUSIDARIUSIOS PADĖTIES....654
Petras Ragauskas. TEISINGUMAS PAGAL LIETUVOS ADMINISTRACINIUS TEISMUS....656
Petras Auštrevičius. ŽMOGAUS TEISIŲ DIENĄ PASITIKUS....658
Dovilė Juodkaitė. AR LIETUVOJE EGZISTUOJA DVEJOPI ŽMOGAUS TEISIŲ STANDARTAI?....659
Eglė Rimšaitė. NEVEIKSNUMAS: TEISĖTAS BŪDAS ATIMTI ŽMOGAUS TEISES....662
ATVIRAS ALB KREIPIMASIS DĖL DVIGUBOS PILIETYBĖS....663
Kazimieras Meilius. PASKELBTI SANTUOKĄ NEGALIOJANČIA....665
Arimantas Dumčius. AR NE LAIKAS BAIGTI TIK KOSMETINIUS SVEIKATOS SISTEMOS PERTVARKYMUS?....669
Andrius Rukla. PROKURORAI IR JŲ ŠEIMININKAI....672

Bronius Nainys. MAIŠTAS PRIEŠ KONSTITUCINĮ TEISMĄ....675

Tomas Dapkus kalbina teisininkus E.Jarašiūną, L.Garnelienę, B.Kalainį ir kultūrologą Darių Kuolį. KODĖL BE VADOVŲ PALIKTI 30 LIETUVOS TEISMŲ?....677

Vytautas Budnikas. TRISDEŠIMT VILTIES METŲ....680

Bronius Nainys. APIE LIUSTRACIJĄ, RINKIMUS IR PROPAGANDĄ. MAIŠTAS PRIEŠ KONSTITUCINĮ TEISMĄ (II)....688

Tomas Dapkus kalbina E.Jarašiūną, D.Kuolį, L.Misevičių, D.Udrį. KOKIŲ PASEKMIŲ TURĖS KT NUTARIMAS DĖL LIETUVOS PILIETYBĖS?....690

Saulius SPURGA. KAS TEIS ŠIRDŽIŲ KARALIŲ?....695

Edvardas Čiuldė. TIK DU ATVEJAI: TEISMO VALIA ARBA NESUSIKALBĖJIMO NEGALIA....696

NIJOLĖS SADŪNAITĖS ATVIRAS LAIŠKAS LIETUVOS PREZIDENTUI VALDUI ADAMKUI....698

Kęstutis Čilinskas, Henrikas Mickevičius. KONSTITUCINIO TEISMO NUTARIMO TEISĖTUMAS KELIA ABEJONIŲ....699

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOJE....701

Vytautas Budnikas. LIETUVOJE BAŽNYTINĖ SANTUOKA DAR NEGALIOJA....701

Dr. Aldona Vasiliauskienė. UKRAINA LIETUVIŲ VEIKLĄ ĮVERTINA ORDINAIS....711

Nikolajaus Žukovo pokalbis su Vytautu Budniku. ŽMOGAUS TEISĖS – PILIEČIŲ RANKOSE....713

Regina Narušienė. ESAME NEDALOMA TAUTA....716

Tomas Čyvas. KOKIO MASKVOS KOZIRIO NEATMUŠ LIETUVA....717

J. Vaiškūnas, V. V. Landsbergis. AR SEIMAS SUGEBĖS APGINTI VALSTYBINĘ KALBĄ?....720

Nikolajaus Žukovo pokalbis su Vytautu Budniku. КТО ЗАЩИТИТ РЯДОВОГО ГРАЖДАНИНА?....723

KONFERENCIJOS „ŽMOGAUS TEISIŲ PROBLEMOS VYKDANT TEISMŲ REFORMĄ“ REZOLIUCIJA....727

Pasaulio Lietuvių bendruomenė – Lietuvos žmogaus teisių asociacijai....727

Vytautas Budnikas. TEISINGUMUI ĮGYVENDINTI MŪSŲ VALSTYBĖJE PRISTIGO 50 MLN. LITŲ....728

PILIEČIŲ SANTALKOS ATVIRAS LAIŠKAS SEIMUI 746

Algirdas Endriukaitis. KIEK LIEKA LIETUVOS TAUTINĖS VALSTYBĖS?....749

Regina Narušienė. PILIETYBĖS KLAUSIMAS EUROPOS SĄJUNGOJE....752

ALGIRDAS PALECKIS: TVARKOS MIESTE BUS DAUGIAU. Vytauto Budniko interviu. 755

Liudvika Meškauskaitė: „SPAUDOS LAISVE ŠIUO METU YRA PIKTNAUDŽIAUJAMA...“ 757

Juozas Dautartas. AR KAS NORS IŠGIRS „VIETINIUS“?....760

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJA SIŪLO KEISTI REFERENDUMO ĮSTATYMĄ....761

Stanislovas Tomas. EUROPOS TEISĖ GARANTUOJA KIEKVIENAM LIETUVIUI TEISĘ Į DVIGUBĄ PILIETYBĘ....763

Andrius Kubilius: DVIGUBA PILIETYBĖ. KUR VEDA REFERENDUMŲ INICIATYVA?....764

SEIME – PIRMI ŽINGSNIAI REFERENDUMO DĖL DVIGUBOS PILIETYBĖS LINK....767

Audrius Musteikis. T. VENCLOVA: AMERIKA – DARBOVIETĖ, NE TĖVYNĖ....767

Vytautas Budnikas. KONSTITUCINIS TEISMAS IR PLATONAS – MANO DRAUGAI, BET TIESA BRANGESNĖ....769

Petro Ragausko ir Andriaus Romanovskio pašnekesys. DVIGUBA PILIETYBĖ: UŽ IR PRIEŠ....770

Darius Kuolys. KONSTITUCIJOS EGZAMINAS SEIMUI, GIMTOSIOS KALBOS – KONSTITUCINIAM TEISMUI....774

Darriaus Kuolio ir Valentino. Mikelėno pokalbis. KONSTITUCINIS TEISMAS TURI JAUSTI RIBAS....776

Romas Gudaitis. LIETUVOS ŽINIASKLAIDOS VAIDMUO VALSTYBĖS ĮVAIZDŽIO FORMAVIME....778

P. PLUMPA: FST NIEKADA NETOLERUOS SAVO PENKTOSIOS KOLONOS DEMASKAVIMO....780

Alexandre Havard. „ŠEIMOS, AŠ JŪSŲ NEAPKENČIU“ – APIE EUROPOS PARLAMENTO ŠEIMOS POLITIKĄ....784

Zigmas Zinkevičius, Vytautas Ambrazas. KOVA SU VĖJO MALŪNAIS....789

Algimantas Šindeikis. AR AUGS PASITIKĖJIMAS TEISMAIS?....790

Rimantas Varnauskas. TEISINĖ REFORMA ĮVYKO? KAS ŽINO....803

PETRAS RAGAUSKAS: „TEISMUOSE SUNKU SULAUKTI TEISINGUMO“?....805

Algirdo Piukio pokalbis su Viktoriu Petkumi. „LIETUVOJE – NE EMIGRACIJA? BET SKUBI EVAKUACIJA“....808

TARPTAUTINĖS TEISĖS IR ŽMOGAUS TEISIŲ MOKYMO SESIJA....814

AR ŠEIMA ŽMOGAUS TEISIŲ GYNĖJAMS YRA VERTYBĖ?....815

REABILITUOJAMI BE KALTĖS KALTIEJI....815

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOJE....816

VIKTORUI PETKUI SUKAKO 80....819

Romualdas Abugelis. AR ŽEMĖ IŠMAITINS VISUS SAVO GYVENTOJUS?....819

Vytautas Budnikas. SUPRIEŠINIMAS....821

Николай Жуков. “НЕТЕРПИМОСТЬ ВНУТРИ НАС” 822

ARKIVYSKUPAS SIGITAS TAMKEVIČIUS SJ: „REIKIA NE ŽODŽIAIS, BET GYVENIMU AIŠKIAI APSISPRĘSTI, KOKIOS YRA TAVO VERTYBĖS“....823

Vytautas Budnikas. LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNĖJAI KREIPĖSI PAGALBOS Į EUROPOS KOLEGAS 830
Vytautas Žeimantas. LIETUVA IR ŽMOGAUS TEISĖS....831
TEISININKŲ DIENOSE – PACIENTŲ TEISIŲ GYNIMO AKTUALIJOS 835
Vytautas Budnikas. LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS NUOMONĖ DĖL G. URBONO VIEŠO LAIŠKO....835
Vytautas Budnikas. TEISMAI NEIGIA EUROPOS SĄJUNGOS TEISĘ IR TEISINĘ VALSTYBĘ....837
Jaunius GUMBIS. VIEŠASIS INTERESAS: SAMPRATOS APIBRĖŽTUMO PROBLEMA 840
REDAKTORIŲ UŽ GROTŲ 841
DEŠIMTYS TŪKSTANČIŲ PILIEČIŲ PARAŠŲ – UŽ AIŠKIĄ ŠEIMOS SAMPRATĄ....841
IŠEIVIJOS ATSTOVAI RAGINA SEIMĄ SPRĘSTI DVIGUBOS PILIETYBĖS KLAUSIMĄ 842
EUROPOS KOMISIJA AIŠKINSIS LIETUVOS ĮSTATYMŲ ATITIKTĮ ORHUSO KONVENCIJOS NUOSTATOMS 843
KĘSTUTIS LAPINSKAS: „KONSTITUCIJA YRA MANO BIBLIJA“....844
Mindaugas Jackevičius. “LIETUVOS“ GYNĖJA IŠTEISINTA DĖL TO, „KĄ GALĖJO PAGALVOTI“ 847
SU ŽYMIU DISIDENTU – APIE VISUOMENĖS PROBLEMAS....848
LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖTOJŲ SĄJUNGOS PUSLAPIS 849
LIETUVOS VYSKUPŲ KONFERENCIJOS KOMUNIKATAS DĖL ŠEIMOS KONCEPCIJOS....850
Tomas Venclova. LIETUVOS DISIDENTAS VIDURIO IR RYTŲ EUROPOS KONTEKSTE 1953-1980 851
KLAIPĖDOJE ATKURTA DEMOKRATINIŲ JUDĖJIMŲ ORGANIZACIJŲ IR PARTIJŲ KOORDINACINĖ TARYBA....857
Augustinas Rakauskas. KĄ ŽMOGUS GALI BE VISUOMENĖS. AR ABSOLIUČIAI VIENA ASMENYBĖ YRA SUKŪRUSI KOKIĄ TEORIJĄ, SISTEMĄ, MOKSLĄ, KURIS NEBŪTŲ IŠ PASAULIO IR DĖL PASAULIO? 858
VIKTORAS PETKUS....860
Tomas Venclova: PRIMITYVI RUSOFOBIJA SKURDINA MUS PAČIUS 862
Olava Strikulienė. ABSURDU VIRTUSI ŽMOGAUS TEISĖ....864
Viktoras Petkus: „PRARADIMAS NE TIK RUSIJAI“...865
ATSISVEIKINIMAS SU ŠVIESUOLIU....866
Tomas Čyvas. EUROPOS TEISĖJAI IR VIETINIAI MAGISTRAI....867
Tomas Viluckas. VYTAUTO POCIŪNO ŽŪTIS: KLAUSIMAI, KURIŲ NETURĖTŲ BŪTI....869
ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJA PATARIA VALDŽIAI TARTIS SU PEDAGOGAIS....870
Romualdas Ozolas. TROJOS ARKLYS UŽ VARTŲ....871
Vytautas Landsbergis. TEISMŲ PASAULIS 872
PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS POZICIJA DĖL LIETUVOS PILIETYBĖS 874
Rūta Grinevičiūtė. TEISINGUMAS UŽ DVYLIKA MILIJONŲ....875
Vida Jankaitienė. INTENSYVIOS IR PRASMINGOS VEIKLOS SŪKURYJE!....877
Rūta Skatikaitė. TEISĖJŲ ELITAS DUMIA AKIS....880
Kęstutis Navickas. SAUGOMŲ TERITORIJŲ PERTVARKA AR NETEISĖTŲ STATYBŲ ĮTEISINIMAS?....881
K. LAPINSKAS: KALBOS APIE KONSTITUCIJOS KEITIMĄ – DAŽNAI BE PAGRINDO....882
Vytautas Narbutas. EILINIS TEISĖJŲ PASITYČIOJIMAS IŠ TEISĖTVARKOS....884
PRISTATYTAS PRANEŠIMAS APIE RELIGIJOS LAISVĘ PASAULYJE 885
KAMPANIJA PRIEŠ ABORTO PRIPAŽINIMĄ „ŽMOGAUS TEISE“....886
Dainius Sinkevičius. ANTISEMITINIO „LIETUVIO KALENDORIAUS“ AUTORĖ STRASBŪRE LAIMĖJO PRIEŠ LIETUVĄ 887
Bronislovas Genzelis. KODĖL TAPAU DON KICHOTU?....888
VATIKANE BUS MINIMAS VISUOTINĖS ŽMOGAUS TEISIŲ DEKLARACIJOS ŠEŠIASDEŠIMTMETIS 890
LAIŠKAS LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARIUI ARIMANTUI DUMČIUI....890
NICOLAS SARKOZY KALBA: PER DU ŽINGSNIUS NUO PRAŽŪTIES 891
Vytautas Budnikas. LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNĖJAI KREIPĖSI PAGALBOS Į EUROPOS KOLEGAS 899
Vytautas Budnikas. PAGARBA PRAEIČIAI IR PRAEITIES BAIMĖ 901
Antanas Buračas. LIETUVOS ŽMOGAUS TEISĖS IR LIETUVOS SUVERENITETO ĮPRASMINIMAS NŪDIENOS KONTEKSTE 903
Jaunius Gumbis. VIEŠASIS INTERESAS: SAMPRATOS APIBRĖŽTUMO PROBLEMA 906
Aloyzas Sakalas. PRISIEKUSIŲJŲ TEISMAS LIETUVOJE....906
Edvardas Čiuldė. APIE KONSTITUCINIO TEISMO VAIDUOKLĮ IR KITKĄ....908
BOGDAN POPESCU: ŽMOGAUS TEISĖS ANKSTYVUOSIUOSE KRIKŠČIONYBĖS RAŠTUOSE 909
STÈPHANE HESSEL: VISUOTINĖ ŽMOGAUS TEISIŲ DEKLARACIJA IR KRIKŠČIONYBĖ 912
Eglė Digrytė. DISKUSIJA DĖL LIETUVOS GĖJŲ TEISIŲ KILO IR UŽ LIETUVOS RIBŲ....913
Tomas Viluckas. EUTANAZIJOS IŠŠŪKIS....914
Sergejus Kovaliovas. ŠEŠIASDEŠIMT METŲ

KLAJONIŲ PO DYKUMĄ....915
RIMANTAS DAGYS: SVARBU ATKURTI ŠEIMOS PRESTIŽĄ....918
Arimantas Dumčius. SVEIKATOS SISTEMOS REFORMA: KUR EINAME?....922
Dainius Sinkevičius. TEISMAI TOLIAU TRAIŠKO LIKIMUS – BAUDŽIA NEKALTUS ŽMONES....925
Vilius Bražėnas. APIE ŽINIASKLAIDOS VERSLĄ....927
SKUNDAI PRIEŠ LIETUVĄ....929
Thomas J. Johnson. ŽMOGAUS TEISĖS IR KRIKŠČIONIŠKA ETIKA....930
Ainis Gurevičius. PAREIGŪNO VARDO ŽEMINTOJAI LIEKA NENUBAUSTI....935
Vytautas Landsbergis. NETEISĖS LIŪNAS....936
LIETUVOS ADVOKATŲ GRUPĖ: „JEI VALDŽIA ŠAUDYS Į SAVUS ŽMONES, MES JUOS GINSIME NEMOKAMAI“....938
Mindaugas Jackevičius. IŠEIVIAI: AR MES LIETUVAI NEBEREIKALINGI?....940
LIETUVOS BAŽNYČIOS ATSTOVAI IR „CARITAS“ IEŠKO BŪDŲ PADĖTI ŽMONĖMS PER EKONOMINĮ SUNKMETĮ....942
Mindaugas Sabonis. SANTUOKA, „ŠAKNYS“ IR BAŽNYČIA....943
GRIEŽTINTI ATSAKOMYBĘ UŽ LYTINIUS NUSIKALTIMUS PRIEŠ VAIKUS....945
Nijolė Druto. LENKIJOJE ĮTEISINTA DVIGUBA PILIETYBĖ....945
R. Šimašius. VIEŠASIS INTERESAS TURI BŪTI SAUGOMAS EFEKTYVIAU....946
Jean Ziegler. ŠIUOLAIKINIO PASAULIO TVARKA YRA NE TIK NEŠANTI MIRTĮ, BET IR VISIŠKAI ABSURDIŠKA....947
PILIEČIŲ SANTALKA NUOGĄSTAUJA DĖL VIS DAŽNIAU PAŽEIDŽIAMOS KONSTITUCINĖS PILIEČIŲ TEISĖS RINKTIS Į TAIKIUS SUSIRINKIMUS....949
Dailius Dargis. PRALAIMINTI LIETUVOS REVOLIUCIJA....949
SIGITAS TAMKEVIČIUS: NAIKINTI CELIBATĄ SKATINA SEKSUALIZUOTA KULTŪRA....952
R. J. Dagys. „GENDER LOOPS“ – PRECEDENTO LIETUVOJE NETURINTIS ATVEJIS, KURIO NEREIKĖTŲ TOLERUOTI....955
EUROPOS PARLAMENTE PASMERKTI SOVIETŲ NUSIKALTIMAI....955
KODĖL PREZIDENTAS GINA SUSIKOMPROMITAVUSIUS TEISĖJUS?....956
ĮT REZOLIUCIJA APIE KOVĄ SU RELIGIJOS ŠMEIŽIMU SUŽADINO NESUTARIMŲ....962
MAŽOJI STUDIJA: APIE PATIRTIS BESILANKANT KALĖJIMUOSE....962
G. Steponavičius. PAGAL „GENDER LOOPS“ METODIKAS VAIKŲ UGDYTI NEGALIMA....965
Regina Narušienė. PILIETYBĖ IR NAUJAS PILIETYBĖS ĮSTATYMO PROJEKTAS....966
PROKURORAI NORI PAREIKŠTI ĮTARIMUS DVIEM TEISĖJAMS (ATNAUJINTA)....969
ŽYMUO AKADEMIKO ANDREJAUS SACHAROVO AIKŠTEI....971
Šviedrys Vipartas. ANTSTOLIŲ KLYSTKELIAI....971
INICIATYVINĖ GRUPĖ AKADEMIKO ANDREJAUS SACHAROVO AIKŠTĖS ŽYMENIUI SUKURTI....978
LIETUVA IŠLYDĖJO GARBINGĄ SVEČIĄ....978
Vytautas Budnikas. TEISMAI ATSIVERIA VISUOMENEI....979
Vytautas Budnikas. TEISMAI PAKLUSO KONVENCIJAI....982
ISTORIJOS KLASTOTĖ....983
SMOGIKAI SUERZINO VISUOMENĘ....984
Vytautas Budnikas. ANGELA NELSAS: JŪS KLYSTATE, PREZIDENTE....984
Jurgis Jurgelis. PAGRINDINIS INSTINKTAS....985
Vytautas Budnikas. VISUOMENĖS NEGALIA IR RECEPTAS SLOGAI GYDYTI....987
SIŪLOMAS MECHANIZMAS TEISĖS AKTŲ KLAIDOMS TAISYTI....989
Eglė Digrytė. GĖJŲ LYGA PRALAIMĖJO GINČĄ SU LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERE....990
PROKURORAI TURĖS ATNAUJINTI TYRIMĄ DĖL V.POCIŪNO ŽŪTIES....991
Vladimiras Laučius. A. MEILUTYTĖ: KONSTITUCINIS TEISMAS UZURPAVO KONSTITUCIJĄ....992
Ričardas Čekutis. KITA „SMOGIKŲ“ INTERPRETACIJA....995
LIETUVOS VYSKUPAI RAGINA AKTYVIAI IR ATSAKINGAI DALYVAUTI EUROPARLAMENTO RINKIMUOSE....997
VALSTYBĖ TURI REMTI IR SKATINTI VAIKŲ AUGIMĄ DARNIOSE ŠEIMOSE....998
Arimantas Dumčius. SOVIETINIO GENOCIDO PRADŽIA....998
ARIMANTAS DUMČIUS: BESIELIŲ ŽMONIŲ PLANAI NEIŠSIPILDO....1000
Alvydas Medalinskas. AR PROKURATŪRA GINA VIEŠĄJĮ INTERESĄ?....1003
Dainius Sinkevičius. TEISĖJAI NETURI LAIKO RAŠYTI NUTARČIŲ – VIETOJ JŲ SKELBIA SENAS....1008
Paulius Markevičius. SVARBI PERGALĖ PRIEŠ VILNIAUS SAVIVALDYBĘ....1009
Kęstutis Čilinskas. VALDŽIA PRIEŠINASI ORHUSO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMUI LIETUVOJE....1010
Vladimiras Laučius. B. LUBYS ĮSPĖJA: RUSIJOS PINIGAI VERŽIASI Į MŪSŲ ŽINIASKLAIDĄ....1011
KAIMO IŠLIKIMUI SKAMBA PAVOJAUS VARPAI....1014

MŪŠIS UŽ LIETUVOS KAIMO IŠLIKIMĄ....1016
Sigitas Babilius. ŽYDŲ TURTAS IR „IŠDEGINTA ŽEMĖ“ 1021
Neringa Lašienė. KAD VAIKAI NESKĘSTŲ BALOSE....1023
Raimonda Ramelienė. PREZIDENTĖ „PRAUSĖ“ TEISĖSAUGININKUS....1025
Dainius Sinkevičius. D. GRYBAUSKAITĖ MANO, KAD TEISMAI TURĖTŲ TAUPYTI PINIGUS....1026
ALVYDAS MEDALINSKAS: AR GALIME DAR KARTĄ SUSIKABINTI RANKOMIS?....1027
Vaclovas Aliulis. VIENA DEŠIMTOJI ĮSTATYMO – NE VISAS ĮSTATYMAS....1032
Bronislovas Genzelis. AR LIETUVOJE VEIKIA KONSTITUCIJA? 1035
Vytautas Budnikas. ESBO GENERALINIS SEKRETORIUS SVEIKINO ŽYMŲJĮ LIETUVOS DISIDENTĄ 1036
SUNKUS DEMOKRATIZAVIMO KELIAS 1037
STASYS ŠEDBARAS: „GERIAUSIAS ĮSTATYMAS YRA TAS, KURIS VIENODAI TAIKOMAS VISIEMS“....1039
Eglė Digrytė. CHEMINĖ KASTRACIJA: GINKLAS PRIEŠ PEDOFILUS AR ŽMOGAUS TEISIŲ PAŽEIDIMAS?....1042
Andrius Bielskis. SISTEMA VERSUS DRĄSIUS KEDYS 1044
PREZIDENTĖ AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PIRMININKU PASIRINKO G. KRYŽEVIČIŲ 1045
Vytautas Landsbergis. PEDOFILAI IR TEISĖTVARKA 1045
DISKUSIJA: ES POŽIŪRIS KELIA GRĖSMĘ TRADICINĖS ŠEIMOS IŠLIKIMUI 1046
“ŠALČININKIEČIAI KLAIDINAMI IR PRIEŠINAMI”, - TEIGIA SEIMO MANDATO SIEKIANTI L. ASTRA 1047
TEISININKO KĘSTUČIO ČILINSKO KREIPIMASIS Į PREMJERĄ A.KUBILIŲ: JEIGU NORITE ANTIOLIGARCHINIO SĄJŪDŽIO, PREMJERE, JŪS JĮ TURĖSITE! 1049
A.Škiudaitė. KNYGA APIE KŪNO IR SIELOS GYDYMĄ 1050
Arimantas Dumčius.MOKSLO PAŽANGA IR KŪRĖJAS....1052
Vytautas Budnikas. AISTROS DĖL MAŽUMŲ TEISIŲ....1056
Vytautas Budnikas. LIETUVOS ĮSTATYMAI PRIEŠTARAUJA EUROPOS SĄJUNGOS TEISEI 1058
SUSITIKIMAS SU LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS STEIGĖJAIS 1059

V DALIS
Žmogaus teisių ataskaitos

TARPTAUTINĖ HELSINKIO ŽMOGAUS TEISIŲ FEDERACIJA (THF).METINĖ ATASKAITA 2000....1062
INTERNATIONAL HELSINKI FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS. ANNUAL REPORT 2003. LITHUANIA 1064
U.S.DEPARTAMENT OF STATE. COUNTRY REPORTS ON HUMAN RIGHTS PRACTICES - 2003 LITHUANIA 1071
LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJA. ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTIS LIETUVOJE 2005 METAIS....1086
LITHUANIAN HUMAN RIGHTS ASSOCIATION. ANNUAL REPORT YEAR 2005 1107
LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJA. ŽMOGAUS TEISĖS LIETUVOJE 2006 METAIS....1113
LITHUANIAN HUMAN RIGHTS ASSOCIATION. SITUATION OF HUMAN RIGHTS IN LITHUANIA IN 2006....1116
INTERNATIONAL HELSINKI FEDARATION. HUMAN RIGHTS IN LITHUANIA IN 2006. ANNUAL REPORT 1119
ŠVEDIJOS KARALYSTĖS AMBASADA. ŽMOGAUS TEISĖS LIETUVOJE 2007 METAIS 1123
JAV VALSTYBĖS DEPARTAMENTAS. ATASKAITA APIE ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTĮ LIETUVOJE 2008 METAIS....1135
U.S.DEPARTAMENT OF STATE. BUREAU OF DEMOCRACY, HUMAN RIGHTS, AND LABOR 2008 HUMAN RIGHTS REPORT: LITHUANIA....1150

VI DALIS
Žmogaus teisių forumų ir jų dalyvių nuotraukos.

ŽMOGAUS TEISIŲ FORUMŲ IR JŲ DALYVIŲ NUOTRAUKOS 1166
PAVARDŽIŲ RODYKLĖ....1209

PRATARMĖ

Antroji knyga „Lietuva ir žmogaus teisės“ yra pirmosios knygos, kuri buvo išleista 2008 metais, tęsinys. Pirmoje knygoje žmogaus teisių judėjimo vyksmas apėmė laikotarpį, kai Lietuva siekė Nepriklausomybės ir ją atgavo, kai mūsų valstybė jau savarankiškai kūrė įstatymus ir teisės aktus – šis laikotarpis datuojamas nuo 1989-ųjų iki 2000- jų metų, o antroje knygoje apibendrinama Lietuvos žmogaus teisių gynimo (LŽTGA) ir Lietuvos žmogaus teisių (LŽTA) asociacijų veikla nuo 2000-ųjų iki 2010 metų.

Savarankiškas mūsų valstybės gyvenimas, įstojus į Europos Sąjungą ir Lietuvai tapus NATO nare, iš esmės pakoregavo ir nevyriausybinių žmogaus teisių organizacijų veiklą. Stodama į Europos Sąjungą ir NATO Lietuva privalėjo prisiimti atitinkamus tarptautinius įsipareigojimus (ratifikuoti tarptautines konvencijas), tačiau įstojus daugelis Vakarų organizacijų ėmė žymiai mažiau arba beveik nesidomėti žmogaus teisių padėtimi mūsų valstybės viduje. Nevyriausybinės organizacijos tarsi buvo paliktos pačios sau. Ypač tai pajutome, kai Lietuvos žmogaus teisių asociacija kreipėsi pagalbos į Europos žmogaus teisių asociaciją (AEDH) ir Tarptautinę žmogaus teisių lygų federaciją (FIDH) dėl Orhuso konvencijos taikymo mūsų nacionalinėje teisėje – mat LŽTA yra šių organizacijų narė.

Jokio atsakymo iš paminėtų organizacijų LŽTA negavo.

Kitas neišgirstas LŽTA kreipimasis – dėl LR Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo. Nors Europos žmogaus teisių asociacija (AEDH) susidomėjo šiuo įstatymu, netgi atsiuntė žinomos tarptautinės žmogaus teisių stebėsenos organizacijos (Human Rights Watch) publikacijų nuorodas apie šio įstatymo sukeltą rezonansą, tačiau ji užėmė neutralią lūkuriuojančią poziciją.

Viena vertus, toks elgesys rodo, kad mūsų valstybės demokratiniai valdymo instrumentai yra pakankamai išvystyti ir tarptautinės žmogaus teisių organizacijos gali mumis pasikliauti, kita vertus, turėjome susitaikyti su nauja padėtimi, mažiau tikėtis pagalbos iš svetur ir imtis žymiai daugiau atsakomybės už žmogaus teisių priežiūrą išnaudojant tarptautinę teisę ir valstybės konstituciją.

Antroje knygoje LMA akademiko, Asociacijos signataro ir M. Romerio universiteto profesoriaus Antano Buračo siūlymu pateikti dokumentai, kurie dėl įvairių priežasčių nepateko į pirmą knygą, nes, jo nuomone, ši medžiaga turi neabejotiną žmogaus teisių judėjimo istoriografinę vertę.

Kaip ir pirmoje, taip ir šioje knygoje visa medžiaga teikiama chronologine tvarka, nurodant datas, atsižvelgiant į įvykių svarbą.

Antroji knyga parengta prisilaikant pirmojoje išdėstytos struktūros. Ją sudaro 6 dalys: *„Neskelbti tarptautinių organizacijų dokumentai žmogaus teisių klausimais“*, *„Pareiškimai, kreipimaisi, rezoliucijos“*, *„Laiškai, raštai, prašymai“*, *„Straipsniai, interviu, apžvalgos ir korespondencijos“*, *„Žmogaus teisių ataskaitos”*, *„Žmogaus teisių forumų ir jų dalyvių nuotraukos”*, *„Pavardžių rodyklė“*.

Dalyje *„Neskelbti tarptautinių organizacijų dokumentai“* spausdinami 1974 02 16 JAV Kongresui pateiktas JAV lietuvių bendruomenės pranešimas apie žmogaus teisių pažeidimus okupuotoje Lietuvoje, ištraukos iš JTO Žmogaus teisių ir ESBO komisijų išvadų dėl paramos Baltijos valstybėms siekiant nepriklausomybės, svarbus ESBO pranešimas apie rinkimus Baltijos valstybėse 1990 m., Lietuvos Helsinkio grupės memorandumai ir pareiškimai su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis Lietuvos

Nepriklausomybės paskelbimo išvakarėse.

Šiame kontekste išskirtina Lietuvos Helsinkio grupės veiklos medžiaga ir Grupės įnašas steigiant LŽTGA bei tolesnis šių organizacijų bendradarbiavimas ginant Lietuvos žmonių teises nuo sovietinių okupantų.

Spausdinamas 1991 m. Memorandumas Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komisijos 47 sesijai bei kreipimasis Baltijos valstybių vardu, paremtas LŽTGA, Lietuvos Helsinkio grupės, Lietuvos rašytojų sąjungos ir senatoriaus Hough liudijimais JT ESBO komisijai dėl kruvinųjų 1991 m. sausio 11-13 d. įvykių. Taip pat itin svarbios išvados apie šiuos įvykius, kurias Jungtinėms Tautoms pateikė nepriklausomi visuomeninės organizacijos „Skydas" kariniai ekspertai (anglų k.).

Knygoje skelbiami iki tol neskelbti dokumentai, liudijantys pasaulio valstybių reakciją į sovietinę agresiją prieš Baltijos šalių nepriklausomybę.

Antrame skyriuje *„Pareiškimai, kreipimaisi, rezoliucijos"* yra pateikti abiejų asociacijų, jų vadovų ir narių, taip pat intelektualų kolektyviniai ir pavienių kovotojų už žmogaus teises viešai skelbti prašymai, reikalavimai bei kiti dokumentai, adresuoti Lietuvos valdžios institucijoms ir tarptautinėms žmogaus teisių organizacijoms dėl Lietuvoje pažeidžiamų žmogaus teisių.

Trečiame skyriuje „*Laiškai, raštai, prašymai*", analogiškai kaip ir pirmoje knygoje, skelbiami Asociacijų reikalavimai ir siūlymai Lietuvos valstybės vadovams, valstybės valdžios institucijoms bei tarptautinėms žmogaus teisių organizacijoms dėl pažeidžiamų žmogaus teisių. Spausdinami valstybės institucijų, organizacijų atsakymai į asociacijų prašymus ir siūlymus, įvairūs susirašinėjimo dokumentai su tarptautinėmis žmogaus teisių organizacijomis, liudijantys asociacijų darbą stiprinant žmogaus teisių priežiūrą.

Ketvirtame skyriuje spausdinami Asociacijos periodiniuose leidiniuose bei mūsų šalies ir užsienio žiniasklaidoje skelbti rašytojų, dvasininkų, kultūros ir meno, politikos ir mokslo žmonių bei kitų iškilesnių asmenybių straipsniai, pokalbiai, nuomonės žmogaus teisių tema.

Kaip ir pirmoje knygoje, nuosekliai laikomasi principo, kad straipsnių, korespondencijų ir pokalbių turinys savo esme liestų žmogaus teises. Temos parinktos iš periodinių, žmogaus teisių priežiūros veiklai nagrinėti skirtų leidinių bei tų žiniasklaidos šaltinių, kuriuose gausiausia medžiagos žmogaus teisių tema, ir tų, kurie, asociacijos narių įsitikinimu, objektyviausiai šias teises nušviečia.

Penktame skyriuje pateiktos JAV valstybės departamento, Švedijos Karalystės ambasados Lietuvoje, Tarptautinės Helsinkio žmogaus teisių federacijos bei Lietuvos žmogaus teisių asociacijos parengtos ataskaitos apie žmogaus teisių padėtį Lietuvoje.

Šeštame skyriuje spausdinamos žmogaus teisių forumų ir jų dalyvių nuotraukos iš asmeninių archyvų.

Knygos gale nurodoma pavardžių rodyklė.

Dauguma asmenų nurodytomis pavardėmis, asociacijos narių nuomone, turėjo ar turi sąlytį su žmogaus teisių gynimo veikla.

Siekiant išsaugoti pareiškimų, raštų, ataskaitų bei kitų dokumentų autentiškumą, jų kalba netaisyta.

Vytautas Budnikas
Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas

I DALIS

NESKELBTI TARPTAUTINIŲ ORGANIZACIJŲ DOKUMENTAI

JAV lietuvių bendruomenės 1973 m. ataskaita apie žmogaus teisių pažeidimus okupuotoje Lietuvoje, žmogaus teisių gynimo organizacijų naujienų biuletenis „Viesti iz SSSR", kuriame skelbiama informacija ir straipsniai apie žmogaus teisių padėtį sovietinėje Lietuvoje iki 1990-ųjų metų, Lietuvos iniciatyvinės grupės Helsinkio susitarimams remti 1990 metų dokumentų rinkinys - atviri laiškai Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui, JAV Prezidentui, VLIK'ui ir kt., 1990 metų birželio 22 d. Peterburge (Leningrade) vykusios 2-sios Tarptautinės žmogaus teisių konferencijos „Leningradas –Vilnius" medžiaga, Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Komisijos ataskaita apie rinkimus Baltijos šalyse 1990 m., JTO Žmogaus teisių komisijos dokumentai dėl Baltijos šalių nepriklausomybės, taip pat išvados dėl 1991-ųjų sausio 11-13 d. kruvinųjų įvykių Lietuvoje, kurias Jungtinėms Tautoms pateikė visuomeninės organizacijos „Skydas" nepriklausomi kariniai ekspertai, ir pasaulio valstybių reakcija į šiuos įvykius.

Dokumentų ir straipsnių kalba netaisyta.

The Secretary of State for External Affairs — Secrétaire d'État aux Affaires extérieures

Canada

OTTAWA, K1A 0G2

July 20, 1973

Dear Mr. Cuplinskas,

Thank you for your letter of June 18 reiterating the views of Canadians of Lithuanian origin on the Conference on Security and Co-operation in Europe.

I would repeat what I said to representatives of the Lithuanian Canadian Community when I met them in Toronto on November 18, 1972. Canada has consistently refused to recognize de jure the incorporation of the Baltic States into the Soviet Union, although of course it exists de facto. Our position will not be altered or modified as a result of the Conference; indeed there is no item on the agenda of the Conference under which questions relating to the Baltic States as such can be raised. Such questions, as well as those which involve the definition or legal acceptance of boundaries in Europe, would be opposed by a number of participating states. As the Conference proceeds by consensus of the participating states, it is not possible for any individual country to insist on the resolution of any particular issue or for any group of countries to pass resolutions over the objections of others.

In the past I have also pointed out that progress in the area of human contacts, including freer movement of people and reunification of families, is the touchstone for the success of the Conference. We have been successful in placing these questions on the agenda and are optimistic that some progress will be made in these areas.

I outlined the position of the Canadian Government on these issues at the opening stage of the Conference in Helsinki on July 4, and append a copy of my statement for your further information. I would draw your attention particularly to page 3 of the statement.

Yours sincerely,

Mitchell Sharp

Mr. E.L. Cuplinskas, President,
The Lithuanian Canadian Community,
1011 College Street,
TORONTO 4, Ontario.

Kanados URM raštas Kanados lietuvių bendruomenei, kuriame nurodoma, jog Kanada de jure niekada nepripažino Baltijos valstybių

- 23 -

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS

CANBERRA, A.C.T. 2600

1468/3/23/2 31 December 1974

Dear Sir,

RE: LEGAL STATUS OF FORMER CITIZENS OF THE FORMER BALTIC STATES

(Your reference VE : BC)

I refer to our letter dated 22 August 1974.

The general position is that, as the Australian Government has recognised the juridical incorporation of the former Baltic States into the Union of Soviet Socialist Republics the Australian Government is no longer able to acknowledge citizenship of these former countries. Citizenship or nationality, of course, is derived from national and not international law. You have stated that the clients to which you refer are not Australian citizens. Whether or not they are citizens of the Union of Soviet Socialist Republics depends on Soviet law on nationality and on the particular circumstances of your clients. If in fact they are not Soviet citizens, and have no other nationality, they may well be stateless. In any event, the Australian Government would afford your clients the normal facilities to become Australian citizens, and if this should become their wish, they should contact the nearest office of the Australian Department of Labour and Immigration.

In the final paragraph of your letter you ask if your clients (in the event that they are Soviet citizens) would be "subjected to the jurisdiction of the Soviet Union". While your clients remain in Australia, they are subject to Australian jurisdiction. However, as each country has the right to protect the persons and interests of its citizens abroad, the Embassy of the Union of Soviet Socialist Republics in Canberra has a legitimate consular interest in its citizens in Australia under the terms of the Vienna Convention on Consular Relations. The Convention is set out in full in the Schedule to the Consular Privileges and Immunities Act 1972.

You have asked what laws will apply regarding the personal property of your clients in cases of intestacy. We

.../2

Australijos Vyriausybės raštas dėl Baltijos valstybių juridinio inkorporavimo į Sovietų Sąjungos sudėtį

expect that the usual rules of private international law in such cases will be applicable.

With regard to your final question, your clients would, of course, be able to travel abroad on Australian passports if they were to become Australian citizens. If some of your clients have been granted Soviet citizenship under Soviet nationality law, it might be possible, if they so wished, for them to travel abroad with Soviet passports. If these clients can show good reason for not wishing to travel under Soviet passports, it might well be possible, depending on individual circumstances, for them to travel abroad under Australian travel documents (other than passports).

If some of your clients are, in fact, stateless persons, again it might be possible for them to travel abroad under such Australian travel documents.

We suggest that the best course of action for your clients would be for them to seek Australian citizenship. We imagine that, as most of your clients would have been resident in Australia for some considerable time, it is likely that they could obtain Australian citizenship in a relatively short time. If they were then to travel abroad under Australian passports, the Australian Government would be entitled, under international law, to afford them normal consular protection. However, the Soviet Government would regard Australian/Soviet citizens visiting the Soviet Union as being predominantly Soviet citizens, in which case the degree of Australian consular protection would be reduced.

We regret any inconvenience that may have been caused by the delay in replying to your letter.

Yours faithfully,

(B.E. Matthews)
for the Secretary

(Due to professional reasons, name deleted)
Solicitor,
G.P.C. Box
MELBOURNE, VIC. 3001

THE VIOLATIONS OF HUMAN RIGHTS
IN
SOVIET OCCUPIED LITHUANIA

A Report for 1973

Prepared by
LITHUANIAN AMERICAN COMMUNITY, INC.
February 16, 1974

JAV lietuvių bendruomenės pranešimas JAV Kongresui apie žmogaus teisių pažeidimus okupuotoje Lietuvoje

INTRODUCTION

Basic human rights, as they are expressed in the Universal Declaration of Human Rights and implemented in various international conventions, cannot be considered as belonging to a category of policies that are within the exclusive sovereign concern of each state. From the legal and the humanistic points of view, the violation of human rights anywhere is a concern for all mankind. Some of the reasons for this were well expressed by the distinguished Soviet scientist and courageous fighter for respect of human rights in the Soviet Union Andrei Sakharov, who, in his open letter of September 14, 1973 to the U.S. Congress in support of the Jackson amendment, wrote:

> If every nation is entitled to choose the political system under which it wishes to live, this is true all the more of every individual person. A country whose citizens are deprived of this minimal right is not free even if there were not a single citizen who would want to exercise that right.
>
> But, as you know, there are tens of thousands of citizens in the Soviet Union — Jews, Germans, Russians, Ukrainians, Lithuanians, Armenians, Estonians, Latvians, Turks and members of other ethnic groups -who want to leave the country and who have been seeking to exercise that right for years and for decades at the cost of endless difficulty and humiliation.
>
> You know that prisons, labor camps and mental hospitals are full of people who have sought to exercise this legitimate right.

Your surely know the name of the Lithuanian, Simas A. Kudirka, who was handed over to the Soviet authorities by an American vessel, as well as the names of the defendants in the tragic 1970 hijacking trial in Leningrad. You know about the victims of the Berlin Wall.

There are many more lesser known victims. Remember them too!

For decades the Soviet Union has been developing under conditions of an intolerable isolation, bringing with it the ugliest consequences. Even a partial preservation of those conditions would be highly perilous for all mankind, for international confidence and detente.

It should be no surprise that the democratic process can add its corrective to the actions of public figures who negotiate without admitting the possibility of such an amendment. The amendment does not represent interference in the internal affairs of socialist countries, but simply a defense of international law, without which there can be no mutual trust.

Adoption of the amendment therefore cannot be a threat to Soviet-American relations. All the more, it would not imperil international detente.

The abandonment of a policy of principle would be a betrayal of the thousands of Jews and non-Jews who want to emigrate, of the hundreds in camps and mental hospitals, of the victims of the Berlin Wall.

Such a denial would lead to stronger repressions on ideological grounds. It would be tantamount to total capitulation of democratic principles in face of blackmail, deceit and violence. The consequences of such a capitulation for international confidence, detente and the entire future of mankind are difficult to predict.

Although Sakharov was defending specifically the right of emigration, he obviously had in mind the respect for other basic rights, without which a peaceful and just world is impossible. In another connection, Dr. Sakharov has warned that unless there is a democratization of the Soviet system, detente will be illusory and dangerous -"that would be cultivation and encouragement of closed countries, where everything that happens goes unseen by foreign eyes behind a mask that hides its real face. No one should dream of having such a neighbor, and especially if this neighbor is armed to the teeth.

From a legal point of view, the Soviet regime cannot claim to be immune from international concern about human rights in the Soviet Union because it has ratified the various international conventions protecting basic rights and freedoms. Veniamin Levich, the highest ranking Soviet scientist who has managed to leave the Soviet Union, has correctly pointed out that --

> By the Soviet act of ratification, the problem of free emigration [and, one might add, other basic rights-ed.] is no longer a domestic problem of this country. The request that it implement an international obligation should not be considered intervention in the domestic affairs of this country. It is curious logic that one shouldn't execute and persecute anyone for Communist ideas but it is possible for other convictions. When Communists are concerned, intervention in their fate is justly called humanism. But when concern about the fate of other citizens is expressed, no matter how tragic, this is interpreted as intervention in internal affairs.

Therefore, it is an international duty to expose the violations of human rights anywhere, including especially those occurring in the closed society of the Soviet Union. With this in mind, this report surveys the state of human rights during 1973 in Lithuania, which was forceably occupied and annexed by the Soviet Union in June of 1940. According to the available documentary evidence, in the area of national and political rights an intensified police and ideological suppression was notable in Lithuania as part of the Kremlin attempts to strangle national, democratic, and religious protest in the entire state. A number of instances of political persecution and numerous measures to impose stricter ideological controls over the population will be noted. Instances of violations of religious freedom continued to be reported by the Lithuanian underground publication Chronicle of the Catholic Church in Lithuania - Lietuvos Kataliku, Baznycios Kronika, the latest issue of which (No. 7) covers events up to the fall of 1973. These clandestine reports, each numbering about 40 typewritten pages, contain documentation of an intensive intervention of the state in matters of faith and the propagation of official beliefs - atheism. LKB Kronika is among the last of more or less periodical samizdat publications in the Soviet Union, which so far has escaped the intensive Soviet police efforts of the last two years to suppress dissent. A selected set of documents from this publication is presented below.

ATTEMPTS TO SUPPRESS DISSENT IN LITHUANIA

In the past few years, national and religious protest was especially intense in Lithuania. For background, it is relevant to recall that in 1972 three self-immolations in national protest were committed. The self-immolation of the youth named Romas[1]

Kalanta in Kaunas was followed by nationalistic demonstrations and riots, which had to be subdued by specially called-in security forces. Numerous other incidents, such as student demonstrations against Russian athletes in Vilnius, further stimulated national activity. On top of it, the Catholics sent a petition with 17, 000 signatures to U. N. Secretary General Kurt Waldheim, requesting his intervention in respect to violations of religious freedom. The circulation of numerous other Catholic petitions and incidents between the believers and the authorities were reported by The Chronicle of the Catholic Church in Lithuania.

With such national and religious unrest in view, the republic party authorities became apprehensive about a possible purge, ordered by Moscow, if the unrest continued. Thus, in addition to the generally intensified attack on dissent ordered by the Kremlin, a number of additional measures were undertaken, apparently at the initiative of republic authorities, to suppress dissent and to forestall the loss of confidence by Moscow. The republic party leadership survived with minor bruises, while the political and ideological restraints were expanded and intensified.

The effort to deal with dissent in Lithuania involved: (1) a vigorous ideological campaign against nationalism and religion and a generally harder ideological line; (2)some changes in personnel in charge of propaganda and mass communication areas; and (3) numerous arrests and investigations of suspected dissidents.

PERSONNEL CHANGES IN THE LEADERSHIP

The Communist Party of Lithuania, under the leadership of its long-time First Secretary Antanas Sniečkus, has survived the major political shocks in the Kremlin and Lithuania without serious personnel purges.[2] The stability of the Lithuanian regime has depended in large measure upon the ability of Antanas Sniečkus to balance Kremlin and local demands, to create a rather effective team of administrators, and to instinctively judge the balance of power in the Kremlin. In addition, through seniority, Sniečkus has acquired powerful protectors in Moscow, obviously including Politbureau member Mikhail Suslov and possibly Prime Minister Alexei Kosygin.

The nationalist and religious unrest in Lithuania in the last few years evidently did not shake the Kremlin's confidence in Sniečkus and his political machine. Only a few personnel changes could be identified as stemming from the recent unrest. Nevertheless, the position of Sniečkus is by no means safe. Private contacts with high officials in Lithuania suggest that there is an anxiety in regime circles that another intense nationalist incident could undermine Sniečkus and lead to extensive purges of the republic elite.

As is evident from the references in the press, the most prominent casualty of the recent unrest was the head of the Agitation and Propaganda Section of the Central Committee of the

1 For a survey and documents on national and religious protest in Lithuania see Violations of Human Rights: 1971 and 1972.

2 For a study of the Communist Party of Lithuania and its leadership see Thomas Remeikis, "The Administration of Power: The Communist Party and the Soviet Government, " in V. Stanley Vardys, ed., Lithuania Under the Soviets: Portrait of a Nation, 1940-1965 (New York: Praeger, 1965), pp. 111-140.

Lithuanian Communist Party, P. Mišutis, who was replaced sometime after the events in Kaunas in 1972 by an unknown political worker, J. Kuolelis. There was a reshuffling in the editorial boards of a number of magazines. The most notable was the change of the editor of the youth magazine Nemunas, which is published in the troublesome Kaunas. Nemunas was a very popular magazine because it shunned cheap propaganda and had a comparatively liberal orientation. Under the new editor, Nemunas began to reflect an ideologically hard line. The result of all these changes was a notable strengthening of the ideological commitment of mass communications media. Finally, the head of the Council for Religious Affairs in Lithuania, J. Rugienius, was replaced by a younger man, K. Tumenas, in an obvious effort to contain religious unrest. [3]

REPORTS OF ACTS OF POLITICAL SUPPRESSION[4]

Reports of police efforts to suppress dissent are contained in the latest issues of the Chronicle of the Catholic Church in Lithuania, which recently began to include some data on non-religious protests and police regime in general. Some of these report are published below. In addition, on December 23, 1973, the Soviet press announced the arrests of three men who were obviously detained for nationalistic activities. The announcement of such arrests is rare in Soviet practice, and they usually forewarn a public trial and press campaign. As of the writing of this report, no further details on this case have been reported.

1.**Reports of Arrests and Secret Police Investigations**

Vilnius. In 1973, the following Lithuanians were under investigation by the security authorities of Vilnius:

1.[Miss] Birute Andrašiunaite, an engineer, on March 28;
2.[Miss] Marija Božyte, senior in Lithuanian studies at the Vilnius University, on March 28;
3.[Miss] Birute Burauskaite, an engineer, on April 2;
4.[Mr.] Kazimieras Eigminas, a graduate of Vilnius University, a specialist in Lithuanian language, on April 6;
5.[Miss] Elena Eimaityte, a graduate in German language, on March 27;
6.[Miss] Reda Jakuclonyte, an engineer, on March 28;
7.[Mr.] Zenonas Jakučionis, a graduate of the conservatory;
8.[Miss] Veronika Janulevičiute, a member of the Ethnographic Ensamble of the Youth Theater, on March 28;
9.[Mrs.] Virginija Jasiukaityte-Ašmontiene, a student in Lithuanian studies;
10.[Mr.] Alfonsas Juška, a biophysics specialist, on March 27-28;
11.[Miss] Donata Kanevičiute, a mathematician, on April 3;
12.[Mr.] Danas Kaukenas, a reporter for the "Evening News, " on April 4;
13.[Mr.] Kęstutis Labanauskas, a worker in the Institute for the Restoration of Monuments, on March 28;
14.[Mr.] Rimas Matulis, a graduate in the English language, on March 28;
15.[Mr.] Kazimieras Misius, an engineer, on March 27;
16.[Mr.] Egidijus Norvaišas, a graduate student in physics, on March 27;
17.[Mr.] Algimantas Petrauskas, an engineer, on March 28;
18.[Miss] Terese Povilaityte, a graduate in Lithuanian language, on March 28;
19.[Mr.] Alfonsas Ramonas, a specialist in physics-mathematics, on March 27;
20.[Mr.] Albinas Simokaitis, an instructor;
21.[Mr.] Edma Stankevičius, a student in journalism;

3 According to LKB Kronika, 1973, No. 6, the appointment of Tumenas was in February of 1973
4 From LKB Kronika, 1973, No. 6.

22.[Mr.] Jonas Trinkunas, a graduate student in history-philosophy, on March 28;
23.[Miss] Zita Vanagaite, an architect, on April 3.

The secret police interrogated these individuals about their excursions to the Urals and Siberia: Why did they associate with Lithuanian deportees, why did they visit the camps? The secret police made the accusation that during the excursions attempts allegedly were made to establish ties with the nationalistic strata of Armenians, Georgians, and other nationalities.

The interrogators reproached them for showing an interest in and calling attention to the destruction of ancient cultural monuments as well as for burning candles on castle-hills while on an outing to the Sambia region of East Prussia.

The secret police were interested in the activities of the Folk Song Club of the Trade Unions Hall in Vilnius and of the Vilnius University Student Club Romuva (which was disbanded two years ago). Questions were asked about the Rasa festival in Kernave and about the archeological expedition to the Šventoji river.

The interrogated were scolded for their interest in the past and its idealization because nationalistic moods are spread thereby.

They were asked: Why are only Lithuanian songs sung? Why are partisan songs sung? Why is material about the partisan struggles being collected?[5] In the meetings with the Latvians, why are nationalistic moods being propagated? Why are contacts with Lithuanians in Byelorussia being maintained, books sent to them, newspapers subscribed, their children encouraged to attend Lithuanian schools in Lithuania?

The secret police inquired why so many youths are attracted to ethnographic activities.

R. Matulis was ordered to sign that he will not participate in and will not organize any meetings without the sanction of official organs.

Kaunas. At the end of March of 1973 the following persons were arrested in Kaunas:

1.Vidmantas Povilonis, an engineer;

2.Antanas Bakalauskas, a lecturer in the Department of Construction of the Politechnical Institute [Kaunas];

3.Šarunas Žukauskas, a senior in the Institute of Medicine;

4.Rudaitis, a doctor.

Juozas Rugys was arrested in mid-April; during the search type was discovered.

Viktoras Kruminis, a fourth-year student at the Politechnical institute, was dismissed from the institute.

The mother of V. Povilonis addressed the secretary of the Central Committee of the Lithuanian Communist Party, requesting :hat her son be released. The Procuracy of the Lithuanian SSR notified her that V.Povilonis had been arrested and indicted for committing a very serious crime against the state. He had belonged to an anti-Soviet group, and in February of 1972 had distributed anti-Soviet proclamations in Kaunas.

REPORT OF SOVIET EFFORTS TO CONTROL ILLEGAL PRESS[6]

At the beginning of 1973 the executive committees of a number of raions and cities demanded that all offices, farms, and organizations, as well as religious communities, submit types of typewriters. Here is an example of the order:

Please send to the executive committee by March 22 of this year samples of type of typewriters in the possession of the office, factory, farm, organization, or private individual that is under

5 Reference here is to the nationalist partisan movement after World War II, which fought sovietization of Lithuania. For a study of the partisan movement, see V. Stanley Vardys, "The Partisan Movement in Postwar Lithuania, " Slavic Review, September, 1963, pp. 499-522.

6 From LKB Kronika, 1973, No. 6.

your direction. Two original samples must be typed on a standard sheet of paper, according to the enclosed example. In addition, please inform us of all' other typewriters that are also in your possession, whose type-samples cannot be submitted because of break down, repair, or other reasons.

In sending type-samples it is necessary to indicate the number and name of the typewriter.

It is clear to everyone, that type-samples of typewriters are needed for the security organs. Why is the state security concerned about typewriters?

During the past several years, the Catholics of Lithuania sent many complaints to various offices of the government. It must not be forgotten, that every complaint to the offices of the Soviet government concerning the restriction of religious freedom is considered a slander and an "ideological diversion. " Therefore, the organs of state security want to discover who inspires and organizes this "anti-Soviet" activity.

Furthermore, in Lithuania, religious literature, which is used by people of various professions, is reproduced with the aid of a typewriter. In this manner Soviet citizens are being "harmed" ... It can be assumed that the security organs want to discover how this literature is being reproduced and especially they want to frighten everybody.

The efforts of state security officials to control even private typewriters reminds one of the period of the Stalin cult, when all typewriters had to be registered in government offices.

REPORTED SANCTIONS AGAINST STUDENTS FOR NATIONAL GESTURE[7]

The students of Vilnius University, on a tourist trip to Dzukija [Southern Lithuania], decided to visit also the monument of Vytautas - the Grand Duke of Lithuania, located in Perloja (in the Rayon of Varena). After buying flowers, nine students took off on May 13. In Perloja they placed the flowers at the monument of Vytautas, but did not sing or make speeches. They were followed here by a security official, who later called other secret policemen and the militia. They stopped the students when they were on the way home, returned them to Perloja, and began interrogation. And here are the results: three most active and already previously suspected students were dismissed from the university; they were Eugenijus Banys, Remigijus Kajeckas, and Pranas Grigas. First of all they were dismissed from the Communist Youth Organization (the Komsomol) for violations of Komsomol discipline, and Kajeckas also for having "unstable opinions" (during a search a prayer book was found). All three students were dismissed from the university for blatant violations of discipline. The Pro-Rector for Education Sudavičius and [University] authorities accused the students that they had placed flowers at the monument of Vytautas without any occasion being present. According to the university authorities, this act was a masked commemoration of the Kalanta anniversary.[8]

The victimized students, searching for truth and support, even addressed themselves to the Central Committee of the Lithuanian CP; here also they were rebuffed: It is enough that you placed flowers near Vytautas - a feudal lord and a robber! This is inconsistent with the principled attitude and patriotism of neither the Communist Youth nor the Soviet man!

Here is how tourism in Lithuania is encouraged and propagated! Here is how the past of our nation is appreciated!

---

7 From LKB Kronika, 1973, No. 7.

8 Reference is to the self-immolation in national protest of Romas Kalanta in Kaunas on May 14, 1972. For details, see Violations of Human Rights, 1972, pp. 17–24.

REPORT ON EVENTS IN KAUNAS DURING THE ANNIVERSARY OF KALANTA'S SELF-IMMOLATION[9]

Kaunas. A state of war was felt to be present in Kaunas on the occasion of the first anniversary since the tragedy of R. Kalanta. Militiamen were swarming not only on the Freedom Boulevard, but also in all of Kaunas. Even soldiers were dressed in militia uniforms. Militiamen were on duty "armed" with "bananas" and walkie-talkies. People from offices and schools were assigned to keep order in the streets. On May 14, Freedom Boulevard was jammed with people, however the militia did not permit them to congregate. During the night before May 14, the tricolor flag waved on the Kaunas' Executive Committee building, but it was quickly noticed and removed. (This news item was heard from one security man.) All individuals, who dared to place flowers on the grave of R. Kalanta or at the spot of his self-immolation, were arrested. It is not known how many were arrested. The youth of Kaunas gathered in the Central Boulevard to commemorate briefly the first anniversary since R. Kalanta's death. The commemoration passed without special incidents.

This time the main demonstrators were the soldiers and the militia, clearly showing how the Soviet regime is afraid of free ideas. During these days, for various reasons, many school children were taken out of Kaunas. At some schools "activities" lasted from 8 in the morning to 10 at night, just to keep the students from going to the city. Besides, those who were in school were ordered to keep away from the Freedom Boulevard and were even prohibited from going to the stores.

SOVIET PRESS REPORT OF ARRESTS FOR NATIONALISTIC ACTIVITY IN THE PROCURACY OF THE LITHUANIAN SSR

The republic organs of investigation have arrested and indicted Petras Pliura-Pliumpa, living with false documents, Povilas Petronis, who has no permanent address and work, and Jonas Stasaitis, inhabitant of Salininkai in the Vilnius rayon, who, in violation of order prescribed by law, illegally produced and reproduced various publications, including materials of reactionary content, which were distributed among the inhabitants of the republic.

Illegally obtained means of reproduction were used for these purposes.

The investigation continues.

ELTA

LIMITS ON CREATIVE FREEDOM IN THE THEATER

In the Soviet society, the creative individual works within a circumscribed field, defined by the "principles of socialist realism. In effect, this means that art must serve society; specifically, it must serve the purposes of the regime. The politicization of art forms imposes severe limits on the creative individual in the choice of content and the means for his work; it prostitutes the integrity of the artist and the search for truth and beauty. Nowhere is this evident as in the "open letter" of Jonas Jurašas, Senior Director in the Kaunas State Theater, that was addressed to the Ministry of

Culture of the Lithuanian SSR, the Kaunas State Theater, the Lithuanian Theater Society,

9 From LKB Kronika, 1973, No. 7. Freedom Boulevard is the main street of Kaunas. The reference to "tricolor" is probably to the flag of independent Lithuania, which consists of three equal stripes of yellow, green, and red.

and the Editors of Literatura ir Menas. Recently, a copy of this dramatic protest against the bureaucratic interference with and control of the creative process reached the West and is reprinted here. Obviously, the "open letter" was not published in Lithuania. After this declaration of artistic independence, Jurašas was dismissed from his position as the Senior Director of the Kaunas State Theater.

The following is a translation of this letter:

An Open Letter to the Soviet Authorities by Jonas Jurašas, Senior Director of Kaunas State Theater.

After years of work in the theater, the necessity has matured to expound the accumulated thoughts concerning the principles of activity of the director as an artist and as a citizen.

Spiritual values are the only compensation of the creative Individual to the society for the right to live in it. It would appear that the conditions for the creation here are favorable. What does experience show? A number of productions staged by me, such as "The Warsaw Melody, " "Tango, " "The Hunt of the Mammoths, " "Moliere, " "Sventezeris, " "House of Threat" received the lively attention of the public. "The Duel, " "The Bolsheviks, " "Mother's Field" were noted with diplomas and awards. The theater is implementing successfully the financial plans. Such a success could satisfy a director. However, what it hidden yonder?

Years of struggle for the right to stage a serious play. The unending disputes with cowardly bureaucrats in proving the importance of the play to the society. The purposeless expenditure of energy in self defense from demagogic attempts to perceive the intent of playwrights in the yet unstated plays. The deformation of the text of the work through categorical insistence on elimination of even essential accents. Finally, the limitation of exploitation of productions or even their complete prohibition, ignoring the opinion of the audience of the wide theater-going public.

Out of the twelve productions, staged during five years, I could consider only three as more or less revealing my sense of the world. However, even these were seen by the spectator in a damaged version, with a loss of a substantial artistic impact. The The finale of "Tango" was taken out, "The Hunt of the Mammoths" was abbreviated. Both productions were prohibited. And so many spectators did not see them. Especially important scenes of "The House of Threat" were cut out, the composition and finale were changed.

Compromise was the only way I could preserve to the audience my impaired stage productions. Compromises . . . They are convenient for occasional adherents who are searching for a quiet bay in artistic circles.

Is the spiritual comfort not a betrayal of artistic conscience? Does betrayal remain unrewarded?

On the road of compromises the artist is unaware how his spiritual resources are evaporating, how he is approaching degeneration.

That road is not for me.

I cannot accept truths, imposed from outside. In actualizing alien "truths, " the artist becomes a stranger to himself. In isolating himself from his own micro-world, the creator loses the ties with the contemporary world.

Through the creative work in the theater I want to express the spirit of the times, the complexity of human condition, its contradictions. The theater is my life and my passion, the meaning of existence. The theater is a tie, connecting me with the people. The theater is one of the most significant means in developing the motherland, it is a barometer, indicating her greatness and monopoly. A sensitive and purposeful theater, with all the diversity of styles and genres -- from tragedy to vaudeville -- can change the world view of the people in a few years. An impaired theater, with elevations instead of wings, can prostitute the entire nation.

The theater is a school of tears and laughter, an open forum in which the people can condemn

an anachronistic and deceitful moral ity and with a living example to reveal the eternal principles of the heart and feelings.

A nation which does not contribute to the creation of a theater is either dead or in a stupor. However, if the theater, through laughter and tears, does not touch the pulse of society, its history, the drama of its people, the true colors of its landscape, if it does not express the national spirit, then it has no right to call itself a theater. It must be called a gambling casino or a place where "time is annihilated" shamelessly (F. Garcia Lorca).

I have devoted all my powers to make the theater the carrier of truth, goodness, and beauty. I sought to realize these ideals also in my last staging of the play "Barbora Radvilaite. " After great theatrical efforts a spectacle was born, which could have been significant in the life of our theater. However, it is not clear when the public will see it. Can it be that the fate of the earlier productions aits "Barbora Radvilaite"?

The viewer is the only valuator of my artistic work. The freely evolving criteria should not be replaced by opinions formed in the stuffy hermetic offices (of bureaucrats).

So far I have sought, without receiving permission, to stage J. Anouilh's "Antigone," R. Hochhuth's "The Deputy," T. Rudzevich's "My Little Daughters, " Marat's "Sade, " L. Zorin's "Dion," and other plays. It was proposed to me to "select" works from plan lists, which do not correspond at all to my sense of the world.

Today I am being pained by the voice of unstated and impaired works. The so-called success of individual productions is revolting me. Compromises, tactical cunning, senseless treading In the bureaucratic corridors, the degradation of human dignity, gloomy perspectives -- all this forces me to resolve:

-After long deliberations I begin with the refusal to change anything in completed productions;

- I refuse to buy the hope of producing mature works with the price of occasional productions;

- I recognize only those criteria for evaluation of creative works which are born in the sharp struggle of opinions;

- I create according to the command of the conscience of an artist and a citizen.

Jonas Jurašas
Senior Director of Kaunas State Theater

Kaunas, August 16, 1972.

IMPEDIMENTS TO THE PRESERVATION OF CULTURAL HERITAGE

The Soviet regime is "future oriented, " especially in respect to the cultural heritage of the various nations in the Soviet Union (with the possible exception of the Russian nation). The assimilation's aspects of Soviet nationality policy tend to repress the cultivation and preservation of national culture and emphasize "internationalist" elements of culture. Although the Brezhnev-Kosygin regime has not engaged in direct de-nationalization of the various nationalities, nevertheless it has sanctioned and encouraged the indirect means of "growing together" of Soviet peoples. The Kremlin is not very anxious to permit the various nations a free hand in the cultivation of their national values. The preservation of the paintings by M. K. Čiurlionis is a case in point.

M. K. Čiurlionis (1874-1911) is the most renowned Lithuanian painter and composer, a pioneer in abstract painting. He is among the few Lithuanian artists who has been widely

recognized beyond the borders of his native land.[10] His works are considered among the most precious national treasures. Unfortunately, his paintings are deteriorating because of the inferior paper and paints used. There is a deeply felt concern that the treasures will soon rot away. However, the Lithuanian intelligentsia, even the Lithuanian communist regime, so far could not penetrate the walls of the Kremlin and receive permission to properly restore and preserve these national treasures. The case is illustrative of the so-called sovereignty of union republics, according to which the republic authorities cannot arrange on their own for a proper preservation of the most prized national values. Recently a group of Lithuanian intellectuals, especially painters of the younger generation, wrote a rather emotional appeal to the Lithuanians abroad to raise the question of preserving Čiurlionis paintings for posterity. Evidently they hope that the publicity of the case will pressure Moscow and local bureaucrats to deal seriously with the problem. The translation of this appeal, which reached the West in late summer of 1972, is printed here

AN APPEAL OF LITHUANIAN INTELLECTUALS ON PRESERVATION OF PAINTINGS BY M. K.ČIURLIONIS

With a great emotional uplift the Lithuanians in the entire world are preparing to meet the 100th anniversary since the birth of M. K. Čiurlionis, the genius of their nation, the great artist and at the same time one of the brightest minds of mankind. Recently a news item appeared in the press of Lithuania: the East German publisher "Verlag der Kunst" is preparing to publish a monograph on M. K. Čiurlionis, only in the German language, however. Besides, only a fourth of the illustrations will be in color. Soon it will be a year since the formation of a committee in Lithuania to prepare for the jubilee. However, so far nothing is yet known that finally the Lithuanian nation will appropriately honor her own Čiurlionis.

Where is the competition to design a monument for the truly deserving brilliant artist? Where are the promises at least that finally a monograph on the work of M. K. Čiurlionis will be published in the Lithuanian language with quality color reproductions of all the works of M. K. Čiurlionis? After all, the great artist painted on an inferior paper with paints of short duration and his paintings are rapidly aging. If on the occasion of the centennial quality reproductions are not produced, the paintings may not survive till the next anniversary. . . Is it sufficient to be satisfied with uncertain possibilities for restoration? Finally, what if some natural disaster or war occurred? There is only one Čiurlionis !

The newspapers of Lithuania ("Tiesa, " "Literatura ir Menas," "Gimtasis Kraštas" and others), as well as public agencies (the Ministry of Culture and others) often receive letters from citizens, asking what is being done to preserve and to honor the work of M. K. Čiurlionis. The results of "internal pressure" so far are meager . . .

In the turmoil of history we became accustomed to be careful, skeptical, angry. It is said that we are slow, stubborn northerners. It is said that we are culturally behind in the world. How-

ever, one wonders whose fault it is that we are incapable of demonstrating to the world what we can do: whether our Lithuanian backwardness must be tied to the pole of shame or only the various circumstantial obstacles? It is strange, but many Lithuanians have greater expectations of seeing a monument to Gediminas, Kudirka, Basanavičius, Baranauskas, Maironis, Čiurlionis somewhere in Chicago, rather than in Lithuania, in the central (or peripheral) plazas of Vilnius.

10 Čiurlionis and his work is presented in a special issue of Lituanus, 1971, No. 2; see also Juozas Pivoriunas, "A Lithuanian Individualist: The Art of M. K. Čiurlionis, " Lituanus, 1965, No. 4.

Yes, we are telling the truth: after many years we would like to visit good old Chicago, which has become a mother to many Lithuanians, and to see there what a Lithuanian can do, to see how he loves his native land--o small and pure, as a teardrop on the face of God . . .

No, we are not traitors, enemies of the nation. We want Gediminas in Vilnius, Maironis in Kaunas, Basanavičius in Anyksčiai. However, experience has shown that when our brothers, living under foreign skies, take initiative, a movement arises. also among the thick-skulled bureaucrats.

We must remember and we do remember: many noted people lived in Lithuania, who dearly loved the Motherland and who gave her everything. We want to honor them, disregarding all conditions And difficulties-economic or other. Only a man, honoring the past, is a man. Only a man, loving his native land, is a man. Only a man, having faith in his people, in his nation, seeking for her a brighter tomorrow, is a man.

The future is impossible without culture, without spiritual life, without that which is more valuable than money, government, and all circumstances. We believe in our nation, her vitality, Which was confirmed by history. We believe in the higher ideals, goodness and beauty, and finally in God himself. We also believe this, that the Lithuanians in the entire world will do everything in order to safeguard and appropriately honor the cultural heritage of the small, but creative and dear nation of ours, that everything will be done-in Lithuania and elsewhere — to demonstrate to the world through Lithuanian perseverance and diligence the spiritual strength and beauty of our nation.

We must remember and we do remember that Lithuania has ancient cultural traditions, only they were suffocated for centuries by many covetous neighbors . . . During the brief rebirth of twodecades a giant forward leap was made (though we do not negate the shortcomings of the past). The contemporary cultural achievement of Lithuania should not be negated either. However. . .

We hope that perhaps folios of color reproductions of M. K. Čiurlionis paintings, published by world-renown publishers, will also reach us in Lithuania. Perhaps some day we will not have to worry that the colors of some paintings still have not been preserved for ages.

Čiurlionis is alive and will live forever because his spirit is in us, in the nation of Čiurlionis. We shall never permit the eternal flame of art to flicker out.

DOCUMENTARY MATERIALS ON THE VIOLATIONS OF FREEDOM OF RELIGION AND CONSCIENCE

The following are selections from the Chronicle of the Catholic Church in Lithuania. Since the latter issues of 1972 reached the West sometime in 1973, more significant documents pertaining to events in 1972 are also included here. The Chronicle obviously represents the views of the more active Catholics, who have abandoned the hope of finding a relatively satisfactory arrangement with a regime that uses all its governmental power to extirpate religious ideas and to destroy the church. In the struggle against the repression of religion ,the militant church has provided a wealth of documentary evidence on the plight of the Catholic Church in Lithuania.

A STATEMENT OF REV. SIGITAS TAMKEVIČIUS TO THE PROCURATOR OF THE LITHUANIAN SSR[11]

We submit the statement of Rev. Sigitas Tamkevičius, the assistant pastor of the parish of Simnas, to the Procurator of the Lithuanian SSR: "On April 29, 1972 I was cited to appear before the executive committee of the rayon of Alytus. The members of the committee met in rayon chairman's office. "They were: the raion chairman, two deputies, the director of the propaganda and agitation section, correspondent, and the representative from the Council of Religious Affairs. The pastor of Simnas Rev. Matulevičius, the deacon of Alytus, Rev. J. Grigaitis and the deacon of Daugai Rev. Turčinskas were summoned as witnesses.

For about one hour the deputy chairman of the raion comrade Jančauskas charged me with such matters about which I have never dreamed before. I was not allowed to explain myself. When I tried to talk, comrade Jančauskas declared: We have gathered here not for discussion. And when I tried to answer regarding one slander, the representative of the Council of Religious Affairs replied sharply: "You will explain yourself in the procurator's office." There-fore hearing the greatest accusations, I had to be silent. The murderers and the robbers have the right to speak up, but to me, as a priest, this right was denied. In spite of this, comrade Jančauskas called this spectacle 'an utmost warning, ' stating that 'we are very humanistic and that 'after the war nobody would have talked with you in this manner. Because all the charges against me were slander, I feel that it is my duty to explain. Since besides the government official's there were also three priests who participated in the conversation, and since the deacons had to report about this warning to the ecclesiastical administration, I am sending the copies of my reply to the above mentioned deacons and curia's.

First, I was accused of slandering the Soviet school and way of life in my sermons. This is not true. There were times that I brought up in my sermons some of the grievances in regard to the violation of the freedom of conscience. That was not slander, but the truth. If necessary, I am ready to illustrate with numerous facts that I was not lying. If necessary, I can produce witnesses who will testify that I was telling the truth.

To me, who grew up after World War II, it is inconceivable that the government officials are afraid of the truth. Surely, the truth should be the foundation of the state. In my opinion, those who reprehended me unmercifully had to thank me, that I drew their attention to the present grievances. One should respect a citizen who is telling the truth, and should be afraid of those who" pretend to be zealous patriots, flatter the government and conceal from their eyes all their defects, by which nobody profits and which do not render honor to anybody.

I was charged for organizing in Simnas and in Santaika the lodging of complaints to various government authorities.

Charging a person with something, one has to prove. Reliance on various suppositions does not give honor to the officials of the executive committee.

Further, I was charged with the communication of information to the foreign press about teacher Briliene, about comrade Jančauskas first warning, about the funeral of teacher Babarskaite.

If I did not have any conscience, I could state that the mentioned news was sent to the foreign press by comrade Jančauskas or by some higher ranking government official. Since when does the Soviet law permit the public indictment of a citizen for one kind of offense or another without any proof? It seems to me that with the expanding relations with foreign countries, one should not be surprised if the widely known news in Lithuania reached the foreign press also. Surely, it is not forbidden to talk about the present in Lithuania. Even when comrade Jančauskas warned me for the first time, he did not order me to keep quiet. If this was a state

11 From LKB Kronika, 1972, No. 3.

secret, the pastor of Simnas and the chairman of the city of Simnas would not have been present. The secretary of the raion would not have boon sitting behind the open door.

I was accused of fabricating the court statement of Rev. Juozas Zdebskis, disseminating it in Lithuania, and giving it to the foreign press. Only a very irresponsible official can make such charges. Is it possible that the experts have no way of deter-mining who wrote the above mentioned statement?

Furthermore, I was accused of organizing the children for serving at Mass. Some kind of statement for signature was given to me by the chairman of the Council of Religious Affairs Kurojedov and an order was issued to turn away the boys from the altar and the girls from the procession.

I made a statement to those present at the committee's meeting that I will sign the statement of Kurojedov when it will be made public in the "Government News" and when it will have the juridical power. I did not organize, nor teach the children. The parents sent them to serve at the Mass themselves. Let comrade Jančauskas ask the children's parents.

After hearing all the charges made against me, I understood why the deacons were summoned and why I was not per-mitted to explain myself. Comrade Jančauskas ordered me not to inform the curias about this procedure. It means that first the church leaders and the priests have to start talking about me as though I were some horrible criminal. This reminds one of the folk proverb: "If you want to shoot a dog, you have to announce that he is mad. "

Therefore, I protest against such campaign of slanders and demand the procurator to take action to have the government officials cease persecuting me as a priest. "

AN APPEAL OF REV. VICTORAS ŠAUKLYS, MIC, CONCERNING[12] AN ADMINISTRATIVE JUDGMENT AGAINST HIM

On June 16, 1972 the people's court in the raion of Jurbarkas reviewed the appeal of Rev. V.Šauklys regarding the unlawful fine which was adjudged by the administrative commission of Jurbarkas raion. The court in its decision stated:

In his appeal the appellant Rev. V. Šauklys indicates that the administrative commission of Jurbarkas raion fined him unlawfully with 50 rubles fine in its judgement of April 20, 1972, since he did not instruct the minors to participate in the church procession and did not see that the minors took part in the procession. Carrying of church banners and scattering of flowers constitutes public worship of God. From the explanation of the appellant V. Šauklys and from the testimony of E. Mockiene and Br.Bakšiene it is evident that the minors were participating in the church procession on April 2, 1972. The organizing of the procession and dragging the minors into it was not connected with church worship. Thus the rules established by law were violated. From this evidence, the decision made by the administrative commission on April 20, 1972, to adjudge fine Of 50 rubles to V. Šauklys remains lawful.

Because the appeal of Rev. Šauklys was rejected by the court, on May 30 he appealed to the chairman of the Supreme Court of the Lithuanian SSR, asking that the judgement passed by the court of the raion of Jurbarkas be overruled. Here we submit some of Rev. Šauklys arguments from his appeal, presented to the chairman of the Supreme Court:

"The administrative commission motivated its judgement that I used the minors from the school of Girdžiai for carrying of the church banners and for scattering of the flowers. Mrs. E. Mockienė and Mrs. Br. Bakšiene testified that they themselves Right their daughters to the procession. Other women did the same. The pastor did not pressure anybody to participate in the procession. The people did this spontaneously, according to the old custom...

The court did not prove that I personally organized the procession or instructed the girls.

12 From LKB Kronika, 1972, No. 3.

The Easter processions take place in all the churches since early times. The parishioners know that the processions take place and they act accordingly...

The court in its judgement indicated that the minors were dragged into the work which was not connected with the performance of the cult...

a) The church canon law 1290 and the ordinances of 1966 for the dioceses of Lithuania hold the Easter procession to be an act of worship and command it as mandatory. Therefore, the procession is not only an act of the cult but the performance of the cult itself- a public worship of God.

b) Because the girls held the ribbons of the banners or because they scattered flowers does not mean that they worked. The participation in church services was not work, as the participation in public parades is not work. The work was the same as of those who carried prayer books during the procession and of those who carried ribbons or the church banners or bouquets of flowers in their hands. If a person is not penalized for holding prayer books during the procession, why then should he be penalized for holding ribbons or scattering flowers?

c) The jurists said they don't know a law which forbids minor girls to carry ribbons or scatter flowers. I do not know such a law either. If there were such a law, it would be hard to enforce it. It would be necessary to check the passports, because the girls, who eagerly rush into the processions, pretend to be of age . . .

The atheists of the raion of Jurbarkas, taking advantage of the privileged situation, show some unhealthy eagerness. Here is why:

The head of the Agitation and Propaganda section of the Lithuanian Communist Party P. Misutis writes in the organ of the atheists, Nauka i religiia (1972, No. 3, p. 34): At this time party organizations keep a close watch to prevent administrative abuses, restrictions of the rights of the faithful, roughness or untactful ness towards them. Why do the officials of the raion of Jurbarkas, instead of fighting with ideological weapons, resort to compulsory means? Perhaps they want to demonstrate that the atheistic ideology is inferior and that without a stick, and only with the methods of persuasion, it cannot win?

The administrative means and roughness which were rebuked by the atheistic official newspaper, were used in regard to the servants of the cult in Girdžiai: the pastor and the organist were fined 50 rubles. This evoked great dissatisfaction among the faithful. To the astonishment of the organist they gave her a receipt showing that they already had paid to the bank the adjudged fine. On this occasion one recalls the statement of K. Marks and F. Engels in the book On Religion, p. 119: 'Persecutions are the best means to strengthen the undesirable beliefs. '

The Soviet press writes that the religious feelings of the faithful should not be offended. Is it not an insult that the caricatures of the pupils from the school of Girdžiai, who participated in the Easter procession, were posted on the bulletin board? There were drawings of 5 outstanding upper grade girls, kneeling with the rosaries in their hands. Underneath were the names and the inscription: 'They are repenting for all their sins committed during the year. ' Isn't this a gross pressure?

We are accustomed to seeing the caricatures of drunkards and hoodlums, but is it pedagogical and permissible to mock the sacred beliefs of the people?

Decree No. 97 of June 20, 1966, adopted by the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR, regarding the application of Article 143 of the Penal Code, provides penalties for inter-ference with religious worship. Is it not an interference with religious worship in the case of fines against me and the organist by the officials of Jurbarkas raion? Perhaps God will apply the cited article against them."

The judgement of the court of Jurbarkas raion was left standing.

A STATEMENT OF THE CATHOLICS OF CEIKINIAI PARISH TO SOVIET AUTHORITIES[13]

To the Secretary General of the CC/CPSU
Copies to: Chairman of the Presidium of the USSR Supreme Soviet;
Chairman of the USSR Council of Ministers;
Commissioner of the USSR Council of Religious Affairs;
Secretary of the Lithuanian Communist Party;
Chairman of the Presidium of LitSSR Supreme Soviet;
LitSSR Council of Ministers; LitSSR Ministry of Education;
Representative of Council of Religious Affairs in Lithuania;
The Curia of the Archbishopric of Vilnius

From: **Believers in the Ceikiniai Parish, Ignalina raion, Lithuanian SSR**

STATEMENT

We very much regret that we have to address ourselves even to Moscow in such a small matter as the repair of a church storage shed. This trifle reminds us of a whole series of painful matters which we would like to forget.

Near the churchyard in Ceikiniai there stands a dilapidated parish shed and a nearly collapsing storehouse. In the beginning of 1971 we asked for permission to repair it. After many travels and petitions the deputy chairman of the raion executive committee, Vaitonis, told us on May 27, 1971, that if we wanted to get a permit for the repair of the storehouse, we would have to see the Representative of the Council for Religious Affairs in Vilnius. We took a trip there. The Representative sent us back to our raion. And so on without end-for almost two years. How many trips we made seeking to obtain a permit for these repairs, and how many times the officials of the raion visited us! We were visited by the deputy chairman of the raion executive committee, accompanied by the procurator, the director of the finance section, the militia, the raion architect (four limes!), the raion chairman (several times), the party secretary, etc. The documents concerning the materials we had bought fro the repairs were checked several times - as if they were multiplying themselves in the meantime.

On June 30, 1971, we wrote to the LitSSR Council of Ministers. Finally, on August 30, 1971, the raion executive committee gave us permission to go ahead with the repair of the building. One well-known builder of our raion advised us to buy a house from people who had to leave their homestead because of land reclamation and to erect it here as a storehouse. We did exactly that. The building we purchased was some 80 centimeters wider, but considerably shorter. In addition, we moved the building one meter away from the churchyard toward the vegetable garden.

Does it matter very much whether a building is 80 centimeters narrower or wider in a rural area, removed from the road? But this was not the cause. As the popular saying goes: "If someone wants to give you a beating, he will find a stick." The violation of the Construction Code was only a cover-up in this case. On June JO, 1972, the executive committee of our religious community was invited to appear at the raion center. The Representative of the

13 LKB Kronika, 1972, No. 5.

Council of Religious Affairs told us there: "Remove your children from the altar so that they don't assist at the Mass, make sure that they don't scatter flowers in processions, prevent visiting priests from helping out in the church - then we will allow you to repair the storehouse." But what connection can there be between a religious service and the repair of a storehouse?

In 1965 the raion authorities removed a cross in Ceikiniai that was very dear to us, ostensibly because it interfered with traffic. In the place of the cross, meanwhile, a shrub is sprouting, and a newly erected post with electric wires is standing there.

On December 2, 1966, we were fined 59. 76 rubles for "violating" the laws for the protection of nature by chopping down rotten birch trees in our cemetery. These trees were about to fall and threatened to smash the monuments over the graves. Do rotten birch trees belong to the category of objects included in the protection of nature? If so, why do the appropriate authorities allow them to fall and to rot? Where is the logic? The target of all this is obvious: we, the believers.

We wrote many times about ills of that kind.

On May 10, 1964, and February 14, 1965, we wrote to the Representative of the Council for Religious Affairs.

On December 19, 1966, and on April 16, 1967, we wrote to

the Chairman of the Council of Ministers of the LitSSR.

On February 25, 1968, we asked the Representative of the Council for Religious Affairs to indicate to us what exactly were those laws prohibiting children to serve as altar boys at the Mass. We have not received an answer yet.

On March 3, 1969, we wrote to the Ministry of Education.

On May 30, 1971, December 9, 1971, and June 20, 1972, we wrote to the Representative of the Council for Religious Affairs.

On June 30, 1971, and on July 27, 1972, we wrote to the Council of Ministers of the LitSSR.

We addressed ourselves many times more to the raion authorities.

On June 24, 1968, the Representative of the Council for Religious Affairs summoned the Church Committee and told them not to write any more letters. But those who hurt must complain.

On June 30, 1971, we listed our tribulations in a report to the USSR Council of Ministers as follows:

1. The sacrament of Confirmation has not been conferred a single time in our church since 1940. Therefore we ask that Bishop Steponavicius be allowed to come to Ceikiniai at least to do the confirmation.

2. The raion authorities had been refusing for a long time to allow the installation of electricity in our church. In 1965 the deputy chairman of the raion executive committee told us: "Six old women will light candles and you won't need electricity." Last year the raion authorities disconnected a three-wire electric current to stop the little motor of the organ. Electricity must be saved, they maintained. But we use very little of it in the church-only 457 kw in 1970.

3. Various collective assistance projects are very frequently organized in our country: helpers come from the city, even from other republics. Meanwhile we are forbidden to invite even neighboring priests to assist us. When, on March 14, 1965, wo addressed ourselves to the Representative of the Council for Religious Affairs on this matter, he gave us an angry scolding: "You are grown men and you are bothering yourselves with church matters? Aren't you ashamed? "

On June 8, 1966, right before St. Anthony's Festival, we were similarly treated by the chairman of the raion executive committee, Mrs. Gudukis, who even refused to receive our petition.

4. On May 7, 1967, we had a visit from the head of the raion education department, Jadzevičius. He made our parish priest leave the church and obstructed the Mass as he kept interrogating him as to why the priest of Švenčionys was assisting at the service without permission.

5. In 1966, Mrs. Šiaudinis, teacher at the Ceikiniai school, punished the sixth-grader

Martinkenas for parking his bicycle by the churchyard. The penalty was washing the floor of the classroom for a whole month.

6. On December 9, 1968, a religious funeral took place in Ceikiniai for a student of the Ceikiniai school, P. Juršenas, who had perished tragically. The funeral was held after school hours, but the students were deliberately not allowed to leave school. Even the classmates of the deceased could not accompany him to the cemetery.

7. On April 16, 1969, the head of the Ignalina department of education and other individuals made B. Laupalis, student of Ignalina high school, leave the classroom and kept intimidating him because he rented a room from a priest. They told him that they would write out a very negative character resume for him.

"You won't get in anywhere," they said, threatened to expel him from school, and ordered him to sign a statement directed against the priest, saying "we shall take care of him. " As soon as he turned 16, the militia of Ignalina seized his birth certificate, while our parish priest was fined for having an unregistered student residing at his place. But how could he have obtained a passport, if the police refused to return his birth certificate?

Similar things happen to other students when they attend church or do not join the Komsomol. In 1971, when a young man from Ceikiniai, an eleventh-grader at the first high school of Ignalina, was being compelled to join the Komsomol, he said the following: "We have the freedom to join the Komsomol or not to join it. Besides, I don't see the Communist youths as good models. The Communist youths Ruchenko and Dervinis are even sitting in jail for their crimes. Therefore I wi11 not join. " Subsequently, the Komsomol secretary Suminas took the youth behind closed doors and, stomping his foot angrily, demanded that he "obey his elders."

8. On the evening of June 9, 1971, a taxi cab in Ignalina, with the parish priest of Daugeliškis as passenger, gave a lift to several students of Ignalina high school. The head of the department of education, Jadzevičius, noticed them. In his view, the children's act of sharing a ride with the priest represented a "great crime." He immediately put everybody on his toes. In school he compelled the youngsters to write "explanations." That WAS not enough. To build up a proper indictment against the priest, the headmaster of the school, after reading their explanations, ordered the students to write that they had returned home after 10:00 P.M. , while actually they were home around 9:00 P. M.

9. At the end of May 1971, teacher Daukšiene at Ceikiniai dictated a "statement"word by word, which the fourth-grader D.Rakštelyte copied, stating that the parish priest of Ceikiniai was preparing children for the first communion. Thereupon some teachers used threats to make some young students (R. Miklasevičius, Z.Maskoliunas) copy that "statement" and sign it. The students' parents went to school and protested: "We want to know what our children are writing under compulsion." But nobody showed the written statements to the parents.

10. On May 31, 1971, we traveled to Vilnius to see the Representative of the Council for Religious Affairs and asked him to let the architects of the raion decide about the repair of the storehouse. Unfortunately, we did not accomplish anything. We are astonished that no specialists are interfering and dictating the work of highly qualified specialists. It seems as if the deputy chairmen of the raion executive committee and Representatives of the Council for Religious Affairs are electricians, architects, artists and even church wardens, who are in charge of all matters related to the church that worry the faithful.

11. We began repairing the broken roof of our church. On June 22, 1971, an official of the raion center arrived and asked whether we had permission to repair the roof and also where we had obtained the materials. He intimidated the workers and inter-freed with their work. One of them even had to quit because of the fact that his wife is a teacher.

12. St. Peter's Day is one of our main religious holidays. Solemn services are held in all churches and not even the government organs disturb them. But, on June 29, the chairman of the kolkhoz in Ceikiniai, in the presence of kolkhoz workers, began to calumniate our parish

priest in every conceivable way. Furious that he had celebrated the usual church services, the chairman called the priest "a bandit who should be shot, who should be reported to the KGB, etc.

A girl member of the Komsomol said that the wife of the kolkhoz chairman was collecting signatures under an accusatory statement against our parish priest. "All kinds of stupidities are written in it!, " the girl declared openly; "I did not sign it. Also X, Y and Z did not sign it. " Unfortunately there will always be people ready to sign the most stupid calumnies to please superiors.

Several young people from Ceikiniai who are students in the Ignalina high school were called out of their classroom during lessons in 1971 and interrogated about the above statements and forced to sign denunciations against the parish priest, the content of which they had no knowledge about.

These facts, which we put down in our statement addressed to the Lithuanian SSR Council of Ministers on June 30, 1971, still occur with regard to people in the countryside.

We beg you to eliminate these discomforts.

ADDENDUM

While the above statement was being composed, the raion authorities informed us on August 11 of this year, through the executive committee of Ceikiniai, of the decision of July 21 of this Ceikiniai August 1972 year to order the razing of the shed which we had begun to rebuild. The chairman of the church committee, who had to acknowledge receipt of this order, sent in the following note: "Please do not rush to carry out this decision until we have received the final word from Vilnius or even Moscow. "

On August 14, 1972, we sent an additional letter concerning this matter to the raion authorities: "Since the question is a controversial one, we are turning to higher authorities and we are asking you not to hurry with the execution of your decision until we have received the reply from the higher authorities. "

On August 24, 1972, at 4:30 A. M. (when everybody was still asleep), two militiamen accompanied by eight civilians, including the chairman of the Ceikiniai kolkhoz, arrived and demolished the storehouse we had been repairing. They splintered and cut the logs, and even razed the foundations with some kind of machine. Now it looks like something after an air raid, one cannot even make one's way through it. Why such a meaningless destruction of people's labor and property? Does such behavior contribute to raising the authority of the Soviet regime in the people's eyes?

It appears that the raion executive committee has been vested with supreme power, and it is meaningless to turn to higher authorities. For instance, when on March 14, 1965, we took our complaints to the Representative of the Council for Religious Affairs in Vilnius, he sent us back to the raion: "Everything will be taken care of there." Thereupon, the deputy chairman of the raion committee, Vaitonis, told us: "Well, how much did you gain in Vilnius ? And I will stick to my word. "

Our petition addressed in 1971 to the LitSSR Council of Ministers was also transmitted to the raion executive committee and yielded no results.

On September 5, 1972, the Representative of the Council for Religious Affairs stated: "In reply to your letter, addressed to the LitSSR Council of Ministers and transmitted to us, we wish to inform you that the question of the shed building must be resolved in accordance with the procedure set by law. "

But do the raion authorities themselves adhere to the laws which guarantee equal rights and freedom of conscience to all citizens?

Attached are three photographs of the building while under repair and after its demolition.

This statement, addressed to the Secretary General of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union, is signed by 1709 believers. Please send reply to: Juozas Maldžius, Didžiasalis village, Ceikiniai post, Ignalina raion, LitSSR.

Ceikiniai,
September 5, 1972.

TO: THE MINISTRY OF EDUCATION OF THE LITHUANIAN SSR

A STATEMENT BY THE STUDENTS AND PARENTS OF LITHUANIA

We, students and parents, comprehending well the purposes of the school as well as the duties to the younger generation, are often disappointed because the students are not offered that which they really need.

The textbook on Social Science notes: "Patriotism is among the best of innate manifestations of man. It manifests as love of the land, where we were born and grew up, as love of its history. " But how can the students know the past of Lithuania, when the History of the Lithuanian SSR by J. Jurginis is brief - barely 100 pages - and one-sided, while the History of the Lithuanian SSR by A. Gaigalaite (148 pages) relates only about the revolutionary movement and the post-war years? At the same time the History of the USSR consists of four parts - with a total of 650 pages. For this reason the student knows a lot about Pugachiov, Peter I, and others, but they know practically nothing about the great past of Lithuania.

The greatest evil is the forceful atheistic indoctrination of the students. It is said that religion in the Soviet Union is a private matter that the Constitution of the USSR guarantees everyone the freedom of conscience, yet practice indicates the contrary.

Religious students are repeatedly ridiculed, rebuked for religious practices; their caricatures "decorate" school wall newspapers. Religious medals and crucifixes are taken away from the students. At times teachers even take the students out of church, for example, from funeral services.

Religious students are forced to speak and write against their beliefs, to draw anti-religious cartoons. Those who refuse to be hypocritical find their grades lowered to failing.

The teachers force religious students to join atheistic organizations and clubs and, for this reason, many are encouraged to be hypocritical.

A number of teachers use their class time for atheistic propaganda. Atheism is proclaimed in the school and beyond its walls even through trickery, for example, by showing "miracles, " by cruelly ridiculing and deliberately distorting the Catholic faith.

The grade for conduct is lowered to barely passing solely for church attendance. The beliefs of religious students are noted in the character reference, thereby making it more difficult for them to enter schools of higher education.

Students are often required to respond to questionnaires dealing with religious convictions. We cannot understand why the conscience is forcefully violated. Some students, unwilling to air their convictions, hypocritically answer the questionnaires. Who benefits from this?

We have mentioned only certain cases of violation of the conscience of the students, but even this forces the conclusion, that the Soviet school is most interested not in teaching, or upbringing, but rather in developing atheists. Such "upbringing" destroys the authority of the school and irreversibly harms the students.

We are tired of compulsory atheism and this evokes a reaction: the rejection of ideas,

advocated by force. How can this be reconciled with the Constitution of the USSR, which proclaims the freedom of conscience?

Therefore, we request the Ministry of Education to put an end to such harmful practices and request that nobody hinder the students to enjoy the freedom of conscience.

March 1973 14, 284 Signatures
Nota Bene: About 25 percent of the signers are students.

TO: THE REPRESENTATIVE OF THE COUNCIL FOR RELIGIOUS AFFAIRS K. TUMĖNAS

A STATEMENT OF THE BELIEVERS OF LITHUANIA

In the March 1, 1973 edition of "Gimtasis Kraštas" we read a statement of Bishop R. Krikščiunas:

The Catholics of Lithuania publish books that are needed. Recently we published The Ritual of Roman Catholics for the Dioceses of Lithuania, The Prayer Book, The Resolutions of the Second Vatican Council and other books. The odor of printer's ink is still present on the very significant publication The New Testament.

We, believers, wanted to buy The New Testament. Regretfully, the local priests explained to us that they received only a few copies of The New Testament - approximately one copy for 300 believers...

If the Lithuanian Catholics publish their own religious books, why is it that in the post-war years the most important book of all, namely the Catechism, has not been published? Why only 10, 000 copies of the Bible were published? Why we did not see The Resolutions of the Second Vatican Council could not get The Prayer Book, even though every Catholic is supposed to have it? It is not enough that we are unable to secure the Bible for ourselves, we now hear that someone is sending thousands of copies to Lithuanians abroad? Is it possible we will have to ask our relatives abroad to send us the Bible, which was published in Lithuania?

Since it is clear to us that religious books are published in very limited quantities and not by Catholics, but at the request of the bishops and you, the Representative, by the Soviet government, we are therefore requesting the reprinting of the Bible and the Prayer Book in sufficient quantities so that every Catholic family could have at least one copy of each. In addition, we are asking for a permit to publish an extensive catechism. If we are not granted these requests, it will be difficult to believe in any statement about the publication of the most needed Catholic books in Soviet Lithuania.

March of 1973

16,498 Signatures

A COMPLAINT OF A GROUP OF BELIEVERS CONCERNING
RELIGIOUS DISCRIMINATION

TO: **THE PRESIDIUM OF THE SUPREME SOVIET OF THE LITHUANIAN SSR**

A STATEMENT OF A GROUP OF BELIEVERS

In the press, at meetings, in the schools, on the radio and television, in the movies and the theater, a sharp anti-religious propaganda is being conducted, including distortion of facts, false accusations, mockery and degradation of believers. Under the cover of anti-religious campaigns even the nation is shamefully-degraded. This is being done in the film "Herkus Mantas, " in which, in the propagation of atheism, a painful accusation, which is not corroborated by historical facts, is cast: allegedly the Prussians burned live humans [as sacrifices to the gods]. There is no constraint in the use of even base means to degrade and discredit religion in the eyes of the people.

Religion is condemned, while atheism is forcefully foisted upon everyone. What are the results of this? Lenin has taught that the truthfulness of ideas, theories and science is confirmed through practice. For almost 30 years the younger generation in Lithuania, as well as everyone else, are being brought up and predisposed in the spirit of atheism. During lessons in school and in all extracurricular activities atheism is propagated and religion is scorned. Cartoons, mocking believers, are posted on school bulletin boards. Students, who attend church, are interrogated, intimidated, sometimes even punished, as in the case of Aurelija Račinskaite, whose conduct grade was lowered, according to a notation, for "church attendance." What have been the consequences of this rather extensive practice of atheistic upbringing?

If prior to the introduction of atheistic education in the Lithuanian schools, crimes such as pilfering, robbery, attempted murder, sexual abuse were very rare, today they are a common occurrence. Children's departments are established in militia stations as part of the battle against juvenile delinquency. Alcoholism, stealing, murder, lying, deceit fullness, and insensitivity to duty were never so rampant in Lithuania as during the recent years. Everywhere, in dealing with public servants and officials in stores, factories, administrative and medical institutions, and elsewhere, we are exposed to an insensitive conscience. Practice has shown that atheistic upbringing is incapable of training the youth with strong moral principles and that atheistic propaganda is unable to change the moral level of society. Christian morality, proven by centuries, which promotes sensitivity of conscience, encourages man to develop self-control and to overcome negative Inclinations, to perform the duty faithfully and to develop an inner sense of responsibility for his acts, is negated and hindered. Article 123 of the USSR Constitution, proclaiming the equality of all the citizens in all areas of social life, and Article 125, guaranteeing to all the citizens of the USSR the freedoms of speech, the press, assembly, and demonstrations, are not applied to the believers. They cannot defend their ideas in meetings, through the press, radio or other media, which can be freely utilized by the atheists to spread their ideas. It is forbidden to publish books with a religious content. Of course, during the years of Soviet government, The Prayer Book, The Resolutions of the Second Vatican Council, and The New Testament were published. Three books in almost 30 years. Even so, there were so few copies printed and only a rare religious family was able to secure them. The press and the official statements of representatives of Soviet government frequently condemn racial and religious discrimination In other countries. Why then is religious discrimination allowed In Lithuania?

We, the undersigned believers, request the Presidium of the Lithuanian SSR Supreme Soviet to put an end to religious discrimination and allow the believers of Lithuania:

1) To defend and to disseminate their beliefs through the means of communication (the press, public lectures, radio and television);

2) To establish associations of believers;

3) To publish newspapers and religious books;

4) Not to prohibit students to attend church, not to persecute and prosecute them for church attendance;

5) Not to limit the number of candidates for the seminary;

6) To put an end to all means of religious discrimination.

We want to believe in the good will of the Soviet government. In Poland and other countries with the socialist system the believer attends church, educate their children in the catechism, publish religious books without obstruction. We are awaiting the end to religious discrimination in Lithuania.

August of 1973 *540 Signatures*

[Explanatory note attached to the above statement]:

We are sending the text of the statement, which was signed by 540 believers, to the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR. Original copies of the statement together with the signatures are not being presented for the following reasons:

J.Vilutis, the investigator for especially serious cases, sent by the Procuracy of the Lithuanian SSR, for several months terrorized the Catholics of Kaunas, Panevžys and other cities solely because they were collecting, or were at least suspected of collecting signatures on statements regarding discrimination of believers, addressed to the Soviet government. Those who signed the mentioned statements were also interrogated. The government of the Lithuanian SSR demonstrated the unwillingness to respect the rights of the believers, the aim of imposing forcefully upon the Catholics an alien ideology. In August of this year [1973] the Sovie government forbade the Lithuanian bishops to administer the Sacrament of Confirmation until the "crops were harvested." This admit istrative interference of secular government in religious affairs clearly showed which "harvesting of crops" the Soviet government is really interested in the forceful detachment of the people, from religion.

Because of the aforementioned reasons, the text of the statement with 540 signatures will be sent to the Presidium of the Lithuanian SSR Supreme Soviet only when we are thoroughly convinced of the good will of the Soviet government. At the moment we are only convinced of its desire quietly and quickly, even through inhumane means, to destroy the Catholic Church of Lithuania.

We are also advising the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR that four pages of the statement with 320 signatures, addressed to the Ministry of Education of the Lithuanian SSR, and four pages of the statement addressed to K. Tumenas, the Representative of the Council for Religious Affairs, with 302 signatures, were received lately. The aforementioned statements and signatures will be added to the previously collected pages of statements, about which the Presidium of the Lithuanian SSR Supreme Soviet was informed on May 14, 1973. Thus, the statement to the Ministry of Education of the Lithuanian SSR regarding the discrimination of religious students was signed by 14, 604 believers, while the statement to the Representative of the Council for Religious Affairs K. Tumenas concerning the shortage of Catholic publications was signed by 16, 800 believers.

August 31, 1973
Representatives of Lithuanian Catholics

A STATEMENT AND THE DEFENSE SPEECH OF REV. A. LIESYS BEFORE THE PEOPLE'S COURT OF THE RAION OF UTENA

To: **THE PEOPLE'S COURT OF UTENA RAION**

Copies to:
THE PRESIDIUM OF THE SUPREME SOVIET OF THE LITHUANIAN SSR,
THE REPRESENTATIVE OF THE COUNCIL FOR RELIGIOUS AFFAIRS,
THE CURIA OF THE DIOCESE OF PANEVĖŽYS

A STATEMENT OF REV. A. LIESYS OF DAUNORIAI VILLAGE, THE RAION OF UTENA[14]

The administrative commission of the Executive Committee, the Raion of Utena, established that on June 12, 1973, I taught cate-chism to a group of children in the church of Daunoriai. The corn-mission thereby decided that I violated the following decree of the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR: The laws on religious cults are violated by the following actions: . . . the organizing and holding of special meetings for children and youths . . . having no relation to the performance of the cult. (See the decree of the Presidium, Supreme Soviet, Lith. SSR, May 12, 1966, "On the Administrative Responsibility for Violation of Laws on Religious Cults".)

After reading this decree of the Presidium, it is clear that only those meetings of children, which have nothing to do with the performance of religious cults, are prohibited. Those meetings, which are related to the performance of the cult, are not prohibited, in the aforementioned children's meeting we prayed with the children.

I questioned them about the sacraments, prayer, God. I gave a sermon about God. The sermons, like the prayer, the saying of the Mass, the administering of the sacraments, are all essential parts of the Catholic cult. Preaching, the administration of the sacraments is Catholic cult. In other words, only actions of the cult were involved in that meeting. The cited decree of the Presidium does not prohibit meetings of the cult. Also, Article 96 of the Constitution of the Lithuanian SSR explicitly permits meetings for cult activities. ("All citizens have the freedom to perform religious cults. ")

We priests are constantly being accused and punished by painful imprisonments (for example, the priests A. Seskevičius, Zdebskis, Bubnys) on the basis of another decree of the Presidium of the Lithuanian SSR Supreme Soviet, which is: Violations of the laws on the separation of the church from the state and of the school from the church is understood [to include] . . . the organization of activities and the systematic implementation of religious education of juveniles, in violation of established legal rules. (See the decree of the Presidium of the SS, LSSR, May 12, 1966.)

We can clearly see that this decree also prohibits the organized teaching of religion to children not absolutely, and not always, but only in those cases when, in teaching religion in groups, "the legally established rules" are violated. It is not prohibited to teach religion to groups of children as long as one adheres to these "rules.

These "rules" to which the priests should adhere while teaching religion to groups of children are nowhere officially proclaimed. In other words, they do not yet exist. And if they do not yet exist, what is the juridical basis for the courts of the Lithuanian SSR to accuse the priests for violation of these imaginary rules and to punish them painfully?

We priests are constantly being reproached that in teaching religion to children we are

14 From LKB Kronika, 1973, No. 7.

violating a constitutional law: "The school is separated from the church: " Honored jurists, let us speak juridical, not poetically. In legal terminology "a school" is an institution for teaching, devoted specifically to teaching. In legal language, nobody has the right to call "a school" a house of worship (where people pray) or a plant or a factory, because all these places are specifically devoted not to teaching, but to other ends, although even there, as in life in general, people are learning occasionally, they specialize. No doubt, poetically, expres-sionalistically speaking, everything, even the entire life, is "a school," but not from the legal point of view.

Juridically speaking, we even have no right to equate the students and teachers to a school, just as we have no basis to call the janitors, cooks, waiters, and customers a restaurant, and to call the barbers, shavers, and customers a barbershop. In legal language "a restaurant" is an institution for eating, "a barbershop" is an institution for cutting hair, and "a school" is an institution for teaching, but not its janitors, students, and teachers.

Therefore, the constitutional law "the school is separated from the church" refers to the "school" as an institution for teaching, but not as other institutions, other places, and also does not equate the school with the students and teachers.

In other words, we priests, in teaching religion outside the institutions for teaching (we do not even enter them), do not violate in any way the noted constitutional law. Thus, the administrative commission of the Executive Committee of the Raion of Utena found me guilty and punished me (a fine of 50 rubles) without any juridical basis and, besides, immorally, for to punish a priest for the performance of his sacred and honorable duties (imposed by Christ and the Church) is, indeed, uncivilized and really an immoral act.

Therefore, I request the People's Court of Utena raion to annul this decision of the administrative commission.

DEFENSE SPEECH

Religious instruction to groups of children is allowed by the constitutional laws on speech, the press, and assembly. Article 97 of the Constitution of the Lithuanian SSR states: In conformity with the interests of the working people and in order to strengthen the socialist system, the citizens of the Lithuanian SSR are guaranteed by law: a) the freedom of speech; b) the freedom of the press; c) the freedom of assemblies and meetings.

Let us consider the meaning of this article. The introduction refers to the interests of the working people. The welfare of the working people, their interests is concerns of every law. The lawmakers sometime note this objective within the text of the law, sometimes they do not. But the essence of the law always remains the same, whether this objective (the welfare of the working people) is noted in the legal text or not. Article 97 of the Constitution of the Lithuanian SSR explicitly notes this objective in the introductory statement: "In conformity with the interests of the working people (i. e. for the welfare of the working people, for their benefit). . . it is guaranteed. . . " Even if this introductory expression "in con-lormity with the interests of the working people" was not present, still the essence of this article would remain the same, which is: "The citizens of the Lithuanian SSR are guaranteed by law a) the freedom of speech; b) the freedom of the press; c) the freedom of assemblies and meetings. "

The citizens must obey every moral law unconditionally. In other words, Article 97 of the Constitution must be implemented unconditionally. As we have noted, its essence is as follows: 'All citizens (thus including the priests) are guaranteed the freedom of speech, of the press (in other words, freedom for all kinds of speech, for all kinds of press, for different orientations, thus also for speech and press of religious orientation)." Thus, this 'freedom" is a real freedom, full and unrestricted. This is the true meaning of Article 97 of the Constitution. However, many understand this article of the Constitution erroneously. They believe that this article guarantees the freedoms of speech, the press, and assemblies, conditionally, not absolutely. They maintain that the Constitution of the Lithuanian SSR guarantees freedom only

for a speech, a press, and assemblies which are "in conformity with the interests of the working people, " the welfare of the people, which are useful to the working man.

If the Constitution would not acknowledge freedom for every speech, every press, every assembly, but only for the useful speech, the useful press, the useful assembly (corresponding to the interests of the working people), then the Constitution would provide a clear criteria for differentiating the useful speech, the useful press, the useful assemblies from the harmful speech, the harmful press, the Harmful assemblies. I maintain that the Constitution would provide criteria for judging what kind of speech, press, assemblies are to be considered as "harmful" and the kind to be considered as "useful" for the welfare of the working people. However, the noted constitutional laws do not provide any criteria to differentiate between useful and harmful speech, between the useful and harmful press, between the useful and harmful assemblies. Without a, clear criteria, the constitutional laws on the freedom of speech, the press, and assemblies, if understood in the latter manner, become absolutely vague, that is, it is completely unclear what kind of speech, press, assemblies are considered useful and what kind are considered harmful to the welfare of the working people.

A vague law has no juridical value. A vague law is a juridical nonsense. Therefore, the mentioned constitutional laws on speech, the press, and assemblies, if they were interpreted in the second sense, would become vague and worthless juridically. It stands to reason that the authors of the Constitution did not want their laws to become juridically worthless. It follows, therefore, that they wanted these laws to be taken not in the second sense, but rather in the first sense.

Consequently, Article 97 of the Constitution guarantees full and unrestricted freedom not just for the so-called useful speech, the so-called useful press, the so-called useful assemblies, but for speech of every orientation, for a press of every orientation, thus also for a press of religious orientation, and for assemblies of every orientation (without exceptions), thus also for meetings of children, organized by priests.

No doubt, the authors of the Constitution knew that the citizens, in enjoying the freedoms guaranteed by the Constitution, can commit many unfortunate mistakes. However, it was also clear to the authors of the Constitution, that the truth will emerge and the mistake will be overcome not as a result of limitations by some party or its censors (who themselves can err), but only through the full freedom of speech and the press. For this reason the authors of the Constitution guarantee this unrestricted freedom of speech, the press, and assemblies, which is useful for the triumph of truth and the welfare of society and the working people.

It follows that we priests also have a fully guaranteed constitutional freedom to call all kinds of meetings (for adults and for children) and to express there our opinions. Thus, the administrative commission of the Executive Committee of Utena raion had no juridical (and especially no moral) right to condemn and punish me because on June 12, 1973, in the church of Daunoriai, I talked to a handful of children about God, His laws, the sacraments, prayer. Therefore, I request the Court to annul this unlawful and unjust decision of the administrative commission.

I request the People's Court of Utena raion to append this statement to the documents of my case.

THE COURT OF UTENA AFFIRMED THAT REV. A. LIESYS WAS JUSTLY PUNISHED

SOVIET OBJECTIVE IN THE EUROPEAN SECURITY CONFERENCE

Soviet Foreign Minister Andrei A. Gromyko, in the opening of the Helsinki Conference on Security and Cooperation in Europe on July 4, 1973, spelled out the Soviet desire to make existing borders among states not only inviolable by force or threat of force, but also unchangeable under any circumstances. The Soviet Foreign Minister said in part:

The Europeans, as no one else, were taught by the bitter experience that wars used to commence when one state would begin raising territorial pretensions against another. In the future this should not occur. On this question there should be no ambiguity. It is necessary to be guided by the unconditional recognition of the principle of inviolability of borders.

In the Soviet proposed declaration this was expressed as "the principle of inviolability of present borders now and in the future" and "the principle of territorial integrity of states within their present borders." In effect the Soviet Union seeks to freeze forever existing arrangements in Europe and to extract international recognition of them. If the Soviet Union succeeds in persuading the West to accept such a proposition, in effect it will gain psychological if not legal sanction of the world community to the territorial gains that accrued to the Soviet Union as a result of the Nazi-Soviet Pact of August 23, 1939 and the consequences of World War II in general.

The Soviet objective is understandable, for to this day their territorial gains have not received a complete international recognition. In particular, the case of the Baltic States may be cited. Although the question of Baltic independence was not part of the agenda, unqualified approval of Soviet proposals would go a long way

to legalize Soviet occupation and forceful incorporation of Lithuania, Latvia, and Estonia into the USSR. The Soviets know well that they are unlikely to extract explicit Western recognition of the annexation of the Baltic States and thus are seeking an indirect way to attain the same end, possibly through a general European declaration of inviolability and exchangeability of existing borders as well as the integrity of existing states within their present borders. Although from strictly military point of view the non-recognition of Soviet conquests of the Baltic countries is not problematical to the Soviets, diplomatically and psychologically it represents the temporaries of existing borders and a source of instability and a challenge to the integrity of the existing Soviet state.

Soviet aggression against the Baltic States and the denial of the right to national self-determination has been well documented and need not be presented in detail here.[15]

Briefly, the following facts are established beyond a reasonable doubt. According to the seret protocols to the Nazi-Soviet Pact of August 23, 1939, Stalin and Hitler divided Eastern Europe into Spheres of influence. The secret clauses provided "that the territory of the Lithuanian state falls into the sphere of influence of the USSR."[16]

---

15 The aggression of the Soviet Union against Lithuania and the illegal process of annexation is well documented in the following collections of diplomatic papers: U.S. Department of State, Documents on German Foreign Policy 1918-1945, Series D, Vols. V, VIII, IX (Washington, 1953-1954); U.S. Department of State, Foreign Relations of the United States: Diplomatic Papers. The Soviet Union, 1933-1939 (Washington, 1952); U.S. Department of State, Foreign Relations of the United States: Diplomatic Papers, 1939, Vol. I (Washington, 1956) and 1940, Vol. I (Washington, 1959). An important source on Soviet aggression against the Baltic States is the massive collection of testimony and documentary materials by U. S. Congress, Select Committee on Communist Aggression.

16 Forced Incorporation of the Baltic States Into the USSR. Third In-terim Report, 83rd Congress, 2nd Session, (Washington, D. C., 1954); and the preceding Hearings of this Committee. The subject is treated by a number of historical studies: Boris Meissner, Die Sowjetunion, die Baltischen Staaten und das Volkerrecht (Koln, 1956); Albert N. Tarulis, Soviet Policy Toward the Baltic States, 1918-1940 (Notre Dame, Ind. , 1959); V.. Stanley Vardys (ed.), Lithuania Under the Soviets: A Portrait of a Nation, 1940-1965 (New York, 1965); Leonas Sabaliunas, Lithuania in Crisis:

With a free hand from Hitler, Stalin proceeded to take over the Baltic States. First of all, under a threat of force (which was very real, as the Soviet attack on Finland indicated), the Soviet Union forced upon the Baltic States treaties of mutual assistance and acceptance of Soviet military bases on their territories. As Hitler's armies were annihilating France, Stalin took the opportunity to finally extinguish Baltic independence, knowing well that with the German military involvement in the West, there will be no objections to his military moves against the Baltic States. Thus, in mid-June of 1940, the Soviet Union presented ultimatums to the three Baltic countries, demanding unlimited acceptance of Soviet troops and formation of governments, acceptable to the Soviet Union. The Baltic governments decided not to oppose militarily the Soviet demands, and the Baltic States were occupied by the Red Army. Within six weeks after the occupation, through puppet regimes set up under the auspices of Moscow's representatives, formal incorporation of the Baltic States into the Soviet Union was completed on August 3, 1940. When the Soviet Union again occupied the Baltic countries in 1945, the republic status was riposted.

SOVIET CONQUESTS NOT RECOGNIZED

Soviet conquest of the Baltic States and other territories has failed to receive a universal sanction from various states, including the United States, to this day. Already in 1940 the United States established a policy of not recognizing territorial gains made by force. The following statement was issued by the Department of State on July 23, 1940:

During these past few days the devious processes where-under the political independence and territorial integrity of the three small Baltic Republics - Estonia, Latvia, and Lithuania - were to be deliberately annihilated by one of their more powerful neighbors, have been rapidly drawing to their conclusion. The policy of the government is universally known. The people of the United States are opposed to predatory activities no matter whether they are carried on by the use of force or by the threat of force. They are likewise opposed to any form of intervention on the part of one state, however powerful, in the domestic concerns of any other sovereign state, however weak. . .The United States will continue to stand by these principles, because of the conviction of the American people that unless the doctrine in which these principles are inherent once again governs the relations between nations, the rule of reason, of justice, and of law-in other words, the basis of modern civilization itself--cannot be preserved.

This position in respect to the Baltic States has been consistently maintained to the present and for a number of years have been re- affirmed by official statements, including the latest statement by Secretary Rogers printed herein. The United States has reaffirmed in the European Security Conference that the policy of non-recognition of Soviet conquests will not be surrendered, even in the "era of negotiations. " Thus on May 18, 1973 Assistant Secretary of State for European Affairs Walter J. Stoessel, in a letter to the leaders of Latvian organizations, wrote: "Although the Conference (in Helsinki) may reaffirm the generally accepted principle that frontiers should not be changed by force, we do not foresee any agreement which would alter our policy of not recognizing the annexation of the Baltic States by the USSR."

U.S. position in the Helsinki Conference was consistent with its non-recognition policy of Baltic annexation by the Soviet Union and contradictory to the Soviet efforts to freeze the existing arrangements forever. In opposition to the static Soviet view of European arrangements, U.S.

Nationalism to Communism, 1939-1940 (Bloomington, 1972).

Text of the secret protocol in U. S. Department of State, Nazi-Soviet Relations, 1939-1940 (Washington, D. C. , 1948), p. 107.

Secretary of State William P. Rogers proposed a dynamic concept of European peace. In the opening address at the Helsinki Conference, Secretary Rogers set down the U.S. position as follows: This means [the principle that states refrain from use or threat of force], of course, that frontiers should not be violated by force or threats of force. At the same time, this does not rule out--and I emphasize, does not rule out--peaceful changes in frontiers if such changes are based on popular will and mutual agreement between states. Certainly no one could validly contend otherwise, for such contention would violate the twin principles of sovereignty and the right of self-determination.

[17]A similar position was taken by other Western delegates. For example, seeing through the Soviet objectives, the Foreign Minister of the Netherlands Max van der Stoel urged that "Rather than try to freeze the existing pattern, we should open the possibilities for change for adjustment in relationships and systems." [18]

Also notable in this respect is the Canadian position, as it is reflected, for example, in the letter of the Canadian Secretary of State for External Affairs Mitchell Sharp, reproduced in full in these pages.

SELF-DETERMINATION FOR THE BALTIC NATIONS

The position of the Western countries in the Helsinki Conference reaffirmed the right of self-determination for all peoples, thus also for the Baltic nations, and frustrated Soviet efforts for the time being to extract explicit or implicit recognition of their conquests; however, at the same time it does not raise the issue of specifically implementing this or other basic human rights either. Yet, can peace be achieved if the injustices of World War II remain uncorrected?

The Helsinki Conference agreement instructs the negotiators to consider particularly important principles of relations among states, including "sovereign equality; refrain from the threat or use of force; inviolability of frontiers; territorial integrity of states; respect for human rights and fundamental freedoms, including the freedom of thought, conscience, religion or belief; equal rights and self-determination of peoples." [19]

The consideration of these principles should include the right to self-determination to the Lithuanian people and other peoples of the world, as well as the Soviet treatment of its subjects in respect to human rights. As long as the Soviet Union keeps its conquests and curtails human rights, peace in Europe will remain ephemeral.

From A Memorandum to the Participants of the European Conference on Security and Cooperation

The approaching Soviet-proposed European Conference on Security and Cooperation is viewed by the captive Lithuanian people with grave concern. Their apprehension is shared by the overwhelming majority of the population of Eastern and Central Europe. Eager as they are for a negotiated settlement of their problem in freedom and justice, they cannot help recalling the Soviet-Nazi secret deal of 1939, as well as numerous wartime and postwar high level international conferences where the Soviets gained immense benefits in return for empty phrases and hypocritical smiles.

The memorandum was prepared by the Supreme Committee for Liberation of Lithuania, a political organization, founded in underground in 1944 during the Nazi occupation of Lithuania as a representative of the Lithuanian people, and dedicated to the restoration of Lithuania's

17 The Department of State Bulletin, LXIX, No. 1776 (July 30, 1973), p. 178.

18 As cited from a UPI dispatch in The Philadelphia Inquirer, July 7, 1973, 11-A.

19 See "Text of Final Recommendations of the Helsinki Consultations, " The Department of State Bulletin, LXIX, No, 1776 (July 30, 1973), p. 182.

independence. The memorandum was submitted on November 7, 1972, to "the Governments of France, the United Kingdom, and the United States, members of the World War II Great Alliance, to the Government of Canada, and to the Governments of the Free States of Europe.'1 For reasons of space, a few minor portions of text and several appended documents have been omitted here. Instead of the omitted documents, reference to them is given in the footnotes. Ed.

Aggression, Occupation and Criminal Incorporation in Collusion with Hitler.

After Munich, while Hitler was busy creating his "New Europe without any serious resistance of the West, the Soviet leaders considered the time favorable for their own plans of imperialist expansion toward the West.

In March 1939, addressing the Eighteenth Congress of the USSR Communist Party, Stalin stated that under the existing political circumstances the time was ripe for "a reappraisal of existing international pledges and agreements. . . . Bourgeois politicians are well aware that the first imperialistic war brought about the victory of revolution in one of the biggest countries. They fear that the second imperialistic war may bring about the victory of revolution in one or many countries. "

The first portent of the reversal of Soviet policies was the dismissal of Maksim Litvinov, then People's Commissar for Foreign Affairs, and his replacement by a Great-Russian nationalist, Vyacheslav Molotov.[20]

In the summer of 1939, negotiations were held between the Soviet Union and Great Britain and France with a view to a conclusion of an Anglo-French Mutual Assistance Pact to prevent further Nazi expansion. The main obstacle to the conclusion of the pact was the Soviet persistent demand for a permission to march into the Baltic States at their pleasure. [21]

The next act of the European drama of 1939 was played in Moscow on August 23, 1939. After Joachim von Ribbentrop had made a last concession to Stalin's request concerning the Latvian ports of Liepaja and Ventspils, the Soviet-German Non-Aggression Pact was signed by Molotov and Ribbentrop. A Secret Additional Protocol was attached to it, by virtue of which "the northern boundary of Lithuania shall represent the boundary of spheres of influence of Germany and the USSR."4 On September 28, 1939, after the military collapse of Poland, the Secret Protocol was amended to the effect that "the territory of the Lithuanian State falls into the sphere of influence of the USSR while, on the other hand, the province of Lublin and parts of the province of Warsaw fall to the sphere of influence of Germany. . . "[22]

The term "sphere of influence" for Stalin and Hitler had a particular connotation, camouflaging outright annexation as witnessed by Germany's selling to Soviet Russia, on January 19, 1941, for 7. 5 million gold dollars of a strip of Lithuanian territory previously assigned to the "sphere of influence" of Germany. [23]

The Stalin-Hitler conspiracy was followed by the conclusion of the Soviet-imposed pacts of mutual assistance between Estonia, Latvia and Lithuania and the Soviet Union, stationing of Soviet military garrisons on the territory of the Baltic States, and Soviet ultimata.

On June 15-17, 1940, when Nazi troops were marching into Paris, large contingents of the armed forces of the Soviet Union invaded Lithuania. In the wake of the Red Army, a Soviet "proconsul, V. G. Dekanozov, arrived in the newly occupied country.[24] He removed the legal government of Lithuania, staged mock elections to the so-called People's Diet, and imposed a

20 For the significance of Mr. Molotov's replacement see Documents of British Foreign Policy 1919-1939.

21For details see: B. Meissner: Die Grossmachte und die baltische Frage. Osteuropa, 1952, Heft 4, p. 246; M. Beloff: The Foreign Policy of Soviet Russia 1929-1941, vol. 2, London, 1949, p. 262; Speeches on Foreign Policy by Lord Halifax, London, 1940, pp. 272, 340, 351; William L. Langer and S. Everett Gleason: The Challenge to Isolation 1937-1940, New York, Harper, 1952, pp. 117, 119.

22 Nazi-Soviet Relations, 1939-1941, Washington, 1948, p. 78.

23 Documents on German Foreign Policy, D, VIII, No. 131 Nazi-Soviet Relations, p. 107.

24 Documents on German Foreign Policy, D, XI, No. 638. Nazi-Soviet Relations, p. 154.

Communist puppet regime.

The forcible incorporation of Lithuania into the Soviet Union was completed on August 3, 1940. All these events were but a gradual implementation of the infamous Soviet-Nazi Secret Protocols.

SOVIET ATTEMPTS TO JUSTIFY ANNEXATION

The Soviet Union has made repeated attempts to justify the annexation of Lithuania by maintaining, among others, that Lithuania joined the Soviet Union "voluntarily"; that "a social revolution" had taken place in Lithuania, resulting in the Communist way of life; that the Lithuanian nation had not observed the requirements of "peaceful coexistence" with the Soviet Union and thus had forced her to demand a change in government "friendly" to her; or that the strategic reason of the time required the occupation and annexation of the Baltic States.

The factual and legal details and circumstances under which these acts of annexation were perpetrated have been thoroughly investigated and evaluated by a number of writers, by courts, and other institutions. The most thorough exploration has been conducted in 1954 by the United States Congress Select Committee to Investigate Communist Aggression and the Forcible Incorporation of the Baltic States into the USSR. The Committee summed up its findings as follows:

I. The evidence is overwhelming and conclusive that Estonia, Latvia and Lithuania were forcibly occupied and illegally annexed by the USSR. Any claims by the USSR that resolutions adopted by the parliaments petitioning for recognition as a Soviet Republic were legal, are false and without foundation in fact.

II. That the continued military and political occupation of Lithuania, Latvia and Estonia by the USSR is a major cause of the dangerous world tensions which now beset mankind and therefore constitutes a serious threat to peace.[25]

The Council of Europe stated in its Report on the Situation in the Baltic States (August 23, I960, Doc. 1173):

Moscow is trying to persuade the free world that the Estonian, Latvian and-Lithuanian nations have joined the group of Soviet-enslaved peoples by their free volition and that the Estonian, Latvian and Lithuanian peoples have made appreciable economic and cultural progress under Soviet domination. . . In fact, however, Soviet propaganda has failed to produce any international legal act or contractual provisions in support of its contention. The statements made by the Soviet rulers are misleading and contradict the factual situation in Estonia, Latvia and Lithuania.

The U. S. Permanent Representative to the United Nations, Ambassador Adlai E. Stevenson remarked in his comment on the Soviet memorandum of November 25, 1962:

Characteristically, the Soviets took advantage of the turmoil and upheaval of the Second World War to continue the process of colonial subjugation of its neighbors. The Soviet territorial aggrandizement included. . . the independent States of Estonia, Latvia and Lithuania. . . These are outright annexations of territories and those peoples are as enamored of freedom and as fully entitled to their right as are the peoples of Africa, Asia, and the Americas.

The noted Yugoslav Marxist Milovan Djilas, described the Soviet annexation most succinctly: "The Soviet Union has united with the Baltic countries by swallowing them. " [26]

25 9 Third Interim Report of the Select Committee to Investigate Communist Aggression and the Forced Incorporation of the Baltic States into the USSR, House of Representatives, 83rd Congress, 1954, p. 8.

26 Milovan Djilas: Conversations with Stalin, New York, p, 145.

NATIONAL RESISTANCE

The invasion of Lithuania by the armed forces of the Soviet Union, in the early phase of the Second World War, evoked an immediate resistance of the Lithuanian people. Ever since they have resisted the occupation, both actively and passively, and have striven to restore Lithuania's independence and freedom.

The immediacy and scope of Lithuanian resistance is corroborated, among others, by the report of the Commissar of Interior of Soviet-occupied Lithuania, Guzevičius, senior major of State Security Forces, April 14, 1941:

From the moment of the establishment of Soviet rule in Lithuania, the counter-revolutionary nationalist element developed an active anti-Soviet movement.[27]

To break the backbone of the resisting nation, the Government of the USSR resorted to mass deportations, arrests, and outright physical genocide. Over 15 per cent of the entire population perished in the Soviet jails and concentration camps in the Arctic regions of Siberia. Marshall Tito of Yugoslavia had that genocide in mind when he stated on July 29, 1951:

Where are hundreds of thousands of Estonians, Latvians and Lithuanians? Who is annihilating entire nations and committing mass murder?

The period of armed resistance, from 1944 to mid-1952, has claimed the lives of over 50. 000 Lithuanian youths, killed in unequal battles against the units of the Soviet Security and Red Army.

The recent events in Lithuania give an indication of the scope and depth of the undiminished national resistance in the Soviet-occupied country. The May 18-19 1972 riots in Kaunas, where thousands of youths battled Soviet security forces and demanded "Freedom for Lithuania, " provide incontrovertible proof that the Lithuanian people refuse to accept Soviet rule. Similar evidence is provided by numerous defections or attempts to defect to the free world, self-immolations, demonstrations, and petitions to the United Nations protesting Soviet violations of the Universal Declaration of Human Rights, especially its provisions on religious freedom.

QUEST FOR INTERNATIONAL LEGALIZATION OF CRIMINAL ANNEXATION

The international rules on annexation of foreign territory have incurred a profound change in the past quarter of a century, endowing annexation, in the form perpetrated by the Soviet Union, with the qualities of an international crime.

Several leaders of Nazi Germany were found guilty by the International Military Tribunal because of their aggressive actions In incorporating Austria into the Third Reich, for their role in initiating, managing and concluding the incorporation of the Sudettenland into the Third Reich, as well as for the establishment of the Reich Protectorate of Bohemia and Moravia.

The Government of the USSR has been constantly striving to obtain international legalization of its criminal annexation of Lithuania and other Baltic States. The most recent attempt to obtain this goal is the Mo scow-proposed European Conference on Security and Cooperation. As indicated by the published preliminaries of the Conference, the Soviet concept of security of the European states hinges on two prerequisites, namely: (1) normalization of the situation in Europe, meaning normalization of the East-West relations, and (2) territorial integrity of the states and inviolability of their frontiers.

The first prerequisite presupposes the liquidation of the World War II legacy by means of an overall European settlement, which should include the righting of the wrongs done to Lithuania, as well as Latvia and Estonia, during World War II.

The second prerequisite asks, in fact, for a decision of the Peace Conference on territorial problems resulting from World War II. The position taken by Sir Winston S. Churchill is

27 Third Interim Report of the Select Committee on Communist Aggression, House of Representatives, 83rd Congress, Washington, D. C., 1954, p. 472.

particularly appropriate in this connection:

We have never recognized the 1941 frontiers of Russia. . . They were acquired by acts of aggression in shameful collusion with Hitler . . . The Baltic States should be sovereign independent peoples.

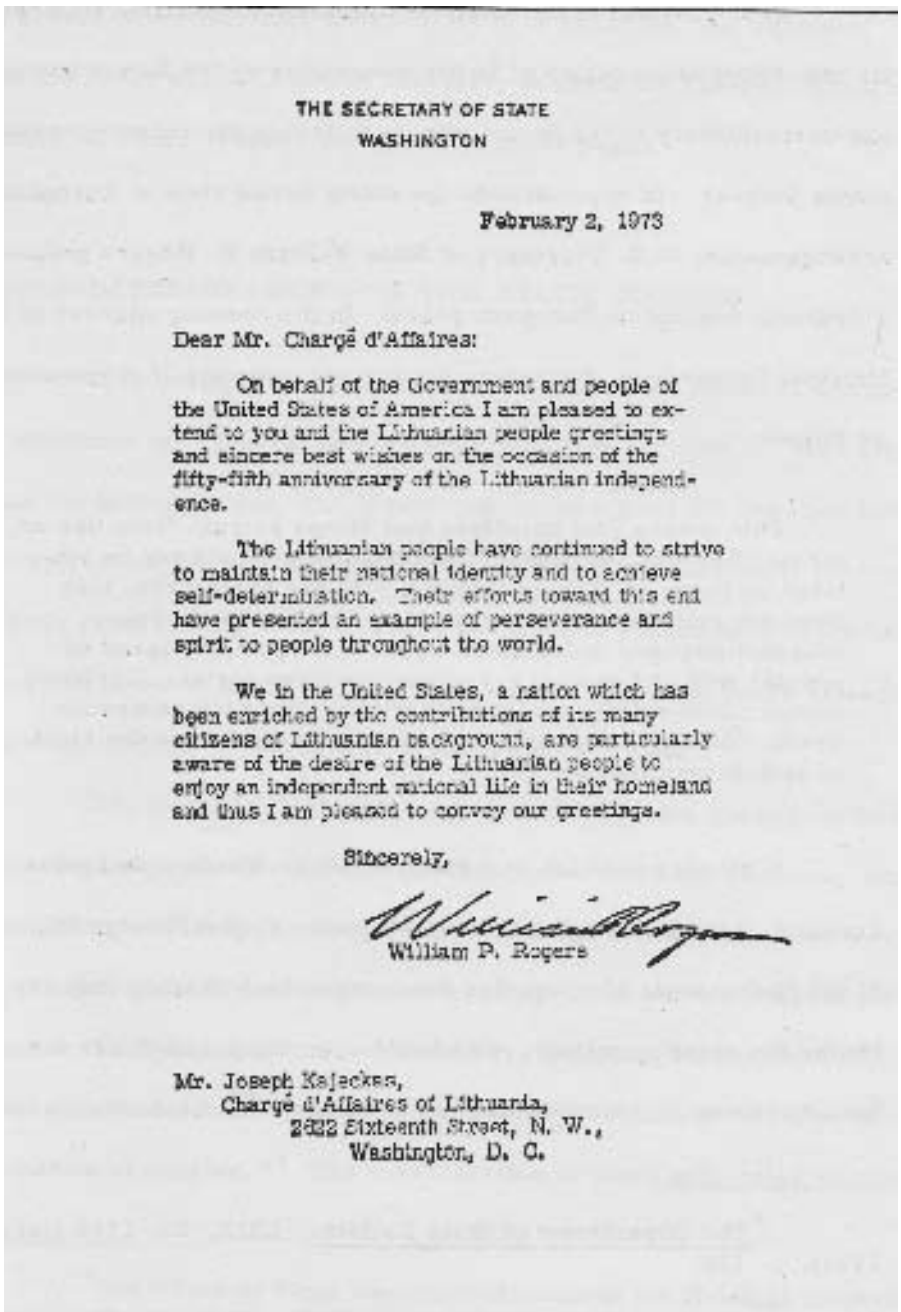
Should the Western Powers eventually accept such formulae as contained in the Moscow and Warsaw joined communiqués of May 29 and June 1, 1972, a confused situation would inevitably result, giving the Soviet Government the possibility to interpret those formulae in the sense of Western acquiescence in Soviet criminal annexation's.

CONCLUSIONS

1. Lithuania has been among the first victims of the Soviet-Nazi conspiracy. Her independence and freedom were destroyed by two aggressor powers -- the Soviet Union and Nazi Germany. The Lithuanian people have the right to expect that an overall European settlement should restore to them the free exercise of their sovereign rights. They trust that the Western Powers will continue "not to be party to an agreement or treaty which would confirm or prolong the unwilling subordination of the formerly sovereign states of Central and Eastern Europe, now held in bondage by the USSR, " as stated in the Potomac Declaration of June 29, 1954. .

2. For the Western Powers, especially for the members of the World War II Alliance, a European Conference on Security and Cooperation should not only be a challenge but also an opportunity to firmly insist that the Government of the USSR honor its prewar commitments and pledges with respect to Lithuania by withdrawing its armed forces and administrative apparatus from the territory of Lithuania, thus paving the way for Lithuania's integration in the security and cooperation system of Europe.

3. Determined to fight on uncompromisingly until the sovereignty of the Lithuanian State is restored, the Lithuanian people will consider null and void as well as not binding any and all decisions made without the participation of their lawful representatives and liable to prejudice or deny Lithuania's rights and vital interests.

THE SECRETARY OF STATE
WASHINGTON

February 2, 1973

Dear Mr. Chargé d'Affaires:

On behalf of the Government and people of the United States of America I am pleased to extend to you and the Lithuanian people greetings and sincere best wishes on the occasion of the fifty-fifth anniversary of the Lithuanian independence.

The Lithuanian people have continued to strive to maintain their national identity and to achieve self-determination. Their efforts toward this end have presented an example of perseverance and spirit to people throughout the world.

We in the United States, a nation which has been enriched by the contributions of its many citizens of Lithuanian background, are particularly aware of the desire of the Lithuanian people to enjoy an independent national life in their homeland and thus I am pleased to convey our greetings.

Sincerely,

William P. Rogers

Mr. Joseph Kajeckas,
Chargé d'Affaires of Lithuania,
2622 Sixteenth Street, N. W.,
Washington, D. C.

JAV Valstybės Sekretoriaus laiškas dėl Lietuvos apsisprendimo teisės

- 25 -

MINISTER FOR FOREIGN AFFAIRS

CANBERRA

21 JAN 1975

Dear Mr Kerin,

I refer to your letter of 28 November 1974 enclosing a copy of a further letter from Mr Edgar E. Aavik concerning the Australian Government's de jure recognition of the incorporation of the former Baltic republics into the Soviet Union.

In reply to the first of the two main points raised by Mr Aavik, I can assure you that the Australian Government's recognition of the juridical incorporation of the former Baltic states into the Soviet Union in no manner introduced any new aspect of dual nationality. Soviet nationality is determined by Soviet law, and Australian citizens from the former Baltic states who are regarded as Soviet citizens under Soviet law would therefore have still been regarded as Soviet citizens prior to the Australian Government's decision in August.

Mr Aavik's second point concerns military service. Nationality of any country confers both benefits and obligations, and in many countries, including the Soviet Union, one of these obligations is compulsory military service. The question of military service in the Soviet Union is once again a matter of relevant Soviet law on both nationality and military service. A person who is a citizen of the USSR in accordance with the latter's laws, remains liable for military service under the law of the USSR, irrespective of whether that person has acquired another citizenship - including Australian citizenship. This obligation was not affected, let alone created, by the Australian Government's decision on de jure recongition. You will appreciate, however, that the Soviet Union cannot compel one of its citizens who is abroad, (and who may also have acquired another citizenship in addition to his Soviet citizenship) to return to the Soviet Union to discharge his military service obligations. But if such a person were voluntarily to return to the Soviet Union, even if he were travelling on the passport of his second nationality, the Soviet authorities could compel him to discharge his military obligations.

Yours sincerely,

Willesee

(D.R. WILLESEE)

Mr J.C. Kerin, M.P.,
Member for Macquarie,
Parliament House,
CANBERRA, A.C.T. 2600

Australijos užsienio reikalų ministerijos laiškas dėl Baltijos šalių piliečių karinės prievolės Sovietų Sąjungai

DĖL TIKĖJIMO IR SĄŽINĖS LAISVĖS

TARYBŲ SOCIALISTINIŲ RESPUBLIKŲ SĄJUNGOS
GENERALINIAM PROKURORUI

Nuorašai:
VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KURIJAI
RELIGIJŲ REIKALŲ TARYBOS PRIE TSRS MT ĮGALIOTINIUI
LIETUVOS TSR,
TIKINČIŲJŲ TEISĖMS GINTI KATALIKŲ KOMITETUI

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KUNIGŲ PAREIŠKIMAS

1979 m. vasaris
Lietuvos TSR

Pastaraisiais metais kai kurie mūsų respublikos rajonų vykdomieji komitetai pradėjo kviesti instruktažui kunigus ir vietinių religinių bendruomenių vykdomųjų organų narius, reikalaudami besąlygiškai vykdyti 1976 m. LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo paskelbtus Religinių susivienijimų nuostatus. Kadangi tas dokumentas aiškiai nukreiptas prieš tikėjimo laisvę ir prieš religinių susivienijimų veiklos laisvę, reikalavimas besąlygiškai jo laikytis kelia didelį nerimą dvasininkijai ir tikinčiai visuomenei.

1. Autoritetingi valstybės ir partijos veikėjai daug kartų yra iškilmingai užtikrinę, kad valstybė neprivalo kištis į Bažnyčios vidaus reikalus, kad bažnyčioms priklauso teisė netrukdomai tvarkytis pagal savo mokymą ir įstatymus. Tačiau Religinių susivienijimų nuostatai ne tik nemini šios teisės, bet ją tiesiog neigia.

Katalikų, stačiatikių ir kai kurios kitos Bažnyčios savo prigimtimi ir pagal savo kanonus turi hierarchinę struktūrą, joms ir jų padaliniams gali vadovauti tik įšventinti asmenys – vyskupai ir kunigai, o Religinių susivienijimų nuostatai ir joms primeta kai kurių sektų struktūrą, kur vadovavimas priklauso eilinių tikinčiųjų atstovams. Dar keisčiau, kad vietiniams tarybiniams (ateistiniams) organams suteikiama teisė kištis į religinių bendruomenių vykdomųjų organų narių parinkimą, o hierarchijai draudžiama tai daryti. Suprask, Bažnyčiai turi būti vis tiek, kas tvarkys jos vietinių padalinių reikalus: ištikimi krikščionys ar ateistų marionetės... Čia ne šiaip sau kišimasis į Bažnyčios vidaus reikalus, o tiesioginis pasikėsinimas į Bažnyčios prigimtį, kurią ji yra gavusi iš Kristaus ir kurios ji negali pakeisti. Arba vėl: Kristus ir Bažnyčia kunigams sako: „Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją visai kūrinijai (Mk 16, 15), o Nuostatai jiems draudžia už savo parapijos ribų patarnauti net ir sunkiai sergančiam ligoniui ar mirštančiam tikinčiajam. Neverta ir klausti, ko tokiu atveju klausys Kristaus tarnas. Tik kyla klausimas: kam reikia valstybei savo nuostatais statyti kunigus ir tikinčiuosius į tokią padėtį, kad jie būtų priversti jos neklausyti?

2. Tarybinių švietimo, santuokos bei šeimos ir kitų įstatymų „Pagrinduose" aiškiai

nurodyta, kad jei kuris nors tarybinių įstatymų straipsnis prieštarauja tarybinės vyriausybės ratifikuotiems tarptautiniams susitarimams, tai toks straipsnis negalioja ir turi būti taikomos tarptautinio susitarimo taisyklės. 1976 m. Nuostatuose ne vienas kitas, bet dauguma straipsnių prieštarauja tarptautinių susitarimų dvasiai ir raidei.

Konkrečiai imant, jie prieštarauja 1948 m. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 18 str. – apie religijos mokymo laisvę; 19 str. – apie idėjų skleidimo laisvę ir 30 str. – apie draudimą bet kuriuos Deklaracijos straipsnius aiškinti teisių bei laisvių nenaudai. Taip pat jie prieštarauja 1960 m. konvencijos dėl kovos prieš diskriminaciją švietimo srityje 5b str., kuris reikalauja, kad tėvams būtų užtikrinta galimybė auklėti vaikus pagal savo religinius ir moralinius įsitikinimus, ir kuris draudžia primesti vaikams religinį mokymą ar antireliginį auklėjimą prieš jų pačių ir jų tėvų valią. Tos pačios konvencijos 3 str. įpareigoja pasirašiusias valstybes panaikinti visus įstatyminius nutarimus ir administracinius potvarkius, kurie prieštarauja konvencijai, o mūsų respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas konvenciją ignoruoja.

3. Daugelis Nuostatų paragrafų, prieštaraujančių religijos laisvei ir tikinčių piliečių lygybei su netikinčiais, nesuderinami su TSRS konstitucijos 52 ir 34 str. ir atitinkamais Lietuvos TSR konstitucijos straipsniais.

Dėl čia išdėstytų priežasčių nei mes, nei mūsų tikintieji, kuriuos mes privalome tinkamai informuoti, negalime Nuostatų laikyti teisėtais, ir mūsų sąžinė neleidžia mums jų visų klausyti.

Kadangi Jums, didžiai gerbiamas TSRS Generalini Prokurore, Konstitucija yra uždėjusi aukščiausią teisėtumo saugojimo pareigą visoje TSRS teritorijoje, mes prašome Jus pareikalauti, kad:

a) LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas sustabdytų minėtų Nuostatų galiojimą;

b) garantuotų kiekvienai Bažnyčiai (konfesijai) teisę laikytis savosios struktūros ir vadovautis savais kanonais, taip pat pripažintų religiniams susivienijimams juridinių asmenų teises;

c) garantuotų hierarchijai, religiniams susivienijimams ir pavieniams asmenims tikintiesiems teisę laisvai skleisti savo pažiūras lygiai su kitų pasaulėžiūrų atstovais, taip pat sistemingo vaikų ir jaunimo religinio mokymo laisvę pagal jų tėvų ir jų pačių norą;

d) garantuotų savo tikėjimą viešai reiškiančių piliečių, turinčių atitinkamas dalykines kvalifikacijas, teisę užimti bet kurį postą bet kurioje gamybos, kultūros ir kitokios visuomeninės veiklos srityje.

Jei būtų įgyvendintas visiškas teisėtumas ir visiška piliečių lygybė, tai labai pasitarnautų tikrai piliečių vienybei, mūsų visuomenei iškylančių ūkinių, kultūrinių ir moralinių uždavinių įvykdymui ir tarptautiniam Tarybų Sąjungos prestižui.

Vilniaus arkivyskupijos kunigai, Helsinkio susitarimų vykdymui remti Lietuvos visuomeninės grupės nariai:

kun. K. Garuckas, kun. B. Laurinavičius, V. Černiauskas, I. Paberžis, I. Jakutis, A. Keina, A. Valatka, R. Blažys, J. Vaitonis, V. Aliulis, N. Pakalka, V. Rūkas, K. Molis, K. Žemėnas, M. Stonis, A. Ulickas, J. Baltušis, J. Kardelis, P. Jankus, L. Savickas, S. Valiukėnas, K. Valeikis, V. Bronickis, S. Kakarieka, P. Tarvydas, M. Petravičius, S. Puidokas,

K. Gajauskas, A. Čeponis, D. Baužys, K. Gailius, J. Grigaitis, A. Kanišauskas, A. Trusevič, J. Obremski, D. Puidokas, S. Malachovskij, A. Merkys, J. Juodagalvis, J. Kukta, K. Vasiliauskas, J. Lauriūnas, J. Tunaitis, A. Andriuškevičius, S. Tunaitis, N. Jaura, A. Simonaitis, J. Budrevičius, D. Valančiauskas, K. Pukėnas, D. Valiukonis, R. Černiauskas, K. Vaičionis, M. Savickas, A. Petronis, J. Šlenys, V. Ješkelevičius, P. Bekis, S. Markevičius.

Tikinčiųjų teisėms ginti Katalikų komiteto dokumentai, Vilnius.– 1994 m.
Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika, Nr. 38. – 1979 m. gegužės 1 d.

DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ GYNĖJŲ PERSEKIOJIMO

TARYBŲ SĄJUNGOS KP CK GENERALINIAM SEKRETORIUI, TSRS AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS PREZIDIUMO PIRMININKUI LEONIDUI BREŽNEVUI

Nuorašas:

TARYBŲ SĄJUNGOS GENERALINIAM PROKURORUI

Tarybų Sąjungos Vyriausybei pasirašius Helsinkio Pasitarimo Baigiamąjį aktą, kai kuriose Tarybų Sąjungos respublikose susibūrė grupės žmonių, pasivadinusių Helsinkio susitarimų vykdymui remti grupėmis. Jų tikslas – kelti aikštėn faktus, prieštaraujančius Helsinkio susitarimui bei Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai, ir siekti, kad būtų į juos atkreiptas Tarybų Sąjungos Vyriausybės, taip pat pasaulio viešosios nuomonės dėmesys tam, kad tie faktai būtų atitaisomi.

Grupių veikla reiškėsi vien gyvu ar rašytu žodžiu.

Tačiau Tarybų Sąjungos Vyriausybė, klaidingai supratusi jų veiklos tikslą bei pobūdį, apšaukė jų veiklą antitarybine propaganda bei agitacija ir pradėjo vieną po kito suiminėti šių grupių narius ir skirti jiems ilgametes bausmes.

Šitaip buvo dorojamasi ir su Helsinkio susitarimų vykdymui remti Lietuvos grupe. Rašytojui Tomui Venclovai, su leidimu išvykusiam į Vakarus, buvo atimta pilietybė. Viktoras Petkus prieš trejus metus buvo nuteistas 15 metų laisvės atėmimo. Šių metų pradžioje buvo suimti ir laukia teismo nuosprendžio du grupės nariai: Algirdas Statkevičius, gydytojas psichiatras, ir docentas Vytautas Skuodis. Kiek žinoma, gyd. A. Statkevičius yra laikomas Lukiškių kalėjimo ligoninėje, psichiatriniame skyriuje, kur jo sveikatai gresia pavojus.

Mes, visi Helsinkio susitarimui remti Lietuvos grupės nariai, pareiškiame, kad abu šie geros valios vyrai turi būti nedelsiant paleisti, o byla prieš juos nutraukta, nes jie veikė Helsinkio Pasitarimo Baigiamojo akto ir Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos ribose.

Grupės nariai:

Ona Lukauskaitė-Poškienė, kung. Bronius Laurinavičius, Mečislovas Jurevičius

1980 m. liepos 10 d.

Nenugalėtoji Lietuva. II t. Sudarytojas Algimantas Liekis. Vilnius.- 1993 m.

VYRIAUSIAS LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETAS
SUPREME COMMITTEE FOR THE LIBERATION OF LITHUANIA

1611 CONNECTICUT AVENUE, N.W.
SUITE 2, WASHINGTON, D.C. 20009
202/667-1380

October 2, 1989

President George Bush
White House
Washington, D.C.

Dear Mr. President:

I would like to commend you for your strong support of the Baltic States and their on going struggle for independence. As you are aware, the political contour of the Soviet Union is changing daily. We hope you will continue to raise the "Baltic Issue" in all appropriate international forums.

In that regard Mr. President, I am enclosing an appeal to you, on behalf of all Lithuanians for your consideration.

Sincerely yours,

Dr. C.K. Bobelis
Chairman, Supreme Committee
for the Liberation of Lithuania

Encl:5

Lietuvos Vyriausiojo Išlaisvinimo Komiteto laiškas JAV Prezidentui Dž.Bušui

APPEAL TO THE PRESIDENT OF THE UNITED STATES OF AMERICA

Submitted by Dr. C.K. Bobelis, Chairman, Supreme Committee
for the Liberation of Lithuania.
October 2, 1989

"The vital aim of all the world's Lithuanians is to restore an Independent Lithuanian State." This goal was adopted in the Gotland Communique, August 6, 1989, by all major political and governmental organizations committed to restoring Lithuanian Independence, including Sajudis, the Supreme Committee for the Liberation of Lithuania, the Lithuanian Freedom League, and the Chairman of Ideology of the Lithuanian Communist Party.

The Supreme Committee for the Liberation of Lithuania actively follows events in occupied Lithuania, and continues to work in cooperation with Lithuanian organizations, and urges Western Governments to publicly press a policy of non-recognition of Soviet occupied Lithuania and its illegal incorporation into the Soviet Union in 1940.

On August 22, 1989 the Lithuanian SSR Supreme Soviet Commission Examining the 1939 Hitler-Stalin Pact stated that:

The Hitler-Stalin Treaty of Non-aggression and its secret protocols contradicted the universally recognized basic principles of international law and are invalid from the moment of their signing;

The treaties between Nazi Germany and the USSR of 1939-41 and their secret protocols, as well as their enactment caused the loss of Lithuania's sovereignty and independence through the forcible annexation in to the USSR;

The creation and execution of these agreements was in complete violation of International Law, as specified in the Covenant of the League of Nations, The Treaty of Paris, The Treaties of 1920, 1926, 1933, 1939 between Lithuania and Soviet Russia, and the 1939 Treaty between the Republic of Lithuania and Germany; and The enactment of the unlawful treaties of 1939-41 between Nazi Germany and the U.S.S.R. is an international crime. The elimination of its consequences is not only an internal matter of the USSR, but also that of Europe and the entire world community of States. (See Appendix II)

The findings of this Commission were approved by the Lithuanian Supreme Soviet by a vote of 274-0 September 23, 1989.

On August 23, 1989 the "Sajudis parliament" issued a statement, "that the U.S.S.R. ultimatum to the government of Lithuania on June 14, 1940, and the introduction of Soviet troops was an "act of aggression against a sovereign state." Under these conditions of foreign occupation a puppet government was created and subjected to "political dictate" and terror. "The 194 0 elections to that people's Diet were "illegal" and the "resolutions adopted by the Diet under the control of the Stalinist Soviet power never had and do not have any juridical power." With the introduction of the Stalinist regime in Lithuania, crimes against humanity and war crimes were committed against the Lithuanians and the other nations of the Baltic States. (See Appendix I & II)

It is imperative that the illegal consequences of the Hitler-Stalin Pact be exposed and corrected

and that the Baltic States of Lithuania, Latvia and Estonia, be allowed to determine the fate of their own destiny without the dictates of any external interference as provided by the Helsinki Final Act, 1975.

This united crusade of all Baits to denounce the Hitler-Stalin Pact and its secret protocols, as well as their consequences was further exemplified when over 2 million people joined hands from Vilnius to Riga to Tallinn to form a "human chain" over 380 miles long, in support of independence. Another 1.4 million Lithuanian residents have signed a petition for freedom and independence.

Our greatest concern is that the United States and other Western Nations not assume a policy of indifference to the very real changes occurring in the Baltic States, in addition to their current policy of non-recognition of the illegal Soviet annexation of Lithuania, Latvia and Estonia. Furthermore, we remain concerned that the Baltic states not be used as an instrument of appeasement in negotiations with the Soviet Union.

On August 22, 1989 a Joint Statement was issued by the "Mass Popular Movements" of all three Baltic states. The statement entitled the "Baltic Way," set down the framework for all three Baltic states to achieve Independence in a peaceful, non-confrontational manner;

"The BALTIC WAY is a parliamentary way for the peaceful restoration of our statehood; The BALTIC WAY does not represent a threat to anyone; The BALTIC WAY will guarantee social security, civil rights and economic progress to all the people in the Baltic Republics regardless of their nationality; The BALTIC WAY is a way to democracy; and The BALTIC WAY is the only way to freedom, brotherhood and equality on the shores of our common Baltic Sea." (See Appendix III)

The "BALTIC WAY" is the way of Europe, and the way to the abolition of the last remaining colonial empire in the World.

The Central Communist party has not looked favorably on recent events in the Baltic republics. Instead the CPSU issued the following harsh warning to the Baltic republics and their Independence movements; "Things have gone too far. The fate of the Baltic people is in serious danger. The consequences could be disastrous if the nationalists manage to achieve their goals. The very viability of the Baltic nations could be called in question."

However, these warnings fail to address the primary question emanating from the 1939 Pact, which is that Soviet occupation of the Baltic States was an illegal act of aggression and a violation of international law.

Lithuania, Latvia and Estonia once independent States and full members of the League of Nations base their claim for independence on international law. The precedent for their claim to independence is set down in the Atlantic Charter, the Charter and Covenants of the United Nations, the Universal Declaration of Human Rights and the Helsinki Final Act. It is within these international treaties that a solution to the Baltic question must be addressed. Only a solution based on international obligations assumed by the Soviet Union and other members of the international community which respects the full legal rights and self determination of peoples will rectify this gross historical injustice.

We appeal to you, Mr. President, to expose the illegalities of the Hitler-Stalin Pact, its subsequent consequences of Soviet occupation, and to support the efforts of the Baltic people to regain their lost freedom and independence.

ELTOS INFORMACIJOS

VLIKo Informacijos Tarnyba 1604 Connecticut Avenue, N.W. Suite 4?8, WASHINGTON, D.C. 20009

November 5, 1989

The following signatories are committed to the full restoration of Lithuanian Independence, and that the highest priority of all Lithuanians throughout the world is the reestablishment of a sovereign independent Lithuanian state.

It is also resolved that in any upcoming elections in Lithuania, that the Soviet Union not allow Soviet troops to participate in Lithuanian elections unless those troops are comprised of Lithuanian citizens.

It is also resolved that the use of Soviet Troops in past Lithuanian elections have swayed regional and local elections, such as in Ignalina, and that unaccounted Soviet Troop numbers participating in any Lithuanian election jeopardizes the democratic process of open and free elections.

It is also resolved that Lithuania should be allowed to establish its own foreign student exchange programs whereby, only Lithuanians are allowed to participate directly, and that the Soviet Union have no final say in what students may participate in what exchange programs.

It is also agreed that the Supreme Committee for the Liberation of Lithuania will pursue the advancement of these goals throughout the parliaments of the free world and the United Sates Congress.

VIKTORAS PETKUS, CHRISTIAN DEMOCRATIC UNION

DR. C.K. JOBELIS SUPREME COMMITTEE FOR THE LIBERATION OF LITHUANIA

ANTANAS BURACAS, SAJUDIS COUNCIL

ANTANAS TERLECKAS, LITHUANIA FREEDOM LEAGUE

JONAS MUGEVICIUS, LITHUANIAN DEMOCRATIC PARTY

Šis pareiškimas įteiktas Kongreso nariams.

Eltos išplatintas Lietuvos visuomeninių judėjimų pareiškimas, kuris buvo įteiktas JAV Kongreso nariams (anglų k.)

DENNIS DeCONCINI, ARIZONA, CHAIRMAN
STENY H. HOYER, MARYLAND, CO-CHAIRMAN
SAMUEL G. WISE, STAFF DIRECTOR
MARY SUE HAFNER, DEPUTY STAFF DIRECTOR AND GENERAL COUNSEL
JANE S. FISHER, DEPUTY STAFF DIRECTOR

COMMISSION ON
SECURITY AND COOPERATION IN EUROPE
237 HOUSE OFFICE BUILDING ANNEX 2
WASHINGTON, DC 20515
(202) 225-1901

"THE POLITICS AND HUMAN RIGHTS
IN TODAY'S LITHUANIA"

TUESDAY, NOVEMBER 7, 1989
2-4 P.M.
2261 RAYBURN HOUSE OFFICE BUILDING

Dear Colleague:

On behalf of the Helsinki Commission, ELTA Information Agency and the National Forum Foundation, we would like to invite you and your staff to a Congressional briefing with four prominent Lithuanian political activists. The four will discuss the current political and human rights situation in Lithuania.

Scheduled to address the briefing are:

VIKTORAS PETKUS - founder of the Lithuanian Helsinki Monitoring Group in 1976, he has spent 18 years in labor camps.

ANTANAS TERLECKAS - founder and leader of the Lithuanian Freedom League, who has also spent approximately 8 eights in labor camps.

ANTANAS BURACAS - economist and founder of the Lithuanian Popular Front, "Sayudis." He is also a member of the USSR People's Congress.

JONAS MUGEVICIUS - representative of the Lithuanian Democratic Party, which is one of four party's in opposition to the Communist Party in Lithuania.

We hope you and you staff will be able to attend this briefing and hear the current information on events in Lithuania. If you have any questions, please contact John Finerty at 5-1901.

Sincerely,

STENY H. HOYER
Co-Chairman

DENNIS DeCONCINI
Chairman

Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Komisijos kvietimas brifingui dėl žmogaus teisių padėties Lietuvoje su Lietuvai atstovaujančiais asmenimis

AMNESTY INTERNATIONAL
Groupe 266
POMPEY - TROUARD - LIVERDUN
11, rue des Brevelles
54340 POMPEY
☎ 83.49.05.43

Roger BRAUN
Secrétaire

Monsieur le Président
Antanas Buracas
Association lituanienne pour
la protection des droits de l'Homme
Aido 62-6
2055 VILNIUS

Monsieur le Président,

En tant que membre d' AMNESTY INTERNATIONAL,

Je suis vivement préoccupée par les condamnations à mort en LITUANIE, alors que votre pays a été admis aux Nations Unies et à la Conférence sur la Sécurité et la Coopération en Europe (CSCE) depuis 1991.

Je vous prie de bien vouloir user de votre influence pour demander qu'un moratoire soit immédiatement instauré sur les condamnations à mort et les exécutions, en attendant qu'une étude complète soit menée sur la peine de mort.

Et je vous remercie par avance d'oeuvrer en faveur de l'introduction de l'abolition de la peine de mort dans la Nouvelle Constitution et dans le Nouveau Code Pénal.

Je vous prie d'agréer l'expression de ma plus haute considération.

Prancūzijos Amnesty International skyriaus prašymas A. Buračui dėl mirties bausmės moratoriumo Lietuvoje

COMMUNIQUE

Les soussignés:

K. BOBELIS, Président du Comité Suprême pour la Libération de la Lithuanie,

A. BURAČAS, membre du Conseil du Parlement du Mouvement Lithuanien pour la Perestroika, Président de l'Association d'Histoire et de Philosophie de Lithuanie,

C. KUDABA, membre du Conseil du Parlement du Mouvement Lithuanien pour la Perestroika, Président du Fond Culturel de Lithuanie,

V. LANDSBERGIS, Président du Conseil du Parlement du Mouvement Lithuanien pour la Perestroika,

K. MOTIEKA, membre du Conseil du Parlement du Mouvement Lithuanien pour la Perestroika, Vice-Président du Comité Olympique Lithuanien,

L. LUKOŠEVICIENE, vice-présidente du Comité Directeur de la Communauté Mondiale des Lithuaniens,

J.V. PALECKIS, Directeur du Département d'idéologie du CC du Parti Communiste de Lithuanie,

A. TERLECKAS, Président de la Ligue pour la Liberté de la Lithuanie,

réunis à l'occasion de la XXXVIe Semaine d'Etudes des Lithuaniens d'Europe qui s'est tenue dans la localité de Katthamarsvik, sur la cote orientale de l'île de Gotland, Suède, du 30 juillet au 6 août 1989,

ayant entendu

les rapports sur la situation politique, économique, écologique et sociale de la Lithuanie actuelle, ainsi que sur les problèmes de la culture, de l'éducation et le rôle de l'Eglise dans le processus de renaissance nationale, et ayant procédé à un échange d'idées avec les participants de la Semaine d'Etudes sur les voies et les moyens permettant d'apporter des solutions à ces problèmes,

déclarent d'un commun accord:

TOUS LES LITHUANIENS DU MONDE ENTIER ONT POUR OBJECTIF VITAL LE RETABLISSEMENT D'UN ETAT INDEPENDANT DE LITHUANIE.

Fait à Katthamarsvik, le 6 août 1989

et signé par:

K. Bobelis

A. Buračas

V. Landsbergis

I. Lukoševičienė

K. Motieka

C. Kudaba

A. Terleckas

Komunikatas dėl Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo (prancūzų k.)

K O M U N I K A T A S

Žemiau pasirašiusieji:

Bobelis K. – VLIKo pirmininkas,

Buračas A. – LPSąjūdžio Seimo Tarybos narys, Lietuvos mokslo istorijos ir filosofijos asociacijos pirmininkas,

Kudaba Č. – LPSąjūdžio Seimo Tarybos narys, Lietuvos Kultūros Fondo pirmininkas,

Landsbergis V. – LPSąjūdžio Seimo Tarybos pirmininkas,

Lukoševičienė I. – PLB Valdybos vicepirmininkė,

Motieka K. – LPSąjudžio Seimo Tarybos narys, Lietuvos Olimpinio Komiteto vicepirmininkas,

Paleckis J.V. – LKP CK ideologijos skyriaus vedėjas

Terleckas A. – Lietuvos Laisvės Lygos pirmininkas

XXXVI -oje Europos Lietuvių Studijų Savaitėje, vykusioje Švedijoje Gotlando salos rytinės pakrantės Katthamarsvik'o vietovėje nuo 1989 m. liepos mėn. 30 iki rugpjūčio mėn. 6 d.,

i š k l a u s ę

pranešimus apie dabartinę Lietuvos politinę, ekonominę, ekologinę ir socialinę padėtį, kultūros, švietimo, jaunimo auklėjimo problemas bei Bažnyčios vaidmenį tautos atgimimo procese, o taip pat pasidalinę mintimis su Studijų Savaitės dalyviais apie tų problemų galimus sprendimų kelius ir būdus,

s u t a r ė m e :

VISŲ PASAULIO LIETUVIŲ GYVYBINIS TIKSLAS YRA NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMASI

Katthamarsvik 1989 08 06

K. Bobelis

A. Buračas

V. Landsbergis

I. Lukoševičienė

K. Motieka

Č. Kudaba

A. Terleckas

J.V. Paleckis

Komunikatas dėl Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo

November 5, 1989

The following signatories are committed to the full restoration of Lithuanian Independence, and that the highest priority of all Lithuanians throughout the world is the reestablishment of a sovereign independent Lithuanian state.

It is also resolved that in any upcoming elections in Lithuania, that the Soviet Union not allow Soviet troops to participate in Lithuanian elections unless those troops are comprised of Lithuanian citizens.

It is also resolved that the use of Soviet Troops in past Lithuanian elections have swayed regional and local elections, such as in Ignalina, and that unaccounted Soviet Troop numbers participating in any Lithuanian election jeopardizes the democratic process of open and free elections.

It is also resolved that Lithuania should be allowed to establish its own foreign student exchange programs whereby, only Lithuanians are allowed to participate directly, and that the Soviet Union have no final say in what students may participate in what exchange programs.

It is also agreed that the Supreme Committee for the Liberation of Lithuania will pursue the advancement of these goals throughout the parliaments of the free world and the United Sates Congress.

VIKTORAS PETKUS, CHRISTIAN DEMOCRATIC UNION

DR. C.K. KAZYS BOBELIS SUPREME COMMITTEE FOR THE LIBERATION OF LITHUANIA

ANTANAS BUBACAS, SĄJŪDIS COUNCIL

ANTANAS TERLECKAS, LITHUANIA FREEDOM LEAGUE

JONAS NUOBVICIUS, LITHUANIAN DEMOCRATIC PARTY

Lietuvos visuomeninių organizacijų pareiškimas dėl visiško Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo (anglų k.)

LIETUVOS INICIATYVINĖS HELSINKIO SUSITARIMAMS REMTI GRUPĖS
Leidinys Nr. 4
Vilnius
1990 m. vasario 16 d.

VYRIAUSIAJAM LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETUI

LIETUVOS INICIATYVINĖS HELSINKIO SUSITARIMAMS REMTI GRUPĖS DOKUMENTAS NR. 61

ATVIRAS LAIŠKAS LIETUVOS PERSITVARKYMO SĄJŪDŽIUI

Išsamiau susipažinę su atspausdintąja (Vilnius, „Mintis“, 1988) Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio bendrąja programa, priimta 1988 m. spalio 23 d., negalime nepareikšti savo nuogąstavimų ir didelio susirūpinimo kai kuriais tos programos teiginiais.

Jos Bendrųjų nuostatų antrajame skyrelyje rašoma: „Sąjūdis laiko neteisėtais Ribentropo-Molotovo 1939 m. paktus su papildomais protokolais ir visus jų padarinius Lietuvos suverenitetui“.

Tokiu būdu Sąjūdis žodžiais deklaruoja Ribentropo-Molotovo pakto ir jų pasekmių neteisėtumą. Tad atrodytų, kad jeigu kieno nors kurį nors veiksmą pripažinę neteisėtu, turėtume pirmiausia stengtis įveikti neteisėtumą ir jo padarinius. Ribentropo-Molotovo paktas su jo pratęsimais iš tikrųjų buvo smurto aktas prieš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos ir Rumunijos nepriklausomas valstybes. To pakto auka tapo ir nepriklausoma Lietuvos valstybė. Taigi, atrodytų, kad ir Sąjūdžio pirmaeilis tikslas turėtų būti likvidavimas šio neteisėtumo, t.y. nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas.

Deja, Sąjūdžio programa vien tik tekonstatuoja pakto neteisėtumą, bet nė vienu žodeliu neužsimena apie teisėtumo atstatymą. Už tai, pagal Sąjūdžio programą, išeitų, kad lietuvių tauta tryliktojo amžiaus pradžioje sukūrusi savo valstybę ir šimtmečiais ryžtingai gynusi savo laisvę ir nepriklausomybę ir 1918 m. vasario 16 d. aktu atgaivinusi savo valstybingumą, kuris Molotovo-Ribentropo paktu vėl buvo sutryptas, dabar jau nebenori atkurti savo nepriklausomos valstybės.

Dar daugiau. Programos Visuomenė ir valstybė skyriaus trečiajame skyrelyje skaitome: „Sąjūdis, įkūnydamas Lietuvos TSR piliečių valią, kovoja dėl Lietuvos TSR suvereniteto, Lietuvos TSR santykiai su kitomis Tarybų Sąjungos respublikomis turi būti grindžiami lenininiais federalizmo principais“ ir t.t. Reiškia, programos viename skyriuje Molotovo-Ribentropo paktas su jo padariniais pasmerkiamas, o kitame skyriuje to pakto padariniai – rusų okupacijos dėka sudarytoji taip vadinama Lietuvos TSR – laikomi teisėtais ir Sąjūdis visomis išgalėmis juos remia, kaip rašoma, vadovaudamasis „lenininiais principais“. Kažkodėl šiame skyriuje pamiršta, kad jei nebūtų buvę Molotovo-Ribentropo pakto, lietuvių tauta nebūtų jau beveik penkiasdešimt metų verčiama gyventi pagal „lenininius“, „stalininius“ ir panašius principus.

Šiame pačiame skyriuje Sąjūdis skelbdamasis, kad jis įkūnija Lietuvos TSR piliečių valią, mažų mažiausiai prarado paprastą kuklumą. Antra vertus, visiškai nėra jokių Lietuvos TSR piliečių, kadangi net ir Programos paruošėjų pasuose įrašyta, kad jie – TSRS, o ne Lietuvos TSR

piliečiai. Bendruosiuose nuostatuose kalbama ir apie naują Lietuvos TSR konstituciją.

Jau pateikėme ištrauką, kad neva Sąjūdis kovoja dėl Lietuvos suvereniteto. Žodį „suverenitetas“ Sąjūdis, regimai, savaip supranta. Dėl to, ruošiant konstituciją, nestudijuojamos nepriklausomos Lietuvos valstybėje paruoštosios konstitucijos, bet vadovaujamasi rusiškomis, pagamintomis Maskvoje.

Bendrųjų nuostatų pirmajame skyrelyje parašyta, kad Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis „remia ir plėtoja Tarybų Sąjungos Komunistų partijos vadovybės pradėtą socialistinės visuomenės persitvarkymą“.

Kiek čia daug gudrybių! Kažin kas čia per paukštis ta „socialistinė visuomenė“? Turbūt Sąjūdis ir vėl savaip supranta kas tai per daiktas ta Tarybų Sąjungos komunistų partija. Argi ne tos partijos vardu Molotovas ir pasirašė kartu su Ribentropu tą prakeiktąjį paktą? Argi ne ta partija ir jos kariuomenė nuo pat 1940 m. vasaros tebeokupuoja mūsų tėvynę, versdami ir mūsų vaikus, ir brolius stoti į jos gretas ir kalbėti rusiškai. Argi ne ta pati partija vadovavo šimtams tūkstančių lietuvių išvežimui Sibiran ir sunaikinimui. Jeigu šito viso Sąjūdis nebūtų pamiršęs, jis tikrai nesivadovautų tos partijos programomis ir nesėstų į jos vežimą.

Šis dokumentas nebuvo išspausdintas mūsų leidinyje Nr. 3, todėl, labai gražiai prašome Sąjūdžio nesiimti per daug sunkios naštos, kaip štai, nesiskelbti save lietuvių tautos valios įsikūnijimu, jos siekių reiškėju, jos didžiųjų lūkesčių viltimi, kadangi, jeigu net didesnė ar mažesnė dalis išlikusios lietuvių tautos Jums nedrįs prieštarauti (nes neaišku, kas gali būti rytoj, juk jūs einate kartu su TSRS Komunistų partija!), tai gal vieną šviesią mėnesienos naktį okupantų iššudytieji lietuvių tautos sūnūs ir dukterys Sibire, Šiaurėje prisikels ir grįžę Lietuvon kartu su čia nužudytais ir pajuokai suguldytais miestų aikštėse - Jums gali liūdnai pasakyti: „Būkite tokie geri ir mūsų Jūs neatstovaukite!“ Mes Lietuvos kankinius paguosime: „Ilsėkitės ramybėje, mes neišduosime Jūsų ir mūsų didžiosios idėjos -nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo idėjos – ir tuo neišniekinsime jūsų kovos ir kapų“.

V. Bogušis, E. Finkelšteinas, B. Gajauskas, P. Gražulis, G. Gudanavičius, G. Iešmantas, M. Jurevičius, K. Kryževičius, A. Macijauskas, E. Paulionis, V. Petkus, N. Sadūnaitė, V. Skuodis, A. Statkevičius, V. Vaičiūnas, T. Venclova.

Tarptautinės Žmogaus teisių asociacijos Lietuvos skyrius: *A. Andreika, V. Anelauskas, G. Bogušis, J. Gelažius, T. Každailienė.*

Žagarė, 1989 01 18

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS VADOVYBEI JO EMINENCIJAI KARDINOLUI, JO EKSCELENCIJOMS VYSKUPAMS IR VYSKUPIJŲ VALDYTOJAMS, VISIEMS BAŽNYČIOS DIGNITORIAMS IR KUNIGAMS, TAIP PAT VISIEMS TIKINTIESIEMS IR LIETUVOS GYVENTOJAMS ATVIRAS LAIŠKAS

Kada žlugdavo Lietuvos valstybė, lietuvių tauta nelikdavo viena pagairėje šiaurinio šalto vėjo. Ji turėdavo neįveikiamą užuovėją Lietuvos Katalikų Bažnyčios asmenyje. Iš ten ir gūdžiausią beviltiškumo naktį sklisdavo šviesa, padėjusi lietuvių tautai neprarasti vilties, nepasiklysti.

Su didžiule pagarba ir dėkingumu mes tariame didžiųjų vyskupų Juozapo Anupro Giedraičio, Motiejaus Valančiaus, Antano Baranausko, Vincento Borisevičiaus, Mečislovo Reinio, Teofilio

Matulionio, Pranciškaus Ramanausko vardus. Kol prie Baltijos jūros skambės lietuviškas žodis, niekados nebus pamirštos ir didžiosios šviesios asmenybės tokių Lietuvos Katalikų Bažnyčios kunigų, kaip Jono Mačiulio-Maironio, Aleksandro Dambrausko-Adomo Jakšto, Juozo Tumo-Vaižganto.

Lietuvos Katalikų Bažnyčia visados su tais, kurie kovojo už lietuvių tautos laisvę ir už tai juos korė, šaudė, žudė, kankino, trėmė ir persekiojo. Bažnyčia tuos kovotojus ir persekiojamuosius laimino, guodė ir už juos meldėsi.

Taip buvo ligi paskutiniųjų dienų. Tebūnie mums leista dabar vėl kreiptis į Lietuvos Katalikų Bažnyčios vadovus.

Šiandien Lietuvoje jau beveik visi, nuo istorikų iki eilinių piliečių, suprantame, kad ir vėl gyvename okupuotame krašte. Taigi kyla klausimas, ar įmanomas normalus religinis, valstybinis, tautinis bei visuomeninis gyvenimas pavergtoje mūsų Tėvynėje. Savo valstybės neturime. Ji buvo prarasta 1940 m. vasarą. Taigi ar galimi normalūs rinkimai okupacinėmis sąlygomis? Atsakymas gali būti tik vienareikšmis – NE! Bent truputį pasvarsčius, iš karto aišku, kad susidaro absurdiška situacija, nes iškyla baisus klausimas: „Ką mes darome?“ Ogi sau renkame okupacinę, įstatymus leidžiančią valdžią, tuo ją pripažindami ir įteisindami. Todėl kiekvienam lietuviui šiandien turi būti visiškai aišku: kas balsuos, tas Lietuvą parduos. Parduos tą nepriklausomą Lietuvą, kurią su didžiausiu pasišventimu ir atkaklumu gynė ne vien tik mūsų proseneliai, bet ir mūsų tėvai, ir mūsų broliai. Eidami balsuoti už okupacinę administraciją, mes išduotume ir paniekintume kovotojų už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę idealą, ryžtą, pasišventimą ir auką.

Be to, vadinamųjų rinkimų diena yra mūsų tautos nuo senovės labai gerbiamų ir mylimų Šventų Velykų švenčių diena. Tą dieną mūsų Viešpats prisikėlė, tad argi tą pačią dieną mes savo tautą guldysime į karstą jos pražūčiai ir sunaikinimui? Kadangi balsuodami už svetimųjų mums primestą administraciją mes negalime būti tikri dėl savo rytojaus, nes nežinome, ar ir vėl tos administracijos pareigūnai neišleis įsakų, liepiančių šimtus tūkstančių Lietuvos gyventojų išvežti į Sibirą ar sukišti į kalėjimus ir konclagerius.

Tad kartu su Prisikėlusiu Kristumi kelkimės ir mes, Jo tauta, iš to karsto, į kurį mus įstūmė svetimieji. Tebūnie Šventos Velykos ir visos lietuvių tautos, ir visų Lietuvos gyventojų sąmoningo Prisikėlimo šventė. Išdrįskime mūsų pavergėjams drąsiai ir aiškiai pasakyti: „Mes prisikėlėme kartu su mūsų Viešpačiu, mes jau nebe vergai“.

Vilnius, 1989 m.
Lietuvos Globėjo Šv. Kazimiero partija šventėje

Lietuvos Krikščionių Demokratų partija
Lietuvos iniciatyvinė Helsinkio susitarimams remti grupė
Lietuvos Laisvės Lyga

KREIPIMASIS Į LIETUVIŲ VISUOMENĘ LIETUVOJE IR IŠEIVIJOJE

1988 metų lapkričio 15 d. LLL Tarybos nutarimu Vytautas Bogušis už intrigas, drausminius nusižengimus buvo pašalintas iš Lygos. Jis turėjo galimybę veikti kitose visuomeninėse organizacijose: Lietuvos Helsinkio grupėje ir LKDP. Tačiau V. Bogušis ir čia ėmė veikti savo senu metodu – griauti šias organizacijas iš vidaus.

Manome, kad V. Bogušio dalyvavimas bet kokioje visuomeninėje organizacijoje kompromituotų ją, įneštų nesantaiką tautiniame pasipriešinimo judėjime.

Daugėliškis,
1989 m. balandžio 29 d.

Lietuvos Krikščionių Demokratų partija, kun. Edmundas Petras Paulionis, Alfredas Macijauskas, Sigitas Luneckas, Jonas Čekuolis, Vydas Dolinskas, Egidijus Bulota
Lietuvos iniciatyvinė Helsinkio susitarimams remti grupė – Viktoras Petkus
Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga „Jaunoji Lietuva“ – Stasys Buškevičius
Lietuvos Laisvės Lyga – kun. Aušvydas Belickas, Antanas Terleckas, Bronius Poškus, Leonas Laurinskas, Andrius Tučkus
Politinių kalinių gelbėjimo komitetas – Povilas Pečeliūnas, Petras Cidzikas, Antanas Pipiras

Į LIETUVOS VISUOMENĘ

JAV Prezidentas R. Reiganas paskelbė birželio 14-ją Pabaltijo Laisvės diena. Norėdama nukreipti dėmesį nuo šio fakto, okupacinė administracija birželio 14-ją pavadino „Gedulo ir vilties diena“, siūlydama paminėti ją daugeliu renginių. Mums leidžiama liūdėti dėl stalinizmo aukų, tačiau siekiama, kad, bėginėdami iš vieno renginio į kitą, žmonės užmirštų lietuvių tautos fizinio ir dvasinio genocido priežastį – Lietuvos okupaciją ir aneksiją.

Lietuvos Nepriklausomybės Sąjunga, suvienijusi opozicines partijas bei organizacijas, siekiančias Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, kviečia visus šių metų birželio 11 dieną, sekmadienį, 16 val., Vilniaus Kalnų parke prisiminti 49-ąsias Lietuvos okupacijos metines.

Lietuvos Nepriklausomybės sąjunga
Lietuvos Demokratų partija
Lietuvos Helsinkio grupė
Lietuvos Krikščionių demokratų partija
Lietuvos Laisvės lyga
Lietuvos Tautinio jaunimo sąjunga „Jaunoji Lietuva“
Politinių kalinių gelbėjimo komitetas

Vilnius, 1989 metų gegužės 30 d.

JUNGTINIŲ AMERIKOS VALSTIJŲ PREZIDENTUI

Didžiai Gerbiamas Pone Prezidente,

Prašome atkreipti dėmesį į labai apgailėtiną Lietuvos, o taip pat ir viso Pabaltijo tautų padėtį.

Stalino ir Hitlerio sandėrio dėka, Lietuvą ir visą Pabaltijį 1940 m. Sovietų Rusija okupavo ir klastingai prijungė prie TSRS. Baisiausiomis kančiomis nukankino penktadalį Lietuvos gyventojų. Fiziniu ir moraliniu genocidu bando palaužti lietuvių tautos laisvės troškimą. Tačiau Lietuva ryžtingai tebesiekia laisvės ir nepriklausomybės. 1989 m. birželio 1 d., protestuodamas

prieš Lietuvos okupaciją, Vytautas Milvydas (MILVYDAS) paskelbė bado streiką, prie kurio 15-tą birželio – okupacijos dieną solidarizuodamiesi badavo apie 2000 žmonių.

Kaip pasiaukojančiai lietuviai, latviai ir estai bekovotų prieš Sovietinę Maskvos okupaciją, be užsienio užtarimo mes laisvės negausime.

Todėl mes kreipiamės į Jus prašydami mūsų nepamiršti.

Vilnius, 1989 07 04

Badaujantis Vytautas MILVYDAS
Lietuvos Helsinkio grupės nariai:
Nijolė SADŪNAITĖ
Viktoras PETKUS
Lietuvos Laisvės Lygos vardu:
Antanas TERLECKAS
Andrius TUČKUS.

VYRIAUSIAJAM LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETUI ATVIRAS LAIŠKAS KAUNO VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO ATKŪRIMO TARYBOS PIRMININKUI AKADEMIKUI **JURGIUI VILEMUI**

Mūsų džiaugsmą, kad atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas, temdo šešėlis, slegiantis Lietuvą nuo jos okupacijos pradžios – 1940 m. birželio 15 d. Okupacinėmis sąlygomis jau 1940 m. liepos 16 d. buvo uždarytas Teologijos-filosofijos fakultetas. Lietuvos vyskupų konferencija rugpjūčio ir spalio mėnesiais protestavo prieš šį uždarymą.

Juk minėtame fakultete dirbo garbingi Lietuvos žmonės: pirmuoju dekanu buvo mūsų didysis poetas prelatas Jonas Mačiulis-Maironis, dėstė mūsų filosofai Stasys Šalkauskis, Pranas Kuraitis, Pranas Dovydaitis, Antanas Maceina, tokios asmenybės kaip Juozas Eretas, Zenonas Ivinskis, Mečislovas Reinys, Petras Būčys, Jonas Grinius, Juozas Ambrazevičius-Brazaitis, Antanas Maliauskis, Vincas Mykolaitis-Putinas ir kt.

Todėl negalima įsivaizduoti Vytauto Didžiojo universiteto be Teologijos-filosofijos fakulteto. Būtent ir be filosofijos, kadangi Lietuvos katalikai turi teisę savo inteligentiją ruošti krikščioniškais pagrindais. Fakultetas turėtų vadovautis savo ankstesniu statusu.

Norėtume priminti, kad teisinga ir gera pradžia (atgaivinus Teologijos-filosofijos fakultetą), jau būtų pusė darbo, ir tikimės, jog svetimųjų užgaidų nebus paisoma, o jų padarytos didžiulės skriaudos visiems Lietuvos gyventojams, neišskiriant katalikų, bus atitaisytos.

Vilnius, 1989 m. liepos 8 d.

Lietuvos Helsinkio grupė:
Jonas Čekuolis,Viktoras Petkus, Nijolė Sadūnaitė
Lietuvos krikščionių demokratų sąjunga:
Egidijus Bulota, Vydas Dolinskas, Alfredas Macijauskas
Lietuvos demokratų partija:

Petras Pečeliūnas, Saulius Pečeliūnas, Jonas Gelažius
Lietuvos Laisvės Lyga:
Algimantas Baltrušis, Antanas Terleckas, Andrius Tučkus
Lietuvos politinių kalinių gelbėjimo komitetas:
Povilas Pečeliūnas Petras Eidikavičius, Petras Cidzikas
Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga „Jaunoji Lietuva“:
Stasys Buškevičius, Alvidas Čiūras, Ričardas Jakimavičius

VYRIAUSIAJAM LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETUI

Į LIETUVIŲ VISUOMENĘ IŠEIVIJOJE

Dabartiniu metu Lietuvoje dedamos visos pastangos nors šiek tiek normalizuoti krašto gyvenimą. Viena iš didžiausių problemų yra privačių mokyklų atkūrimas.

Dabartiniu metu atkurta Telšių vyskupijos kunigų seminarija, kuri Lietuvoje, siaučiant grubiam diktatui, buvo uždaryta, kaip ir visi vyrų ir moterų vienuolynai, bei nepaprastai suvaržytas ir įvairiais būdais trukdomas dvasiškijos paruošimas.

Todėl nūnai Telšių kunigų seminarijai yra opus dėstytojų klausimas. Todėl kviečiame mūsų išeivijos specialistus atvykti į Telšius ir skaityti seminarijoje paskaitų ciklus.

Vilnius, 1989 m. rugpjūčio 14 d.

Lietuvos demokratų partija – Jonas Gelažius
Lietuvos Helsinkio Grupė – Viktoras Petkus
Lietuvos krikščionių demokratų sąjunga – Tomas Dobravolskis
Lietuvos laisvės lyga – Algimantas Baltrušis
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos narys – Romualdas Ozolas
Lietuvos tautinio jaunino sąjunga „Jaunoji Lietuva“ – Edvardas Kriščiūnas
Politinių kalinių gelbėjimo komitetas – Povilas Pečeliūnas
Studentų korporacija „Neo-Lithuania“ – Gytis Karalius
Tarptautinės žmogaus teisių asociacijos Lietuvos skyrius – Auksė Aukštikalnienė
Tautininkų Sąjunga – Benediktas Girdauskas

KREIPIMASIS Į LENKŲ TAUTĄ, VISUS GEROS VALIOS LENKIJOS PILIEČIUS

Broliai ir seserys lenkai,

1939 metais rugpjūčio 23 dieną hitlerinė Vokietija ir stalinistinė Rusija pasidalino Rytų Europą į įtakos zonas. Lenkų tauta, kaip ir lietuvių, latvių, estų, suomių, ukrainiečių, moldavų, vienodai nukentėjo nacių–bolševikų suokalbio pasekmėje. Patekusi į Vokietijos įtakos zoną, tais pačiais 1939 metais Lenkija patyrė skaudžią nelaimę – nacistinės Vokietijos kariuomenė įžengė į jos teritoriją ir prasidėjo II pasaulinis karas. Neliko nuošalyje ir kitas tautų budelis – bolševikinė-stalinistinė Rusija. Prabėgus 17 dienų, t.y. rugsėjo 17 dieną, jos tankai neteisėtai įsibrovė į nepriklausomos Lenkijos teritoriją. Bolševikų okupuotoje Lenkijos dalyje, kaip ir nacių okupuotoje, prasidėjo masinis lenkų tautos genocidas, nusinešęs į kapus tūkstančius gyvybių. Katynėje

į mirties duobę krito ne tik lenkai, bet ir lietuviai.

Suprasdami jūsų skausmą ir liūdesį, jausdamiesi vieno likimo tauta, kuri dviejų budelių dėka prarado savo valstybingumą, mes, lietuviai, reiškiame savo solidarumą su jumis, lenkais, šios skaudžios netekties ir gedulo dieną. Mūsų tautas riša ne tik istorija, bet ir bendri siekiai. Todėl ir ateityje vienykime savo pažangiąsias jėgas kovoje už mūsų ir jūsų laisvę. Telaimina jus Visagalis šventoje kovoje už laisvę ir demokratiją.

Vilnius, 1989 m. rugsėjo 14 d.

Lietuvos laisvės lyga
Lietuvos Helsinkio grupė
Lietuvos krikščionių demokratų sąjunga
Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga „Jaunoji Lietuva“
Lietuvos politinių kalinių gelbėjimo komitetas
Lietuvos humanizmo ir pažangos partija
Lietuvos korporacija „Neo-Lithuania“
Lietuvos Žaliųjų partija
Lietuvos savitarpio pagalbos sąjunga
Lietuvos socialdemokratų partija (Politinė taryba)
Labora

POLITINIS KALINYS. KAS JIS?

Gintautas IEŠMANTAS

Galbūt kas nors suabejos: ar verta dabar, kai mes gurkštelėjome gaivaus laisvės oro, – tiesa, dar labai nedaug, bet vis dėlto paragavome, net spėjome šiek tiek apsvaigti juo, – kalbėti apie politinius kalinius, jų statusą? Manau, kad verta.

Kodėl?

Visuomenė dar neišsivadavo nuo praeities nostalgijos grėsmės, kuri nelyginant Damoklo kardas tebekybo virš mūsų galvų. Iš tribūnų tebegriaudžia perkūnai, ragina kontroliuoti, neleisti, uždrausti; viešumas tampa vienašališkas, dar nepanaikinti įstatymų straipsniai, pagal kuriuos už prieštaraujantį viešpataujančiai ideologijai mąstymą buvo persekiojama ir baudžiama. Tereikia mesti šūkį, jog valstybė, socializmas pavojuje, ir vėl kalėjimų kameros, koncentracijos stovyklos prisipildytų politinių kalinių.

Politinių, bet viešai vėl gali būti sakoma, kad jų nesą, kaip daryta ligi šiolei. Net tiems, kurie buvo teisti pagal 68 straipsnį (RTFSR kodekso 70), lageriuose visokiais būdais įtikinėta, kad politinių kalinių Tarybų Sąjungoje nesą. Koks nors prižiūrėtojas ar viršininkas nepriims tavo pareiškimo vien dėl to, kad tu jame pasirašai: politinis kalinys toks ir toks, arba įrodinės, jog tu valstybinis nusikaltėlis. Net M. Gorbačiovas savo veiklos pradžioje duotame „Jumanitė“ laikraščiui pasikalbėjime tokią mintį diegė užsienio visuomenei. Ką jau kalbėti apie spaudą? Čia politiniai kaliniai buvo paverčiami tiesiog kriminalistais.

0 juk ir šiandien panašiai jau vyksta, štai suimti Armėnijoje Karabacho komiteto nariai. Bet ar jie kaltinami kaip politiniai veikėjai? Vėl iškyla it šmėklos užkeikimai: už viešosios tvarkos ardymą, už tautų nesantaikos kiršinimą ir t. t. Vėl taikomi tie patys baimės diktuojami metodai: kai mūsų uostamiestyje susidegino klaipėdietis Vytautas Vičiulis, tuoj pat jo bute padaryta krata,

paimti visi užrašai bei kitokie popieriai. Ginkdie, kad tik niekas nesužinotų to, ko nereikia. Už drąsą ir tiesą žmonės pradedami persekioti (K. Motiekos, B. Genzelio atvejai). Taigi, žmogaus teisės, nespėjusios įsitvirtinti mūsų visuomenėje, iš naujo atsiduria pavojaus zonoje.

Mes žinome, kad politiniai kaliniai atsiranda tada, kai pažeidžiamos žmogaus teisės (politinės ir pilietinės laisvės), kurios sudaro demokratijos pagrindą, yra jos esmė. Tarybų Sąjungoje viešpatavo visiškas jų užgniaužimas. Totalitarinė sistema neleido pasireikšti ne tik jokiai opozicinei veiklai, bet įgyvendino ir siaubingą kitokios nuomonės, minties profilaktiką, stengėsi užkirsti opozicinės dvasios pasireiškimą pačioje jos užuomazgoje. Taigi politiniu kaliniu galėjo tapti bet kuris pilietis, išdrįsęs demaskuoti melą, neteisingumą, panoręs skelbti ir platinti savo nuomonę raštu ar žodžiu. Tereikėdavo trijų ar keturių liudininkų. Tačiau ir tokiomis ekstremaliomis sąlygomis atskiri asmenys ar jų grupės ryždavosi imtis politinės veiklos, kuri pasireikšdavo savilaida, tam tikrų sambūrių susidarymu. Pogrindinės spaudos leidimas, bendradarbiavimas joje, jos platinimas – štai svarbiausia terpė, kurioje brendo politiniai kaliniai. Bet buvo ir kitos sritys, kasdien gausinusios nuteistųjų skaičių. Tai ir noras išvykti į užsienį, ir mėginimas pereiti sieną, ir dvasiškių bandymai pasinaudoti visame pasaulyje pripažintomis jiems teisėmis, kurios Sąjungoje buvo susiaurintos iki minimumo, ir kareivių teisimas neva už šnipinėjimą, o iš tikrųjų už atvirumą pokalbiuose su draugais bei laiškuose artimiesiems.

Kiekviena yda yra slepiama. Taip ir totalinis žmogaus užgniaužimas buvo dangstomas melo, veidmainystės ir fariziejiškumo skraiste, Tarybų sąjunga pasirašinėjo visas galimas sutartis (SNO Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, kiti paktai, Helsinkio pasitarimo Baigiamasis aktas), bet ir nemanė jų vykdyti. Dėl to nuteistieji už politinę bei religinę veiklą, savo minčių ir nuomonių reiškimą, taigi už įsitikinimus, buvo apšaukiami kriminaliniais nusikaltėliais, jiems pritaikomi nepolitiniai straipsniai, o nesant galimybės to padaryti, mėginama sufabrikuoti kaltinimus. Siaubingu dalyku tapo uždarymas dėl įsitikinimų į psichiatrines ligonines, kuriose ilgiau pabuvęs žmogus iš tikrųjų gali tapti psichiniu ligoniu.

Saugumo, teisėtvarkos organų piktnaudžiavimas buvo tapęs įprastiniu reiškiniu. Už įsitikinimus nuteistiesiems netaikytas politinio kalinio statusas. Dažnai politiniai kaliniai buvo uždaromi į kriminalistų lagerius, laikomi kalėjimų kamerose, vežami etapu į kalinimo vietas drauge su kriminaliniais, šiuo klausimu yra tam tikri nurodymai, bet jų nepaisoma. Net tuose lageriuose, kurie buvo skirti daugiausia nuteistiesiems už įsitikinimus (o tokių buvę 5), politiniai kaliniai yra traktuojami kaip visi kiti. Jie neturi tų teisių, kurios pripažintos politiniams kaliniams civilizuotose šalyse. Tarybiniai politkaliniai reikalavo bent minimumo – teisės nedirbti priverstinio darbo, netrukdyti susirašinėjimo, rengtis savais drabužiais, auginti plaukus ir pan.

Deja, ir tai buvo užginta, viešpatavo savivalė.

Dažnai apie politinius kalinius buvo skelbiama, o pas mus rašoma dar pernai, jog jie pažeidinėję įstatymus. Bet įstatymai įstatymams nelygūs. Jeigu jie neteisingi, užgniaužia ar pažeidžia žmogaus teises, tarnauja nužmoginimui, tai jų vykdymas ar nevykdymas yra ir turi būti kvestionuojamas. Fašistinė Vokietija irgi turėjo įstatymus, pagal kuriuos buvo teisiama ir žudoma. Tačiau antifašistų kova laikyta teisėta ir sveikintina. Todėl kalbos apie tarybinių įstatymų pažeidinėjimą, t.y. kad tas ar kitas asmuo nuteistas neteisėtai, yra ne kas kita, kaip fariziejiškumas. Dar ir šiandien mėginama pokario metų miškinius nelaikyti politiniais kaliniais. Bet jeigu pripažįstama, jog Lietuva 1940 metais buvo okupuota, tai ir tų asmenų kova prieš okupaciją buvo teisėta. Pagaliau jie ir buvo teisiami kaip politiniai.

Siekiant sukurti teisinę visuomenę (norime tikėti, jog tai nėra tuščios kalbos) būtina įsisąmoninti, kad žmogaus teisių įgyvendinimas yra kertinis akmuo šiame kelyje. Kaip atskiras individas, taip ir visa tauta turi įgyti teisę jomis viešai pasinaudoti. Vien tuomet neiškils politinių kalinių klausimas, vien tuomet nebus kelio grįžti į totalinės prievartos visuomenę. Žmogaus teisių kaina – laisvės kaina.

HELSINKIO GRUPĖS DOKUMENTAS NR. 66

Praėjusių metų pabaigoje Lietuvos Liaudies švietimo ministerija atskirai (1988 12 15), o taip pat kartu su Komjaunimo Centro Komitetu (1988 12 15) išsiuntinėjo miestų ir rajonų liaudies švietimo skyriams bei LLKJS miestų ir rajonų komitetams raštą, kuriame reiškiamas susirūpinimas dėl padėties mokyklose. Jame, be kita ko, sakoma, jog „besikuriantys moksleivių neformalūs judėjimai nekoordinuojami, nesigilinama į jų veiklos turinį“, neigiamai žiūrima į susižavėjimą skautų judėjimu. Rašte reikalaujama remti tas vaikų organizacijas, kurios atitinka komunistinio jaunimo auklėjimo idealus. Kitoje instrukcijoje, pasirašytoje liaudies švietimo ministro, teigiama, jog nukrypstama nuo „teisingo ir pedagogiškai pamatuoto moksleivių veiklinimo prie tokių darbo su mokykliniu jaunimo formų, kurios negali duoti naudos jo pasaulėžiūros ir dorovės formavimui, nors neretai tai teisinama persitvarkymu“.

Mes suprantame švietimo vadovų bei kitų įstaigų susirūpinimą dėl drausmės bei tvarkos mokyklose, siekiant užtikrinti aukštą mokymo ir auklėjimo lygį. To nepadarysi nedidinant pedagogo, kaip žmogaus ir jaunosios kartos ugdytojo, autoriteto. Bet, mąstant apie šį uždavinį, negalima nutylėti ir tendencijos, ryškėjančios iš minėtų instrukcijų, kad vietomis pastebimas tam tikras drausminis pašlijimas tampa dingstimi užkirsti kelią mokinių būrimuisi į neformalius judėjimus, šiandien įgavusius mokyklose platų mastą. Kita vertus, šių judėjimų steigimasis, aiškiai matyti, suvokiamas kaip tvarkos trikdymas.

Mes manome, kad toks nusistatymas prieštarauja mokinių iniciatyvos, jų veiklumo bei savarankiškumo ugdymui, nepadeda lavinti augančio žmogaus mąstymo sugebėjimų. Negana to, neigiamas nusiteikimas skautų atžvilgiu susikerta ir su tautinės mokyklos koncepcija. Be to, paskutiniu metu kalbant apie jaunimo parlamento sukūrimą, mėginama įteisinti komjaunimą kaip visų naujų judėjimų vadovą ir įkvėpėją. O tai liudija, kad mokiniui ribojamas veiklos pasirinkimas, siekiama jam primesti tam tikrą įsitikinimų kryptį.

Mokinys – taip pat asmuo, individas, turintis reikmę naudotis pasaulyje pripažintomis žmogaus teisėmis. Jau mokykloje jis bręsta kaip būsimas pilietis, veikėjas, politikas. Ir kuo daugiau jis turės galimybių ugdytis reikalingus veiklos įgūdžius, tuo geresniu visuomenės nariu taps, tuo daugiau atneš naudos žmonėms, tautai. Mokykla pašaukta kurti visuomenės, pranašesnės už esančią, prielaidas. O kaip ji galės spręsti šį uždavinį, nepasinaudodama demokratiniais poslinkiais, vykstančiais suaugusiųjų gyvenime? Taip suprastas užklasinės veiklos tobulinimas, pernelyg smulkmeniškai jos nereglamentuojant, padės gerinti ir visą mokymo bei auklėjimo procesą, ugdys sąmoningos drausmės bei tvarkos įpročius.

Be to, abu aplinkraščiai prieštarauja TSRS vyriausybės 1962 m. liepos 2 d. ratifikuotai konvencijai dėl kovos su diskriminacija švietimo srityje.

1989 03 07, Vilnius

HELSINKIO GRUPĖ: *V. Bogušis, E. Finkelšteinas, B. Gajauskas, P. Gražulis, G. Gudanavičius, G. Iešmantas, M. Jurevičius, K. Kryževičius, A. Macijauskas, E. Paulionis, V. Petkus, N. Sadūnaitė, V. Skuodis, A. Statkevičius, V. Vaičiūnas, T. Venclova*

HELSINKIO GRUPĖS DOKUMENTAS NR. 67

Čekoslovakijoje vėl prasidėjo žmogaus teisių gynėjų teismai. 1989 m. vasario 21 d. Prahoje buvo teisiamas Žmogaus teisių gynimo judėjimo veteranas, dramaturgas Vaclavas Havelas. Jis buvo apkaltintas „kurstymu bei pasipriešinimu valdžiai“ ir nuteistas griežto režimo įkalinimu devyniems mėnesiams.

Vasario 22 d. buvo dar septynių žmogaus teisių gynėjų teismas. Otas Vavelka buvo nuteistas kalėti vienerius metus, Jana Petrova – devynis mėnesius, o kiti penki sąlyginai terminui nuo dviejų mėnesių iki šešių. Jiems buvo pateikti tokie kaltinimai – kurstymas, nepaklusnumas valdžiai ir chuliganizmas. Spaudos pranešimais vienuolika liudininkų iš dvylikos, liudijusių teisme, buvo valstybinio saugumo bendradarbiai.

Visi kaltinamieji neprisipažino kaltais. Jie tvirtino, kad buvo areštuoti Vaclovo aikštėje (Prahoje); ten buvo atėję padėti vainikus atminimui Jano Palacho, kuris prieš 20 metų susidegino čia protestuodamas prieš tarybinės armijos įsiveržimą į Čekoslovakiją.

Lietuvos Helsinkio grupė Prahoje vasario mėnesį vykusius politinius procesus laiko disidentų persekiojimo praktikos atnaujinimu. Šis faktas kelia ypatingą pasipiktinimą, nes pasaulinio garso žmogaus teisių gynėjų ir jaunų disidentų areštai atsinaujino vos kelioms valandoms praėjus po to, kai Vienoje buvo pasirašytas „Protokolas dėl humanitarinių straipsnių Helsinkio Baigiamojo Akto sutartyje“.

Lietuvos Helsinkio grupė reiškia protestą dėl Čekoslovakijos žmogaus teisių gynėjų nuteisimo ir 35-ių, Helsinkio sutartį pasirašiusių valstybių vyriausybes kviečia daryti pastangas išlaisvinti nuteistuosius ir siekti, kad Čekoslovakijoje būtų nutraukta disidentų persekiojimo praktika.

Vilnius, 1989 03 29

HELSINKIO GRUPĖS DOKUMENTAS NR. 68

Pranešame, kad į mus I985 m. kovo 14 d. prašydami pagalbos kreipėsi Gracijus Jasulevičius, s. Vacio, ir Vincas Danielius, s. Vinco, gyvenantys Šiauliuose - persekiojamas G. Jasulevičiaus brolis Kęstutis Jasulevičius. 1988 m. gruodžio 7 d., pašauktas į tarnybą sovietinėje armijoje, K. Jasulevičius atsisakė duoti karinę priesaiką: „Duoti priesaiką tai armijai, kuri 1940 m. okupavo Lietuvą, griežtai – atsisakau. Reikia tarnauti savo Tėvynei“. Prasidėjo K. Jasulevičiaus persekiojimai; jį pradėjo engti fiziškai ir morališkai, 1969 m. sausio 2 d. jis buvo prievarta uždarytas į Kaliningrado karinę psichiatrinę ligoninę, kur dvi savaites buvo traumuojamas organizmą paralyžiuojančiais vaistais. Pastaruoju metu jam iškelta baudžiamoji byla. Tarnybos vietoje, Kaliningrado srities Tretjakovsko gyvenvietėje, paskutinio lankymosi pas K. Jasulevičių metu (1989 03 03) kuopos vadas kapitonas Kozak uždraudė pasimatymus ne tik artimiesiems, bet ir broliams. Šiuo metu K. Jasulevičiaus būklė nėra žinoma.

1989 04 03, Vilnius

HELSINKIO GRUPĖS DOKUMENTAS NR. 69

Lietuvos Helsinkio grupė primena visoms šalims, pasirašiusioms Helsinkio susitarimų Baigiamąjį aktą dėl Europos saugumo ir bendradarbiavimo, kad TSRS vyriausybė grubiai pažeidė Baigiamojo akto III dalies susitarimus. Kalbama apie tai, jog TSRS vyriausybė atsisakė leisti išvykti Vilniaus gyventojui Vladimirui Raizui su šeima.

Vladimiras Raizas (g. I941 m., vedęs, turi du vaikus; adresas: R. Čarno gt. 18-4, Vilnius, Lietuvos TSR) išvažiavimo vizos paprašė 1972 m., ir nuo to laiko išvykimu rūpinasi nuolatos. Tačiau Lietuvos TSR vidaus reikalų ministerija ir TSRS vidaus reikalų ministerija įvairiais pretekstais atsisako leisti jam su šeima išvykti. Akivaizdu, kad jokios priežastys, tame tarpe ir valstybinių paslapčių saugojimas, nėra pagrindas nesuteikti išvykimo vizos per 17 metų.

Be to, už pageidavimą išvykti iš TSRS ir atkaklumą, su kokiu V. Raizas siekia išvykimo vizos, jį ir jo šeimą nuolatos persekioja. V. Raizas ir jo žmona negali dirbti pagal specialybę.

V. Raizas, biologas mokslininkas daug metų dirba paštininku; jo žmona Karmela, buvusi Vilniaus filharmonijos orkestro smuikininke, ilgus metus visai nedirba. Oficiali tarybinė lietuvių spauda ne kartą spausdino šmeižtus, įžeidžiančius V. Raizą. Lietuvos TSR Ministrų Tarybos valstybinio saugumo komitetas V. Raizą persekioja nuolatos.

Lietuvos Helsinkio grupė pareiškia, kad, nežiūrint tam tikros turistinių kelionių ir TSRS piliečių persikėlimo gyventi į užsienį pažangos, V. Raizo šeimos atvejis rodo, kad grubūs piliečių teisės susijungti su šeimomis užsienyje pažeidinėjimai Lietuvos TSR nesiliauja.

1989 04 13, Vilnius

HELSINKIO GRUPĖS DOKUMENTAS NR. 70

Vyriausiajam Lietuvos Išlaisvinimo Komitetui

Informuojame Tarptautinę Helsinkio Federaciją ir užsienyje esančius Lietuvos Helsinkio grupės narius, kad nuo šių metų gegužės mėnesio 16 d. nelaikomi Lietuvos Helsinkio grupės nariais Vytautas Bogušis ir Mečislovas Jurevičius.

I989 05 16, Vilnius

HELSINKIO GRUPĖS DOKUMENTAS NR. 71

Paryžiaus žmogaus teisių konferencijai

STATUS QUO LIETUVOJE

Tikslingiausia dabartinę padėtį Lietuvoje vertinti artėjančių Ribentropo-Molotovo pakto 50-jų metinių šviesoje. Tai supranta žymi lietuvių dalis, ką parodo ir siūlymai šiuos metus pavadinti šio pakto metais. Tai būtų atskaitos sistema, kuri nusakytų tautos statusą, o pastarasis – ir žmogaus statusą Lietuvoje. Tarptautinis šio pakto neteisėtumo pripažinimas bei jo pasekmių likvidavimas faktiškai atspindėtų teisių sugrąžinimą tautai, o tuo pačiu ir teisių sugrąžinimą

žmogui. Dabartinę gi žmogaus teisių padėtį Lietuvoje būtų galima vertinti pagal tai, kiek toli dar esame iki šio teisėto, tarptautine teise ir susitarimais garantuoto statuso.

Pasaulį visais galimais būdais Sovietų Sąjunga stengiasi įtikinti, – kas, regis, dažnai ir sekasi,– kad perestrojkos eigoje Sąjungoje vis labiau įsigali viešumas (glasnostj) ir demokratija, taigi tuo pačiu vis labiau paisoma žmogaus teisių. Tačiau tai tik perestrojkos reprezentacija užsieniui. Iš esmės gi padėtis faktiškai liko nepakitusi, pagrindinis demokratiją nusakantis žmogaus ir valstybės tarpusavio santykis liko nepakitęs – čia vis dar tas pats autoritarizmo santykis, todėl ir apie žmogaus teises galima kalbėti gana rezervuotai. Vadovybė, administracija, institucijos liko tos pačios, „avangarde“ vis dar tas pats Valstybės Saugumo Komitetas, ta pati sovietinė Armija, tik jau patyrusi pirmąjį pralaimėjimą Afganistane. Tariamai „demokratiškai“ išrinkti deputatai negali įnešti jokio svaresnio indėlio į tautos kovą už nepriklausomybę: nors, jų žodžiais tariant, jie ir stengėsi tapti deputatais, kad galėtų įgyti veikimo laisvę, tas pats deputato statusas ir apriboja jų veikimo laisvę ir verčia daryti kompromisus, kai turima reikalų su Maskva. Betgi ir patys rinkimai vyksta Maskvos inspiruojami ir tebeesant okupacinei kariuomenei. Vis dar egzistuoja cenzūra, informaciniai kanalai vis dar vienose rankose, Bažnyčia vis dar beteisė, visoms institucijoms tebevadovauja Maskvai ištikimi statytiniai.

Tačiau visgi negalima nepažymėti, kad yra ir teigiamų poslinkių: po ilgos kovos buvo paleisti beveik visi politiniai kaliniai, slaptavietėse palaidotų 1944 - 1954 m. žuvusių partizanų palaikai perkeliami į kapines, jiems pradėta statyti paminklus.

Tuo pačiu pažymime, kad visoms žmogaus teisių gynimo grupėms šiuo metu itin svarbu neprarasti sugebėjimo blaiviai vertinti padėtį ir skirti padėties Sovietų Sąjungoje reprezentaciją tarptautinėje arenoje nuo realios padėties šalies viduje.

1989 05 22, Vilnius

ĮSTATYMAS, RELIGIJA, TIKINTYSIS

Pernai, prieš pat Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejaus iškilmes Vilniuje, savaitraštis „Gimtasis kraštas“ paskelbė LTSR Mokslų Akademijos Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto vyr. mokslinio bendradarbio, teisės mokslų kandidato Felikso Laurinaičio straipsnį „Kauno katalikų nuomonė“. Ši publikacija sukėlė susidomėjimą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje, autorių užsipuolė radijo stotis „Laisvoji Europa“ ir Čikagoje išeinantis klerikalinis lietuvių laikraštis „Draugas“, apkaltinę net falsifikavimu. Mat apklausos „Tikintysis ir sąžinės laisvė“ rezultatai buvo labai parankūs antitarybiniams propagandistams.

Šiandien pradedame spausdinti ciklą F. Laurinaičo straipsnių apie anoniminės apklausos „Tikintysis ir sąžinės laisvė“ rezultatus.

Ką parodė tikinčiųjų apklausa?

Pernai aš pateikiau tik Kauno miesto katalikų apklausos rezultatus, apskaičiavęs juos redakcijos „Gimtasis kraštas“ prašymu. Dabar gi skaitytojams jau galiu pateikti visos apklausos rezultatus, kadangi juos apskaičiavo Mokslų Akademijos skaičiavimo centras. Pirmiausia norėčiau priminti, kad anoniminė apklausa „Tikintysis ir sąžinės laisvė“ buvo atlikta dešimtyje respublikos vietų: dviejuose didžiuosiuose miestuose – Vilniuje ir Kaune, taip pat aštuoniuose rajonuose – Akmenės, Biržų, Jonavos, Kapsuko, Kauno, Šilutės, Tauragės ir Telšių. Be katalikų, apklausoje dalyvavo taip pat judėjai (Kauno m.) ir pravoslavai bei sentikiai (Kauno m. ir Jonavos rajone). Šių miestų ir rajonų tikintieji žino, kaip ši apklausa vyko, tačiau daugumai skaitytojų tai

nežinoma. Iš tikrųjų parengus anketą iškilo sudėtingas klausimas, kaipgi ją pateikti tikintiesiems. Juk bendruose susirinkimuose neklausi, kas yra tikintysis, nes tai būtų sąžinės laisvės principo pažeidimas. Juk net mūsų oficialiuose dokumentuose (pasuose, kadrų įskaitos anketose, charakteristikose ir kt.) tokie klausimai nepateikiami. Kaipgi surinkti į vieną vietą tikinčiuosius ir išdalyti jiems anoniminę anketą „Tikintysis ir sąžinės laisvė"? Atrodo, paprasčiausia tai būtų padaryti maldos namuose. Bet ar tai neįžeis tikinčiųjų jausmų, ar nebus suprasta kaip kliudymas atlikti religines apeigas, už ką LTSR Baudžiamojo kodekso 145 straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę. Nerealu buvo taip pat pabandyti išdalyti anketas po pamaldų išeinantiems tikintiesiems prie bažnyčios durų, nes kažin ar daug kas prisirengtų tas anketas užpildyti, o juo labiau atsiųsti į institutą. Bet išeitį suradome: Religijų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos įgaliotinis Lietuvos Respublikai P. Anilionis sutiko, kad sociologai išdalys anketas tikintiesiems, sukviestiems miestuose ir rajonuose į susitikimą su šios organizacijos atstovais. Štai tokiu būdu ir vyko ši apklausa. Taip kad ši apklausa vyko demokratiškai, anketas pildė, kas norėjo, tikintieji galėjo nebijoti dėl savo atsakymų, kadangi apklausa buvo anoniminė – nereikėjo nurodyti nei pavardės, nei adreso. Ir dar: šioje apklausoje iš esmės dalyvavo bažnyčios aktyvas – vykdomųjų organų (parapijos komitetų) ir revizijos komisijų bei „dvidešimtukų" nariai.

Koks gi buvo apklausos „Tikintysis ir sąžinės laisvė" tikslas?

Skaitytojai turbūt žino, kad mūsų filosofai ir sociologai yra atlikę nemažai tyrimų tarp įvairių Lietuvos gyventojų grupių, studijuodami žmonių pasaulėžiūros evoliuciją. Tačiau tų apklausų metu nebuvo išaiškintas toks svarbus klausimas: o kaip Lietuvos tikintieji realizuoja Konstitucijos garantuotą sąžinės laisvę, kokias galimybes jie turi atlikinėti religines priedermes, na, ir kokia yra tikinčiųjų pilietinė padėtis socialistinėje Lietuvoje?

Šitoks mūsų sociologų „neapsižiūrėjimas" pasirodė besąs naudingas religiniams ekstremistams, kurie štai jau šešioliktus metus pogrindyje leidžiamoje „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikoje" tvirtina, kad Lietuvoje persekiojami tikintieji, kad nuolatos pažeidinėjamos jų pilietinės teisės. Ir nors mes visi žinome, kad tai melas, šmeižtas, ekstremistai šiuos prasimanymus platina užsienyje, tokiu būdu bandydami diskredituoti socializmą, Tarybų Lietuvą. Todėl atsirado reikalas išsiaiškinti, kaip į šias ekstremistų insinuacijas žiūri patys tikintieji, ypač Lietuvos katalikai, kuriems ypatingą dėmesį skiria buržuaziniai propagandos centrai? Kaip patys tikintieji vertina savo pilietinę padėtį socialistinėje valstybėje?

Apie ką gi kalba apklausos rezultatai? Pirmiausia, kad Lietuvos tikintieji yra normalūs tarybiniai piliečiai, savo krašto ir socialistinės santvarkos patriotai. Antra, pasitaikančius sąžinės laisvės įstatymų pažeidimus jie vertina ne kaip valstybės politiką, o kaip atskirų pareigūnų biurokratų nukrypimą nuo bendrosios politikos. Trečia, apklausos rezultatai liudija apie didžiulę tikinčiųjų toleranciją netikinčiųjų atžvilgiu. Ir pagaliau iš atsakymų matome, kad dabartiniai Lietuvos katalikai – tai nebe tie prieškarinių laikų užguiti žmogeliai, o savarankiški ir mąstantys žmonės, nors, kaip vėliau pamatysime, jų bendras mokslo cenzas gana neaukštas.

Anoniminėje anketoje „Tikintysis ir sąžinės laisvė" buvo toks klausimas: „ Ar jūs domitės tikybos klausimais? Iš kokių šaltinių semiatės žinių?" 17 proc. apklaustųjų Lietuvos katalikų pažymėjo atsakymą: „Nesidomiu. Tenkinuosi vaikystėje gautomis prieš pirmąją Komuniją žiniomis". Vadinasi, 17 proc. katalikų visiškai nesidomi religine propaganda, 34 proc. nesiklauso pamokslų ir tik 16 proc. pažymėjo, kad pasiklauso Vatikano radijo ir kitų užsienio radijo stočių religinių laidų.

Buvo anketoje ir toks klausimas: „Ar pasidomite priešiškomis religijai pažiūromis? Iš kokių šaltinių gaunate žinių?" 45 proc. apklaustų katalikų pažymėjo atsakymą „nesidomiu". 34 proc. nurodė, kad pasiskaito ateistinių knygų ir straipsnių, 12 proc. – klausosi ateistinių paskaitų, 27 proc. klausosi ateistinių Vilniaus radijo valandėlių „Akiratis", 22 proc. žiūri Lietuvos televizijos

laidas „Argumentai“.

Štai kokie žingeidūs yra dabartiniai Lietuvos katalikai.

Aš galiu spėti, kad už tokį atvirumą „bedieviams“ jie gali būti po šio straipsnio išbarti per pamokslus. Bet viešumas ir atvirumas neleidžia man nutylėti šių faktų, kaip ir kitų, kurie parodys dar tebesančius sąžinės laisvės principų pažeidimus.

Kadangi anketoje „Tikintysis ir sąžinės laisvė“ buvo 38 klausimai, apie kitus Lietuvos katalikų atsakymus papasakosiu vėlesniuose straipsniuose. Čia norėčiau tik pridurti, jog tarp šioje apklausoje dalyvavusių Lietuvos katalikų 36 proc. buvo vykdomųjų organų, arba, paprasčiau sakant, parapijų ar bažnyčių komitetų nariai, 8 proc. – revizijos komisijų nariai, 38 proc. – vadinamųjų „dvidešimtukų“ nariai ir 18 proc. apklaustųjų buvo tikintieji be bažnytinių pareigų. Kadangi apklausoje dalyvavo bažnyčios aktyvas, todėl tarp apklaustųjų 70 proc. sudarė vyrai ir tik 30 proc. moterys. Todėl po straipsnio „Kauno katalikų nuomonė“ daugelis stebėjosi, kaip čia išeina: juk bažnyčiose daugiausia susirenka moterų? Taip, tai tiesa: į bažnyčias tikrai moterų susirenka žymiai daugiau negu vyrų, ir tai visi žino. Tačiau tarp bažnyčios aktyvo dominuoja vyrai, todėl tokie ir apklausos rezultatai.

Pateikiu kitus apklausoje dalyvavusių Lietuvos katalikų demografinius duomenis.

Pagal amžių tik 2 proc. apklaustųjų buvo iki 30 metų, 3 proc. sudarė iki 40 metų, 15 proc. buvo tarp 40 ir 50 metų. Du kartus daugiau, o tiksliau – 33 proc. sudarė tokie, kurie turėjo tarp 50 ir 60 metų. Beveik pusė visų apklausoje dalyvavusių katalikų – 47 proc. buvo pensininkai, turėjo daugiau kaip 60 metų.

Pagal išsilavinimą: 4 proc. apklaustųjų turėjo aukštąjį arba nebaigtą aukštąjį išsilavinimą, 7 proc. – specialųjį vidurinį ir 11 proc. – bendrąjį vidurinį išsilavinimą. Taigi nė ketvirtadalio nesudarė katalikai su aukštuoju ir viduriniu išsilavinimu. 32 proc. apklaustųjų turėjo 5-8 klasių išsilavinimą, o likusieji 46 proc. buvo pradžiamoksliai. Pagal specialybę apklausos dalyviai pasiskirstė šitaip: 13 proc. nurodė, kad jie tarnautojai, tiek pat – kad specialistai. Kolūkiečiai sudarė 28 proc. ir beveik pusę – 46 proc. darbininkai.

Taigi anoniminėje apklausoje „Tikintysis ir sąžinės laisvė“ dalyvavę katalikai buvo parapijų aktyvistai, tarp jų dominavo vyrai, darbininkai, pensijinio amžiaus ir nedidelio išsimokslinimo žmonės. Tokie demografiniai apklausos duomenys.

Feliksas LAURINAITIS – Teisės mokslų kandidatas

Valstiečių laikraštis.- 1988 09 10, Nr. 109.

DĖL A. KLIMAIČIO SIŪLYMO

Vasario 6-ją Vilniaus Gedimino aikštėje įvyko LLL organizuotas protesto mitingas prieš Europarlamento deputatų ir A. Klimaičio nuostatą, kuri nepriimtina lietuvių tautai. A. Klimaitis ir kai kurie Europarlamento deputatai siūlo Lietuvai ribotą autonomiją – „suverenitetą Tarybų Sąjungos ribose“. Prieš atvykdamas į Lietuvą, A. Klimaitis žadėjo diskutuoti įvyksiančiame mitinge. Deja... Eilinį kartą teko įsitikinti jo nesąžiningumu. Anot A. Čekuolio ir kitų korespondentų, mitingo metu pasakytose kalbose buvo įžeisti svečiai. Kad gerbiami skaitytojai galėtų susidaryti savo nuomonę, spausdiname kai kurių kalbų ištraukas. Jei ką domina pilni tekstai, prašome kreiptis į redakciją.

(...) Vakaruose susidaro įspūdis, kad Klimaitis sausio 3-ją gavo visos lietuvių tautos įgaliojimus su maždaug tokia formuluote (žinoma, vaizdžiai kalbant): „Mes, lietuvių tauta, per beveik 50 vergijos metų praradome valią būti laisvais, mus, lietuvius, pilnai patenkina Sąjūdžio ir pono Klimaičio siūloma pusiau laisvė, pusiau vergija...“ (...). Vakaruose gyvenantiems ir lietuviškai neužmiršusiems ar ten išmokusiems (kaip Klimaitis) ponams noriu pateikti tokį klausimą: kas būtų įvykę su mūsų Lietuva, jeigu 1918 metais lietuvis valstietis būtų nepradėjęs berti laisvės grūdo vasario 16-ją, o laukęs, iki Kapsukas su rusiška Pskovo divizija būtų užgrobęs visą Lietuvą arba Lietuvos okupacijos aktą įvykdęs toks pat lietuvis Pilsudskis, tik lenkiška kariuomene vedinas.

Tautiečiai! Neleiskime politinės nuovokos stokojantiems kai kuriems inteligentams žaisti Lietuvos laisve. Jeigu šiandien mes nereikalausime okupantų išsikraustymo iš Lietuvos, pasaulis įvertins šį mūsų neryžtingumą kaip laisvės atsisakymą, ir liksime tik su teise į savivaldą, kurią irgi dar reiks išsiprašyti iš Maskvos.

Sakoma, kad kiekviena tauta tegali būti laisva tik tiek, kiek pati nusipelno. Tad reikalaukime laisvės ir nepriklausomybės!

Petras Gražulis – Lietuvos Helsinkio susitarimams remti grupės narys
Lietuvos Laisvės Lyga

Valstiečių laikraštis.- 1989 m., Nr.6.

,

ВЕСТИ ИЗ СССР ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

USSR NEWS BRIEF HUMAN RIGHTS

Редактор Кронид Jlюбарский Editor Cronid Lubarsky
Wolfratshauser Str. 68/111 * 8000 Munchen 70 ◎ Tel. (89) 723 25 34

No.17/18 1989
30.09.1989

EVENTS IN LITHUANIA

17/18-5 On 30-31 August 1989 the Institute of Philosophy, Sociology and Law at the Academy of Sciences of the Lithuanian SSR conducted an opinion poll among the residents of the republic. 93% of Lithuania's population approved the "Baltic Way" action (98% of Lithuianians and 76% of non-Lithuanians). The conclusions of the Commission of the Lithuanian Supreme Soviet which was appointed to evaluate the M0L0T0V-RIBBENTROP pact were approved by 80% (86; 57). 82% (90; 53) took a negative view of the statement made by the Central Committee of the CPSU concerning the situation in the Baltic States. 69% (77; 36) declared themselves in favour of independence for the Communist Party of Lithuania, including 64% of CPSU members and 70% of non-members. 93% (97; 70) were in favour of passing the law on citizenship at the forthcoming session of the Supreme Society of the Lithuanian SSR. 82% (85; 71) declared themselves in favour of the actions of A.BRAZAUSKAS, and "Sajudis" had the support of 76% (86; 35).

On 2 September 1989 a meeting took place in Nagorny Park in Vilnius, organised by the Lithuanian Inter-ethnic Coordinating Association, the Union of Lithuanian Workers and the Union of Lithuanian Women. It was attended by 10-15 thousand people, including guests from other parts of the country. The state of inter-ethnic relations in the republic was discussed. The speakers at the meeting condemned the statement made by the Central Committee of the CPSU on the Baltic States.

On 3 September 1989 a - meeting was held in the same place, organised by the "Committee for the Defence of Soviet Power in Lithuania" (an organisation established on the basis of "Yedinstvo" or "Unity"). Representatives from Klaipeda, Snečkus and other towns and districts of the republic took part. There were around 20 thousand participants in all. They expressed approval for the Central Committee of the CPSU's statement.

On 5 September 1989 a session of the Council of the Seim of "Sajudis" took place in Vilnius. The situation in the districts of Lithuania that have a significant Polish population was discussed, as were the dangers created by the setting-up of strike committee in a number of enterprises where the majority of workers are non-Lithia-nians. The reaction in Lithuania to the statement by the Central Committee of the CPSU was also discussed.

On 6 September 1989 an extraordinary session of the District Soviet of People's Deputy took place in Salcininkai, called at the request of a majority of deputies. They discussed the question of declaring on the territory of the Salcininkai District a Polish national district, bearing the same name, which would be self-determining under the auspices of the Lithuanian SSR. (Poles now represent 81% of the 40 thousand population of the district) . A non-stop meeting took place in front of the headquarters of the District Executive Committee where the session was taking place. The Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR, V.ASTRAUSKAS, addressed both the session and the meeting, as did the Secretary of the Central Committee of the Lithuanian Communist Party, S.GEDRAITIS.' Both of them called on participants not to be

over-hasty in making decisions. Neverthless, by a majority of 50 votes to 14 the session voted in favour of declaring a national territorial district.

On 12 September 1989 representatives of the Polish community in Vilnius, Salcininkai, and the Vilnius, Moletai, Švenčionys, Trakai and Varena districts of Lithuania and the Council of the Seim of "Sajudis" were invited to the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR. Polish-Lithuanian relations were discussed at the meeting.

On 15 September 1989 an extraordinary session of the Vilnius District Committee also took place in the town of Nemenčine. By a majority of 93 out of 149 a decision was passed to make the district into a self-governing national district within the Lithuanian SSR. Appeal from the Secretary of the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR, L.SABUTIS, met with no success.

The coordinating council for the formation of a Polish Autonomous Region within the Lithuanian SSR published a statement concerning to intention to seek the creation of an autonomous region for the 300,000-strong Polish population in the republic.

On 21 September 1989 the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR passed a decree declaring the decisions of the Salci-ninkai and Vilnius District Soviets null and void, since they contradicted the constitution of the Lithuanian SSR and the Law on the District Soviet of People's Deputies. The decree also proposed that the Council of Ministers of the Lithuanian SSR "study the problems of economic, cultural and social development of these districts".

On 8 September 1989 the Procuracy of the Lithuanian SSR announced the results of the work of a commission of judicial psychiatric experts which has carried out a posthumous psychiatric examination of Romas KALANTA, who on 18 May 1972 set fire to himself in Kaunas in protest against the Soviet occupation of Lithuania. The commission did not confirm any deviation from psychiatric norms. The Presidium of the Supreme Court of the Lithuanian SSR agreed to the supervisory protest made by the Deputy Procurator of the Lithuanian SSR in relation to a large group of people convicted in 1972 of "violating public order" during the funeral of R.KALANTA.

On 8 September 1989 an inter-republican meeting on the development of direct economic links between the Baltic republics took place in Panevežys. The move to economic independence and the creation of a Baltic market were discussed. The meeting was organised by "Sajudis" and the Latvian and Estonain Popular Fronts, with officials from the State planning Committee and other authorities from the three republics participating. The meeting came to the conclusion that a Baltic market should be established in two stages: from 1990 an inter-republican division of labour would be established and inter-governmental agreements reached on regulating the exchange of goods. By 1993 the creating of a Baltic market would be complete.

On 9 September 1989 a meeting of the Baltic council took place in Panevežys. The council approved the results of the inter-republican meeting. It also appealed to the Presidium of the USSR Supreme Soviet and the Supreme Soviets of the three republics with a demand that conscripts from the Baltic states should do their military service only within the Baltic military district. The Council also put forward a declaration concerning the territorial integrity of Estonia, Latvia and Lithuania.

On 10 September 1989 the founding conference of the Natioanl Union of Lithuania took place in Vilnius with the aim of re-establishing the organisation which from 1926 to 1939 constituted the ruling party of Lithuania. The "Young Lithuania" union and the political youth club "Alternativa" also declared themselves members of the National Union. The programme and charter of the Union were approved.

On 13 September 1989 a meeting took place in Moscow between M.GORBACHEV and the 1st Secretaries of the CP, the Chairmen of the Presidium of the Supreme Soviets and the Council of Ministers of the three Baltic republics. M.GORBACHEV called on his interlocutors to preserve the Soviet federation and the unity of the party.

On 22-23 and 28-30 September 1989 a session of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR

took place. The session approved the draft law of the USSR on the economic independence of the Lithuanian, Latvian and Estonian SSRs and proposed that it be presented to the Supreme Soviet of the USSR. The session also approved the results of the work of the commission of the Lithuanian Supreme Soviet which had studied the German-Soviet agreements of 1939. The law on elections- to the Supreme Soviet of the republic was passed. Before the passing of the law on citizenship of the Lithuanian SSR electoral rights are offered to Soviet citizens permanently residing in the republic and having permanent employment or a legal source of income. At the first reading the draft laws on a referendum and on citizenship were discussed.

On 23 September 1989 a demonstration of mourning devoted to the 26 -anniversary of the signing of the second secret protocol to the MOLOTOV-RIBBENTROP pact and to commemorating the breaking up of the peaceful demonstration of Gediminas Square on 28 September 1988 (1988, 17/18-3) took place in Vilnius. A column of demonstrators stretching for 800 metres and waving mourning flags marched up Gediminas Avenue to Cathedral Square. In the Cathedral a mourning mass was sung, while a meeting took place outside.

On the same day a meeting took place in the city park in Mazeikiai, organised by the local branch of "Sajudis" and the Union of Lithuanian Workers. Over a thousand people took part. The question of preparing for the elections to the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR was discussed.

EVENTS IN LATVIA

17/18-6 At the beginning of September 1989 officials from the Liepaja Regional Department of Internal Affairs visited the places where the Citizenship Committee are organising registration of the citizens of Latvia, and served warnings to the registrars that their activity was illegal. The heads of the institutions in the premises where the registration was taking place received orders not to render assistance to the Committee.

On 8 September 1989 Valery BELYABLYA was detained at the market in Riga. A placard saying "Take the occupying troops out of Latvia!" was taken from him. V.BELYABLYA was put under administrative arrest for 10 days.

On 9-10 September 1989 the founding Congress of the Union of Latvia Workers took place in Riga. Over 400 delegates from Riga, Jelgava, Daugavpils, Ogre and other cities took part in the congress. The Union declared itself to be an inter-professional independent trade union which undertakes to protect the interests of workers in the republic. A worker from the Riga carriage construction factory and a member of the Duma of the Latvian Popular Front, Sergei YEGORENOK, was elected chairman of the Union. The congress passed a number of resolutions, in particular one condemning the statement of the Central Committee of the CPSU on the situation in the Baltic states as deliberately informing inter-ethnic hostility.

On 13 September 1989 the People's Court of Jurmala considered the case of H.ŞTEINBERGS who was charged with refusing call-up to the army. H.STEINBERGS refused to receive a summons to come for military training, as he did not wish to serve in an "occupying army". The court sentenced N.STEINBERGS to a 150 rouble fine.

On 16 September 1989 a "solidarity march" (see following report) arrived in Riga. In connection with this a meeting of Interfront took place with participants in the march. Banners saying "We won't let Slavs be offended!" and "We protest against the mockery made of sacred objects of the state!" etc. were raised.

On 16-17 September 1989 a plenum of the Central committee of the Latvian Komsomol took place in Riga. A decision was passed to hold the 24th Congress of the Latvian Komsomol in January 1990 to review its charter and programme. The newspaper of the Latvian Komsomol, "Sovetskaya molodezh" ("Soviet youth") will be called "Molodezh Latvii" ("Youth of Latvia") as of 1 January 1990.

On 22 September 1989 on the initiative of the Women's Christian League and the Club to

Protect the Environment, an anti-war meeting, attended by some 4,000 people, took place with official permission in Riga in Dom Square. Participants in the meeting spoke in favour of conscripts from Latvia doing their military service within the territory of the Baltic states and of introducing alternative forms of service for objectors on religious or pacifist grounds.

On 30 September 1989 around 30 deputies to the Supreme Soviet of the USSR - representatives of the popular movements of Latvia, Lithuania and Estonia set up a Baltic parliamentary group in Krimulda, near Riga, with the aim of seeking independence for their republics.

EVENTS IN ESTONIA

17/18-7 As of 1 September 1989 the Council of Ministers of the Estonian SSR abolished higher income tax for priests, which has sometimes reached 69% (as opposed to a maximum of 13% for other workers) . The tax rates are now identical for all categories of citizens.

On 1 September 1989 the XV Plenum of the Central committee of the Estonian Communist Party took place in Tallinn. It discussed the political situation in the republic following the statement made by the Central Committee of the CPSU concerning the situation in the Baltic states (1989, 15/16-5). Personnel changes were made in both the Central Committee of the Estonian CP and its Politburo. In the judgement of local observers the position of reformists was strenthened as a result of these changes. A decree was passed "Concerning the tasks of the Estonia CP in stabilising the political situation in the republic". In the decree the statement of the Central Committee of the CPSU is judged to be "unexpected", and the decree states that several of its formulations "could aggravate the political situation in Estonia". The decree pays attention to the danger of the "imperial, chauvinistic extremes".

On 6-7 September 1989 a routine meeting between representatives of the strike committees and the leadership of the republic took place in Tallinn. The talks concluded with a statement of the positions of the two sides, which had drawn no closer.

On 7 September 1989 the leadership of the Estonian Popular Front and of regional Popular Fronts published an appeal "to patriots of Estonia" calling on them to refrain in September 1989 from holding mass political events on the streets and to turn their efforts to parliamentary activities. The Popular Front of Estonia rejected the holding of a mass political events on Pevcheskoye Pole (Singers' Fields) on 10 September 1989.

On 12 - 17 September 19«9 a "march of solidarity" with the international movements of the Baltic republics was held. The march was organised with support of the Union of Writers of the RSFSR. Around 350 people took part in it and were accomodated in 10 buses which were escorted by the GAI (cars with flashing lights and sirens) . The march followed a route from Moscow to Kalinin, Novgorod, Leningrad, Narva, Tallinn, Riga and back to Moscow. Upon their arrival in Tallinn, participants tried to organise a meeting, but only 100 people turned up for it. The participants, dressed in military uniforms of Peter the Great's time, laid flowers at the monument to Soviet troops. Banners saying "The USSR is our common home!" and other slogans were held up.

On 22 September 1989 the memorial to the victims of the terror of 1941 in the village of Kautla was defiled. A board bearing the names of those who perished was hacked up with an axe and covered in paint. "Death!" was written on the monument. On the night of 26 September 1989 unidentified persons destroyed the premises of a special nursery school, No.59, for Estonian children.

On 22-23 September 1989 the 3rd Forum of the peoples of Estonia, in which delegates from 14 national societies of the Estonian SSR participated was held in Tallinn. All the societies belong to the Association of National Cultural Societies of Estonia.

JEWISH CULTURAL CENTRES

17/18-13 At the present time a large number of Jewish cultural centres exists in the Soviet Union. The Society for Jewish Culture in Vilnius is at: Venuolio, 5 (Director: Sara LAPITSKAYA). In Riga the Latvian Society for Jewish Culture (LOEK) is at: A.Upits iela, 6. In Tallinn the Jewish Cultural Centre publishes the newspaper "Hashahar" ("Dawn"). Its editor is Gidon PAIENSON (Tallinn, p/ya 2385).

MISCELLANEOUS REPORTS

17/18-23 In the middle of September 1989 in Moscow on the initiative of the Fellowship of Russian Artists there was the constituent assembly of the congress of patriotic and cultural-educational movements of the Russian Republic, which formed the association "United Council of Russia" (UCR). Over 300 delegates took part from the Fellowship of Russian Artists, the All-Russian Cultural fund, the Leningrad and Moscow United Workers' Fronts, the Moscow society "Fatherland", the group "Renewal" of the Moscow writers' organisation, the Moscow Union of spiritual renewal of Fatherland, the Russian patriotic movement "Fatherland" (Leningrad), International Movements from Latvia, Lithuania and Estonia and many other organisations. Statutes of the association were adopted, and a Coordinating Council elected. The UCR is in favour of "a united state system of nations of the USSR within historically developed borders", and of granting Russian the "status of a federal state language in all republics". It support the statement of the Central Committee of the CPSU on the situation in the Baltic states, and declares that "socialism has been achieved through the suffering of generations of workers, it expresses their historical hopes and ideals".

17/18-78 The Latvian group "Helsinki-86" publishes an information bulletin "Fatherland" in Latvian. The editor is K.LIEPINS.

17/18-79 IN Riga the samizdat extra-confessional Christian journal PAKAPIENE ("Steps") appears once every two months.

17/18-80 On 16 September 1989 issue No.l of the Lithuanian newspaper "Republic", newly published by "Sajudis", appeared. The editor is V.TOMKUS. From the New Year the newspaper will be a daily one.

Published fortnightly by DAS LAND UND DIE WELT e.V.
Schwanthalerstrafie 73, 8000 MuNCHEN 2, BRD, Tel.(089)530514
Telex 52 18017 unbt d; Telefax 534603

This „USSR News Brief" has been prepared using information from human rights organisations and publications in the USSR: „Express Chronicle", the SMOT Information Agency, „Informator" and others, and also from Soviet and foreign mass media, from foreign human rights organisations and own private sources.

ADDRESS OF LITHUANIAN ORGANIZATIONS TO:

THE SECURITY COUNCIL, UNITED NATIONS;
THE ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL, UNITED NATIONS;
THE TRUSTEESHIP COUNCIL, UNITED NATIONS;
THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE, THE HAGUE;
AMNESTY INTERNATIONAL ORGANIZATION;
EUROPEAN TRADE UNION CONFEDERATION,
Brussels 1000, RueMontagne Aux Herbes Potageres, 37-41;

INTERNATIONAL CONFEDERATION OF FREE TRADE UNION;
WORLD.CONFEDERATION OF LABOR,
So Rue Joseph II, Brussels 1040, Belgium;

COUNCIL OF EUROPE,
P*alais De 1' Europe, 67006 Strasbourg, Cedex, France;*

EUROPEAN FREE TRADE ASSOCIATION,
9-11 Rue de Varembe, - 12126 Geneva 20, Switzerland;

NORDIC COUNCIL

APPEAL

April, 1990

We appeal to you hoping for a practical help to resist Soviet aggression against the Republic of Lithuania, which on March 11, 90 proclaimed its independence.

From the first days of the restoration of.. Lithuanian statehood and proclamation of its independence, the Soviet Union started to undertake crude actions against the Republic of Lithuania which ignore international agreements ratified by the Soviet Union itself in Moscow:

Universal Declaration of Human Rights ;
Final act of Helsinki Conference;
Pact on Civil and Political Rights;
Pact on Economic, Social and Social and Cultural Rights;
Geneva Convention of August 12, 1949

By order of the Soviet Government occupational military troops are still being deployed in Lithuania: they are supplemented with new tank and para troop divisions, airplanes and helicopters, openly demonstrating their force in from of the peaceful Lithuanian people with a purpose to evoke fear and tension. Paratroopers and soldiers dressed as local militiamen are occupying state and public buildings, are assuming control of the Lithuanian-Polish border, of airplanes and ships to — and — from Lithuania and are capturing our young people for conscription in the Soviet Army.

Now the Soviet Government has proclaimed an economic blockade of Lithuania.

Therefore, we appeal to you in search for the support of democratic aspirations of Lithuania and the other Baltic republics.

We would hope you will respond to the blockade with a blockade - by refusing to receive from and deliver goods to the Soviet Union, by freezing agreements and letters of credit, by

suspending hypocritical disarmament agreements. It is impossible to sincerely pursue the path of strengthening peace among nations when Lithuania is given no chances to free itself from the prison of the Soviet empire.

On behalf of:

Lithuanian Society of deportees Saulius ŽUKAUSKAS (member of the board)
Lithuanian Helsinki group Jonas ČEKUOLIS
Lithuanian Christian democratic union Viktoras PETKUS
Lithuanian national youth federation Stasys BUŠKEVIČIUS
Lithuanian initiative group on defense of universal human rights Antanas BURAČAS, Stasys UOSIS
Lithuanian christian democratic party Egidijus KLUMBYS (head of management)
Lithuanian social democratic party Kazimieras ANTANAVIČIUS

Vytautas Landsbergis
Chairman of the Executive Council
of the Lithuanian Reform Movement "Sajudis,"
People's Deputy of the Congress of Deputies
of the USSR
Gedimino Prospect Nr. 1
232001 Vilnius, Lithuania

February 9, 1990

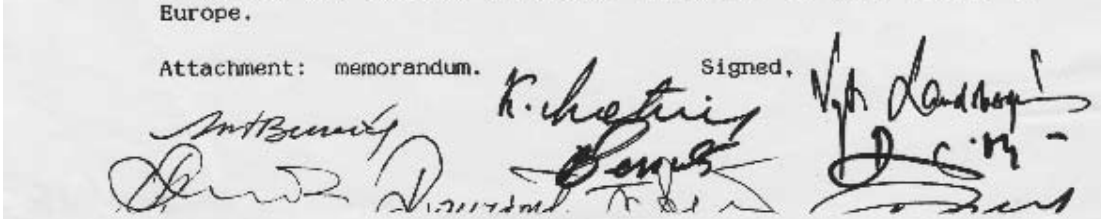
The Honorable James A. Baker, III
Secretary of State

We, the leadership of the Lithuanian Reform Movement "Sajudis," and at present, the only elected deputies representing the Lithuanian people, have the honor to submit this appeal to you and to the government of the United States of America. Since the United States of America has never recognized the forcible occupation and illegal annexation of Lithuania, Latvia and Estonia by the Soviet Union, and considering the emergence of massive movements for genuine democratic reform in Lithuania and elsewhere in Eastern Europe, we appeal to you, in your meetings with the leadership of the Soviet Union, to support the demands of the Lithuanian nation for freedom and national independence.

We are committed to freedom, democracy and the restoration of independence of the Republic of Lithuania by non-violent legal, political and parliamentary means. Therefore, we request that you urge the Chairman of the Supreme Soviet of the USSR, Mr. Michail Gorbachev, and other Soviet leaders to accept Lithuania's proposal for negotiations with the government of the Soviet Union concerning the restoration of Lithuania's independence and full sovereignty, which have become inoperable as a result of aggression in 1940.

The people of Lithuania cannot allow continued captivity to last beyond the fiftieth anniversary of its occupation. Only a real prospect for freedom, based on Lithuanian-Soviet negotiations, and a set date for the restoration of independence, can maintain stability and orderly political evolution in this region of Europe.

Attachment: memorandum. Signed,

Memorandumas JAV Valstybės Sekretoriui

MEMORANDUM

We, legally elected deputies of the people of Lithuania and members of the Executive Council of the Lithuanian Reform Movement "Sajudis," express our nation's sincere gratitude for the persistent refusal of the democratic countries to recognize the forcible incorporation of Lithuania, as well as Latvia and Estonia, former members of the League of Nations, into the USSR in 1940.

— Considering the fact that the USSR has publicly declared its determination to uphold the right of self-determination of nations, which is expressed in the Charter of the United Nations, Helsinki Final Act and other declarations,

— reflecting upon the occupation of the Baltic States and their forcible incorporation into the USSR, and the policy of genocide against the Baltic people in 1940-1953 (in Lithuania every sixth resident was deported to Siberia and other remote, harsh areas of the USSR, or else destroyed physically),

— considering the irreversible democratic processes in Eastern Europe, which Lithuania had always considered itself to be an integral part of, and continues to do so,

— we address nations of the free world and their governments to take the following factors into account in political negotiations with the USSR government concerning the perspective

for a democratic Europe:

1. The II Congress of the People's Deputies of the USSR on December 24, 1989 and the fourth convocation of the XIII and XVII sessions of the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR, declared null and void the secret protocols of 1939 between Germany and the USSR, based on which Lithuania, Latvia and Estonia were occupied and afterward annexed through military force in 1940.

2. The determination of the Baltic States to achieve restoration of their national independence, their demand to withdraw the Soviet forces of occupation from the Baltic territory and to establish other conditions for self-determination were expressed in November of 1988 through 1,800,000 signatures and in July-October, 1989 through 1,600,000 signatures by residents of Lithuania, as well as on August 23, 1989, during the "Baltic Way," a human chain consisting of 2 million people stretching from Vilnius to Tallinn.

3. On January 11, 1990, at rallies during the visit of the President of the Supreme Soviet of the USSR, Michail Gorbachev, to Lithuania, where hundreds of thousands of people had gathered, the determination by the people of Lithuania to attain their national independence was clearly expressed once again, in spite of all the promises and threats made by this honored guest.

After presenting these facts, we appeal to you:

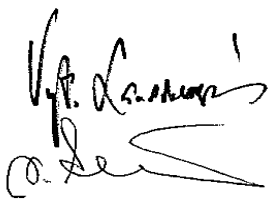
— to continue to support the demand of the people of Lithuania and other Baltic States to restore their national sovereignty and demilitarize their territories; this is also in the interests of other Baltic nations, in particular the Scandinavian nations,

— to support the Lithuanian people in their determined effort to restore the independence of the Lithuanian State by constitutional, parliamentary and democratic means, and to firmly object to any plans by the Soviet government to force our people to remain in the USSR through violence or an economic blockade,

— to take into consideration that the youth of Lithuania massively refuses to serve in Soviet armed forces since they include an army of occupation.
We send this memorandum with our most sincere greetings to all the nations of the free world and wish them the best in proceeding on a path of peace, progress and democracy.

Antanas BURAČAS Vytautas LANDSBERGIS

JUNGTINĖMS TAUTOMS

LIETUVOS PERSITVARKYMO SĄJŪDŽIO IR LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS MEMORANDUMAS

Mes, Lietuvos gyventojų teisėtai išrinkti deputatai ir Sąjūdžio Seimo Taryba, išreikšdami nuoširdžią tautos padėką už nuoseklų Lietuvos, taip pat Latvijos ir Estijos, buvusių Tautų Sąjungos narių, prievartinio inkorporavimo į TSRS sudėtį 1940 metais nepripažinimą, atsižvelgdami į tai, kad TSRS yra viešai pareiškusi ištikimybę SNO Visuotinės žmogaus teisių, Helsinkio ir kitoms tautų laisvanoriško apsisprendimo teisių deklaracijoms, prisimindami Pabaltijo valstybių okupaciją ir aneksiją, prieš Pabaltijo tautas vykdytą genocido politiką 1940-1953 m., jas prievarta įjungus į TSRS sudėtį (Lietuvoje kas penktas-šeštas jos gyventojas buvo deportuotas į Sibirą ir kitus atokiausius TSRS rajonus arba sunaikintas fiziškai), atsižvelgdami į reikšmingus bei negrįžtamus demokratinius procesus Rytų Europoje, kurios sudėtine dalimi visada save laikė ir tebelaiko Lietuva, kreipiamės į Jus, laisvojo pasaulio tautas, ir Jus atstovaujančius aukščiausius nepriklausomų valstybių vadovus politinėse derybose su TSRS valdžios instancijomis dėl demokratinės Europos perspektyvų priimti dėmesin sekančias aplinkybes:

1. TSRS liaudies deputatų II suvažiavimo 1989 12 24 ir XI šaukimo Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos 13 ir 17 sesijų nutarimais neteisėtais ir negaliojančiais yra paskelbti slaptieji susitarimai prie 1939 m. Vokietijos-TSRS sutarčių, kurių pagrindu Lietuva, Latvija ir Estija buvo karinės prievartos keliu 1940 m. okupuotos ir po to aneksuotos.

2. Pabaltijo tautų ryžtas siekti savo valstybinės nepriklausomybės atstatymo ir jų bendras reikalavimas išvesti iš Pabaltijo teritorijos okupacinius Sovietų armijos dalinius bei sudaryti kitas būtinas sąlygas laisvanoriškam apsisprendimui dėl valstybingumo

atkūrimo ir visuomenės santvarkos pasirinkimo buvo tvirtai išreikštas 1 milijono 800 tūkstančių Lietuvos gyventojų parašais 1988 m. lapkričio mėnesį, taip pat 1989 m. rugpjūčio 23 d. Lietuvos, Latvijos ir Estijos gyventojų surengtosios gyvosios 2 milijonų žmonių grandinės, nusitęsusios 650 kilometrų (nuo Vilniaus iki Talino) „Baltijos kelio" akcija.

3. 1990 m. sausio 11 d. TSKP CK Generalinio sekretoriaus TSRS AT Pirmininko Michail Gorbačiov vizito į Lietuvą metu vykusiuose mitinguose, subūrusiuose šimtus tūkstančių žmonių, šis mūsų respublikos gyventojų ryžtas siekti savo valstybinės Nepriklausomybės dar kartą buvo tvirtai ir bekompromisiškai išreikštas viešai, nežiūrint visų šio aukštojo svečio pažadų ir grasinimų.

Išdėstę šiuos faktus ir argumentus, mes Jus prašome:

- ir toliau palaikyti Lietuvos ir kitų Pabaltijo respublikų gyventojų teisėtą gyvybinį siekį atkurti savo valstybinį suverenitetą ir demilitarizuoti savo teritorijas - tai atitinka ir kitų Baltijos, pirmiausia skandinavų, tautų interesus,

- paremti Lietuvos siekius konstitucinės ir parlamentinės demokratijos keliu atkurti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, griežtai smerkti bet kuriuos sovietų valdžios ketinimus smurto arba ekonominės blokados keliu toliau versti mūsų gyventojus likti TSRS sudėtyje,

- atsižvelgti į tai, kad Lietuvos jaunimas masiškai atsisako toliau tarnauti sovietiniuose okupaciniuose daliniuose.

Mes siunčiame šį memorandumą su mūsų nuoširdžiais linkėjimais visoms Jūsų šalių tautoms daug sėkmės, žengiant pažangos, intelekto bei demokratijos keliu.

1990 metai

Edited by Laurie S. Wiseberg
UNITED NATIONS
JULY 3 0 1990
LIBRARY

With the assistance of Eileen Maloy Laura Reiner and Hazel Sirett

A Guide to Over 600 Organizations Concerned with Human Rights in Eastern Europe & the USSR

BALTIC STATES

INTRODUCTION

The three Baltic republics of Latvia, Estonia and Lithuania were ceded to the Soviet Union in the 1939 Molotov-Ribbentrop Pact, whose secret protocols recognized the Baltic states as falling within the Soviet sphere of influence. Resistance to incorporation in the Soviet Union took the form of armed resistance in the inmediate aftermath of the war and was met with mass deportations of the politically active in each of the three areas. By the mid 1950s, armed resistance was effectively crushed throughout the Baltic.

Nonetheless, dissent movements have emerged in all three Baltic republics. In each case, there has been a strong nationalist element opposing Russification efforts. Dissent has, however, also exhibited pacifist and religious elements.

Outside the region, there are numerous Joint efforts by the Estonian, Latvian and Lithuanian communities (which often refer to themselves as the "Captive Nations") to keep alive the hope of independent and democratic Baltic states. Within the Soviet Union, cooperation between Baltic communities has faced greater obstacles.

There have been two attempts to establish Joint Baltic committees to struggle for the Independence of the Latvian, Estonian and Lithuanian people, but both were short-lived. Ludmilla Alexeyeva notes that, in the autumn of 1979, "the idea of cooperative effort was realized in the so-called Appeal of the Forty-Five, timed to coincide with the fortieth anniversary of the Molotov-Ribbentrop Pact. The authors of the appeal disavowed the Pact and called upon the Soviet government to renounce the gains resulting from it. Most of the signatories were Lithuanians, but there were four Estonian and four Latvian signatures." A wave of searches and interrogations followed, leading to the arrest and sentencing of three Lithuanians and two Estonian signatories.

Other evidence of collaboration between the three communities was manifested in an Open Letter to the United Nations on the Soviet invasion of Afghanistan, calling for the immediate withdrawal of foreign troops. It was signed by 21 people — three Estonians, one Latvian, and 17 Lithuanians. The letter noted that the Baltic countries, like Afghanistan, had had agreements of friendship and mutual aid with the Soviet Union and that, in 1940, Soviet troops had been sent to these countries. "So the Estonian, Latvian and Lithuanian peoples understand both the aims and the future results of such actions."

Then, in October 1981, a memorandum with 38 signatures — equally divided among the three Estonians, Latvians and Lithuanians — reflected a common concern that the Baltic area not become a testing ground for the nuclear weapons of the superpowers. Addressed to the leaders of the Soviet Union and Scandinavian governments, the authors supported an officially-approved Soviet initiative to declare a Scandinavian nuclear free zone but called for its extension to the Baltic Republics and for the removal of Soviet missiles from their territory. The memorandum illustrated the close connection between the nationalist and pacifist strands of Baltic dissent.

NON-OFFICIAL ORGANIZATIONS

BALTIC FEDERATION

The Baltic Federation was an underground organization discovered by the authorities in 1962. It aspired to a Joint effort to link Latvians, Lithuanians and Estonians together to restore the national sovereignty of these peoples. This may, however, have been more aspiration than reality in that all of those arrested in connection with the Baltic Federation were Latvians. One of those accused of participation in the Baltic Federation, Gunars Rode, emigrated to Sweden after serving a 15 year term of imprisonment.

MAIN COMMITTEE OF THE NATIONAL MOVEMENT OF LATVIA, ESTONIA AND LITHUANIA

In the summer of 1977, there appeared to be an other attempt to establish a Joint Baltic organization which went under the name of the Main Committee of the National Movement of Latvia, Estonia and Lithuania. It was an initiative of former political prisoners from all three Baltic areas who had been in camp together and knew each other well. Among them was a key figure of the Lithuanian Helsinki Watch Group and long-time activist in the Catholic movement, Viktoras Petkus. The effort was, however, nipped in the bud when Petkus was arrested in August 1977.

ORGANIZATIONS ELSEWHERE

J0INT BALTIC AMERICAN NATIONAL COMMITTEE (JBANC)
400 Hurley Ave, Rockville, MD 20850, USA. Tel. ,(301) 340-1954
.

Chairman: Dr. John Genys; Estonian Representative: Marl-Ann Rikken (Estonian American National Council); Latvian Representative: OJars Kalnins (American Latvian Association); Lithuanian Representative: Gunars Meicrovics (Lithuanian American Council); Director of Public Relations: Zinta Arums. Staff: 2; 3 summer interns.

The Joint Baltic American National Committee was formed in 1961 following a meeting of the presidents of the Estonian American National Council, the American Latvian Association and the Lithuanian American Council. The conference resulted in a proclamation "recognizing the common bond the tragic Soviet occupation had placed on the peoples of the Baltic States and resolving to form a government liaison committee ... to take action on behalf of American Baits.

JBANC now represents the interests of Baltic-Americans and endeavors to keep the American public and government aware of the Baltic States and their struggle for independence. Its primary objectives include: continued government support for the policy of non-recognition of

the illegal Soviet occupation of the Baltic States; and monitoring national movements and human rights issues in the Baltic States. JBANC supplies the media and government with information compiled by Baltic organizations or coming directly from the Baltic itself. It actively supports the initiatives of international broadcasting services and monitors the Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE).

JBANC conducts campaigns on behalf of individual dissidents from each of the Baltic States. Most recently, JBANC has publicized the cases of, and has had resolutions passed in Congress on behalf of, Estonian dissident Mart Niklus, Lithuanian Vytautas Skuodis and Latvian Alfreds Zarins.

Publications: Press releases, information kit on the Baltic States and JBANC ANNUAL REPORT.

Human Rights Holdings: Documentation on Baltic samizdat; files on Baltic dissidents, prisoners of conscience and Baltic national rights issues. Available to the general public.

Membership: American Latvian Association (ALA); Estonian American National Council (EANC); and Lithuanian American Council (LAC).

Affiliated with: Baltic World Conference (BWC) (USA).

BALTIC AMERICAN FREEDOM LEAGUE (BAFL)

P.O.. Box 29657, Los Angeles, CA 90029, USA. Tel. 3) 666-1820.

President: Valdis V. Pavlovskis; Vice Presdents : Dr. A. Blakis; Anthony Mazeika; and Avo Piriisild.

Founded in 1981, the Baltic American Freedom League aims to focus American public opinion on Soviet human rights violations in the Baltic States. BAFL maintains a speakers' bureau; Places articles in the press; meets with governmental and elected officials to discuss concerns and organizes human rights seminars/conferences and demonstrations. The League undertakes individual prisoner casework.

Publiactions: BALTIC BULLETIN (bimonthly, since 1982).

Membership; organizations and l,5O0 individuals.

BALTIC WORLD CONFERENCE (BWC)

East 34th St., New York, NY 10016, USA. Tel. USA Tel. (212) 685-0776.

President: Ilmar Pleer.

Baltic World Conference, founded in 1972, irises three organizations with a total membership of over 1 million: the Supreme Committee the Liberation of Lithuania; the World Fed-ion of Free Latvians; and the Estonian World council. The three work together in the hope the Lithuanian; Latvian and Estonian nations can free themselves from the Soviet Union and achieve independence and self-determination. The BWC coordinates joint political actions, exchanges of information, and holds monthly conferences.

BATUN

UNITED BALTIC APPEAL (UBA) / BALTIC APPEAL TO THE UNITED NATIONS (BATUN)

Schurz Ave., Bronx, NY 10465, USA. Tel. (212)628-2237.

President: Dr. Heino Ainso.

Founded in 1966, United Baltic Appeal/Baltic Appeal to the United Nations presents the case of the Soviet-occupied Baltic States of Estonia, Latvia and Lithuania to the United Nations and, on occasion, to other fora. UBA-BATUN follows closely the fate of human and national rights activists in the Baltic States and attempts to publicize cases of repression in this region. Additionally, the organization periodically organizes letter-writing campaigns to Baltic prisoners of conscience and to Soviet authorities on their behalf.

Publications: BALTIC PRISONERS OF CONSCIENCE GROUPS NEWSLETTER (3-4/year, since 1979); CHRONOLOGY OF EVENTS IN THE BALTIC STATES (2/year, since 1980); press releases; annual report.

Membership: 1,300 individuals.

BALTIC COMMITTEE IN SWEDEN
Box 16 042, 103 21 Stockholm, Sweden.

BALTIC FORUM

Box 419, S-40126, Gothenburg, Sweden.

The BALTIC FORUM is a periodical which deals with the history and culture of Estonia, Latvia and Lithuania.

NOTICIER0 DE LOS PAISES BALTICOS / BULLETIN OF THE BALTIC COUNTRIES
Calle Falcon S-27, Prados del Este, Caracas, Venezuela.

This is the Venezuelan branch of ELTA Information Services: Supreme Committee for the Liberation of Lithuania, USA (see separate entry).

Publications: NOTICIERO DE LOS PAISES BALTICOS (in Spanish).

LITHUANIA

INTRODUCTION

Lithuania, which had enjoyed a brief twenty-two year period of Independence (1918-1940), was occupied by the Soviet Union on June 15, 1940. Resistance against the Soviet regime continued for ten years and it is estimated that as many as 50,000 Lithuanians lost their lives during the guerrilla war while another 50,000 were sent to forced labor camps with 25 year sentences. In addition to those who perished or were sent to the camps, an additional 350,000 were exiled without trial to the eastern regions of the Soviet Union. These losses paralyzed the underground resistance until the end of the 1960s.

Dissident movements emerged again in Lithuania in the 1970s, but according to Ludmilla Alexeyeva, contemporary forms of resistance are not a continuation of the partisan tradition but a new form of struggle manifested largely in the form of national, religious and civic opposition. Lithuanian dissent has given rise to two open human rights organizations — a Lithuanian Helsinki Group which followed the pattern of the Moscow Helsinki Group, and the Catholic Committee to Defend the Rights of Believers. Most recently, information has also been received of an underground organization called Lithuanian Youth Association which has chosen as its platform the movement for human rights and national self-determination.

Lithuanian is believed to have the highest rate of samizdat per capita in the USSR. Some 17 underground journals have appeared in Lithuania since the early 1970s, despite relentless KGB warfare against them and draconian sentences meted out to those involved in any aspect of publication. Mass popular support and the enthusiasm of those directly involved in publishing has enabled the Lithuanian underground press to survive in the face of intimidation and reprisals. During 1986, only the CHRONICLE OF THE LITHUANIAN CATHOLIC CHURCH and AUŠRA (see separate entries) seem to have been appearing with any regularity. However, since only a small portion of the samizdat material reaches the West, this is more likely to reflect increasing

caution among Lithuanian dissidents and the success of the authorities in curbing the flow of information to the West, not the cessation of samizdat publishing.
In the descriptions which follows, we list first human rights organizations and publications then national rights groups, and lastly other samizdat publications.

SELECT BIBLIOGRAPHY

Alexeyeva Ludmilla. "The Lithuanian Nationalist Movement," in SOVIET DISSENT: CONTEMPORARY MOVEMENTS FOR NATIONAL, RELIGIOUS AND HUMAN RIGHTS, Middletown, Conn: Wesleyan University Press, 1985, pp. 60-85.

BALTIC FORUM. Gothenburg (Sweden): MH International Design and Publication AB.

CATHOLICS IN SOVIET OCCUPIED LITHUANIA. Brooklyn, New York: Aid to the Church in Need, 1981 [translated from CHRETIENS DE L'EST No. 27, 1980].

THE CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. Brooklyn, New York: Lithuanian Catholic Religious Aid [a translation of the complete Lithuanian originals].

ELTA INFORMATION BULLETIN. Washington: Lithuanian National Foundation, Monthly.
Lithuanian Information Center Press Releases and General Information. Brooklyn, New York.

Misiūnas, Romuald and Rein Taagepera, THE BALTIC
STATES, YEARS OF DEPENDENCE, 1940-1980. Berke1ey
and Los Angeles: University of California Press, 1983.

Remeikis, Thomas, OPPOSITION TO SOVIET RULE.IN LITHUANIA, 1945-1980. Chicago: Institute of Lithuanian Studies Press, 1980.

Vardys, V. Stanley, "The Catholic Church, Dissent and Nationality in Soviet Lithuania," EAST EUROPEAN MONOGRAPHS, No. 43. Boulder, Colorado: East European Quarterly, 1978.

VIOLATIONS OF HUMAN RIGHTS IN SOVIET OCCUPIED LITHUANIA. Glenside, Pennsylvania (USA): Lithuanian American Community, Annual Survey.

NON-OFFICIAL ORGANIZATIONS

HUMAN RIGHTS ORGANIZATIONS AND PUBLICATION'S

HELSINKIO SUSITARIMŲ ĮGYVENDINIMUI REMTI LIETUVOS VISUOMENINĖ GRUPĖ (LITHUANIAN PUBLIC GROUP TO PROMOTE OBSERVANCE OF THE HELSINKI ACCORDS (LITHUANIAN HELSINKI GROUP)

Following the example set by the Moscow Helsinki Group, the Lithuanian Helsinki Group was set up on November 25, 1976, by five founding members. Its formation was announced at a press conference on December 1 of that year in Moscow (with the assistance of the Moscow Helsinki Group), apparently to maximize coverage by western reporters who rarely visit Vilnius.

A glance at its initial membership reveals that the Lithuanian Helsinki Group represented the principal currents of Lithuanian dissent, its members being associated with, or active in,

religious, democratic, national and minority dissent. The five charter members of the group were: its leader, Viktoras Petkus, a scholar of Lithuanian literature and history with a long-standing involvement in the Catholic youth and dissent movement; the Rev. Karolis Garuckas, a Jesuit priest and a leader of the Catholic rights movement; Ona Lukauskaitė-Poškienė, a poetess and prominent intellectual of the left; Tomas Venclova, a poet and Lithuanian scholar and son of a prominent Communist official, and refusenik-physicist Eitan Finkelstein, a representative of the Jewish emigration movement. Six others were to eventually join the group, for a total of 11 members.

The objectives of the Lithuanian Helsinki Group, as stated in its initial announcement, were somewhat broader than those of the Moscow Helsinki Group, namely the defense of the human and national rights of all citizens living in the Lithuanian SSR, irrespective of their nationality, by concentrating "on those articles (of the Helsinki Final Act) that relate to human rights and basic freedoms, including freedom of thought, conscience, religion and belief." The result can be seen in some of the Group's documents, which include reports on discrimination against Volga Germans living in Lithuania, the persecution of a Russian Pentecostal, and the psychiatric mistreatment of nonconformists. Unlike the Moscow Helsinki Group, which announced its disbandment on September 8, 1982. the Lithuanian Group simply disappeared as a result of imprisonments, exiles and deaths.

Tomas Venclova was allowed to leave Lithuania for a teaching assignment at the University of California only two months after the formation of the Group. On June 14, 1977, he was stripped of his Soviet citizenship and now lives in the USA. On July 10-13, 1978, Viktoras Petkus was sentenced to 10 years labor camp and five years' internal exile, primarily attributable to his involvement with the Lithuanian Helsinki Group. Father Garuckas died of lung cancer on April 6, 1979. Two noted dissidents, Balys Gajauskas and Vytautas Skuodis, asked to be made numbers of the group even though they were imprisoned and could not participate actively in its work. In 1979, Rev. Bronius Laurinavičius, Dr, Algirdas Statkevičius and Mečislovas Jurevičius joined the Group. Dr. Statkevičius was committed to a psychiatric institution in August 1980. Mr. Jurevičius received a three year sentence in July 1981 for organizing a. religious procession. Father Laurinavičius was killed in November 1981 by four men who reportedly pushed him under a truck. Engineer Vytautas Vaičiūnas was arrested a few months after joining the Group, and received a two-and-a-half year sentence for organizing a religious procession. On December 4, 1983, Ona Lukauskaitė-Poškienė, the last fully active member of the Group, who appeared to have taken over its leadership after Petkus incarceration, died at the age of 76. Eitan Finkelstein, denied permission to emigrate since April 1971, was finally allowed to emigrate to Israel with his family on December 18, 1983. He had withdrawn from the Group for personal reasons in 1980.

Some of the Group's functions were later taken over by the Catholic Committee to Defend the Rights of Believers (see separate entry), which was founded in November 1978.

PUBLICATIONS

In addition to its founding document, the Lithuanian Helsinki Group published at least 29 documents, the last of which is dated February 28, 1981. It also issued two longer statements to the Belgrade Conference, an individual statement by Dr. Eitan Finkelstein, and a joint statement (dated July 15, 1978) with the Moscow Group concerning the trials of Anatoly Shcharan-sky, Aleksandr Ginzburg and Viktoras Petkus.

TIKINČIŲJŲ TEISĖMS GINTI KATALIKŲ K0MITETAS (CATHOLIC COMMITTEE TO DEFEND THE RIGHTS OF BELIEVERS)

The Catholic Committee to Defend the Rights of Believers was established in Lithuania on November 13, 1978 and formally launched at a press conference in Moscow on November 22

of that year. It was formed by five Roman Catholic priests who, like the founding members of the Lithuanian Public Group to Promote Observance of the Helsinki Accords (see separate entry), publicly identified themselves: Jonas Kauneckas, Vincas Vėlavičius, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius and Juozas Zdebskis, A statement handed to the press at the conference declared: "Since the end of World War II, the bishops, priests and faithful of Lithuania have often encountered religious discrimination. The situation of other religious believers in the Soviet Union is similar. Believers do not have the rights which atheists enjoy in this country. The Soviet Constitution proclaims freedom of religion, but even this limited freedom is often restricted in actual practice. Most of the laws which regulate the affairs of believers are inadequate for conditions in Lithuania and contradict not only the Soviet Constitution, but international agreements as well .... We Catholics have therefore resolved to found the Catholic Committee to Defend the Rights of Believers, which will strive to attain for Catholics rights equal to those of atheists .... For a long time we were called the Church of Silence .... Conscious of our responsibility before God and the Church we, the priests of Lithuania, have resolved to speak out and to defend the sacred rights of the Church and of the faithful." When journalists asked if the priests termed themselves "dissidents," Svarinskas replied: "In Lithuania, everybody is a dissident."

The Committee reaffirmed its two main goals, namely to secure equal rights for, and elimination of discrimination against, religious believers. It also outlined its other objectives: "1) to draw the attention of the Soviet State to specific cases of discrimination against religious individuals; 2) to inform the Church hierarchy and, if need be, the public about the situation of believers in Lithuania and in the other Soviet republics; 3) to see that Soviet laws and their practical application with respect to the Church and religious believers do not contradict the USSR's international agreements; 4) to explain their rights to priests and believers and to help defend those rights .... The Catholic Committee will act publicly and will not seek any political goals .... Although the Committee will primarily concern itself with the defense of Catholics' rights, it will also attempt to help other believers who appeal .... The Catholic Committee expresses its solidarity with defenders or human rights in the Soviet Union and in the whole world. We desire especially close cooperation with the Christian Committee for the Defense of Believers' Rights in the USSR. We will consider this cooperation as a modest contribution not only to the defense of human rights and those of believers, but to the ecumenical movement; and if any member of the Catholic Committee is prevented from exercising his duties, his place will be taken by one of the candidates who have been selected in advance." Finally, the document invites all interested persons with questions of concern to contact any members of the Committee, and lists the personal addresses of the five founding members.

Rural areas and small villages provide most of the Catholic Committee's support, although with the recent increase in Catholic influence, the movement has gained ground in larger cities as well. The Committee received support for its repudiation of the "Regulations Governing Religious Associations," passed on July 28, 1976 by the Presidium of the LSSR Supreme Soviet. These Regulations severely restrict religious activity in Lithuania, allowing Soviet government intervention in every aspect of Church life. Among other things, the Regulations provide that all religious communities must be registered; that anyone under 18 years of age is forbidden to be a member of a religious community; that any possessions acquired by a religious community, such as buildings or means of transportation, "belong to the state" and that, if a religious community is dissolved, all property is confiscated by the state; that religious communities are denied status as a legal entity; that religious instruction of minors is prohibited and "religious instruction is allowed only in theological schools"; and that "church workers" (e.g., priests, organists and sextons) are denied pensions. Petitions in support of the Catholic Committee statement were signed by over three-quarters of Lithuania's clergyman.

The Committee's fourth document declares: "As long as these regulations are in force, Catholics in Lithuania will consider themselves second-class citizens of the Soviet Union." Document No. 5 is more outspoken: "If the Soviet government forces clergy and lay believers

to follow these regulations, as well as contradicting the Universal Declaration of Human Rights and other international agreements signed by the USSR, the result will be havoc on a rational scale, and millions of believers will feel downgraded and humiliated. Therefore ... we ask the Presidium of the USSR and the LSSR Supreme Soviet to revoke these regulations as soon as possible."

The five founding members, and other persons closely associated with the Committee, have been subjected to house searches, confiscation of religious materials, intimidation, interrogation and arrest. Despite this, three more priests, Leonas Kalinauskas, Algimantas Keina and Vaclovas Stakėnas, joined the ranks of the Committee, as did one lay member, Vytautas Skuodis. In 1982, Father Kazimieras Žilys became a member of the Catholic Committee.

One of the founding members of the Catholic Committee, Juozas Zdebskis, was hospitalized after a mysterious accident in October 1980. In July 1984, KGB agents raided his home and confiscated manuscripts, documents, typewriters, and two locked safes. On February 6, 1986, Fr. Zbebskis was killed under suspicious circumstances in an automobile accident, and many in Lithuania suspect foul play.

Other activist priests have been killed in recent years. In 1980-1981, there was a wave of violent assaults against priests which are widely believed to have been officially inspired or condoned. Three Catholic priests were brutally murdered, five others were beaten, stabbed or burned. All were active in the human rights movement and had protested against religious persecution. On August 22, 1985, there was an attempt against the life of Fr. Vaclovas Stakėnas who was assaulted by unknown assailants and thrown into a pond.

The Catholic Committee is one of the few remaining dissident bodies unbroken by the Soviet crackdown on unofficial human rights monitoring groups, although government attacks and threats have forced it underground, Vytautas Skuodis, an Associate Professor of Geology claiming American citizenship, was sentenced on December 22, 1980 to seven years of strict-regime camps and five years Internal exile on charges of "anti-Soviet agitation and propaganda." Charter members Fathers Alfonsas Svarinskas and Sigitas Tamkevičius were also arrested. Svarinskas was sentenced in May 1983 to seven years of strict regime camp and three years exile, while Tamkevičius received a sentence of six years in strict regime camp and four years exile in December 1983. The group, nonetheless, continues to function underground.

PUBLICATIONS

As of 1983, the Committee had published over 50 documents, protesting discrimination against and persecution of religious believers in Lithuania, and providing a wealth of detail on the daily life of the faithful under the Soviet regime. The Committee has also been an active contributor to the CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA (see separate entry), and has issued joint statements with the Moscow-based Christian Committee for the Defense of Believers' Rights in the USSR. Since going underground, the Committee has issued at least three documents protesting harassment of believers and official interference with religious activities

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA (CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA)

THE CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA is Lithuania's oldest and most authoritative continuing underground journal, and the best known in the West. It was launched on March 19; 1972 by a group of Catholic dissidents, and, in their words, aims to be "the nation's conscience, the voice of the fighting Church, and a cry for help that circles the whole world." The founders confessed that initially they were hampered by a small circulation, lack of information and fear among the readers.

The CHRONICLE, modeled after Moscow's CHRONICLE OF CURRENT EVENTS, provides

data on violations of religious rights. Regular features include news about state restrictions on pastoral activity, about discrimination in education against believing children, about raids and interrogations, and about the situation of prisoners. Although devoted almost exclusively to Catholic rights, the CHRONICLE also includes information on the struggle for national and cultural rights, and brief reports on religious persecution in Moldavia, Byelorussia, Ukraine and other Soviet republics. The CHRONICLE's editors take special care to confirm all data, with the result that the journal has acquired a widespread reputation for the reliability of its information.

Between March 1972 and December 1986, 72 issues, each averaging about 50 typed single-spaced pages, have been produced and transmitted to the West. These are published in English by Lithuanian Catholic Religious Aid (LCRA) in the USA (see separate entry). There have been KGB efforts to silence the CHRONICLE, involving at least 16 arrests for alleged participation in activity related to the publication, among them Sergei Kovalyov, Genovaitė Navickaite, Ona Vitkauskaitė, Povilas Buzas and Anastazas Janulis. In 1985, 78-year-old Vladas Lapienis was again arrested for distributing the CHRONICLE and sentenced to four years in prison and two in internal exile. (He had already served a three year sentence for the same offense following his early arrest in 1976.)

LITHUANIAN YOUTH ASSOCIATION (LYA) JUVENTUS ACADEMICA / ACADEMIC YOUTH

Recently, information reached the West about the founding of the Lithuanian Youth Association in 1985 on the occasion of the International Year of Youth. LYA is said to have taken as its platform the human rights movement and national self-determination. It claims membership in the World Lithuanian Youth Association, an émigré organization with chapters in a number of Western countries (see separate entry).

In its appeal to Lithuanian youth, LYA declared: "The preservation of our nation's spiritual values, and the spiritual and physical well-being of our youth depend not so much on our organizational or political unity, as on the individual and personal readiness of each one of us for the spiritual and human struggle against our occupier's tyranny, terror, cultural and physical genocide."

This information was announced in a new samizdat publication issued sometime after February 14, 1986 called JUVENTUS ACADEMICA (Academic Youth). One assumes, though it is not clearly stated, that the publication is a product of the LYA. The one issue which has reached the West, a 25-page typed newsletter, contains, among other items, an article on Afghanistan which encourages young men entering the military to refuse to take the oath of allegiance to the Army. The appeal reads: "For five years, our colleagues have been dying in Afghanistan for nothing, ostensibly doing their so-called 'international duty' ... killing innocent citizens of a sovereign nation, burning their villages and towns. . . . Based on the Universal Declaration of Human Rights . . . let us not become the timid instruments of our occupiers."

The editors, who are not identified, state that they plan to reprint the works of the years of Lithuanian independence (1918-1940) that have been banned by the Russian censors. JUVENTUS ACADEMICA , which is patriotic in its orientation, traces its spiritual roots to the Ateitis Federation (the major Catholic organization of Lithuanian Catholic Academics in the years between the wars and in exile), and reprints a few articles and poems published in the journal ATEITIS (The Future) during the 1920s and 1930s. JUVENTUS also contains the minutes of a LYA meeting.

NATIONAL RIGHTS GROUPS

NACI0NALINIS LIAUDIES FR0NTAS / NATIONAL PEOPLE'S FRONT (NPF)

Little is known about the National People's Front (NPF), which supposedly was formed in 1955 and alleged to include a number of opposition groups. The Front's character has remained nebulous. It probably represents a small group of dissidents and fictional constituent organizations.

An editorial note of introduction to "A Declaration of the Lithuanian National People's Front" in VIOLATIONS OF HUMAN RIGHTS IN SOVIET OCCUPIED LITHUANIA, (1975) states:

"The following document from the National People's Front, an underground organization in Lithuania that allegedly was formed in 1955 and is an umbrella for a number of organizations, was received in the West sometime during the first half of 1975. The authenticity of the document cannot be absolutely determined; however, the sources of the document as well as its contents and eyewitness testimony constitute a strong support for accepting its validity."

"The declaration proceeds from a radical point of view of contemporary world politics, obviously drawing "inspiration" from a Chinese-Albanian as well as Gaullist conception of world order. It calls for a dismantling of the US-Soviet hegemonic system and the fragmentation of the USSR into its constituent national units. Such radical views suggest that the authors may be younger nationalist "socialists" or "communists." Unfortunately, it is impossible to determine how widely such views on world order are accepted in Lithuania; at the same time the demands for self-determination and freedom are almost universally sympathized with. From this point of view the political significance of the document would remain even if in fact there was no such organization as the National People's Front, even if the document was authored by a few individuals. No doubt, the authors of the declaration reflect a widely shared viewpoint in Lithuania."

LIETUV0S LAISVĖS LYGA / LITHUANIAN FREEDOM LEAGUE (LFL) or LEAGUE FOR A FREE LITHUANIA

The Lithuanian Freedom League was formed in Vilnius on June 14-15, 1978, as an ad hoc, non-partisan organization devoted to the democratization of Lithuania. Issue No. 12 (August 1978) of the underground publication AUŠRA (see separate entry) published the text of the LFL's initial declaration, dated June 15, 1978. This declaration states that the League's objectives are "to promote religious, national and political consciousness and to raise the issue of Lithuania's freedom in International fora," with the ultimate goal of restoring independence to Lithuania.

The text goes an to state: "The LFL will not have an organizational structure. Every inhabitant of Lithuania may consider himself a member of the LFL if he fights (to the extent possible) for the goals of the LFL. To carry out the objectives indicated above, a supreme institution of the LFL is being created: the National Council. The LFL will be represented abroad by the Foreign Council. Should the KGB liquidate the National Council or if its activity were to collapse for other reasons, the functions of the National Council are to be entrusted to the Foreign Council." Finally, in this document the LFL "appeals to the governments of democratic states in Europe and America, and also the People's Republic of China ... to raise the question of Lithuania's freedom before the General Assembly of the U.N."

In 1979, the LFL made public a "moral ultimatum to the USSR government," demanding that Lithuania be granted liberty; the August 1979 issue of AUŠRA devoted a large portion of its pages to this "ultimatum," which concludes: "The LFL challenges the Soviet government to make public all the documents of the Hitler-Stalin 'conspiracy, to apologize to all the nations they have wronged, to restore Lithuanian independence, and to liquidate the entire system of 'colonial oppression"

No new information concerning the League's activities has been received since 1979.

LIETUV0S REV0LIUCINI0 IŠSIVADAVIM0 FR0NTAS / LITHUANIAN REVOLUTIONARY FRONT (LRLF)

This organization, which surfaced in 1975, was somewhat similar in structure to the Lithuanian National People's Front (see separate entry). It reportedly included a number of organizations about which we have no information and which may be fictional: the Lithuanian National Revolutionary Council; a Human Rights Committee; a Lithuanian branch of Amnesty International; the Lithuanian Freedom Fighters' Movement; and the Free Communist Party of Lithuania. The LRLF has never been mentioned by other Lithuanian underground journals and its existence is still unconfirmed.

The first issues of the samizdat publication VARPAS (The Bell) (see separate entry) were supposed to have been published by the LRLF, although later issues suggest a change of editor or publisher.

LIETUV0S K0MUNISTŲ SĄJUNGA-JUDĖJIMAS UŽ IŠSTOJIMĄ IŠ TSRS / LITHUANIAN COMMUNIST ASSOCIATION FOR SECESSION FROM THE USSR also known as UNION OF LITHUANIAN COMMUNISTS FOR THE SECESSION OF LITHUANIA FROM THE USSR

This group — sympathetic to Euro-communist views — is mentioned in the Lithuanian underground publication PERSPEKTYVOS (see separate entry). During his trial, prisoner of conscience Gintautas Iešmantas revealed he had written an article on the programs of the above-mentioned organization. However, this article is unavailable in the West.

OTHER SAMIZDAT

AUŠRA / THE DAWN

First published in October 1975 with no indication as to the nature of its publishers, AUŠRA is considered an organ of Lithuanian Catholic nationalism, seeing religion as a central aspect of national existence. It is one of the two Lithuanian samizdat publications (THE CHRONICLE OF THE LITHUANIAN CATHOLIC CHURCH being the second) which is published with regularity. It considers itself a successor to an earlier Lithuanian monthly with the same name, published between 1883 and 1886 and even continues its numeration. The 19th century AUŠRA played an important role in the Lithuanian "national awakening." Emulating that model, the new AUŠRA considers itself an organ of national rebirth. The editors see a dual threat to national survival: linguistic and cultural Russification and the destruction of the Catholic faith.

AUŠRA's primary task today, as expressed in the first issue's editorial, is to work towards the regeneration of national spirit and morality. In addition, it emphasizes "spiritual values" and "cultural progress" in order to preserve Lithuanian "national identity," which the editors see as threatened by the Soviet occupation. AUŠRA states that, as under tsarist rule, "the existence of the Lithuanian nation is again in danger .... Lithuania is being spiritually weakened and physically destroyed" (No. 1, October 1975).

One of AULA'S primary concerns is the Soviet regime's distortion of Lithuanian history-Consequently, the journal alms "to show Lithuanians their past, to correctly evaluate the present, and to assist in the conception of the future of Lithuania."

All issues of AUŠRA except Nos. 38, 44 and 46 have reached the West, the most recent being No. 47, dated February 1985.

FREE PRESS INITIATIVE GROUP / ALMA MATER

ALMA MATER started publication in February 1979 and its four and only issues for university students appeared during that same year. Its publishers called themselves "The Free Press Initiative Group" and were apparently closely associated with the University of Vilnius. Indeed, all four issues of ALMA MATER are dedicated to the University's 400th anniversary.

In one of its issues, it stated: "Every conscientious Lithuanian, especially one who seeks to be an intellectual, must feel an active concern and great responsibility for our country. No one must stand on the sidelines ..."

Nonetheless, in the fourth issue of ALMA MATER, its editors express doubts as to whether publication will continue, despite their belief that a publication of this kind is "truly necessary." The editors admit that the literary input of ALMA MATER might have been of higher quality, but they remind their readership that professional writers wishing to continue being published officially "are afraid to collaborate with us, in order to avoid the government's suspicions and the possibility that their style might be recognized."

Gratitude is expressed to foreign radio stations, which publicized the existence of ALMA MATER and helped make it popular. Special thanks are given to the "grey heroes," who "risked their freedom, sacrificed all their free hours and their health," to duplicate ALMA MATER under great stress.

Several political prisoners, including Vytautas Skuodis and Povilas Pečeliūnas, have been linked with ALMA MATER. Only issues one, three and four have reached the West.

AUŠRELĖ / THE GENTLE DAWN

An anthology of historical articles from LAISVĖS ŠAUKLYS (see separate entry) was published under the title of AUŠRELĖ, dated February 16, 1978. This issue, available in the West, is devoted primarily to national questions.

PERSPEKTYVOS / PERSPECTIVES

PERSPEKTYVOS began publication in 1978. Its purpose is summed up in its first issue: PERSPEKTYVOS shall raise the most topical problems of our daily life and will indicate ways for their solution. The readers will be given the opportunity to express their opinions and views. We will acquaint them with the opinions of those people who are persecuted and even Jailed in the Soviet Union for their views and convictions. PERSPEKTYVOS wants to help find the way out of the present dead-end road to a renovation based on the principles of genuine democracy and international obligations." A liberal, nationalist journal, PERSPEKTYVOS aims to be a forum for a broad exchange of divergent views, and shares the concerns of other Lithuanian underground publications about the Soviet regime's Russification and denationalization policies.

Of the 22 issues published by 1981, only six reached the West: Nos. 2, 9, 11, 20, 21 and 22. No. 2 consists of a Lithuanian-language version of Andrei Sakharov's book MY COUNTRY AND MY WORLD; No. 9, issued in 1979, reports on a press conference between Journalists from Reuters, Agency France Press and the LOS ANGELES TIMES, and a dozen or so dissidents. This issue also discusses the "denationalization" of the Lithuanian minority in Byelorussia and the "colonization" of East Prussia; No. 1l is 50 pages long, and contains the following: Sakharov on the struggle for human rights in the Soviet Union and Eastern Europe; "A New Threat to the Lithuanian Language"; the text of an appeal distributed in the dormitories of the University of Vilnius; a polemical reply to Party Journalist Aničas on Lithuanian culture in the diaspora; a symposium on the subject of socialism; and an article by Yugoslav dissident Mihailo Mihailov. No. 20 (1980, 74 pages) contains a lengthy essay, arguing that, contrary to the official Soviet line, Lithuania has a third option and is not limited to the choice between Soviet or "imperialist" rule. No. 21 (1980, 36 pages) is devoted to a critical analysis of the USSR Constitution. No. 22 (1981, 141 pages) contains the transcript of the trial of Gintautas Iešmantas, Povilas Pečeliūnas and Vytautas Skuodis. They were sentenced in December 1980 to long terms in labor camps for their alleged involvement with PERSPEKTYVOS.

LAISVĖS ŠAUKLYS / HERALD OF FREEDOM or MESSENGER OF FREEDOM

LAISVĖS ŠAUKLYS was launched in 1976. None of its eight issues, however, have ever been received in the West. It has been reported that the KGB forced this nationalist periodical to

stop publication at the end of 1977. The contents of several of the issues were published in AUŠRELĖ (The Gentle Dawn) (see separate entry), a special publication issued on February 16, 1978 to commemorate the defunct LAISVES ŠAUKLYS. According to AUŠRA (No. 11, 1978), the Communist authorities claimed that security agents dug up issue No. 4 of LAISVĖS ŠAUKLYS in the garden of Antanas Terleckas, who was subsequently sentenced in 1980 to a term in labor camps.

VYTIS / THE MOUNTED KNIGHT

Six issues of VYTIS (The Mounted Knight) havbeen published since the summer of 1979; Nos. and 6 (dated 1980) have been received abroad Among the articles that have appeared in VYTIS are "Vilnius and Its People through the Eyes of a Dissident," by Estonian Mart Niklus; excerpt: from Lithuanian Helsinki Group member Dr. Algirdas Statkevičius' book THE ABC'S OF SOCIAL LIVING; and excerpts from the letters of prisoner Julius Sasnauskas.

LIETUVIŲ ARCHYVAS / LITHUANIAN ARCHIVES LITHUANIAN HISTORICAL FUND

LIETUVIŲ ARCHYVAS is published by the "Lithuanian Historical Fund." Four volumes have been re ported published, but none are available in the West. Vol. 4 is said to be typewritten and son 300 pages long; it is described as a compendium of memoirs and eyewitness statements documenting the suffering and death of Lithuanian deportees

TAUTOS KELIAS / THE NATION'S ROAD or PATH OF THE NATION

The first issue of TAUTOS KELIAS appeared in April 1980. Document No. 43 of the CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA (see separate entry) describes the editors' goals thus: "The ranks of those who are struggling and sacrifica ing themselves to keep alive the nationwide determination to recover liberty is constant] increasing. This growing movement has prompted the appearance of TAUTOS KELIAS ... It wishes to support those compatriots who are waging an struggle and to replace those who were forced to retreat from the battlefield. ... The hour of liberation shall come, and Lithuania will be free and independent again. This conviction prompts us to take our first step." Issues 1, 2 and 3 have reached the West.

TIESOS KELIAS / THE ROAD OF TRUTH or THE WAY OF TRUTH

TIESOS KELIAS, first issued in 1977, was envisaged as a continuation of a magazine of the same name, published to meet the clergy's professional needs by acquainting them with recent developments in philosophy and theology, presenting news items on Catholics worldwide, and fostering a dialogue among Lithuanian priests. Of 20 issues published, only the first, published in January 1977, has managed to reach the West.

DIEVAS IR TĖVYNĖ / GOD AND COUNTRY or GOD AND HOMELAND or GOD AND FATHERLAND

The Catholic conservative Journal DIEVAS IR TĖVYNĖ was launched in 1976. The editors saw their purpose as defending religion in Lithuania and waging a "struggle against the occupying power with spiritual weapons." The Journal focuses on anti-atheist criticism, but also deals with political and national questions. The Lithuanian CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH has criticized the tone of some of its articles as being "too abusive." Nineteen issues had been published by 1981, 17 of which have reached the West.

RŪPINTOJĖLIS / THE SORROWING CHRIST

Launched in 1977, RUPINTOJĖLIS (The Sorrowing Christ) is a pastoral Journal serving the religious and cultural needs of the faithful. Seventeen issues of this magazine have been published, one of which has been received abroad.

LIETUVOS ATEITIS / LITHUANIA'S FUTURE ATEITIS CIRCLES

LIETUVOS ATEITIS bears the same name as a magazine published by the Lithuanian Catholic youth organization "Ateitis." Founded during T3arist times in 1910, the original magazine flourished during Lithuanian independence from 1918 to 1940 and was then carried abroad with fleeing members of the Catholic intelligentsia during World War II. Clandestine "Ateitis" circles exist in Lithuania today. Leading Lithuanian dissident Viktoras Petkus was arrested for his involvement with "Ateitis."

The first issue of LIETUVOS ATEITIS was dated January 1982. Seven issues of the Journal are known to have appeared by 1983, two, of which have reached the West.

PASTOGĖ / SHELTER

Two issues of PASTOGĖ have been published — one in 1978 and the other in 1979; both have reached the West, the first taking over a year to do so. PASTOGE is youth-oriented, and its concerns are philosophical, cultural and literary.

The editors describe their purpose as fostering unimpeded creativity, as well as a religious and cultural revival. In its emphasis on youth and religious values, PASTOGE is closely related to such Lithuanian underground Journals as ALMA MATER and LIETUVOS ATEITIS (see separate entries). Also, according to an editorial statement, PASTOGĖ seeks to provide a shelter for those who wish to speak out and to create "without restriction." To be a free artist means not only to challenge external censorship, but to win the inner battle against "the most insidious enemy of the artist — internal censorship," which endangers the very core of culture and fosters "pseudo-creation" and "sterility and vice beneath its loud colors." The editors charge that for many years their generation has been hearing "nothing but lies or half-truths" from the cultural establishment of Lithuania. They refuse to have anything to do with compromise and Juxtapose to the official culture their "moral position."

VARPAS / THE BELL

VARPAS takes its name from an anti-tsarist Journal published from 1899-1906. The first four issues of the Journal appeared in 1975-76 and were purportedly published by the Lithuanian Revolutionary Front, an organization whose existence has yet to be confirmed. Their contents include a statement on Soviet nuclear arms in Lithuania; an appeal to join the Front; a demand for the re-establishment of Lithuania's independence; and an appeal for an amnesty for political prisoners.

Issues 7, 8 and 10, published in 1978 and 1979 and received in the West, are of an entirely different character, suggesting a change in editorship. The first issues, each only a few pages long, were single topic statements. The latter ones, averaging about 30 pages, assumed a more comprehensive character. Some of the topics covered in these latter issues include "Vilnius University during the First Year of Soviet Occupation," "Problems Facing Literary Journals," and "Desecration of Historical Monuments."

BLAIVYBĖJE – JĖGA / STRENGTH IN TEMPERANCE or STRENGTH IN SOBRIETY

The first issue of BLAIVYBĖJE-JĖGA (Strength in Temperance) to make its appearance in the West is dated 1981, the Year of Temperance, and was issued in response to widespread alcoholism. According to a review in the underground CHR0NI-ICLE, the Journal states that it was "created to nurture the flame of enthusiasm for temperance in society, to publicize good experiences, to band temperance activists together, to spread the activities of the temperance movement."

ORGANIZATIONS ELSEWHERE

SUPREME COMMITTEE FOR THE LIBERATION OF LITHUANIA (SCLL) / ELTA INFORMATION SERVICE / VYRIAUSIASIS LIETUV0S IŠLAISVINIMO KOMITETAS
1611 Connecticut Ave., NW, Suite 2, Washington, DC 20009, USA. Tel. (202) 667-1980.
President: Dr. C.K. Bobelis.

The Supreme Committee for the Liberation of Lithuania/ ELTA Information Service was formed in Lithuania in 1943 by underground political parties and resistance movements. It currently comprises representatives of 15 exiled Lithuanian political groups and has been operating in the US since the 1950s. The stated purpose of SCLL is "to restore the sovereignty of the Republic of Lithuania, currently under Soviet domination." To this end, it supports ELTA Information Service which collects and disseminates information in several languages on the current situation in Lithuania.

Publications: ELTA INFORMATION BULLETIN and ELTOS INFOFMACIJOS (monthly, in English and Lithuanian) reports on human rights violations in Lithuania and monitors the activities of such human rights groups as the Lithuanian Helsinki Group and the Catholic Committee for the Defense of Believers' Rights. The Bulletin also documents new Lithuanian groups and underground publications, reproducing their contents in full or in part. French, Italian and Spanish versions of the BULLETIN are published by branches in France, Italy and Venezuela under the titles ELTA BULLETIN LITHUANIEN, ELTA-PRESS, and NOTICIERO DE LOS PAISES BALTICOS respectively.

Branch Offices: ELTA Bulletin Lithuanien, 17, avenue de la Tourelle, 94000 Pare St Maure, France; ELTA-Press, Via Casalmonferrato 33, 00182 Rome, Italy; Noticiero de los Paises Balticos, Calle Falcon S-27, Prados del Este, Caracas, Venezuela.

Membership: organizations and individuals.

Affiliated with: Lithuanian National Foundation (at the same address as ELTA); Baltic World Conference (BWC) (USA).

LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION (LNF)
1611 Connecticut Ave., N.W., Suite 2, Washington DC 20009, USA. Tel. (202) 667-1980.
Executive Vice-President: Dr. D. Krivickas. Staff: 2.

The Lithuanian National Foundation, founded in 1922, collects and disseminates information on Lithuania and the Lithuanian situation. LNF supports the work of ELTA Information Service: Supreme Committee for the Liberation of Lithuania (see separate entry) which monitors human rights violations in Lithuania and the activities of Lithuanian human rights organizations.

Human Rights Holdings: library of 1,000 volumes relevant to Lithuanian concerns.

Affiliated with: Baltic World Conference (BWC), USA.

Affiliates: ELTA Information Service: Supreme Committee for the Liberation of Lithuania (USA).

LITHUANIAN AMERICAN COUNCIL (LAC)
2606 W. 63rd St., Chicago, IL 60629, USA. Tel. (312) 778-6900.
National President: Teodoras Blinstrubas; Director of Information: Rev. Joseph Prunskis. Staff: 1 full-time; 1 part-time.

The Lithuanian American Council, founded in 1941, was created in response to the Soviet take-over of Lithuania in June of 1940. The goals of the LAC include the following: to "uphold the principles of the UN charter as Lithuania strives to regain de facto control of its national territory; to strive for the restoration of Lithuania's independence; to provide aid to the Lithuanian

people illegally persecuted for practicing their civil and national rights, and to cooperate with the diplomatic offices of the Republic of Lithuania. "

The organization is not involved in individual casework but attempts to work on behalf of all those who are held in prison or concentration/ labor camps behind the "iron curtain" as well as those persecuted for their religious beliefs. As part of its overall policy in the area of human and natural rights, the LAC sends advisors-observers to Helsinki, Belgrade and Madrid when provisions of the European Security and Cooperation Treaty are examined.

Publications: AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS INFORMACIJA (Lithuanian American Council Information) (bi-weekly); pamphlets: LITHUANIA (1983) and LITHUANIA'S JEWS AND THE HOLOCAUST (1979).

Human Rights Holdings: Library of 1,000 volume including information from the Lithuanian underground press.

Branch Offices: 28 chapters and about 800 local groups, with a total of approximately 100,000 members.

LITHUANIAN AMERICAN COMMUNITY OF THE USA (LACUSA)
9660 Pine Rd., Philadelphia, PA 19115, USA. Tel. (215) 677-1684.
National President: Stanley A. Gečys.

The Lithuanian American Community of the USA was founded in 1951 "to preserve Lithuanian culture and fight for the restoration of Lithuania's independence." It is dedicated to the defense of human rights in Lithuania and the Baltic States and the fostering of Lithuanian cultural and educational activities among Americans of Lithuanian descent.

The Community informs its members of human rights activities and existing programs through its monthly newsletter; it lobbies for the release of political prisoners, publishes an annual survey of human rights violations in Lithuania, and collects documentation pertaining to human rights issues and the Baltic States, including Baltic samizdat.

Publications: VIOLATIONS OF HUMAN RIGHTS IN SOVIET OCCUPIED LITHUANIA (formerly an annual, now biannual, since 1971), presenting direct English translations of Baltic samizdat with a minimum of editorial comment; BRIDGES (monthly). Books include: OPPOSITION TO SOVIET RULE IN LITHUANIA (Thomas Remeikis, 1980); LA LITHUANIE ET LA SECONDE GUERRE MONDIALE (Lithuania and World War II, Bronis Kaslas, 1981); and A REGISTER OF DEPORTED LITHUANIANS (Kerulis, 1982). The organization's annual report is available in Lithuanian only.

Human Rights Holdings: Available to the general public.

Membership: 10-15,000 individuals in 81 chapters at the urban community level.

Affiliated with: Lithuanian World Community (USA).

LITHUANIAN WORLD COMMUNITY
5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636, USA. Tel. (312) 778-2200.
Executive Vice-President: Dr. Thomas Remeikis.

Established in 1949, the Lithuanian World Community serves as a coordinating body to Lithuanian communities throughout the world (presently organized in 19 countries) and provides them with various cultural, social and communication services, including information on the situation in Soviet-occupied Lithuania.

Publications: PASAULIO LIETUVIS (monthly, -in Lithuanian); LIETUVOS POGRINDŽIO SPAUDA (Underground Lithuanian publications) in Lithuanian (14 issues since 1981); occasional reports in English and Lithuanian on the situation of human rights in Lithuania.

Membership: Lithuanian organizations in 19 countries.

LITHUANIAN INFORMATION CENTER (LIC)

351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA. Tel. (718) 647-2434.

Director: Rev. Casimir Pugevičius; Associate Directors : Ginte Damušis & Marian Skabeikis. Staff: 9.

The Lithuanian Information Center was founded in 1979 to monitor human rights violations in Soviet-occupied Lithuania and to focus international attention on such abuses. LIC's activities include the collection, translation and dissemination of information smuggled out of Lithuania, which it distributes to the media and human rights groups. Additionally, LIC employs audio-visual media to inform the public about current events in Lithuania and organizes travelling exhibits on underground publishing activity and the persecuted Lithuanian Catholic Church. The Center compiles data on Lithuanian prisoners of conscience and documents Soviet non-delivery of mall.

Publications: APPEALS FOR PRISONERS OF CONSCIENCE (newsletter); regular press releases; fact sheets on human rights violations in Lithuania.

Human Rights Holdings: Library contains information on Lithuanian history and current events, and human rights and religion in the USSR. LIC's archives also contain a collection of photos from Lithuania. Resources available to the general public upon request.

Affiliated with: Lithuanian Catholic Religious Aid (LCRA) (USA).

LITHUANIAN ROMAN CATHOLIC PRIESTS' LEAGUE OF AMERICA

351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA. Tel. (718) 647-2434.

President: Rev. Albert Contons; Vice-President: Father Zenon Smilga; Treasurer: Rev. Casimir Pugevičius.

The Lithuanian Reman Catholic Priests' League of America serves as an information clearinghouse for Lithuanian priests in the US and coordinates activities and policy on behalf of Lithuanian Catholics both in the US and the Soviet Union. In addition to its domestic concerns, the Priests' League publishes the Lithuanian sam-izdat CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA in English translation. It has published the entire text since 1973 (56 consecutive issues to date) . Copies are sent to bishops of seven English-speaking countries, members of the US Congress and government leaders in other countries, as well as representatives of the media, human rights groups "and other people of good will." Over 250,000 copies have been distributed in this fashion.

Membership: 600 individuals.

Affiliated with: Lithuanian Catholic Religious Aid (LCRA), USA.

LITHUANIAN CATHOLIC RELIGIOUS AID (LCRA)

351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA. Tel. (718) 647-2434.

Executive Director: Rev. Casimir Pugevičius; Associate Directors: Ginte Damušis & Marian Skabeikis. Staff: 9.

Lithuanian Catholic Religious Aid was founded in 1960 "to aid the 4 million Roman Catholics in Lithuania under Soviet occupation." The organization sends material aid to prisoners of conscience and their families in Lithuania; sends medical supplies, Bibles, prayer-books and other religious help to the Church in Lithuania; and "tells the story of the people of Lithuania" to religious leaders, the media, legislators and human rights activists via the Lithuanian Information Center (see separate entry).

Publications: CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA (approx. 5/year, since 1973, in English translation; formerly published by Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America; FROZEN INFERNO (1978; description of forced deportations to Siberia); CATHOLICS IN SOVIET-OCCUPIED LITHUANIA (published by Aid to the Church in Need, 1981; describes changes in Catholic Lithuania since the Soviet occupation of 1940) .

Hunan Rights Holdings: Material on Lithuanian history and current events, including human

rights and religion in the USSR and Soviet religious policies. Available to guests upon request.

Affiliated with: National Catholic Resettlement Council (USA); Lithuanian Roman Catholic Catholic Priests' League of America (USA).

Affiliates: Lithuanian Information Center (LIC) (USA).

UNITED LITHUANIAN RELIEF FUND OF AMERICA (ULRA)

Lithuanian Plaza Ct., 2558 W. 69th St., Chicago, IL 60629, USA. Tel. (312) 776-7582.

President: Mary P. Rudis. Staff: 2.

Founded in 1944, the United Lithuanian Relief Fund of America furnishes aid to Lithuanian refugees in various lands and rehabilitates stranded and destitute persons of Lithuanian heritage in other countries. It provides educational aid, immigrant and social welfare assistance and charitable aid to the poor, aged, sick, homeless and needy.

Membership: 2,000 individuals in 60 local groups.

Affiliated with: American Council of Voluntary Agencies for Foreign Service (USA).

The Community informs its members of human rights activities and existing programs through its monthly newsletter; it lobbies for the release of political prisoners, publishes an annual survey of human rights violations in Lithuania, and collects documentation pertaining to human rights issues and the Baltic States, including Baltic samizdat received via "circuitous routes."

Publications: Violations of Human Rights in Soviet Occupied Lithuania (annual since 1971), presenting direct English translations of Baltic samizdat with a minimum of editorial comment. Books include: Opposition to Soviet Rule in Lithuania (Thomas Remeikis, 1980); La Lithuanie et la Seconde Guerre Mondiale (Lithuania and World War II, Bronis Kaslas, 1981); and A Register of Deported Lithuanians (Kerulis, 1982). The organization's own annual report is available in Lithuanian only.

Human Rights Holdings: Available to the general public.

Inc.; TE; M/A: 10-15,000 individuals in 75 chapters at the urban community level; the Community is an affiliate of the Lithuanian World Community. Budget: $85,000, funded by membership dues, sale of publications, private donations, cultural events and fund-raising activities.

LITHUANIAN AMERICAN COUNCIL (LAC)

6643 South Francisco Ave., Chicago, IL 60629. Tel. (312) 778-6900

National President: Kazys Šidlauskas; Director of Information: Rev. Joseph Prunskis; Staff: 1 full-time, 1 part-time.

The Lithuanian American Council, founded in 1941, was created in response to the Soviet occupation of Lithuania in June of 1940. The goals of the LAC include the following: to "uphold the principles of the U.N. charter as Lithuania strives to regain de facto control of its national territory; to strive for the restoration of Lithuania's Independence; to provide aid to the Lithuanian people illegally persecuted for practicing their civil and national rights, and to cooperate with the diplomatic offices of the Republic of Lithuania." The LAC has 28 chapters throughout the country. The organization is not involved in individual casework but attempts to work on behalf of all those who are held in prison or consent ration/labor camps behind the "iron curtain" as well as those persecuted for their religious beliefs. As part of its overall policy in the area of human and natural rights, the LAC sends advisors-observers to Helsinki, Belgrade and Madrid when provisions of the European Security and Co-operation Treaty are examined.

Publications: Amerikos Lietuvių Tarybos Informacija (Lithuanian American Council Information) (bl-weekly); pamphlets: Lithuania (19 8 3) and Lithuania's Jews and the

Holocaust (1979).

Human Rights Holdings: Information from the Lithuanian underground press.

Inc.; TE; M/A: 13 Lithuanian American cultural, political and fraternal organizations and their chapters; Budget: $70,000, funded by publication sales and private donations.

LITHUANIAN CATHOLIC RELIGIOUS AID

351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207. Tel. (212) 647-2434.

Executive Director: Rev. Casimir Pugevičius; Associate Director: Gintė Damušis; Staff: 3

Lithuanian Catholic Religious Aid was founded in I960 "to aid the 4 million Roman Catholics in Lithuania under Soviet occupation." The organization sends material aid to prisoners of conscience and their families in Lithuania; sends medical supplies, Bibles, prayer books and other religious help to the Church in Lithuania; and "tells the story of the people of Lithuania" to religious leaders, the media, legislators and human rights activists via the Lithuanian Information Center (see separate write-up).

Publications: Frozen Inferno (1978; description of forced deportations to Siberia); Catholics in Soviet-Occupied Lithuania (published by Aid to the Church in Need, 1981; describes changes in Catholic Lithuania since the Soviet occupation of 1940); An Infant Born in Bondage (a 1955 book published in 1982).

Human Rights Holdings: Material on Lithuanian history and current events, including human rights and religion in the USSR and Soviet religious policies. Available to guests upon request.

Inc.; TE; M/A: not a membership organization; Lithuanian Catholic Religious Aid is an affiliate of the National Catholic Resettlement Council and has its own affiliate, the Lithuanian Information Center. Budget: funded by private donations.

LIETUVIŲ INFORMACIJOS CENTRAS / LITHUANIAN INFORMATION CENTER

351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207. Tel. (212) 647-7434.

Director: Rev. Casimir Pugevičius; Associate Director: Gintė Damušis; Staff: 3

The Lithuanian Information Center was founded in 1979 to monitor human rights violations in Soviet-occupied Lithuania and to focus international attention on such abuses.

LIC's activities include the collection, translation and dissemination of information smuggled out of Lithuania, which it distributes to the media and human rights groups. Additionally, LIC employs audio-visual media to inform the public about current events in Lithuania and organizes traveling exhibits on underground publishing activity and the persecuted Lithuanian Catholic Church. The Center compiles data on Lithuanian prisoners of conscience and documents Soviet nondelivery of mail.

Publications: Press releases, a prisoner of conscience newsletter, and fact sheets on human rights violations in Lithuania.

Human Rights Holdings: Library contains information on Lithuanian history and current events, and human rights and religion in the USSR. LIC's archives also contain a collection of photos from Lithuania. Resources available to the general public upon request.

M/A: LIC is an affiliate of Lithuanian Catholic Religious Aid, based at the same address. Budget: funded by private donations.

LITHUANIAN ROMAN CATHOLIC PRIESTS' LEAGUE OF AMERICA

351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207. Tel. (212) 647-2434

President: Rev. Albert Contons; Vice-President: Rev. Casimir Pugevičius.

The Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America serves as an information clearinghouse for Lithuanian priests in the US and coordinates activities and policy on behalf of Lithuanian Catholics both in the US and the Soviet Union.

In addition to its domestic concerns, the Priests' League publishes the Lithuanian samizdat Chronicle of the Catholic Church in Lithuania.

ELECTIONS IN THE BALTIC STATES AND SOVIET REPUBLICS

A Compendium of Reports on Parliamentary Elections Held in 1990

Compiled by the Staff of the
Commission on Security and Cooperation in Europe
Washington, DC

December 1990

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui, Latvijos bei Estijos Liaudies frontams 1990 metais laimėjus rinkimus į šių valstybių valdymo organus ir pradėjus pertvarką dėl šių valstybių Nepriklausomybės atkūrimo ir išsivadavimo iš sovietinės okupacijos, Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Komisija ta proga išleido apžvalgą, kurioje daug dėmesio skiriama žmogaus teisėms Baltijos valstybėse

Commission on Security and Cooperation in Europe
237 House Office Building Annex 2
Washington, DC 20515

Dennis DeConcini, Arizona, *Chairman*
Steny H. Hoyer, Maryland, *Co-Chairman*

Dante B. Fascell, Florida
Edward J. Markey, Massachusetts
Bill Richardson, New Mexico
Edward Feighan, Ohio
Don Ritter, Pennsylvania
Christopher H. Smith, New Jersey
John Edward Porter, Illinois
Frank R. Wolf, Virginia

Frank Lautenberg, New Jersey
Timothy Wirth, Colorado
Wyche Fowler, Georgia
Harry Reid, Nevada
Alfonse M. D'Amato, New York
John Heinz, Pennsylvania
James McClure, Idaho
Malcolm Wallop, Wyoming

Executive Branch

Richard Schifter, *Department of State*
Stephen J. Hadley, *Department of Defense*
William D. Fritts, Jr., *Department of Commerce*

Samuel G. Wise, *Staff Director*
Mary Sue Hafner, *Deputy Staff Director and General Counsel*
Jane S. Fisher, *Deputy Staff Director*

David M. Evans, *Senior Advisor for Soviet and East European Affairs*
Spencer Oliver, *Consultant*

Mike Amitay, *Staff Assistant*
Ann W. Banchoff, *Staff Assistant*
Brenda Collier, *Secretary*
Orest Deychakiwsky, *Staff Assistant*
John Finerty, *Staff Assistant*
Robert Hand, *Staff Assistant*
Heather Hurlburt, *Staff Assistant*
Judith Ingram, *Staff Assistant*

Scott I. Wolf, *Project Assistant*

Jesse Jacobs, *Staff Assistant*
Ronald McNamara, *Staff Assistant*
Jeanne McNaughton, *Staff Assistant*
Rick Mozrill, *Staff Assistant*
Michael Ochs, *Staff Assistant*
Jamie Ridge, *Press Officer*
Erika Schlager, *Staff Assistant*
Tom Murphy, *Printing Clerk*

Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo komisija

FOREWORD

In 1990, the U.S. Commission on Security and Cooperation in Europe ("Helsinki Commission") embarked on a new enterprise. The unraveling of communist rule in Europe, the Baltic States and in parts of the Soviet Union led the Commission to expand its focus beyond the traditional human rights concerns enshrined in early CSCE documents. With Marxism-Leninism having been discredited in the entire region as a source of legitimacy, and the spread among the masses -- and often elites -- of notions of popular sovereignty, new yardsticks became possible and necessary for measuring "progress." As human rights violations had produced human rights monitors in the 1970s, so now did elections -- symbol, goal, vehicle, cause and effect of change -- generate election observers.

Beginning in February, Commission staffers traveled to Central and Eastern Europe, the Baltic States and the Soviet Union to gather first-hand information for reports about these elections. In July, the Commission published a collection of reports on elections in Central and Eastern Europe. Now, with this compendium on elections to parliaments in the Baltic States and the Soviet republics, the Commission completes its survey of "The Year of Elections" in what used to be called the Soviet bloc.

Both companion volumes are reports of "on-site inspections." Envisioned as a mix of journalism and academic disciplines, they rely heavily on the actual observation of voting and interviews with local political actors -- official and unofficial -- in an attempt to reproduce "snapshots" of the political and atmospheric environment of the elections. The analysis of the political implications of the results was done back in Washington, after the heat of the moment, in a synthesis of reflection and informed speculation.

The two volumes differ, however, in their geographic scope and claims to completeness. Commission staffers, and occasionally Commission members, covered all elections in Central and Eastern Europe. Unfortunately, it was not possible to send staffers to Armenia, Belorussia and the Central Asian republics (Uzbekistan, Kazakhstan, Tajikistan, Turkmenistan and Kirgizia). And all members of the U.S. Congress were specifically barred by Soviet authorities from observing elections in the Baltic States and the Soviet republics. Nevertheless, Commission staffers have been following events in all the republics and the general remarks in the introduction apply as a whole to the Baltic States and the entire Soviet Union.

As pointed out in the introduction, these Supreme Soviet elections, an initiative that President Gorbachev promoted in 1989, have proved to be an historic stage in the democratization of the USSR. It is therefore a fitting commentary on their significance that, as 1990 ends, two quite different scenarios on the future of free elections in the Soviet Union have come to the fore. On the one hand, there appear to be moves afoot in Moscow to undermine the democratic process, if not undo it entirely by dissolving elected legislatures in the Baltic States and some Soviet republics and introducing presidential rule. But one also hears of demands from below to hold new elections to republic Supreme Soviets, in which the Communist Party apparatus would be deprived of the various advantages it has enjoyed in all elections held thus far in the Soviet Union.

Much will depend on which of these two scenarios materializes. Whatever happens, the Helsinki Commission will continue to track these developments closely and to report to the Congress, the Administration, and the public -- in the United States, in the Baltic States and in the Soviet Union.

STENY H. HOYER
Co-Chairman

DENNIS DeCONCINI
Chairman

Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo komisijos ataskaitos apie 1990-ųjų metų rinkimus Baltijos valstybėse pratarmė

INTRODUCTION

Reflecting on the stunning developments in the Soviet Union over the last several years leads one to formulate a whole series of questions that begin "Who would have thought that...?" With respect to the cycle of Supreme Soviet elections in the Baltic States and the 12 Soviet republics that has now ended, such a question might go: "Who would have thought that when Mikhail Gorbachev, facing increasingly politicized coal miners on strike in the summer of 1989, agreed to let republics organize elections to their legislatures, or Supreme .Soviets, that it would come to this?" A harried Mikhail Gorbachev must be asking himself the same question these days.

Gorbachev's concession to the coal miners, of course, just fleshed out some details in a larger process of his own making. As perestroika developed, one of its key guiding principles was decentralization; the June 1988 Communist Party Conference had accordingly called for expanding the rights of republics. Far more important, however, was the impact of the Congress of People's Deputies, which convened in May 1989. Once Gorbachev created an all-Union legislature elected on a partially democratic basis — a landmark in his campaign to undercut the power of the Communist Party and its ability to impede his economic reforms - new elections to republic legislatures were sure to follow.

But in a repressive multi-national state divided into nationally-based republics, the combination of elections and glasnost has proved explosive. Encouraged by the country's top leadership to take responsibility for their own governance, and finally unafraid to express pent-up national grievances and longings, the peoples of the various republics have gone to the polls to choose their lawmakers. The results have been dramatic. For the first time, republic legislatures have taken on genuine significance. The election campaigns and the actions of newly-elected Supreme Soviets have been instrumental in fostering the most fundamental reform processes in the USSR.

These include the abolition of the Communist Party's constitutionally mandated monopoly of power and the introduction of multi-party elections; a legitimized parliamentary opposition in the republics; the loss of communist control of the Baltic legislatures; the elaboration by republic Communist Parties of their own programs and statutes; Lithuania's declaration of independence; the meteoric rise of Boris Yeltsin, transformed from "Communist Party maverick" to "Russian nationalist" politician; the accelerating series of sovereignty declarations; the all-consuming, all-embracing conflict between center and republics, pointing to the possible disintegration of the USSR; and, finally, Gorbachev's feverish efforts to stitch the union together via a new Union Treaty.

For a graphic sense of the impact of the republic Supreme Soviet elections, one need only compare the change in atmosphere and shift in centers of power in the Soviet Union over the past year. In November 1989, observers of the Soviet political scene were still hopefully abuzz about the prospects of the Congress of People's Deputies and the Supreme Soviet, while conservative Prime Minister Nikolay Ryzhkov was griping about Gorbachev's transfer of authority from the CPSU to the infant parliament. One year later, all these institutions had fallen into disrepute or irrelevance. Supreme Soviet deputies complained bitterly to Gorbachev of their impotence, groaning that their laws went unheeded in the republics and questioning the sense and purpose of their labors. As for the CPSU, it lay neglected in the corner, surrounded by truculent defenders mostly from the military and Party apparatus. Gorbachev's critics on the right - now joined by the Nobel Peace Prize winner himself ~ were still gnashing their teeth, but out of frustration over the devolution of power from the discredited and increasingly ineffectual center to the republic legislatures.

Lost from most people's sight in the sweeping rush of sovereignty declarations in 1990 is where and when this fashionable trend started. In fact, ironically enough, the most serious threat since

World War II to the structural integrity of the largest country on earth was peacefully launched from tiny Estonia. In November 1988, fearful that changes proposed by Gorbachev to the Soviet constitution would endanger republic rights, Estonia took an unprecedented step. Arguing that the constitution designated republics as "sovereign socialist states," its Supreme Soviet yielded to the prodding of the Estonian Popular Front and declared "sovereignty." Henceforth, Soviet laws would not enter into force in Estonia without ratification by the Estonian Supreme Soviet. In response to this quiet defiance, Moscow harrumphed a good deal but ultimately could only muster a lame decree on the impropriety of Estonia's declaration. The world has never been the same since.

Throughout the process, Estonia, Lithuania and Latvia have played a pioneering and galvanizing role. The rise of Baltic popular fronts, which Gorbachev promoted in mid-1988, created a de facto multi-party system under the guise of umbrella organizations that embraced communists and non-communists ostensibly united in support of perestroika. The collapse of communist regimes in Eastern Europe in late 1989 further emboldened opposition forces inside the USSR, where pressures to open the Soviet political system grew irresistible. Contests in which non-communists could compete for seats in representative bodies took place for the first time in local elections in Estonia and Latvia on December 10. The same month, Lithuania ignored Moscow's rumblings and, in preparation for its February 14, 1990 Supreme Soviet election, was the first to abrogate officially the CPSU's constitutionally mandated monopoly on power. At the February Central Committee plenum, Gorbachev himself, reversing his earlier dismissal of a multiparty system as "rubbish," proposed amending the Soviet constitution along the same lines. The republic Supreme Soviet elections that followed, even if they took place in the absence of clear laws on political parties, nevertheless permitted non-communist groups, as well as unaffiliated individuals, to compete and campaign.

But holding elections in a period of heightened national consciousness ensured that the central issue of the election in republics where such consciousness was most developed would be the relationship between non-Russian republic legislatures and the Russian-ruled center. This brought to the forefront demands for independence, and made likely the rise to power of intellectuals and artists, the primary articulators of national consciousness. It also led minority groups, which had already begun organizing in some republics to protest what they saw as aggressive "majority" nationalism, to intensify their efforts to gain parliamentary representation. In a word, the call for elections crystallized political and national differences within the social structures of the republics and focused everyone's attention on the prospects of winning power and influence through the electoral process.

Naturally enough, given the diversity of conditions over the USSR's vast expanses, election-generated reforms have not developed uniformly or at the same speed throughout the country. Non-communist nationalist groups have won control of legislatures in Lithuania, Latvia, Estonia, Georgia and Armenia. Lithuania and Armenia have already declared their independence, the others have made clear their intention to do so. Moldavia's Supreme Soviet has not yet proclaimed its intentions, but the pro-independence Moldavian Popular Front is the dominant group in parliament.

In the Slavic republics, the Byelorussian Supreme Soviet remains in the thrall of communist arch-conservatives, although about one-third of the deputies belong to the "Democratic Club." Pro-independence sentiment in Ukraine, even with its "Rukh" opposition only a strong minority in the legislature, has surged with surprising speed and swelled beyond its expected geographic boundaries. As for the Russian republic, it has provided the base for the astonishing political career of Boris Yeltsin and his historic challenge to Mikhail Gorbachev. In fact, whatever turns Yeltsin's career may take, the rise of Russian nationalism and demands for Russian sovereignty may well be the most fateful development of the last five years in the USSR.

There has been relatively little change in Central Asia. After elections that exemplified spruced up "old thinking," the Communist Party still maintains a numerical majority in the

Supreme Soviets in Kazakhstan, Kirgizia, Uzbekistan, Tajikistan and Turkmenistan, where opposition groups complain about official unwillingness to reform. Azerbaijan's election took place in a state of emergency that has remained in effect since the Soviet army's "pacification" of Baku in January 1990, and which allowed the Party to crush its muzzled opposition. The communist leaderships of these republics have, however, been more assertively presenting republic demands and priorities to Moscow.

How, then, to characterize the general level of democratization in the USSR on the basis of these elections? To begin with, the one-party system is finished. But if non-communist groups were nowhere officially barred from participation, the Communist Party everywhere enjoyed enormous advantages, including virtual monopoly control of print media and printing facilities, a well-established organizational base and unrivaled financial resources and patronage possibilities. In fact, given these advantages, the Party's resounding defeat in various republics was a telling demonstration of its political bankruptcy.

The laws that governed the conduct of the elections ~ irrespective of how scrupulously observed or blatantly violated they were by the Party ~ differed in important respects and generally reflected the correlation of forces between the Party and the opposition. A good illustration of this proposition were the vastly different electoral experiences in the last two elections. Azerbaijan's election law permitted the authorities to exclude "people kept under guard by a decision of the criminal court," which, according to local sources, allowed them to bar many opposition candidates. Georgia's law, by contrast, contained remarkable protections for non-communist parties and candidates (although these guarantees did not extend to non-Georgian parties, whose ability to participate was severely constrained).

Despite the variety of these elections, their outcomes and consequences, all republic legislatures by the end of 1990 had declared sovereignty and proclaimed the primacy of their own laws over those passed in the all-Union Supreme Soviet in Moscow. The refusal of these parliaments, backed by their electorates, to continue obeying Moscow's dictates has produced a constitutional crisis of the first order. Its outcome is still uncertain and much will hinge on the future of this confrontation. Here are just a few of its ramifications.

First, the republic Supreme Soviet elections had a direct impact on the status and prospects of Mikhail Gorbachev. By endorsing in the republics the principle that the elected have a right to govern, Gorbachev endangered his own position. The President of the Soviet Union got his job, after all, not by winning a popular election but with the majority of votes in the Congress of People's Deputies -- a body he has controlled since its inception. Next to the elected leaders of some of the republics, Mikhail Gorbachev by his own lights has no right to govern, however eager he may be to rule. It is noteworthy, in this connection, that while Gorbachev may accuse republic legislatures of nationalist, separatist sins and threaten to introduce presidential rule, he has not publicly questioned their legitimacy. How could he?2

In fact, declarations of sovereignty had been issued by pre-election Supreme Soviets in Estonia, Latvia, Lithuania, Azerbaijan, Georgia and Moldavia. The post-election declarations, however, enjoyed greater authority and were more radical.

The legitimacy of republic Supreme Soviets has, however, been rejected from the beginning in Estonia, Latvia and Georgia by radical opposition groups not bound by Gorbachev's circumspection. After a quick start, their efforts to create alternative parliaments have lately lost some steam.

More threatening to Gorbachev are the implications of the republics' claim to legislative primacy. For if republic law takes precedence over all-Union legislation and republic Supreme Soviets are now drafting their own constitutions, an all-Union legislative body becomes superfluous. Without it, Gorbachev has no institutional leg to stand on, since his chances in a popular election, according to public opinion surveys, have shrunk dramatically. If the all-Union Congress of People's Deputies and Supreme Soviet disappear, he would need to create some other central base, which would function not as a legislature but perhaps as a coordinating

mechanism between the republics and whatever becomes of the center. This could prove difficult, given Gorbachev's need to win the leadership of such a body through an election, and Boris Yeltsin's stated preference for "a small center."

Second, the republics' declarations of sovereignty inspired imitators on the regional level who asserted their own grievances and sovereignty against republic authorities whom they now openly consider overlords. For republic politicians, the corrosive downward spread of democracy, which one Soviet political commentator called "sovereignty mania," was sobering. Boris Yeltsin, for instance, missed no opportunity in the second half of 1990 to proclaim that Gorbachev and his "center" could not boss around the giant Russian Republic. His enthusiastic support for democracy from the bottom up must have tasted somewhat sour, however, when he found himself the target of similar accusations and measures from the RSFSR's Autonomous Republics, Oblasts and Okrugs. Not for nothing does the RSFSR's draft constitution reaffirm Moscow's control over autonomous territories.

The same thing happened outside the RSFSR, where the national cast of regional and local sovereignty declarations has been especially pronounced. In Georgia, Ossetians and Abkhazians have declared sovereignty, which has led Georgia to revoke Southern Ossetia's autonomy; Russians in Estonia, who have no formal autonomy, have long been threatening to secede and join the RSFSR; and the efforts by Russians and Gagauz to escape Moldavian jurisdiction have already led to violence. Thus far, Moscow's response to such intra-republic separatism has varied, from condemnation in Georgia (Eduard Shevardnadze's home base) to none-too-subtle encouragement in the RSFSR, as a means of weakening Boris Yeltsin. In any event, the sanctification of the idea of sovereignty will necessitate tough decisions about what constitutes a proper and sufficient basis for it. Nationality? But what is a "nation?" Size? But how large is sufficient? And who decides?

Third, newly elected legislatures have often found themselves unable to actualize their declarations and protestations of sovereignty. Boris Yeltsin, chairman of the Supreme Soviet of the largest, richest and most powerful republic, trumpeted his resolve to plow ahead with radical economic reform but ultimately had to pull up short before Gorbachev's recalcitrance. Recent opinion polls demonstrate growing public disenchantment with what seems like endless debate by legislatures incapable of implementing reforms that might alleviate economic woes, and even some liberal political commentators have called for a "strong hand." (Cynics might suspect that Gorbachev and his advisors had foreseen this outcome when they agreed to republic elections.) Such trends, if they continue, could undermine popular support for political reform and jeopardize the progress of democratization in the republics.

Fourth, republics seeking to make their own way, and forced by economic decline to make their own deals, have concluded agreements on economic, scientific and cultural cooperation among themselves. This growing tendency to bypass the center promises to create a widely ramified network of mutually-beneficial, horizontal links. But republics left to face each other without central intermediacy may also have to address competing territorial claims: Ukraine may clash with Moldavia over Bukovina, Estonia with Russia, Lithuania with Byelorussia, and Georgia with all of its neighbors. The tragic history of Armenia and Azerbaijan locked in conflict over Nagorno-Karabakh needs no comment. Granted, it has been in Moscow's interest to present itself as the arbitrator of these clashes. But without Moscow's involvement, the republics will have nobody to blame if knotty issues are not resolved. From this perspective, being responsible and accountable to highly nationalistic masses may well test the leadership and courage of elected representatives and complicate political solutions.

Confronting the powerful centrifugal forces generated and accelerated by the republic Supreme Soviet elections, Gorbachev has placed his hopes on a new Union Treaty. The response to his initiative so far has given him few grounds for optimism. Estonia, Latvia, Lithuania, Armenia and Georgia have flatly refused to sign any such document. Russia and Ukraine have said they will not sign it until their legislatures adopt new constitutions that protect their sovereignty.

Even the conservative Central Asian republics have insisted on important amendments.

Perhaps in anticipation of this hostile reception, the draft Union Treaty does not specifically state that republic Supreme Soviets must ratify the new agreement. In fact, Gorbachev at the Congress of People's Deputies on December 17 proposed gaining popular approval of the Union Treaty through country-wide referendum's. Given the institutionalization of electoral politics throughout the USSR, however, this effort to bypass the republic parliaments is highly problematical. A Union Treaty not ratified by elected republic Supreme Soviets will enjoy dubious legitimacy, except perhaps among national minorities within the republics ~ a scenario that risks even deeper and more convoluted constitutional conflicts and, quite possibly, violence.

The question of republic sovereignty that Estonia raised in November 1988 and that the republic Supreme Soviet elections have now brought to a head remains unresolved. The Kremlin is a prisoner of its own terminology and its unwillingness under Gorbachev — thus far - to employ mass repression to keep people and peoples from taking its terminology seriously. For years, the Soviet constitution described republics as "sovereign." Gorbachev can no longer retract or change this word: he can only try to convince the republics to accept his definition of its scope, and therein lies the rub. They will not. As Edgar Savisaar, then a leader of the Estonian Popular Front and today Estonia's Prime Minister, said in November 1988 of the novel constitutional conflict between the Soviet government and Estonia, "both we and Moscow cited one and the same Soviet constitution; at times we even cited the same statutes, yet we interpret them in completely different ways." One man's sovereignty is another man's servitude.

Soviet republics were sovereign according to the Soviet constitution long before Mikhail Gorbachev came to power. But he must bear the responsibility for introducing into Soviet political life the principle set forth in his draft Union Treaty — otherwise a very reactionary document - that "republics recognize the common fundamental principle of democracy based on popular representation and seek the creation of a rule-of-law state."

A noble idea. The U.S. delegation to the April 1989 CSCE Meeting on the Human Dimension in Paris proposed that participating states affirm their support for free elections. Since then, Mikhail Gorbachev's government has done so, most recently in the Charter of Paris for a New Europe signed in November 1990. But it is striking that the draft Union Treaty, which carefully distinguishes between Union and republics, ascribes only to the latter this recognition of democracy based on representation. 1990 has demonstrated that the republics ~ unevenly, to be sure, and with varying degrees of conviction ~ accept the proposition. 1991 will show whether the Union is prepared to let them act on it.

This report is based on the findings of a Helsinki Commission staff delegation to Vilnius, Lithuania, from February 21 through February 26, 1990. The delegation interviewed representatives of the Communist Party, the Lithuanian Reform Movement Sajudis, the Lithuanian Democratic, Christian Democratic, Social Democratic and Green Parties, Yedinstvo, the Union of Poles in Lithuania, and various other organizations and minority groups. Officials from district and republic-level electoral commissions, as well as candidates, their supporters and the voters at the polls, were also interviewed.

SUMMARY

The results of the February 24 Lithuanian Supreme Soviet elections ~ the first multi-party elections to take place under Soviet power — pave the way for a dramatic confrontation, possibly within a week, between Vilnius and Moscow over the question of independence.

This unprecedented exercise in representative government came off without a hitch; despite

some complaints, the elections appeared to be reasonably free and fair.

Most run-off elections, originally scheduled for March 10, were moved up in order to assure a quorum and convene the parliament by March 10 or 11 - before March 12, when the Congress of People's Deputies in Moscow is expected to grant Gorbachev expanded presidential powers that might allow him to move against the independence-bound Lithuanians.

In the first two rounds, candidates supported by the pro-independence movement Sajudis have won 89 of the 141 seats in the new parliament (25 seats are still to be determined). Sajudis-backed candidates are guaranteed a comfortable majority in the new parliament.

Efforts by Lithuanian communists to enhance their popularity by jumping on the independence bandwagon and splitting off from the Soviet Communist Party (CPSU) brought them minimal electoral success. So far, communists have gained only 38 of 116 seats ~ 31 of these went to the "independent" faction of the Lithuanian Communist Party. Communists, whether independent or loyal to Moscow, will constitute a minority in the Lithuanian Supreme Soviet. This is the first time that communists will not control a republic legislature in the USSR.

Sajudis control of the legislature may have immediate consequences: it appears that the Lithuanian Supreme Soviet is planning to adopt a resolution on independence from the Soviet Union during its first convocation to forestall any preemptive measures by Moscow. Sajudis-backed members of the new Supreme Soviet have put together negotiating teams for talks with Moscow about restoring Lithuania's statehood.

The victory of pro-independence forces in the Lithuanian elections poses difficult problems for Gorbachev: unless Moscow is prepared to stop the independence steamroller, Lithuania appears headed out of the Soviet Union.

The Sajudis victory also presents Washington with difficult questions: what to do if Moscow moves against Lithuania or if Lithuania declares independence and appeals to Washington for recognition?

THE POLITICAL LANDSCAPE
INTRODUCTION

All political thought and activity in Lithuania is currently focused on the question of Lithuania's relationship to the Soviet Union. Lithuania's independent statehood, guaranteed in a 1920 peace treaty with Moscow, ended with the Soviet occupation in 1940. For the past two years, in a peaceful, orderly manner, using the language of self-determination and exploiting the democratic and organizational possibilities Mikhail Gorbachev has made available, the majority of the Lithuanian population (3.7 million, 80 percent of which is Lithuanian) has made clear its intention to seek the restoration of independent statehood.

On February 24, 1990, the people of Lithuania voted on candidates to a newly restructured 141-member parliament - the Supreme Soviet - in the first multi-party elections under Soviet power. As was widely predicted, the preliminary results confirmed the victory of pro-independence forces. Many expect the newly elected legislature to declare formally Lithuania's independence sometime in 1990, and possibly as early as March.

Even if independence were not a issue, the elections have resulted in a restructured legislature no longer controlled by communists. This development marks a watershed in the ongoing transformation of relations between Lithuania and the Soviet Union and, by extension, between Moscow and all of the Soviet Unions's non-Russian republics. It has important implications for the international diplomatic agenda and for the United States as well.

THE NEW POLITICAL SCENE IN LITHUANIA

From the end of World War II until 1988, the Communist Party was the only legal political party in Soviet-occupied Lithuania. On December 7, 1989, the Lithuanian Supreme Soviet abolished the Communist Party's monopoly on political power and legalized a multi-party system, but even before this formality, many movements had emerged and had acquired political influence in Lithuania. Most prominent among them is Sajudis, or the Lithuanian Reform Movement.

Three political parties are formally registered; each has held a founding congress and received official status which grants them state support. These parties were joined by several other movements and organizations in fielding candidates to the February 24 Supreme Soviet elections.

The programs of the various parties differed on particular issues; on others there was virtual agreement. For instance, all parties, with the exception of the Moscow-loyalist faction of the Lithuanian Communist Party, support a multi-party democratic system and advocate Lithuanian independence from the Soviet Union. With varying degrees of urgency, all parties also stress the urgent need for legislation to address Lithuania's environmental crisis.

The main features of the programs of the larger and more influential political parties are sketched below.

THE COMMUNIST PARTIES AND SAJUDIS

On December 20, 1989, at the extraordinary 20th Congress of the Lithuanian Communist Party (LCP), a resounding majority of the delegates (82.2 percent) rejected Mikhail Gorbachev's repeated pleas for Party unity and voted for independence from the Communist Party of the Soviet Union (CPSU). As a result, there are now two distinct Communist Parties in Lithuania.

THE INDEPENDENT LITHUANIAN COMMUNIST PARTY

The imminent elections to the Lithuanian parliament were a principal motivation for the December 20 decision. The LCP's extremely poor showing in the March 1989 elections to the USSR Congress of People's Deputies and a November 1989 public opinion poll showing the Communist Party with a mere 16 percent approval rating led realistic Communist leaders to conclude that only a clear break from the discredited CPSU might >salvage their chances in the February 24 elections. On December 28, 1989, the newly independent LCP formally registered as a political party within a multi-party system. The break with Moscow paid off ~ by early January 1990, public approval of the LCP had climbed to 73 percent. According to Party leader Algirdas Brazauskas, the independents have about 80,000 adherents, most of whom are Lithuanian.

The newly independent LCP declared its intention to strive for Lithuanian sovereignty and put forward its own program, calling for establishment of a social democratic state and renouncing many of the traditional tenets of communism (such as democratic centralism, the incompatibility of party membership and religious observance, and the ideologization of science, culture, education, and information). The independent LCP supports many Sajudis planks and in fact, many LCP members are closely affiliated with Sajudis and vice-versa. Nowhere in the Soviet Union has the cooperation between a communist party leadership and a broad-based nationalist movement been as close as that between the independent LCP and Sajudis.

When pressed for a specific definition of "independence," party spokesmen stress the process of regaining economic and political independence and argue that a "declaration of independence" is not meaningful. They link the success of this process to political, economic and moral preconditions not yet achieved and to the maintenance of good relations with the Soviet Union and the CPSU. As for ultimate goals, the independent LCP calls for negotiations on Lithuanian independence, but stops short of openly advocating complete secession from the Soviet Union.

The economic plank of the independent LCP platform calls for a transition to a market-based economy which would promote competition, permit all forms of ownership (including private

property and hired labor), and incorporate a flexible price and taxation policy.

The independent LCP bases its nationality policy on a November 1989 law passed by the Lithuanian Supreme Soviet which guarantees minorities equal rights. Although explicitly against the formation of national-territorial regions within Lithuania, the LCP professes concern for the education and culture of the national minorities.

THE LITHUANIAN COMMUNIST PARTY ON THE CPSU PLATFORM

A minority contingent of the former LCP has remained loyal to Moscow. The CPSU Central Committee condemned the independent LCP for splitting off from the all-Union Party organization and has provided both moral and monetary support to the loyalists (LCP-CPSU). According to recently published figures, the LCP-CPSU numbers about 35,000 members of the formerly united LCP.

Although claiming to favor "Lithuania's independence from diktat, voluntarism, strong-arm tactics and bureaucratic centralism," the loyalists advocate "an autonomous, socialist and free Lithuanian Republic within a union of such republics." Thus, on the key question of independence, the LCP-CPSU sees Lithuania remaining within a renewed Soviet federation. As regards communist party structure, the LCP-CPSU obviously opposes federalizing the CPSU.

The LCP-CPSU closely follows Moscow's lead on policy and platform and therefore would support Gorbachev's recent call for amending the constitutional guarantee of communist primacy in the political process so that communists would have to earn their place in the political arena by appealing to voters. With respect to the economy, the LCP-CPSU would not be as supportive of a transition to a market economy as the independent LCP and would stress the rights of workers and in particular, their right to be free of exploitation.

On nationality issues, the pro-Moscow LCP calls for greater guarantees for non-Lithuanian — especially Russian and Polish ~ national cultures, specifically for these languages.

SAJUDIS: THE LITHUANIAN REFORM MOVEMENT

Since its formation in mid-1988, the Lithuanian Reform Movement Sajudis has become the most significant political force in Lithuania. Sajudis, whose leadership and adherents include both communists and non-communists, is not a political party, but serves rather as an umbrella organization for the great majority of Lithuania's pro-independence political forces. As for Sajudis' relations with the communists, it "supports the actions of the LCP leadership which might prove useful for the restoration of the Lithuanian state."

Most pro-independence candidates in the February elections ran on a joint platform elaborated by the Sajudis National Assembly. The Commission which finalized the platform on February 3, 1990 included, among others, the heads of the Social Democratic, Christian Democratic and Green Parties, as well as representatives of the independent LCP.

Sajudis explicitly calls for a repeal of all of Lithuania's constitutional obligations to the Soviet Union and the decolonization of Lithuania in accordance with international law. The focus of the platform is the restoration of the independent democratic state of Lithuania and its return to the European and world communities.

The Sajudis plan for the Lithuanian economy, much like that of the independent LCP, calls for the establishment of a market economy and equal rights for all forms of ownership. Sajudis goes further, though, advocating the establishment of a separate system of currency, finance and credit.

The Sajudis election platform concentrates on the promotion of Lithuanian national culture and does not very clearly articulate a policy on national minorities. It does promise, however, to "grant wide cultural autonomy to ethnic minorities and to support them in their efforts to foster their own cultures."

PARTIES AND ORGANIZATIONS UNDER THE SAJUDIS PLATFORM

The following parties and organizations generally accept the Sajudis platform, with some variation on language and emphasis:

THE SOCIAL DEMOCRATIC PARTY

On May 19, 1989, the Lithuanian Social Democratic Party (LSDP) was reestablished in Vilnius. First created in 1896, the LSDP continued its activity in exile in the West after it was outlawed by the Soviets. The LSDP was officially registered on January 17, 1990 and now claims approximately 2,000 members.

The LSDP program emphasizes humanitarian values, truth and the value of the individual, declaring that its main objective is the independence of Lithuania and its social and political welfare. This program sounds like that espoused by the independent LCP, but the LSDP leadership asserts that the LCP remains a Bolshevik party.

On the question of independence, newly-elected deputy Kazimieras Antanavicius, chairman of the LSDP and a member of the Sajudis Executive Council, compared the Soviet Union to a ship bound to sink. "We can stay aboard only as long as it serves us well (and certainly not longer than two years), but we must be prepared to jump if the ship goes down."

Believing that an economy must be built which is "worthy of democracy," the LSDP lays out a detailed plan for the future. Based on the state's independence, the plan includes close contacts and trade relations with the West, relying to a certain extent on loans and investments to get Lithuania through the transitional period.

THE CHRISTIAN DEMOCRATIC PARTY

Although not yet officially registered, the Lithuanian Christian Democratic Party (LCDP) was formally reestablished at a congress in Kaunas on January 27-28, 1990 and has some 1,500 registered members. First founded in Lithuania in 1905, the LCDP played a vital role in the creation of independent Lithuania. When the Soviet army occupied Lithuania in 1940, the LCDP's activities were discontinued. The program manifesto adopted at the January congress declared the party's principal aim is to reestablish an independent Lithuania in which parliamentary democracy would flourish.

LCDP activists argue that Lithuania can no longer wait for Moscow to free Lithuania and favor a formal declaration of independence as soon as possible. The LCDP program (based on that of the Christian Democratic International) for independent Lithuania stresses individual freedom, private ownership which serves society as a whole, and dialogue with national minorities.

THE DEMOCRATIC PARTY

At its founding congress on July 29-30, 1989, the Lithuanian Democratic Party (LDP) adopted a program criticizing the Soviet Union for its "imperialist, criminal policy" of continued occupation of Lithuania. The LDP was officially registered along with the independent LCP on December 28, 1989. Although it supports Sajudis' main goals, the LDP is strongly opposed to working with the Communist Party. Jonas Mugevicius, an LDP leader and a candidate to the new parliament, explained that the Communist Party still maintains an unfounded and illegal supremacy in Lithuania. As for regaining independence, the Democratic Party calls for Lithuania immediately to begin operating on the basis of the independence and equality set forth in the Lithuania-Russia peace treaty of 1920.

The LDP sees independence not as isolation but as a refusal to permit external forces to dictate the country's future. The Democrats see the February 24 elections as an important step

towards democracy, but demand that they be followed by an end to the Soviet occupation. Soviet institutions (such as the Supreme Soviet) would then dissolve and a genuine parliament of Lithuania would have to be elected.

Mugevicius asserts that, although economic stability is important to the LDP, current conditions should not prevent the assertion of Lithuanian independence. The economy of a free Lithuania will have to be integrated with those of other countries and a separate Lithuanian currency will have to be created in order to solve economic and societal problems.

THE GREEN MOVEMENT AND THE GREEN PARTY

From within the ranks of the widely supported Lithuanian Green Movement, the Green Party was formed on July 15, 1989 in order to address "green" issues by political means. The Green Party, which has registered 200 members, plans to hold its founding congress in the spring of 1990 (after which it would be eligible for formal registration), but many members of the Green Movement do not plan to enter the official Green Party.

The Green Movement developed the environmental issues plank for the Sajudis election platform. The Greens stress the intermarriage of economic and environmental policy, believing that both can be soundly realized only by a new government within a neutral, demilitarized, and fully independent Lithuania.

"These elections," explained one parliamentary candidate from the Green Movement, "are not for independence, but for changing the system and joining the Western world." The Greens view independence as an instrument to achieve the final goal of a democratic Lithuania in which different nationalities live in harmony.

MINORITY ORGANIZATIONS

Lithuanians comprise 80 percent of the country's population; the remaining 20 percent includes Russians, Poles, and smaller numbers of Byelorussians, Jews, and Ukrainians. Many non-Lithuanians share the goals of the Sajudis platform and do not see Lithuanian independence as a threat to their national cultures. However, the poor economic situation and the destabilized political atmosphere have aggravated tensions between various national groups and the majority Lithuanian population. For many non-Lhhuanians, the biggest grievance was a January 1989 law making Lithuanian the only official language. A law on ethnic minorities was passed in November 1989, ensuring the free promotion of culture and education within minority communities and calling for formation of a council on nationalities in the Lithuanian Supreme Soviet. Apprehension among non-Lithuanians about linguistic discrimination appears to have eased somewhat, but concerns continue to be raised in some quarters.

YEDINSTVO

Yedinstvo ("Unity") is an almost exclusively non-Lithuanian organization, which has consistently and vocally resisted the movement toward Lithuanian independence. Valery Ivanov, the head of the movement, was Yedinstvo's only candidate in the February 24 elections. Ivanov ran against another Russian (from the LCP-CPSU, whose members, according to Ivanov, make up about 30 percent of Yedinstvo supporters), and a Sajudis-endorsed member of the Green Movement. Ivanov describes his platform as based on the 1948 UN Declaration of Human Rights and the 1975 Helsinki Accords. He appeals for equal rights for individuals and nationalities (calling attention to the "discriminatory" language law), social defense of workers, and a sovereign Lithuania within a centrally regulated, renewed federation.

THE UNION OF POLES

Although some members of the nearly 300,000-strong Polish minority are involved in Yedinstvo, most are represented by the more moderate Union of Poles in Lithuania. This organization calls for the recognition of Polish as an official language in those districts where Poles constitute a majority of the population, and demands the right to proportional representation in state governmental agencies and in local self-government bodies. Thirty Polish candidates ran for seats in the new parliament.

Jan Sienkiewicz, the head of the Union of Poles and a candidate himself, described his platform as "similar to that of Sajudis," but added that a democratic, independent Lithuania must also be a Lithuania free from nationalism and totalitarianism. He argues that the political and economic risk of isolation dictates caution and he rejects the idea that the West is ready to pick up the pieces if Lithuania takes radical and provocative steps to assert its independence. In the end, he believes that a "compromise" with Gorbachev could be the best plan.

Sienkiewicz expects that a new law will soon be passed to protect the Polish language. In general, he says, the Lithuanians have become more realistic and moderate, and are willing to accept the proposals of the Polish minority. Attempts to create autonomous Polish regions within Lithuania were not warmly greeted (in fact, the Lithuanian Supreme Soviet has on several occasions declared such proclamations unconstitutional and illegal), but Sienkiewicz denies that this remains a key goal of the Poles. He says the proposal succeeded in raising awareness within the Polish population, but the negative reaction from the Lithuanians was, in his opinion, unfortunate. The most important goal of the Polish population in Lithuania is to have the right to speak and be educated in Polish, and to be comfortable in the land they consider their home.

BOYCOTTS

There are other movements that enjoy substantial political support, but did not field candidates in the Supreme Soviet elections. Radical activists maintain that these elections cannot be truly free and democratic because the Supreme Soviet is an institution imposed on the people of Lithuania by a foreign occupier.

Among these radical groups are both the Lithuanian Freedom League (LFL) and the Christian Democratic Union (CDU), which call for the immediate and unconditional independence of Lithuania. Both groups initially advocated a boycott of the entire election process. Ultimately, however, the LFL did not formally boycott the elections and implicitly endorsed a number of candidates. In fact, one LFL activist registered as a candidate for the LDP in order to mount a propaganda campaign against a candidate from the LCP-CPSU. He then withdrew from the race.

The official CDU boycott was supported by the Lithuanian Helsinki Group, the Young Lithuanians and some members of "Geneva-49" (a draft resistance group based on the 1949 Geneva Conventions, which protect citizens of occupied countries from serving in the army of the occupier).

Although the CDU did not expect to stop the election process all over Lithuania, they were successful in leading a boycott in the district of Snechkus, where there is a 92 percent Russian-speaking population. After a nominated clergyman was transferred to a church in Siberia, the CDU launched a campaign to keep people away from the polls rather than validate an election in which there was only one candidate ~ a member of the LCP-CPSU.

THE ELECTION LAW AND CAMPAIGNING

REGULATIONS AND PROCEDURES

According to the Lithuanian electoral laws, first published in October 1989, "all citizens of Lithuania, 18 years of age and over, are eligible to vote." The only exceptions are those residents who have been declared incompetent because of mental illness or who are in jail. Candidates must also be citizens of Lithuania and at least 21 years of age.

Whereas previously only organizations of the Communist Party, labor collectives and other public organizations were permitted to nominate candidates, the new electoral law grants this right to various public and political organizations and to citizens' movements according to their place of employment and residence. Minutes from a nomination meeting attended by at least 250 persons must be submitted to the district (okrug) electoral commission along with a statement of candidacy by the nominee. Only upon receipt of these mandatory documents were candidates formally registered and placed on the ballot.

One peculiarity in the procedure is that candidates can be nominated to any district in the country, regardless of where they live. This resulted in the candidacy of many better-educated, urban residents in the more remote parts of the country; more than one-half of the candidates were from Lithuania's three largest cities (Vilnius, Kaunas and Klaipeda). District electoral commissions had the right to deny candidates the right to run in their districts, but had to submit a written justification of their denial. This system resulted in the calculated shifting of many candidates during the registration period. Top LCP candidates, for instance, ran in small towns where they were almost assured victory, and one LDP candidate moved from district to district seeking endorsement from the central Sajudis Council.

Nominations to fill the 141 seats originally totaled 650, but due to violations of the new registration procedures, only 522 of these were formally entered into the race. By election day, there were 472 candidates (including only 28 women) on the final ballots. Among them were 398 Lithuanians, 30 Russians, 30 Poles, six Byelorussians, two Jews, and two Ukrainians. The average number of contestants for a given seat was 3.5, with the highest number (8) running in a district within the capital of Vilnius. Eight of the seats were uncontested (there is no requirement that there be more than one candidate for any given seat).

As mandated in the new Lithuanian electoral law, a Republic Electoral Commission was created and invested with complete authority in the organization and implementation of the February 24 elections. This body is made up of representatives from a wide range of organizations, including the Communist Party, Sajudis, the Union of Poles and the Lithuanian Greens.

CANDIDATES AND SAJUDIS ENDORSEMENT

At the February 1990 Sajudis pre-election conference, a list of 142 Sajudis-supported candidates (including nine women) was ratified by the assembly. These candidates had been nominated for endorsement by local Sajudis councils in each of the districts. There were four districts where Sajudis did not endorse any candidate, and five where Sajudis candidates ran against each other.

Before the legalization of a multi-party system in Lithuania, pro-independence forces informally agreed that Sajudis would represent them in the nomination procedure and that candidates from these organizations would run on a Sajudis platform. Once they could formally do so, however, many parties and organizations nominated their own candidates, many of whom did not receive Sajudis endorsement. The LDP, in a defiant move, made an explicit effort to nominate candidates to run against Sajudis-supported LCP candidates. The Kaunas chapter of Sajudis, reputed to be consistently more radical than the Vilnius chapter, made a conscious decision not to support the candidacy of any member of the Communist Party.

Sajudis was the only organization to publish a list of "its" candidates. The breakdown of Sajudis endorsements along party lines was as follows:

Party	Total Candidates	Sajudis Endorsed
No party affiliation	142	94
Independent LCP	205	30
LCP (CPSU platform)	78	0
Social Democratic Party	23	11
Democratic Party	16	3
Green Party	4	2
Christian Democratic Party	2	2
Lithuanian Komsomol	2	0
Total:	**472**	**142**

STRUCTURE OF THE NEW PARLIAMENT

Unlike the Soviet parliament in Moscow, in which the Congress of People's Deputies elects a Supreme Soviet, the Lithuanian parliament has only a Supreme Soviet directly elected by the voters. The presidium of the Lithuanian parliament will be elected from within the body, as will the chairman. A proposal to have the president directly elected by the voters has not yet received much attention, but may be debated when the new body assembles. The candidates elected will serve five-year terms as full-time legislators.

Another difference between the new Lithuanian Supreme Soviet and the USSR Congress of People's Deputies is that unlike the latter body, which set aside 750 of the 2,250 seats for representatives of official organizations, all seats in the Lithuanian parliament were determined by direct vote.

THE ROLE OF TROOPS

On January 15, 1990, the Lithuanian Supreme Soviet passed legislation establishing criteria for citizenship at a minimum residency of 10 years, thereby reversing its decisions of September and December 1989 that permitted Soviet troops stationed in Lithuania to take part in the elections. For the first time, Soviet troops who are not citizens of Lithuania and therefore not eligible to vote, have been disenfranchised in elections to a republic Supreme Soviet.

This new regulation was formulated specifically to address concerns about Soviet military troops voting in large numbers and significantly affecting the outcome of particular races. Other than some Yedinstvo complaints about the rights of Lithuania's "defenders," there was never any significant reaction to the passage of the new regulation, and there were no formal complaints of its violation.

DISTRICTING

The Lithuanian Supreme Soviet formerly contained some 350 members. In conjunction with the passage of new electoral laws in October 1989, and in order to cut costs and increase effectiveness, the total number of deputies was more than halved. Under the new system, the voting-age population of 2.6 million was divided into 141 districts of approximately 18,400 voters each. One representative from each of the districts will serve in the new parliament.

The only major complaint about the new districting came from Yedinstvo leader Valery Ivanov. He charged that the districts were formed expressly to break up minority populations and give Lithuanian candidates an advantage in every district. Ivanov also claimed that districting

decisions were concealed from the public and that his appeals for information on the procedure were repeatedly ignored.

Polish leader Jan Sienkiewicz did not join in the criticism of districting arrangements. In fact, there were a number of districts where Russians or Poles made up a majority of the electorate.

FUNDING AND ACCESS TO MEDIA

Whereas the elections to the previous Lithuanian Supreme Soviet were completely financed on 300,000 rubles, 2.5 million rubles were allocated from the republic budget to finance the February 24 elections (a representative of the electoral commission conceded that "democracy is expensive").

By law, each officially registered candidate received one month of paid leave from work. The state provided printing resources for 350 pamphlets for each candidate and ensured each individual seven minutes of television or radio air time. Beyond that, candidates were left to their own devices and fund raising methods; each candidate could open a campaign account into which donations could be made, but total campaign expenses were not to exceed 1000 rubles. Even the proffered minimal state support was of questionable value; several candidates claimed that they had received their campaign pamphlets only days before the vote.

- 22 -

Many non-communist candidates made it clear that despite this equal minimum opportunity for exposure, Communist Party candidates dominated the campaign scene. Because of their long-entrenched and institutionalized power, they had far more ready access to both the print and visual media. Sajudis candidates, although not as well-resourced as the LCP, also received better exposure than members of smaller organizations.

A general paper shortage hindered printing and presses were not obliged to fulfil the wishes of every candidate. Newspapers could be quite selective and were not bound by law to give equal exposure to all candidates. This practice led candidates to complain that they had no way of defending themselves against political attack. The campaign organizers of one LDP candidate reportedly went on a hunger strike until a newspaper would print a rebuttal to an article which he considered slanderous.

CAMPAIGNING

The Western-style art of the political campaign did not make it to Lithuania in time for February 24. The campaign period lasted only one month after candidate registration, and for many candidates campaigning consisted almost wholly of conversations with the voters. In most districts, several all-candidate meetings took place where questions were fielded from a formal panel as well as from a public audience. These meetings often became quite emotional, as in a Vilnius district where a member of the Green Movement ran against the head of Yedinstvo and another Russian candidate. One woman stomped out of the meeting hall when the Yedinstvo candidate refused to admit that Lithuania is an occupied country, and a band of Yedinstvo supporters jeered the Green candidate as soon as he began to speak.

On election day, when Western politicians would have been knocking on doors to get the vote out, candidates to the Lithuanian Supreme Soviet were forbidden by law from campaigning in any form. This regulation was not strictly enforced, and in fact many Sajudis posters remained visible throughout Vilnius. In what was perceived by many as a direct provocation, the LCP newspaper Tiesa published a front-page appeal for support of LCP candidates. These violations did not result in any formal charges.

Harassment, Intimidation and Complaints

No formal complaints were registered about the election process leading up to February 24. Several candidates did register informal complaints that could not be confirmed. One would-

be Yedinstvo candidate alleged that he had been denied the right to run by a biased electoral commission. There were several reports that collective farm directors were using implicit threats to dictate the voting of their workers. In some districts the LCP-CPSU was accused of handing out scarce goods to influence voters.

Some post-election reports voiced suspicions of KGB "subversionary tactics" against the campaigns of pro-independence candidates. According to these reports, pamphlets were purposely misprinted, mailings were misdirected and candidates were harassed at public meetings.

THE BALLOTING AND RESULTS

VOTING

The formalities of the Soviet voting system were basically left unchanged when freer elections began last March. The principle difference is that previously, ballots contained the name of only one candidate. Voters were given the option of crossing the name out, but well-placed "observers" provided a strong disincentive for doing so.

Shortly before February 24, every citizen of Lithuania over 18 years of age was sent an "invitation" to vote. This small slip of paper, which was not required in order to actually vote, informed the recipient of the location at which his or her name would be included on the list of voters. These lists were available for review and amendment up until and including the day of the vote.

On February 24, voters came to one of 2,106 designated polling stations between 8 a.m. and 8 p.m. During the course of the day, the Helsinki Commission delegation visited polling stations in three of Vilnius' 21 districts to observe the procedures. At the polling stations, voters could review brief biographies of each candidate before moving on to the balloting room. Each person had to present a passport (which includes a stamp confirming residence) and a signature to receive a ballot. The ballots, 5" x 8" pieces of apparently recycled paper, listed the district's candidates, including their profession and their hometown (but not a party affiliation). To cast a vote, one had to go behind a curtain, cross out all but one of the names, and then emerge and place the paper into the slot at the top of a large wooden box.

All polling stations were manned by officials of the district electoral commission and accredited observers were permitted at all hours. Voter tallies were done by hand; the total turnout for the day was estimated at 70 percent of the 2.6 million registered voters.

COUNTING

After the polls closed, counting began at each of the polling stations. Election officials then completed an official form and the results were taken to the offices of the district electoral commission, where the tallies from all stations were added up. In order to ensure against fraud, each candidate or party was allowed to send accredited observers to monitor the counting at any or all of the polling stations.

In order for a vote to be considered valid, 50 percent of the eligible voters in a given district had to cast a ballot (voting is no longer mandatory by law) and at least two-thirds of the votes cast must be valid. To win a race, a candidate must receive 50 percent plus one of the votes cast.

RESULTS

By the morning of February 25, Sajudis had compiled preliminary results (later confirmed as accurate) using reports from observers in each of the districts. Ninety seats were determined in the first round, of which 72 had been endorsed by Sajudis. The breakdown of the 90 winners is as follows:

Party	Total Deputies	Sajudis Deputies
No party affiliation	48	46
Independent LCP	22	13
LCP (CPSU platform)	7	0
Social Democratic Party	9	9
Green Party	2	2
Christian Democratic Party	2	2
Total:	**90**	**72**

This total includes 77 Lithuanians, five Poles, three Russians, and one Jew. It also includes almost all members of the Sajudis Executive Council who competed in the election, and all four secretaries of the independent LCP Central Committee.

Run-off elections were originally scheduled for March 10, but almost all local councils responded to a Sajudis appeal to move them up. On March 4, run-off elections were held in 28 districts, and from them 26 more seats were determined, assuring a quorum (116/141) which will allow the new parliament to convene as early as March 10. The breakdown of run-off winners is as follows:

Party	Total Deputies	Sajudis Endorsed
No party affiliation	16	12
Independent LCP	9	4
Democratic Party	1	1
Total:	**26**	**17**

Sajudis has thus far won a total of 89 seats and the independent LCP has won 31 (17 of which are backed by Sajudis). The 17 remaining run-off elections will take place from March 7-10.

Because of insufficient voter turnout, new elections will be required in at least eight districts (six from the first round and two from the March 4 run-off). In Snechkus, where the Christian Democratic Union organized a boycott of the first-round elections, only 35 percent of the voters came to the polls. Re-elections are scheduled for April 7.

FRAUD OR OTHER COMPLAINTS

The implementation of various precautionary measures seemed to assure the majority of the population that these elections would be virtually free from fraud. The most effective of these safeguards was the use of accredited observers at all of the voting stations and during the counting of the ballots.

Although there did seem to be opportunities for fraud ~ there was no numbering system for the ballots to monitor their use and the ballot boxes (which were wooden and therefore not transparent) raised some suspicions - there were no suggestions that any widespread fraud took place. Stories of irregularities included that of a woman who signed for both herself and her son and cast two ballots (this type of voting was permitted in previous Soviet elections) and an unconfirmed report that people came to a voting station outside Vilnius and were told that they had already voted.

POLITICAL IMPLICATIONS OF RESULTS

LEGITIMIZED POLITICAL ROLE FOR NON-COMMUNIST FORCES

The Lithuanian elections were the first multi-party elections to a republic Supreme Soviet. Latvia has followed Lithuania's lead in legalizing non-communist parties and Mikhail Gorbachev has called for amending the Soviet constitution's guarantee of the Communist Party's exclusive control of the political process. The ground has thus been prepared throughout the Baltic States and the Soviet Union for the emergence of many political parties and their participation in electoral contests. The Lithuanian experience may serve as an inspiration for regions of the Soviet Union where non-communist political organizations are non-existent or still in their infancy.

IMPACT ON COMMUNIST INFLUENCE OVER THE POLITICAL PROCESS

The outcome of the Lithuanian elections is not necessarily a model for elections elsewhere, given the strength of pro-independence and anti-communist sentiment among the largely ethnically homogeneous Lithuanians. Nevertheless, the results bode ill for communist domination of legislatures outside the RSFSR (except, possibly, in Central Asia). Communists now face the unprecedented challenge of acting as minority parties within governing coalitions in Supreme Soviets.

The split in the Communist Party before the elections obviated the possibility of a unified communist attempt to control the political process. Judging from the first two rounds, in which the LCP-CPSU won seven seats and the independent LCP — despite the popularity of its leader Algirdas Brazauskas — gained only 31, the former are likely to play a minimal role in the new parliament; the latter will exert more sway, but will still be overshadowed by a non-communist majority. Communist influence on the political process in Lithuania will therefore depend largely on the congruence of communist goals with those of the non-communist majority.

MOSCOW'S LIKELY RELATIONS WITH NEW POLITICAL FORCES

Soviet leaders have abjured the use of force in Lithuania and it seems improbable that Moscow will blatantly try to change or cancel the outcome or will fail to recognize the legitimacy of the newly elected parliament.

The Sajudis victory means that non-communist forces will now attempt to gain control of the executive organs of power as well, including the police, army and internal security services. Moscow can no longer expect communist-dominated political institutions to carry out orders; instead, the Kremlin will have to negotiate with non-communist forces.

Moscow's bargaining power in these negotiations seems limited. Even under the old communist-controlled Supreme Soviet, popular pressure resulted in the passage of many laws based on Sajudis programs; now the pressure will be even greater and will likely focus on more radical goals, including a campaign for realizing Lithuanian independence.

This prospect may lead the Kremlin to speed elaboration of the promised law on secession so as to provide a damage-control framework for a process it no longer appears capable of stopping. But the Lithuanians see themselves as illegally occupied, not as a Soviet republic, and they reject the applicability of secession mechanisms to their situation. In any case, the Lithuanian Supreme Soviet has already declared the primacy of its own laws over Soviet laws

and has proved its willingness to defy Moscow in this regard. The Kremlin is unlikely to simply abandon the loyalist Lithuanian Communist Party but the latter's limited influence will force Moscow to deal with the independent LCP (and may well promote factionalist tendencies in other communist parties). Essentially, this will mean dealing with Sajudis, not only because Sajudis will have a majority in the legislature but because of the intermingled membership of Sajudis and the independent Lithuanian Communist Party.

The electoral victory of pro-independence candidates and the related diminution of Moscow's influence on Lithuania's legislature will likely alarm elements of the non-Lithuanian population already concerned by Lithuanian nationalist sentiment. They may now appeal to Moscow for support and, given the need to reassure the large numbers of Russians and other Soviet citizens living outside their native republics, Moscow will probably try to offer whatever assistance it can.

PROJECTED LEGISLATION

The most important legislative initiative on the agenda is assuring the right to declare independence. This is particularly urgent now that Mikhail Gorbachev is about to acquire much enhanced presidential powers ~ including the right to dissolve a republic Supreme Soviet. The Lithuanians (and the other Baltic peoples) have made clear their determination to enter into negotiations with Moscow over the restoration of their independence. In fact, run-off elections originally scheduled for March 10 were moved up to March 4, so that Lithuania can convene its new parliament and present a united pro-independence front when the Soviet Congress of People's Deputies meets on March 12 to endorse Gorbachev's proposals for a presidential system. Newly elected deputies have already formed negotiating teams and Moscow has no easy way of refusing to participate in such talks.

Late reports out of Vilnius indicate that the Lithuanian Supreme Soviet may pass a resolution on independence as early as its first convocation, on March 10-11. If true, future legislative initiatives will depend on Moscow's reaction.

IMPACT ON FUTURE RELATIONS BETWEEN MOSCOW AND LITHUANIA

If Lithuania eventually secedes from the Soviet Union, all Soviet laws governing center-periphery relations will be irrelevant; relations between the Soviet Union and newly independent Lithuania will be regulated by treaty. If, however, Lithuania remains part of the Soviet Union, its relationship with Moscow will have to be drastically reworked. Moscow would have to offer Lithuania a great deal of autonomy to induce it to remain within the federation.

ASSESSMENT OF DEMOCRATIZATION

Democracy in Lithuania is undoubtedly taking root. The newborn multi-party system has passed its first test with the February 24 elections, which allowed voters to challenge and defeat the established communist apparatus. Barring repression by Moscow, the prospects for the consolidation of democratic, representative government appear promising.

Now that the institutions of representative government based on popularity and electoral success have been established in Lithuania, the ground has been prepared for the emergence of Western-style politicians. For now and for the foreseeable future, however, national questions will probably play a key role in determining electoral success.

IMPLICATIONS FOR WASHINGTON

The new situation in Lithuania now confronts Washington with two sets of difficult choices, depending on the course of events. If Lithuania votes to secede from the Soviet Union and appeals for recognition of its independent status to the United States and other CSCE countries on the basis of self-determination, the United States will have to consider its response, knowing that Moscow could consider Western support for Lithuanian independence highly provocative.

Whether or not the Lithuanian Supreme Soviet votes for independence, Washington must decide whether the February 24 elections justify a reconsideration of its decades-old policy of non-recognition. The Supreme Soviet, as well as other institutions imposed on Lithuania after the Soviet occupation, has never been officially recognized by the United States as the rightful representative of the Lithuanian people. Yet, as most of the people of Lithuania consider the elections democratic and representative of the popular will, Washington may be called upon to recognize the legitimacy of the newly elected Lithuanian Supreme Soviet.

2nd International Human Rights Conference
Vilnius - Leningrad 1990

INTERNATIONAL ORGANISING COMMITTEE

Jean-Claud BRIFFAULT,Fond Europeen pour la Liberte d'Expression FRANCE
Eric CHENOWETH,American Federation of Teachers(AFL-CIO), USA
The Baroness COX, House of Lords,GREAT BRITAIN
Arunas DEGUTIS,MP,Sajudis, LITHUANIA
Jean Marie FABEZ, Interkerkelijk Vredesberaad,NETHERLANDS
James FINN,Freedom House, USA
Mary KALDOR,European Nuclear Disarmament,GREAT BRITAIN
Jan KAVAN,Palach Press, GREAT BRITAIN/CZECHOSLOVAKIA
Penn KEMBLE,Freedom House,USA
Vytautas LANDSBERGIS,President, LITHUANIA
Erdos MANN,Medicus, HUNGARY
John MARKS,Educational Research Trust,GREAT BRITAIN
James MOORHOUSE,Member,European Parliament,GREAT BRITAIN
Elizabeth MOORHOUSE,GREAT BRITAIN
Edith MULLER,Green Party,WEST GERMANY
Maxime PACHECO, Comission Chiliena de Derechos Humanos,CHILE
David PHILIPS,Congressional Human Rights Foundation,USA
Jan ROKITA,MP, POLAND
Zbigniev ROMASZEWSKI,Senator, Senate Human Rights Committee,POLAND
Y. A. RYBAKOV /Ю. А. Рыбаков/, President of the Permanent Human Rights Commission of the Leningrad City Council,USSR
M. E. SALYE /М. Е. Салье/, People's Deputy of the Russian Federation and member of the Leningrad City Council,USSR
V. N. SCHERBAKOV/В. Н. Щербаков/, Vice President of the Leningrad City Council,USSR
Agnieszka SZUMANSKA,Fond Europeen pour la Liberte d'Expression,FRANCE
Jean Marie VALERENBERG,Fond Europeen pour la Liberte d'Expression,FRANCE
Petras VAITIEKUNAS,MP,Sajudis, LITHUANIA

PERMANENT SECRETARIAT,WARSAW

Katarzyna KETRZYNSKA,Barbara ROZYCKA
Jerzy-WERTENSTEIN-ZULAWSKI,Eva WESOLOWSKA

EXECUTIVE SECRETARIAT,VILNIUS

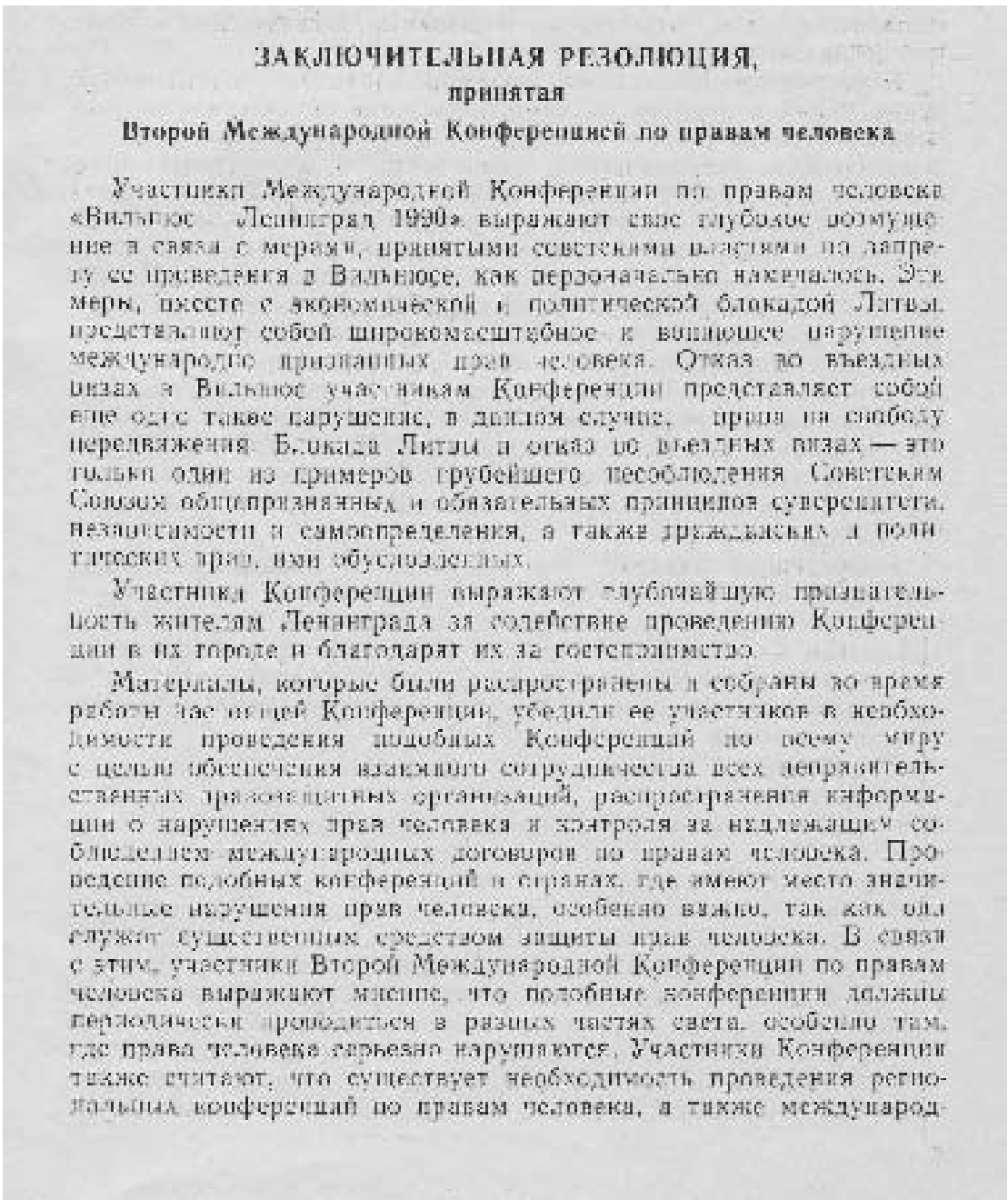
Birute PECIULEVICIUTE,Aruna TAUNYTE

EXECUTIVE SECRETARIAT,LENINGRAD

Wanda M. DOBASEVITCH/Ванда Михайловна Добасевич/
Mikhail G. DUDTCHENKO/Михаил Григорьевич Дудченко/
Marina I. MAKAREVITCH/Марина Ивановна Макаревич/
Ekaterina L. PODOLCEVA /Екатерина Львовна Подольцева/
Valeri V. VASILIEVITCH /Валерий Васильевич Терехов/

02-044 WARSZAWA, Mianowskiego 15 m.4 Tel & Fax: (2) 659 93 06

II Tarptautinės žmogaus teisių konferencijos Leningradas – Vilnius organizacinis komitetas

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНАЯ РЕЗОЛЮЦИЯ,
принятая
Второй Международной Конференцией по правам человека

Участники Международной Конференции по правам человека «Вильнюс — Ленинград 1990» выражают свое глубокое возмущение в связи с мерами, принятыми советскими властями по запрету ее проведения в Вильнюсе, как первоначально намечалось. Эти меры, вместе с экономической и политической блокадой Литвы, представляют собой широкомасштабное и вопиющее нарушение международно признанных прав человека. Отказ во въездных визах в Вильнюс участникам Конференции представляет собой еще одно такое нарушение, в данном случае — права на свободу передвижения. Блокада Литвы и отказ во въездных визах — это только один из примеров грубейшего несоблюдения Советским Союзом общепризнанных и обязательных принципов суверенитета, независимости и самоопределения, а также гражданских и политических прав, ими обусловленных.

Участники Конференции выражают глубочайшую признательность жителям Ленинграда за содействие проведению Конференции в их городе и благодарят их за гостеприимство.

Материалы, которые были распространены и собраны во время работы этой новой Конференции, убедили ее участников в необходимости проведения подобных Конференций по всему миру с целью обеспечения взаимного сотрудничества всех неправительственных правозащитных организаций, распространения информации о нарушениях прав человека и контроля за надлежащим соблюдением международных договоров по правам человека. Проведение подобных конференций в странах, где имеют место значительные нарушения прав человека, особенно важно, так как они служат существенным средством защиты прав человека. В связи с этим, участники Второй Международной Конференции по правам человека выражают мнение, что подобные конференции должны периодически проводиться в разных частях света, особенно там, где права человека серьезно нарушаются. Участники Конференции также считают, что существует необходимость проведения региональных конференций по правам человека, а также международ-

II Tarptautinės žmogaus teisių konferencijos Leningradas – Vilnius baigiamoji rezoliucija (rusų k.)

ных и региональных семинаров экспертов по конкретным аспектам прав человека. Поэтому настоящая Конференция поручает Постоянному Секретариату организацию в будущем таких конференций и семинаров.

Настоящая Конференция ярко продемонстрировала, что права человека остаются одной из наиболее важных и больных проблем сегодняшнего дня, несмотря на позитивные политические изменения последнего десятилетия.

Конференция считает необходимой гарантию коллективного права наций и народов на самоопределение и суверенитет как предварительные условия обеспечения всех других гражданских, политических, экономических, социальных и культурных прав. Вместе с тем, Конференция подчеркивает, что уважение и защита прав человека не является внутренним делом какого бы то ни было государства. В связи с этим ее участники заявляют о своей солидарности с народами СССР и призывают к эффективной деколонизации. Конференция выражает также свою солидарность со всеми другими угнетенными народами и нациями, борющимися за независимость и самостоятельность: курдами, народами Восточного Тимора, Тибета и Балтийских государств. С точки зрения участников Конференции, нарушение коллективных прав малых народов и этнических меньшинств, например в Китае и некоторых Балканских странах, представляет собой чрезвычайно серьезную проблему, которая совершенно не получила надлежащего освещения и решения.

Конференция находит, что вопиющие и широкомасштабные нарушения прав человека продолжаются во многих странах мира, особенно в тех странах, которые стали жертвами внешней агрессии, таких как Лаос, Камбоджа и Кувейт. Конференция призывает международное сообщество поддержать народы этих стран в их борьбе против внешних агрессоров и собственных репрессивных правительств.

Конференция отмечает, что поскольку она проводилась в Ленинграде, большая часть ее работы была связана с проблемой прав человека в СССР. Конференция находит, что, несмотря на несомненные значительные изменения, произошедшие за последнее время в СССР, существенных улучшений в области прав человека нет. По-прежнему не только происходит нарушение прав человека, но и полностью отсутствуют всякие гарантии их соблюдения в условиях существующей коммунистической системы правления. В действительности, вопреки распространенному в мире мнению, положение с правами человека в СССР существенно не улучшилось; более того, во многих аспектах в последние годы оно ухудшилось. В частности, преобладает злоупотребление психиатрией, усиливаясь не только, как форма политических репрес-

ский, но и как широко распространенное средство подавления народа. Стало обычным применение армии как неоправданного силового давления, в том числе, огнестрельного оружия, против безоружного гражданского населения. На сегодняшний день не освобождены узники совести, многие из которых были осуждены на основе сфабрикованных доказательств по уголовным статьям.

Конференция подчеркивает, что наиболее важной проблемой защиты прав человека в СССР и в других странах, имеющих аналогичную форму правления, является полное отсутствие каких-либо юридических, политических и институциональных гарантий, которые могут защитить от возобновления репрессий, несмотря на проведенные политические реформы. В связи с вышесказанным, участники Конференции выражают свое мнение относительно проведения в Москве в 1991 году Конференции по Человеческому Измерению СБСЕ. Венская Конференция по Безопасности и Сотрудничеству в Европе приняла ряд предварительных условий по проведению Конференции по Человеческому Измерению в Москве. Эти условия заключаются в улучшении положения с правами человека в СССР, что включает освобождение всех политзаключенных и прекращение использования психиатрии как средства политического и иного подавления. Международная Конференция по правам человека считает, что в Советском Союзе не произошло таких существенных улучшений в области прав человека, которые обеспечивали бы проведение Конференции по Человеческому Измерению в Москве в 1991 году. В случае, если власти страны предпримут меры по удовлетворению этих требований, Конференция опасается, что принятые меры будут только профилактическими и временными. Конференция придерживается твердого убеждения, что никакая конференция не может быть проведена в Москве до тех пор, пока власти страны не обеспечат постоянные юридические, политические и институциональные гарантии, обеспечивающие соблюдение прав человека по всему Советскому Союзу. Она далее заявляет, что принятие любых таких мер и их соответствие международному законодательству должно контролироваться международными и национальными правительственными организациями. Для обеспечения выполнения этой Резолюции участники настоящей Конференции считают необходимым разослать ее ряду лиц и организаций. Защита прав человека — дело не только правительств, это также ответственность всех граждан международного сообщества.

Решение Конференции поэтому заключается в том, что настоящая Резолюция должна быть открыта для подписания не только участниками Конференции, но и всеми гражданами Советского Союза.

В поддержку независимости Эстонии, Латвии и Литвы

Вторая Международная Конференция по правам человека «Вильнюс – Ленинград 1990» выступает в поддержку независимости трех Балтийских государств, субъектов международного права, государственность которых была насильственно уничтожена путем оккупации и аннексии со стороны СССР в 1940 году.

Мы, участники Конференции, призываем государства – участники Совещания по Безопасности и Сотрудничеству в Европе допустить представителей субъектов международного права Эстонии, Латвии, Литвы к участию в Парижской Конференции в ноябре 1990 года и последующих встречах по Хельсинскому процессу с правом решающего голоса.

Мы призываем международную общественность, правозащитные организации к объединению усилий для содействия восстановлению законных и неотъемлемых прав Балтийских народов.

Мы также напоминаем мировому сообществу, что вопрос о ликвидации последствий Второй мировой войны, без решения проблемы аннексии трех Балтийских государств Советским Союзом в соответствии с демократическими нормами, не может считаться решенным положительно и окончательно. Это решение может быть найдено только совместно при участии всех заинтересованных стран.

РЕЗОЛЮЦИЯ

В ПОДДЕРЖКУ НЕЗАВИСИМОСТИ И ГОСУДАРСТВЕННОГО СУВЕРЕНИТЕТА БАЛТИЙСКИХ РЕСПУБЛИК
представленная от официальной делегации Литовской республики

Вторая международная конференция по правам человека (Вильнюс-Ленинград, 1990) поддерживает стремления Балтийских народов к восстановлению своего государственного суверенитета, который был насильственно уничтожен в 1940 году нарушая этим международное право. Мы, участники конференции, призываем все общественные движения и организации, поддерживающие Всеобщую декларацию прав человека (ООН) и международные акты, защищающие права всех наций на самоопределение и независимость, объединить свои усилия для содействия участию официальных представителей Литовской, Эстонской и Латвийской Республик в Хельсинском процессе. Мы твердо верим, что Балтийские государства будут участниками Парижской конференции в ноябре 1990 года.

Балтийские государства - Литва, Латвия и Эстония - как субъекты Международного права, в соответствии с 54 статьей Заключительного Акта Хельсинского совещания, требуют предоставления статуса наблюдателей на встрече Руководителей ведущих государств в Париже. Предоставление такого статуса не может нарушить прав и интересов других Европейских Государств и народов.

Представлено членом Литовской ассоциации акад. М.Бурачас
и принято на 2-ой Международной конференции по правам человека
2 сентября 1990 года в г.Ленинграде.

Lietuvos delegacijos pateikta rezoliucija II Tarptautinei žmogaus teisių konferencijai Leningradas – Vilnius dėl Baltijos šalių nepriklausomybės

ПОЯСНЕНИЕ ОРГКОМИТЕТА 2-й МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА «ВИЛЬНЮС — ЛЕНИНГРАД 1990»

В связи с поступившими запросами от ряда участников и гостей Конференции и некорректной информацией, появившейся в некоторых советских средствах массовой информации (в частности, в газете «Ленинградская правда»), оргкомитет считает целесообразным сделать следующие пояснения.

1. Документы Конференции имеют следующие статусы:

— заключительная Резолюция Конференции, одобренная на заключительном пленарном заседании;

— резолюции, одобренные во время работы секций и переданные на заключительное пленарное заседание;

— обращения, заявления, проекты резолюций, переданные в Оргкомитет участниками и гостями Конференции.

2. Обычная практика проведения подобных открытых форумов не предусматривает наличия мандатов и проведения голосований. Во время работы секций обсуждаются проекты документов. Документ считается одобренным, если по нему достигнут максимально широкий консенсус, после чего он передается на пленарное заседание для зачтения.

3. Заключительная Резолюция составляется Оргкомитетом на основании материалов и предложений, поступивших от секций, а также от участников и гостей Конференции.

Аплодисменты значительного большинства участников пленарного заседания подтверждают, что зачитанная резолюция отражает их точку зрения и, таким образом, достигнутый на секциях консенсус сохранен.

Обращения, проекты резолюций, заявления, переданные в Оргкомитет участниками и гостями Конференции, не вошедшие в Заключительную Резолюцию или в резолюции секций, будут отражены в материалах Конференции.

4. Во время заключительного заседания Второй Международной Конференции по Правам Человека «Вильнюс — Ленинград 1990» присутствовало значительное большинство ее участников. Вслед за зачтением Заключительной Резолюции почти все присутствующие продемонстрировали свое одобрение, аплодируя стоя, что и позволило Председательствующему, в соответствии с общепринятой мировой практикой, считать ее одобренной.

Оргкомитет считает также необходимым подчеркнуть, что группе участников, силой захвативших микрофон для зачтения индивидуальных текстов, все эти разъяснения были сделаны заблаговременно лично господином Ромашевским. Они были поставлены в известность, что возможность выступить им будет предоставлена вслед за зачтением секционных материалов. Оргкомитет выражает сожаление, что данная группа участников тем не менее прибегла к подобным действиям.

—

От имени Оргкомитета
Председатель З. Ромашевски

II Tarptautinės žmogaus teisių konferencijos Leningradas – Vilnius organizacinio komiteto paaiškinimai

МЕМОРАНДУМ

о поддержке независимости и государственного суверенитета Балтийских республик

Вторая международная конференция прав человека (Вильнюс–Ленинград, 1990) поддерживает стремления Балтийских народов к восстановлению своего государственного суверенитета. Мы, участники конференции, призываем все общественные движения и организации, поддерживающие Всеобщую декларацию прав человека (ООН) и международные акты, защищающие права малых наций, объединить свои усилия для содействия участию официальных представителей Литовской, Эстонской и Латвийской Республик в Хельсинкском процессе.

Мы также заявляем, что начавшиеся в августа с.г. официальные переговоры между Балтийскими республиками, с одной стороны, Россией, Молдовой и рядом других республик, с другой, исходят из полного взаимного признания государственного суверенитета всех участников переговоров. Учитывая этот факт, необходимо ускорить восстановление всесторонних дипломатических отношений государств, прежде всего объединяемых общими границами и Балтийским морем, с Литвой, Эстонией и Латвией. Мы уверены, что развитие нормальных консульских, торговых, культурных и дипломатических представительств в Балтийских республиках и их представительств в других странах укрепит демократические гарантии общеевропейского процесса. Мы также надеемся, что эта инициатива будет содействовать укреплению сферы традиционного нейтралитета вокруг Балтийского моря и расширению безядерной зоны в Балтии и Скандинавских странах. Пусть гуманизм восторжествует над опасностями антидемократии и разрушений, пусть последний десятилетие человечества станет праздником века разума, равноправия всех народов и, на этой основе, гарантий для укрепления прав всеобщих прав человека!

Проект подготовил
А.К.Бурачас

Lietuvos visuotinių žmogaus teisių gynimo iniciatyvinio komiteto pateiktas memorandumas II Tarptautinei žmogaus teisių konferencijai Leningradas – Vilnius

M E M O R A N D U M
On support of independence and Sovereignty
of the Baltic States

The 2nd International Conference of Human Rights (Vilnius-Leningrad , 1990) supports the aspiration of the Baltic States to reestablish their independence and Sovereignty. We, the participiants of the conference call upon for all public movements and organizations, who support the United Nations General Declaration of Human Rights and other international statements, defending rights of small nations, to unite their efforts in helping official representatives Republics of Lithuania, Estonia and Latvia to achieve official participant status in the Helsinky process.

We futher declare, that official negotations started in August this year, between the government of Baltic Republics - Lithuania Estonia and Latvia on the one hand, and Russia, Moldova and many of other republics, on the other hand, proceed from absolute mutual understanding of national sovereignty of all participiants of the negotations.

It is necessary to accelerate reestablishing of full diplomatic relationship, with all national governments and specifically between all the states that border upon the Baltic Sea, including Lithuania Estonia and Latvia. We believe, that the development of normal consular, trade, cultural and diplomatic relations between the Baltic and other States will strengthten the democratric guarantees of European peace process. We also believe, that this initiative will help to strengthten the traditional neutrality of the Baltic and Scandinavian States. Let humanism triumph over the dangers of anti - democracy and destruction, let the next ten - year of this century be one of the victory of self determination and freedom of all nations, let it strengthten guarantees of human rights!

Prepared by
Antanas Buracas

Lietuvos visuotinių žmogaus teisių gynimo iniciatyvinio komiteto pateiktas memorandumas II Tarptautinei žmogaus teisių konferencijai Leningradas – Vilnius

ŠVEICARIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖ
LITAUISCHE GEMEINSCHAFT IN DER SCHWEIZ
COMMUNAUTÉ LITJANIENNE EN SUISSE
N.Prielaida, 34 Av Weber, 1205 Geneve
Tel. 022/735.39.78

Ženeva, 1990.XII.31d.

Gerbiamas ponas Žurečas,

BATUN'o prašymu siunčiu Jums susipažinti Žmogaus Teisių Komisijos, pavasario Sesijos 29 sausio - 9 kovo, darbų laikinąją programą.

Aš pats dalyvauju toje konferencijoje kaipo Tarpt. Laisvųjų Žurnalistų Federacijos delegatas ir turėsiu progos bendradarbiauti su BATUN'o atstovais iš J.A.V.

Prašau priimti šią progą, mūsų geriausius sveikinimus ir linkėjimus.

Su pagarba.

PRIELAIDA

TO UNITED NATION COMMISSION OF HUMAN RIGHTS

47 th Session, Geneva, Switzerland 1991

MEMORANDUM IN SUPPORT OF THE RIGHT OF THE REPUBLIC OF ESTONIA, THE REPUBLIC OF LATVIA AND THE REPUBLIC OF LITHUANIA TO SELF-DETERMINATION

INTRODUCTION

The Baltic states: Estonia, Latvia and Lithuania, were occupied by Soviet military forces in June, 1940 pursuant to the terras of the secret protocols to the Treaty of Non-Aggression concluded between the Union of Soviet Socialist Republics and the German Reich on August 23, 1939. In March and May, 1990, the freely-elected legislatures of the Baltic states declared the re-establishment of that state independence lost in 1940 as a result of the invasion of Soviet armed forces. In light of the January, 1991 massacre of Baltic civilians and Baltic defense force personnel in Latvia and Lithuania; the continuing abduction of young Baltic men by Soviet army detachments; and the refusal of the Soviet Government to enter into constructive negotiations with the Baltic states in order to resolve Baltic-Soviet differences peacefully, the Baltic states request the member states of the United Nations Commission on Human Rights to: (1) support the passage of a resolution affirming the Baltic States' right to self-determination and urging the Soviet Union to terminate its occupation of Estonia, Latvia and Lithuania; and (2) appoint a special rapporteur to investigate the on-going Soviet violation of the human rights of the peoples of the Baltic states.

In support of the Baltic states' request in this regard, the Baltic republics submit this Memorandum as evidence of the Baltic states' legal and political right to self-determination and independence.

THE DOCTRINE OF SELF-DETERMINATION AND INDEPENDENCE OF THE BALTIC STATES 1918-1920

World War I has been referred to as the war of self-determination. Indeed, by early 1918 the re-establishment of Poland and the creation of other democratic eastern European nation states on the basis of the right of peoples to self-determination had become an avowed aim of the allies - Britain, France, the United States, Italy, Romania and Serbia in their war with Germany, Austria-Hungary, Bulgaria, and the Ottoman Empire.

Among the foremost champions of self-determination as a legal right was United States President Woodrow Wilson. In his address to Congress of February 11, 1918, Wilson outlined four principal requirements for a just and lasting peace in Europe:

"First, that each part of the final settlement must be based upon the essential justice of that particular case and upon such adjustments as are most likely to bring a peace that will be permanent;

Second, that peoples and provinces are not to be bartered away from sovereignty to sovereignty as if they were mere chattels and pawns in a game, even the great game, now forever discredited, of the balance of power;

Third, every territorial settlement involved in this war must be made in the interest and for the benefit of the populations concerned, and not as a part of any mere adjustment or compromise of claims amongst rival states; and

Fourth, that all well-defined national aspirations shall be accorded the utmost satisfaction that can be accorded them without introducing new or perpetuating old elements of discord or antagonism that would be likely in time to break the peace of Europe and consequently of the

world."

The Public Papers of Woodrow Wilson, 182-183 (R. Baker and W. Dodd eds. 1927)

Wilson's demands that the peoples of Europe have a voice in the determination of their political futures was echoed by the leaders of France, Britain and Russia and Germany. Thus, on January 11, 1918, French Foreign Minister Stephen Pichon declared that among the three French conditions for a just and lasting peace was "un reglement territorial .. base sur le droit des peuples a disposer d'eux-memes." Similarly, on April 10, 1917, the Russian Prime Minister, Prince Lvov, declared that Russia repudiated its domination of other nations, proclaimed autonomy for Estonia and Poland, and called for "a stable peace on the basis of the self-determination of peoples."

On November 8, 1917, the newly formed Soviet Bolshevik Government issued its "Declaration of Peace" which called for:

"[A]n immediate peace without annexation ... and with indemnities. By annexation or seizure of foreign territory, the government in accordance with the legal concept of democracy in general and of the working class in particular, understands any incorporation of a small and weak nationality by a large and powerful state without a clear, definite and voluntary expression of agreement and desire by the weak nationality regardless of the time when such forcible incorporation took place, regardless also of how backward is the nation forcibly attached or forcibly detained within the frontiers of the larger state, and finally, regardless of whether or not this large nation is located in Europe or in distant lands beyond the seas.

If any nation whatsoever is detained by force within the boundaries of a certain state and if that nation, contrary to its expressed desire - whether such desire is made manifest to the press, national assemblies, in parties' decisions, or in protest and uprising against national oppression - is not given the right to determine the form of its state life by free voting and completely free from the presence of the troops of the annexing or foreign state, and without the least pressure, then the adjunction of that nation by the stronger state is annexation, i.e., seizure by force and violence."

REPRINTED IN M. LASERSON, THE DEVELOPMENT OF SOVIET FOREIGN POLICY IN EUROPE 1917-1942. AT 10 (1943)

One week after the "Declaration of Peace", the Soviet Government issued its "Declaration of Rights of the Peoples of Russia." In this latter proclamation, signed by Lenin in his capacity as Chairman of the Council of the Peoples' Commissars, and Stalin, in his capacity of Peoples' Commissar for Nationalities' Affairs, the Soviet Government declared:

"The Congress of Soviets has proclaimed in June of this year the right of Russia's nationalities to free self-determination. The Second Congress of Soviets has confirmed more categorically and determined this inalienable right of Russia's nationalities.

The Council of Peoples' Commissars, executing the will of those Congresses, has decided to lay down as a foundation of its policy toward the problem of Russia's nationalities, the following principles:

1.The equality and sovereignty of Russia's nationalities;

2.The right of Russia's nationalities to free self-determination up to seceding and the organization of an independent state." Id. at 11. (emphasis supplied)

Soviet Russia's declaration with respect to the rights of captive nations was echoed by the leaders of the German Reich. On November 29, 1917, the day Trostsky announced the German acceptance of Bolshevik peace initiatives, German chancellor von Hertling declared in the name of Germany a recognition of the right of Lithuania, Poland and Courland to exercise self-determination.

The nearly universal embrace accorded the doctrine of self-determination by the Allied Leaders, Germany, and the Bolshevik regime was not ignored by the peoples of the march lands

of east-central Europe or their leaders. For the Estonians, Latvians, Finns, Czechs, Slovaks, Slovenes and Croatians, the right to freely decide their respective national destinies meant an opportunity to throw-off more than two centuries of oppressive Russian, Baltic-German, or Austro-Hungarian rule. For the Lithuanians, Poles and Bessarabians, self-determination meant restoration of independent

states forcibly annexed by the Russian armies of Catherine II and her successors.

Thus, on December 6, 1917, the Finnish parliament declared Finland's independence of Russia. On February 24, 1918, as German troops began to occupy Estonia following the break-down of German-Soviet peace talks at Brest-Litovsk, the Estonian National Council proclaimed the independence of Estonia and a Provisional National Government was formed under the leadership of Prime Minister Konstantin Pats. Lithuania had been occupied by the German army since 1916, but the nation's leaders were determined to obtain international recognition of their right to independence and on February 16, 1918, members of the provisional Lithuanian assembly, meeting in Vilnius, declared the re-establishment of the Lithuanian state on the basis of its de jure continuity since the Russian annexation of 1795, and the severing of all ties with other peoples and nations.

Latvia had been divided by the armies of Germany and Russia throughout most of the World War and therefore it was not until November 18, 1918, following the abdication of Kaiser Wilhelm II, and the decomposition of the German armed forces, that representatives of all major regions of the Latvian nation could meet together and proclaim Latvia's independence. The Latvian proclamation, made by Vice-President Gustav Zemgals, declared: "Latvia, united in its ethnographic limits, is a self-governing, independent, democratic republic, whose constitution and relations with foreign states shall be in the near future specifically defined by a Constituent Assembly convoked on the basis of direct, equal, secret and proportional suffrage for both sexes."

The independence of the Baltic states and Finland was paralleled by events in Poland and the Romanian province of Bessarabia, which had been taken by Czarist Russia from Romania during the nineteenth century. On January 24, 1918, the people of Bessarabia declared themselves independent as the Democratic Moldavian Republic of Bessarabia, and on March 27, 1918, the independent Bessarabian state voted to unite with the Kingdom of Romania.

In Poland, the founder of the Polish army in World War I, Jozef Pilsudski, returned to Warsaw on November 10, 1918, from the Germany city of Magdeburg where he had been imprisoned. On November 11, Pilsudski was appointed Commander-in-Chief of the Polish army, and asked by the Regency Council to form a national government. On November 16, foreign governments were informed that the Polish state, like that of Lithuania, had been reborn on the basis of the state's de jure continuity since the time of the final partition of Poland in 1795.

The declarations of independence by the newly-constituted east-central European states bolstered the population's morale, but it did little to halt the rampage of Baltic-German armies and Bolshevik legions who blithely ignored the solemn commitments to self-determination made the previous year by Soviet and German leaders.

Estonia and Latvia were invaded by Bolshevik forces in late 1917, only to find their eastern enemies driven out in turn by German armies intent on annexing both nations to the Reich. Shortly after the collapse of Imperial Germany on November 11, 1918, the Soviets once again invaded Estonia and Latvia. The Estonians, however, were well organized and with the assistance of Finnish volunteers and British war material and logistical support, the Bolshevik forces were driven back into Russia. On May 28, 1919, Estonia's army captured Pskov and secured the nation's eastern frontier. Turning its attention southward, Estonia's army, under the command of the brilliant young general Johannes Laidoner, came to the assistance of the Latvian forces battling the Bolsheviks in Latgale and German Landeswehr battalions operating in Courland and Livonia under the command of General Riidiger von der Goltz. After months of heavy fighting the Germans were decisively defeated on June 22, 1919, at the northern Latvian

city of Cesis by combined Estonian-Latvian forces.

While Estonia was able to sign an armistice with Soviet Russia on December 19, 1919, Latvia continued to battle the Red Army in her eastern territories. Indeed, the Estonian armistice prompted the Soviet regime to concentrate its potentially overwhelming forces against the Latvian units to the south. Faced with this precarious situation, Latvia appealed to her fellow-sufferer from Bolshevik aggression, Poland, and Marshal Pilsudski promptly ordered 20,000 Polish troops to come to the aid of the 100,000 Latvians in the field. On January 3, 1920, Polish forces under the command of General Rydz-Smygly stormed the key fortress city of Daugavpils, which fell two days later. By January 20, 1920, not a Bolshevik soldier remained on Latvian territory. On February 1, 1920, Latvian representatives concluded an armistice with Soviet Russia. In Lithuania, occupation by Germany came to an end on November 11, 1918 with the collapse of the Kaiser's government in Berlin. Simultaneously, Augustinas Voldemaras formed the first independent Lithuanian government since the eighteenth century. A Ministry of National Defense was created on November 23, and an appeal published for volunteers to enlist in a national army.

As was the case in its northern neighbors, Lithuania soon felt the full force of a Bolshevik invasion from the east and the Lithuanian government hastily left Vilnius to seek refuge in the ancient city of Kaunas. On January 5, 1919, Vilnius was occupied by Bolshevik forces.

The Soviet aims in invading Lithuania were made clear in an Izvestia editorial of December 25, 1918:

"Estonia, Latvia and Lithuania are directly on the road from Russia to Western Europe and are therefore a hindrance to our revolution, because they separate Soviet Russia from revolutionary Germany ... This separating wall has to be destroyed. The Russian Red Proletariat should find an opportunity to influence the revolution in Germany. The conquest of the Baltic sea would make it possible for Soviet Russia to agitate in favor of the social revolution in the Scandinavian countries so that the Baltic Sea would be transformed into the Sea of Social Revolution."

A. Bilmanis, A History of Latvia 110 (1951)

Relying on volunteer troops and guerilla units, the newly-created Lithuanian armed forces stopped the Soviet advance before it reached Kaunas, and by February, 1919, the front lines had stabilized. In mid-March the Lithuanians began to push the Soviets eastward, and on April 19th Polish forces hit the Soviet left flank and pushed on to capture Vilnius. By August, 1919, the Red Army had been driven into a narrow sector in the northeast part of Lithuania and were finally driven out of Lithuanian territory in October. Not long after the Bolshevik defeat, another army invaded Lithuania from the north, these forces being under the command of the former Czarist general Bermondt-Avalov and units of von der Goltz's Landeswehr. Although defeated in Latvia, the combined Baltic German - White Russian Army intended to subdue Lithuania and use it as a base for attacks against the Bolsheviks. The combined forces of Bermondt-Avalov and von der Goltz were finally defeated at the battle of Radviliskis in north-central Lithuania in November, 1919.

The decisive defeat of the Bolshevik armies, and the courage and determination of the Baltic troops and civilian population to preserve Baltic independence soon forced Soviet-Russia to negotiate peace treaties with its western neighbors. On February 2, 1920, a Treaty of Peace was signed by Soviet Russia with Estonia at the famed university city of Tartu; a similar treaty was signed by the Soviet state with Lithuania in Moscow on July 12, 1920, and with Latvia in Riga, on August 11, 1920. Other treaties were signed during this period by Soviet Russia with Finland, Poland, and Romania and served to confirm Finland's rights to Karelia and Petsamo, Poland's rights to Galicia, Volhynia and Podholia, and Romania's right to Bessarabia and Bukovina.

The Baltic peace treaties are historically and politically significant in that they formally terminated a state of war between Soviet-Russia and the Baltic states, and laid the foundation

for a period of political and economic independence. But the treaties also possess an important legal dimension for they clearly indicate that the resulting de jure Bolshevik recognition of Baltic independence was based on the legal right of self-determination of peoples. Thus,

Article 2 of the Latvian-Soviet Peace Treaty states:

"By virtue of the principle proclaimed by the Federal Socialist Republic of the Russian Soviets, which established the right of self-determination for all nations, even to the point of total separation from the states with which they have been incorporated, and in view of the desire expressed by the Latvian people to possess an independent national existence, Russia unreservedly recognizes the independence, self-subsistence and sovereignty of the Latvian State and voluntarily and for eternal times renounces all sovereign rights over the Latvian people and territory which formerly belonged to Russia under the then existing constitutional law as well as under international treaties' which, in the sense here indicated, shall in the future cease to be valid. The previous status of subjection of Latvia to Russia shall not entail any obligation towards Russia on the part of the Latvian people or territory."

See Treaty of Peace, August 11, 1920, Latvia-Russia, 2 League of Nations Treaty Series 122 (hereinafter cited as L.N.T.S.)

Thus did the Soviet Union clearly and voluntarily acknowledge the international obligation to recognize the de jure independence of the Latvian state. Simultaneously, this act denounced those former treaties by which Russia had gradually annexed the old Latvian provinces: the Treaty of Nystadt of 1721, whereby Livonia, or 35 percent of modern Latvia, was taken from Sweden; the Treaty of Poland, 1772, the First Partition, annexing Latgale (24 percent of Latvia); and the Treaty of 1795 wherein the German nobles of Courland laid the province at the feet of Catherine II of Russia.

Article 3 of the Latvian-Soviet Peace Treaty settled the border of Latvia and Russia along strict ethnographical lines. Other sections of the Treaty provided for the repatriation of Latvian refugees; the restitution of deposits, personal property and archives sent to Russia during the World War; and Soviet compensation for war losses. An advance payment of four million rubles was the first and last installment on reparations which the Latvian government was to receive from the Soviet Union.

Similar recognition of the right of the Baltic peoples to independence on the basis of the doctrine of self-determination is found in the preambles to the Lithuanian, Estonian and Polish peace treaties. Thus, the Lithuanian-Soviet treaty declares:

"Proceeding from the right, proclaimed by the Russian Socialist Federated Soviet Republic of all nations to free self-determination up to their complete separation from the state into the composition of which they enter, Russia recognizes without reservation the sovereign rights and independence of the Lithuanian State, with all the juridical consequences arising from such recognition; and voluntarily and for all time abandons all the sovereign rights of Russia over the Lithuanian people and their territory."

See Treaty of Peace, Lithuania-Russia, July 12, 1920, 3 L.N.T.S. 122

THE BALTIC STATES AND THE LEAGUE OF NATIONS

As already noted, the Republics of Estonia, Latvia and Lithuania joined the League of Nations in 1921. As a result of repeated Soviet and German invasion between 1914 and 1920, the newly-elected Baltic governments were determined to solidify the territorial and international juridical order consecrated by the Peace Treaty of Versailles and later embodied in the League of Nations Covenant.

The preamble to the Covenant set forth the League's main purposes:

"The High Contracting Parties, in order to promote international co-operation and to achieve international peace and security by the acceptance of obligations not to resort to war, by the prescription of open, just and honourable relations between nations, by the firm establishment of the understandings of international law as the actual rule of conduct among Governments, and by the maintenance of justice and a scrupulous respect for all treaty obligations in the dealings of organized peoples with one another, agree to the Covenant of the League of Nations."

Clearly, the main purposes of the League were the preservation of international peace and security and the promotion of international co-operation. The avoidance of war by the peaceful I settlement of international disputes therefore became one of the most important tasks of the League. The Covenant of the League also marked an important advance in the matter of settlement of disputes by collective action. Thus, unlike the earlier Hague Convention relating to mediation and good offices, the Covenant accepted the principle of the right and duty of the League assist the parties - and, more generally, to take action - with respect to the settlement of disputes. Members of the League therefore bound themselves not to resort to war before submitting their disputes to the procedures outlined in the Covenant. They also accepted the obligation to act upon the recommendation of the League Council or League Assembly to the extent of not waging war against an opponent accepting the recommendations of these League organs.

By Article 10 of the Covenant the Member States of the League agreed to "respect and preserve against external aggression the territorial integrity and existing political independence of all members of the League." Article 10 thus constituted a binding legal guarantee concerning external aggression against territorial integrity and existing political independence of the League's Member States, including Latvia, Lithuania and Estonia.

In spite of the safeguards present in the League of Nations Covenant, the Baltic states realized their geographical vulnerability to aggression and therefore exerted all possible effort to I support the workings of the League of Nations in order to bring peace to the world by the development of systems and formulas for universal disarmament, collective security, and international cooperation.

The Baltic states' fear of a resurgence of militarism and their desire to thwart it was indicated as early as 1921. Acting pursuant to a recommendation of the Council of the League, Estonia and Latvia joined Germany, Finland, Great Britain, Italy, Poland and Sweden in signing the Aaland Convention. The Convention provided for the permanent neutralization of the Aaland Islands in the Baltic Sea so that they might never become "a cause of danger from the military point of view."

In 1923, Latvia and Estonia concluded a political and military treaty in which they undertook to achieve a peaceful policy towards all nations (especially their neighbors); to pursue a mutual and concerted course in international relations; to provide armed aid in the event of attack; and finally, not to conclude an alliance with a third party without consent from the other. That same year, representatives of Finland, Poland, Estonia and Latvia met at Riga to consider the application of the principles of the Washington Naval Conference of 1922 to the eastern coast of the Baltic. The four countries agreed to support proposals at Geneva for armament reduction, together with a Treaty of Mutual Guaranty. In May 1924, Lithuania agreed to join its two Baltic neighbors in forming a common foreign policy.

BALTIC-SOVIET AGREEMENTS FOR THE PEACEFUL SETTLEMENT OF DISPUTES 1926-1940

Throughout the early 1920's, all three Baltic States evinced a fear of Soviet Russia. The revolutionary nature of the Soviet Government and its professed claim of spreading revolution abroad affected the geopolitics of the new East European States. These fears were heightened by an attempted Communist coup in Tallinn, Estonia, in 1924. Later in the decade, however, there was a shift in emphasis in Soviet policy from the advocacy of immediate world revolution to an orientation centered upon the development of Soviet Russia as a socialist state. The expulsion of Leon Trotsky in 1927, and Stalin's emphasis on the success of the first five-year economic plan, led Russia to gradually revert to a policy of greater engagement in European affairs and reliance on traditional diplomacy to achieve the peace and security necessary for the consolidation of Communist rule.

In August 1928, the Kremlin responded to a French invitation to sign the Treaty of Paris (Kellogg-Briand Pact) on the renunciation of war. Apparently not willing to rely solely upon Western guarantees, the Soviet Government, before final ratification of the pact, moved to promote a protocol in which its border states would agree to regional application of the treaty's principles. The Lithuanian Government accepted the protocol's language, and recommended to the Estonian and Latvian Governments that they also adhere. Poland and Romania, suspicious at first, later announced their acceptance. Estonia and Latvia signed the protocol in February 1929 after their respective Parliaments had given approval.

The Soviet Union also had concerns about the stability and security of its western borders. This caused the Soviet Government to pursue a diplomatic course designed to strengthen those states along its frontier. Treaties with its neighbors were signed embodying three major principles: nonintervention, nonaggression and neutrality. On September 28, 1926, such a Lithuanian-Soviet Treaty of Nonaggression was signed at Moscow. See Treaty of Non-Aggression, September 28, 1926, Lithuania-U.S.S.R., 60 L.N.T.S. 145.

The Lithuanian-Soviet Treaty declared:

The President of the Lithuanian Republic, of the one part, and the Central Executive Committee of the U.S.S.R., of the other part, being convinced that the interests of the Lithuanian people and the peoples of the U.S.S.R. demand constant cooperation based on mutual confidence, have agreed, in order to contribute to the best of their ability to the maintenance of universal peace, to conclude a treaty with a view to strengthening the friendly relations existing between them ....

Article 1.

The relations between the Union of Socialist Soviet Republics and the Lithuanian Republic shall continue to be based on the Treaty of Peace between Lithuania and Russia, concluded at Moscow on July 12, 1920, all the provisions of which shall retain their force and inviolability.

Article 2.

The Lithuanian Republic and the Union of Soviet Socialist Republics undertake to respect in all circumstances each other's sovereignty and territorial integrity and inviolability.

Article 3.

Each of the two Contracting Parties undertakes to refrain from any act of aggression whatsoever against the other Party.

Should one of the Contracting Parties, despite its peaceful attitude, be attacked by one of several third Powers, the other Contracting Party undertakes not to support the said third Power or Powers against the Contracting Party attacked.

With respect to peaceful resolution of any dispute between the parties, Article 5 of the Treaty declared that "should a dispute arise .. . the Contracting Parties undertake to appoint conciliation commissions, if it should not prove possible to settle the dispute by diplomatic means."

In light of events occurring in 1939-40, this pact of nonaggression has particular importance. By the terms of the treaty it is clear that Lithuanian independence was reaffirmed and] that both

contracting parties undertook engagements of nonaggression against the other. Lithuanian sovereignty was, therefore, given further support, both moral and legal, and Lithuanian] security against a Soviet attack became fixed in international law. On April 4, 1934, the Lithuanian and Soviet Governments agreed to extend their 1926 nonaggression treaty until December 31, 1945. See Protocol Renewing the Treaty of Non-Aggression of Sept. 28, 1926, Apr. 4, 1934, Lithuania-U.S.S.R., 186 L.N.T.S. 267.

Etonia and Latvia were not enthusiastic about the Lithuanian-Soviet treaty, but nevertheless continued their negotiations with Moscow. It was not until 1932 that Baltic confidence in Soviet good faith was sufficient to place complete reliance upon instruments of nonaggression. On February 5, 1932, Latvian and Soviet representatives signed a Treaty of Nonaggression at Riga which was to remain in force until December 31, 1945. See Treaty of Non-Aggression, February 5, 1932, Latvia-U.S.S.R., 148 L.N.T.S. 123.

The Latvian-Soviet Treaty stated in pertinent part:

THE PRESIDENT OF THE LATVIAN REPUBLIC AND THE CENTRAL EXECUTIVE COMMITTEE OF THE UNION OF SOVIET SOCIALIST REPUBLICS

Having in view the Peace Treaty concluded on August 11th, 1920, between Latvia and the Russian Socialist Republic, the effect of which extends to the entire territory of the Union of Soviet Socialist Republics, and all the provisions of which remain invariably and permanently the firm foundation of the relations between the High Contracting Parties;

Being convinced that it is in the interests of both High Contracting Parties to adopt certain provisions which may contribute to the development and consolidation of the friendly relations between two States;

Being firmly resolved to respect mutually and unreservedly each other's sovereignty, political independence, territorial integrity and inviolability;

Being guided by the desire to contribute to the consolidation of world peace;

Declaring that none of the obligations so far assumed by either of the Parties hinders the peaceful development of their mutual relations or is incompatible with the present Treaty ....

Article 1.

Each of the High Contracting Parties undertakes to refrain from any action of aggression directed against the other, and also from any acts of violence directed against the territorial integrity or political security of the other Party, or to any treaties, conventions, or agreements aiming at any economic or financial boycott of either of the Contracting Parties.

With respect to the peaceful resolution of disputes between the Parties, Article 4 of the Latvian-Soviet Treaty declared:

In view of the obligations assumed in the present Treaty, the High Contracting Parties undertake to submit all disputes, whatever their kind or origin, which may arise between them after the signature of the present Treaty and which cannot be settled within a reasonable period by ordinary diplomatic procedure of conciliation in a joint conciliation commission of which the composition, powers, and procedure are to be fixed by a special Convention which the two Parties undertake to conclude as early as possible, and which shall come into force at the same time as the present Treaty.

On May 4, 1932, Estonia signed a similar Treaty of Nonaggression with Moscow. Treaty of Non-Aggression and Peaceful Settlement

of Disputes, Estonia-U.S.S.R., May 4, 1932, 131 L.N.T.S. 305. The preamble to the Treaty

specifically notes the desire of the Estonian Government and the Government of the U.S.S.R. to supplement and define, their mutual relations with respect to the general international legal requirements set forth in the Treaty of Paris (Kellogg-Briand Pact) signed by both Estonia and the Soviet Union.

The Treaty declares in pertinent part:

Article 1.

Each of the High Contracting Parties guarantees to the other Party the inviolability of the existing frontiers between them, as defined by the Peace Treaty signed on February 2, 1920, and undertakes to refrain from any act of aggression or any violent measures directed against the integrity and inviolability of the territory or against the political independence of the other Contracting Party, whether such acts of aggression or such violent measures are undertaken separately or in conjunction with other Powers, with or without a declaration of war.

Article 2.

Each of the High Contracting Parties undertakes not to take part in political agreements manifestly directed in an aggressive sense against the other Party, nor in coalitions of the same nature having as their object to subject the other Party to an economic or financial boycott.

Article 3.

The obligations mentioned in the preceding Articles of the present Treaty shall in no case affect or modify the rights and international obligations devolving on the High Contracting Parties from treaties concluded or obligations assumed prior to the entry into force of the present Treaty, so far as the said rights and obligations contain no elements of aggression within the meaning of the present Treaty.

Article 4.

Taking into consideration the obligations assumed in virtue of the present Treaty, the High Contracting Parties undertake to submit all disputes, whatever their nature or origin, which may arise between them subsequent to the coming into force of the present Treaty, and which it may not have been possible to settle within a reasonable time through the ordinary diplomatic channel, to a procedure of conciliation in a mixed Conciliation Commission, whose composition, powers, and procedure shall be fixed by a separate Convention, which the two Parties undertake to conclude within the shortest possible time, and which shall come into force simultaneously with the present Treaty.

As is the case with the Lithuanian-Soviet and Latvian-Soviet nonaggression treaties, the Estonian-Soviet nonaggression treaty reaffirmed the validity of the Estonian-Soviet Peace Treaty of 1920 and such Peace Treaty's recognition of Estonian independence. Moreover, the nonaggression treaty bound the U.S.S.R. to refrain from any aggressive act or "violent measure" directed against Estonia's territory or political independence.

Both Baltic nations now received the same basis international legal guarantees of their frontiers as Lithuania had received in 1926. In addition, both Estonia and Latvia signed a Convention for Conciliation of Disputes with the Soviet Union later that year. Conciliation Convention, June 16, 1932. Estonia-U.S.S.R., 131 L.N.T.S. 309; Conciliation Convention, June 18, 1932, Latvia-U.S.S.R., 148 L.N.T.S. 129. The Conventions were adopted pursuant to Article 4 of the Non-aggression Treaties and called for a abilateral commission designed to "elucidate disputed questions and to propose to both governments the interpretation or the bases of conciliation which it shall deem to be equitable and on which it shall recommend them to reach an agreement by the diplomatic channel."

Estonia, Latvia and Lithuania also agreed to sign the so-called "Litvinov Conventions." These "Conventions for the Definition of Aggression" were successfully concluded on behalf of the Soviet Government by Soviet Foreign Commissar Maxim Litvinov 1933 after months of negotiations. The first Convention was signed on July 3, 1933, by Afghanistan, Estonia,

Latvia, Poland, the U.S.S.R., Romania and Turkey. The second was signed the following day by Czechoslovakia, Yugoslavia and, again, by Romania and Turkey. On July 5, 1933 Lithuania signed the Convention with the U.S.S.R. Convention of July 3, 1933, 147 L.N.T.S. 69. The text of the two Conventions is virtually identical. The Convention for the Definition of Aggression of July 3, 1933 declared:

Article 1.

Each of the High Contracting Parties undertakes to accept in its relations with each of the other Parties, from the date of the entry into force of the present Convention, the definition of aggression as explained in the report, dated May 24, 1933, of the [League of Nations] Committee on Security Questions (Politis Report) to the Conference for Reduction and Limitation of Armaments, which report was made in consequence of the Soviet delegation's proposal.

Article 2.

Accordingly, the aggressor in an international conflict shall, subject to the agreements in force between the parties to the dispute, be considered to be that State which is the first to commit any of the following actions:

1. Declaration of war upon another State;

2. Invasion by its armed forces, with or without a declaration of war, of the territory of another State;

3. Attacks by its land, naval or air forces, with or without a declaration of war, on the territory, vessels or aircraft of another State;

4. Naval blockade of the coasts or ports of another State;

5. Provision of support to armed bands formed in its territory which have invaded the territory of another State, or refusal, notwithstanding the request of the invaded State, to take, in its own territory, all the measures in its power to deprive those bands of all assistance and protection.

Article 3.

No political, military, economic or other consideration may serve as an excuse or justification for the aggression referred to in Article 2. The Annex to Article 3 of the Conventions was worded as follows:

The High Contracting Parties . . .

Desiring, subject to the express reservation that the absolute validity of the rule laid down in Article 3 of that Convention shall be in no way restricted, to furnish certain indications for determining the aggressor, Declare that no act of aggression within the meaning of Article 2 of that Convention can be justified on either of the following grounds, among others:

A.The internal condition of a State:

E.g., its political, economic or social structure; alleged defects in its administration; disturbances due to strikes, revolutions, counter-revolutions or civil war.

B.The international conduct of a State:

E.g., the violation or threatened violation of the material or moral rights of interests in a foreign State or its nationals; the rupture of diplomatic or economic relations; economic or financial boycotts; disputes relating to economic, financial or other obligations towards foreign States; frontier incidents not forming any of the cases of aggression specified in article 2.

The High Contracting Parties further agree to recognize that the present Convention can never legitimate any violation of international law that may be implied in the circumstances comprised in the above list.

In light if the use of Soviet armed force against the Baltic states in 1940 and in 1990 and 1991, the Litvinov Conventions clearly indicate the aggressive and illegal nature of such Soviet actions.

The rejection by Germany of a Soviet offer to guarantee Baltic sovereignty and independence, and rising European tensions in the mid-1930's, brought the three Baltic nations even closer together economically, militarily and politically. On September 12, 1934, a treaty of understanding

and cooperation was signed at Geneva which created a Baltic entente dedicated to economic interdependence and a united foreign policy of absolute neutrality. Baltic fears of a second European conflagration were exacerbated by the Italian invasion of Ethiopia, the Austrian anschluss, and Hitler's annexation of Czechoslovakia.

At the Fourth Annual Conference of the Baltic Entente, the Estonian Foreign Minister declared:

The chief object of our meetings is the consolidation of peace, but today peace seems farther off than at the time of our first conference. During the recent international conflicts, the League of Nations has shown itself powerless and has thus lost the best part of its prestige and influence. The armaments race has begun again in all countries, the pre-war system of alliances is growing up, and mutual distrust between the nations is increasing day by day.

Despite these concerns, the Baltic states continued to reaffirm their faith in the League, demanded the equality of guarantees of security for all parts of Europe, and offered their cooperation in the construction of a general system of security. Throughout this period, Soviet-Baltic relations remained reasonably good. In June 1937, Foreign Commissar Litvinov used the Moscow visit of Latvian statesman Wilhelms Munters as an occasion to reassure the Baltic States of continued Soviet friendship. Alluding to seventeen years of good relations between Soviet Russiia and Latvia, Litvinov declared: "Latvia's geographical position is such that the U.S.S.R. cannot help being interested in the maintenance of her complete independence."

SOVIET INVASION AND INCORPORATION OF THE BALTIC STATES

In March 1939, Germany seized that part of the territory of the Czechoslovak Republic which had not annexed in 1938, as well as the Lithuanian port of Memel. The German aggression prompted the Western democracies to initiate talks with the Soviet Union in order to achieve a mutually satisfactory security agreement. An agreement was also sought with Poland so as to guarantee its frontiers. While Western diplomatic discussions with the U.S.S.R continued the Government of Germany offered the Soviet Union a Non-aggression Pact with certain confidential protocols in which the German Government agreed to the U.S.S.R.'s annexation of the Baltic states, Bessarabia and Bukovina, eastern Poland and the Finnish territory of Karelia. With reference to the Baltic states, paragraph one of the Nazi-Soviet protocol stated: "In the event of a territorial and political rearrangement in the areas belonging to the Baltic states (Finland, Estonia, Latvia, Lithuania), the northern boundary of Lithuania shall represent the boundary of the spheres of influence of Germany and the U.S.S.R." For the Soviet Union, the Pact with Hitler represented a disavowal of the principles underlying every major international agreement it had entered into since the Bolshevik Revolution in 1917. Indeed, if the Baltic states had any illusions of maintaining 'absolute neutrality,' they would have been quickly dispelled had they been witnesses to the Ribbentrop-Molotov conversations. By the terms of the protocol all obstacles, save one, had now been removed to made clear the way for final Soviet conquest of the Baltic states.

The invasion of Poland occurred on September 1, 1939, and on September 18, the Soviet Union began its diplomatic offensive against Estonia. The Soviet new agency Tass alleged that a Polish submarine had taken refuge in Estonian naval bases. According to Tass, the Polish submarine had done so "with the connivance of the ruling circles"; an allegation Estonia quickly denied. On September 25, Stalin informed Berlin that with German consent -which was forthwith granted - he would proceed to "solve the problem of the Baltic countries." By September 23, increased detachments of Red Army troops had been concentrated along the Estonian border. On September 27, Estonian Foreign Minister Karl Selter went to Moscow where he was presented with Soviet demands for a Soviet-Estonian "mutual assistance" pact. In a meeting at the Soviet foreign

office, Selter was curtly told: "There will be no preliminary conversations. You have the Soviet proposal and there can by only one answer: Yes or no. Molotov will receive you this evening and you must be ready with the answer. " Molotov received the Estonian Foreign Minister and in the presence of Stalin confirmed the Soviet demands. The following day, September 28, the Pact was signed by Molotov and Foreign Minister Selter. Pact of Mutual Assistance, Sept. 28, 1939, Estonia-U.S.S.R., 198 L.H.T.S. 227.

By the terms of this agreement, Estonia was compelled to hand over to the Soviet Union naval and air bases on Estonian territory and to provide for a garrison of some 25,000 Soviet troops. In Article 5, the Soviet Government renounced any intention of compromising Estonian sovereignty, stating specifically that "[t]he enforcement of the present Pact shall in no way impair the sovereign rights of the Contracting Parties nor, more especially, their economic system or political structure."

The Soviet press gave wide coverage to this alleged self-denying clause, pointing to it as proof of Soviet belief in the principles of independence and national self-determination. On this point, "Bolshevik", the leading Soviet party journal, commented:

Aggression and the desire to oppress small nations are alien to the spirit of the U.S.S.R. The Soviet people is [sic] interested in lasting peace and in fraternal collaboration. This can be realized only if it is based on mutual trust and the principle of noninterference in each other's internal affairs. Because it respects the sovereignty of other states, the Soviet Union does not interfere in their internal affairs.

The Kremlin turned next to Latvia after exercising hegemony over Estonia. Although Latvian Foreign Minister Wilhelms Munters was received more warmly than his Estonian counterpart, the results of his talks with Molotov and Stalin were the same. On October 5 a Latvian-Soviet agreement was signed which repeated word-for-word the terms of the Estonian-Soviet Pact. Pact of Mutual Assistance,

October 5, 1939, Latvia-U.S.S.R., 198 L.N.T.S. 381. On October 30, 30,000 Soviet troops entered Latvia and occupied army bases in Liepaja and Ventspils, naval facilities and several airfields. 0n October 10, a Pact was signed between the U.S.S.R. and Lithuania.

Although these pacts of "mutual" assistance were proclaimed by the Soviet Government as agreements between equals, and therefor legal under international law, their lack of legitimacy was clearly demonstrated by the force and intimidation which had been used and the obvious disregard of the free will of the Baltic peoples. Notwithstanding this demonstration of compulsion, the Soviet Government gave continued assurances that Baltic independence would not be impaired. In a speech delivered before an extraordinary session of the Supreme Soviet in October 1939, Foreign Commissar Molotov declared:

The pact with the Baltic states in no way imply the intrusion of the Soviet Union in the internal affairs of Estonia, Latvia, and Lithuania, as some foreign interests are trying to make believe .... These pacts are inspired by mutual respect for the political, social, and economic structure of the contracting parties and are designed to strengthen the basis for peaceful neighborly cooperation between our peoples. We stand for scrupulous and punctilious observance of pacts on a basis of complete reciprocity, and we declare that all nonsense about sovietizing the Baltic countries is only to the interest of our common enemies and of all anti-Soviet provocateurs.

Six months later, Molotov offered further Soviet assurances:

On the basis of a half year's experience, one can draw on a completely definite positive deduction about the treaties with the Baltic states. These treaties [have] contributed to the strengthening of the international position of the U.S.S.R., as well as of Estonia, Latvia, and Lithuania. Contrary to the fears of imperialistic circles inimical to the U.S.S.R. the political independence and independent policy of Estonia, Latvia, and Lithuania has not suffered [and] on the basis of these treaties one can expect the further amelioration of relations between the U.S.S.R. and the Baltic Republics. Despite these assurances, Soviet pressure on the Baltic states began to increase. The Soviet Legation in Riga began to distribute propaganda films, and a series

of sporadic strikes were initiated by Communist trade union members in Riga and Liepaja. These were unsuccessful in disrupting Latvia's economic and political life because Latvian workers withheld their support. On December 10, 1939, a Russian warship sunk an Estonian freighter in the Gulf of Finland. Soviet warships fired upon an Estonian airplane at Tallinn on February 2, 1940. On May 28, 1940, an article sharply critical of Estonia appeared in the Soviet paper Pravda;

A certain part of the Estonian intelligentsia regards the occupation of Norway and Denmark by the Germans as an aggression, as an enslavement of small nations. This part of the intelligentsia preaches a loyal attitude towards England and expresses its hatred of Germany and everything German. In commercial circles the opinion predominates that it was more profitable to trade with England than with Germany and that English goods are better than German. The newspaper Tallinna Post published a feuilleton on May 10 in which the bad quality of German goods was ridiculed. That section of the Estonian intelligentsia which is hostile to Germany spread rumors alleging that the friendship between Germany and the U.S.S.R. is unstable and will not last and that a war between the two States is inevitable. Some of the persons preaching such feelings are connected by various threads with the British and American Legations. The University of Tartu is also a place where pro-British propaganda is being carried on. The ruling circles of Estonia are trying to remain neutral with regard to the events in the west. The political figures neither condemn nor approve Germany's actions in their speeches. They try not to refer at all to the Soviet Union. No facts concerning the trade between Estonia and the U.S.S.R. are published. In all these precautions there transpires the endeavour to tone down and conceal from public opinion the role of the U.S.S.R. with regard to Estonia and Estonia's fear of England for her relations with the U.S.S.R. The Estonian press likewise tries to avoid awkward problems and emphasized its loyalty towards England.

Lithuania also felt increasing pressures from the East. On May 16, the Soviet paper Izvestia accused the Lithuanian Government of involvement in the disappearance of three Russian soldiers stationed in Lithuania. The Lithuanian Government presented a note to the Soviet Government three days later stating that two of the soldiers had returned to their bases and offering to set up a comission to investigate the whereabouts of the third. The Soviets offered no response to the note. On May 30, the Soviets repeated their charges of Lithuanian involvement in the soldiers' disappearance and accused the government of kidnapping and torturing the men. On June 6, Prime Minister Antanas Merkys traveled to Moscow to meet with Molotov. During the course of their meeting the following day, Molotov requested the resignations of the Lithuanian Minister of the Interior and the Director of the Security Department. On June 9, a second meeting was held at which Molotov denounced Lithuania for its participation in the Baltic entente and accused the Lithuanian Government of organizing a Baltic military alliance against the U.S.S.R. The Prime Minister denied that the purpose of the 1934 tripartite Baltic convention was anti-Soviet. He stated that there was no harm in such regional rapprochement. The following day, Molotov accused the Prime Minister himself of complicity in the "kidnappings" and it became clear that further Lithuanian concessions would only increase Moscow's demands.

On June 14, Molotov presented to the Lithuanian Minister of Foreign Affairs, at that time in Moscow, an ultimatum on the pretext that the Lithuanian police had kidnapped the three Soviet soldiers. The ultimatum accused the Lithuanian Government of entering into a secret military alliance with Estonia and Latvia in violation of Article 4 of the Soviet-Lithuanian pact of Mutual Assistance which had forbidden either nation to conclude "any alliance or to take part in coalitions directed against Contracting Parties."

An immediate emergency meeting of the Lithuanian Cabinet was held later that day. At 9 a.m. on June 15, 1940, Foreign Minister Urbsys transmitted the Lithuanian Government's acceptance of the demands to the Soviet Government. President Smetona left the country that morning and by evening huge military formations of Red Army troops had occupied Lithuania.

The following day, hundreds of Soviet tanks with strong artillery and mechanized infantry

support began assembling on the Latvian frontier. At 2 p.m. Molotov summoned the Latvian Minister to Moscow and handed him an ultimatum that required by answer by 8 P.M. Molotov stated that if a reply was not received by that hour Soviet troops would march into Latvia and put down all resistance. The Soviet Government made five principal charges against Latvia: (1) conclusion of a secret military alliance with Estonia and Lithuania; (2) failure to denounce the military alliance treaty with Estonia of November 1, 1923; (3) participation during 1939 and 1940 in two secret conferences of the foreign ministers of the Baltic states; (4) improvement of relations between the general staffs of Estonia and Lithuania, and (5) establishment of a special press organ of the Military Baltic Entente, La Revue Baltique.

An emergency session of the Latvian Cabinet was held to consider the ultimatum. As in Lithuania, there was sharp disagreement among the members of the Cabinet whether the Government should resist the Soviet demands with armed force or accept the ultimatum. The Minister of Foreign Affairs took the position that the ultimatum should be accepted because of Soviet threats to bomb all Latvian cities and the terrible loss of life which would ensue.

His argument prevailed and the Latvian Cabinet accepted the Soviet ultimatum. The following day, the first Red tank columns appeared at Riga. By nightfall, two hundred thousand Soviet troops had occupied the country.

On June 15, 1940, a commercial Estonian airliner on its way from Tallinn to Helsinki, Finland, was shot down without warning by two Soviet fighter planes over the sea north of Tallinn. Its crew and passengers were killed and the presence of a Soviet submarine at the scene lent strength to the report that the attack had been planned well in advance.

On June 16, the Soviet press agency Tass reported that the three Baltic nations had concluded a military alliance. At 2:30 p.m. Molotov handed to Estonian Ambassador Rei a demand for the replacement of the Estonian Cabinet and for admission of additional Soviet troops into Estonia. The Estonians were given eight and one-half hours to accept or reject the Kremlin's demands. That same afternoon, the Estonian Cabinet hurriedly gathered to consider the text of the ultimatum. As in Latvia and Lithuania, resistance was viewed a futile and Ambassador Rei transmitted the Government's compliance with Moscow's demands that evening. Soviet troops crossed the Estonian border in the early hours of June 17.

On June 21, 1940, according to Tass, "a spontaneous uprising of the working people," took place in every large borough of Estonia, Latvia, and Lithuania. According to one Western observer:

The slogans, distributed from the Soviet legations, were precisely identical everywhere. The processions, which nowhere had many participants, were invariable protected by Russian armoured cars and infantry on trucks with machine guns at the ready, following one another at intervals of 100 yards. Soldiers of the Russian engineering forces installed loud speakers and uniformed politruks (political instructors) of the Red Army stood beside the operators on the platforms.

Quoted in J. Swettenham, The Tragedy of the Baltic States 73 (1952)

New governments were installed in each of the Baltic states that evening and elections were announced for July 14 and July 15. The new regimes immediately proceeded to prohibit civil rights guaranteed to the citizens of the Baltic states by their constitutions. Free associations and labor unions were dissolved, newspapers closed, radio stations nationalized, police and soldiers disarmed, and mass meetings banned. The new directors of state security ordered the arrests of the leaders and active members of all non-Communist political parties.

On the night of July 11, over 2000 people were arrested in Lithuania alone. The President of Estonia, Konstantin Pats; the Chief of the Estonian General Staff, Johan Laidoner; ten of the eleven Estonian Cabinet members; sixty-eight of the ninety-six members of Parliament and seven of the members of the Estonian Supreme Court were arrested and deported. In Lithuania, the Prime Minister, Antanas Merkys; the Foreign Minister, Juozas Urbsys; twelve cabinet members and twenty-two other members of political parties were arrested and sent east in sealed railway

cars. In Latvia, a similar fate befell the President, Karlis Ulmanis; General Janis Balodis of the Latvian General Staff; twenty cabinet members and thirty-one members of Parliament.

On July 14 and 15, elections were held in all three Baltic states for "People's Assemblies," Voting was obligatory and only members of the "progressive" political parties were selected to run for office.

The new Estonian Assembly convened in Tallinn and proclaimed Estonia a Soviet Socialist Republic of July 21. The following day, the Chamber of Deputies agreed to "petition the Supreme Soviet of the U.S.S.R. to admit the Estonian Soviet Socialist Republic into the Soviet Union as a constituent republic . . . ." Similar resolutions were passed in the new Lithuanian and Latvian Parliaments. All private land, industrial enterprises, banks, mines and means of transportation were declared public property.

On August 3, 1940, the Supreme Soviet of the Soviet Union decided to "receive favorably the demand of the Lithuanian Diet and the admit the Soviet Socialist Republic of Lithuania into the Union." On August 5, Latvia was admitted as the fourteenth constituent Soviet Republic, and on August 6 Estonia was admitted to the U.S.S.R. as the fifteenth Soviet republic.

AN APPRAISAL OF THE LEGALITY OF THE SOVIET UNION'S ANNEXATION OF THE BALTIC STATES

The Soviet Union advanced five reasons for its occupation of the Baltic nations: (1) the Baltic states had entered into a secret anti-Soviet military alliance; (2) Estonia and Latvia had failed to denounce their military alliance of 1923; (3) the Baltic foreign ministers had participated in two secret conferences in 1939 and 1940; (4) the general staffs of the Baltic states had improved their relations; and (5) a press organ of the Military Baltic Entente, La Revue Baltique, was established. None of these reasons have withstood the test of history.

The Soviet charge that the three nations had entered into a secret military alliance was untrue. There was no alliance, secret or otherwise. The allegation could not be proven even after the Soviets had obtained access to the secret archives of the Baltic states after their complete subjugation. The Soviet Union must have known that the allegation was false because it has available, in addition to its own intelligence, all information known to the German authorities. A teletype memo sent by Dr. von Grundherr of he Political Division in Charge of Baltic Affairs in the German Foreign Office to German Foreign Minister von Ribbentrop on June 17, 1940, stated:

The assertion, now made by Russia, that Lithuania had joined the Estonian-Latvian military pact, is, according to information available here, without any foundation . . . . Since the conclusion of the Soviet Mutual Assistance pacts with the Baltic countries in September-October 1930, there has been no closer cooperation in an anti-Russian sense among the Baltic states. In view of the occupation of their countries by Soviet Russian troops, the three Baltic Governments were aware of the danger of such policy.

Quoted in Baltic States; A Study of their Origin and National Development: Their seizure and Incorporation into the U.S.S.R., 83 rd Congress, 2d Sess. 292 (Washington, D.C. 1954)

The Soviet charge that Latvia and Estonia did not denounce their mutual defensive alliance is curious. The Treaty was registered with the League of Nations and, therefore, universally known. The Soviet Union did not protest when the Treaty was ratified in 1924, and did not demand abrogation of the Treaty when Latvia and Estonia signed the Pact for Mutual Assistance with the Soviet Union in the Autumn of 1939.

The charge by the Soviets that secret conferences had occurred among the Foreign Ministers of the Baltic States was also untrue. Two conferences were held, one in December 1939 and another in March 1940, but they were part of a series of routine conferences among the Foreign

Ministers and were not secret. On June 17, 1940, the German Foreign Office, in an internal memo, rejected the Soviet charge: "The cooperation between the Baltic States ... is based on the Treaty of Mutual Understanding and Cooperation concluded for ten years by these three states on September 12, 1934 .... In practice, the political cooperation consisted mainly of semiannual conferences of Foreign Ministers and joint press conferences ...."

The Soviet Union's allegation that there had been an "improvement of relations between general staffs of the Baltic countries" was never substantiated by the Soviets.

The flimsiest Soviet charge was that the Baltic states had jointly established a special press organ of their alleged joint military command, called the "Revue Baltique." The "press organ" was in reality a publication of the Societies of Friendship of the Baltic Peoples. It was dedicated exclusively to economics, social and cultural affairs. The few articles which mentioned the Soviet Union were complimentary. In the June 1940 issue, Latvian Foreign Minister Munters declared: "We can describe our relations with the oviet Union as very satisfactory both from the political and economic points of view."

Clearly, the Soviet Union could not advance any substantive reason for breaching its legal obligations pursuant to the Pacts of Mutual Assistance of 1939. Furthermore, the occupation of the three Baltic nations was a breach of every major treaty signed between the Soviet Union and the Baltic states subsequent to the U.S.S.R.'s recognition of the Baltic states' perpetual right to sovereignty and independence in the early 1920's. The use of force had been outlawed in Soviet-Baltic relations by the treaties of non-aggression and peaceful settlement of disputes of 1926 and 1932. Moreover, "aggression" had been clearly defined in the Conventions for the Definition of Aggression of July 3, 1933. The Soviet invasion was an "aggressive act" as defined by those agreements. Article 3 declared that "no political, military, economic, or other considerations may serve as an excuse for justification for aggression.

The Baltic states had also agreed with the U.S.S.R. to "submit all disputes, whatever their origin, which may arise between then subsequent to the coming into force of the present treaty, and which may not have been possible to settle within a reasonable time through the ordinary diplomatic channel, to a procedure of conciliation in a mixed Conciliation Commission. The Soviet Union never attempted to use this mechanism to settle its disputes with the Baltic states.

The mutual assistance pacts had confirmed the principle of noninterference in the internal affairs of each party. Article V of the Estonian pact held that "[t]he enforcement of the present pact may in no way impair the sovereign rights of the Contracting Parties, or, more especially, their economic system or political structure." Yet, in spite of this treaty having been concluded less than a year before, the Soviet Union demanded that the Lithuanian, Latvian and Estonian Governments resign and establish new governments which "would be capable and will to warrant the honest execution" of the Mutual Assistance Pacts.

Besides being a clear breach of the bilateral agreements between the Baltic states and the Soviet Union, the invasion and incorporation flagrantly disregarded the major multinational agreements signed by the U.S.S.R., particularly Article 10 of the Covenant of the League of Nations and, the Treaty of Paris of 1928.

Indeed, only two years before the seizure of the Baltic states, the Soviet delegate to the League of Nations, Foreigr Commissar Maxim Litvinov, had strongly defended the principle of mutual respect for territorial integrity in a speech before the League Assembly in which he denounced Italy's annexation of Ethiopia. The Soviet ambassador declared:

It must be clear that the League of Nations has no intention of changing its attitude, whether to the direct seizures and annexations of other people's territory, or to those cases where such annexations are camouflaged by the setting-up of puppet "national" governments, allegedly independent, but in reality serving merely as a screen for, and an agency of foreign invader.

League of Nations Official Journal 340 (1938)

POST-WAR DEVELOPMENT OF THE RIGHT OF SELF-DETERMINATION

On September 24, 1941, the Soviet Union acceded to the Atlantic Charter, 204 L.N.T.S. 382, a joint agreement first entered into by the United States and Great Britain on August 12, 1941. The Atlantic Charter set forth certain basic principles upon which the United Nations agreed to base their foreign policy during the course of World War II and afterwards. In pertinent part the Charter stated that none of its signatory states would seek territorial aggrandizement and that no territorial changes would be legally permissible which did not accord "with the freely expressed wishes of the peoples concerned." The Charter also most notably declared the right of all peoples to choose the form of government under which they would live and the desire to see sovereign rights and self-government returned to those people who had been forcibly deprived of them. The Atlantic Charter's principles were later restated in the Declaration of the United Nations signed at Washington, D.C. on January 1, 1942, and in the Moscow Declaration of 1943. Its focus on self determination soon found resonance in scores of United Nations resolutions and agreements, including Article 1(2) of the United Nations Charter. A. Critescu, The Right to Self-determination, Historical and Current Development on the Basis of United States Instruments 17-18 (U.N., New York 1981)

Critescu, the Special Rapporteur of the United Nations Sub-Zommission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities stresses the fact that "the incorporation of the principle of equal rights and self-determination of peoples in the Charter of the United Nations is the culmination of a fairly long development. It marks not only the legal recognition of the principle (as a constituent part of the Charter ...) but also the point of departure of a new process - the increasing dynamic development of the principle and its legal content, its implementation, and its application to the most varied situations of international life." Id.

The history of the preparation by the Commission on Human Rights of the International Covenant on Civil and Political Rights and the International Covenant on Economic, Social and Cultural rights, to which Covenants the U.S.S.R. is a party, attests to the fact that the right to self-determination is applicable to all peoples.

"A proposal to include a provision dealing with self-determination in the covenant being drafted on human rights was made by the U.S.S.R. in 1949. That proposal would have imposed duties to grant self-determination only on colonial powers. The U.S.S.R. suggestion was not accepted, but other states -Afghanistan and Saudi Arabia - later renewed the initiative, attracting wide support among the developing states. These proposals, however, had wider scope, asserting or implying rights not only for colonial peoples but also for peoples oppressed by despotic governments, peoples under alien domination, and peoples of multinational states deprived of self-determination by central authorities. Efforts by the "Socialist bloc" in the Human Rights Commission and in the General Assembly to narrow the provision so that it would apply only to colonial peoples did not succeed, and Article 1 of the Covenant on Civil and Political Rights as it emerged implies no such limitation."

A. Cassese, "The Self-determination of Peoples" in The International Bill of Human Rights, 92 (L. Henkin ed. 1981)

Most significantly, the debates leading to the adoption of the articles referring to self-determination in the Human Rights Covenants clearly indicate the fact that "self-determination . .. applies to the people of a sovereign state living under foreign domination, whether this domination results from annexation of territory or from direct or indirect military hegemony. This view was shared by both the proponents of the Article and by some of its opponents; it was advanced several times in the form of accusations leveled against Socialist states by Western countries, and vise-versa. These charges were clearly part of the Cold War, but irrespective of their merits, the accusations show that the states involved agreed that a state which subjects the people of another state to domination violates [such peoples'] right to self-determination." Id. at 95. (emphasis added)

The foregoing interpretation of the right to self-determination enjoyed by peoples living in territory occupied by a foreign power is borne out by a review of the trauvaux preparatoires of the Commission on Human Rights and other United Nations organs charged with the drafting of

the Covenants. Thus, in a Third Committee debate on the right of self-determination in 1951, the United States pointed out that the "principle of self-determination" was applicable not only to the peoples which had not yet achieved full self-government but also to those currently self-governing but living under the constant threat of foreign imperialism ..." No delegate challenged this view. The zechoslovakian delegate responded by stating that "the U.S.S.R. had always respected the right of peoples to self-determination." This view was also taken up by the delegate of Byelorussia, who noted that "all peoples, whatever their numbers, power or circumstances, had the right to self-determination ...." Later that year, in the Commission on Human Rights, the Belgian delegate challenged the Soviet definition of self-determination and asked "whether the Soviet Union's concept of self-determination was shared by the peoples of Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Romania and Czechoslovakia." Id. at pp 95 and 421. See also UN Doc A/C, 3/SR 364 para. 19 (1951), SR 368 para. 15, and UN Doc E/CN.4/SR. 254 at 6 (1952). Yugoslavia, a strong champion of the proposed inclusion of the right of self-determination in the Covenants argued in 1951 that "no legalistic argument could refute the fact that the peoples of the European countries which had been occupied during the Second World War had been entitled not only to demand, but to fight for the right to decide their own fate." UN Doc A/C.3/SR. 647 para. 41 (1955). Thailand agreed with the Yugoslav position, and argued that "some incidents have recently jeopardized the right of self-determination when it has been a question of the occupation of one country by another for the benefit of the latter ... No country should be tied up to another country without the full agreement of the former ...." UN Doc. A/2910/Add.2 (1955).

CONCLUSION

The Baltic peoples' right to independent statehood was recognized by the U.S.S.R. in 1920, by the Allied powers at the

Paris Peace Conference and by the member states of the League of nations.

Baltic independence was forcibly suppressed in 1940 as a consequence of the invasion of the Baltic states by Soviet military forces. The subsequent attempt by the U.S.S.R. to annex the Baltic states has never been recognized by the United States, France, Germany, the United Kingdom, Norway, Denmark, Belgium, Luxembourg, Belgium, Spain, Portugal, Iceland, Brazil, Venezuela, Canada, Australia, the Holy Sea, Switzerland, Yugoslavia and many other states.

From 1940 to 1960, more than 600,000 Baltic people were deported and executed by the Soviet occupation regime. In February, 1990 the Baltic peoples voted in free elections (in which the sole principal campaign issue was the restoration of independence) for parliamentary representatives who voted to reestablish the state sovereignty of Estonia, Latvia and Lithuania lost as a result of the Soviet invasion of 1940. The results of the February, 1990 elections clearly constituted the freely expressed will of the Baltic peoples.

Since that date, however, the Baltic peoples and their freely-elected governments have been the target of constant threats and .-intimidation either from Soviet military forces in the Baltic states; Soviet governmental officials or Soviet Communist party representatives. Soviet military forces have forcibly seized, brutalized and deported young Baltic men who refuse to serve as conscripts in the Soviet Army; Soviet paratroopers have killed more than 20 peaceful Baltic civilians and Soviet special forces have wounded more than 600 civilians most recently in Lithuania and Latvia in January.

From April until July 1990 the Government of the Soviet Union enforced a blockade against the Republic of Lithuania so as to compel the population of Lithuania to renounce the state independence established in 1918 and re-established in 1990.

In light of the aforementioned history of the Baltic states, and the clear mandate of international law with respect to the rights of people to self-determination, the Republic of Estonia, the Republic of Latvia and the Republic of Lithuania urge the member states of the Commission on Human Rights to (1) adopt a resolution recognizing the right of the Baltic peoples' to self-determination and independence and calling on the Soviet Union to terminate its occupation of the Baltic States; and (2) appoint a special reporters to investigate continuing violations of human rights in the Baltic States by Soviet occupation forces.

Attachment 3 to the

APPEAL TO THE UNITED NATIONS COMMISSION ON HUMAN RIGHTS REGARDING HUMAN RIGHTS VIOLATIONS (FOLLOWING) IN CONNECTION WITH INTENSIFYING USSR AGGRESSION IN THE REPUBLIC OF LITHUANIA

A LIST OF YOUTHS, WHO HAD LEFT THE SOVIET ARMY MILITARY UNITS, DETAINED FORCE IN 1990

SURNAME, NAME	CIRCUMSTANCES OF DETENTION
Staniulis Jonas	- He was captured by the militia Of the district of Salčininkai and handed over to the commandant's office in Vilnius
Sakalauskas Aidas	- He was taken away from his home in Biržai by the military wearing civilian clothes to an unknown destination.
Keturakis Raimondas	- He was taken away from his home in Kaunas by the military wearing civilian clothes no one knows where.
Bružas Vitalijus, Burbuolis Remitas, Krikštaponis, Nausėda Egidijus	- All of them were serving in the Soviet Army in Czechoslovakia when they left the military unit. They were captured While crossing Poland.
Vitkūnas	- He was detained by the representatives of the military unit in Ignalina.
Kasperavičius Audrius	- His house was surrounded at night. The soldiers broke into the flat. The youth was beaten up and taken away. This happened in Ukmerge.
Miniauskas	- He was captured in Kaunas. During the investigation in the commandant's office he tried to escape, but was shot dead by the soldiers.
Leipkus Tadas	-He was detained by six soldiers armed with sub-machine guns and taken away no one knows where.
Fedorov Andrei	- He was captured at home in Vilnius, handcuffed and taken away, He is married.
Kniukas Vitalijus	- He was captured on the street in Druskininkai, kicked beaten and taken away. He was sentenced to 1 year in the disciplinary battalion.
Šimkus Arūnas	- He was captured by two officers in Vilnius and sentenced by court to 2 years on probation. Then he escaped again.
Grigėnas Ričardas	- He was taken away by four soldiers wearing civilian clothes who had broken into his flat in Vilnius.
Golovach Evgeny	- He was detained at home in Vilnius by soldiers wearing civilian clothes and taken away.
Efimenko Arvydas	- He was detained by two militiamen in the dance pavilion in Pabrade and handed over to the military waiting in a car. He was kicked and beaten.

Beloziorovas Artūras - He was taken away from Raseiniai to Tallinn by the military who had arrived in two cars.
Tamoshevsky Slavomir -He was detained by the militia in the Ukraine where he had gone shopping. He was sentenced to 2 years on probation.
German Vladimir - During his leave he was in hospital. After returning home, he has detained and sentenced to 2 years in the disciplinary battalion.
Zibūda Arūnas -He was captured by the military in Varena.
Sinkevich Andzhei - He was detained at home by the soldiers of his military unit.
Matulianec Zenon - He went to the commissariat of his own free will in order to be sent back to the military unit. He was temporarily released, but shortly after detained by the military and taken away.
Patackas - He was captured by the military. During a show-trial held in the military unit he was sentenced to 4 years in prison.
Vaitiekūnas Laimis - He was captured in January, 1991 and taken away to the unit.

A LIST OF YOUTHS OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA CONVICTED IN THE USSR ARMY

SINCE MARCH 11,1990

Vabalis Viktoras - 3 years in the disciplinary battalion for a road accident.
Montvidas Vidas - 2 years in the disciplinary battalion for drinking spirits and assaulting a militiaman.
Stankovsky Andrei - 1,5 years in the disciplinary battalion for being involved in thefts (the sentence has been repealed by the commission's efforts).
Starolis Rolandas - 1, 5 years in the disciplinary battalion for stealing food stuffs.
Cirtautas Antanas - 1 year in the disciplinary battalion for hijacking a car (the sentence
Bakšys Gintaras has been repealed by the commission's efforts).
Gajauskas - 2 years corrective labor for resisting the commander and leaving the military unit.
Vasiliauskas Erikas - 3.5 years in prison for leaving the military unit (through the mediation of the commission an appeal for a reprieve has been handed in).
Travinas Petras - 1 year in the disciplinary battalion far leaving the military unit.
German Vladimir - 2 years in the disciplinary battalion for leaving the military unit.
Kniukas Vitalijus - 1 year in the disciplinary battalion for leaving the army (the commission could not help him because solicitor Elsbergas persuaded him not to write an appeal).
Urba Geraldas - 2 years in the disciplinary battalion for leaving the military unit (he escaped while being taken to the place of imprisonment).
Antipkin Yuri - 1 year in the disciplinary battalion for leaving the military unit (he escaped while being taken to the place of imprisonment).
Patackas - He was captured by the military. During a show-trial held in the military unit he was sentenced to 4 years of imprisonment
Tamoshevsky Slavomir - 1 year in the disciplinary battalion for leaving the military unit.
Kasperavičius Robertas - He was tried in court, but by the efforts of the commission and deputy Sličytė he was sentenced to l year on probation.
Misius - 3 years of imprisonment for leaving the mi1itary unit.
Balkevičius Kęstutis - 1.5 years in the disciplinary battalion.

UNITED STATES COMMISSION ON SECURITY AND COOPERATION IN EUROPE

Testimony of William J.H. Hough, III, Esq. before the United States Commission on Security and Cooperation in Europe
January 22, 1991

INTRODUCTION

Mr. Chairman and members of the Commission. I want to thank for this opportunity to address you regarding the current crisis stemming from the Soviet Union's continuing military on the democratically elected governments of three Baltic states: Estonia, Latvia and Lithuania.

At the request of the staff of the Commission I have been asked to provide you with (1) a brief summary of my observation of events in Lithuania in March and April, 1990 as pro-bono legal advisor to the Lithuanian Parliament; (2) a review of international reaction to Soviet aggression in the Baltic states; and (3) a legal analysis of the forcible conscription of young Baltic men into the army of the U.S.S.R. I would also like to review several recent incidents in which the United States' executive brunch policy vis-à-vis the Baltic states may have sent the USSR Government the signal that the United States does not seriously support Baltic independence. Finally, I would hope to draw your attention to the immediate need for the de facto recognition of the governments of the Baltic states, the raising of the Baltic crisis at the United Nations Security Council and certain other necessary policy initiatives.

1.EVENTS IN LITHUANIA:

March and April, 1990 In early March 1990, I was asked by Vytautas Landsbergis, then chairman of the Executive Council of the Lithuanian political movement "Sajudis" and the Congress of Estonia to travel to the Baltic states to observe the declaration of the re-establishment of Lithuanian independence and the convening of the Congress of Estonia in Tallinn. I should particularly stress the term " re- establishment" of independence with respect to Lithuania, Latvia and Estonia because Estonian, Latvian and Lithuanian statehood has never ceased to exist as matter of international law. What did cease to exist in 1940 were Baltic governments capable of independently acting on the basis of the Baltic states Constitutions. This concept of state continuity during a period of foreign occupation is not new. Indeed, the Polish and Lithuanian Constitutions of 1920 stressed the fact that the Republics of Poland and Lithuania were the direct legal continuation of the Polish-Lithuanian state annexed in the late 18th century by the Prussian, Russian and Austrian Empires. More recently, the continuity of states as a matter of law was acknowledged by the Austrian and Czechoslovak Republics after the end of World War II. As I noted in my testimony to this Commission in October 1989, the de jure state continuity of the Baltic republics is based upon the ancient Roman maxim ex inuria jus non oritur, or "legal rights shall not arise from wrongdoing." Thus, the adoption of the Covenant of the League of Nations in 1920, and the Covenant's prohibition of forcible seizure of territory formed the legal basis for a 1932 decision by all of the world's principal member states, sitting as the League of Nations Assembly, "not to recognize any situation or fact" brought about by a violation of the Covenant of the League or a violation of international law. This generally-recognized prohibition of the recognition of the so-called right of conquest was further strengthened by the entry into force of such multilateral agreements as the General Treaty for the Renunciation of War of 1928 ("Kellogg-Briand Pact"), the 1933 Anti-War Treaty of Non-Aggression and Conciliation, the United Nations Charter, the Charter of the Organization of American States, and the political principles outlined in the Helsinki Final Act.

Insofar as these instruments prohibit aggressive war, and recognition of the fruits of aggression, they render invalid any conquest on the part of a state which has resorted to war contrary to its international obligations, thereby confirming the legal principle enunciated in the aforementioned Roman maxim. It is important to note in this regard that mere non-recognition of territorial seizure does not, per se, render conquest illegal -it does, however, constitute an announced intention, and the assumption of an obligation by the non-recognizing state, not to validate by an act of recognition a claim to territorial title which originates in an illegal act and which is, accordingly, itself invalid.

While this analysis may seem highly theoretical, it has important ramifications for the current debate with respect to United States policy towards the Baltic states, and in particular the determination as to whether the United States should recognize the governments of the Baltic states now in power in Tallinn, Riga, Vilnius. I will defer, however, any further analysis of the recognition issue until later in this testimony.

The first several days in Vilnius after the re-establishment of Lithuanian independence on March 11, 1990 were reasonably optimistic ones. After all, Mr. Gorbachev had signed a declaration of the Congress of Peoples' Deputies on December 24, 1989 in which the Soviet legislature acknowledged the illegal nature of the Hitler-Stalin Pact of 1939. Moreover, Gorbachev himself had visited Lithuania in early 1990 to hear the overwhelming demands of the Lithuanian people for independence. Many Lithuanians believed at the time that Gorbachev would never have permitted Lithuania to hold such a free election if he was unwilling to live with the only possible result: a free and independent Lithuania.

The atmosphere in Lithuania quickly changed however, after the Soviet news program Vremya broadcast a stinging attack on Lithuania's government on March 14th. Shortly afterwards, Soviet attempts to intimidate Lithuania began. Such efforts to frighten the population included massive convoys of Soviet armor moving trough populated areas day and night, the take-over of public buildings and the Lithuanian press center, the abduction of young men fleeing Soviet military conscription, the entry into Lithuania of swarms of plain clothed KGB and Soviet interior ministry (MVD) officers, and the flight of helicopters over the rooftops of Vilnius and the dropping of propaganda leaflets from those helicopters which declared: "Rise up Lithuanians and overthrow your bourgeois oppressors. Where is the West's recognition of Lithuania? Where are Sajudis' western credits?" In one particularly outrageous attempt to spur anxiety, plain clothed Soviet agents were seen re-marking the border between that area of Lithuania which had been occupied by Poland from 1920-1939 and which had later been returned to Lithuania by the U.S.S.R. after the September 17, 1939 Soviet invasion and occupation of Poland, as well as the remarking of that portion of the border which had existed until 1924 between Lithuania and the German-controlled port-city of (Klaipeda) Memel. The ostensible reason for such actions given by the Soviet agents to farmers in the vicinity who inquired as to the nature of the activity: in the event of Lithuanian independence, Byelorussia and the Soviet Government sight demand sections of these territories. President Gorbachev himself had warned the Lithuanian government in early March 1990 that the U.S.S.R. would consider annexing Klaipeda if Lithuania declared independence. Gorbachev argued that Soviet solders had died driving the Germans from the city at the end of World War II, and that it would therefore be impossible for the U.S.S.R. to permit the loss of Soviet control over the port. A similar argument has been made recently by the Soviet general in charge of the Ukrainian military command to justify the Soviet Union's claim to the Romanian province of Moldova, forcibly annexed by the U.S.S.R. in 1940 pursuant to the secret protocols to the Hitler-Stalin Pact. To my knowledge, these Soviet demands on Lithuania constitute the first attempt by a Helsinki Agreement signatory state, i.e. the U.S.S.R., to question a recognized European border. I should note, however, that insofar as the Byelorussian border is concerned, the Byelorussian Popular Front has denounced these provocations as an attempt by the Byelorussian Communist Party to foment Lithuanian-Byelorussian antagonism.

Unfortunately, the attempt to remark the former Lithuanian-Polish border was only one of

many attempts by Mr. Gorbachev's government and its agents in Lithuania to foment hatred between the Baltic peoples on one hand, and Poles, Russians and Byelorussians on the other. In the early days of Lithuanian independence those of us in the Lithuanian parliament building were able to observe so-called ethnic "protest" rallies organized by the Lithuanian Communist Party loyal to Moscow in which groups of pensioners were seen being transported into Vilnius to demonstrate against Lithuanian independence in busses with license plates indicating the passengers had come from Byelorussia and the Kalingrad oblast. On one occasion, the Latvian Popular Front informed the Lithuanian Government that Soviet soldiers stationed in Latvia had been given a free weekend pass to travel to Lithuania and participate in anti-Lithuanian demonstrations. These scenes have been repeated recently in Estonia, where nearly 20 busses of Soviet citizens were brought in from the Russian republic to form the core of last week's Inter-front demonstration against the government of Prime Minister Edgar Savisaar. Sadly, this type of organized Soviet demonstration is nothing new. The vast majority of those members of the so-called Baltic proletariat who demonstrated for the overthrow of Baltic governments in June 1940 had their shaven heads hidden by fedoras, so as to obscure the fact that they were actually Soviet army conscripts stationed in the Baltic republics.

One particularly outrageous example of Mr. Gorbachev's

government's duplicity, in particular, stands out in my memory. On March 11, 1990, the Lithuanian parliament had reinstated the 1938 Lithuanian Constitution as the supreme law of Lithuania, but

then suspended certain of the Constitutional provisions in favor of a temporary constitution until such time as a more progressive Constitution could be drafted. This temporary constitution, which I annex hereto as Exhibit 1 to my testimony, guarantees all citizens of Lithuania basic human rights and creates the position of Lithuanian state procurator to enforce the laws of Lithuania in Lithuanian territory. The Lithuanian procurator, Arturas Paulauskas, quickly won the allegiance of the nation's judges and lawyers. The Soviet Government, realizing the threat to the enforcement of Soviet laws in Lithuania thereupon sent its deputy procurator general, Aleksei Vasileyev, to Vilnius. Vasileyev brought with him an ethnic Lithuanian, Antanas Petrauskas, from the Soviet military command procuracy in Riga who Vassileyev insisted replace Palauskas. In a meeting in the procurator's office on Gogol Street on March 30, 1990, all of the office's employees were called together to decide which procurator they would support. As described to me by Anatole Lieven, a reporter for the London Times who witnessed the event, the overwhelming number of employees informed Vasileyev that he had no legal right to insist on the appointment of a Soviet procurator in Lithuania and urged him to return to the Soviet Union. The employees thereupon exited to room, leaving Petrauskas and Vasileyev alone with a few pro-Soviet employees. Casimir Motieka, an attorney who is the Vice Chairman of the Lithuanian Supreme Council, then asked Vasileyev to return to the Supreme Council for a press conference. There, in the presence of scores of journalists, vasileyev insisted that "no force would be used" to resolve the "procuracy problem." Vasileyev also denied that he knew anything about the expulsion of journalists from Lithuania - in spite of the fact that Soviet Foreign Ministry officials had for several days been ordering journalists to leave.

As Vasileyev left Vilnius that evening, truck loads of Soviet paratroopers pulled up outside the building of the procuracy broke down the doors and occupied the building. Indeed, we later learned that the order to forcibly break into the procuracy had already been given by the time that one of ranking law enforcement officials in the U.S.S.R. was telling the international press that no force was to be used.

Mr. Chairman and members of the Commission, when the ranking law enforcement officials in the U.S.S.R. are willing to openly fabricate the truth before the world press, and these same individuals have been entrusted with the creation of a state based on law, one must seriously question whether the rule of law in the Soviet Union will ever be possible under President Gorbachev.

2. CONSCRIPTION OF BALTIC CITIZENS INTO THE U.S.S.R. ARMED FORCES

Certainly the most tragic episode during my stay in Lithuania this spring occurred on the night of March 26-27 when Soviet paratroopers invaded and ransacked two Lithuanian hospitals, threatened an ABC American-Polish T.V. camera team filming the event with execution if they did not agree to turn their film over to the paratroopers, and forcibly beat and abducted more that 20 young Lithuanian men who had taken shelter in the hospitals under the flag of the Red Cross. These young men, who did not resist the Soviet troops, were beaten with rifle butts, their noses and ribs smashed, and deported by military aircraft to Anadyr, a Siberian border city, controlled by the KGB, across the Bering Strait from Alaska. The official report from physicians on duty at the hospital during the Soviet attack states as follows:

(reported by phone)

GREATLY ESTEEMED MINISTER

We inform you, that on March 27, 1990, at 3:00 a.m., a Ziguli automobile drove up to the hospital gates; two armed army officers got out of the car and demanded the person on duty to open the gates, not permitting him to phone anywhere. Two army vehicles then drove onto hospital grounds; about 40 armed paratroopers got out of these vehicles. After that, the vehicles drove up to the door of the reception room. Valentina Gavrilova, the nurse on duty, opened the door and the armed paratroopers came in. All of the young men and medical staff inside the hospital became frightened. Some of the young men ran away trough a side door, while about twelve young men stated that they were not going to run anywhere. These young men, even

though they did not offer any kind of resistance, were pushed around and beaten by the paratroopers. There is blood on the stairs, and one smock was bloodied. Doors were broken down, windows shattered, beds overturned. The door leading to the administration offices was broken down. The staff on duty in the men's reception office called the Naujoji Vilnia Region Internal Affairs Office, requesting help. When the militia arrived, the paratroopers pulled one of the militiamen out of the militia car, took away his pistol, beat him, kicked him as he lay on the ground, hit him with the barrels of their guns. They did all of this with the medical staff watching. The paratroopers, while seizing on hospital grounds the young men who had escaped from the army, created a great racket, which woke and greatly stressed the over 1,500 patients and the entire medical staff. The hospital ground lawns were trampled by the military vehicles. Having seized the young men, the soldiers made off to an unknown destination.

K. Daskevicius Physician on duty
D. Domarkas
Assistant senior physician

A similar incident occurred on the morning of March 27, 1990 in Kaunas, Lithuania. The official report of the Kaunas hospital states as follows:

(Reported by phone)

Ziegzdriu Psychiatric Hospital To the Minister of Health:

We report, that this morning, five trucks of Soviet Army paratroopers drove onto the hospital's territory. From about 6:00 a.m., these soldiers intruded into various sections of the hospital, broke down doors, cut [phone] lines, examined medical documents, acted in a rude manner with patients, and walked around arbitrarily while armed with sub-machine guns, ignoring all appeals and remarks from the medical staff. Two young men— Gintaras Botyrius from the

Vilkaviskis Region, and Oleg Ulickij from Jonava—were forcibly seized and driven away to an unknown destination.

We will report separately about material damage and loss. We ask you to take measures to ensure the safety of patients and medical institutions.

Mrs. Meginiene
Acting Senior Physician

Since that date, the Soviet military has continued to abduct, beat and deport scores of young Baltic men, as well as other young people fleeing Soviet conscription in Georgia, Moldova, Armenia, Azerbaijan and Ukraine, territories annexed in direct violation of international law in 1918, and in the case of Moldavia and Western Ukraine, in 1939-1940 as a consequence of the Hitler-Stalin Pact. As you know, such state-sponsored terror has only reinforced the determination of young men not to serve in the Red Army.

As one indication of such abuse, I would like to draw your attention to the following letter from young Lithuanian men

serving in the U.S.S.R. army which was received in Lithuania on March 29, 1990:

TO THE COMMISSION ON LITHUANIAN CITIZENS SERVING IN THE SOVIET ARMY:

Writing to you is a group of soldiers, serving in the construction battalion of a military division located in a town near Moscow. While we are far from our homeland, we would like to express in correspondence our problems based on the fact that we are Lithuanian.

Serving in the army has become impossible. Phenomena, such as "gangs based on nationality" are commonplace here. Officers and non-comes pay no attention to this. Mostly Lithuanians and soldiers from the other Baltic States suffer at the hands of the soldiers from the Transcaucasus. Everyday, for no reason, we have to endure insults, humiliation, slander and even beatings. For this reason, there have been many instances where Lithuanians and other Baits, unable to withstand this sort of life, have left their military units and have fled to Lithuania while others have hidden themselves in a factory and have not returned to their companies. After such incidents, searches take place in which the Lithuanian suffers while the culprit continues as usual. Very recently, there was such a case in which a soldier did not return to his company, but instead hid and slept in the factory. He was slandered and punished by the officers. He had already been unable to work with the representatives of the Transcaucasus Republics and was asking for a transfer to another job. However, the officers paid no attention to this. Finally, he did not return to his division after work.

Another horrible incident was that a young soldier, having served two months, was raped. After this incident, he was transferred to another unit so that others would not laugh at him. The culprit had been the commander of his section. He was transferred to another job and that is all. Money are other personal belongings are constantly being taken away from the Lithuanians. In other words, one can say that in the army, a "racket" has already appeared. They say that on such and such a day, there must be so many rubles. Clearly if a certain sum is not brought in, a price will be paid. This is why the soldiers (we also work with civilians) are forced to ask for loans of money.

In other words, life is unbearable. We are asking you if you are able to help in any way. We are still living according to old attitudes. Because we do not see all that is happening in Lithuania, we are afraid to utter even one word. If you are able, please make it possible for us to leave this unit as quickly as possible. As for those of you who are finishing military service, do

everything that, after an order, we would be immediately released home. We beg of you. Help us get out from under this oppression. We can no longer listen to people calling as such names as "German!"*, etc. Soldiers have even slashed their wrists so that they could end up in the hospital and avoid having to serve with these people.

Respectfully, a group of Lithuanians:
[Signed by 19 young Lithuanian soldiers.]
Undated.

Note: In this context, "German is synonymous with "Fascist."

For those of us in Vilnius on the morning of the abduction of the young conscripts, there was a feeling of great despair at the failure of the West to recognize Lithuania's independence. Yet, the Lithuanian people hoped that the United States Government would at the very least condemn the atrocity committed by the Soviet Spetsnaz forces at the two Lithuanian hospitals. Sadly, the confident hope that the United States would support Lithuania in her hour of need was dashed once again as wire services in Lithuania reported the fact that the Soviet Government was justifying its seizure of the conscripts by referring to remarks made by Vice President Quayle in a television interview on March 26, in which he conceded the right of an army to capture its deserters!

In a clear de facto admission of a Baltic policy founded on the doctrine of appeasement, the United States Department of State refused to condemn the outrageous breach of international law represented by these abductions. Indeed, after the violent hospital attacks, the State Department issued a statement in which it urged the U.S.S.R. not to use force to solve the Lithuanian issue. This statement completely ignored the fact that violence had already been used by the Red Army against unarmed civilians. Later last spring, when I returned from the Baltic states, I worked with Baltic-American leaders to draft a request to President Bush in which the Baltic leaders requested among other policy initiatives a State Department "white paper" on Baltic conscription. At a meeting at the White House in early April, the administration rejected the Baltic-American request for such a document.

Such fear of confronting the Soviet Government on the legal question arising from the forcible conscription of Baltic men is unjustifiable. It is also sadly reminiscent of the efforts of President Bush, General Brent Scowcroft, and others to mute international reaction to the massacre of students in Beijing in 1989. Nevertheless, let it be quite clear: if we do not recognize the annexation of the Baltic states, if we regard the Hitler-Stalin Pact as a breach of international law, then the Baltic states constitute nations whose territory is occupied by the army of the U.S.S.R. Indeed, President Bush's Baltic Freedom

Day proclamation of 1989 specifically refers to the "occupied" status of the Baltic states.

Pursuant to the Hague Conventions of 1907 regulating the laws of war, the Geneva Convention of 1949, and generally recognized principles of international law, the citizens of states occupied by foreign military forces enjoy a protected status. It should be noted that the various Hague Conventions at first appeared to be considerably limited in their effective application by the incorporation of a so-called "general participation clause" which provided that the Conventions would be binding only if all the belligerents to a conflict were parties to the Conventions. If this clause had been strictly interpreted, it would have deprived the Conventions of their binding force either from the beginning of war, or in the course of a conflict, as soon as a non-signatory State, however insignificant, joined the ranks of the belligerents.

However, judicial decisions indicate that such a strict interpretation of the Hague Conventions has been rejected. See, e.g., The Blonde and Other Ships, 1 Admiralty Court Reports 323-324 (1922) in which "a quibbling interpretation of the Convention" in the above sense was rejected by Lord Sumner. Other authorities have argued that the Hague Conventions' substantive

provisions were operative inasmuch as they embody rules of customary international law. See, e.g. Des Gouttes, La Convention de Geneve de 1929 (1930) at pp. 187-189. This was the view adopted by the Nuremberg International Military Tribunal in 1946. The Tribunal held:

"The rules of land warfare expressed in the [Hague] Convention undoubtedly represented an advance over existing International Law at the time of their adoption. But the Convention expressly stated that it was an attempt to "revise the general laws and customs of war" which it thus recognized to be existing. But by 1939 these rules laid down in the Convention were recognized by all civilized nations and were regarded as being declaratory of the laws and customs of war...."

JUDGMENT OF THE INTERNATIONAL MILITARY TRIBUNAL 64, 125 (1946).

For the foregoing reason the Tribunal found that although Czechoslovakia was not a party to the Hague Convention of 1907, the rules of land warfare expressed in that Convention were declaratory of existing international law and therefore fully applicable as a standard for judging the actions of German occupation forces.

A nearly identical view was expressed by the Judgment of the

International Military Tribunal for the Far East which held as follows:

Although the obligation to observe the provisions of the Convention as a binding treaty may be swept aside by operation of the "general participation clause" or otherwise, the Convention remains as good evidence of the customary law of nations, to be considered by the Tribunal along with all other available evidence in determining the customary law to be applied in any given situation."

15 UNITED NATIONS WAR CRIMES REPORTS 13 (1949).

Similarly, the German argument that the U.S.S.R. was not a party to the 1929 Geneva Convention on the treatment of prisoners of war, and that therefore, the Convention was not binding with respect to the treatment by Germany of Soviet war prisoners, was not, in the view of various war crimes tribunals sufficient to excuse the violation by Germany of generally accepted principles of international law pertaining to the subject. Thus, in its decision in The German High Command Trial, 12 U.N. War Crimes Reports 88-91 (1949), the Nuremberg Tribunal cited at length the numerous provisions of the Geneva Convention as being "clearly an expression of the accepted views of civilized nations" and as such, binding on Germany.

That the forcible conscription of Baltic, and certainly Moldavian, men is a war crime is borne out by the 1946 decision of the French Military Tribunal in the Case of Robert Wagner, Gauleiter of Alsace Loraine and others, 23 (1948) III Law Reports of Trials of War Criminals. Wagner was accused of ordering the forcible conscription of thousands of French Alsatian men from Serman-occupied Alsace into the Wehrmacht. Wagner argued that Alsace had been incorporated into the Third Reich after the defeat of France in 1940 and that its citizens had therefore become German citizens, unable to avail themselves of the protections which international law would normally afford to citizens of occupied territory. Wagner also argued that he had only followed orders given by Hitler in conscripting draft age men living in Alsace, Loraine and Luxembourg and that he should not, therefore, be held responsible. Wagner's deputy, Gadeke, who actually drafted the conscription order, made similar arguments to the Tribunal.

The Tribunal dismissed the arguments of Wagner and Gadeke noting that the German attack on France of June, 1940 and the ensuing annexation of Alsace were gross violations of international law. Accordingly, Alsace constituted territory occupied by the German army and

its citizens were entitled to protection under international law from forcible conscription. The fact that Wagner and Gadeke had followed Hitler's orders in carrying out the conscription was not enough in itself to overcome the evidence before the Tribunal that Wagner, Gadeke and others had, as chiefs of the German civil administration in occupied Alsace, willingly promoted the war aims of the Third Reich. Both men were sentenced to death and executed.

In light of the history of the development of the law with respect to the protection of the rights of civilians in territory occupied by foreign powers, it is important to note that the Fourth Geneva Convention of 1949 relating to the protection of civilians in both belligerent territory proper and in occupied territory, represents an attempt to supplement and to make more precise the provisions of the Hague Conventions on the subject. See Oppenheim, II International Law; The Laws of War § 172(b), page 451 (1955). Oppenheim notes that Articles 47-48 of the Geneva Convention, which are concerned exclusively with occupied territory are "to a large extent declaratory of existing international law - though in some ways they go beyond the provisions of the Hague Regulations and supersede them ...." Thus, the occupying power must not deport or transfer parts of its own civilian population into occupied territory - a prohibition intended to deal with those situations in which the occupant plans population transfers of its own nationals into occupied territory so as to displace the indigenous population. The Geneva Convention also specificallv prohibits the occupying power from compelling the inhabitants of occupied territory to serve in its armed or auxiliary forces; indeed, the occupant is prohibited from permitting the use of propaganda or pressure aimed at securing voluntary enlistment.

3. INTERNATIONAL REACTION TO THE SOVIET UNION'S AGGRESSION IN THE BALTIC STATES.

Reaction to the recent Soviet attack on unarmed civilians and the democratically-elected governments of Estonia, Latvia and Lithuania constitutes the strongest and most vociferous international outcry with respect to the suppression of the Baltic peoples rights of self-determination since the annexation of the Baltic states in 1940.

Although the following summary of international reaction to the events in the Baltic states is current as of January 22, 1991, it is not exhaustive.

A. THE EUROPEAN COMMUNITY

On January 10th, the European Community issued a statement stating:

"the Community and its member States are deeply concerned by the situation in the Baltic republics ... they expect that the Soviet authorities, in conformity with their commitments under the Helsinki Final Act and the Charter of Paris, will refrain from any act of intimidation. The Community and its member States hope that the Soviet Union will enter as soon as possible into negotiations with the elected representatives of the Baltic Republics in order to meet, through a peaceful solution, the legitimate aspirations of the Baltic peoples. The Community and its member States recall to the Soviet authorities the negative effect which the present developments have on their public opinions."

ON JANUARY 14TH THE FOREIGN MINISTERS OF THE TWELVE EUROPEAN COMMUNITY NATIONS ISSUED THE FOLLOWING STATEMENT AFTER MEETING IN BRUSSELS:

"The Community and its member states are convinced that the use of force as happened in Lithuania is unacceptable. They deeply regret that this repression has caused innocent victims. A solution can only be found through a dialogue between Soviet authorities and the

elected representatives of the Baltic peoples with a view to satisfying the legitimate aspirations of these peoples. The CSCE (Conference on Security and Cooperation in Europe) process, from the Helsinki final act to the Charter of Paris, has as guiding ideas that the use of force constitutes among the 34 states participating in the CSCE an unacceptable means of resolving differences. The architecture of the new Europe can only be based on the principles of the rule of law .... The development of this cooperation cannot, however, have any other basis than shared values and objectives. That is why the Community and its member States insist that the situation which prevails in Lithuania should not be prolonged in any way or extended to the other Baltic states. Otherwise, they would have to draw the conclusion that it was necessary to react through appropriate measures and to suspend the implementation of the European Community's cooperation with the Soviet Union. Considering how much is now at stake for the Soviet Union and Europe, the Community and its member states appeal to President Gorbachev to do everything in his power to preserve the hopes raised by the Charter of Paris for a new Europe, free and democratic."

On January 22, the European Parliament blocked approval of approximately $1 billion in food aid to the U.S.S.R. in light of the Kremlin's refusal to suspend assistance if further use of force continued. European Community political directors also affirmed a decision to postpone an E.C.-U.S.S.R. summit meeting on economic cooperation. Postponement of the meeting scheduled for January 24-25 effectively suspended EC technical assistance to the Soviet Union valued at $580 million dollars and credits for food purchases of $680 million dollars. Foreign Minister Jacques Poos of Luxembourg, which holds the rotating EC Presidency, said that aid to the Soviet Union is "subject to reexamination" due to the deaths of four Latvians in Riga at the hands of Soviet special forces. He urged the Soviet Union to renounce the use of force and to begin a dialogue with the Baltic states to reach a peaceful solution to the crisis.

B. THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION

The North Atlantic Treaty Organization (NATO) issued a statement on January 11th regarding the events in Lithuania, in which it announced its support for a peaceful solution to the Baltic crisis on January 11 th, and urged the Government of the U.S.S.R. to refrain from the use of violence in the Republic of Lithuania. In its statement NATO said that its 16 member nations were "deeply concerned about the evolution of the situation in the Baltic republics, in particular, the Soviet deployment of armed forces." The NATO statement also expressed its hope that the U.S.S.R. would enter into negotiations so as to resolve the Baltic peoples' demands in a peaceful manner.

The NATO statement also said: "The allies expect that the Soviet authorities will comply fully with their CSCE (Conference on Security and Cooperation in Europe) commitment, in particular with the Paris charter."

C. AUSTRALIA

Australia's Prime Minister, Bob Hawke, issued the following statement on January 14th, with respect to the Baltic crisis:

"The Australian Government deplores the Soviet Government's use of force over recent days in Vilnius, the capitol of Lithuania .... The Soviet military's action in Lithuania threatens to undermine the more favorable attitude of Western countries towards the Soviet Union since the reform process began .... Australia does not recognize under international law the incorporation of the Baltic States in the Soviet Union. The aspiration of Lithuania and the other Baltic states for independence has been clearly reaffirmed by their democratically elected parliaments. The resort to force fails to acknowledge the fundamental democratic mandate of

the Lithuanian Government and Parliament .... I urge the Soviet Government to reconsider its dispatch of additional military forces to the Lithuanian capital. I urge the Soviet authorities to exercise restraint .... The Australian government will be carefully watching future developments in Lithuania, in the hope that the tragedy which appears to be in the making can be avoided and peaceful dialogue restored. We are registering our deep concern about developments in Lithuania with the Soviet government."

The Acting Minister for Foreign Affairs, Dr. Neal Blewett on January 11th stated that the Australian Government "believes that the declarations of independence in 1990 by the freely elected parliaments of the Baltic states reflect the aspirations of the Baltic peoples to achieve economic and political independence through peaceful and democratic means. The Government hopes that all parties concerned will exercise maximum restraint to prevent the situation from deteriorating further and urges the Soviet government to refrain from actions that would jeopardize the prospects for peaceful resolution of the future of the Baltic states, in an atmosphere free of the threat of force."

On January 22, Dr. Blewett summoned the Soviet ambassador for a third time in eight days to complain about military action in the Baltic states but stated that Australia had not yet decided on trade sanctions. Foreign Minister Gareth Evans, speaking to reporters said "It would be a tragedy if recent events in the Soviet Union were to amount to a retreat from political and economic reforms." He added that Australia was "deeply disturbed" by the use of force in the Baltic states.

D. AUSTRIA

The Austrian government's statement of January 14th said: "The most recent events in the Baltic Republics, especially the military action in Lithuania and the loss of human lives caused by it, give rise to greatest concern .... Pressure, coercion and violence and the threats thereof .... is incomprehensible especially in this time in which totalitarian forms of government are overcome in Europe; it constitutes a step backward in the democratic development. The Federal [Austrian] Government considers the events in Lithuania to be a serious contravention of the spirit and the principles of the Helsinki Final Act of the CSCE, in particular of the principles of European Security and Cooperation, which only recently were reconfirmed by all European nations in the Charter of Paris."

E. BULGARIA

The first formal Bulgarian statement about events in Lithuania came on January 14th from the Coordinating Council of the opposition Union of Democratic Forces and was read over Radio Sofia. In a sharp tone it spoke of a relapse into Stalinism, a threat to democratic developments in Eastern Europe and a risk for Gorbachev's authority as an initiator of perestroika. Later, the radio reported that President Zhelyu Zhelev had called in Soviet Charge d'affaires Vladimir Ivanisov and told him that events in Lithuania are "a heavy blow to perestroika and, therefore, a cause of serious concern in Bulgaria". The extremely dangerous form of repression made many Bulgarian citizens and organizations indignant, Zhelev said. Separate statements came from the Ministry of Foreign Affairs, the Bulgarian Agrarian National Union, and the human rights organization Helsinki Civic Assembly.

At least two demonstrations were held in from of the Soviet embassy protesting the Soviet crackdown in the Baltic states.

F. CANADA

The Canadian Government also has expressed its strong disapproval of Soviet use of force in the Baltic states. On January 11th, 1991, Canada's Secretary of State for External Affairs, the Rt.

Hon. Joe Clark expressed Canada's strong opposition to Soviet moves in the Baltic states to the Soviet ambassador in Ottawa. Earlier in the week, on January 8th, Secretary Clark expressed concern about the announced movement of military forces into the Baltic states, Ukraine and several other republics. "Our concerns have been forcefully conveyed today to the Soviet ambassador" stated Mr. Clark. "We are urging restraint on all sides in this potentially dangerous situation."

Mr. Clark called on Soviet authorities to refrain from further intimidation and the use of force expressing the hope that solutions to the outstanding differences between the republics and Moscow can be negotiated.

Mr. Clark recalled that Soviet Foreign Minister Shevardnadze had assured him several times that there would be no crackdown in the Baltic states, and that President Gorbachev had reaffirmed this to Prime Minister Mulroney.

On January 22, External Affairs Minister Clark said in a special emergency debate in the House of Commons: "We have drawn a direct linkage between Canadian assistance and the continuation of Soviet reform. Canada has condemned the crackdown in the Baltic states to both the Soviet ambassador in Canada and that country's foreign minister in Moscow." Clark went to state that "Canada strongly condemns the brutal and unwarranted military force used against the democratically elected government of Latvia".

G. THE CZECH AND SLOVAK FEDERAL REPUBLIC

On Wednesday, January 9th, Czechoslovakia's Deputy Foreign Minister Zdenek Matejka expressed Prague's concern regarding Soviet troop deployments in Lithuania to Soviet Ambassador Boris Pankin. The Czechoslovak news service CTK reported that Matejka said that the use of Force could seriously hamper efforts for a peaceful solution of problems between Moscow and the Baltic states. Also on Wednesday, President Vytautas Landsbergis of Lithuania read a message of support to the Lithuanian Parliament from Czechoslovakian President Vaclav Havel. Havel's message stated in part "truth and love should prevail over lies and hatred. I wish this were indeed so."

On January 21, the Foreign Ministers of Czechoslovakia, Hungary and Poland met to discuss the Soviet aggression in the Baltic states. A joint communiqué issued after the meeting declared: "The Foreign Ministers also expressed their deep concern over the current situation in the Baltic republics. They emphasized their shared conviction that attempts aimed at reversing by force the peaceful transition towards democracy and the rule of law endangers stability in Central and Eastern Europe. The Foreign Ministers expressed their sympathy and support for the aspirations of the Baltic republics and they were of the firm opinion that efforts must be made to solve the conflict, without resorting to the further use of force, through dialogue with the elected bodies of the republics. The Foreign Ministers stressed the necessity for full compliance with the obligations enshrined in the Charter of Paris."

H. DENMARK

Denmark's Foreign Minister Uffe Ellemann-Jensen warned the U.S.S.R. on Friday, January 11, that European Community economic aid to the U.S.S.R. was linked to its handling of the Baltic states. "Denmark is the EC member state nearest to the Baltic republics and we feel great concern" about the situation there, Ellemann-Jensen told Danish Radio News. "At a time when the West is negotiating with Moscow on economic aid for the Soviet Union, it is important that Moscow appreciates there is a connection between this and the political situation in the Baltic states," Ellemann-Jensen said. In a separate statement, Ellemann-Jensen said Gorbachev's message to Vilnius "was in fact an ultimatum to Lithuania to give up all efforts to achieve its independence .... the Baltic people chose their representatives in free elections last spring, but President Gorbachev seems to have forgotten this," the statement said. Denmark's Ministry of

Foreign Affairs issued a press release on January 13th which states that on that day:

"The Minister for Foreign Affairs Mr. Uffe Ellemann-Jensen .... on behalf of the Danish Government .... presented the Ambassador [of the Soviet Union] with the .... statement [that] the Government of Denmark most strongly protests against the unprovoked attack by the Soviet authorities on civilians in Lithuania and the attempt of the Soviet authorities to inactivate the legitimate government of Lithuania .... The use of force by the Soviet authorities to suppress the freely elected representatives of the Lithuanian people and to violate freedom of speech will inevitably have very negative consequences .... The Government of Denmark expects that the Soviet Union will withdraw its forces from the public buildings in Lithuania at once and stop any form of violence and threats against the population of Lithuania and its elected representatives.

Speaking on January 22, after a Danish cabinet meeting, Denmark's Prime Minister Poul Schluter said he put "the responsibilities for the bloody incidents in Lithuania and Latvia on the leaders in Moscow even if there are doubts about who initiated these acts of repression." Mr. Schluter hoped "that the suspension of economic cooperation with the Soviet Union will make such a big impression that it will lead the Soviet leaders to begin peaceful negotiations with the Baltic states with a view to restoring their independence". Mr. Schluter declared that Denmark, with the agreement of the other members of the EC "must suspend all economic cooperation with the Soviet Union".

I. FINLAND

Finland has distanced itself from support for the Baltic peoples' demands that international opinion condemn recent Soviet activities in the Baltics. Finnish President Mauno Koivisto said that Finland could not afford to make an enemy of the Soviet Union. Koivisto declared: "Statements saying that one should not support the Soviet Union or Mikhail Gorbachev are in conflict with our aims." On January 10, Koivisto told the Associated Press that Finland should not give economic aid to the Baltic states since such assistance could be viewed as support for Baltic political goals and Finland must guard its own interests. On February 8, at a conference on the Baltic Sea, Finnish parliament chairman Kalevi Sorsa cut off debate at the afternoon plenary session when speakers took the podium to condemn Moscow's troop deployment in the Baltic states, and Finnish Prime Minister Harri Holkeri told his visiting counterpart Edgar Savisaar in early January that Finland could not support a plan for Iceland to mediate between Moscow and the Baltic states.

J. FRANCE AND GERMANY

The Ministers of Foreign Affairs of France and Germany in a joint statement released January 13th declared that:

"Despite the appeals of the international community and assurances given yesterday by the leaders of the U.S.S.R., the Soviet army has continued its act of force in Lithuania. France and Germany condemn this blow struck against democracy and the law, in violation of the principles of the Charter of Paris for a new Europe. The right to self-determination and freedom of expression for the Baltic peoples and the restoration of the law must be guaranteed. France and Germany appeal to President Gorbachev to order .... the ending of the act of force and to do everything possible to resume the dialogue with the freely elected representatives of the Baltic peoples."

In a statement to the Bundestag on January 14th, Germany's

Chancellor, Helmut Kohl, stated that:

"We, Germans .... must also maintain our united, unambiguous position on the military intervention in Lithuania last weekend. We deplore the large number of deaths and injuries. We extend our heartfelt sympathy to the bereaved families .... I therefore sent a message to President Gorbachev yesterday. I appealed to him in the spirit of the CSCE principles, which we recently

reaffirmed in the Charter of Paris for a new Europe, to stop the use of force, to return to dialogue and understanding, and to ensure that the results of the free elections in Lithuania and other Soviet republics are heeded. As recently as last week the Soviet leadership promised that force would not be used in the Baltics ... the normal functioning of the elected representatives of the Lithuanian people must be safeguarded .... We are firmly convinced that respect for human rights and fundamental freedoms is the basic pre-requisite for the advancement of [all-European] ... peaceful order. The events in Vilnius are a major blow to progress .... We are deeply convinced that only democracy, human rights and the rule of law are viable precepts for the future. They are the basis for a just and lasting peaceful order in Europe."

K. HUNGARY

The Embassy of Hungary in Washington, D.C. released a statement on January 15th which reported that Speaker Gyorgy Szabad of the Hungarian Parliament had sent an informal telegram to Lithuania's President Vytautas Landsbergis expressing "deep sympathy .... following your brave struggle in defence of Lithuanian constitutionality." The press release also reported that Prime Minister Jozsef Antall had issued a statement on behalf of the Hungarian government which declared: "We express our solidarity with the people of Lithuania and reiterate our belief only through peaceful negotiations can this problem be settled."

Hungary's Foreign Minister, Geza Jeszenszky met with Soviet Ambassador Ivan Aboimov and stressed that Hungarians cannot accept the argument that Soviet troops intervened in response to a request form Lithuanian officials. Jeszenszky asked Aboimov to forward Hungary's request to Soviet authorities, to allow Hungarian Red Cross humanitarian aid to enter Lithuania.

The first extraordinary session of the Hungarian Parliament unanimously accepted the statement drafted by the Foreign Affairs Committee: "Hungary demands an end to violence and the withdrawal of Soviet troops from Lithuania."

The parliamentary group of the Hungarian Democratic Forum stated "Nothing can justify the murder of defenseless people. The Lithuanian people have freely elected their representatives and leaders, whom no power can attempt to remove forcefully by arms, in flagrant defiance to a nation's will." A press release reports the Hungarian Democratic Forum's National Presidium urges the Hungarian government to immediately join the democratic forces of central Europe and the Soviet Union to halt the aggression.

The Hungarian political party, the Alliance of Free Democrats ' Executive Body stated: "If [Soviet aggression] is not rejected in a firm manner, then the aggression could spread all over the Baltic states, endangering the process of troops pull-out in the whole of Eastern Europe."

The National Community of the Federation of Young Democrats released a statement condemning Soviet aggression in Lithuania: "All this bears a striking resemblance to those tragic days of 1956 in Hungary .... We demand immediate withdrawal of troops and tanks and an end to violence."

The Hungarian Red Cross, the first to offer help through the International Red Cross, sent emergency aid to Vilnius via Warsaw on January 16th. It is acting in cooperation with Red Cross organizations in Czechoslovakia and Poland.

L. ICELAND

On January 21, 1991 the Foreign Ministers of Iceland and Estonia issued the following joint statement:

(Signed at 11 AM, Jan. 21, 1991 Tallinn time)

The Foreign Ministers of Iceland and Estonia have been following the events in Riga, Latvia, during their working meeting in Tallinn, the capital of the Republic of Estonia, and condemns

in the strongest way possible the use of Soviet military force against the population and government of the Republic of Latvia, which has caused several casualties, including five people killed according to preliminary reports.

The officials of the Soviet Government deny having played any role in this. However, the same scenario appeared last week, on January 13 in Lithuania where 14 people were killed as local TV station was attacked by Soviet troops.

For several weeks now, the Soviet Union has been using military force against democratically formed institutions of the Baltic states. Under international law this is viewed as an act of aggression. The Soviet Union cannot escape responsibility for the activities of its military units. An independent commission under UN should study the events in question and give an independent opinion.

The regulation of the Baltic crisis should immediately start on a international level. A proper forum for this should be provided by the UN.

The policies of the Soviet Union towards the Baltic countries, as well as the situation of human rights and democratic freedoms in the Soviet Union should in the future be under close surveillance of the world community. No state, either big or small, has a right to violate its international obligations. When doing so, it must be strongly reminded about the illegality of such actions.

Further violence in Latvia, as well as in Estonia and Lithuanian would have far-reaching consequences for future developments in Europe and the willingness of European nations to cooperate with the Soviet Union and give financial and economic aid to the Soviet leadership.

Jon Baldvin Hannibalsson
Minister of Foreign Affairs
of the Republic of Iceland

Lennart Meri
Minister of Foreign Affairs
of the Republic of Estonia

M. JAPAN

Japan has urged the Soviet Union not to unleash military force in Lithuania. In a statement issued late Friday, January 11, official Foreign Ministry spokesman Taizo Watanabe said "Japan is watching with concern as the situation in Lithuania becomes increasingly tense. Japan strongly hopes that the issue will be solved peacefully without resort to arms, through negotiations between the federal government of the Soviet Union and each of the republics concerned."

On January 22, Mr. Watanabe stated that Japan's Foreign Minister, Taro Nakayama, would express to his Soviet counterparts Japan's concern regarding the use of military force in Latvia. "We have much concern about what is taking place there", Mr. Watanabe said. "The mood for perestroika is continuing, but if the current changes drastically, then we will have to change how we are going to treat humanitarian aid [to the U.S.S.R.]".

N. NEW ZEALAND

New Zealand's Prime Minister Jim Bolger said in a press statement on January 14th that "The use of Soviet military force against civilians in Lithuania is alarming and unjustified .... I am particularly concerned at the latest developments, because the main message I received in a round of meetings with senior Soviet officials in Moscow last year was that troops would not be used to resolve the dispute between the Soviet Union and Lithuania .... New Zealanders must now share the hope, with other members of the international community, that the unjustified use of force against civilians will not be repeated, and the earlier determination to resolve any differences with Lithuania through peaceful dialogue will reassert itself within the Soviet leadership."

On January 22, New Zealand's Minister of External Relations and Trade, Don McKinnon, summoned the Soviet Ambassador Sokolov to express New Zealand's concern about the recent

use of force by Soviet military units in Lithuania and Latvia. Following the meeting a press release was issued by Mr. McKinnon:

"I told Ambassador Sokolov that New Zealand was concerned and distressed at the injuries and loss of life resulting from the actions of Soviet forces in Riga on Sunday and Vilnius last week.

The use of force is contrary to the principles of the Helsinki Accords, and is abhorrent to the Government and people of New Zealand and to the international community. It is also at odds with the clear message Mr. Bolger [Prime Minister] received from senior Soviet officials in Moscow last year that the issues in dispute with the Baltic states would be solved by peaceful means without the use of force.

I told the Ambassador that we understand the tensions that can be caused by rapid political and economic reform. But we urge the Soviet authorities to renounce any further use of force, and to resolve their differences with the Baltic governments by peaceful negotiation. I said that I hope the authorities in the Baltic states and Moscow will take steps to ease the tension between them, and to work towards a solution acceptable to both sides."

0. NORWAY

Norway's Minister of Foreign Affairs met with the Soviet Ambassador to Norway on January 7th and expressed grave concern about the situation in Lithuania. Norway's Foreign Minister, Thorvald Stoltenberg relayed a letter to the Foreign Minister in Moscow. Mr. Stoltenberg has also sent two emissaries to the Baltic states as his personal representatives. The emissaries are members of the Law Faculty and Institute of Human Rights of Oslo and will consider the situation in the human rights sector.

P. POLAND

Poland's political leaders and people expressed solidarity with Lithuania on January 11th and January 12th. On Saturday, January 12th, two separate demonstrations were staged in Warsaw and Krakow in protest of the Soviet military action in Lithuania. In Warsaw, a demonstration gathered in front of the Soviet embassy chanting "Gorbachev go home" and "Free Lithuania." The crowd handed Soviet embassy officials a letter demanding that Soviet troops immediately halt all action against the independence of Lithuania and that Soviet troops withdraw from Estonia and Latvia as well as from Lithuania.

Also on January 9th, Polish President, Lech Walensa also sent a telegram expressing his support for Lithuania, which Lithuania's President Landsbergis read to his Parliament.

On Friday, January 11th, the Parliament of the Republic of Poland denounced the use of force by the U.S.S.R. in Lithuania and urged the Soviet Government to hold negotiations with the Lithuanian Government. A resolution approved by a vote of 293-3, with 10 abstentions, noted Moscow once vowed to allow small nations to decide their own futures and urged the promise to be kept: "We hope that the Soviet authorities will keep their word and will allow the other nations to decide their political fate," said the resolution. "All controversial issues should be solved by means of talks and negotiations."

The Polish Foreign Ministry also responded to the use of force by Soviet troops in Lithuania saying it was watching with concern the developments in Lithuania's capital, Vilnius. It called on the Soviet leadership to resolve all controversial issues through negotiations. "Poland follows with concern the development of the situation in Lithuania" said a Foreign Ministry statement released after the attack by Soviet troops Friday on the Lithuanian Department of National Security and the nation's main printing plant. The Foreign Ministry statement noted its support of Lithuania's decision on March 11, 1990 to reestablish the nation's independence.

Before voting on the resolution legislators heard an impassioned plea "to save Lithuanian freedom" from Czeslaw Okinczyc, a Polish deputy in the Lithuanian parliament who had

arrived in Warsaw. "The Red Army is entering Lithuania," he said tears falling down his cheeks "President Mikhail Gorbachev is demanding the recalling of the independence of Lithuania and all other laws." Okinczyc predicted Moscow would impose martial law in Lithuania unless the declaration of independence was cancelled. "I came here from Lithuania to ask you to save Lithuanian freedom," he said. Okinczyc asked for recognition of Lithuania by Poland.

Meanwhile, in Warsaw, former US national security advisor Zbigniew Brzezinski, on a visit to Poland said the use of force by Moscow to resolve its internal problems may negatively influence relations between East and West. Brzezinski said Moscow's resorting to force was a "violation of international norms," noting that Soviet authorities recently denounced as invalid a 1939 pact between Nazi Germany and the Soviet Union that Moscow used as a pretext for its forcible annexation of Estonia, Latvia, and Lithuania in June 1940.

Brzezinski said that most western nations, including the US have not recognized the incorporation of the Baltic states into the USSR. "So, the Lithuanian problem is not the internal affair of the Soviet Union and it is an international issue."

Q. ROMANIA

Romania's Ministry of Foreign Affairs issued a statement on January 14th declaring: "Romania is following with concern the events in the Baltic Republics, particularly the use of force in Lithuania, resulting in loss of lives and wounded. The Ministry of Foreign Affairs is expressing its hope that the central and local Soviet authorities will act .... in keeping with the provisions of the Final Helsinki Act and other documents of the CSCE, with the view to settling the issues at stake by way of dialogue and putting an end to the use of force."

R. Sweden

On Tuesday, January 8th, 1990, the Swedish Foreign Minister, Sten Andersson, summoned Soviet Ambassador Nikolai Uspensky to protest the decision to send troops to Armenia, Georgia, the Western Ukraine, Estonia, Latvia, Lithuania and Moldavia. A Swedish statement indicated that Andersson said that pressure, violence and the threat of violence could not be accepted and antagonisms should be solved by political means and through negotiations, in the statement Sweden also reminded Moscow that the present Baltic parliaments are regarded as the legitimate representatives of their peoples and have declared their right to independence. The Swedish Under-Secretary of State for Foreign Affairs had expressed Sweden's concern with respect to events in the Baltic states as early as December, 1990 in talks with the Soviet Ambassador in Stockholm who conveyed this concern on January 3 and 4 to various high-level Soviet representatives in Moscow.

On January 15th, the Swedish Minister for Foreign Affairs, Sten Andersson, replied at length to questions concerning measures to support the Baltic peoples. Andersson said that "The government views the turn which events in the past week in Baltic Republics have taken with deep concern, sorrow and dismay." Referring to the attack by Soviet troops ont he Vilnius television broadcasting tower, he said, ... Human lives have now ... been wasted." Mr. Andersson traced the development of the crackdown, saying, "Negative signals came as early as December last year during the session of the Soviet Congress of People's Deputies .... I am thinking ... of the statements ... made by the Soviet Minister of Defense Mr. Yazov, the head of the KGB, Mr. Kryuchkov, and ... Mr. Gorbachev." He recalled a series of explosions in Riga and the seizure of several properties by Soviet Interior Ministry troops in Riga and Vilnius.

"The situation became aggravated last week ...," Andersson said, when central Soviet authorities dispatched airborne units to several republics to purportedly ensure that conscripts join up for military service. However, just a few days later these units began to storm and occupy different public buildings in Lithuania. In the early hours of Sunday morning, a bloody attack on the civilian population in Vilnius followed, despite the fact that the Soviet leadership had given assurances the day before at a meeting with the Council of the Federation that further

force would not be used.

The situation in the other two Baltic republics is very tense and there have been demonstrations of military force in both Latvia and Estonia.

The measures the central Soviet leadership has taken fill us with anger and abhorrence.

Under no circumstances can Sweden accept that Soviet troops intervene as they did in Lithuania or try to stop the political process which is underway there, or in any of the other Baltic republics. I consider what has taken place to be a clear violation of the principle of the right of peoples to self-determination as expressed in the Helsinki Document.

Attempts to undermine the legitimate power of the people by various puppet-like national salvation committees reveals a deep contempt for what is perhaps one of the most important elements in the Soviet reform process, namely the emerging parliamentary system.

The Soviet Union's escalation of the conflict between the central authorities and the Baltic republics can lead to developments with cannot be controlled. There is a danger of disturbances and bloodshed in other republics, including Russia.

In my view, Soviet action will also result in a crisis of confidence in the Soviet Union's international reputation. Furthermore, these developments will not be without consequences for bilateral Swedish-Soviet relations.

The Swedish Government's firm position in the current conflict between the Baltic republics and the central leadership in Moscow is well known. Undue pressure, force and the threat of force can never be accepted. The antagonisms which have arisen must be settled by political means and through negotiations.

Nor can we accept attempts, with the aid of dubious 'National Salvation Committees' or the like, to undermine the legally elected Baltic parliaments and the governments springing from them, which Sweden considers to be the legitimate representatives of the Baltic peoples. I would remind you that Europe's Heads of State and Government recently solemnly declared in Paris that democracy is the only acceptable form of government. The authorities have thus thereby undertaken to promote, and not to obstruct, the work of the representatives of the people."

Sweden's Prime Minister Ingmar Carlsson said on Friday, January 11th, that the Soviet Union's use of force in Lithuania

was deeply ominous and could only harm relations between Moscow and the Baltic republic. "I therefore express the Swedish Government's determined view that resorting to violence cannot be tolerated. The existing differences must be solved through dialogue and negotiations," he said in a statement. The information reaching us from Vilnius that Soviet troops opened fire and stormed public buildings is deeply ominous."

Sweden's national news agency TT reported that Sweden's ambassador to the Soviet Union, Orjan Berner, returned to Moscow today to deliver a letter form Foreign Minister Sten Andersson to his counterpart, Eduard Shevardnadze. The text of the letter was not disclosed, but the agency said it indicated a sharpening of the attitude of the Swedish government.

S. TURKEY

On January 15th a Spokesman for the Ministry of Foreign Affairs of Turkey issued the following statement: Turkey is deeply concerned that the Soviet armed forces have resorted to the use of force in Lithuania with the declared aim of enforcing conscription in the Baltic Republics, which has led to the loss of lives. Turkey is of the conviction that this act runs contrary to the positive developments underway in East-West relations and in Europe.

The tragic events which took place in Azerbaijan last year during the same period are still remembered with grief in Turkey. With the hope that similar tragedies will not recur, Turkey invites all the involved parties to resolve their problems through dialogue, and without resort to violence or the use of force."

T. UKRAINE

On January 14th the Presidium of the Supreme Soviet (Parliament) of the Ukrainian SSR issued the following statement: "The Presidium expresses its deep concern of the developments of recent days in Lithuania and around it; stands for the securing of the Constitutional order respect for the law in any region; supports legally elected state executive organs of the Republics and beholds that any violent actions against national statehood on the part of political parties, public and other groupings are unlawful; considers inadmissible the use of military force on the territory of any Republic for solving of the internal and inter-ethnic conflicts without approval of the legitimate Republic's authorities. Such actions contradict the Constitution and other legal instruments of the Republic's authorities. Such actions contradict the Constitution and other legal instruments of the U.S.S.R., Constitutions and Declarations of the State Sovereignty of the Republics. Contradictions arising during the process of formation of the new commonwealth of USSR nations should be resolved exclusively by peaceful means and political methods; .... Presidium of the Supreme Soviet of the Ukrainian SSR calls upon all parties involved into the conflict in Lithuanian Republic to prevent its escalation and make everything possible to solve it peacefully."

U. THE UNITED KINGDOM

On Friday, January 11, the United Kingdom's Foreign Office summoned Soviet Charge d'affaires Vladimir Ivanov, to Whitehall to protest Soviet Troop actions in Lithuania. Mr. Ivanov was told that Britain saw "no justification" in the firing of tear gas and the seizure of the Lithuanian national guard headquarters and the state printing plant." A Foreign Ministry spokesman said that foreign office political director John Weston urged the USSR Government to withdraw Soviet troops from the streets of Lithuania's cities, end military action, and resume talks with the Lithuanian government.

On January 14th, British Foreign Secretary Douglas Hurd said in an interview with the BBC: "I don't see how we could continue with the kind of programs of help for reform in the Soviet Union .... if the Soviet Union has turned its back on the West and on the ideas of reform and gone back to its Stalinist shell. I'm not saying that has finally and definitely happened .... We can't yet be sure whether this is a concerted and absolute Soviet policy or a series or repressive mistakes, but in any case we have to take it very seriously ... Trying to decide these matters by force, by tanks, by soldiers ... won't work in this case and will be a very damaging step as for the cooperation, the relationships patiently built up over five years between President Gorbachev and the West."

V. THE UNITED STATES

On January 13th, President George Bush condemned the use of force in Lithuania. Bush called the violence in Lithuania "deeply disturbing." Bush denounced the turn of events as "completely inconsistent" with reformist policies that have "helped create a basis for unprecedented cooperation and partnership between the U.S. and the Soviet Union."

"We condemn these acts, which could not help affect our relationship," Bush said. "At this hour, the United States and the West will redouble our efforts to strengthen and encourage peaceful change in the Soviet Union."

Bush said he inferred from a telephone conversation Friday with Gorbachev that the Soviet president still wanted to "peacefully negotiate" the Kremlin's differences with Lithuania. Bush expressed concern about the "internal affairs" of the Soviet Union in response to suggestions that Gorbachev might have lost some degree of control over the situation.

On the NBC News program Meet the Press, Brent Scowcroft, National Security Advisor, said the confrontation "certainly could" damage U.S.-Soviet relations. "Violence is incompatible with a solution to this problem, it's incompatible with perestroika and it's incompatible with the

move of U.S.-Soviet relations toward partnership," he said.

On the CBS News program Face the Nation, John Sununu, White House Chief of Staff, said the intent of the U.S. response would be "to encourage a movement back towards the democratization and the more open structure that was the hallmark of the last three years" in the Soviet Union.

ON JAN. 13TH, SECRETARY JAMES BAKER ISSUED THE FOLLOWING STATEMENT WHILE IN TURKEY:

"President Bush has spoken to President Gorbachev about his concerns in the Baltics. As you know, when I was in Milan I expressed my concerns about Soviet actions as well. Moreover, I conveyed those concerns directly to Minister Shevardnadze. The events of the last 24 hours are deeply disturbing and make us even more concerned. Let me make several points:

First, the United States has never recognized the forcible incorporation of the Baltic States into the Soviet Union; We support - and will continue to support - the aspirations of the Baltic peoples to determine their future.

Second, we have supported perestroika and glasnost and democratization in the Soviet Union because they have offered the best prospects for lasting improvement in U.S.-Soviet relations and for a better, freer, future for the Soviet peoples.

Third, the use of force by the Soviet government in the Baltic's fundamentally and tragically contradicts the basic principles of perestroika, glasnost and democratization. Peres-troika is based on the rule of law, not rule by force.

Fourth, we will continue to monitor the situation closely. Soviet interests above all else require the reform process to go forward. Only with continued reform will progress and hope for the Soviet Union be possible and in the end, enduring U.S.-Soviet cooperation, indeed partnership, depends upon continued reform -for partnership is impossible in the absence of shared values.

Fifth, its hard for me - and many of the colleagues I have been speaking to on this trip - to understand how force can be used, especially now, to suppress newly-emerging democratic institutions. Finally, let me just simply say I am deeply disturbed and saddened by these institutions. Finally, let me just simply say I am deeply disturbed and saddened by these institutions. Finally, let me just simply say I am deeply disturbed and saddened by these developments. Peaceful dialogue, not force, is the only path to long-term legitimacy and stability."

On January 16th, Secretary of State James Baker told Soviet Foreign Minister Aleksandr Bessmertnikh that U.S.-Soviet relations are at risk because of Soviet actions in the Baltic States.

State Department spokeswoman Margaret Tutwiler said on January 16th that Baker made the statement during a phone call to Moscow yesterday to congratulate Bessmertnikh on his appointment. She quoted Baker as saying the U.S. sees no justification for the troop action in the Baltic States.

Baker told Bessmertnikh that the U.S. considers continued economic and political reform in the Soviet Union essential to continued good relations with the U.S. Baker also stated that enduring cooperation is not possible in the current situation.

On January 16th the United States Senate warned Moscow of "grave consequences" if the Soviet Union pursues its crackdown in Lithuania and the other Baltic states. By voice vote, the Senate adopted a resolution sponsored by Sen. Robert Byrd, D-W. Va., strongly critical of the Soviet Union's repression of democracy in Lithuania and called on President Bush to consider suspending economic aid.

The resolution urged Bush to immediately review all economic benefits provided by the U.S. government to the Soviet Union; to report to Congress whether those benefits should be

suspended; to immediately suspend all technical exchanges; consider withdrawing U.S. support for Soviet membership in the International Monetary Fund, World Bank and GATT; and not continue most-favored-nation trade status.

Those sanctions would stay in place until Soviet troops stop obstructing the governments in Lithuania, Latvia and Estonia; Moscow withdraws the troops deployed January 7; ends obstruction of the media; begins good faith negotiations with the governments of the Baltic states; and provides assurances that grain purchased with U.S. credits are not used to coerce any Soviet republic to sign the Union Treaty. The resolution cited to "brutal and violent actions by the Soviet armed forces" against the resistance of the Lithuanians.

The United States Senate unanimously passed a resolution condemning Soviet moves in the Baltic states on Friday night, January 11th. The resolution declared:

SENSE OF THE SENATE RESOLUTION
CALLING UPON PRESIDENT GORBACHEV TO REFRAIN FROM FURTHER USE OF FORCE IN LITHUANIA, LATVIA, AND ESTONIA

WHEREAS, President Gorbachev has deployed Soviet troops to Lithuania and begun to use force to impose his rule in place of the democratically elected government of Lithuania, WHEREAS, the United States has never recognized the forcible annexation of Lithuania, Latvia, and Estonia into the Soviet Union;

WHEREAS, these Baltic nations have been at the forefront of economic reform and real democratization among the people of the Soviet Union, and;

WHEREAS, the government of Lithuania has responded with an urgent appeal for the immediate support of all democratic countries to protect the independence and democracy of Lithuania and the Baltic states:

NOW, therefore, be it

RESOLVED, that the Senate calls upon President Gorbachev to refrain from further use of coercive tactics against the democratically elected governments of Lithuania, Latvia or Estonia. Such coercive tactics are unacceptable among the community of democratic nations and especially so at a time when the world, including the Soviet Union itself, is united in opposition to the forcible annexation of another small nation, Kuwait, by its brutal neighbor, Iraq.

The United States Government also issued a statement deploring the Soviet actions. At a press briefing, Presidential spokesman Marlin Fitzwater said the Soviet decision to send additional military forces to Moldavia, Ukraine, Georgia, Armenia and the Baltic states "represents a serious step toward an escalation of tensions within the U.S.S.R. and makes the peaceful evolution of relations among the peoples of the Soviet Union more difficult." Fitzwater said the military moves against the Baltic states were "provocative and counterproductive" and could damage prospects for peaceful and constructive negotiations on the future of those states. "The United States urges the U.S.S.R. to cease attempts at intimidation and turn back to negotiations that are conducted free of pressure and the use of force" Fitzwater said.

W. THE RUSSIAN SOVIET FEDERAL SOCIALIST REPUBLIC

In an historic and courageous move, shortly after the Soviet massacre of Lithuanian in Vilnius on January 13, 1991, Boris Yeltsin, President of the Russian Republic flew to Tallinn, Estonia where he signed a Joint Announcement with President Arnold Ruutel of Estonia, President Anatolij Gorbunov of Latvia and President Landsbergis of Lithuania. The Baltic-Russian document states as follows:

JOINT ANNOUNCEMENT BY THE CHAIRPERSON OF THE SUPREME COUNCILS OF THE BALTIC NATIONS AND THE RUSSIAN REPUBLIC

13 January 1991, Tallinn

The latest actions taken by the government of the USSR relative to the Baltic nations demonstrated real threats to the sovereignty of the republics, led to an escalation of violence, and increased the number of human victims.

Demonstration the unbending will of their people to defend and strengthen sovereignty — a will which has been stated by the highest authorities of these republics;

Understanding the clear threats of human rights violations against all those who live in the Baltic region, regardless of their nationality; and

Acknowledging the fact that further development of our nations is possible only if radical changes based on freedom and democracy are implemented;

The Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Russian Soviet Federated Socialist Republic, and the Republic of Estonia announce the following:

1) The sides recognize the state sovereignty of each other;

2) The authority of power in each of the republics which have signed this document is exercised only be legally elected bodies; any parallel structures which pretend to have authority are illegal.

3) All sides consider it unacceptable that force is used to resolve internal disputes, unless the legally elected governmental authorities deem it to be necessary;

4) Latvia, Lithuania, the Russian Federation, and Estonia, believe it to be unacceptable that their citizens participate in activities which cause losses to the sovereignty of any side;

5) All sides are ready to concretely support and assist each other in instances where real threats to sovereignty have arisen;

6) All sides believe that it is illegal to provoke international conflicts in the name of political aims, and condemn such acts;

7) Latvia, Lithuania, the Russian Federation and Estonia are read to develop mutual cooperation, basing it on international rights and mutual agreements;

8) All sides call on the nations of the world, including those inside the Soviet Union, to condemn sharply the armed violence against the independence of the Baltic nations and their peaceful inhabitants which has created true threats to democracy and stability in the Soviet Union and throughout the world.

This announcement shall be submitted to the United Nations, as well as other international organizations, and the parliaments and governments of the nations of the world.

Signed in the Republic of Estonia, city of Tallinn, January 13, 1991
Signed by Anatolijs Gorbunovs, president of Latvia
Vytautas Landsbergis, president of Lithuania

Arnold Ruutel, president of Estonia

Boris Yeltsin, president of the Russian Federation

4. UNITED STATES POLICY WITH RESPECT TO ESTONIA, LATVIA AND LITHUANIA

In my testimony to this Commission on October 19, 1989, I noted the sad irony that while many nation states had refused to recognize the legality of the Soviet annexation of the Baltic states, not one state in the post-war period had attempted to propose a diplomatic initiative

designated to end the on-going Soviet occupation. While the United States has been more openly critical of the Soviet occupation of the Baltic nations than any other nation, it has not only failed to use international forums such as the United Nations to raise the Baltic question in a substantive manner (as opposed to mere token denunciations of the Soviet occupation), but it has also consistently undercut the non-recognition position whenever a short-term political or economic benefit could be gained. Such short-sighted policy, which is usually justified by being described as "pragmatic", invariably undercuts the legal precept which serves as the foundation of the non-recognition doctrine, i.e., the ancient Roman maxim, "ex inuria jus non oritur", or "legal rights shall not arise from wrongdoing."

a. The 1990 United States-U.S.S.R. Civil Aviation and Maritime Agreements

One of the most egregious recent examples of such a tendency on the part of the United States Government to criticize the Soviet Union on one hand for its occupation of the Baltic nations, while on the other hand rewarding the U.S.S.R. for its assertion of legal title to the Baltic states occurred on June 4, 1990, when Presidents Bush and Gorbachev executed a Maritime Agreement and Civil Aviation Agreement with the U.S.S.R. which had been negotiated on behalf of the United States by the United States Department of Transportation. At the end of each of the Transport Agreements is an appendix which lists those "Soviet" cities which are covered by the terms of the Agreements. Among the so-called "Soviet" cities included in these appendixes are the Estonian cities of Tallinn and Parnu, the Lithuanian city of Klaipeda, and the Latvian cities of Ventspils, Liepaja and Riga.

Mr. Chairman, there can be absolutely no justification for the specific inclusion of the Baltic states in any international agreement with the U.S.S.R. Yet, the United States Government sat down at a negotiating table with representatives of the Soviet Government in order to discuss access by United States vessels and aircraft to Baltic territory. Without even informing the accredited charge d'affaires of the Baltic states in Washington and New York, the Department of State, the Department of Transportation and the U.S.S.R. government agreed to regulate the right of Soviet and United States shipping and air carriers to access and exploit two vital Baltic resources - air space and access to territorial waters.

It should be noted that the aforementioned agreements were criticized by the three Baltic Foreign Ministers in a press conference on May 26, 1990, as well as by Lithuanian President Vytautas Landsbergis, whose government was not consulted before the agreements were executed. That the democratically elected government of Lithuania was not consulted is particularly outrageous in light of the fact that the Lithuanian port city of Klaipeda, referred to in the Maritime Agreement, has been threatened with annexation to the U.S.S.R. by Soviet President Gorbachev. By its decision to enter into the Maritime Agreement the United States Government has given credibility to Gorbachev's claims that Klaipeda is in fact a "Soviet" port.

It is also clear that the Maritime Agreement and Civil Aviation Agreements conflict with the Baltic treaties of Friendship, Commerce and Navigation negotiated with the Baltic states in the 1920's. Although the United States Department of State lists the Baltic treaties as being "in force", apparently such a listing is for domestic political consumption only.

Of course, the Department of State eventually issued a press release contemporaneous with the signature of the Aviation and Maritime Agreements by Presidents Bush and Gorbachev in which the United States Government averred its continuing non-recognition of the annexation of the Baltic states. Of course such announcement was made after the agreements had been completed and approved for signature by Gorbachev by the Soviet Government.

Mr. Chairman and members of the Commission, it is not the existence of illegal acts which forms the supreme challenge to international law. Rather, it is the possibility of such acts giving rise to legal rights on equal footing with lawful acts. In view of the legal precepts which form the basis for the non-recognition doctrine; in view of the fact that the United States continues to recognize the legal, diplomatic and representative capacity of the charge d'affaires of the

three Baltic states resident in the United States; and given the fact that Lithuanians and Latvians have given their lives to defend the vital principle that the Baltic peoples must have the right to control their own territory free of foreign domination, it is deplorable that the United States Government would have directly recognized the de facto right of the Government of the U.S.S.R. to engage in international diplomacy with respect to the control of the territory, the borders and resources of the Baltic states.

b. The National Security Council Directive Prohibiting Direct Assistance to the Baltic States and Republics of the U.S.S.R.

A similarly egregious breach of the non-recognition doctrine occurred in November, 1990 when the United States Government refused to permit Assistant Secretary of the Treasury, Mr. Bruce Bartlett, to attend a private market economics seminar in Vilnius, Lithuania sponsored by the Heritage Foundation. According to a news release issued by the Lithuanian-American Community in the U.S.A. Inc. ("LAC") on November 21, 1990, and an article in the Washington Times on November 22, 1990, Mr. Bartlett was informed shortly before his departure for Vilnius by a NSC official, Nick Burns, that a National Security Council directive forbid any direct United States governmental assistance to the republics of the U.S.S.R. without the approval of the central Soviet Government. The decision to prohibit Mr. Bartlett from travelling to Lithuania was appealed to Mr. Robert Gates of the National Security Council but Gates denied the appeal. As a result of the NSC directive, reportedly drafted by President Bush's Soviet Affairs advisor, Dr. Condoleezza Rice, not only was Lithuania and its democratically-elected government deprived of an expert on private market economics, but the Soviet government and the Lithuanian people were clearly informed that Lithuania was in fact a "Soviet Republic" and not a nation under Soviet occupation.

Once again, the United States Government breached its treaties with the Baltic states, ignored the wishes of the charge d'affaires of Lithuania and the Lithuanian American population in the United States, and threw its support behind Soviet President Gorbachev, whose hold on power in Moscow was apparently threatened by the mere appearance of an assistant secretary of the Treasury in Vilnius.

c. Failure to Raise the Baltic Crisis at the United Nations

In recent weeks, the National Security Council has also reportedly moved to block the raising of the Soviet attack on the

Baltic states at the United Nations Security Council. In my conversations with members of several European Missions to the United Nations on behalf of Baltic Appeal to the United Nations, a twenty-five year old international human rights organization based in New York, as well as our own diplomatic representatives in New York, I have learned that the United States Government has used its influence to dissuade various nation states from raising the Baltic crisis before the Security Council. Ostensibly, the United States Government wants to raise the question at the Conference on Security and Cooperation in Europe ("CSCE"), but such an effort, while useful, ignores the fact that the threat to international peace and security created by the Soviet attack on the Baltic states, is one which is imminent. Such an immediate threat can only be meaningfully addressed by the United Nations Security Council. The fact that the United States has failed to even propose observer status for the Baltic states at Copenhagen

New York, Paris, or Malta is another indication that the United States does not intend to seriously pursue the Baltic states' occupation by the U.S.S.R. at the CSCE, and that the United States Government is more seriously committed to protecting Mikhail Gorbachev and his erstwhile allies in the military and the K.G.B. than it is in obtaining serious consideration in international forums of a solution to the Baltic crisis, d. Refusal to Recognize Baltic Independence Perhaps most significant among the recent indicia of de facto United States recognition and support for the Gorbachev regime and such regime's claim to the Baltic states, is the failure of

the United States Government to recognize the governments of the Republic of Estonia, the Republic of Latvia and the Republic of Lithuania.

At first it was argued that the failure to recognize the Baltic governments was based upon the argument that recognition of the Baltic governments would invite the so-called hardliners in the Soviet Government to begin a violent crackdown on Baltic independence drives. President Landsbergis and others in Lithuania, Latvia and Estonia, argued that this was a patently erroneous analysis of the Baltic political situation. In fact, it was the hardliners in the local Baltic pro-communist factions which saw the failure of world recognition of Lithuania's government as a signal that the world not support Baltic independence and that the hard-liners would meet with little or no protest if they conspired with the military in a putsch. As we all know too well, this is exactly what has transpired. As I noted earlier in this testimony, the fact that the West's failure to recognize Lithuania's independence was being used against Lithuania was readily apparent as soon as the Soviet army began dropping propaganda leaflets over the rooftops of Vilnius in March, 1990 taunting Sajudis for its failure to obtain Western recognition of Lithuanian independence or Western credits and urging the workers of the country to rise up against the government of President Landsbergis and Prime Minister Casimira Prunskiene.

5. OBSERVER STATUS FOR THE BALTIC STATES AT CSCE

On January 17, 1991, Assistant Secretary of State Raymond Seitz replied to a written question posed to the Department of State by the United States Senate regarding whether the United States would propose observer status for the Baltic states at the pending CSCE meeting in Cracow, Poland. Seitz replied that "once [the Baltic States] have gained effective independence" they may choose to become CSCE members.

Seitz' attempt to avoid answering the Senate's inquiry by proffering a newly-minted criterion for CSCE membership not only directly undermines the Baltic governments' credibility in the international arena, but also violates the concept of de jure continuity of Baltic statehood recognized by the United States Government for 50 years. I will discuss the legal basis for such continued de jure statehood in Section 6 of this testimony, and will at this point therefore solely focus on the legal basis for Baltic CSCE Observer status.

The Republics of Estonia, Latvia and Lithuania have a clear legal right to observe meetings of the CSCE pursuant to the terms of Article 54 of the Final Recommendations of the Helsinki Consultations. Article 54 states in pertinent part:

"All European states, the United States and Canada shall be entitled to take part in the Conference on Security and Cooperation in Europe. If any of these States wishes to attend as an observer it may do so. In that case, its representatives may attend all stages of the Conference and of its working bodies, but shall not participate in the taking of decisions".

Pursuant to generally-recognized doctrines of international law, as opposed to Mr. Seitz's sui generis bench mark criterion of "effective independence", the Republics of Estonia, Latvia and Lithuania are indeed "States" within the meaning of the term as used in Article 54 of the Final Recommendations of the Helsinki Consultations and therefore entitled to CSCE Observer Status at Cracow. The generally accepted definition of the term 'State' in international law was adopted in Article 1 of the 1933 Montevideo Convention on the Rights and Duties of States, 165 League of Nations treaty Series 19 (1933). Article 1 of the Convention states in pertinent part:

"The State as a person of international law should possess the following qualifications: (a) a permanent population; (b) a defined territory; (c) government; and (d) capacity to enter into relations with other states".

There is no question that the Montevideo Convention's definition of the criteria for statehood is relevant today. Iindeed, in 1979 the Legal Advisor of the International Labor Organization ("ILO") in Geneva specifically referred to Article 1 of the Convention when reviewing the application of Namibia, then occupied by South African forces, for I.L.O. membership. Namibia's application was later approved by the I.L.O. Selection Committee.

A. With respect to criterion (a) of the definition of Statehood contained in the Montevideo Convention, Estonia, Latvia and Lithuania have permanent populations. Indeed, the Baltic people have occupied their current territories for nearly 4000 years. Before the declarations of Baltic sovereignty and the peaceful Baltic political revolutions of the spring of 1990, reestablishing Baltic independence, the Government of the U.S.S.R. had attempted to forcibly depopulate the Baltic states by deporting more than 600,000 Baltic citizens to Soviet territories in Siberia and the Far East. At the same time, a large influx of non-indigenous, Soviet citizens into the Baltic states had been orchestrated by Soviet planners intent upon diluting Baltic efforts to maintain ancient, cohesive, indigenous cultures.

Although today indigenous Baltic peoples comprise a greatly reduced percentage of the overall population of the Baltic states compared to the situation existing in 1939, the Republics of Estonia, Latvia and Lithuania have offered citizenship to all those people living within their borders - including those who settled in the Baltic states during the period of Soviet rule and occupation. New immigration legislation is now under consideration by the parliamentary assemblies or Supreme Councils of the Baltic states, and passage of such legislation is imminent. In order to confer scarce state - sponsored benefits such as housing and education on only these individuals who posses Estonian, Latvian and Lithuanian citizenship or residency, identity cards are in the process of being issued to residents of the three Baltic republics. Baltic passports issued by the overseas diplomatic representatives of the Baltic states, in the United States, Canada, Vatican City, The United Kingdom, France and Australia are internationally recognized as evidence of Baltic citizenship or nationality, by many member states of the CSCE, including Italy, Spain, Germany, France, Belgium, Sweden, the United States and Canada.

B. With respect to criterion (b) of the definition of Statehood contained in the Montevideo Convention, all three Baltic republics have a defined territory recognized by the member states of the League of Nations after the Baltic states were admitted as members of the League in 1921. Most European member states of the League of Nations later subscribed to the terms of the Atlantic Charter of 1941, in which the signatory states agreed to restore to the inhabitants of Europe such "territories" and "sovereign rights" forcibly taken from them during the course of the Second World War.

Most significantly, the territories of Estonia, Latvia and Lithuania were specifically described and recognized de jure by the Union of Soviet Socialist Republics in the Treaties of Peace concluded with Estonia, Latvia and Lithuania in 1920 and registered with the League of Nations later that year. Such registration established the Peace Treaties, and the borders specifically defined therein, as part of the recognized legal fabric of European security. With the exception of recent remarks by President Mikhail Gorbachev of the U.S.S.R. questioning the right of Lithuania to its present frontiers, no European state has questioned the territorial frontiers of the three Baltic states.

C. With respect to criterion (c) of the Montevideo Convention, the Baltic states currently possess governments which were elected after multi-party political campaigns earlier this year during the last days of Soviet-installed quisling regimes: the so-called Estonian, Latvian and Lithuania Soviet Socialist Republics. Commencing with the March 11, 1990 declaration of the Lithuanian legislature re-establishing the independence lost by Lithuania in 1940 after Lithuania's invasion by the armed forces of the U.S.S.R., the three Baltic legislatures have elected

Prime Ministers, Presidents and Councils of Ministers dedicated to the full re-establishment of Baltic independence and sovereignty on the basis of the de jure legal continuity of the Republics of Estonia, Latvia and Lithuania founded in 1918. While the Soviet Government continues to maintain that the Baltic states must accept Moscow's diktats on a variety of economic and political subjects, the newly-elected Baltic governments have firmly refused to comply. In the economic domain, Baltic industry has already began to shift its focus to meet the needs of parties accepted as trade partners by the Baltic Prime Ministers, including the City Councils of Moscow and Kiev, and the Government of the Russian S.F.S.R. In so doing, the Baltic states have successfully and openly refused to follow the directions of the Government of the U.S.S.R. Perhaps the clearest example of international recognition of the de facto existence of Baltic governments can be found in the resistance of the Lithuanian government to a full-scale economic blockade of Lithuania by the U.S.S.R. from April to July, 1990 and the efforts of Baltic leaders to deal with the crisis created by recent Soviet military attacks on Baltic civilians and official buildings. During these crises, the Presidents, Prime Ministers and parliamentarians of all three Baltic nations have traveled to, and have been received by, many member states of the C.S.C.E. including the United States, Canada, Germany, Norway, Czechoslovakia, Poland, Denmark, Sweden, and The United Kingdom, in their search for international support and assistance. These officials have been received not as representatives of the Soviet state, but' as representatives of the Baltic states. Only recently the Icelandic government has announced its intention to establish diplomatic relations with Lithuania.

Today, nearly every facet of life in the Baltic states is supervised by ministers appointed by the Supreme Councils elected by the Baltic peoples. The pending redrafting of election laws and the current reformulation of pre-war Baltic Constitutions will prepare the ground for future democratic elections, free of any taint of Soviet coercion or involvement.

D. With respect to criterion (d) of the Montevideo Convention definition of statehood, the Baltic states have already established a twenty year history of successful capacity to enter into relations with other states.

Diplomatic representatives of the Baltic states, including the three Baltic foreign Ministers, have been received as official representatives by a number of CSCE participating states in the past several months thus acknowledging the right of the Baltic republics to engage in state to state relations.

The fact that the Baltic states meet this particular criterion of the Montevideo Convention is underscored by the remarks of the noted international legal scholar Hyde:

"... there must be a capacity to enter into relations with the outside world . . . Independence is not essential . . . The requisite personality, in the international sense, is seen when the entity claiming to be a State has in fact its own distinctive association with the members of the international society . . . which, howsoever concluded on its behalf, mark the existence of definite relationships between itself and other contracting parties ..."

In spite of the aforementioned hard-won political gains following the peaceful Baltic revolutions of 1990, it must be admitted that the U.S.S.R. Government has refused to evacuate its military forces and secret police from the Baltic states and has used such forces to attack the civilian population, to bar foreigners from crossing into Baltic territory, and to savagely beat and abduct Baltic citizens, including defenseless women and young men who refuse Soviet efforts to conscript them into Soviet military service.

The governments of the Republics of Estonia, Latvia and Lithuania respectfully suggest that while such Soviet forces indeed limit Baltic sovereignty, that such resulting limitations do not preclude a determination by the membership of the CSCE that the Baltic republics are in fact "States" within the meaning of the term as used in Article 54 of the final recommendations.

Under generally accepted principles of international law, a State need not have total or absolute control over all aspects of its internal political or economic status in order to be an accepted member of the international family of nations. Nor must a State have absolute control over foreign military forces which may have illegally violated its sovereignty. This fact was noted by Philip Jessup, Deputy United States Representative in the Security Council (and later Justice of the International Court of Justice in the Hague), speaking before the Security Council on December 2, 1948, in connection with Israel's application for membership in the United Nations. Judge Jessup outlined the legal basis for supporting Israel's claim to statehood at a time when Israel was faced with massive armed attacks on its territory and internal Arab resistance to its declaration of independence.

Judge Jessup argued:

"The Charter of the United Nations in article 4 specifies that membership in the United Nations is open to ... 'peace-loving states which accept the obligations contained in the present Charter and, in the judgment of the Organization, are able and willing to carry out these obligations'. This formulation comprises the requirements laid down by the Charter for admission of new members to the United Nations. Reduced to their essence these requirements are as follows: The political entity in question must be a state; it must be a 'peace-loving' state; it must accept the obligations contained in the Charter; and it must be able and willing, in the judgment of the United Nations, to carry out these obligations. My Government considers that the state of Israel meets these Charter requirements.

"The first question which may be raised in analyzing this fourth article of the Charter and its application to the membership of the state of Israel is the question whether Israel is a 'state', as that term is used in article 4 of the Charter. It is common knowledge . . . that while there are traditional definitions of a state in international law, the term has been used in many different ways. We are all aware that under the traditional definition of a state in international law all of the great writers have pointed to four qualifications:

"First: There must be a people

"Second: There must be a territory.

"Third: There must be a government.

"Fourth: There must be capacity to enter into relations with other states of the world.

"So far as the question of capacity to enter into relations with other states of the world is concerned, learned academic argument can be and have been made to the effect that we already have among the Members of the United Nations some political entities which do not possess full sovereign freedom to form their own international policy which traditionally has been considered characteristic of a state. We know, however, that neither at San Francisco nor subsequently has the United Nations considered that complete freedom to frame and manage one's own foreign policy was an essential requisite of United Nations' membership. ... in this respect I believe that there would be unanimity that Israel exercises complete independence of judgment and of will in forming and in executing its foreign policy. The reason I mention the qualifications of this aspect of the traditional definition of a state is to underline the point that the term 'state' as used and applied in article 4 of the Charter of the United Nations may not be wholly identical with the term 'state' as it is used and defined in classic textbooks of international law. When we look at the other classic attributes of a state we find insistence that it must also have a government. No one doubts that Israel has a government. . . . Although, pending their scheduled elections, they still modestly and appropriately call themselves the 'Government of Israel', they have a legislative body which makes laws; they have a judiciary which interprets and applies these laws; and they have an executive which carries out the laws and which has at its disposal a considerable force which is responsive to its will.

"According to the same classical definition, we are told that a state must have a people and a territory. Nobody questions the fact that the state of Israel has a people. It is an extremely homogeneous people: a people full of loyalty and of enthusiastic devotion to the state of Israel.

"The argument seems chiefly to arise in connection with territory. One does not find in the general classic treatment of this subject any insistence that the territory of a state must be exactly fixed by definite frontiers. We all know that historically many states have begun their existence with their frontiers unsettled. Let me take as one example my own country - the United States.

"Although the formulas in the classic treatises vary somewhat one from the other, both reason and history demonstrate that the concept of territory does not necessarily include precise delimitation of the boundaries of that territory. The reason for the rule that one of the necessary attributes of a state is that it shall possess territory, is that one can not contemplate a state as a kind of disembodied spirit. Historically the concept is one of insisting that there must be some portion of the earth's surface which its people inhabit and over which its government exercises authority. No one can deny that the state of Israel responds to this requirement."

"Discussion of Israeli Application for Membership", Security Council, Paris, Dec. 2, 1948, XIX Bulletin, Department of State, No. 493, Dec. 12, 1948, pp. 723-724. [emphasis supplied]

A similar position as that enunciated by the United States Government with regard to the requisites of statehood has been taken by the Federal Republic of Germany. From the German perspective, a state may lose control of vast sections of its territory to foreign military occupation but at the same time not lose its sovereignty.

Thus, when faced with the establishment of the German Democratic Republic by the armed forces of the U.S.S.R. in 1954, the German Federal Republic declared:

"By this declaration the Soviet Government seeks to create the impression that the part of Germany occupied by it has become an independent state with status equal to that of other sovereign states.

"The Soviet declaration cannot, however, alter in any way the fact that there is, was, and will be only one German state, and that it is solely the government organs of the Federal Republic of Germany which today represents this German state which has never perished. Nor is this fact altered by the painful reality which is that German sovereignty cannot at present be exercised uniformly in all parts of Germany."

II BUNDESTAG STENOGRAFICHE BERICHTE (1954) 794.
[emphasis supplied]

Clearly, impairment of Baltic sovereignty by the armed forces of the U.S.S.R. is no bar to recognition of the fact that the Baltic republics are in fact sovereign European states entitled to participate in the CSCE. Indeed, one need only review the membership of the CSCE itself to determine that among its members are States which lack effective control of their frontiers and which have none of the other classic attributes of sovereignty or independence including a diplomatic corps or a separate monetary system.

While the request of the Baltic states for CSCE Observer status rests primarily upon the legal basis that, as European States, their participation in the CSCE process is appropriate and necessary, there exists a second legal foundation for their request, stemming from the ancient legal maxim fundamental to all jurisprudence, ex inuria ius non oritor, which, as noted in part 2 of this testimony, embodies the conception that legal rights should not arise from wrongful acts.

Upon this fundamental maxim of jurisprudence is based the generally-recognized proposition of international law that illegal seizure of territory, such as accomplished by the U.S.S.R. armed forces in 1940 in the Baltic states, shall not be recognized as valid. Pursuant to this

norm of international law, the Baltic states' legal identity and continuity has been specifically recognized by most member states of the CSCE and by the Council of Europe in its 1986 report on the legal status of the Baltic states. Thus, Baltic diplomats are officially accredited today in a representational or personal capacity in Canada, The United States, Australia, The United Kingdom, The Holy See and France.

The fact that illegal foreign occupation of a peaceful neighbor state should not bar its inhabitants from membership in international organizations is underscored by the 1979 decision of the International Labor Organization to admit Namibia as a member in spite of the fact that Namibia was at the time subjugated by South African occupation.

In its decision, the I.L.O. Selection Committee declared:

„Noting that Namibia is the only remaining case of a former mandate of the League of Nations where the former mandatory Power is still in occupation. Considering that an application for membership in terms of Article I is prevented only by the illegal occupation of Namibia by South Africa, the illegal nature of this occupation having been confirmed by the International Court of Justice in its Advisory Opinion of 21 July 1971.

Affirming that the International Labour Organization is not prepared to allow the legitimate rights of the Namibian people to be frustrated by the illegal actions of South Africa. Making it clear that in now granting the application for membership it does not overlook the wording of Article I and believes that in the near future the illegal occupation of Namibia by South Africa will be terminated.Decides to admit Namibia to membership in the Organization . . . . „

In light of the foregoing there is not a shadow of a doubt from a legal standpoint that the Republic of Latvia and the Republic of Lithuania have the right to participate as Observers pursuant to the terms of Article 54 of the Final Recommendations of the Helsinki Consultations. It is clear, however, that the United States is currently pursuing a policy of appeasement with respect to the actions taken by the Gorbachev regime in Moscow.

Accordingly, Assistant Secretary of State Seitz's response to the Senate inquiry should be interpreted as another attempt by the United States Government to obfuscate the reality that the Baltic Republics are in fact „states" and therefore worthy of support in the CSCE.

6. SUGGESTIONS WITH RESPECT TO UNITED STATES POLICY TOWARDS THE BALTIC STATES

A. "De Facto" Recognition of the Governments of the Baltic States.

Foremost among the urgently needed policy initiatives to be taken by the United States Government in order to concretely and substantively support the right of the Baltic peoples to self-determination would be recognition de facto of the three Baltic governments.

At the outset I should note that there is an important distinction between recognition of a state and recognition of a particular government of such state. The Baltic states were recognized de jure as "states" from 1918 to 1922 by the Allied.

Powers at the Paris Peace Conference, the member states of the League of Nations and by the United States. For those states which recognized the Republics of Lithuania, Latvia and Estonia, Baltic statehood reflected the free will of the Baltic peoples and the legitimate outcome of larger process of East-European self-determination which developed during the course of the First World War.

The invasion of the Baltic states in June, 1940 by the U.S.S.R. did not, however, extinguish the legal existence or continuity of the Republics of Estonia, Latvia and Lithuania, just as the annexation of Poland or Czechoslovakia in 1938 and 1939 by the U.S.S.R. and Germany failed

to extinguish Polish or Czechoslovak statehood. The fact that Baltic state continuity has been unimpaired is indicated by the continued presence in the United States, Australia, Canada, Britain and the Vatican of diplomatic representatives of the Baltic Republics. It is also supported by the fact that the State Department continues to list United States treaties with the Baltic States as continuing "in force."

Such recognition of Baltic statehood can also be found in the legal decisions of various nations. Thus, in The Republic of Latvia Case, decided by the Restitution Chamber of Berlin in 1953, the court held:

"According to a communication from the Foreign Office of the Federal Republic of Germany, The Republic of Latvia is regarded as continuing to exist, because the annexation of the territory of Latvia by the Soviet Union is not recognized by the Federal Republic."

Similarly, in the case of Gerbaud v. Medem, decided by the Supreme Court of France in 1951 the Court held:

"Considering, that no act on international significance has intervened to obliterate the recognition of the Latvian State; that no treaty has intervened to sanction the disappearance of that state as a holder of rights and liable to legal obligations, that the Court of Appeals has rightly decided that so long as the Peace Treaty has not determined the fate of Latvia, it is impossible to say that Latvians at present have no nationality."

[emphasis added]

Given the fact that the Republics of Estonia, Latvia and Lithuania continue to exist, as a mater of law, it is obvious that no new states may be deemed to have succeeded to the rights of the Baltic states established in 1918. Thus, the so-called Estonian, Latvian and Lithuanian Soviet Socialist Republics remained largely unrecognized as subjects of international law insofar as they constituted not "states" but, in fact, mere organs of Soviet civil administration whose primary goal was the enforcement of the will of the occupying power. This analysis of the legal status of the Baltic states has been specifically endorsed by the Swiss government to justify its refusal to deliver Baltic activities, real estate and other assets in Switzerland to the U.S.S.R. in spite of repealed Soviet requests that Switzerland do so.

In view of the continued legal existence of the Baltic states, the question arises as to whether the current governments of the Baltic republics are entitled to recognition. While recent state practice indicates that most nations have tended to explicitly recognize only "states" and not "governments" per se, specific recognition of a particular government is not unusual after a period of upheaval or instability. Thus, after Manuel Noriega rigged Panama's elections in 1988, the United States explicitly recognized the Guillermo Endara as the de jure leader of the government of the republic, although Noriega clearly possessed de facto authority over Panamanian territory.

International law subscribes to two forms of diplomatic recognition: de facto recognition and recognition de jure. De facto recognition is a provisional form of recognition granted in those instances when a government has not acquired sufficient stability or does not yet offer prospects of complying with other requirements of recognition such as an ability to fulfill international obligations. Such a form of recognition may be

withdrawn if the government fails eventually to achieve a suitable degree of stability or effective control of its territory. According to diplomatic practice, de facto recognition does not as a rule, bring about either full diplomatic intercourse or the conferment of diplomatic immunities upon the representative of the de facto government.

De jure recognition on the other hand permits inter alia the recognized government to:

a. Enter into diplomatic relations with other states and execute treaties and other agreements;

b. Revive former treaties which may have existed between the recognized state and the recognizing state;

c. Sue in the courts of law of the recognizing state;

d. Acquire immunity for itself and its property in the courts of the recognizing state.

I believe that the de facto recognition of the governments of the Baltic states would strengthen the Baltic peoples politically with respect to any future negotiations with Moscow, would permit Baltic envoys to be received on a quasi-official basis in the foreign ministries of recognizing states, and would send a strong signal to the electorate of the Baltic nations that we respect the choice made by the Baltic peoples in the parliamentary elections of 1990.

I am not unmindful of the fact that in Latvia and Estonia the current governments have been elected by a substantial number of voters who still affirmatively claim allegiance to the Soviet Union, including large numbers of Soviet military personnel and their dependents. Nor do I wish to denigrate the legitimate and important representative capacity of the Latvian and Estonian Citizens' Congresses. I believe these Congresses are correct in insisting on new elections to the Latvian and Estonian Supreme Councils in 1991 which will void any participation by residents of Estonia and Latvia who proclaim allegiance to the Soviet Union. However, the provisional, interim nature of the governments of Estonia, Latvia and Lithuania has already been recognized by the governments themselves, and I see no threat to restoration of Estonian or Latvian statehood de facto, nor a submergence of the rights of de jure Estonian and Latvian citizens by according provisional recognition to the governments of Prime Minister Savisaar and Prime Minister Godmanis. Once such governments have been strengthened by Western statements of recognition and economic and technical assistance, de jure recognition of any future governments in all three states would have to await the adoption of Constitutions, the regulation of voting rights, residency rights and citizenship for all those who are not de jure Baltic citizens, and the certification of the re-establishment de facto of the Republics of Estonia, Latvia and Lithuania by the diplomatic representatives of the Baltic states accredited in Washington as well as a vote by the citizens' Congress of Estonia and the citizens' Congress of Latvia. Such a requirement that any present or future government of Estonia and Latvia receive the approval of the citizens' Congresses before de jure recognition would be accorded will strengthen those representative bodies during the transition period and provide them with the needed leverage to insist that the Savisaar and Godmanis governments remain faithful to the democratic ideals expressed in the Latvian and Estonian Constitutions.

It is important to note that there is ample historic precedent for a statement of de facto recognition during a period of Baltic political transition. In 1918 and 1919, shortly after the Baltic states declared independence from Russia, Western states accorded the Baltic governments de facto recognition in order to politically support the Baits in their effort to defeat invading German and Bolshevik armies. Thus, on September 26, 1919, Foreign Minister Holsti of Finland stated in a letter to Latvian Foreign Minister Meierovics that:

"The President of the Republic, who has always admired and sympathized with Latvia, has asked me to convey to your Excellency that he is happy to recognize the Government of the Republic of Latvia as the government de facto of said country and that he conveys his best wishes for the prosperity of the new state and for the establishment of friendly ties between our two countries ."

Similarly, on November 11, 1918, the British Foreign Secretary, Arthur Balfour declared:

"His Majesty's Government have viewed with the deepest sympathy the aspirations of the Lettish people and its desire for liberation from the German yoke. They are glad to reaffirm their readiness to grant provisional recognition to the Lettish National Council as a de facto independent body until such time as the Peace Conference lays the foundation of a new era of freedom and happiness for your people. In the meantime, His Majesty's Government will be glad to receive [Zigfrids Meierovics] as the informal diplomatic representative of the Lettish Provisional Government."

Given the fact that the Baltic states already enjoy internationally recognized statehood and in view of the appeal by all three Baltic governments for a tangible signal of Western diplomatic and political support, de facto recognition of the governments in Tallinn, Riga and Vilnius is the most important policy initiative the West can undertake at this time.

B. Repeal of the National Security Council directive Prohibiting Direct Aid to Soviet Republics

As noted in Section 4 of this testimony regarding United States policy towards the Baltic states, direct United States governmental assistance to the Baltic nations and the Soviet republics including Russia, Georgia, Armenia, Ukraine and Moldova, is reportedly being deterred by a National Security Council directive which requires that all such assistance be cleared by the Soviet central Government in Moscow. Presumably the directive is designed to offer United States support in preventing the collapse of the Soviet Government. The NSC directive should be immediately repealed. The governments of Russia, Ukraine, Georgia and Armenia have been democratically elected and deserve direct United States assistance. Moreover, such governments have already evinced strong support for the draconian political and financial steps needed to restore real order, stability, and respect for democratic values in their respective nations. Indeed, while Mr. Yeltsin, the Baltic governments, Georgian President Gamsakhourdia and Moldavian Prime Minister Mircea Drue have been in the forefront of attempts to dismantle the Communist party's dead hand control of Soviet society, and strengthen free market initiatives, Mr. Gorbachev has:

1. Decreed that the Soviet army begin patrolling the streets of major Soviet allies;

2. Decreed that the Soviet armed forces may justifiably use force to prevent "inter-ethnic" discord; protect the rule of the Soviet Constitution, and defend monuments to Lenin;

3. Acted to end freedom of the press, radio and television;

4. Appointed as interior minister a member of the KGB who under Brezhnev was responsible for the arrest, harassment and deportation of human rights advocates;

5. Decreed that the KGB may seize private business and bank records without a court order;

6. Campaigned to prevent the Russian parliament from passing laws returning farm land to the peasants;

7. Instructed Soviet factory managers to contract directly with one another, then issued them "priority" state orders that had to be filled first;

8. Called for a private market transition plan to be drafted by respected Soviet economists, but then vetoed the plan as too radical;

9. Proposed a free emigration law, then repeatedly acted to prevent its approval by the Soviet legislature;

10. Threatened the republics with a grain embargo if the republics refuse to ratify the so-called Union Treaty;

11. Enforced an embargo of oil, medical products and other resources against the republic of Lithuania, the western Ukraine, Moldavia and Georgia; and

12. Has presided over the massacre of civilians by the Soviet armed forces in Lithuania, Latvia, Georgia, Azerbaijan, Kazakhstan, Tajikistan and Uzbekistan. (See Helsinki Watch News Release January 14, 1991).

Clearly, any further assistance to the Soviet central Government only increases the power and prestige of those very Soviet governmental organs: the military, the KGB and the central bureaucracy, which are most diametrically opposed to the values which the American republic is founded upon. We can and must support our friends and weaken whenever possible those who oppose democratic values.

C. Raising of the Baltic Crisis at the United Nations

The United States should raise the Baltic crisis in the United States Security Council and at the meeting of the United Nations Commission on Human Rights in Geneva in February - March, 1991. With respect to the Security Council it may be argued that a Soviet veto would prevent the adoption of any draft resolution condemning Soviet aggression against the Baltic states. While such veto power is a reality, a Soviet veto threat has not prevented the United States or other United Nations member states

In the past from debating threats to International peace and security at the Security Council. Thus, the 1968 Soviet invasion of Czechoslovakia was raised at the Security Council by Denmark, France, Britain, and the United States without the slightest doubt that the Soviet Union would block any attempt to adopt a resolution on the Czechoslovakian crisis.

As noted in a debate on August 26, 1968 between United States U.N. Ambassador George Ball, and Soviet U.N. Ambassador Malik, the Security Council is the most appropriate arena for the discussion of questions related to international peace and security in time of crisis and threat to world political stability. Ambassador Ball declared at the time:

A small independent nation, seeking once again the simple right to assert its own national personality and freedom, has been squashed under the heel of Moscow. This has been done without the knowledge, and against the will of the people. It was planned in secret, at a time when the public air was full of smiles and embraces. It was a gross act of perfidy. It is contrary to every canon of international law. It should be universally and rightly condemned by world opinion, no matter where in the world it occurs.

The ravaging of Czechoslovakia that we have witnessed is, of course, not evidence that, by nature, the people of the Soviet Union are any more aggressive than anyone else. It is irrefutable evidence, however, that the harassed and nervous leaders of the Soviet Union ... fully realize that the brand of communism they insist on maintaining in their own territories is incapable of surviving in an atmosphere where there is even the most rudimentary of fundamental human freedoms. It is further evidence, reinforcing that which the world witnessed in the Posnan riots, in the Hungarian rebellion in 1956 and in the obscene reality of the Berlin Wall, that the communist system is, in short, a fungus that will die once it is exposed to the sunlight of freedom. And they know it. It can live only in the dark, only in the dark of ignorance and repression.

This is a sad conclusion - sad for all of us, sad in its implications for the future. As far as my country and people are concerned, this tragedy is particularly grievous not only in itself but for the shadow it casts on the future of world peace.

My government has made clear in many ways, here in the United Nations and elsewhere in recent years and months, its earnest desire that great-Power tension should diminish, that the arms race should be brought under control, and that the foundations of peace in the world should be more firmly established. How severe a blow to these hopes has been dealt in the past twenty-four hours it is too early yet to tell. But much may depend on developments in the immediate future. President Johnson has already spoken for the United States in calling publicly on the Soviet Union and its associates in these events "to withdraw their troops from Czechoslovakia," and he added what must surely be in all our minds at this moment: "It is never too late for reason to prevail."

Therefore, the United States strongly appeals for immediate action by the Council, which, under the Charter, is the body primarily responsible for the maintenance of International peace and security. It is also as a matter of reality, a principal instrument by which world public opinion can be given expression in moments such as these, moments of danger and crisis. In

both capacities, we who sit on this Council have a responsibility to act and act quickly. The invasion of Czechoslovakia casts a shadow across the world. It says to every small nation which has a big communist neighbor: When might alone makes right, you too may be in danger.

[emphasis added]

In so far as the Human Rights Commission is concerned, Baltic Appeal to the United Nations ("BATUN") urges the United States Government to support the appointment of a special rapporteur to investigate the U.S.S.R.'s massive violation of the human rights of the Baltic peoples, including the right to national self-determination and the forcible conscription of Baltic men into the Red Army. BATUN also urges the United States to work toward the adoption of a resolution by the Commission. Such a resolution might request the Secretary General to use his good offices to mediate between the Soviet Government and the Baltic states. BATUN urges the United States to pursue a resolution that would strongly support the legal rights of the Baltic peoples, would condemn the Soviet Union for the use of violence in the Baltic states, and would urge the Soviet Government to enter into good faith negotiations with the Baltic governments as the legitimate representatives of the Baltic peoples.

It is important to note that the Commission may make a decision by simple majority, therefore, the Soviet Union cannot by itself prevent the adoption of such a resolution. I would certainly hope that the Administration would evince the same degree of political will on this issue as it has exhibited in recent years in its efforts to obtain passage of a resolution in the Commission condemning Cuban human rights violations and obtaining support for investigations into human rights abuses in Poland and Iran.

I also would like to add that the Presidents of the three Baltic states, the Congress of Estonia, the parliaments of the three Baltic states, and the President of the Russian Republic have all expressed their desire that the member states of the United Nations raise the case of Soviet aggression in the Baltic states at all appropriate United Nations forums. I have included the text of the Baltic-Russian appeal in the section of this testimony devoted to an analysis of international reaction to the Soviet actions in the Baltic states.

D. Financial and Technical Assistance

I would urge as a final immediate policy initiative, the appropriation of financial and technical assistance to the Baltic states by Congress with the proviso that such assistance be granted only after direct, bilateral agreements are signed between the United States Government the Baltic governments in Tallinn Riga and Vilnius, and the Baltic diplomatic representatives in the United States. Such assistance might include funds to: (1) provide for medical supplies and machinery; (2) re-equip the Lithuanian Radio and Television Center destroyed by Soviet paratroopers; (3) establish United States cultural and library facilities in the Baltic capitals; (4) provide for the construction of a pipeline for the transport of petroleum products from the port in Klaipeda to the Lithuanian refinery at Mazeikiai; and (5) establish a private agricultural and business initiatives development bank for the Baltic states. Such a bank, jointly developed and capitalized with the assistance of Britain, France, Germany, Denmark, Sweden, Norway and Iceland, might conceivably be modelled after the European Bank for Reconstruction and Development. Upon the successful conclusion of Baltic-Soviet negotiations on the question of Baltic independence, such bank's activities could be incorporated into the EBRD.

CONCLUSION

The President and other officials of the United States Government have recently proclaimed Europe "whole and free" and the Cold War at an end. Sadly, such is not the case. Europe's geographical, historical and cultural border stands not at Brest-Litovsk, on the Polish-Soviet frontier, but on the summits of the Urals. Indeed, the strict geographic center of Europe can be

found not near Berlin or Vienna, but 20 miles from Vilnius, Lithuania.

For the peoples of the Baltic states, Karelia, western Ukraine, and Moldavia, the Second World War has not come to an end. The promises of the Atlantic Charter, a binding treaty commitment of the Soviet, British and American Governments have not been fulfilled. Self-determination and sovereignty have not been restored to those peoples from whom they had been forcibly wrenched. The Soviet Union's territorial gains pursuant to the terms of the Stalin-Hitler Pact are still a reality. For the peoples of the Baltic states, Moldavia, Russia, Byelorussia, Ukraine, Armenia, Azerbaijan and Georgia, freedom and human rights is still a yet unattained goal.

Influential members of the United States Government may justify their lack of support for Baltic independence; their deaf ear to the appeals of the human rights group Geneva "'49 or the Georgian or Moldavian parliaments; and their refusal to recognize and openly support the aspirations of the Russian people who elected Boris Yeltsin, by insisting that only Gorbachev and his regime can deliver and provide for the ratification of a strategic arms agreement and a conventional forces accord. But there are dangers in such a myopic approach to diplomacy.

Nations such as the U.S.S.R. do not arm themselves because they are democracies - they arm themselves because they are unstable tyrannies founded upon forcible occupation of neighboring states and a forcible suppression of internal dissent and political freedom. To a large extent, weapons and arms are the symptoms of the virus of tyranny. In fact, world peace and security may be arguably much more successfully enhanced by a deliberate diplomatic, political and economic attempt to strengthen those democratic forces within armed totalitarian states who possess popular support. The virtues and rewards of such a deliberate, consistent and public international policy designed to strengthen the civil opposition to totalitarian rule can be seen most concretely in Poland, where the Solidarity movement and its allies were openly funded and supported by the West for eight years until the ultimate success of Polish democrats in the round-table discussion of March, 1989.

Unfortunately, the historical precedents in which world peace and security have been threatened as a result of the failure of Western democracies to openly advocate and support those who believed in democratic and human rights values are legion - the collapse of Iran after years of support for the Shah; the collapse of Philippine democracy and guerilla war after years of seemingly blind support for Ferdinand Marcos; and the military victory of the Sandinistas in 1979 after decades of political support for the Somoza dynasty.

In this testimony I have charged that United States policy with respect to the Baltic states amounts to appeasement of the Gorbachev regime. One can only speculate as to whether such appeasement is designed to achieve an important United States foreign policy objective in some other sphere of geo-political or strategic relations. I do know, however, that the lessons of history are clear and that the so-called pragmatic approach to foreign policy, frequently founded upon a blatant disinterest in the precepts of international law, is a slippery slope which often leads our nation into ruinous circumstances. The failure to openly support democratic values and those who cherish such values does have a price.

President Vytautas Landsbergis has on more than one occasion justifiably compared the Soviet campaign against the Baltic states and the Soviet republics of Georgia and Moldavia, to the German campaign against Czechoslovakia in 1938. The vicious German propaganda campaign of the time against the Czechoslovakian Government, the allegations by Hitler regarding the oppression of Sudeten-German minority rights, the infiltration of Nazi provocateurs, the appeals for fraternal German assistance from local Sudeten-German protection committees all have their eerie parallels in the events of 1990-1991 in Estonia, Latvia and Lithuania.

In 1938, the failure of the West to support the government of President Benes, and its single-minded pursuit of peace at any price led not only to the dismemberment of the Czech state, but to the defeat of the German anti-Nazi democratic opposition in the German-Wehrmacht which had hoped in vain for a strong Anglo-French stand against Hitler so as to provide the opportunity for a putsch to remove him from power.

In his radio broadcast to the Czechoslovak nation on September 21, 1938, President Benes described the Anglo-French ultimatum to the Czechoslovak Government in which London and Paris had demanded Benes' acceptance of a diplomatic formula under which the country's most important defense installations and the entire Sudeten region would be ceded to Germany. Benes noted Germany's threat to go to war if the plan was not accepted and declared to his people: "We had no other choice, because we were left alone."

Mr. Chairman and members of the Commission, I urge you and your Congressional colleagues to continue your steadfast and vitally important support for the human rights of the peoples of Europe as recognized by the Charter of Paris and the Helsinki Final Act. We can and must not permit the Baltic peoples to be forsaken. Our national security, and world peace and stability, will be most safely guaranteed not by strategic missile reduction agreements, but by the attainment of human rights and democracy by the peoples of the Baltic states, Leningrad, Kiev, Kishniev, Yerevan, Baku and Tbilisi.

CONCLUSIONS OF THE INDEPENDENT MILITARY EXPERTS OF THE PUBLIC ORGANIZATION "SHIELD" ON THE EVENTS IN VILNIUS, JANUARY 11-13, 1991

At the invitation of the State Commission of the Republic of Lithuania created to investigate the events of January 11-12, 1991 (Chairman, Prime Minister G. Vagnorius), a commission of independent military experts, including a captain of the first rank in the reserves of the USSR Army, A. A. Yevstigneyev (Commission Chairman and Peoples' Deputy of the RSFSR, Ph.D. in engineering), a lieutenant-colonel in the reserves of the USSR Army, I. V. Bychkov; a colonel of the USSR Army, S. M. Kudinov (Peoples' Deputy of the RSFSR); a captain of the second rank in the reserves of the USSR Army, G. M. Molkov (doctor of law, professor of law); and a major in the reserves of the USSR Army, N. M. Moskovchenko, conducted the following investigation from February 3 to 12, 1991:

a. studied the documents made available to the commission, reviewed three video films of the events of January 11-13; studied the tapes of radio intercepts conversations of the military; studied the documents and conclusions of legal-medical experts, as well as the notes and affidavits of medical and auxiliary personnel in hospitals and the morgue, and reviewed statements given to the press by various government, military, Party, and public officials, and other relevant documents;

b. held detailed discussions with members of the Government of the Republic of Lithuania, with members of the Lithuanian Procuracy (prosecuting authorities), with heads of departments, and other officials;

c. had meetings and detailed discussions with members of the Communist Party of Lithuania ("CPL") (Secretary of CPL central Committee Jarmalavichus -- the main contact for the CPL and the National Salvation Committee; Secretary of the CPL Central Committee General Naudziunas and a member of the National Salvation Committee according TASS rapports in "Izvestiia";

Secretary of the CPL City Committee Khadunkin; member of the CPL Central Committee Shurupov; and others); with the [Soviet] Procurator General of the 'Lithuanian SSR" Petrauskas; with a representative of the USSR KGB, Rukshenas, and with managers of the Vilnius radio factory;

d. had discussions with the vice chairman; of the Democratic Labor Party, V. Berzhonas and V. Berinzovas;

e. had meetings and discussions with soldiers and officers of the Vilnius garrison and their family members, and with Vilnius residents of various ages and ethnic backgrounds;

f. [had a telephone discussion with] the military commander of the Vilnius garrison, Major-General Uskhopchik, who refused to have an official meeting, saying that he did not recognize the Government of the Republic of Lithuania, and stated "your official mission means nothing to me."

The Military Commander of the Vilnius garrison, Colonel Belous, refused to meet, maintaining that all available documents had already been handed over to the [U.S.S.R] investigator.

The head of the garrison's political department, Colonel Smokarev, refused to have a meeting. Repeated attempts to establish contact with him and others were fruitless.

A discussion with the head of the political department of the Military Commissariat for the Republic of Lithuania, Lieutenant-Colonel Golubev, was held, in which he asserted that he did not recognize the Government and the laws of the Republic of Lithuania.

President Landsbergis and Prime Minister Vagnorius received the commission members.

Conclusions and recommendations

On the basis of the investigation, the Independent Military Experts arrived at the following conclusions:

1. On January 11-13, in Vilnius, an attempt was made to stage a coup d'etat with the aid of armed forces, internal troops of the USSR Ministry of Internal Affairs and of the KGB with the aim of restoring the political power of the Communist Party of the Soviet Union ("CPSU") as represented by its constituent part — the CPL.

The USSR President cannot claim ignorance of the planned joint actions by the Soviet Armed Forces, internal troops of the USSR Ministry of Internal Affairs and of the USSR KGB. Such actions could not be carried out without his personal permission.

2. The participation of USSR military units in the coup d'etat had been planned, coordinated and approved by the Centre.

3. The organizer of the coup d'etat was the CPL Central Committee.

4. For carrying out its designs, the CPL Central Committee established the so-called "National Salvation Committee" whose membership and leaders are being kept in secrecy so that in the event of failure they could evade responsibility.

Secretary of the CPL Central Committee Jarmalavichus, authorized to maintain contact between the National Salvation committee and the Vilnius garrison, is the only officially known person linked

to the National Salvation Committee.

The Independent Military Experts consider that the following persons constituted the nucleus of the National Salvation Committee: first secretary of the CPL Central Committee ("CC") Burokevichus, Secretary of the CPL CC Jarmalavichus, Secretary of the CPL Major-General Naudziunas, head of the department of the CPL CC and colonel in the reserves of the USSR Army Shurupov, First Secretary of the Vilnius City Committee of the CPL Lazutka, Second Secretary of the Vilnius City Committee of the CPL Khadunkin, Secretary of the CPL primary organization of the Vilnius radio factory Dostal, and military commander of the Vilnius garrison Major-General Uskhopchik.

5. The National Salvation Committee and the CPL had counted on the support of the people dissatisfied with deteriorating living conditions, as well as Russian-speaking population and the military whose rights had been curtailed by certain laws of the Republic of Lithuania. With this aim in view, members of the CPL had carried out deliberate agitation and ideological propaganda. Political bodies and CPSU organizations had carried out analogous propaganda in military units and among family members of the military.

In this way an atmosphere of ill-will and animosity was artificially created between the native population and the army. At the present time the Government of the Republic of Lithuania is using all its energies to improve relations with the army units stationed on the territory of the Republic, and to normalize the situation. However, military commanders categorically refuse to establish contact.

6. Convinced of its victory and impunity, the National Salvation Committee, relying upon military units of the Vilnius garrison and units of the USSR Ministry of Internal Affairs and the KGB sent to Lithuania by the Centre, attempted to state a coup d'etat, which caused great casualties among civilians and significant material damage.

7. There is no evidence to indicate the usage of arms on the part of civilians and guards of public buildings. Shots were fired only by the military. As a result, 13 persons were killed and 604 injured. All the victims were civilians. Among 13 killed was a lieutenant of the USSR KGB who was accidentally wounded by his own men and died because the military did not render him timely qualified medical aid.

8. The military used 5.45 caliber dum-dum bullets that greatly increase the sufferings of the

wounded and are banned under international conventions.

9. The coup d'etat was aborted by the people of Lithuania who rose in defense of their lawfully elected government. The results of the population poll held on February 9, 1991 emphatically end convincingly testified to the choice of the people of the Republic of Lithuania.

10. Responsible for the attempt to stage the coup d'etat, and for the numerous victims and material damage are:

(1) The USSR President [Mikhail S. Gorbachev) who failed to perform his constitutional duty;

(2) Minister of Defense [Dimitri] Yazov, Minister of Internal Affairs [Boris] Pugo, and Chairman of the USSR KGB Kryuchkov who gave permission to use the military forces under their command in pursuing anti-constitutional, criminal goals;

(3) Deputy Minister of Defense Colonel-General Achalov, military commander of the Vilnius garrison Major-General Uskhopchik, regiment commander of the Paratroop Forces Colonel Kustriuk, regiment commander of the 107th Motorized Rifle Division Colonel Astakhov, who direct the actions of the troops under their command in carrying out the criminal designs of the National Salvation Committee and CPL Central Committee.

(4) Soldiers, sergeants and officers who shot at civilians.

11. The USSR President, the USSR Ministry of Defense, the USSR Ministry of Internal Affairs, the USSR KGB and the CPL are responsible for the material damage caused to the Republic of Lithuania, its state institutions, as well as to legal and natural persons of the Republic.

12. The National Salvation Committee is an unconstitutional, criminal organization, the activities of which must be banned, and proceedings must be instituted against its members for having committed an especially grave crime against the state.

13. Taking into account direct contact between the members of the National Salvation Committee and the CPL in carrying out the coup d'etat, the activity of the CPL must be suspended until the end of the investigation.

14. Central newspapers, radio: and Central Television gave a biased interpretation of the January 11-12 events in Vilnius, adhering to the stand of the CPSU and CPL.

15. It would be expedient to repeal the laws restricting the rights of the Russion-speaking population, of the military and their family members.

16. Taking into account the current political situation, when the laws of the USSR are not being enforced on the territory of the Republic of Lithuania, whereas the laws adopted by the legislative body of the Republic run counter to the laws of the USSR, it is necessary to work out a special provisional legal document protecting the rights, honor, dignity and property of the military and their family members until an appropriate agreement between the USSR and the Republic of Lithuania is concluded.

17. For the coordination of efforts between republics aimed at protecting their sovereignty, political and economic independence from the dictate of the Centre, and for the coordination of joint actions in situations analogous to the January 11-12 events in Lithuania, horizontal agreements between the republics enabling them to resist this dictate should be concluded.

18. In order to maintain state sovereignty and to enforce law and order, it is necessary to form national guard units in the republics.

19. Supreme Councils of the republics must adopt legislation defining the notion of a "criminal order" and establishing that legal proceedings may be instituted for executing such an order.

20. The events in Vilnius rank with other cases when the Soviet Army was used against its own people: in Novocherkask in 1962, in Tbilisi in 1989, in Baku in 1990.

21. The events of January 11-13 are not related to any international conflicts and are of a purely political character. The events showed that:

- the Party leadership is striving to turn the Soviet Army into a hostage of its criminal political

designs and its soldiers -- into mindless and submissive executors;

- depolitization at the Armed Forces, the Ministry of Internal Affairs, and the KGB of the USSR is an objective necessity and must be carried out without delay;

- all nationalities are equally endangered by the plot hatched by the party and military leadership who are striving to retain power by all possible means, impudently violating laws and condemning peoples to poverty, hunger and death.

The Independent Military Experts deem it their duty to bring these Conclusions to the notice of People's Deputies of the USSR and of the RSFSR, other republics and the world community, governments of foreign states, and the United Nations Organization.

Independent Military Experts

Captain of the 1st rank in the reserves of the Army of the USSR, Ph.D. in Engineering,
People's Deputy **A. Yevstigneyev**

Lieutenant-colonel in the reserves of the USSR Amy **I. Bychkov**

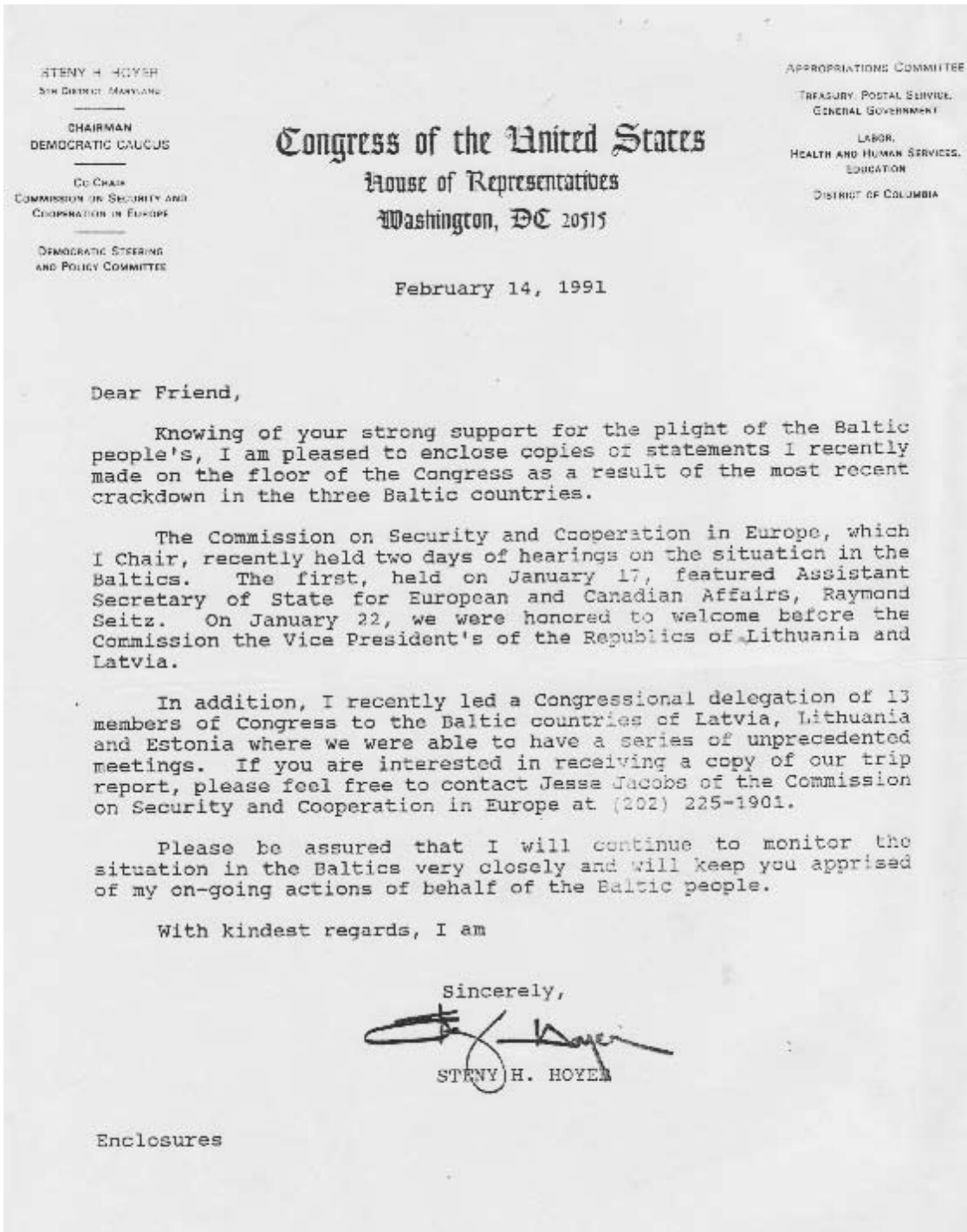
Colonel, People's Deputy **S. Kudinov**
Captain of the 2nd rank in the reserves, doctor of the law, professor of law **G. Melkov**

Major in the reserves of the USSR Army **N. Moskovchenko**

February 11, 1991

Vilnius,
Republic of Lithuania

NOTE: *This summary was translated by the Supreme Council Bureau of Information of the Republic of Lithuania, Vilnius, and telefaxed to Baltic Appeal to the United Nations by the Lithuanian Information Center of Brooklyn, New York.*

STENY H. HOYER
5TH DISTRICT, MARYLAND

CHAIRMAN
DEMOCRATIC CAUCUS

CO-CHAIR
COMMISSION ON SECURITY AND
COOPERATION IN EUROPE

DEMOCRATIC STEERING
AND POLICY COMMITTEE

APPROPRIATIONS COMMITTEE

TREASURY, POSTAL SERVICE,
GENERAL GOVERNMENT

LABOR,
HEALTH AND HUMAN SERVICES,
EDUCATION

DISTRICT OF COLUMBIA

Congress of the United States
House of Representatives
Washington, DC 20515

February 14, 1991

Dear Friend,

Knowing of your strong support for the plight of the Baltic people's, I am pleased to enclose copies of statements I recently made on the floor of the Congress as a result of the most recent crackdown in the three Baltic countries.

The Commission on Security and Cooperation in Europe, which I Chair, recently held two days of hearings on the situation in the Baltics. The first, held on January 17, featured Assistant Secretary of State for European and Canadian Affairs, Raymond Seitz. On January 22, we were honored to welcome before the Commission the Vice President's of the Republics of Lithuania and Latvia.

In addition, I recently led a Congressional delegation of 13 members of Congress to the Baltic countries of Latvia, Lithuania and Estonia where we were able to have a series of unprecedented meetings. If you are interested in receiving a copy of our trip report, please feel free to contact Jesse Jacobs of the Commission on Security and Cooperation in Europe at (202) 225-1901.

Please be assured that I will continue to monitor the situation in the Baltics very closely and will keep you apprised of my on-going actions of behalf of the Baltic people.

With kindest regards, I am

Sincerely,

STENY H. HOYER

Enclosures

JAV Baltųjų rūmų raštas dėl Europos saugumo ir bendradarbiavimo komisijos kelionės po Baltijos valstybes

Elfriede Fetke
Bruno-Taut-Ring 5b
D-1000 Berlin 47

ai amnesty international

Sektion der Bundesrepublik Deutschland e.V.

Bezirk 3100 Gruppe 1467

Litauische Vereinigung zum
Schutz der Menschenrechte
Herrn Prof. Antanas Buracas, Vorsitzender
Silo 62-6
2055 Vilnius
Republik Litauen

Berlin, 19. April 1993

Sehr geehrter Herr Professor Buracas!

Amnesty International setzt sich weltweit für die Einhaltung der Menschenrechte ein. Dazu gehört auch die vollständige Abschaffung der Todesstrafe, die wir als eine äußerst grausame, unmenschliche und erniedrigende Bestrafung ansehen, die laut Art. 5 der Allgemeinen Erklärung der Menschenrechte und anderer Menschenrechtsabkommen verboten ist, darunter auch Art. 7 des Internationalen Pakts über bürgerliche und politische Rechte. Das Risiko eines Fehlurteils bei der Anwendung der Todesstrafe ist nicht zu vermeiden, die Strafe ist jedoch unwiderruflich. Bis heute wurde kein schlüssiger Beweis dafür vorgelegt, daß die Todesstrafe eine besonders abschreckende Wirkung hat. Fast die Hälfte aller Staaten hat die Todesstrafe für Verbrechen in Friedenszeiten im Gesetz oder in der Praxis abgeschafft.
Wir bitten Sie, die Forderungen von Amnesty International zu unterstützen:
- einen sofortigen Stopp aller Todesurteile und Hinrichtungen solange zu verfügen, bis eine erschöpfende Überprüfung der Todesstrafe stattgefunden hat,
- die Abschaffung der Todesstrafe ins Strafgesetzbuch und in die Verfassung einzuarbeiten,
- die zur Zeit bestehenden Bestimmungen zur Verfahrensweise bei Hinrichtungen zu überprüfen, da diese in sich selbst auch eine grausame, unmenschliche und emiedrigende Behandlung oder Bestrafung darstellen kann. Diese Bestimmungen bitten wir zu veröffentlichen.
- schließlich bitten wir um Umwandlung aller zur Zeit bestehenden Todesurteile.

Die Wiederherstellung der Unabhängigkeit Litauens und der in Gang gesetzte Reformprozeß in den Bereichen Gesetzgebung und Rechtsprechung bieten eine einzigartige Gelegenheit, die grundlegenden Fragen zum Thema Todesstrafe zu diskutieren und sich der langen Liste europäischer Staaten anzuschließen, die die Todesstrafe völlig abgeschafft haben oder auf dem Weg zur völligen Abschaffung sind. Diese Gelegenheit darf nicht versäumt werden !

Mit vorzüglicher Hochachtung

Vokietijos Amnesty International skyriaus prašymas A. Buračui dėl mirties bausmės moratoriumo ir jos visiško panaikinimo Lietuvoje

DĖL RUSŲ IR KITŲ KALBŲ MOKYMO

Antanas BURAČAS – *LMA akademikas,*
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos komiteto pirmininkas iki 1992 m., Asociacijos steigėjas ir signataras

Kuo žmogus daugiau moka kalbų, tuo jis turtingesnis. Tai nereiškia, kad viena ar kita konkreti svetima kalba turi būti privaloma Lietuvos mokykloje.

Podraug turime pripažinti natūralų poreikį sustiprinti tos antrosios kalbos mokymą, kurią, greta valstybinės, daugiausia naudoja viena ar kita tautinė mažuma. Tą praktiką plačiai naudoja ir dvikalbė Kanada, ir daugiakalbė Šveicarija. Netgi JAV, Kalifornijoje ir kitur praktikuojama mokyti ispanų, o ne kitų užsienio kalbų, nes ten daugiausia naujų imigrantų iš Meksikos. Patys gyventojai ar jų vaikai renkasi – mokytis ispanų, prancūzų, japonų ar kitas kalbas.

Rezoliucija dėl rusifikacijos, kurią palaikė ir Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos nariai, sukėlė nemažai aistrų ne vien tarp rusų kalbos pamokas turinčių mokytojų bei deputatų. O juk ar blogesnė, ar mažiau reikalinga kitos mūsų kaimynės - lenkų - kalba? Per ją bendrauti su bendra europine kultūra ne mažesnės galimybes, nei per rusų kalbą, ypač sustiprėjus kuriam laikui Rusijos kultūros politizacijai pastarosiomis vėluojančio tautinio atgimimo dienomis! Analogiškai nėra privalu dubliuoti užsienio filmus išimtinai tik rusų kalba.

„Kauno tiesa", spausdindama balandžio 27 d. (Nr. 82, p. 2) minėtą rezoliuciją, nepagrįstai neatspausdino išskirtinės mano pozicijos – išlygos dėl rusų grupių aukštosiose mokyklose, užrašytos prie parašo. Pritardamas, kad rusų pamokos neturėtų būti privalomos, drauge atkreipiau rezoliucijos autorių (o kartu ir tų, į kuriuos kreipiamasi) dėmesį į kitą aplinkybę. Pageidaujant tėvams ar besimokantiems, tokios grupės netgi galėtų būti skatinamos – lygiai kaip anglų, žydų, skandinavų ar lenkų kalbomis. Kai kuriose aukštosiose Lietuvos mokyklose rusų kalba dėstomos grupės atsirado keičiantis tam tikrų specialybių studentais su Latvija, Estija, todėl reiktų naujai aptarti jų tolesnio išsaugojimo tikslingumą. O besikuriančiame Klaipėdos universitete tokių grupių sudarymas, be abejo, apsiribojant Lietuvos gyventojais, netgi padėtų mažinti nepagrįstus tautinius konfliktus bei įtampą tarp „aborigenų" (jedinstvininkų žargonu) ir „migrantų" („mūsų" radikalų leksikone).

Jau dabar didėjantis mūsų, ypač ankstyvesniųjų kartų emigracijos atstovų, entuziazmas grįžti į protėvių žemę ir sunkumai jiems adaptuotis pirmaisiais Lietuvoje metais, lygiai kaip ir dalies pasaulio profesūros didelis noras padėti nepriklausomai Lietuvai savo žiniomis, verčia kai kuriuos dalykų kursus pristatyti studentams anglų, rusų ar kitomis tarptautinėmis kalbomis. Anglų ar rusų kalba savo naujausių tyrimų rezultatais mūsų aukštosiose mokyklose galėtų labiau dalintis vizituojantys užsienio politologai ir informacijos specialistai, konstitucinės teisės ir tarptautinių finansų žinovai. Įvairių menedžmento aukštesnės kvalifikacijos centrų organizatoriai Lietuvoje jau keleri metai taip pat nuolat sau į talką kviečiasi tokius specialistus, nedarydami ideologinių barjerų tarp anglų, rusų ar lietuvių kalba perteikiamų naujų žinių.

Liberali, demokratiniais pagrindais kuriama valstybinė ar kitos valdžios institucijos neturi diktuoti, kokią tikybą ar svetimą kalbą privalo mokytis mūsų piliečiai. Betgi

privalu sudaryti sąlygas visiems įsigyti išsilavinimą - tiek tikybos, tiek estetikos, tiek ir tarptautinių (užsienio) kalbų įvaldymo srityje, nes be to neįmanoma išugdyti kultūringų žmonių ir užtikrinti visokeriopą socialinę pažangą.

NUO REDAKCIJOS. *Pritariame akademiko A.Buračo minčiai dėl rusų ir kitomis kalbomis dėstomų grupių išsaugojimo tikslingumo tam tikrais atvejais. Tačiau 14-os partijų ir judėjimų atstovų pasirašytoje rezoliucijoje, atneštoje į „Kauno tiesos" redakciją, gerb. A. Buračo minimos išlygos nebuvo. Redakcija gautąjį tekstą išspausdino pilnai, nieko neišbraukdama.*

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО, ЛИТВА И СОВЕТСКИЙ СОЮЗ

Викторас Пяткус,
Председатель Литовской Хельсинской групы

Доклад
на слушанях по вопросам прав человека,
организованных Международной Хельсинской Федерацией
7-8 сентября 1991 года в Вильнюсе

11 марта 1990 года Литва обьявила с восстановлении своей государственности, так как вследствие вторжения в Литву Красной армии 15-го июня 1940 года Литва была инкорпорирована в СССР незаконно,

Вновь восстановленная Литовская республика ратифицировала Всеобщую декларацию прав человека, Международный пакт о гражданских и политических правах и Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах.

Упомянутые международные документы, а также Конвентция о предупреждении предступления геноцида и наказании за него, Женевская конвенция от 12 августа 1949 года и Заключительный акт Совещания в Хельсинки были в свае время ратифицированы и Верховным Советом СССР, Все эти документы гарантируют не только права и свободы отдельного гражданина, но и права и свободы народа, Заключительный акт Хельсинского совещания предусматривает изменение междугосударственных границ мирным путем, Женевская конвенция 1949 года регламентирует положение окупированои страны, Согласно этой конвенции, в частности, окупирующая страна не только не имеет права призывать на свою военную службу жителей окупированной страны, но и использовать их на военно строительных работах.

Как же Советский Союз соблюдал эти им же самим ратифицированные международные соглашение на территориокупированного Литовского государства, беря только период после Акта о восстановлении государственности от 11 марта 1990 года.,

Молодежь призывного \ по советским законам \ возраста задерживалась силой и тайно вывозилась за пределы Литвы, В1990 году Литве была обьявлена экономическая и политическая блокада, переброшены дополнительные контингенты Советской армии, а также части специального назначения КГБ СССР и МВД СССР, В Вильнюсе был

сформирован ,, прославившийся,, разбойными действиями отряд милиции особого назначения \ ОМОН \, подчиненный МВД СССР и получавший вооружение и снабжение от Советской армии,

Все эти силы начали на территории республики проводить диверсии, захватывать здания учреждений печати, культуры, науки , архивов, общественных организаций, расхищая их имущество.

В ночь с 12-го на 13-е января 1991 года десантные воиска КГБ СССР \ так называемая група ,, Альфа,, \ совместно с регулярными частями Советской армии, используя бронетанковую технику, силой захватили в Вильнюсе здание Комитета по телевидению и радиовещанию и здание телецентра \ т,е, телебашни \, Во время захвата погибло 13 человек, большинство из них застрелены, Все погибшие погибли у телебашни, Следует подчеркнуть, что жители города собрались для чисто символической защиты упомянутых зданий, они не только не были вооружены \ и внутри этих зданий не было никакой вооруженной охраны \, но и не оказывали никакого активного физического сопротивления, При захвате зданий открывать огонь не только в воздух, но именно по людям, не было никакой военно – тактической необходимости, По предварительным данным огонь по безоружным людям , а не только в воздух, как до того, был открыт уже после того, как група захвата обеспечила себе себе возможность проникнуть в телебашню, То есть, это было обычное массовое убийство, квалифицируемае как военное преступление и преступление против человечности, В целом было ранено более 500 человек, из которых 47 имеют пулевые ранения.

ОМОН исползовался для разгрома литовских таможен, избиения их сотрудников \ не имевших права изменять огнестрельное оружие и не оказывавших сопротивления \, уничтожения и разграбления имущества, 31- го июля в Мядининкай неустановленная терористическая групировка зверски расстреляла не оказывавших сопротивления и сдавшихся в плен 6 таможеников и полицейских, 7-ой умер позже, 8-ой тяжело ранен,

А насколько изменилась в этом отношении положение после попытки переворота в Москве 19- 21 августа сего года.,

Вновь назначенный председатель КГЬ СССР В, Бакатин направил в Литву своего заместителя Лебедева, Может быть, это должностное лицо выясняло ущерб, нанесенный жителям и государству Литвы , Ничуть не бывало, Скорее, его целью было обеспечить бывшим сотрудникам КГБ высокие пенсии, хорошие квартиры и хорошее соцобеспечение,

Северный городок Вильнюсского гарнизона предоставил прибежище сотрудникам ОМОН,а , там же нашли приют и руководители Комунистической партии Литвы, организаторы и сотрудники попытки переворота и убийств 13- го января, Официально обьявлено, что ныне часть омоновцев с семями переведены в Россию, Неужели новая Россия станет покровительницей террористов и убийц, Не достаточно ли того, что им покровительствует Советская армия.

В 1989 году в Литве было собрано свыше полутора миллионов подписей под требованием вывести из Литвы вооруженные силы СССР и удалить военную администрацию, Было бы хорошо, если бы руководство СССР ныне учло это требование и не только подписывало бы международные соглашения , но и строго их соблюдало.

ОБРАЩЕНИЕ К УЧАСТНИКАМ МОСКОВСКОЙ КОНФЕРЕНЦИЙ ПО ВОПРОСАМ БЕЭОПОСНОСТИ И СОТРУДНИЧЕСТВУ В ЕВРОПЕ В ООН СОВЕТУ БЕЗОПАСНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЬЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ ФЕДЕРАЦИИ ГРУП ХЕЛСИНКИ ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА

Около 40 государств признали независимость Литовской Республики. В том числе и СССР , анексировавший ее в 1940 году. Начались переговоры о выводе с территории Литвы советской армии. Верховный Совет Литовской Республики ратифицировал основные международные документы по правам человека , принял законы и государственные акты, гарантирующие эти права,

В целях укрепить государственую независимость Литвы международными гарантиями мы призываем,

1, Поддержать просьбу Литовской Республики \ члена Лиги наций с 1920 г \ о восстановлении ее полноправного членства в ООН ,

2, Потребовать опубликовать сроки и другие условия вывода из Литвы оккупационных военных подразделений СССР и создать международную комисию для контроля над осуществлений между СССР и Литовской Республики по данному вопросу,

3, Поддержать требования Литовской Республики к Правительству СССР о возмещении ущерба, нанесенного ее народу и государству во время советской оккупации и анексии Литвы, а так же в результате массовых депортаций литовского народа,

4, Передавать обьективную информацию о законодательной деятельности нынешнего правительства Литвы по защите прав человека и национальных меньшинств в Республике с целью предотвратить распостранение в СССР и за рубежом ложной информации о якобы имевших место подобных нарушениях в Литве,

От Литовской Хельсинской групы и
Литовской Ассоциации эащиты
прав человека

Почетный Председатель ассоциации В. Петкус
Вицепредседатель ассоциации А. Думчюс
Монсиньор Каунаской аркивискупии А. Сваринскас

DĖL VYTAUTO JOKŪBAIČIO VEIKLOS VLIK-E

LIETUVOS VYRIAUSIOJO IŠLAISVINIMO KOMITETO PIRMININKUI PONUI DR. KAZIUI BOBELIUI

1992 m. birželio 3 d.
Vilnius

Mus nustebino ir nuliūdino kai kurie dalykai, dėjęsi paskutiniojo VLIK-o seimo posėdžio, įvykusio š. m. gegužės 30 d. Vilniuje, metu.

Pirmininkavęs VLIK-o vicepirmininkas Vytautas Jokūbaitis įvairiomis gestikuliacijomis, mimikos priemonėmis, žodžiais ir savo elgsena prievartavo salėje sėdinčius žmones, įsakinėdamas, kada jiems stotis, šaukti pagyrimus bei pašlovinimus, ploti ir t.t. Mus tokia iš kažkur Vytauto Jokūbaičio atsivežta tvarka ir įžeidė, kadangi net Stalino laikais tokių priemonių bei įsakymų, sklindančių atskirai nuo scenos, nėra tekę matyti.

Kai kurių Lietuvoje esančių grupuočių nariams ponas Vytautas Jokūbaitis leido kalbėti, bet griežčiausiai atsisakė leisti pasisakyti kam nors iš politinių kalinių. Ir todėl ar ne šventvagystė, kai Jokūbaičio leistas ponas Juozas Tumelis kalbėjo apie politinius kalinius, jų vargus bei kovas Vorkutoje, Karagandoje. (Taip, tai tas pat Juozas Tumelis, kuris pats ne tik niekuomet nėra buvęs politiniu kaliniu, bet griežtai uždraudęs politiniams kaliniams net atsisveikinti prie kapo su jo uošviu, buvusiu politiniu kaliniu „anais laikais", taip, tiesa, tas pats Tumelis dabar vadovauja Sąjūdžiui.)

Kai Lietuvos okupacijos laikotarpiu buvusiems politiniams kaliniams neleisdavo pasisakyti lyg ir aišku, bet kad ponas Vytautas Jokūbaitis tęsia okupantų veiklą – mums visiškai nesuprantama. Ir todėl griežtai protestuojame prieš pono Vytauto Jokūbaičio antidemokratiškas pastangas ir kovotojų už Lietuvos laisvę gilų įžeidimą.

Didžiosios Lietuvos sąjunga
Krikščioniško jaunimo sąjunga

VLIK-O IR HELSINKIO AKTŲ REIKŠMĖ LIETUVAI

Trečiadienį Marijampolėje įvyko konferencija „Lietuva – Helsinkio procese", skirta Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (VLIK) 50 metų sukakčiai bei 18-osioms Helsinkio aktų pasirašymo metinėms. Į konferenciją atvyko buvęs VLIK-o vadovas, dabar jau Lietuvos Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas K. Bobelis, Helsinkio grupės įkūrėjas, Seimo Žmogaus teisių komiteto patarėjas V. Petkus, taip pat Helsinkio grupės nariai V. Skuodis, A. Žilinskas bei kiti disidentinio judėjimo dalyviai.

Kalbėdamas apie VLIK-o veiklos ir Helsinkio pasitarimų reikšmę šiandieninei Lietuvai, K.Bobelis akcentavo, kad VLIK-as suvaidino svarbų vaidmenį Lietuvos išlaisvinimo byloje. Iš pat pradžių stengėsi išlaikyti Lietuvos diplomatinės tarnybos užsienyje tęstinumą bei Lietuvos okupacijos nepripažinimą. Tuo laiku didelė dalis pasaulio valstybių buvo nusistačiusios prieš pavergtųjų tautų išlaisvinimą.

Bet 1975 metais pasirašytas Helsinkio aktas kaip tik atvėrė naujas perspektyvas Lietuvos išlaisvinimo kovai. Susitarimuose buvo apibrėžiamos ne tik žmogaus teisės, bet ir tautų teisės į laisvę ir nepriklausomybę. VLIK-as buvo pirmasis, įvertinęs Helsinkio akto pagrindinius principus, kuriais Lietuva galėtų remtis atkurdama nepriklausomybę. 1975 metų rugpjūtyje buvo pasirašyta pirmoji Helsinkio akto interpretacija, kurioje išdėstytos galimybės, leidžiančios iškelti Lietuvos laisvės bylą tarptautinėse arenose. Tuo metu išeivija buvo prieš Helsinkio aktą ir manė, kad šis aktas įteisina tautų pardavimą. Visos Vakarų valstybės, privertusios pirmą kartą buvusią Tarybų Sąjungą pasirašyti tokį aktą 34 pasaulio valstybių akivaizdoje, reikalavo ir vykdyti įsipareigojimus. Tad padėjo atkurti Lietuvos bei kitų buvusių pavergtų tautų nepriklausomybę.

V. Petkaus pranešimo tema buvo „Žmogaus teisės Vakarų pasaulyje ir Lietuvoje". Jis trumpai apžvelgė žmogaus teisių rutuliojimąsi per visuomenės istoriją, papasakojo, kaip būrėsi Lietuvoje Helsinkio grupė, kuri rūpinosi žmogaus teisėmis jau pačioje Lietuvoje. Pranešėjas siūlė, kad moksleiviai dar bendrojo lavinimo mokyklose būtų supažindinami su dokumentais, garantuojančiais žmogaus teises.

Po Helsinkio grupės nario prof. V. Skuodžio minčių apie Lietuvos Seimo narį K.Bobelį bei tuos, kurie šiandien „drumsčia vandenį", per salę nuvilnijo nepasitenkinimo banga. Matyt, kai kas šiuos žodžius prisitaikė sau. Tačiau replikos iš salės nesuglumino pačių konferencijos svečių. Jie atsakė į pateiktus klausimus, dar kartą aiškino VLIK-o ir Lietuvos Helsinkio grupės veiklos reikšmę.

Beje, ši konferencija, skirta VLIK-o ir Helsinkio aktų pasirašymo metinėms, pirmoji kregždė. Panašias konferencijas-susitikimus su visuomene ketinama rengti ir kituose Lietuvos kampeliuose.

Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga "Jaunoji Lietuva"
Lietuvos Helsinkio grupė
Lietuvos jaunimo aktyvistų frontas
Lietuvos katalikiškojo jaunimo sąjunga
Lietuvos komitetas "Ženeva-49"
Lietuvos krikščionių demokratų sąjunga
Lietuvos laisvės lyga
Lietuvos nepriklausomybės sąjunga
Lietuvos politinių kalinių gelbėjimo komitetas

ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMAS LIETUVOJE OKUPACIJŲ SĄLYGOMIS

Viktoro Petkaus paskaita Kauno Vytauto Didžiojo universiteto seminare-diskusijoje, skirtoje Lietuvos Helsinkio grupės 25-mečiui.

1940 metų birželyje Raudonosios armijos įsiveržimu buvo pradėta vykdyti Lietuvos aneksija ir visiškas jos inkorporavimas į Sovietų Sąjungą. Šiam tikslui buvo sukurtas okupacinis totalinis režimas. Jau neužteko Maskvos ambasados Lietuvoje, bet buvo atskraidintas specialus emisaras - Vladimiras Dekanozovas. Jo pastangomis buvo sukurtos naujos ir pakeisti asmenys visose buvusios nepriklausomos Lietuvos senosiose struktūrose. Vietoj pasitraukusio Lietuvos prezidento Antano Smetonos bei jo pavaduotojo Antano Merkio Dekanozovas paskyrė Justą Paleckį. Emisaras taip pat suprato, kad svarbu numatyti Valstybės saugumo departamente „tinkamą žmogų", nes jam teks įvykdyti pirmąsias represijas Lietuvoje. Ir Dekanozovas tokį žmogų surado – Antaną Sniečkų.

Ir prasidėjo pirmosios bolševikų okupacijos gyventojų masiniai suėmimai, kalinimai, trėmimai ir žudymai. Pirmieji masiniai areštai buvo įvykdyti liepos 11-12 naktį, kuriems instrukciją paruošė naujasis saugumo departamento direktorius Antanas Sniečkus. Tą naktį buvo suimta ir įkalinta daugiau kaip 1600 asmenų. Iki prasidedant 1941 m. karui suimtų skaičius siekė apie 12000. Kaune buvo kalinama 3700, Vilniuje 3200, Šiauliuose 800, Marijampolė 750 ir t.t.

Karo išvakarėse birželio 14-15 naktį buvo suimta ir ištremta 34260 asmenų nuo kūdikių iki šimtamečių senelių. Šį kartą išvežimų instrukciją visiems trims Baltijos kraštams paruošė maskviškis KGB valdininkas Serovas. Pagal profesijas daugiausiai buvo išvežta ūkininkų, toliau ėjo švietimo darbuotojai, darbininkai, kariai, studentai ir t.t. Ištremiamųjų sąrašą Lietuvoje pasirašė Justas Paleckis, kaip ir anksčiau pirmosios šeimos – Antano Merkio ištrėmimą iš Lietuvos su parašyta Antano Sniečkaus rekomendacija.

Kodėl Sniečkaus ir Paleckio parašais okupantai pradėjo negirdėtą terorą? Juk niekas į atėjūnus įsibrovėlius nebuvo paleidęs nė vieno šūvio. Reiškia žmonės buvo naikinami avansu, pritaikant prielaidą, kad jie ateityje gali atsikvošėti ir bandyti pasipriešinti.

Tarp į gyvulinius vagonus sugrūstų tremiamųjų buvo ir paties Sniečkaus motinos brolio ir sesers sūnūs. Kai kiti broliai ir seserys kreipėsi pagalbos į patį Sniečkų, jis šaltai atsakė, kad nesą ko jaudintis, nes tie giminės esą „buožės" ir jiems taip pat atėjęs laikas naudingiau padirbėti. Kai į trėmimų vagoną buvo įkištas žinomo rašytojo, seno Paleckio bičiulio Antano Vienuolio sūnus Stasiukas, rašytojas nubėgo pagalbos pas Paleckį, o šis tik skėstelėjo rankomis sakydamas: „Taip reikia". Pasirodo, jog Stasiukas buvo kaltinamas, kam jis priklausęs jūrų skautų korporacijai.

Raudonasis okupantas atsinešė ir reklamavo „Stalino konstituciją". Buvo pamintos nepriklausomos Lietuvos konstitucijos garantijos: asmens neliečiamybės ir sąžinės laisvė, susižinojimo paslaptis, žodžio, spaudos, susirinkimų ir organizacijų laisvė.

Vokiečių okupacijos metais buvo Lietuvoje nužudyta per 12500 Lietuvos žydų. Priverstiniams darbams į Vokietiją išgabenta apie 30000. Kalėjimuose ir konclageriuose įkalinta apie 6000 asmenų. Dėl vokiečių bandymo kolonizuoti Lietuvą, žydų bei lenkų

Lietuvoje vykdomo genocido į vokiečių okupacinę valdžią protestuodami kreipėsi buvęs Lietuvos prezidentas dr. Kazys Grinius ir buvę ministrai kunigas Mykolas Krupavičius ir Jonas Aleksa. Šie vyrai rašė: „Šiandien lietuvių tauta yra pastatyta į tokias sąlygas, kuriose ji neturi jokios oficialios institucijos, jokios visuomeninės organizacijos, kuri galėtų jos nusistatymą pareikšti... Dėl to mes, žemiau pasirašiusieji esame priversti pasisakyti... Esame visiškai įsitikinę, kad mūsų nuomonė šiuo klausimu pilnai atitinka ir plačiosios lietuviškosios visuomenės nusistatymą. Vokiečių grąžinimą į Lietuvą mes laikome Lietuvos kolonizacijos pradžia. Lietuvių tauta negali pritarti tokioms priemonėms, lygiai kaip ji nepritaria priemonėms, taikomoms Lietuvos žydams". Vokiečiai visiems trims pritaikė represijas. Tuomet vienintelės vokiečių okupacinės valdžios leistos veikti organizacijos „Savitarpinės pagalbos" vyriausiojo komiteto pirmininkas prof. Ignas Končius įteikė vokiečių Generaliniam komisarui Kaune pareiškimą: „Patirtomis žiniomis 1942 12 05 atitinkamu vokiečių organo nutarimu ištardyti ir ištremti: 1. dr. K. Grinius iš Kauno į Sasnavą ir 2. M. Krupavičius ir J. Aleksa į Vokietiją už Tamstai suteiktą memorandumą... Savitarpinė Pagalba, kaip vienintelė lietuvių visuomenės organizacija, laiko savo šventa pareiga pareikšti Tamstai, p. Generalini Komisare, kad memorandume išdėstytos mintys yra ne tik jų, pasirašiusių asmenų nuomonė, bet visos lietuvių tautos aiškus nusistatymas". Šie keturi nepabūgę vyrai ir yra laikytini pirmaisiais viešais žmogaus teisių gynėjais Lietuvoje okupacijos sąlygomis.

Be keleriopai didesnių žudynių, suėmimų, įkalinimų ir trėmimų antrosios bolševikinės okupacijos metu buvo panaudota dar keletą priemonių. Rusijos teritorijoje buvo sukurti vadinamieji filtracijos konclageriai, rusiškai vadinami gostfiltrlageriai. Raudonajai armijai, 1944 m. vasarą ir rudenį iš Lietuvos išstūmus vokiečius, tuojau prasidėjo žmonių areštai. Dalį suimtųjų kiek patardę greitai išveždavo į tuos konclagerius, pareiškiant, kad jiems bus sudarytos bylos bei jų likimas bus sprendžiamas po karo. Jie buvo nuvežti į konclagerius, kuriuose viešpatavo bado mirtis ir prievartinis darbas. Apie juos sovietinė valdžia prisiminė tik 1947 m. vasarą. Išlikusiems gyviems buvo pasiūlyta: kas nori, jų likimas gali būti sprendžiamas vietoje, o kas nesutinka bus transportuotas į Lietuvą. Kiek šitokių žmonių buvo uždaryta į filtracijos konclagerius vis dar neturime žinių ir ar kada nors sulauksime?

1953 m. pradžioje į Lietuvą, nepasitikėdamas vietiniais Lietuvos sovietizatoriais, tuometinis SSSR Ministrų Tarybos pirmininko pirmasis pavaduotojas ir Sovietų Sąjungos vidaus reikalų ministras L. Berija atsiuntė savo emisarą generolą leitenantą Sazykiną, kuris surinko žinias apie padėtį tuometinėje Lietuvoje. Tas žinias dabar paskelbė Bronius Puzinavičius, kurio darbu čia ištisai pasinaudosime. Svarbu, jog niekas negali apkaltinti, kad tos žinios tendencingos, parengtos sovietinės santvarkos priešų.

1953 m. balandžio pabaigoje L. Berija telefonu skambino pirmajam sovietinės Lietuvos komunistų partijos sekretoriui A. Sniečkui, kuris skundėsi, kad L. Berija su juo kalbėjęs šiurkščiai, juodinęs esamą padėtį Lietuvoje, tarp kitų kaltinimų smerkęs, jog į atsakingus postus neiškeliami vietiniai nacionaliniai kadrai, partijos komitetų antrieji sekretoriai visur yra rusai.

Maskvos emisarų surinktus duomenis 1953 m. gegužės 26 d. svarstė Sovietų Sąjungos Komunistų partijos centro komitetas ir priėmė nutarimą „Lietuvos SSR klausimai". Jame kaltinama Lietuvos sovietizatorių vadovybės veikla, ypač parenkant,

ugdant ir paskirstant kadrus. Sakoma, kad partinės ir valstybinės valdžios institucijose respublikos centre ir rajonuose trūksta vietinės kilmės darbuotojų lietuvių. Rajonų partijos kaimiškuose komitetuose lietuviai tesudaro 40 %. Iš 92 tarybinių ūkių direktorių tik 27 lietuviai, iš 132 mašinų-traktorių stočių direktorių tik 53 lietuviai. Iš 87 prievolių okupacinei valdžiai surinkėjų (agentų) tik 25 lietuviai. Nedaug lietuvių dirba vadovaujantį darbą ir pramonės ministerijose, trestuose – apie 33 %. Komunistų partijos bei administracijos įstaigų daugelis darbuotojų nemoka lietuvių kalbos, nesusipažinę su Lietuvos gyventojų kultūra, jų buitimi. Viešajame gyvenime daugiausia vartojama rusų kalba. Todėl sunku suartėti su vietiniais žmonėmis, plinta antirusiškos ir antisovietinės nuotaikos. Pasak nutarimo, Sovietinės Lietuvos vadovybė dėl tariamo budrumo prisibijant nacionalistų, nepasitikėjo vietiniais darbuotojais ir dėl to atstūmė mases, neturėjo atramos plačiuose gyventojų sluoksniuose. Valstiečiai priešiškai žiūrėjo į kolchozų kūrimą. Užuot skleidžiant antireliginę propagandą, bandyta represijomis palaužti katalikų dvasininkiją, tuo sukeliant didelį gyventojų nepasitenkinimą ir dar labiau didinant Katalikų Bažnyčios įtaką, stiprinant jos ryšius su pogrindžiu. Respublikoje dar nelikviduotas buržuazinis-nacionalistinis pogrindis. Jis įleidęs gilias šaknis, turįs didelę gyventojų paramą. Nutarime pripažįstama, kad vykdant masines represijas buvo areštuota, įkalinta ir ištremta iš Lietuvos labai daug žmonių remiantis vadinamąja mažareikšme medžiaga arba be jokio pagrindo.

Taigi, Maskva pripažino, jog Lietuvoje dėjosi ir dedasi tokie dalykai, nors po karo jau buvo praėję aštuoneri metai.

Kaip į šitokios padėties Lietuvoje Maskvos įvertinimą reagavo Lietuvos sovietizatoriai? Ar neėmė braškėti A. Sniečkaus ir J. Paleckio kėdės? Be jokios abejonės, toks Maskvos nutarimas jiems įvarė baimės, nors ir kaip parsidavėliškai jai betarnavo.

Buvo sušauktas Lietuvos komunistų partijos plenumas. Juk apkaltintiems baisiais nusikaltimais reikėjo teisintis ir kažką daryti, nes SSSR Komunistų partijos centro komiteto gegužės 26 d. nutarime daroma išvada: nesiimant veiksmingų priemonių padėčiai ištaisyti, gali susidaryti rimta grėsmė sovietinei santvarkai Lietuvoje.

Todėl Vilniuje 1953 m. birželio 11–13 d. įvykusiame Lietuvos komunistų partijos centro komiteto plenume buvo pripažinta, kad Maskvos nutarime „visiškai teisingai įvertinta politinė padėtis Lietuvos SSR". A. Sniečkus savo pranešime sutiko, kad Lietuvoje vadovaujamuose postuose nepakankamai lietuvių, bet tie nelietuviai, anot jo, padėjo Lietuvoje įtvirtinti sovietinę santvarką, nors tarp jų buvę ir netinkamų darbuotojų, nes sovietinės Lietuvos vadovybė nepakankamai kontroliavusi atvykstančiųjų srautą. Administracinės priemonės prieš dvasininkiją ir Bažnyčią duoda atvirkščią rezultatą: didina Bažnyčios autoritetą. Lietuviai beveik nedalyvavo likviduojant nacionalistinį pogrindį. Tai darė beveik išimtinai rusų tautybės žmonės. Valstybės saugumo centriniame aparate iš 496 darbuotojų tik 86 lietuviai, iš 17 skyrių viršininkų tik 1 lietuvis, iš 80 viršininkų pavaduotojų tik 6 lietuviai, iš 87 rajoninių saugumo skyrių viršininkų tik 9 lietuviai, iš 87 milicijos rajonų skyrių viršininkų – 12 lietuvių. Buvusi Saugumo ministerijos vadovybė visa nelietuviška.

Nuo A. Sniečkaus neatsiliko kitas Lietuvos sovietizatorius M. Gedvilas, kuris tuo metu buvo Lietuvos SSR Ministrų Tarybos pirmininkas, bolševikams tarnavęs nuo 1934 m. Jis teigė, kad sovietų valdžia Lietuvoje nutolusi nuo liaudies, inteligentijos, esančios palankios sąlygos antisovietinėms nuotaikoms. Jis kvietė apie padėtį nespręsti tik iš laikraščių ir žurnalų. Jo nuomone, Maskvos nutarimas yra labai teisingas.

M. Gedvilas stengėsi į daug ką pažiūrėti eilinio lietuvio akimis ir pamatė, kad visur, kur tik besikreiptų pilietis – ar sostinėje, ar srityje, dažnai ir rajone, – jį sutinka nelietuviškai kalbantys pareigūnai. Žmogus, eidamas į kokį posėdį, pasitarimą ar susirinkimą žino, kad ir ten dažniausiai bus kalbama nelietuviškai. Skundus, pareiškimus ir prašymus taip pat dažniausiai tenka rašyti rusiškai. Užtat eilinis pilietis ir daro išvadą, kad sovietų valdžia – tai rusų valdžia. M. Gedvilas siūlė nedelsiant į atsakingus postus paskirti lietuvius, kad visur su interesantais būtų kalbama lietuviškai. M. Gedvilas prisiminė Nikitos Chruščiovo žodžius, jog kadaise lietuviai mėginę valdyti rusus, tai rusams nepatikę, dabar lietuviams irgi gali nepatikti, jei juos mėgins valdyti rusai.

Po M. Gedvilo kalbėjęs senas bolševikų agentas Lietuvoje (nuo 1923 m.), jo pavaduotojas (Lietuvos SSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas) M. Šumauskas taip pat pritarė Maskvos nutarimo teiginiams ir išvadoms pareikšdamas, kad masinės gyventojų represijos negalėjo nesukelti jų pasipriešinimo. Jis plačiausiai kalbėjo apie žemės ūkį, pabrėždamas, kad kolchozine tvarka nepatenkintų nuotaikos sparčiai plinta.

Iš Rusijos atsibastęs svieto perėjūnas, Lietuvos SSR Valstybės kontrolės ministras A. Jefremovas pateikė gausių faktų: 1950–1952 m. už mokesčių nemokėjimą buvo nuteista 107,9 tūkst. žmonių, o už žemės ūkio produktų prievolių nevykdymą – 33,1 tūkst. žmonių. 1952 m. prievolių neįvykdė 87,6 % pavienių valstiečių. Iš prievolių neatlikusių valstiečių mokesčių agentai neretai atiminėjo paskutines karves, kiaules, avis, namų apyvokos reikmenis, chuliganiškai elgėsi, grasino ginklu, mušė valstiečius. Ir jis nurodė vietoves ir tokių agentų pavardes. Neteisingai esą sustatinėjami buožių sąrašai, pvz., patikrinus Vilniaus rajone iš tokių sąrašų buvo išbraukta net 46 % ūkių ir todėl neteisingai į Sibirą buvo ištremta 13 išbuožintų ūkininkų šeimų.

Bolševikų agentas nuo 1919 m., buldozerinis ateistas B. Pušinis kalbėjo apie valstiečių nuotaikas, jų pasipiktinimą išbuožinimais ir trėmimais. Valstiečiai apkrauti nepakeliamais mokesčiais ir prievolių našta, grasinant juos dar išvežti atsako: „Išvežkite, išvežkite visus, mums ir ten nebus blogiau". Pušinio žodžiais, kovojant su religinėmis atgyvenomis taip pat padaryta daug klaidų. Bet dvasininkai įtikinėjimams nepasiduodavę ir 1948 m. pabaigoje jiems buvę pritaikytos administracinio poveikio priemonės: daug dvasininkų buvo izoliuota (t. y. įkalinta ir ištremta), vienuolijos uždraustos, vienuolynų bažnyčios uždarytos. Tos priemonės padėjusios palaužti dvasininkijos pasipriešinimą, bet kita vertus, jos sukėlė tikinčiųjų pasipiktinimą. Nepaisant to, administracinės priemonės ir toliau taikomos. Kauno miesto finansų skyrius dėl nesumokėtų mokesčių ėmėsi surašinėti miesto kunigų turtą, kad galėtų jį parduoti iš varžytinių.

Bolševikų agentas nuo 1917 m. Lietuvos SSR karinis komisaras J. Macijauskas pritarė B. Pušiniui, kad KGB organai dažnai trėmė, represavo žmones, net nepasitarę su vietos pareigūnais.

Nuo 1928 m. bolševikams tarnaujantis Lietuvos SSR vidaus reikalų ministras J. Vildžiūnas apgailestavo, kad kovojant su reakcingąja dvasininkija nesugebėta panaudoti lojalesnių dvasininkų ir su jų pagalba neutralizuoti reakcionierių. Mūsų uždavinys, kad katalikų dvasininkai ne tik patys palaikytų, bet ir kviestų tikinčiuosius palaikyti sovietų valdžią. Jis kritikavo J. Paleckį, kuris sakęs, kad nevalia pamiršti, jog Lietuva perėjo prie sovietinės santvarkos ne tiesiog nuo carizmo, bet dvidešimt metų turėjo valstybingumą.

Koks ten valstybingumas, kada, anot J. Vildžiūno, „visiems aišku, kad liaudis tuo metu kentėjo priespaudą".

J. Žiugžda, bolševikams nuėjęs tarnauti tik nuo 1947 m., kalbėjo apie amžinąją lietuvių ir rusų draugystę.

S. Lazutka nuogąstavo, kad Lietuvos aukštosiose mokyklose trūkstant dėstytojų, mokančių lietuvių kalbą, tenka apie 70 % paskaitų studentams skaityti rusiškai. Kartais egzaminuojama per vertėją. Nepasitikima aukštąsias mokyklas baigusiais lietuviais. Lietuvos SSR prokuroras G. Bacharovas pareiškė politinį nepasitikėjimą 21 iš 36 Vilniaus universiteto teisės absolventų.

Generolas J. Žiburkus, nuo 1918 m. tarnaujantis bolševikams, skundėsi, kad Pabaltijo Raudonosios armijos apygardos vadai esą nepatenkinti, jog lietuvių tos armijos junginyje Vilniuje vartojama lietuvių kalba. Anot generolo, to dalinio kariai prievarta įrašomi į komjaunimą iš jų atimami kryželiai ir maldaknygės.

Plenumas priėmė nutarimą sutelktomis pastangomis likviduoti nacionalistinį pogrindį, krašte sustiprinti sovietinę valdžią, plačiau į gyvenimą įsileisti lietuvių kalbą, smerkiamas prievartinis jaunimo įrašymas į komjaunimą. Po plenumo tuojau pradėtas pokario metais atvykusių vadovaujančių darbuotojų prievartinis išsiuntimas iš Lietuvos. Iki dabar turimomis žiniomis, iš Lietuvos į Maskvą 1953 m. buvo sugrąžinta daugiau kaip 3 tūkst. žmonių, iš jų 1133 represinių organų, 269 partiniai, 793 ministerijų ir kitų žinybų pareigūnai.

Ir staiga viskas sustojo. Lietuvos nuo pat pirmųjų sovietizacijos metų tebesanti nomenklatūra galėjo ramiai miegoti: Maskvoje rietenose dėl valdžios buvo įveiktas L. Berija ir sušaudytas.

Antrojo pasaulinio karo metu Lietuva prieš jos valią buvo įtraukta į tas sąlygas, apie ką čia ir kalbama. Ar galėjo tuometinėje Lietuvoje kas nors rūpintis, nors bent kalbėti apie žmogaus teises, kai viešpatavo totalinis smurtas ir prievarta? Kur paminta žmogaus vertė, ar galima kalbėti apie žmogaus teises: asmens laisvę, neliečiamybę, nuosavybę, lygybę, pasipriešinimą priespaudai. Žodžio, spaudos, susirinkimų ir organizavimosi, įstatymų iniciatyvos teisė okupantų lūpose buvo panaudojami pajuokai. Diktatūrinis okupacinis rėžimas formavo klusnią vergiško darbo valstybę ir tos valstybės pilietis turėjo būti beteisė darbo jėga. Tik vienintelę tokios valstybės pilietis tegalėjo turėti teisę: teisę į privalomą priverstinį darbą. Toks režimas prieštaravo žmogaus prigimčiai. Šituo rėmėsi prasidėjęs disidentinis judėjimas.

Lietuvoje žmonės ilgai maitinosi iliuzijomis, jog Vakarai atsikvošės ir sunaikins komunistinį režimą, nes jo buvimas, – tai grėsmė ir laisvajam Vakarų pasauliui. Ta viltis ir toks įsitikinimas suvarė į miškus mūsų drąsiausią ir ryžtingiausią jaunimą. Mat Lietuvos žmonės buvo įsitikinę, kad Vakarų politikai ir vadovai žodžiais nesišvaisto, savo burnos veltui neaušina. Melagystės ir apgaulės etalonas buvo komunistai. Todėl tikėta, kad kai JAV prezidentas Ruzveltas su Anglijos premjeru Čerčiliu 1941 m. rugpjūčio 14 d. Atlanto vandenyne kariniame laive paskelbė, kad visos Europos tautos po karo atgaus laisvę ir bus atkurtas jų valstybingumas,– mūsų žmonės šventai tikėjo, kad šitaip ir bus. Be to, sklido kalbos, kad Čerčilis į paklausimą dėl jo ilgaamžiškumo esą atsakęs, kad jis gyvensiąs, kol nebūsiąs sunaikintas komunizmas.

Mums trūko informacijos. Todėl mūsų žmonės nežinojo, kad Teherano konferencijoje jau dominavo ne Vakarai, o Maskva. Jaltos ir Potsdamo konferencijose Vakarai jau tiesiog Maskvai užleido ne tik rytinę, bet ir centrinę Europą. Ir tik tada, kai Čerčilis

buvo praradęs valdžią, Fultone jis ėmė kviesti į kryžiaus žygį prieš komunizmą.

Reiškia Vakarai į tiesioginę kovą stoti su komunizmu nesiryžo. Ir tik Dievo angelas ir begalėjo atitolinti nuo Lietuvos aną baisią nelaimę. Mūsų tauta per visas Antrojo pasaulinio karo okupacijas niekada nepasimetė. Ji suprato, kad ir okupacijoje tauta negali išnykti, todėl jai reikia gyventi. Bet kaip gyventi, kad išgyventum baisųjį laikotarpį? Tautos gyvasties, tautinės sąmonės, tautinės kultūros ir jos tęstinumo išsaugojimui okupantų talkininkai bei įvairiausio plauko prisiplakėliai ir kolaborantai tarsi stengėsi priešpastatyti ekonominį faktorių. Beje, žmogus ne vien tik duona gyvas. Ir, be to, tautos brandumą ekonomika lemia tik ekonomikos srityje, o kaip su dvasinėmis vertybėmis, tautos mentalitetu?

Laisva visuomenė, pripažįstanti visų žmonių lygybę prieš įstatymą nepriklausomai nuo įsitikinimų, yra demokratinės santvarkos laidas, o ne valstybė. Jei tokia visuomenė valstybėje nedominuoja, jokia valdžia valstybę demokratiška nepadarys. Iš visuomenės, išaugintos diktatūrinėmis teroro, priespaudos ir jos suniveliavimo antidemokratinėmis sąlygomis, laukti demokratijos brandumo nerealu. Juo labiau iš tos visuomenės dalies, kuri pati buvo okupantų statytinė ir norom, ir nenorom jų užmačių vykdytoja. Dešimtmečiais okupantų formuluota jų mąstysena negali staiga pasikeisti ar visiškai išnykti. Gal ir patys būdami nusistatę prieš ją, iš tikrųjų jie tebebus jos įtakoje. Buvo aišku, kad pasiliks visos okupacinės pasekmės, kurių svarbiausioji – pavergtas žmogaus protas, atitinkama linkme paruošta jo mąstysena. Todėl tų žmonių žingsniai kurti naują gyvenimą gal ir nestigs gerų norų, bet bus sunkūs ir komplikuoti.

Visa tai suvokus reikėjo vietoj pasibaigusios tiesioginės ginkluotos kovos tęsti kovą dėl žmogaus, neleisti, kad jis būtų ir dvasiškai sugniuždytas. Buvo svarbu, kad žmogus išsaugotų savo vertės ir teisių supratimą. Tam reikėjo po partizanų pasipriešinimo spaudos žlugimo vėl atkurti pogrindžio spaudą, demaskuojančią okupantų darbus, sustiprinti žmogaus tikėjimą amžinomis bendražmogiškomis vertybėmis, jog asmuo turi pirmesnes ir aukštesnes teises negu valstybė, kurios uždavinys yra tas teises saugoti. Juo labiau totalistinėje diktatūrinėje valstybėje visomis išgalėmis reikia ginti individo teises ir laisves, pasisakant už personalistinę visuomenės sampratą, nes tik ten, kur pripažįstama asmens vertė, galima kalbėti apie asmens teises. Ir kad tam priešingybė yra kolektyvizmas ir totalizmas, kurie laiko asmenį paprastu mechanizmo ratuku, nesavarankiška valstybės ar šiaip kokios visuomenės junginio dalele.

Iš atgaivintos pogrindžio spaudos katalikai pirmieji išleido „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką", kurioje buvo keliamos nuoskaudos, Lietuvos sovietizatorių daromos Katalikų Bažnyčiai. Ji nuo Maskvoje leidžiamų „Kronikų" skyrėsi tuo, jog jos leidėjai viešai nebuvo įvardijami ir apėmė tik vieną gyvenimo sritį – religiją. Pogrindžio spauda veikiai plėtėsi ir vienu metu ėjo net vienuolika periodinių leidinių.

Sovietų Sąjungai pradėjus ratifikuoti įvairias tarptautines žmogaus teises ginančias sutartis ir ypač 1975 m. rugpjūčio 1 d. pasirašius Helsinkio pasitarimų Baigiamąjį aktą, kuris numatė jo vykdymo tarptautinę kontrolę, atsirado galimybė steigti viešas žmogaus teises ginančias organizacijas. Gimė viltis, kad gali būti sukurta tarptautinė žmogaus teisių apsauga. Helsinkio Baigiamasis aktas pasisakė už pagrindines žmogaus teises: minties, sąžinės, religijos ir įsitikinimų laisvę bei tų įsitikinimų teisę platinti visomis komunikacinėmis priemonėmis. Ir ypač svarbu, kad jį pasirašiusioms valstybėms jis turėjo teisinę galią, kas nebuvo suteikta 1948 m. gruodžio 10 d. paskelbtajai Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai, nes ji teturi tik rekomendacinį pobūdį.

Pirmąja kregžde Rusijoje buvo 1970 m. lapkričio 4 d. Maskvoje susikūręs Žmogaus teisių komitetas, kurį žmonės vėliau vadindavo Sacharovo komitetu. Jį sudarė Andrejus Sacharovas, Andrejus Tviordochlebovas ir Valerijus Čalidzė su dviem ekspertais Volpynu ir Cukermanu, o Galičas ir Solženicynas buvo paskelbti garbės nariais. Tai visuomeninė organizacija, visiškai nepriklausoma nuo valstybės.

Antra panaši organizacija taip pat susikūrė Maskvoje 1976 m. gegužės 12 d — Maskvos Helsinkio grupė: Liudmila Aleksejeva, Elena Bonner, Piotras Grigorenko, Jurijus Orlovas, Anatolijus Marčenka, Maliva Landa, Anatolijus Ščaranskis ir kt.

Su abiem organizacijom kai kurie lietuviai užmezgė ryšius ir stengėsi vieni kitiems padėti, ėmė bendradarbiauti. Tais pačiais metais lapkričio 9 d. susikūrė Helsinkio grupė iš devynių asmenų Kijeve, o 25 d. – Lietuvos Helsinkio grupė iš penkių asmenų (Karolis Garuckas, Eitanas Finkelšteinas, Ona Lukauskaitė - Poškienė, Tomas Venclova ir Viktoras Petkus). 1977 m. Helsinkio grupės susikūrė Odesoje, Gruzijoje (1977 m. sausį), Armėnijoje (1977 m. balandį) bei kituose SSSR miestuose.

Įsikūrus 1976 m. pavasarį Helsinkio susitarimų pagrindu žmogaus teisių organizacijai Maskvoje, rudenį T. Venclova, E. Finkelšteinas, V. Petkus keletą kartų susirinkę nutarė organizuotis. V. Petkui teko kreiptis į vyskupą Julijoną Steponavičių, kas galėtų atstovauti Lietuvos Katalikų Bažnyčiai. Vyskupas nurodė keletą kunigų ir jų eilės tvarką, jei kuris būtų sutrukdytas nuo veiklos. Todėl V. Petkus ir nuvažiavo pas nurodytus du pirmuosius: jėzuitą Karolį Garucką ir kunigą Bronių Laurinavičių. Abu sutiko. E. Finkelšteinas turėjo atstovauti tautinėms mažumoms. Jis buvo kilęs iš Kauno žydų. Su kitais pakalbintais žmonėmis sekėsi žymiai sunkiau, nes žmonės suvokė, kad sovietinė valdžia šito tylomis nepraleis: ką nors būtinai suims. Būsimasis monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas V. Petkui pasakė: „Kam jau kam, o tau teks eiti į kalėjimą. Kaip bebūtų, juk tu šioje srityje labiausiai ir prityręs. Turbūt, ko gero, ir būsi pirmasis kamikadzė". Be bendrų žmogaus teisių reikalų Lietuvos Helsinkio grupė nuo visų turėjo skirtis tuo, kad jai reikėjo kelti Lietuvos okupacinę padėtį. Tai jau žaidimas su ugnimi. Nuo šito mus atkalbinėjo maskviečiai anksčiau, o ypač kai tenai nuvykome kiekvienas skirtingu traukiniu T. Venclova, E. Finkelšteinas ir V. Petkus paskelbti apie Lietuvos Helsinkio grupės (LHG) susikūrimą. Jie teigė, kad keldami Lietuvos pavergimo klausimą, pasirašome sau sunkų likimą. Jie taip pat patarė, jog laikinai, kol atlaikysime pirmuosius smūgius, grupės nariais neskelbti tų, kurie su ginklu rankose kovojo prieš Lietuvos sovietizaciją. Tą padarysite vėliau. Ir iš tikrųjų buvo partizaninio karo žmonių, norėjusių įstoti į mūsų gretas. Maskviečiai sukvietė užsienio žurnalistus (1976 12 01) į akademiko Jurijaus Orlovo butą, kur padarėme savo pareiškimą. Jį išplatino anglų informacijos agentūra Reuter. Vertėjas į anglų kalbą buvo Anatolijus Ščaranskis. Be trijų mūsų, dar dalyvavo J. Orlovas, L. Aleksejeva, A. Ginsburgas. Gal ir dėl to Lietuvos grupė kūrėsi sunkiai, nes iš pakalbintų apie 50 asmenų tik penki ėmė burtis. Pakalbintųjų didžioji dauguma pritarė tokios grupės reikalingumui ir pasižadėjo kuo galėdami paremti. Bet viešai paskelbti savo pavardės, nurodyti gyvenamąją vietą jie sakėsi negalį dėl įvairių priežasčių: valdžia išmes iš darbo, pradės persekioti besimokančiųjų vaikus ar anūkus ir t.t.

Penketuko kiekvienas žmogus savo įsitikinimais buvo atskiras pasaulis, bet tas jiems nekliudė ir jie gražiausiai sutarė. Lietuvos Helsinkio grupė savo veikloje vadovavosi keturiais tarptautiniais dokumentais, kuriuos pripažino ir sovietų valdžia: be jau minėtų Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos ir Helsinkio Baigiamojo akto, dar

dviem: 1966 m. gruodžio 16 d. tarptautiniais paktais apie pilietines ir politines teises, ir apie ekonomines, socialines ir kultūrines teises. Esant reikalui remdavosi ir kitais tarptautiniais dokumentais, kaip Konvencija dėl priverčiamojo ir privalomojo darbo (1930 04 28), Konvencija dėl okupuotų kraštų (1949 08 12), Konvencija dėl kovos su diskriminacija švietimo srityje ir kt.

Lietuvos Helsinkio grupės paruošti dokumentai apie žmogaus teisių pažeidimus sovietų okupuotoje Lietuvoje, apžvalginių tarptautinių konferencijų, kaip vykdomi Baigiamojo akto nutarimai, buvo Belgrade ir Madride viešai iškelti JAV delegacijos. Lietuvos Helsinkio grupės tikslas buvo informuoti pasaulio visuomenę, ypač šalių, pasirašiusių Helsinkio Baigiamąjį aktą vyriausybes, apie žmogaus teises ir jų pažeidimus okupuotoje Lietuvoje. Madrido konferencijoje Lietuvos Helsinkio grupei atstovavo jos narys Tomas Venclova.

Tuo metu nei Latvijoje, nei Estijoje panašių organizacijų į mūsų Grupę dar nebuvo. Todėl LHG teko, kai į ją kreipėsi estas Erikas Udamas dėl jo persekiojimo, daryti ne tik oficialų pareiškimą, bet ir kartu nuvažiuoti Maskvon ir pristatyti užsienio žurnalistų konferencijai, sušauktai generolo Piotro Grigorenkos bute. (Konferencijoje dalyvavęs stačiatikių kunigas Jakuninas prašė sugrįžus pasveikinti tėvą Stanislovą Dobrovolskį bei kitus katalikų veikėjus paprašant, kad jie sudarytų komitetą, ginantį tikinčiųjų teises, ar bent prisijungtų prie jo organizuoto komiteto. Sugrįžęs tą viską perdaviau kunigui Alfonsui Svarinskui.) Vėliau į mus kreipėsi panašiu reikalu ir ilgametis dabartinio Estijos parlamento narys Ennas Tarto, to paties parlamento buvęs narys Mart Niklus. Kreipėsi Pavolgio vokiečiai dėl jų išleidimo į Vokietiją, iš kurios jie buvo iškeliavę prieš 200 metų. Pradėjo kreiptis įvairių sovietų valdžios nemėgiamų krikščionių bendruomenių nariai, kaip sekmininkai, evangelikai liuteronai. Kiek beišgalėdami stengiamės jiems visiems padėti.

Skelbėme Grupės pareiškimus dėl neteisėtai tremtyje laikomų vyskupų Julijono Steponavičiaus, vėliau ir dėl arkivyskupo Vincento Sladkevičiaus, vėliau kardinolo. Darėme pareiškimus dėl įvairių lietuvių neteisėto persekiojimo ir jų teisių pažeidimų: Vlado Lapienio, Jono Matulionio, Marijos Jurgutienės, Valės Anholdaitės-Bielopetravičienės, Henriko Jaškūno, Povilo Pečiulaičio, Balio Gajausko, Algirdo Žiprės, Romo Ragaišio ir t.t. Dėl politinių kalinių diskriminavimo ir grįžimo į Lietuvą.

Belgrado komisijai, tikrinančiai, kaip vykdomi 1975 m. pasirašyti Helsinkyje tarptautiniai susitarimai, pasiuntėme išsamius pareiškimus „Dėl Romos Katalikų Bažnyčios bei kitų tikinčiųjų padėties Lietuvoje" ir „Pareiškimą dėl dabartinės padėties Lietuvoje". Protestavome, kad Lietuvoje leidžiami įstatymai, kurie prieštarauja tarptautiniams susitarimams, prie kurių yra prisijungusi ir Sovietų Sąjunga, pvz., „Dėl Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo priimtų „Religinių susivienijimų nuostatų".

Be Maskvos Helsinkio grupės, buvo užmegzti ryšiai su Gruzijos Helsinkio grupe, su Latvijos Helsinkio grupe, su Vyriausiuoju Lietuvos išlaisvinimo komitetu. Lietuvoje buvo teisiamas Maskvos Helsinkio grupės narys Sergejus Kovaliovas, suimta tos pačios grupės narė Tatjana Velikanova.

LHG protestavo prieš akademiko Andrejaus Sacharovo neteisėtą ištrėmimą, prieš Sovietų Sąjungos intervenciją Afganistane, paskelbtas protestas Čekoslovakijos vyriausybei dėl žmogaus teisių pažeidimų.

LHG laikėsi viešumos principo ir veikė esamųjų įstatymų ribose, bet neišvengė

represijų. Pirmiausiai 1977 m. rugpjūčio 23 d. buvo suimtas ir nuteistas Viktoras Petkus, o vėliau ir kiti LHG nariai: Vytautas Skuodis, Mečislovas Jurevičius, Vytautas Vaičiūnas, į psichiatrinę ligoninę uždarytas Algirdas Statkevičius. Neišaiškintomis aplinkybėmis žuvo Bronius Laurinavičius. Bet grupė pasipildė naujais nariais: 1979 m. prie grupės prisijungė Algirdas Statkevičius, Mečislovas Jurevičius, 1980 m. prisidėjo Vytautas Skuodis, o 1981 m. Vytautas Vaičiūnas. Mirusį tėvą Karolį Garucką pakeitė kunigas Bronius Laurinavičius. Šiam žuvus jo vietą užėmė filtracijos konclagerių buvęs kalinys kunigas Gustavas Gudanavičius.

Vakarų valstybių radijo balsams perdavus Grupės pareiškimą ir skelbiant mūsų dokumentus sovietinė valdžia visą pusmetį tylėjo. Grupės nariui Tomui Venclovai išvysčius veiklą Vakaruose reagavo Maskva: jam atėmė Sovietų Sąjungos pilietybę. Tai buvo tarsi signalas ir KGB Vilniuje.

Mūsų aplinkos žmonės džiaugėsi Grupės veikla ir stengėsi jai padėti pateikdami įvairios informacijos apie žmogaus teisių pažeidinėjimus, daromus sovietinės okupacinės valdžios. Šiek tiek nustebinti buvome gavę piktą laišką iš tuometinio Rietavo klebono. Jis mūsų Grupę vadino komitetu, protestavo prieš jos sudarymą, klausė, kas mus įgaliojo tokiai veiklai, kas mus išrinko ir t.t. Su tuo laišku teko nuvažiuoti pas tuometinį Viduklės kleboną kunigą Alfonsą Svarinską. Jis tuojau sėdo ant motociklo ir išvažiavo į Rietavą... Vienas kitas kauniškių katalikų priekaištavo, kam susidraugavome su Maskvos disidentais, nes reikėję laikytis saviškių, nors vėliau ir jie rėmė LHG veiklą. Grupės veiklą rėmė jaunimas. Pvz., Kęstutis Subačius ir Audronis Ažubalis vežiojo jos dokumentus į Maskvą, kad šie patektų į Vakarus. Lietuvos Helsinkio grupė, skirtingai nuo kitų panašių organizacijų (Maskvos, Kijevo, Gruzijos, Armėnijos), nenustojo veikusi visą sovietų okupacijos laikotarpį, savo veiklos nenutraukė ir Lietuvai atsikūrus. Jos veikloje epizodiniais laikotarpiais dalyvavo apie 40 asmenų. Grupės paskelbtieji dokumentai buvo verčiami ir spausdinami įvairiomis pasaulio kalbomis, skaitomi per radijo stotis.

LHG (kartu su kitomis Helsinkio grupėmis) 1978 m. ir 1979 m., o 1981 m. V. Petkus (kartu su J. Orlovu, M. Rudenko ir A. Ščaranskiu) buvo tarp Nobelio taikos premijos kandidatų.

1978 m. lapkričio 13 d. Lietuvoje susikūrė taip pat iš penkių asmenų Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas. Tas komitetas kartu su LHG kovoje už žmogaus teises, anot Kauno arkivyskupo metropolito Sigito Tamkevičiaus vaizdingo pasakymo, buvo tarsi dvi pusseserės.

Ir dabar Lietuvos Helsinkio grupė, kaip ir sovietiniais laikais, priima piliečių skundus, renka ir platina įvairią informaciją apie žmogaus teisių padėtį jau nepriklausomoje Lietuvoje. Bet šiandien ji bando įtakoti leidžiamus įstatymus bei nurodyti kitus nukrypimus nuo tarptautinių žmogaus teisių.

II DALIS

PAREIŠKIMAI, KREIPIMAISI IR REZOLIUCIJOS

Asociacijų (LŽTGA ir LŽTA), kitų žmogaus teises ginančių organizacijų bei pavienių žmogaus teisių gynėjų viešai skelbti dokumentai dėl žmogaus teisių Lietuvoje, taip pat pareiškimai, prašymai bei reikalavimai, kuriuose Lietuvos žmogaus teisių gynėjai, intelektualai reiškė susirūpinimą žmogaus teisių padėtimi

Dokumentų kalba netaisyta

DĖL SUSITIKIMO SU S. ŠARECKIU

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PRANEŠIMAS

Vilnius

1999 09 03

Informuojame, kad šiandien, Baltarusijos Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas, šiuo metu einantis Baltarusijos Respublikos Prezidento pareigas, Semionas Šareckis susitiko su LR Seimo nariu, radijo stoties „Baltijos bangos“ koordinatoriumi Rimantu Pleikiu. Seimo narys informavo, kad leidimas veikti radijo stočiai yra gautas. S. Šareckis paprašė pagreitinti radijo stoties veiklą, nes Baltarusijoje yra informacijos blokada, A. Lukašenkai nepavaldžios politinės jėgos neturi galimybių reikšti savo nuomonių elektronine žiniasklaida. Susitikimo metu susitarta suvienyti pastangas dėl radijo stoties darbo.

Taip pat Semionas Šareckis eilinį kartą susitiko su užsienio valstybių ambasadoriais, reziduojančiais Vilniuje. Šiandien įvyko susitikimas su Estijos Respublikos ambasadoriumi Alar J.R. Olljum. Ambasadorius domėjosi padėtimi, kuri susiklostė Baltarusijoje po š.m. liepos 21 d., taip pat derybomis, kurios lyg tai turėtų prasidėti tarpininkaujant ESBO. S. Šareckis pakomentavo ir pademonstravo dokumentą, kuriuo A. Lukašenka derybas suveda į pasitarimą su visuomene, užvilkina derybų pradžią. Tai netgi reiškia derybų neigimą, nesutikimą pradėti derybas. A. Lukašenkos pasirašytame dokumente net žodis „derybos“ neminimas.

Rytoj, apie 10 val., į Vilnių susitikti su S. Šareckiu atvyksta Baltarusijos Konstitucinio teismo teisėjas, profesorius, teisės mokslų daktaras Michailas Pastuchovas. Baltarusijos Konstitucinis teismas, kaip ir demokratinių valstybių vyriausybės, nepripažino 1996 metų referendumo rezultatų.

Asociacijos komiteto atsakingasis sekretorius Stasys KAUŠINIS

DĖL RENGIAMOS KONFERENCIJOS

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PRANEŠIMAS

Vilnius

1999 11 10

Informuojame, kad lapkričio 11 d., 12 val., Vilniaus universiteto Teisės fakulteto 403 auditorijoje (Saulėtekio al. 9) įvyks konferencija „KALINIŲ PADĖTIS LIETUVOJE. DABARTIS IR PERSPEKTYVOS“. Konferencijos rengėjai: Europos studentų teisininkų asociacijos Lietuvos nacionalinės grupės Vilniaus skyrius, Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, Lietuvos žmogaus teisių asociacija ir Pataisos reikalų departamentas.

Kviečiame dalyvauti!

Asociacijos komiteto atsakingasis sekretorius Stasys KAUŠINIS

DĖL SUSITIKIMO SU S. ŠARECKIU

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PRANEŠIMAS

Vilnius

1999 11 15

Informuojame, jog rytoj, lapkričio 16 d., 12.00 val., prieš išvyką į ESBO konferenciją Stambule, Lietuvos delegacijos vadovas ESBO, LR Seimo Užsienio reikalų komiteto narys dr. Kazys Bobelis LR Seimo Veidrodinėje salėje susitiks su Baltarusijos Aukščiausiosios Tarybos pirmininku Semionu Šareckiu. Susitikimo tikslas – aptarti politinę padėtį, ESBO konferencijoje Stambule numatytus svarstyti klausimus.

Asociacijos komiteto atsakingasis sekretorius Stasys KAUŠINIS

DĖL PENITENCINĖS REFORMOS

TARPTAUTINĖS KONFERENCIJOS „PENITENCINĖS REFORMOS EIGA IR PERSPEKTYVOS“ REZOLIUCIJA

1999 m. spalio 19-20 d.
Vilnius

Išklausę pranešimus ir pasisakymus diskusijose, konferencijos dalyviai:
1.Konstatuoja:
1.1. Respublikos penitencinė reforma pagal LR Seimo 1998 06 25 nutarimą „Dėl teisinės sistemos reformos metmenų“ vykdoma lėtai.
2.Siūloma:
2.1. Kuo skubiau priimti naują Baudžiamąjį ir Pataisos (Elgesio su nuteistaisiais) kodeksus;
2.2. Perduoti Pataisos reikalų departamento prie Vidaus reikalų ministerijos įstaigas Teisingumo ministerijos žinion, panaudojant užsienio valstybių – Kanados, Švedijos ir kitų Europos šalių – patirtį;
2.3. Pakeisti Bausmių vykdymo kodekso projekto pavadinimą į **Pataisos kodeksą** arba analogiškai Jungtinių Tautų priimtom Tipinėm minimaliom elgesio su nuteistaisiais taisyklėm – **Elgesio su nuteistaisiais kodeksą** (tarptautinėje literatūroje – **Penitencinės veiklos kodeksą**);
2.4. Svarbiausiomis penitencinės reformos kryptimis laikyti:
- įkalintųjų skaičiaus mažinimą pataisos įstaigose, humanizuojant bausmių vykdymo politiką ir taikant alternatyvias laisvės atėmimo bausmes;
- darbo vietų kaliniams kūrimą, kalinių profesinį ir bendrąjį lavinimą;
- nuteistųjų buitinių ir laikymo sąlygų bei pataisos įstaigų darbuotojų darbo sąlygų gerinimą.
3. Kreiptis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę:

- kad būtų skirta pakankamai lėšų penitencinės reformos projektų finansavimui (steigiant probacijos ir parolio tarnybas Respublikos miestuose bei rajonuose ir kuriant bei taikant efektyvias nuteistųjų pataisos programas);

- įsteigti Nacionalinę parolio tarnybą, kuri ne teismo tvarka spręstų visų nuteistųjų (išskyrus ypač pavojingus visuomenei), atlikusių 2/3 bausmės, siuntimą parolio tarnybų žinion, atitinkamai padarius Baudžiamojo kodekso ir Pataisos (Elgesio su nuteistaisiais) kodekso pataisas.

4. Kreiptis į Teisingumo ministeriją, kad Lietuvos teisės akademija būtų įtraukta į Lietuvos ir Švedijos Teisingumo ministerijų „Teisinio bendradarbiavimo“ sutartį.

5. Lietuvos teisės akademijai ir Teisingumo ministerijai siūloma:

- į Penitencinės veiklos fakulteto studijų programas įtraukti nuteistųjų korekcijos kursus, parengtus kartu su Kanados ir Švedijos specialistais, kviesti juose dėstyti Kanados ir Švedijos specialistus;

- į Penitencinės teisės ir veiklos bei socialinio darbo studijų programų kūrimą įtraukti studijuojančiuosius, plėsti laisvai pasirenkamų dalykų sąrašą, skatinti kitose aukštosiose mokyklose dėstomų dalykų studijavimą, sudaryti sąlygas, kad Penitencinės veiklos fakulteto studentai pasirinktinai galėtų studijuoti profesinių studijų arba bakalauro ir magistrantūros studijų programą, įtraukti tų problemų sprendiman Kanados-Lietuvos pataisos projektą ir Lietuvos-Švedijos teisingumo ministerijų „Teisinio bendradarbiavimo“ sutartį;

- kelti pataisos įstaigų darbuotojų kvalifikaciją Teisės akademijoje, sudaryti sąlygas dėstytojams, dirbsiantiems pagal naująją programą stažuotis, o studijuojantiesiems – atlikti praktiką Europos Sąjungos šalių bei Kanados pataisos įstaigose;

- reorganizuoti Penitencinės veiklos fakulteto Socialinio darbo katedrą į Socialinio darbo ir penitencinės psichologijos katedrą naujų korekcijos programų kūrimui ir jų praktiniam įgyvendinimui, atitinkamai koreguoti studijų programas, kad jos atitiktų Europos Sąjungos šalių patirtį, kur rengiant pataisos įstaigų darbuotojus glaudžiai siejamos socialinio darbo ir praktinės psichologijos žinios bei įgūdžiai;

- plėsti Penitencinės veiklos fakulteto katedrų mokslo tiriamąjį darbą, papildyti jį Europos Sąjungos šalių (ypač Skandinavijos) mokslinės teorijos ir praktikos apibendrinimais, įvesti tam reikalingus etatus;

- parengti rekomendacijas dėl nuteistųjų kūrybinės veiklos naudojimo jų elgesio korekcijai;

- gerinti penitencinės sistemos darbuotojų profesinį rengimą, suteikiant daugiau socialinių, psichologinių, pedagogikos mokslo žinių bei ugdant atitinkamus praktinius įgūdžius.

6. Pataisos reikalų departamento prie VRM Mokymo centre paspartinti priežiūros ir apsaugos kontrolierių pirminį rengimą, atitinkantį Europos šalių standartus.

7. Penitencinės reformos tobulinimo problemas svarstyti kas 3 metai tarptautinėse konferencijose, siūlyti jas įtraukti į Europos Tarybos „Baltia Correction“ planą.

8. Rekomenduoti Pataisos reikalų departamentui ir Teisės akademijos Penitencinės veiklos fakultetui kontroliuoti rezoliucijos vykdymą.

9. Siūlyti Lietuvos teisės akademijos Penitencinės veiklos fakultetui apibendrinti ir publikuoti konferencijos medžiagą, kad ja galėtų naudotis ir studentai, ir pataisos įstaigų darbuotojai.

„Pozicija. Nuomonės“.- Nr.1, 2000 m.

DĖL KONSTITUCINIŲ IR PILIETINIŲ ŽMOGAUS TEISIŲ

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJA ATVIRAS LAIŠKAS LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO TEISĖS IR TEISĖTVARKOS KOMITETUI

2000 m. balandžio 18 d.

Dėkojame už Jūsų raštą (2000 04 07 Nr. 102-99) ir už dėmesį pilietės Genovaitės Markovskajos pilietinėms teisėms apginti.

Minėjome, jog G. Markovskaja beveik dvejus metus bylinėjasi su SP UAB „Vilniaus vandenys“ administracija dėl grubių įstatymų pažeidimų ir teisingumo atstatymo.

Visa tai derėtų patikėti teisėtvarkos institucijoms ir laukti profesionalaus verdikto. Tačiau Asociacijos susidomėjimą sukėlė tai, kad į šį, dažnai praktikoje pasitaikantį konfliktą tarp darbdavio ir darbuotojo, šališkai įsivėlė teismų pareigūnai, kurių priedermė saugoti įstatymą ir vykdyti teisingumą.

Šiuo atveju Vilniaus miesto 3-iasis apylinkės teismas, šališkai išnagrinėjęs civilinę bylą (jo sprendimą galop panaikino Vilniaus apygardos teismas), toliau ignoravo įstatymus, nevykdydamas aukštesniojo teismo sprendimo. Dar daugiau, šio apylinkės teismo pareigūnai netgi ėmėsi iniciatyvos keisti aukštesniojo teismo sprendimą.

Šiuos teisinio nihilizmo faktus ir norėtume pakomentuoti.

2000 01 20 Vilniaus miesto apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija panaikino 1999 12 08 Vilniaus m. 3-osios apylinkės teismo sprendimą (civ.byla Nr.2A34-59). Sprendimas vykdytinas skubiai.

Jūsų rašte (2000 04 07 Nr. 102-99) sakoma, kad „ Civilinio kodekso 370 straipsnis numato, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, skyriaus pirmininkas, kolegija, išplėstinė kolegija ar plenarinė sesija turi teisę sustabdyti sprendimo ar nutarties vykdymą, iki byla bus išnagrinėta kasacine tvarka“.

Tačiau po Apygardos teismo sprendimo praėjo daugiau kaip mėnuo, o į jį Apylinkės teismas net nesureagavo. Tik 2000 m. vasario 24 d. Teismo antstolių kontora išsiuntė raginimą SP UAB „Vilniaus vandenys“ geruoju sumokėti ieškovei G. Markovskajai priteistą jo sumą. Nustatytas laikas – iki kovo 13 d. Taip antstolių kontora netiesiogiai dar 20 dienų atidėjo Apygardos teismo sprendimo vykdymą.

Įtarti kontorą užmaršumu neįmanoma, nes Apygardos teismo sprendimo vykdymu aktyviai rūpinosi ieškovė ir Lietuvos žmogaus teisių asociacija.

Taigi, praėjus 20 dienų, nieko neįvyko. Antstolių kontora aiškiai vilkino ir lūkuriavo. Greitai paaiškėjo – ko.

Kovo 15 d. atsakovas (SP UAB „Vilniaus vandenys“) parašė kasacinį skundą LR Aukščiausiajam Teismui.

Savo rašte Jūs paaiškinote, kas turi teisę sustabdyti Apygardos teismo sprendimą. Taigi, kasacinio skundo parašymas iš esmės nepakeitė Apygardos teismo sprendimo. Tačiau antstolių kontora tai traktavo kitaip ir toliau šio sprendimo nevykdė. Tik tuomet, kai istorija įgavo didesnį rezonansą, antstolių kontoros antstolis kovo 29 d. (praslinkus daugiau kaip 2 mėnesiams po Apygardos teismo sprendimo priėmimo) parašo patvarkymą, kuriuo įstatymai apverčiami

aukštyn kojom – antstolis imasi Aukščiausiojo Teismo funkcijų!

Štai kaip antstolis rašo: „Skolininkas (SP UAB „Vilniaus vandenys“) padavė LR AT kasacinį skundą ir prašo atidėti vykdymo veiksmus iki bus išnagrinėtas kasacinis skundas. LR AT nestabdo vykdymo veiksmų, todėl nėra pagrindo atidėti vykdymo veiksmus“.

Toliau antstolis nutarė: „Neatidėti vykdymo veiksmų dėl išieškojimo iš SP UAB „Vilniaus vandenys“ priteistos sumos G. Markovskajos naudai“. Po šiuo patvarkymu seka prierašas: „Patvarkymas gali būti apskundžiamas Vilniaus m. apylinkės teismui per 10 dienų“.

Argi ne kurioziška? Apygardos teismo sprendimo nevykdymas gali būti apskundžiamas tam, kuris jo nevykdo!

Tokiu „saliamonišku“ sprendimu Apygardos teismo sprendimo vykdymas atidedamas dar 10 dienų. Praktiškai sprendimo numatoma nevykdyti iki balandžio 9 d., t.y. vos ne 3 mėnesius.

Atrodo, antstolis smarkiai įsijautė į Aukščiausiojo Teismo funkcijas, delsdamas vykdyti sprendimą, „nestabdydamas“ sprendimo vykdymo, duodamas kasatoriui AT adresuoto kasacinio skundo pagrindu neigiamą atsakymą, kurį galima apskųsti per 10 dienų.

Kas tai? Teisinis aplaidumas, nemokšiškumas ar kazuistika?

Toliau dar painiau. Vilniaus m. 3-osios apylinkės teismas rašo raštą (2000 04 04 v/b Nr.460-2000), kuriame teigiama, kad jau 2000 03 30 inkasaciniu pavedimu Nr.64 AB Vilniaus banko Naujamiesčio filialui nurodė nurašyti nuo SP UAB „Vilniaus vandenys“ 8551,03 Lt. G. Markovskajos naudai.

Gal būta, o gal ir nebūta tokio inkasacinio pavedimo. Tačiau iki balandžio 3 d. jokios skolos G. Markovskaja neatgavo.

Balandžio 3 d. priimama LA Teismo Civilinių bylų skyriaus nutartis. Atrodo, to ir laukta. Šis intriguojantis teisinis jovalas pasitarnavo tam, kad nebūtų įvykdytas Apygardos teismo kolegijos sprendimas.

Nutartį pasirašo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas Č. Jokūbauskas, kuris sustabdo tą Apygardos teismo kolegijos sprendimo dalį, susijusią su kompensacijos išmokėjimu. Nutartyje konstatuojama, jog „kasatorius savo prašymą (sustabdyti kompensacijos išmokėjimą) grindžia tuo, kad ... panaikinus sprendimus bylose dėl pinigų išieškojimo pagal reikalavimus, kylančius iš darbo teisinių santykių, atgręžti įvykdymą neleidžiama...“

Visų pirma kasatorius SP UAB „Vilniaus vandenys“ savo kasaciniame skunde to visai neprašė (pridedamas kasacinis skundas). Antra, Skyriaus pirmininko nutartimi pakeistas Vilniaus m. Apygardos teismo kolegijos sprendimas, t.y. leista G. Markovskajai gauti tik vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio dalį!

Tai iš tiesų įdomu.

Ši teisiniu požiūriu keista istorija kad ir nenusipelnė atidaus kvalifikuotų teisininkų nagrinėjimo, bet Teisės akademijos studentų studijos ir nuoširdus žiniasklaidos dėmesys jai garantuotas.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija su žiniasklaida ėmėsi sisteminti panašius įstatymų pažeidinėjimo faktus pačioje teisėtvarkos sistemoje. Mes pasirengę bendradarbiauti su LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetu, nes manome, kad tai neabejotinai pasitarnaus vykdant Lietuvos teisinę reformą.

Kartu maloniai prašysime dar kartą skirti dėmesį G. Markovskajos teisėms apginti. Mes manome, jog šiuo atveju pažeidžiami ne darbo santykius reguliuojantys įstatymai, o Lietuvos pilietės G. Markovskajos konstitucinės ir pilietinės teisės, t.y. teisės, kurias garantuoja LR Konstitucija ir mūsų valstybės ratifikuoti tarptautiniai teisės dokumentai..

Manytume, kad pilietė G. Markovskaja turi teisę tikėti Lietuvos teismų objektyvumu ir besąlygišku teismų sprendimų vykdymu.

Ar pagrįstos tokios abejonės, Jūs įsitikinsite pažvelgę į pridedamus prie šio rašto priedus (dokumentų kopijas).

Redakcijos prierašas:

Po to, kai buvo išspausdintas šis laiškas, redakcija gavo Teismų departamento prie Teisingumo ministerijos atsakymą, adresuotą Lietuvos žmogaus teisių asociacijai, kuriame teismo antstolių kontorų darbo organizavimo ir kontrolės skyriaus viršininkas V. Stungurys rašo: „Įstatymų pažeidimų teismo antstolio P. Makaravičiaus darbe nenustatyta“.

Ar toks pareigūno teiginys išlaikys tarptautinės žmogaus teisių institucijos vertinimą, jeigu, nepavykus Lietuvoje išnarplioti pastarosios bylos vingrybių, tektų į ją kreiptis?

Lietuvos vardas nuolat minimas tarp neįgalių valstybių, nepajėgiančių sukurti teisinės sistemos, garantuojančios teismų teisingumą ir užtikrinančios žmogaus teises.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos periodinis leidinys „Pozicija“.- 2000 m.

DĖL LIUSTRACIJOS ĮSTATYMO

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2000 m vasario 9 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komitetas yra tos nuomonės, kad 1999 m. lapkričio 23 d. Lietuvos Respublikos asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusiųjų apsaugos įstatymas yra ydingas ir pažeidžia žmogaus teises.

Ankstesniųjų Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Seimo kadencijų metu KGB agentai ir kadriniai darbuotojai jau buvo raginami prisipažinti, ką daugelis ir padarė tuo metu valdančiųjų partijų suformuotoms saugumo tarnyboms. Yra bloga praktika reikalauti iš naujo „savanoriškai“ raštu prisipažinti slapta pranešinėjus buvusios SSRS arba dabartinėms specialiosioms tarnyboms, pvz., apie valdančiosios partijos politinius oponentus ir t.t. Įstatymas vertintinas tik kaip dešimt metų pavėluota netekusios tautos pasitikėjimo grupuotės (asmens) priešrinkiminė gudrybė. Lenkijoje ir kitose Rytų Europos šalyse ir laiku priimti Liustracijos įstatymai nepasiekė savo tikslo.

Skirtingai nuo postkomunistinių Rytų Europos šalių Lietuva 50 metų buvo neturintis savo valstybingumo okupuotas kraštas, o slaptas bendradarbiavimas buvo nesavanoriškas – priverstinis. Žmogus neturėjo kitos išeities: turėjo bendradarbiauti norėdamas išlikti, išvengti represijų, išsaugoti save ir savo šeimą. Tik siekimas destabilizuoti santarvę, draskyti užgijusias žaizdas slystant valdžiai iš rankų, galėjo padiktuoti grasinimus skelbti neprisipažinusiųjų sąrašus, riboti jų darbinę veiklą, žinant apie įrodymų nepatikimumą ir jau teismų padarytas klaidas.

KGB, kaip ir naciai, vykdė Lietuvoje karo nusikaltimus, genocidą, represijas, politinį persekiojimą. Neabejojame ir reikalaujame, kad tie asmenys, kurie slapta padarė

nusikaltimą arba žalą, už tai turi atsakyti individualiai pagal Lietuvos įstatymus. Tačiau šis Liustracijos įstatymas numato tik kolektyvinę atsakomybę, – veiklos apribojimą, prievolę savanoriškai raštu pranešti ir iš naujo registruotis panašiai, kaip naciai elgėsi su žydų tauta. Čia pažeidžiama Lietuvos gyventojų nekaltumo prezumpcija, nes pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnį asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumo neįrodė įsiteisėjusis teismo nuosprendis.

Įstatymas vienašališkas ir provokuojantis konfrontaciją su rytais, nes reikalaujama raštu pranešti žinomą informaciją apie save ir kitus asmenis, susijusius su 19 buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, pradedant nuo 1918 m. spalio mėn. veikusia GRU ir nieko nekalba apie vakarų valstybių kolaborantus ir užverbuotus agentus Lietuvai dar nesant NATO ar kito bloko nare. Saugumo departamentas, vykdantis tik valdančiosios partijos politinės policijos funkcijas, akivaizdžiai toleruoja vakarų slaptųjų tarnybų skverbimąsi į Lietuvą. Priėjome iki to, kad Didžiosios Britanijos žvalgyba viešai skelbia jos slaptai surinktą informaciją apie korupciją Mažeikių naftos bendrovėje.

Ši liustracija yra ydinga ir tuo, kad ji reikalauja toliau slapta pranešinėti, toleruoja ir nepasmerkia šnipinėjimo fakto kaip principo. Nei sava, nei kita specialioji tarnyba neturi teisės versti vieną slapta pranešinėti apie nenusikaltusį kitą. Taip pažeidžiama ne tik apskųstojo teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą, bet ir paversto skundiku žmogaus teisė būti oriam ir garbingam.

LŽTA komiteto nariai,
LŽTA komitetas

DĖL LEONO BARTAŠEVIČIAUS ĮKALINIMO

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS ŽINIASKLAIDAI

2000 m. spalio 11 d.
Vilnius

2000 m. spalio 10 d. kartu su LR Seimo nariu, gydytoju Audriumi Butkevičiumi, Vilniaus universiteto ligoninėje, Santariškių klinikose, aplankėme kaltinamąjį baudžiamojoje byloje dėl Sausio 13-sios įvykių Leoną Bartaševičių, besigydantį po atliktos ausies operacijos. Mūsų nuomone, sunkiai sergančiam ligoniui Leonui Bartoševičiui reikalingi medicininiai tyrimai ir operacija atlikti praėjus nepateisinamai ilgam laiko tarpui, nes jau 2000 m. rugpjūčio 24 d. apsilankymo metu Pataisos reikalų departamento ligoninėje Lukiškėse Leonas Bartoševičius skundėsi stipriais galvos skausmais, be to, jau tuo metu jam buvo diagnozuota daugybė nepagydomų pavojingų ligų. Teisiamasis yra pripažintas II grupės invalidu.

Mano kreipimasis į Lietuvos Apeliacinį teismą 2000 m. rugsėjo 4 d. dėl kardomosios priemonės, kardomojo kalinimo (suėmimo) panaikinimo, atsižvelgiant į teisiamojo amžių ir sveikatos būklę, teismo liko nesvarstytas formaliu pretekstu, jog nesu proceso dalyvis.

Leono Bartaševičiaus atveju yra pažeidžiamas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, draudžiantis žiaurų, nežmonišką ar žeminantį orumą elgesį ar kankinimą. Apie šį atvejį bus informuotos tarptautinės žmogaus teisių organizacijos.

Asociacijos komiteto atsakingasis sekretorius Stasys KAUŠINIS

KMU SENATO IŠKILMINGAS POSĖDIS, SKIRTAS LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO 83-OSIOMS IR NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMO 11-OSIOMS METINĖMS PAMINĖTI

Arimanto Dumčiaus – KMU Senato nario, medicinos profesoriaus, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos Garbės pirmininko, Asociacijos steigėjo ir signataro, kalba

1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Valstybės Atkūrimo Diena, kurios 83-ąsias metines šiandien minime, yra viena garbingiausių istorinių datų, neišdildomai įaugusių į lietuvių tautos sąmonę. Tai data, kuri visoms mūsų kartoms yra ir bus lietuvių gyvybingumo ir dvasinio tvirtumo šventė. Jos iš mūsų atminties neištrynė nei svetimųjų valdžia, nei šiurkšti tvarka, palaikoma psichologinio bei fizinio smurto ir teroro. Be 1918 metų vasario 16 d. nebūtų buvę ir 1990 metų Kovo 11-osios Lietuvos Nepriklausomybės Atstatymo Dienos.

Lietuvos Respublikos Prezidentas Antanas Smetona Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 10-čio paminėjime kalbėjo: „Nebūtume šiandien turėję Nepriklausomybės, jeigu aušrininkai, varpininkai ir kiti juos sekusieji nebūtų pažadinę apmirusios tautos. Praeities dvasia mus atgaivino. Lietuvos vadai, jos didieji kunigaikščiai, iš jų pranašiausias Vytautas Didysis, yra palikę mums didingos valstybės tradicijas. Mūsų senovės paveikslas sunkiausiu metu drąsino Daukantą, Basanavičių, Kudirką ir kitus tautos žadintojus ir gaivino viltį, kad Lietuva atgims. Vasario 16 d. turi mums priminti, kaip lengva yra prarasti tautos laisvę ir kaip sunku ją atgauti“.

1918-1940 metais Lietuvos Respublika gyveno pilnakraujį nepriklausomos valstybės gyvenimą. Buvo parodyta, ką gali padaryti dvasiškai brandi, kūrybines galias mobilizavusi, tautinės demokratijos pagrindu vadovaudamasi nedidelė lietuvių tauta. Šiandien visus stebina, kiek buvo pasiekta per tą trumpą laikotarpį. Vienos kartos augime sugebėta išugdyti gausią, darbščią inteligentiją, sukurti vakarietiško lygio aukštojo mokslo sistemą, varžytis žemės ūkio srityje su priešakinėmis Europos šalimis, garsėti sporto ir kultūros pasiekimais pasaulyje. Galima manyti, kad to meto, t.y. 1939-40 metų, jaunuolis, išauklėtas tautinės mokyklos, jei būtų pakviestas, aukotųsi Tėvynės laisvės vardan. Tą jis įrodė vėliau, dešimtmetį trukusioje partizaninėje kovoje.

Dabar sunku įvertinti 1939-1940 metų įvykius Lietuvoje. Viena aišku, kad Lietuva tapo Vokietijos ir SSSR imperializmų suokalbio auka. Ji buvo priversta įsileisti Raudonosios armijos įgulas ir greitai buvo aneksuota. Lietuvos Respublika turėjo dvi politinės realybės galimybes: arba laviruoti, arba konfrontuoti ir Suomijos pavyzdžiu pasipriešinti ginklu. Mūsų vadovybė pasirinko laviravimo kelią. Ar jis buvo teisingas, o gal klaida, pareikalavusi daug didesnių aukų? Gal, kai dar galėjo, 1939-1940 metais, reikėjo priešintis, bandant susijungti su latviais ir estais, o po karo, kai grįžo sovietai, gal reikėjo pereiti į tylią rezistenciją? Stasys Šilingas, ilgametis Valstybės Tarybos pirmininkas, tautininkų ideologas, vėliau Sibiro kankinys, yra sakęs: „Pakanka mums vienos kartos klaidų – ir tauta gali prarasti visą savo Laisvę ir Nepriklausomybę“. Šie žodžiai buvo pranašiški, žvelgiant į vėlesnius įvykius: fašistinę ir sovietinę okupacijas, trėmimus, kurių buvo vienuolika, dešimtmečio partizaninį karą, 5 dešimtmečius trukusį Lietuvos sovietinimą ir rusinimą. Lietuvos gyventojų ir materialiniai šalies nuostoliai buvo milžiniški. Nacių okupacijos ir karo aukomis tapo 245 tūkst. žmonių (iš jų sunaikinta 200 tūkst. žydų), 490 tūkst. buvo priversti repatrijuoti į Vakarus (Lenkiją, Vokietiją ir kitas šalis). Sovietinio teroro (trėmimų, įkalinimų, nužudymų) aukomis tapo 456 tūkst. žmonių: iš jų žuvo 28 tūkst. tremtinių, 90 tūkst. politinių kalinių ir apie 25 tūkst. partizanų. Sovietinis teroras tiesiogiai palietė kas trečią suaugusį, kas antrą vyrą, kas 8-ą moterį ir kas 15-ą vaiką. Lietuva prarado 1mln. 190 tūkst. gyventojų, o tai sudaro 33% bendro 1940 metų gyventojų skaičiaus. Lietuvai buvo pada-

ryta milžiniška materialinė žala, siekianti apie 278 milijardus USD (čia neskaičiuojamas gyvosios jėgos praradimas). Ilgametis dvasinis genocidas – sovietizavimas ir rusinimas – atnešė nemažos žalos lietuvių kalbai ir tautos mentalitetui, jo padarinius tebejaučiame ir dabar. Vis dėlto totalinio sovietizavimosi ir integravimosi dvasiniame lygmenyje neįvyko. Priešingai, vėlesnis sovietinio gyvenimo liberalizavimas gana sėkmingai buvo panaudotas tautinės savimonės, kultūros, mokslo, sporto, ekonomikos ir žemės ūkio stiprinimui esamomis sovietinio geto sąlygomis. Tačiau didžiausią tautinės savigarbos jausmo stiprinimą suteikė krikščioniškos šeimos tradicijos, Lietuvos istorijos pažinimas, pagarba ir meilė savo kraštui, užsienio lietuvių veikla ir įtaka. Visi prisimename, kaip visose tuometinio gyvenimo srityse jutome mūsų orios tautos pirmavimo jausmą. Ir ne vien Kauno Sporto halėje. Sovietinė Lietuvos mokykla taip pat užėmė laviravimo strategiją. Menu savo botanikos mokytojo Kazio Pajarsko žodžius: - „Turite eiti ir siekti, kad užimtumėte visas pozicijas, priešingu atveju jos atiteks nelietuviams. Ir vargas tada bus Lietuvai, kai reikės apsispręsti“. Tautos išsivadavimo viltis kiekvieno pasąmonėje ruseno, buvo brandinama. Todėl, atėjus M. Gorbačiovo „perestrojkai“, išsivaduojamasis judėjimas išaugo spontaniškai, nuosekliai ir nepalaužiamai, jis įgijo masinio neprievartinio pasipriešinimo formas. Lietuvių tauta 1989-1990 metais parodė stebėtiną susitelkimą, nepaprastą atsidavimą Laisvės ir Nepriklausomybės idealui. Prisimename šimtatūkstantinius mitingus, Baltijos kelią ir kitus kvapą užgniaužiančius įvykius. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio pergalė demokratiniuose rinkimuose į LSSR Aukščiausiąją Tarybą 1990 m. vasario 24 d. išreiškė tautos valią parlamentiniu keliu atkurti Lietuvos valstybingumą. Lietuvos gyventojai savo valia suteikė išrinktiems deputatams atstovo mandatą ir prievolę atstatyti Lietuvos valstybingumą ir reikšti tautos suvereninę galią per Aukščiausiąją Tarybą. Nuo 1990 metų kovo 11 d. 18 val. ji bus vadinama Lietuvos Aukščiausioji Taryba. Dokumentas buvo priimtas 126 deputatų balsais (6 susilaikė). Lietuvos Aukščiausioji Taryba iškilmingai paskelbė Nepriklausomybės Atkūrimo Aktą. Priimtame Akte „Dėl Lietuvos Nepriklausomos Valstybės Atstatymo“ sakoma: „Lietuvos Valstybės Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės Aktas ir 1920 m. gegužės 15 d. Steigiamojo Seimo rezoliucija dėl atstatytos Lietuvos demokratinės valstybės niekada nebuvo nustojęs galios ir yra Lietuvos konstitucinis pamatas“. Taip buvo teisiškai atkurta laisva nepriklausoma Lietuvos valstybė, kuri 50 metų buvo nublokšta į civilizacijos šalikelę. Dar kartą, kaip ir praėjusio šimtmečio pradžioje, buvo įrodyta, kad mokslas, švietimas, išsilavinimas yra ne tik dvasios ir kultūros vertybės, bet ir stabilaus valstybingumo garantas. 1990 m. kovo 11-ąją išpuoselėjo Lietuvos kūrybinė inteligentija ir akademinė bendruomenė, kuriose, nors ir sovietinio rėžimo sąlygomis buvo išlikęs stiprus tautinės sąmonės ir laisvės siekimo pradas. Lietuvos Sąjūdžio idealus parėmė visa tauta, o jo pergalę įteisino 1992 m. spalio 25 d. visuotiniu referendumu priimta Lietuvos Respublikos Konstitucija.

Dabar, kai praėjo 11 metų nuo Nepriklausomybės Atstatymo, turime susimąstyti apie tas vertybes, kurios lemtingais apsisprendimo momentais tapdavo tautos egzistencijos pagrindu. Išgyvename išties dramatišką šalies istorijos tarpsnį. Nors formaliai esame laisvi, naudojamės demokratijos privalumais, tačiau gyvename tarsi nelaisvėje, tarsi sunkiai sirgtume. Juk nestiprėja valstybės pamatai, toliau progresuoja ekonomikos nuosmukis. Pasireiškia su teisine valstybe nesuderinami požymiai: valdžios biurokratija, oligarchija ir korupcija. Didėja chaosas ir socialinė įtampa visose gyvenimo srityse, stokojama elementarių socialinių garantijų. Todėl stringa pasitikėjimas bet kokia valdžia. Visa tai iššaukia tautinės savimonės, savigarbos silpnėjimą, netikėjimą savo ir valstybės ateitimi, sparčiai didėja intelektualinio jaunimo emigracijos banga, didėja nusikalstamumas ir kiti neigiami globalizacijos požymiai.

LR Konstitucijos 1.2 straipsniuose sakoma, kad esame Nepriklausoma Demokratinė Respublika, tauta yra valstybės suverenas. Tuo tarpu žodžiai „tauta ir tautiškumas, patriotiškumas“ išnyko iš vadovėlių programų ir bendravimų turinio, o su jais išnyksta idealizmo dvasia. Susi-

daro įspūdis, kad valstybė ir jos aukšti pareigūnai, tarsi pasisavino tautos pirmaeiles teises, ją keičia atvira kosmopolitine pilietine visuomene, o tautietį lietuvį – pasaulio piliečiu. Gal norime kurti atvirą pilietinę ir informacinę visuomenę, naują civilizaciją be tautos ir tautiškumo? Žymus sociologas A. Smitas 1991 metais rašė: „tauta yra pirminės politinės ištikimybės pagrindas“. Jei norime, kad valstybė išliktų nepriklausoma ir stiprėtų – reikia pirmiausia remtis tauta, jos valia ir būti atsakingiems. Juk prancūzui, vokiečiui, norvegui ir danui pirmiausia rūpi jų nacijos gerbūvis.

Todėl ar ne laikas peržengti asmenines ambicijas, įsisenėjusias ir naujas nesantaikas, korupciją, oriai tvarkytis, sakyti tiesą ir kurti tai, kas nuo mūsų valios ir galių priklauso.

Taip pat nevalia niekam pamiršti testamentinių visai tautai Justino Marcinkevičiaus žodžių: „Istorija yra gyvas, nenutrūkstamas procesas ir tai, kas buvo, įvyko – neturi galutinės, užbaigtos prasmės, o tęsiasi ir vyksta mumyse. Dabar ir visados. Mumyse – vadinasi, kiekviename iš mūsų, kad ir kur kas būtume, kad ir ką veiktume, kad ir ką rytą, dieną, vakarą galvotume, naktį sapnuotume, mūsų jausmai, mūsų mintys, mūsų ryžtas ir veiksmai turi būti nukreipti į tai, kad neištirptume, o išliktume amžiams kompaktiška tauta su nesudarkyta kalba, su savo neiškreiptomis tradicijomis ir kultūra, su savo vientisa, nesuniokota žeme – teritorija. Šiandien. Dabar ir visados“.

2001 m. kovo 11 d.

DĖL VALSTYBĖS ĮSIPAREIGOJIMO ATLYGINTI ŽEMĖS SAVININKUI

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo Pirmininkui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS KAUNO SKYRIAUS KREIPIMASIS

2001 m. rugpjūčio 17 d.

Esama padėtis diktuoja būtinybę siūlyti peržiūrėti valstybės įsipareigojimų piliečiams vykdymo eiliškumą pagal įsipareigojimo motyvą bei svarbą.

Nepagrįstai padidintas dėmesys skiriamas rublinių indėlių atstatymui. Nepagrįstai todėl, kad piliečių turėtų indėlių atžvilgiu valstybė netaikė jokių žymesnių sankcijų, ribojančių indėlių disponavimą. Milijardus kainuojanti rublinių indėlių atstatymo programa, tai greičiau ne valstybės, bet atskirų politikų pažadų vykdymas. Beje, pelnęs tarptautinių finansinių organizacijų neigiamą vertinimą.

Kur kas opesnė problema, nevienareikšmė pagal įsipareigojimo motyvą, tai kompensacijų už valstybės išperkamą žemę (toliau – kompensacija) skyrimas bei mokėjimas. Didžioji kompensacijoms priskaičiuotų lėšų dalis (apie 700 mln.Lt) atitektų piliečiams, savanoriškai atsisakiusiems savo žemę atsiimti natūra, taip pat piliečiams, kurių žemė dar tarybiniais laikais buvo užstatyta įvairiausiais statiniais ir pan.

Ypatingą pogrupį sudaro piliečiai, kuriems priklauso išmokėti apie 400 mln. Lt. Ypatingą tuo, kad šių piliečių žemę kaip vertingiausią, turėjusią didžiausią paklausą (žalia zona) valstybė pripažino negrąžintina ir nepaisydama buvusių žemės savininkų valios minėtą žemę išdalino, išpardavė manydama, kad tokiu būdu užtikrina kitų piliečių geresnį gyvenimą.

LR Konstitucinis Teismas svetimos (savos valstybė neturėjo) žemės dalybas įvertino vienareikšmiai. Buvusiam žemės savininkui privaloma teisingai atlyginti. Deja, tai, kas vyko ir vyksta, nieko bendro su teisingu atlyginimu neturi. Kasmet ieškomos ir randamos objektyvios priežastys, pateisinančios eilinį kompensacijos nemokėjimą, nemokama netgi ta dalis kompensacijos, kuri pripažinta valstybės vidaus skola (skola susidarė iki 1997 m.). Įstatymai, reglamentuojantys kompensacijų mokėjimą, dažnai keičiami, atskirais atvejais kas mėnesį, ir nevykdomi. Įstatymų nevykdymas tapo norma. Kompensacijos atgavimo sąlygos bloginamos. Nutrauktas palūkanų skaičiavimas. Atimta pirmumo teisė gauti kompensaciją piliečiams, kurių žemę (žalia zona) valstybė išpardavė. Kompensacijos mokėjimas, netgi ta kompensacijos dalis, kuri pripažinta valstybės vidaus skola, neįtraukiama į Vyriausybės veiksmų planą. Kokia būtinybė paaiškinti tai, kad iš ligonių, I gr. invalidų pirmumo teisė gauti kompensaciją atimama ir suteikiama kitiems jau pagal kitus požymius (II gr. invalidams ši teisė neatstatyta). Paskutinėje nuosavybės atstatymo įstatymo pataisoje (1999 12 23) kompensacija tampa nebe kompensacija, bet greičiau kažkokia „premija“, kuri gali būti išmokėta tik tuo atveju, jei valstybė neišlaidaus, racionaliai naudos išteklius ir tik tuo atveju, jei liks lėšų nuo kitų programų. Esant tokiom sąlygom, pilietis paliktas visiškoje nežinioje, nebegali planuoti naudingo lėšų panaudojimo. Tuo tarpu valstybė už dar neišpirktą žemę reguliariai gauna pajamas žemės mokesčio pavidalu.

Tokių veiksmų (neveikimo) pasėkoje piliečiai patiria ne tik materialinę, bet ir moralinę žalą.

Siūlyčiau šį veiksmų planą:

Rublinių indėlių atstatymą, kompensacijų už žemę mokėjimą piliečiams, atsisakiusiems savo žemę imti natūra (pasiūlyti žemę atsiimti), taip pat piliečiams, kurių žemė dar tarybiniais laikais buvo užimta įvairiausiais statiniais ir pan., kompensavimą pristabdyti tam laikui, kai valstybė bus pajėgi spręsti šią problemą. Arba išduoti lakštus su reikiamais apribojimais.

2. Tikslu nebegilinti konflikto su LR Konstitucinio Teismo reikalavimu „teisingai atlyginti“, piliečiams, kurių žemę valstybė pripažino negrąžintina ir negrąžino (žalia zona), kompensavimui panaudoti lėšas (dalį lėšų), gautas iš privatizavimo. Numatyti eilutę 2002 m. biudžete. Sudaryti kompensacijos mokėjimo grafiką. Lėšų poreikis apie 400 mln. litų.

3. Kuo trumpiausiais terminais kompensacijas išmokėti I – II gr. invalidams, kurių žemę valstybė pripažino negrąžintina. Bent jau tai daliai invalidų, kurie MSEK pripažinti neterminuotai nedarbingais. Atstatyti pirmumo teisę įpareigoja tai, kad šie piliečiai nebepajėgūs pasirūpinti savo materialine gerove, tuo tarpu jų žemę valstybė panaudojo kitų piliečių geresnio gyvenimo užtikrinimui. Gal būtų tikslinga minėtos grupės piliečiams neatidėliojant išmokėti tą dalį kompensacijos, kuri pripažinta valstybės vidaus skola. „Taupymas“ neįgaliųjų sąskaita neatpirktų moralinio praradimo, kai lėšų randama mažiau svarių tikslų įgyvendinimui.

Tikiuosi geranoriško, objektyvaus siūlymo įvertinimo ir pritaikymo praktikoje.

Pagarbiai,

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos Kauno skyriaus pirmininko pavaduotojas
Anatolijus Petras TREČIOKAS

DĖL RUGSĖJO 11 TERORO AKTO

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2001 m. rugsėjo 12 d.
Vilnius

JAV AMBASADAI LIETUVOJE

Mus sukrėtė barbariškas, peržengiantis civilizuoto mąstymo ribas teroro išpuolis prieš Jūsų valstybės miestus, prieš taikius ir niekuo nekaltus žmones.

Į tūkstančių amerikiečių namų duris pasibeldė kančia ir tragedija. Viso pasaulio civilizuoti žmonės sukrėsti vakarykštės šiurpios tragedijos. Negali žodžiai atsverti netekties ir siaubo, kurį šiandien pergyvena žuvusiųjų motinos, tėvai ir vaikai.

Nėra tokių žodžių.

Šią nepakeliamai sunkią netekties valandą mes nuoširdžiai užjaučiame žuvusiųjų artimuosius, gedime kartu su jais ir visa Jūsų tauta. Tesuteikia Dievas Jums ištvermės.

Vytautas BUDNIKAS,
Lietuvos žmogaus teisių asociacija

DĖL PADĖTIES VALSTYBĖJE

LIETUVOS PILIETINĖS BENDRUOMENĖS (LPB) MEMORANDUMAS

(KAS GINS LIETUVOS ŽMONES NUO VALDININKŲ IR SUKČIŲ SAVIVALĖS ?)

2002 m. sausio 5 d.

Tuo turėjo užsiimti Sąjūdis. Po Nepriklausomybės atgavimo galėjo būti toks tikslas statomas. Bet buvo padaryta didelė klaida ir Sąjūdis pavirto protestus rašančia organizacija. Tie, kas apsiėmė ginti žmonių interesus, su šiuo darbu nesusidorojo. Jei aukštojoje mokykloje konkurse į katedros vedėjo postą vakarykštė studentė, dar nė disertacijos neapsigynusi, nugali profesorių, habilituotą mokslų daktarą, tai reiškia, kad voratinklis apraizgė visas mūsų gyvenimo sritis. Dabar reikia pradėti viską iš naujo. Lietuvos pilietinės bendruomenės (LPB) memorandumas (LA 2001 12 20) mums primena, ką dar reikia padaryti. Jeigu LPB programos autoriai sugebės pakviesti ir apjungti Sąjūdžio, Lietuvos piliečių sąjungos bei kitų judėjimų pastangas, sparčiau pajudėtume iš nevilties taško.

Ne visos politinės jėgos suinteresuotos sukčių, kyšininkų ir vagių sutramdymu. Štai pieno pramonėje iššvaistyta šimtai milijonų litų. Ką daro valdžia? Grąžina dalį žmonėms padarytos žalos iš Garantinio fondo, t.y. iš mūsų visų surinktų pinigų. O sukčių nejudina. O juk vagis kaip reikiant papurčius galima būtų Garantinį fondą žymiai padidinti ir galbūt iš jo derėtų atlyginti pacientams padarytą žalą.

Prisiminkite, kaip greit buvo numarinta diskusija apie prisiekusiųjų teismus. Nieko gero jie

neduos, ir viskas. Taip teigia tie, kurie nenori, kad į teisėsaugos darbą gilintųsi visuomenė. O juk, ko gero, nebūtų mokyklos direktorius pasodintas į kalėjimą pripaišius jam žmogžudystę, jei į bylą būtų gilinęsi prisiekusieji. Jei prisiekusius iš savo tarpo išrinktų profsąjungos, religinės bei kaimo bendruomenės, suaktyvintume žmones. Bandymai kovoti pavieniui prieš regeneruojančią nomenklatūrą ilgai trunka ir net pavojingi. Ar prisimenate Seimo narį Tautvydą Lideikį, kuris pasakė, kad pradės domėtis naftos reikalais. Kai tik pradėjo domėtis, netrukus buvo užmuštas. Blogio išbujojimas turėtų mumyse sukelti norą suvienyti savo pastangas. Mūsų iniciatyvinei grupei kelia nerimą didelis dešiniųjų jėgų susiskaldymas. Jei reikalai nesitaisys, dešiniųjų laukia toks pat liūdnas likimas kaip Lenkijoje. Pažvelgus į didžiųjų miestų savivaldybių rinkimų rezultatus (LA,2000 03 21), nesunku pastebėti, kad apsijungusios dešiniųjų pajėgos galėjo gauti 18 vietų, t.y. apie 9 procentus visų vietų. Ar to maža pirmam kartui? Šustausko fenomenas rodo, kad žmonės linkę balsuoti už ryžtingas reformas siūlančiuosius. Jei Šustausko komandai nebūtų pritrūkę sumanumo ir jėgų, šiandien jie galėtų puikuotis ne tik baliaus išardymu...

Prezidentas Valdas Adamkus, būdamas idealus prezidentas užsienio politikos srityje, yra per švelnus vidaus politikoje. Ar tai jo būdo bruožas, ar jo patarėjai jį tokia linkme stumia? Ar žino jis, kokių veiksmų imasi Latvijos prezidentė, pasunkėjus situacijai kurioje nors srityje?

Ar žino daktaras Kazys Bobelis, kad reketas rajono poliklinikoje prasideda nuo reketo registratūroje, kai iš toliau atvykusiam pacientui pareiškiama, kad šiandien jis nebus priimtas, nes neliko talonėlių? Ar sugebės daktaras Bobelis (jei bus išrinktas prezidentu) pasirinkti ryžtingų ir teisingų patarėjų komandą, su kuria galima būtų bandyti įveikti valdininkų savivalę ir nemokšiškumą? Kaip jis tai padarys?

Atgimstant Sąjūdžio puoselėtoms idėjoms LPB darbo programoje, manome, kad verta ta proga mažiau skaitlingiems dešiniųjų dariniams apsijungti, junginį pavadinant taip, kad būtų suprantamas žmonėms, pvz., Dešiniųjų jėgų blokas. Tai nereikštų dirbtinio partijų sujungimo. Partijos dirbtų taip, kaip jos nori, bet deleguotų savo narius į bloką, kuris pradėtų dirbti tais klausimais, kuriais visi dešinieji sutaria. Naudojant lanksčią burtų sistemą, galima sudaryti tokią eilutę (kad ir rinkimams į Seimą), kad visi liktų vienodai patenkinti.

Viena iš palankiai susiklosčiusių aplinkybių yra atsigavęs „Lietuvos aidas". Šiandien jam reikia atlikti „Varpo" vaidmenį ir kviesti: Kelkite, kelkite, kelkite! Kadangi greitesnio dešiniųjų jėgų vienijimosi ir Sąjūdžio idėjų įgyvendinimo iniciatyvinė grupė yra periferijoje, o jos informacinės galimybės ribotos, prašome LA redakciją sukviesti pasitarimui minėtais klausimais šiuos LA skaitytojus:

Adomas Lukšys, Algimantas Bytautas, Algimantas Kojelis, Algimantas Zolubas, Algirdas Pilvelis, Algirdas Statkevičius, Aloyzas Dirsė, Antanas Baskas, Antanas Terleckas, Arimantas Dumčius, Artūras Račas, Birutė Surinėnaitė, Bronius Švilpa, Danguolė Ziukienė, Egidijus Vareikis, Feliksas Palubinskas, Gediminas Sakalnikas, Jonas Jonaitis, Jonas Misevičius, Jonas Novogreckis, Jonas Patriubavičius, Jonas Valatka, Jonas Žekonis, Julius Milieška, Jurgis Kairys, Justinas Gruodis, Jūratė Cimbolaitytė, Kazys Bobelis, Kazys Saja, Kazimieras Petraitis, Kazimieras Uoka, Laima Andrikienė, Lina Pečeliūnienė, Marija Jackevičienė, Mečislovas Zeringis, Mindaugas Murza, Nerimantas Žutautas, Ona Voverienė, Petras Cidzikas, Povilas Jakučionis, Povilas Stakionis, Rasa Juknevičienė, Renata Juškienė, Rimantas Dagys, Rimantas Sližys, Rytas Kupčinskas, Romas Veteikis, Romualdas Grigas, Romualdas Ozolas, Saulius Kubiliūnas, Saulius Pečeliūnas, Stanislovas Buškevičius, Stasys Pancerna, Stefanija Veverseviičienė, Tadas Klimas, Viktoras Petkus, Vytautas Bogušis, Vytautas Radžvilas, Vladislovas Ivaška.

Iniciatyvinės grupės vardu Nijolė URBONIENĖ

DĖL PENSIJŲ

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Artūrui Paulauskui
Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų komiteto pirmininkui
Algirdui Sysui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Algirdui Brazauskui

VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ PAREIŠKIMAS

2002 m. sausio 16 d.
Kaunas

Kauno miesto ir Kauno rajono visuomeninių organizacijų posėdyje, įvykusiame 2002 01 16 apsvarstytas klausimas dėl pensinio amžiaus bei socialiai remtinų asmenų susidariusios ekonominės padėties dėl elektros ir kuro pabrangimo nuo 2002 01 01. O pabrango viskas. Visi su nerimu laukia didžiausių sąskaitų už komunalinius patarnavimus. Sumokėjus už gautas sąskaitas, žmonėms beveik neliks pinigų pragyvenimui. Lietuvoje pensininkai labiausiai engiami žmonės, nes pensijos yra labai mažos ir neužtikrina net minimalių poreikių, jos yra žemiausios iš visų Baltijos valstybių (pvz., kaimyninėje Lenkijoje vidutinė pensija sudaro 70 proc. vidutinio atlyginimo, o Lietuvoje – tik 38 proc.).

Lietuvoje labiausiai pažeidžiamas Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 25-asis straipsnis, pagal kurį „kiekvienas žmogus turi teisę į tokį pragyvenimo lygį, įskaitant maistą, drabužius, gyvenamąsias patalpas, medicininę priežiūrą ir būtiną socialinį aptarnavimą, koks yra būtinas jo paties ir jo šeimos sveikatai bei gerovei palaikyti“.

Pensinio amžiaus žmonės yra ligoti ir be vaistų neapsieina, o vaistų kainos didžiausios. Šiuo metu kai kuriems pensininkams lieka vienas litas per dieną. Žiniasklaida kartais iškelia į viešumą, kad energetikai (ir ne tik jie) gauna kosminius atlyginimus. Kodėl tokia disproporcija tarp „išrinktųjų“ ir eilinių Lietuvos piliečių?!

Girdime, kad nuo š. m. balandžio mėnesio dar žadama kelti kainas už elektros ir kuro energiją, ir tuo pačiu vėl viskas brangs. Mums dabar nesuprantami duoti pažadai prieš rinkimus – „Mes nusipelnėme gyventi geriau“, kurie pasikeitė – „Mes nusipelnėme gyventi blogiau“.

Lig šiol buvome kantrūs, bet kantrybė baigėsi, ir, jeigu balandžio mėnesį vėl bus kainų šuolis, būsime priversti imtis drastiškų priemonių.

Girdime, kad Europos Sąjunga kelia vis naujus reikalavimus. Įdomu, ar ji žino ir turi informacijos, kaip gyvena eiliniai pensininkai, turintys darbo stažo po 30 – 40 metų, socialiai remtini žmonės ir kiti dirbantieji bei bedarbiai? O gal reikia mums Europos Sąjungą informuoti apie socialinę katastrofą Lietuvoje?!

Mes reikalaujame (anksčiau prašėme – deja, be rezultatų) sustabdyti begalinį kainų augimą ir galų gale įsiklausyti ir atsižvelgti į susidariusią katastrofišką ekonominę situaciją, kol neįvyko socialinis sprogimas. Žadėtas pensijų padidinimas 6-8 litais nepadengs daug didesniu tempu augančių kainų.

Laukiame Jūsų atsakymo adresu: M. Garšvienė, Juozapavičiaus pr. 29-5, Kaunas.

LPS „Bočiai“ Kauno bendrijos pirmininkė Marija GARŠVIENĖ
Kauno krašto invalidų ir pensininkų socialinėms teisėms ginti sąjunga Vytautas ANDRIJAUSKAS
Lietuvos invalidų draugijos Garliavos skyriaus pirmininkė Aldona GRIKIETIENĖ
Lietuvos invalidų draugijos Kauno skyriaus pirmininkas Zigizmundas VESKO
Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos Kauno skyriaus pirmininkas Pranas KAVALIAUSKAS
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos Kauno skyriaus pirmininkas Jonas BAČIULIS

DĖL VISUOMENĖS SUSITELKIMO

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS PIRMININKO ARIMANTO DUMČIAUS KREIPIMASIS Į LIETUVOS ŽMONES

2002 m. balandžio 14 d.

Lietuva – tai saulėlydis prie Baltijos jūros ir žvaigždėtas nuostabus dangus. Tai Juodkrantė su Raganų kalnu, Nida su laivais, Palanga su Birutės kalnu, menančiu Kęstučio laikus. Jei nuvažiuosi į žemaičius, užsuk pas Orvidus, į Akmenų pasaulį, pateksi, kur žemė sutampa su dangum. Jeigu panorėsi iš aukščiau pasidairyti po apylinkes, užlipk ant Šatrijos ir Medvėgalio. Ten atsiveria kuo nuostabiausi vaizdai. Pravažiuosi Raseinius, matysi Dubysą, beraižančią krantus. Prisiminsi Maironio eiles.

Aukštaitija - ežerų, ežerėlių, miškų miškelių kraštas. Zarasai ir Luodis, Molėtai, Ignalina, Dubingiai. Kernavė mena Pajautą ir Kernių, prie piliakalnių šventų, ten stovyklausim, švęsim, prisiminsime Lietuvos kūrėjus – karalių Mindaugą, Gediminą, Vytautą. Tai Lietuvos didinga istorija.

Lietuvių tauta – tai yra seniausios indoeuropiečių kalbos tauta. Mūsų šaknys – šioje žemėje ir tautos tradicijose, jos istorijoje. Mes sustabdėme mongolų veržimąsi į Europą, laimėjome Žalgirį ir Durbę. Turėjome vieną vien Europoje teisinį Statutą. Donelaitis, Poška, Filomatai ir Filaretai. 1863 m. sukilėliai, Čiurlionis, Basanavičius, Vydūnas, Kudirka, 1918 m. vasario 16 -oji. Ramanauskas-Vanagas, Lukša-Daumantas ir kiti. Laisvės lyga, Sąjūdis, Baltijos kelias atvedė mus į 1990 m. kovo 11-ąją.

Kiekvienas mūsų, stovėdamas Baltijos kelyje, svajojo apie šviesią Lietuvos valstybės ateitį.

Ar galėjome patikėti, jog lietuviai krepšininkai beveik nugalės NBA svajonių komandą, lakūnas Jurgis Kairys stebins pasaulį skrydžiais po tiltais, alpinistas Vladas Vitkauskas iškels Lietuvos Trispalvę aukščiausiose pasaulio viršūnėse, lietuvių menininkas Eimuntas Nekrošius savo sukurtais spektakliais užkariaus pasaulio teatrų scenas. Mes apie tai svajojome, tai išsipildė.

Bet ar galėjome pagalvoti, kad lietuvis lietuvį reketuos Lietuvoje ir Ispanijoje, jog lietuvė mergina parsiduos už grašius Amsterdame ir Hamburge. Kad lietuvaitės mėtys savo vaikus liftuose ir šiukšlių dėžėse. Nesitikėjom, kad Lietuva su džiaugsmu parduos savo paskutinį banką, kad lietuvis juoksis iš praskolintos savo valstybės. Apie tai mes negalvojome. Dvasinis nuosmukis ir spartus gimstamumo mažėjimas, teisinis nihilizmas, nesuvokimas, kas yra gėris, kas – blogis, kas nusikaltimas ir nenusikaltimas, kas tiesa, o kas melas. Tautinės savigarbos ir savimonės praradimas pasiekė kritinę ribą. Ignoruojamos pastangos gaivinti lietuvių etninę kultūrą. Netikima ateities perspektyva, jaunimas bėga iš tėvynės. Statistika teigia, kad ekonominė situacija gerėja, tačiau bendra atmosfera slogi: klesti pavydas, cinizmas, korupcija, melas ir t.t. Kai nėra žmogaus atsakomybės prieš valstybę ir valstybės atsakomybės prieš žmogų, sunku tikėtis net elementariausio teisingumo ir tvarkos.

Atsibusk, Tėvyne Lietuva! Laikas susivienyti ir nugalėti savo bejėgiškumą, nevisavertiškumo jausmą. Turime pakilti, naujai atgimti ir skirti didžiausią dėmesį visuomenės sąmoningumo ugdymui. Jeigu greitai ir efektyviai nestosime į kovą su blogiu, jis be gailesčio nugalės mus. Turime prikelti ir prabočių vertybes: Tėvynės meilę, žmogaus orumo, savigarbos jausmus, sąžiningumą, pagarbą gamtai, žodžio tesėjimą, atsakomybę prieš valstybę.

Sėkmingas valstybės vystymas įmanomas tik bendromis visų jos piliečių pastangomis. Todėl šiandien, stojant į Europos Tautų Sąjungą, itin aktualus visuomenės tautinis pilietinis ugdymas.

Tokia visuomenė yra solidari, tolerantiška, pasiryžusi padėti kiekvienam bendruomenės nariui, o tuo pačiu ir valstybei. Tokios visuomenės nariai gerai supranta ne tik savo teises, bet ir pareigas. Išsivysčiusių užsienio šalių pavyzdys rodo, kad tik brandi tauta ir visuomenė sukuria šiuolaikinę modernią valstybę.

Kreipiamės į Lietuvos žmones, kviesdami visus nepaisant jų politinės orientacijos skirtumų, į aktyvų darbą gražesnei Lietuvos ateičiai. Miestų ir kaimų gyventojus raginame jungtis į bendruomenes, į patriotizmo kultūros ir pilietiškumo ugdymo organizacijas. Būtina visiems aktyviai dalyvauti savivaldos, krašto tvarkymo ir visuomenės ugdymo darbuose. Kuo daugiau bus įvairių iniciatyvinių sambūrių, turinčių savo nuomonę, tuo labiau valdžios institucijos bus priverstos atsižvelgti į visuomenės reikalus. Tik susitelkusi tauta ir visuomenė pajėgi sutramdyti įvairių grupuočių kėslus Seime ir kitose valdžios institucijose. Tai reali galimybė piliečiams įsijungti į valstybės reikalų tvarkymą. Tik suvieniję Lietuvos žmonių protus bei jėgas, greičiau pasieksime bendrą tikslą, išlaikysime savo tautinį tapatumą, sukursime modernią valstybę, pastatytą ant teisėtumo, teisingumo, padorumo ir pagarbos savo tautos kultūrai pamatų, kartu su tuo užtikrinančią normalų visų piliečių gyvenimą. Tikimės vienybės ir aktyvaus dalyvavimo pilietinio tautinio judėjimo veikloje, sprendžiant visas iškylančias problemas, nes, tariant poeto Bernardo Brazdžionio žodžiais, „Kam užges Tėvynė širdyje, tam tuščias ir beprasmis šis pasaulis“.

Arimantas Dumčius

DĖL NUOSAVYBĖS GRĄŽINIMO

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJA
LITHUANIAN ASSOCIATION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

2002.06.02 Nr. A - 46

LR SEIMO PIRMININKUI ARTŪRUI PAULAUSKUI
LR MINISTRUI PIRMININKUI ALGIRDUI BRAZAUSKUI
LR KONSTITUCINIO TEISMO PIRMININKUI EGIDIJUI KŪRIUI
LR AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PIRMININKUI VYTAUTUI GREIČIUI
LR FINANSŲ MINISTREI DALIAI GRYBAUSKAITEI
LR APLINKOS MINISTRUI ARUNUI KUNDROTUI
LR PREZIDENTO PATARĖJAMS, TEISĖS DEPARTAMENTUI
LR SEIMO NARIAMS, KOMISIJAI KONSTITUCIJOS PATAISOMS RENGTI
LR APSKRIČIŲ, MIESTŲ, RAJONŲ ADMINISTRACIJAI
LR ŽINIASKLAIDAI

DĖL PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS ATKŪRIMO ĮSTATYMO 2, 8, 12, 15, 16, 18, 20, 21 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO

LR Seimas 2002.01.15 priėmė įstatymą Nr. IX – 708, kuriuo grąžintinų namų nuomininkams suteikiama teisė privatizuoti užimamų būstų. Šio įstatymo priėmimui prieštaravo LR vyriausybė, Seimo teisės departamentas, Seimo teisės komitetas, jį vetavo LR Prezidentas. 52 Seimo narių prašymu buvo kreiptasi į LR Konstitucinį Teismą ar aktas sutinka su LR Konstitucija.

Mes daugkartinai atkreipėme aukščiausiųjų valdžios institucijų dėmesį apie LR piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo pataisų netelsiškumą ir neperspektyvumą, nenumatymą, kad klimpstama į vis naujus šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus, kurie palies tick savininkus, tiek nuomininkus. Pirmiausia, įstatymo pataisos neatitinka jokioms teisės normoms, nepalikta teisė laisvam piliečio apsisprendimui, užkertamas kelias savininkui susigrąžinti nekilnojamąjį turtą natūra. Reiškia, pažeidžiamas lygiateisiškumo principas, iškeliamas nuomininkų teisių prioritetas prieš savininkų teises. Ir tai daroma tada, kai apie 70 proc. savininkų Lietuvoje jau atgavo nuosavybės teisę. Antra, įstatymo pataisose nurodoma, kad grąžintinos patalpos, kuriose gyvena nuomininkai pripažįstamos " visuomenės poreikiams ". Manome, jog įstatyme turi būti nurodytas konkretus visuomeninis poreikis. Jei jis yra privačios nuosavybės paėmimas, kad tenkinti nedidelės individualių nuomininkų ar kitų asmenų poreikius – tai prieštarauja LR Konstitucijai ir Konstitucinio Teismo nuomonei. Geras pavyzdys – ŽŪ universitetui vyriausybės skirtos žemės mokslo reikalams neteisėtas panaudojimas privačių asmenų sklypų skyrimui (CB Nr. 15/2000, " Valstybės žinios" , 2002.05.14, Nr. 48). Tuo būdu neapgalvotas LR Seimo sprendimas sukėlė teisinę kolizija. Iš vienos pusės, pažeidžiamas privačios nuosavybės neliečiamumo principas ir diskriminuojami savininkai, iš kitos – jis tenkina tik dalies nuomininkų, kurie nori gyventi grąžintinuose namuose, interesus. Kita dalis nuomininkų, gyvenančių avariniuose, nusidėvėjusiuose namuose yra suinteresuoti iš valstybės gauti naujus butus. Tačiau pagrindinė problema yra valstybės biudžeto silpnumas. Valstybė staiga negali iš savininkų išpirkti namų, šis procesas užtruks virš dešimt metų, be to, niekas neprivers savininkų sutikti, jei siūlomos sąlygos jo netenkins.

Manome, kad vyriausybė, kurdama naujus įstatymus ar pojstatyminius aktus , kaip turi būti įgyvendinamas LR Seimo 2002.01.15 priimtas įstatymas, sukels visuomenės nepasitenkinimą, o bandymai juos realizuoti bus lydimi bangos civilinių ir tarptautinių bylų.

REIKALAUJAME:

- IKI LR KONSTITUCINIO TEISMO SPRENDIMO SUSTABDYTI GRĄŽINTINŲ NAMŲ PAĖMIMO "VISUOMENĖS REIKMĖMS " PROCESĄ , TAME TARPE RENGIAMUS VYRIAUSYBĖJE TEISĖS AKTUS DĖL GRĄŽINTINŲ NAMŲ PRIVATIZAVIMO IR APMOKĖJIMO SAVININKAMS TVARKOS,

Algirdo 52 A
3009 Kaunas
Tel. 332355 Fax 733413
E-mail: daunciusa@hotmail.com

Laisvės Alėja 99-6
3000 Kaunas

As 17700201
AB Vilniaus bankas
Kauno filialas
Banko kodas 260101732

- PRIPAŽINTI, KAD PRIIMTOS ĮSTATYMO DĖL NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į NEKILNOJAMĄJĮ TURTĄ PATAISOS PRIEŠTARAUJA PAGRINDINIAMS TEISĖS PRINCIPAMS IR REALIAI NEĮGYVENDINAMOS,
- RENGTI NAUJAS ĮSTATYMO PATAISAS, ATITINKANČIAS LR KONSTITUCIJĄ, LR CIVILINĮ KODEKSĄ IR TEISINES NORMAS, NEPAŽEIDŽIANČIAS ŽMOGAUS TEISIŲ.
- KONSTITUCINIAM TEISMUI – PRAŠOME PAGREITINTI KONSTITUCINIO TEISMO SPRENDIMĄ AR LR SEIMO PRIIMTAS ĮSTATYMINIS AKTAS SUTINKA SU LR KONSTITUCIJA.

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos komiteto pirmininkas
Prof. Arimantas Dumčius

Lietuvos namų ir žemės sklypų savininkų sąjungos pirmininkas
Mykolas Vitkauskas

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos pirmininkas
Antanas Lukša

Lietuvos žemės savininkų sąjungos pirmininkė
Antanina Venckūnienė

Lietuvos Šeimos ūkininkų sąjunga — Kazimieras Starkevičius

Lietuvos mokslininkų sąjunga — Doc. Arminas Ragauskas

Lietuvos gydytojų sąjunga — Ramunė Paškauskienė

Kauno Krašto darbininkų sąjunga — Bronius Bučelis

Lietuvos pensininkų sąjungos Bočiai“
Kauno miesto Bendrijos pirmininkė — Marija Garšvienė

DĖL SVEIKATOS APSAUGOS BIUDŽETO 2003 METAIS

LR Seimo Pirmininkui Artūrui Paulauskui
LR Seimo Sveikatos reikalų komitetui
LR Seimo Finansų ir biudžeto komitetui
LR Seimo Ekonomikos komitetui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2002 m. spalio 28 d.
Nr. A – 51

Dėl neapgalvotai vykdomos sveikatos apsaugos reformos, ženkliai nepakankamo finansavimo, netinkamo sveikatos apsaugos sistemos, tame tarpe ir farmoekonomikos, valdymo susiklostė gana pavojinga situacija šalyje. Ji tiesiogiai veikia ir jau neigiamai atsiliepia sergamumui ir ligų išeitims.

Reikalaujame:

Svarstant biudžetą, sveikatos apsaugai skirti 5 proc. nuo BVP, jei bus prisirišama prie procentinių nuostatų, jei ne – legalizuoti visas priemokas ir, išlaikant nurodytą santykį, oficialiai skelbti spaudoje.

20 Lietuvos visuomeninių organizacijų vardu Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos komiteto pirmininkas prof. Arimantas DUMČIUS

DĖL DIRBANČIŲ PENSININKŲ TEISIŲ PAŽEIDIMŲ

LR Seimo Pirmininkui
LR Premjerui
LR Socialinės apsaugos ir darbo Ministrei

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2002 m. gruodžio 9 d.
Nr.-A 54

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija nuo 1994 m. daug kartų kreipėsi į aukščiausias valstybės institucijas, kad būtų panaikinta dirbančių pensininkų diskriminacija ir atstatyti LR Konstitucijos pažeidimai bei reikalavo jiems mokėti visą paskirtą pensiją ir gaunamą uždarbį. 1999 m. spalio 19 d. šie klausimai buvo kartu aptarti vyriausybėje. Nežiūrint į tai, R. Pakso Vyriausybės prašymu nuo 2001 m. sausio l d. buvo sumažintos senatvės pensijos ir dirbantiems pensininkams palikta bazinė pensija. Visą tą laikotarpį iš įvairių valstybės institucijų gaudavome tik atsirašinėjimus ir neteisinius sprendimus. 2001 m. kovo 30 d. raštu Nr. D-17 LR Konstitucinio Teismo kancleris V. Rinkevičius mums nurodė, kad šie klausimai bus išnagrinėti įstatymo

nustatyta tvarka, jei grupė Seimo narių kreipsis į Konstitucinį Teismą. Tautos išrinktieji to nepadarė, todėl toliau reiškėme pilietinę iniciatyvą. Po to, kai buvo laimėti pavieniai teismai, Aukštesnysis administracinis teismas kreipėsi į Konstitucinį Teismą ir nuo š. m. lapkričio 27 d. įsigaliojo jo sprendimas, kad pensijų apribojimas dirbantiesiems pensininkams buvo LR Konstitucijos neatitikimas. 2002 m. gruodžio 5 d. Seime buvo pritarta ministrės V. Blinkevičiūtės pateiktoms Valstybinių socialinių draudimo pensijų įstatymo pataisoms, pagal kurias pensijos bus mokamos visiems dirbantiesiems pensininkams ir neįgaliesiems, neatsižvelgiant į jų gaunamas pajamas ar pensijos dydį. Linkėdamas sėkmingai įgyvendinti šio įstatymo pataisas, tuo pačiu pareiškiu :

– Siekiant išvengti chaoso „ Sodros" darbe ir būsimuose teismuose, prašau priimti sprendimą kaip kompensuoti neišmokėtas pensijas anksčiau dirbusiems pensininkams,

– Panaikinti Darbo Kodekso 129 str. 3 dalyje ir jos 5 pastraipoje susidariusią teisinę koliziją, kai darbdavys gali nutraukti darbo sutartį darbuotojui, kuriam sukako pensinis amžius,

– Neriboti amžiaus terminu darbo stažo augimą dirbantiems ir mokslininkų valstybinę pensiją turintiems pensininkams, kuriems suteiktas ar nostrifikuotas mokslinis laipsnis arba pedagoginis mokslinis vardas ir kurie dirba respublikos valstybinėse ir mokslo institucijose.

Pagarbiai,

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas prof. Arimantas DUMČIUS

DĖL LAISVĖS KOVŲ DALYVIO STATUSO

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui
p. Artūrui Paulauskui

KREIPIMASIS

2004 m. vasario 17 d.

2003 m. sausio 31 d. konferencijos „Lietuvos Sąjūdis Kaune" organizacinio susirinkimo vardu kreipėmės į Jus, Pone Pirmininke, dėl Sąjūdžio Seimo nariams Laisvės kovų dalyvio statuso pripažinimo. LR Seimo kanceliarijos priimamojo vedėja B. Baltrušaitytė 2003 m. vasario 18 d. raštu Nr. 450-213/02 informavo, kad šis klausimas pavestas nagrinėti Seimo Darbo grupės Asmenų, nukentėjusių nuo 1939-1990 metų okupacijų, teisinio statuso ir Pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms dalyvių teisinio statuso įstatymams tobulinti vadovui, Seimo nariui A. V. Indriūnui. Šiuo klausimu sprendimas Seime iki šiol nepriimtas. Mes palaikome Seimo nario A. V. Indriūno nuomonę, kad pirmiausiai reikia pasirūpinti nuo okupacijų nukentėjusiųjų ir žuvusiųjų šeimomis, nes „jie už Nepriklausomybę pasirašė krauju, o signatarai – popieriuje". Panašią nuomonę reiškia ir Seimo narys, Žmogaus teisių komiteto pirmininkas G. Dalinkevičius („Respublika", 2004 01 19).

Mūsų žiniomis (jos preliminarios), iš buvusiųjų pirmos kadencijos (1988 – 1990) Sąjūdžio Seimo narių 50 yra Kovo 11-osios akto signatarai, 14 jau yra mirę, dalis yra garbaus amžiaus pensininkai. Suprasdami valstybės biudžeto padėtį, materialinio klausimo mes nekeliame. Tačiau atkreipiame dėmesį, kad 1999 m. gegužės 25 d. Lietuvos Respublikos pasipriešinimo 1940 – 1990 metų okupacijoms dalyvių teisinio statuso įstatymo 1. 2 str. pakeitimo ir papildymo įsta-

tymo Nr. VIlI-1201 2-o str. 2 p. įrašyta: „ 2) 1940 – 1990 m. veikusių ir siekusių atkurti Lietuvos nepriklausomybę pogrindinių organizacijų nariai, pogrindžio spaudos leidėjai, bendradarbiai ir platintojai, taip pat pasipriešinimo akcijų dalyviai bei asmenys, kitokiais būdais ar veiksmais dalyvavę kovoje už Lietuvos nepriklausomybę. Laisvės kovų dalyvio statusas šiems asmenims pripažįstamas, jei jie nebendradarbiavo su okupacinėmis represinėmis struktūromis.“

Vadovaujantis šia įstatymo formuluote pirmosios kadencijos (1988-1990) Sąjūdžio Seimo nariams turėtų būti pripažintas Laisvės kovų dalyvio statusas.

Manome, kad Jums, kaip tuo laikotarpiu (1988 – 1990) aktyviai dalyvavusiam ginant Lietuvos laisvės bylą Žmogui, šitai yra gerai žinoma ir nėra reikalo įrodinėti, kad Sąjūdis ir jo Seimas tuo metu buvo priešakinis būrys, organizavęs kovą už Nepriklausomybės paskelbimą.

Būtume nuoširdžiai dėkingi, jeigu atitinkamas sprendimas būtų priimtas iki Nepriklausomybes atgavimo 14-ųjų metinių.

Sąjūdžio Seimo narių iniciatyvinės grupės pavedimu –

LŽTGA pirmininkas, konferencijos „Lietuvos Sąjūdis Kaune" pirmininkas
prof. Arimantas DUMČIUS
Sąjūdžio Kauno tarybos pirmininkas Ričardas ŠLEŽAS
Sąjūdžio Seimo narys Vytautas ČEPONIS
Sąjūdžio Seimo narys Vidmantas VELIUKAITIS
Sąjūdžio Seimo narys Jonas KAIREVIČIUS

DĖL LR PREZIDENTO APKALTOS

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2004 m. kovo 3 d.

Būdama įsitikinusi, kad Lietuvos valstybės vidaus politika, grindžiama teisingumu, kuris gyvybiškai svarbus visuomenės saugumui, patvirtindama savo nuoseklų principų laikymąsi saugojant moralines ir dvasines vertybes kaip bendrą lietuvių tautos paveldą ir politinių laisvių bei teisinės demokratinės valstybės tikrąjį šaltinį; tikėdama, kad šioms moralinėms ir dvasinėms vertybėms apsaugoti reikalinga visų Lietuvos piliečių parama ir bendradarbiavimas, Lietuvos Žmogaus Teisių Asociacija atkreipia LR Prezidento, Lietuvos Respublikos Seimo, LR Konstitucinio Teismo, LR vyriausybės, valstybės institucijų, žiniasklaidos ir visuomenės dėmesį į tai, kad:

1. Lietuvos Respublika 1995 metais ratifikavo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvenciją, kuri įsigaliojo 1995 metais. Pagal šios Konvencijos nuostatas buvo atlikti Lietuvos Respublikos įstatymų pakeitimai, todėl Konvencijos nuostatos yra privalomos kiekvienam Lietuvos Respublikos piliečiui, įskaitant ir Lietuvos valstybės institucijas.
2. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 str. 2 dalis skelbia, kad „Kiekvienas žmogus, kaltinamas nusikaltimo padarymu, laikomas nekaltu tol, kol jo kaltumas neįrodytas pagal įstatymą“. To paties straipsnio 3 dalis skelbia, kad „Kiekvienas as-

muo, kaltinamas nusikaltimo padarymu, turi teisę mažiausiai į šias garantijas, viena kurių– kad jam būtų kuo skubiau ir nuodugniai pranešta tokia kalba, kurią jis supranta, apie pareiškiamo jam kaltinimo pagrindą ir motyvus".

3. Konvencijos 8 str. skelbia, kad „Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas".

4. Naujausios Europos Paryžiaus Chartijos pagrindiniai principai skelbia, kad „Kiekvienas žmogus turi teisę į teisingą ir atvirą teisminį nagrinėjimą, kai jam pateikiamas kaltinimas padarius nusikaltimą".

Atkreipdama dėmesį į šiuos ir kitus, Lietuvos Respublikos ratifikuotus tarptautinės teisės aktus, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos pagrindinį įstatymą – Konstituciją, bei kitus valstybės teisės aktus, įvertindama šiandienos mūsų valstybėje susiklosčiusią politinę situaciją ir tai, kaip šioje situacijoje veikia Lietuvos valstybės teisės sistema, Lietuvos Žmogaus Teisių Asociacija atkreipia dėmesį į tai, kad mūsų valstybės institucijų veikla prezidentinio skandalo atžvilgiu nuolat stebima ir analizuojama tarptautinėse žmogaus teises ginančiose organizacijose. Analizuojama, ar su šiuo politiniu skandalu susijusių valstybės institucijų veiksmai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos nuostatoms bei kitiems Lietuvos Respublikos ratifikuotiems žmogaus teisių ir laisvių dokumentams, taip pat mūsų valstybės Konstitucija ir kitais teisės aktais įtvirtintoms žmogaus teisių normoms.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija visada teigė ir teigs, kad kiekvieno piliečio privataus gyvenimo slaptumas yra vienas iš svarbiausių mūsų demokratijos iškovojimų, įtvirtintų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijoje bei mūsų valstybės Konstitucijoje, todėl dės visas pastangas, kad ši norma būtų privaloma be išimties visoms mūsų valstybėje veikiančioms organizacijoms.

Atsižvelgdama į tai, kad 2004 metų vasario 19 d. LR Seime prasidėjo Lietuvos Respublikos Prezidento apkaltos procesas, kai Lietuvos valstybė yra įstojimo į Europos Sąjungą bei NATO išvakarėse, Lietuvos Žmogaus Teisių Asociacija pareiškia, kad ji nepritaria tolesniam politiniam proceso eskalavimui ir kviečia:

1. LR Seimą apkaltos proceso metu griežtai laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, mūsų valstybės ratifikuotų ir galiojančių tarptautinės teisės aktų bei normų, užtikrinančių žmogaus teises ir laisves.

2. LR Konstitucinį Teismą, svarstant Lietuvos istorijoje neturintį precedento klausimą, nagrinėti LR Seimo pateiktus Lietuvos Respublikos Prezidento apkaltai dokumentus su ypatinga atida, įvertinant didžiulę apkaltos atsakomybę ir tai, kad pirmasis Lietuvos valstybės svarbiausiojo vadovo apkaltos procesas įeis į Lietuvos istoriją, kurią nagrinės dabarties ir ateinančios kartos, tai, kad šis procesas neabejotinai turės reikšmingą įtaką tolesnei mūsų valstybės demokratijos raidai.

3. Lietuvos žiniasklaidą įvertinti didžiulę savo atsakomybę prieš piliečius ir objektyviai nušviesti apkaltos procesą, laikantis nuomonių pliuralizmo principų, vengiant šališkų pačios žiniasklaidos darbuotojų nuomonės, kuri priešina visuomenę ir dar labiau skatina piliečių susiskaldymą. Asociacija siūlo susilaikyti nuo visuomenės rimtį destabilizuojančių laidų ir straipsnių, o Lietuvos žmones semtis kantrybės ir laikytis rimties šiuo svarbiu mūsų valstybės ir visuomenės demokratijos išbandymo momentu.

Lietuvos Žmogaus Teisių Asociacija tiki, kad mūsų visuomenės branda, nepriekaištingas įstatymų leidėjų ir valstybės aukščiausiųjų institucijų darbas išlaikys istorinį egzaminą, susti-

prins visuomenės pilietiškumą ir pasitikėjimą, o Lietuvos piliečiai galės teisėtai didžiuotis savo valstybe, kuri Europos Sąjungos bendrijon priėmimo išvakarėse sugeba pademonstruoti savo susitelkimą ir ištikimybę visuotinai pripažintiems teisės ir moralės principams.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto nariai:

Viktoras PETKUS (LŽTA Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės signataras)
Vytautas BUDNIKAS (LŽTA pirmininkas, Žmogaus teisių fondo pirmininkas)
Antanas BURAČAS (akademikas)
Vytautas GIRDZIJAUSKAS (rašytojas)
Petras GRĖBLIAUSKAS (teisininkas)
Stasys STUNGURYS (žurnalistas)
Albertas ŽILINSKAS (ekonomistas)

DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ PAŽEIDIMŲ

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui

ATVIRAS LAIŠKAS

2004 m. birželio 4 d.
Vilnius

Pastarųjų dienų įvykiai politinėje šalies arenoje kelia pagristas abejones dėl pagarbos žmogaus teisėms Lietuvoje.

Man ir mano šeimai metami nepagrįsti kaltinimai Lietuvos valstybės niekinimu. Vieši raginimai atimti iš manęs Lietuvos pilietybę tik patvirtina, kad kai kurios politinės jėgos nesupranta, ką reiškia pagarba žmogaus teisėms demokratiškoje Europos valstybėje.

Visus šiuos atvejus laikau mano, kaip asmens ir piliečio, teisių pažeidimu bei atviru tautinės nesantaikos kurstymu ir tautiniu persekiojimu.

Prašau Jus asmeniškai įvertinti Sąjūdžio tarybos prašymą, š. m. birželio 2 d. įteiktą laikinai einančiam pareigas Prezidentui A. Paulauskui, atimti iš manęs Lietuvos Respublikos pilietybę bei parlamentaro G. Šileikio š. m. gegužės 13 d. pateiktą skundą, kuriame esu kaltinamas „Lietuvos valstybės bei jos žmonių niekinimu ir tautinės nesantaikos kurstymu“.

Laukiu iš Jūsų, kaip Lietuvos žmonių teisių užtikrinimo vardan dirbančiųjų organizacijų ir institucijų, nuomonės ir įvertinimų, ar tokiais pareiškimais, kuriuose pabrėžiamas tautybės veiksnys, nėra pažeidinėjamos žmogaus teisės bei kurstoma tautinė neapykanta kitataučių Lietuvos piliečių atžvilgiu.

Esu tikras, kad šie atvejai, kurstomi rinkimų metu ir nukreipti prieš ne Lietuvoje gimusius valstybės piliečius, dirbančius Lietuvos žmonių labui bei atstovaujančius jų interesams ir valiai menkina mūsų valstybės, tik ką tapusios ES ir NATO nare, autoritetą.

Su pagarba,
Lietuvos Respublikos Seimo narys Viktor USPASKICH

DĖL ČIGONŲ (ROMŲ) TEISIŲ PAŽEIDIMŲ

Lietuvos Respublikos Prezidentui J.E. Valdui Adamkui
LR Seimo Pirmininkui Artūrui Paulauskui
LR Vyriausybės Pirmininkui Algirdui Brazauskui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2004 m. gruodžio 10 d.
Vilnius

Lietuvos Žmogaus Teisių Asociacija reiškia rimtą susirūpinimą dėl grubiai pažeidinėjamų mūsų šalies tautinės mažumos – čigonų (romų) teisių.

Vilniaus miesto savivaldybės iniciatyva buvo pradėti griauti čigonų taboro, įsikūrusio Kirtimuose, laikini būstai. Tokie savavališki, be teismo sprendimo vykdomi aktai yra neteisėti ir grubiai pažeidžia žmogaus teises.

Čigonai, šaltinių liudijimu, Lietuvoje gyvena nuo 15 amžiaus vidurio. Lietuvos valdovai gerbė čigonų gyvenimo būdą, duodavo jiems apsaugos raštus ir privilegijas, leido jiems laisvai judėti po visą kraštą.

Bet čigonų padėtis Europoje nebuvo visada gera. Jais vis mėginta atsikratyti. Ypač žiauriai su čigonais elgėsi naciai – iki šių dienų nėra nustatyti čigonų holokausto Europoje mastai.

Čigonų gyvenimo būdas visur ir visada buvo glaudžiai siejamas su nusikaltimais. Vilniaus čigonų taboras nėra išimtis. Jame klesti narkotikų vartojimas ir prekyba. Tačiau tai nesuteikia teisės be nusikalstamos veikos tyrimo, įrodymų ir teismo bausti visus, o tarp jų ir tuos, kurie niekam nėra nusikaltę.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija siūlo skubiai sustabdyti čigonų taboro naikinimo akciją nesiejant to su prevencinėmis priemonėmis nusikalstamai veikai užkirsti, nes čigonų iškeldinimas iš Vilniaus regiono neapsaugos kitų Lietuvos regionų nuo narkotikų plitimo.

Manome, jog būtina stiprinti kovą su narkomanija ir narkotikų platinimu. Kartu būtina ryžtingiau šalinti socialines šios problemos priežastis. Būtina padėti Lietuvos čigonams, pirmiausia teisinėmis priemonėmis, greičiau integruotis į valstybės socialinį ir kultūrinį gyvenimą, kaip to reikalauja Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių laisvių Konvencija (14 straipsnis. Diskriminacijos uždraudimas), kurią 1995 metais ratifikavo mūsų valstybė.

Ir šią tautinę mažumą kviečiame laikyti neatsiejama ir ypač vertintina mūsų valstybės bei visuomenės dalimi.

LŽTA komiteto nariai: Viktoras Petkus, Vytautas Girdzijauskas,
Petras Grėbliauskas, Stasys Stungurys

LŽTA signatarai: Bronius Genzelis, Egidijus Klumbys

Komiteto pirmininkas Vytautas Budnikas
Sekretorius Albertas Žilinskas

DĖL PROFESINIŲ SĄJUNGŲ KULTŪROS RŪMŲ GAISRO

Lietuvos Respublikos Prezidentui J.E. Valdui Adamkui
LR Seimo Pirmininkui Artūrui Paulauskui
LR Vyriausybės Pirmininkui Algirdui Brazauskui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2004 m. gruodžio 10 d.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija reiškia rimtą susirūpinimą dėl to, kad tai yra trečias kartas, kai pastate Vilniaus centre, Profesinių sąjungų kultūros rūmuose, vyko gaisras.

2004 m. gruodžio 2 d. gaisro metu sudegė ir apgriuvo dalis pastato, dėl ko sustojo čia įsikūrusių profesinių sąjungų, kultūros įstaigų ir meno kolektyvų veikla. Pastato gaisras siejamas su noru jį nugriauti ir jo vietoje pastatyti didelį pelną duosiantį daugiabutį namą.

Profesinės sąjungos pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 50 str. atstovauja dirbantiems Lietuvos žmonėms, todėl gaisru buvo suduotas skaudus smūgis visiems Lietuvos žmonėms. Valstybė yra įpareigota apsaugoti profesines sąjungas nuo kriminalinių nusikaltimų tarptautinės darbo organizacijos konvencijomis Nr. 87 ir 98 ir peržiūrėta Europos socialine chartija – tai yra tarptautiniais instrumentais, kurie teisiškai privalomi mūsų šaliai. Valstybė privalo užtikrinti profesinių sąjungų laisvą veikimą ir privalo imtis visų galimų priemonių, kad profesinės sąjungos galėtų veikti be bauginimų.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija ragina Lietuvos Respublikos Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę imtis neatidėliotinų veiksmų apsaugoti profesines sąjungas nuo panašių išpuolių, išsaugoti pastato kultūrinę visuomeninę paskirtį, padėti profesinėms sąjungoms likviduoti gaisro padarinius.

LŽTA komiteto nariai:

Viktoras PETKUS (LŽTA Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės signataras)
Vytautas BUDNIKAS (LŽTA pirmininkas, Žmogaus teisių fondo pirmininkas)
Antanas BURAČAS (LMA akademikas)
Vytautas GIRDZIJAUSKAS (rašytojas)
Petras GRĖBLIAUSKAS (teisininkas)
Stasys STUNGURYS (žurnalistas)
Albertas ŽILINSKAS (ekonomistas)

LŽTA signatarai:
Bronius GENZELIS (profesorius)
Egidijus KLUMBYS (gydytojas, LR Seimo narys)

DĖL SMURTO PROPAGAVIMO

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos žiniasklaidai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2005 m. balandžio 21 d.

Didžiajai netekčiai ištikus pasaulį, mirus popiežiui Jonui Pauliui II, įsitikinome, kad žmones ir tautas vienija stiprūs bendrystės saitai. Lietuvos visuomenė pademonstravo vienybę, susikaupimą, gražesnio ir tauresnio gyvenimo siekį. Netgi nuolatiniai politiniai oponentai nugalėjo visuotinai aptarinėjamą susipriešinimą ir telkė visuomenę meilei ir gėriui.

Itin reikšmingas vaidmuo teko žiniasklaidai, kurios dėka žmonės pamatė pasaulio bendruomenės susiklausymo ir taikaus sambūvio pavyzdžius. Gedulo savaitę buvo ribojama smurto, cinizmo ir brutalumo sklaida, nors pats blogis neišnyko. Buvo teigiamas suartėjimo, dvasinio apsivalymo ir doros kelias.

Deja, vos po savaitės žiniasklaidos vertybinis vektorius iš esmė pakito – vėl grįžo į senąsias vėžes. Pirmuosiuose laikraščių puslapiuose vėl mirga neapykantos, pažeminimo vaizdai, nusikaltimai, žmogžudystės, prievartavimai, nelaimės tapo nelyg reklamos užsklanda.

Turime pripažinti, kad savireklamos tikslais žiniasklaidos palaikomas smurto ir jėgos kultas pažeidžia individo saugumą, naikina pamatines šeimos, tautos bei valstybės vertybes. Lietuvoje nuolat didėja sergamumas psichikos ligomis, pirmaujame Europoje savižudybių skaičiumi, auga ir žiaurėja paauglių nusikalstamumas.

Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Apsaugos Konvencijos 10 straipsnio 1 dalis skelbia, kad „kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų“. Tačiau tos pačios Konvencijos 10 straipsnio 2 dalis teigia: „Naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai susiję su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų žmonių garbę ar teises.“

Lietuvos visuomenė pasaulinio gedulo dienomis davė ženklą, kad nori ir sugeba gyventi darniau, be neapykantos ir smurto. Tai turi būti privalomas orientyras politikams, valdininkams, žiniasklaidai. Moralumo ir darnos siekį privalu laikyti teisėtvarkos ir valstybės valdymo pagrindu. Šis siekis turi būti suderinamas su žodžio ir saviraiškos laisve.

Remdamasi Lietuvos Respublikos ratifikuotais tarptautinės teisės dokumentais, Lietuvos Respublikos Konstitucija bei kitais valstybės teisės aktais, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia:

1. Kad kiekvieno piliečio saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė buvo ir bus pamatinių vertybių centre.
2. Kad žiniasklaidos laisvė susijusi su pareigomis bei atsakomybe, o šiuo metu jos sklei-

džiama informacija apie smurtą, pornografiją, žmogžudystes, prievartavimus ir kitus negatyvius reiškinius neleistinai viršija privalomąsias žinias, kurias būtina teikti visuomenei informuoti, kad šioje srityje ji atlieka ne informatyvų, bet destruktyvų vaidmenį ir tampa įstatymų nereguliuojama verslo bei reklamos dalimi.

3. Kad perdėtas prievartos ir smurto propagavimas neatitinka Lietuvos visuomenės moralinių ir dorovinių interesų, nesutampa su krikščioniškosios moralės nuostatomis, silpnina asmenybės formavimą, ardo šeimos pamatus, daro akivaizdžią žalą jaunosios kartos auklėjimui.

4. Kad laisvė propaguoti prievartą ir smurtą neatitinka Europos žmogaus Teisių Ir Pagrindinių Laisvių Konvencijos nuostatų bei kitų Lietuvos Respublikos ratifikuotų žmogaus teisių ir laisvių dokumentų, taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir teisės aktais įtvirtintų žmogaus teisių ir moralės normų.

5. Kad mūsų šalyje šiandien nepakanka įstatymų ir teisės aktų, ribojančių smurto, pornografijos ir prievartos propagandą, kad įstatymai ir teisės aktai, skirti saugoti žmonių sveikatą ar moralę, garbę ar teises, kaip tai numato Konvencija, neveikia arba veikia blogai.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia:

4. LR Seimą – priimti trūkstamus teisės aktus, ir patobulinti įstatymus, ribojančius smurto ir prievartos propagandą žiniasklaidoje, reklamoje, kuriamoje ir platinamoje kino ir video produkcijoje bei kompiuteriniuose žaidimuose.

5. LR Vyriausybę – griežčiau naudotis esamais įstatymais ir teisės aktais, sustiprinti smurto ir prievartos propagandos kontrolę kuriamoje ar platinamoje reklamoje, kino ir video produkcijoje bei kompiuteriniuose žaidimuose. Įsteigti konsultacinę tarnybą, kuri stebėtų, kad smurtą propaguojančios medžiagos gaminimas, rodymas ir platinimas vyktų tik pagal įstatmais nustatytą reglamentą.

6. LR Sveikatos ministeriją – informuoti visuomenę apie smurto ir prievartos propagados žalą žmonėms, jos poveikį psichinei sveikatai.

7. LR Švietimo ministeriją – rūpintis, kad visų tipų mokyklų programos remtų ir skiepytų socialines bei etines vertybes, ugdančias šeimos ir visuomenės dorovę, skatintų kritišką nuostatą bei gebėjimą tinkamai įvertinti televizijos, radijo bei spausdintinės ir internetinės žiniasklaidos produktus.

8. Lietuvos žiniasklaidą – įvertinti jai tenkančią atsakomybę prieš piliečius, prieš Lietuvos visuomenę, o žurnalistus – laikytis profesinio moralės kodekso.

9. Lietuvos žmones – būti nepakantiems prievartos ir smurto tiesioginiam ir netiesiginiam protegavimui. Raginame piliečius susirūpinti, individualiai ir kolektyviai reikšti savo požiūrį smurto ir prievartos reklamos gamintojams, komercinių interesų turintiems asmenims ir valdžios įstaigoms. Užmegzti dialogą tarp visuomenės ir žiniasklaidos, kad pastaroji geriau suvoktų realius poreikius bei interesus tų, kuriems ji tarnauja.

Šiuo kreipimusi Lietuvos žmogaus teisių asociacija pabrėžia susirūpinimą prievartos, smuto ir pornografijos sklaidos etine bei praktine prigimtimi ir skatina Lietuvos piliečius aktyviau rūpintis asmens bei šeimos moraline sveikata, tautos dorovės, krikščioniškųjų vertybių išsaugojimu.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto nariai:

Viktoras PETKUS (LŽTA Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės signataras)
Vytautas BUDNIKAS (LŽTA pirmininkas, Žmogaus teisių fondo pirmininkas)
Antanas BURAČAS (LMA akademikas)

Vytautas GIRDZIJAUSKAS (rašytojas)
Petras GRĖBLIAUSKAS (teisininkas)
Stasys STUNGURYS (žurnalistas)
Albertas ŽILINSKAS (ekonomistas)

DĖL BENDRADARBIAVUSIŲJŲ SU KGB

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KOMITETO PAREIŠKIMAS

2005 m. rugsėjo 14 d.
Vilnius

Pastaruoju metu Lietuvoje tiriamos bendradarbiavusių su KGB asmenų bylos susilaukė nevienareikšmio žmogaus teisių organizacijų įvertinimo. Lietuvos valstybei būtina tirti ir viešinti šias bylas. Antra vertus, bylų tyrimas neturėtų tapti panacėja ir priedanga svarbiausiems nusikaltimams dangstyti.

Vykstantys teismų procesai, kuriuose nagrinėjamos bendradarbiavimo su KGB bylos, parodė, jog iš esmės vis dažniau imamasi bylų, kurios iškeltos asmenims, dėl savo veiksmų ar įsitikinimų patekusiems tuometinės valdžios nemalonėn: LŽTA yra žinoma, kad tarp bendradarbiavusiųjų su KGB pasitaikė ir tremtinių bei politinių kalinių. Kalėdami lageriuose, kalėjimuose, jie buvo kankinami ar kitaip prievartaujami. Kai kurie jų, neištvėrę fizinių išbandymų ir šantažo, pasidavė okupacinės valdžios prievartai ir, baimindamiesi dėl savo artimųjų, sutiko teikti represinėms struktūroms pageidaujamą informaciją, ar naudojant prievartą jiems buvo primesta kitokia bendradarbiavimo forma. Sunku buvo atsispirti sadistiškiems KGB tardymo ir kankinimo metodams, pagrįstiems biologijos, chemijos, psichologijos ir net parapsichologijos metodų taikymu. Daugelis kalėjusiųjų saugumo kamerose ar lageriuose tuo metu negalėjo apeliuoti į civilizuotų valstybių teisę. Net ir vėliau, įsigaliojus Europos Žmogaus Teisių ir Laisvių Apsaugos Konvencijai, jiems negaliojo šios Konvencijos reglamentuotos laisvės, kaip teisė į laisvę ir saugumą (15 straipsnis), teisė į teisingą bylos nagrinėjimą (6 straipsnis). Jie neturėjo teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, pilnavertę gynybą ir pan. Negalėdami naudotis demokratinių valstybių piliečių teisėmis ir gniuždomi prievartos, silpnesnieji palūždavo, kai kurie net „savo noru“ pasitraukė iš gyvenimo. Nekyla abejonių, kad sutikimas bendradarbiauti su represinėmis okupacinės valdžios struktūromis, išgautas kankinimais, šantažu ir kitokia prievarta, nėra adekvatus laisvos asmens valios išraiškai. Net ir asmenys, viešai nenukentėję nuo okupacinio režimo, tačiau dėl įvairių priežasčių priversti bendradarbiauti su KGB, negali būti vertinami kaip piktavališki nusikaltėliai. Manome, kad okupacijos sąlygomis panašūs prasižengimai, jeigu jie nėra susiję su savanaudiškais kėslais, o įvykdyti neištvėrus fizinės ir moralinės prievartos, gelbstint savo ir savo artimųjų gyvybes, negali būti traktuojami kaip piktavališki nusikaltimai, o prievarta išgauti rašytiniai pasižadėjimai bendradarbiauti su KGB, juo labiau negali būti prilyginami nusikaltimams, įvykdytiems laisva valia, siekiant savanaudiškų tikslų, materialinės naudos ar dominavimo visuomenėje.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija rėmė ir rems teisingumo siekį atskleisti ir įvertinti

nusikaltimus prieš žmoniškumą. Jiems negali būti taikoma senatis. Kartu pabrėžiame, jog menamas teisingumas, eskaluojant negatyviąją žmonių praeitį, negali būti naudojamas kaip susidorojimo priemonė ar kiršinimo tikslais.

LŽTA atkreipia Jo Ekscelencijos Lietuvos Respublikos Prezidento, Lietuvos Respublikos Seimo, Vyriausybės, teismų, Liustracijos komisijos, LR gyventojų genocido ir rezistencijos aukų tyrimo centro bei visuomenės dėmesį į tai, kad valstybė ir jos vadovai jau daugelį metų deklaruoja istorinio teisingumo atstatymą. Tačiau prasidėjusi tremtinių, politinių kalinių ir kitų rezistencijos dalyvių diskriminacijos banga anaiptol netalkina šiems tikslams.

Įstatymų leidėjai privalo žinoti, kad „LR asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusiųjų apsaugos įstatymas" (1999 m. lapkričio 23 d. Nr. VIII-1436) įvairiais aspektais neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatų. Šis įstatymas prieštarauja LR Konstitucijos 7 straipsniui, kuris skelbia: „Negalioja joks įstatymas ar kitas aktas, priešingas Konstitucijai". Konstitucijos 111 straipsnis skelbia, kad ... „Teismai su ypatingais įgaliojimais taikos metu Lietuvos Respublikoje negali būti steigiami".

Atkreiptinas dėmesys, kad Liustracijos komisijos veiksmai įgijo visus teismams būdingus bruožus, – komisija savo nuožiūra gali viešai skelbti bendradarbiavusiųjų su KGB pavardes, t.y. be teismo nuspręsti, kas yra kaltas, o kas ne.

LR Konstitucijos 21 straipsnis deklaruoja, kad „...Žmogaus orumą gina įstatymas". 22 straipsnis skelbia, kad „Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsinimosi į jo garbę ir orumą".

LR Konstitucijos 31 straipsnis skelbia, kad „Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu".

Liustracijos komisija, viešindama bendradarbiavusiųjų pavardes, akivaizdžiai pažeidžia pacituotas Konstitucijos nuostatas, nors minėtam Įstatymui vykdyti visuomeninės komisijos nutarimai jokios juridinės galios neturi.

Taigi, komisijos sprendimą turėtų patvirtinti teismo sprendimas, nes asmenį be teismo nuosprendžio paskelbus kaltu bendradarbiavus su KGB, pažeidžiamas kertinis teisinis teiginys, kad asmuo turi būti laikomas nekaltu, kol teismo metu neįrodoma atvirkščiai. Šis teiginys, buvęs abejotinas sovietinės teisės doktrinoje, dabar nekvestionuojamas nė vienoje teisinėje valstybėje.

Analizuojant Įstatymą, aptinkama ir daugiau spragų, kurios sudaro galimybę Liustracijos komisijai pažeidinėti LR Konstituciją.

Konstitucijos 31 straipsnis skelbia, kad ... „ Draudžiama versti duoti parodymus prieš save, savo šeimos narius ar artimus giminaičius". Aptariamo Įstatymo 6 straipsnis numato prisipažinimo tvarką, o komisija, keldama sąlygą prisipažinti bendradarbiavus su KGB, už nepaviešinimą apie tokį bendradarbiavimą, tiesiogiai verčia „duoti parodymus prieš save, savo šeimos narius ar artimus giminaičius" (31 str.).

LR Konstitucija deklaruoja kitą nuostatą, kad „Niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą" (31 str.).

O Liustracijos komisija peržiūri sovietmečio tremtinių ir buvusių politinių kalinių baudžiamąsias bylas. Remdamasi tardymo protokolais, kaupia medžiagą, įrodančią asmenų pasižadėjimą bendradarbiauti su KGB. Nesigilindama, kokiu būdu išgauti pasižadėjimai, išskirdama juos iš baudžiamosios bylos konteksto, komisija, remdamasi tokia abejotinos vertės informacija, verčia asmenis liudyti prieš save, o šiems atsisakius liudyti, tos pačios baudžiamosios bylos pagrindu pripažįsta asmenis padarius dar vieną nusikaltimą – bendradarbiavus su KGB.

LŽTA nuomone, skelbdama baudžiamosiose bylose tardymo būdu iš asmenų išgautus pasižadėjimus bendradarbiauti su KGB, Liustracijos komisija piktnaudžiauja ir naudoja juos politi-

niais tikslais, vienas kurių – kompromituoti pokario rezistenciją Lietuvoje.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija ragina LR Seimą, LR Prezidentą ir LR teismus uždrausti Liustracijos komisijai priimti ir skelbti nuosprendžius be teismo, nes LR Konstitucijos 109 straipsnis skelbia, kad „Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai".

Atkreiptinas teismų dėmesys į LR Konstitucijos 110 straipsnį, kuris skelbia, kad „Teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai. Tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisinis aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas, ar kitas teisinis aktas atitinka Konstituciją".

Įvertindama, kad Įstatymas sukuria akivaizdų LR Konstitucijos pažeidimo precedentą, Lietuvos žmogaus teisių asociacija ragina LR Prezidentą, LR Seimą inicijuoti „Asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusiųjų apsaugos įstatymo " pataisas, juoba kad valstybė neišgali garantuoti numatyto įslaptinimo: internetu jau skleidžiama informacija su prisipažinusiųjų pavardėmis, šantažuojami Lietuvos piliečiai.

LR Seimui, LR Prezidentui ir LR Konstituciniam Teismui būtina įvertinti, kad pradėjus analizuoti Įstatymo sukeltas pasekmes Europos žmogaus teisių institucijose – Europos Taryboje, Europarlamente, Europos Žmogaus Teisių Teisme ir kitur, – gali iškilti pagrįstų klausimų dėl demokratijos įgyvendinimo bei žmogaus teisių pažeidimų Lietuvoje.

Kaip vieną šios problemos sprendimo būdų LŽTA siūlo viešai paskelbti visą KGB archyvų medžiagą, kad ji būtų prieinama visuomenei, o ne privilegijuotiems piliečiams ar asmenų grupėms. Būtina nutraukti Liustracijos komisijos neteisėtą veiklą.

Siūlome bendradarbiavimo su okupacinės valdžios KGB bylas nagrinėti ypač atidžiai ir jų išvadas skelbti visapusiškai įvertinus didžiulę moralinę ir istorinę atsakomybę Lietuvos žmonėms.

Esame įsitikinę, kad nepaisant dabarties insinuacijų, ateinančios kartos sugebės objektyviau ir išsamiau išnagrinėti tamsiuosius okupuotos Lietuvos visuomenės gyvenimo puslapius, ypač veiklą tų asmenų, kurie laisva ar nelaisva valia bendradarbiavo su KGB, kurie priėmė sprendimus, įtakojusius kitų žmonių gyvenimą ir likimus. Todėl dabartiniai mūsų valdžios ir visuomenės veiksmai neabejotinai įeis į Lietuvos nacionalinę atmintį, kurios nederėtų pripildyti pykčio ir žmonių kiršinimo, o veikiau pilietiškumo, susitelkimo, pasitikėjimo. Privalome diegti ne iškreiptą istorinę tiesą, o krikščioniškąją moralę bei teisingumu grindžiamą visuotinę santarvę.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto nariai:

Viktoras PETKUS (LŽTA Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės signataras)
Vytautas BUDNIKAS (LŽTA pirmininkas, Žmogaus teisių fondo pirmininkas)
Antanas BURAČAS (LMA akademikas)
Vytautas GIRDZIJAUSKAS (rašytojas)
Petras GRĖBLIAUSKAS (teisininkas)
Stasys STUNGURYS (žurnalistas)
Albertas ŽILINSKAS (ekonomistas)

Priimtas LŽTA komiteto posėdyje 2005 09 14, prot. Nr. 8.
Skelbta Lietuvos žmogaus teisių asociacijos periodiniame leidinyje „Pozicija".- 2005 m. gruodis.

DĖL LR KONSTITUCIJOS PAŽEIDIMŲ

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2005 m. gruodžio 9 d.
Vilnius

Nuosekliai laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos leidžiant ir įgyvendinant valstybės įstatymus yra gyvybiškai svarbu visuomenės saugumui, jos pamatinėms teisinės demokratinės valstybės vertybėms bei pilietinių ir politinių laisvių iškovojimams išsaugoti.

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (6 str.2 dalis), kurią Lietuva ratifikavo 1995 metais, skelbia, kad „Kiekvienas žmogus, kaltinamas nusikaltimo padarymu, laikomas nekaltu tol, kol jo kaltumas neįrodytas pagal įstatymą".

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 str. skelbia, kad „Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu", Konstitucijos 109 str. skelbia, kad „Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai", o Konstitucijos 114 str. skelbia, kad „Valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų ar piliečių kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatytą atsakomybę".

Atsižvelgdama į tai, kad Lietuvos Respublikoje galioja Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Apsaugos Konvencija, kad Lietuvos Respublikos pagrindinis įstatymas reglamentuoja kiekvieno Lietuvos piliečio teises ir laisves, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia:

– Pastarojo meto LR Seimo laikinųjų komisijų veikla ir išvados neretai pažeidžia Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją bei Lietuvos Respublikos Konstituciją.

– Laikinųjų komisijų tyrimo išvados neretai primena teismų nuosprendžius, kurie gali netiesiogiai įtakoti teismų darbą ir todėl yra požymių, kad LR Seimo laikinosios komisijos savinasi teismų funkcijas, nors LR Konstitucijos 109 str., deklaruodamas, kad „Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai", LR Seimui tokių teisių nesuteikia.

– Valstybinės valdžios ar valdymo institucijų informacijos ir išankstinių išvadų paviešinimas apie vienus ar kitus asmenis, valstybės tarnautojus ar pareigūnus, neretai pažeidžia tiriamosios veiklos asmens nekaltumo prezumpciją, tokiu būdu netiesiogiai darant įtaką teismų veiklai ir tuo būdu pažeidžiant LR Konstitucijos 31 bei 114 straipsnių nuostatas, nes LR Konstitucijos 31 str. skelbia, kad „Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu".

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, Lietuvos žmogaus teisių asociacija atkreipia Lietuvos Respublikos Prezidento, LR Seimo ir LR Konstitucinio Teismo dėmesį į itin padažnėjusius Lietuvos valstybės Pagrindinio įstatymo ir ratifikuotų tarptautinės teisės aktų pažeidinėjimo atvejus aukščiausiose Lietuvos valstybės institucijose. Todėl Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia:

LR Seimą nepažeidinėti ir griežtai laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, mūsų valstybės ratifikuotų ir galiojančių tarptautinės teisės aktų bei normų, užtikrinančių piliečių teises ir laisves.

LR Seimo laikinosioms komisijoms vengti savo išvadose oficialių tiriamos veiklos asmenų kaltinimų tam, kad būtų išvengta įtakos teismų sprendimams, ir patikėti galutines kaltinimų išvadas nustatyti teismui.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija ne kartą yra pareiškusi savo pastabas Valstybinės valdžios ar valdymo institucijoms dėl LR Konstitucijos ir LR ratifikuotų tarptautinių žmogaus teises reglamentuojančių aktų pažeidinėjimų, tačiau jokio atsakymo ar reakcijos į savo pareiškimus nesulaukdavo.

Todėl atsižvelgdama į savo ribotas galimybes daryti įtaką Valstybinės valdžios ar valdymo institucijoms dėl besikartojančių ir daugėjančių LR Konstitucijos ir ratifikuotų tarptautinės teisės aktų pažeidinėjimų, Lietuvos žmogaus teisių asociacija neatmeta galimybės kreiptis pagalbos į Europos Parlamentą bei tarptautines žmogaus teises ginančias organizacijas, kad šios įtakotų LR valdžios ir valstybės valdymo institucijas laikytis laisva valia ratifikuotų Europos ir Lietuvos valstybės vidaus gyvenimą reglamentuojančių įstatymų, ginančių žmogaus teises.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjai ir komiteto nariai:

Viktoras PETKUS (LŽTA Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės signataras)
Vytautas BUDNIKAS (LŽTA pirmininkas, Žmogaus teisių fondo pirmininkas)
Antanas BURAČAS (LMA akademikas)
Vytautas GIRDZIJAUSKAS (rašytojas)
Petras GRĖBLIAUSKAS (teisininkas)
Stasys STUNGURYS (žurnalistas)
Albertas ŽILINSKAS (ekonomistas)

Priimtas LŽTA komiteto posėdyje 2005 12 09, prot.Nr.9.

DĖL PROFESINIŲ SĄJUNGŲ TEISIŲ SUVARŽYMO

Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Aukščiausiajam Teismui
Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS SKUNDAS

2006 m. vasario 23 d.
Vilnius

Vilniaus m. 1 apylinkės teismas (teisėjas Gintaras Pašvenskas) 2006 02 02 nutartimi 6 mėnesių laikotarpiui nušalino nuo visų pareigų Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ pirmąjį viceprezidentą ir Lietuvos vežėjų profesinės sąjungos „Solidarumas“ pirmininką Petrą Grėbliauską. Jam laikinai 6 mėnesių laikotarpiui uždraudė užsiimti bet kokia veikla visų lygių ir struktūrų Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ vadovybėje.

Vilniaus apygardos prokuratūra 2006 02 01 nutartimi uždraudė P. Grėbliauskui lankytis visose vietose, kuriose vyksta LPS „Solidarumas“ posėdžiai, kita veikla, taip pat uždraudė bendrauti ir ieškoti ryšių su asmenimis, įeinančiais į LPS „Solidarumas“ vadovybę.

2006 02 08 nutarimu Vilniaus apygardos prokuratūra areštavo Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ darbo patalpas ir sąskaitą banke, tuo visiškai sustabdydama nacionalinės profesinės sąjungos veiklą.

Tokių priemonių imtasi ir Lietuvos nacionalinės vežėjų profesinės sąjungos vadovo atžvilgiu po skundo, pagal kurį Vilniaus apygardos prokuratūra pradėjo ikiteisminį tyrimą.

Minimo skundo esmė ta, kad P. Grėbliauskas ignoravo 2006 01 14 „Solidarumo” koordinacinės tarybos nutarimą parduoti pastatą (V. Mykolaičio-Putino g.5, Vilniuje) D. Vilčinsko įmonei už 17 mln. Lt sumą, tuo tarpu šį pastatą pardavęs kitai bendrovei „Hermis fondų valdymas“ už 19 mln. Lt.

Nors šiam sandoriui pritarė ta pati Koordinacinė taryba, P. Grėbliauskas skundo pagrindu kaltinamas iššvaistęs jam patikėtą didelės vertės „Solidarumo“ turtą ir taip padaręs nusikaltimą, numatytą BK 184 str. 2 d.

Iš kaltinimo ir kitų bylos dokumentų matyti, kad P. Grėbliauskas vykdė minėtą sandorį ne slapčia ir ne savarankiškai, o su Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumo“ Prezidiumo bei aukščiausio šios organizacijos kolegialaus valdymo organo – Koordinacinės tarybos – žinia. Todėl darytina išvada, kad dėl vienam asmeniui kilusių abejonių, ar teisėti Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ viceprezidento ir Lietuvos vežėjų profesinės sąjungos „Solidarumas“ pirmininko Petro Grėbliausko veiksmai, prokuratūra ir teismas ėmėsi neadekvačių kardomųjų priemonių – P. Grėbliauskas 6 mėnesiams nušalintas nuo pareigų, jam pusei metų neleidžiama išvykti iš gyvenamosios vietos, privaloma periodiškai registruotis policijoje, draudžiama susitikti su bendradarbiais, profesinių sąjungų „Solidarumas“ vadovais bei kitais asmenimis.

Kadangi pagal galiojančius įstatymus ginčijamas turtas yra profesinių sąjungų nuosavybė, o profesinių sąjungų „Solidarumas“ viceprezidento P. Grėbliausko veiksmų teisėtumą gali nustatyti tik teismas, Lietuvos žmogaus teisių asociacija mano, kad kardomosios priemonės P. Grėbliausko atžvilgiu pažeidžia ES ir tarptautinę teisę (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 str.; Europos socialinės chartijos 5 str., TDO Nr. 98 konvencijos 2 str.1 d.), Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymą (3 ir 4 str.) ir Lietuvos Respublikos Konstituciją (50 str.) .

Atsižvelgdama į tai, kas aukščiau išdėstyta, Lietuvos žmogaus teisių asociacija mano, kad prokuratūros ir teismo sankcijos P. Grėbliausko atžvilgiu neatitinka būtinų kriterijų, dėl kurių taikomos panašaus pobūdžio sankcijos, todėl siūlo panaikinti P. Grėbliauskui kardomąsias priemones (nušalinti nuo pareigų, neleisti išvykti iš gyvenamosios vietos, privalomai periodiškai registruotis policijoje, susitikti su bendradarbiais, profesinių sąjungų „Solidarumas“ vadovais ir kitais asmenimis).

Lietuvos žmogaus teisių asociacija primena, kad būtina laikytis Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo, taip pat Lietuvos Respublikos ratifikuotų tarptautinės teisės dokumentų, kurie reglamentuoja visuomeninių organizacijų, tarp jų ir profesinių sąjungų, laisvę bei veiklą mūsų valstybėje. Manome, kad vieno žmogaus skundas negali būti kaltumo įrodymu, o minimo skundo pagrindu negali būti taikomos kardomosios priemonės, varžomos profsąjungų veikėjo pilietinės laisvės ir juolab Lietuvos profsąjungų veikla.

Manome, kad ateityje valstybės teisėtvarkos institucijos turi vengti veiksmų, kurie galėtų būti vertinami kaip žmogaus teisių pažeidimai ir pilietinių laisvių suvaržymai.

Tikimės, kad Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis Teismas ir Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra ras būdą, kaip sureguliuoti iš esmės komercinio

pobūdžio incidentą, keliantį vis didėjantį rezonansą ne tik mūsų valstybėje, bet ir tarptautinėje bendruomenėje.

Viktoras PETKUS (LŽTA Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės signataras)
Vytautas BUDNIKAS (LŽTA pirmininkas, Žmogaus teisių fondo pirmininkas)
Bronius GENZELIS (profesorius)
Vytautas GIRDZIJAUSKAS (rašytojas)
Petras GRĖBLIAUSKAS (teisininkas)
Stasys STUNGURYS (žurnalistas)
Albertas ŽILINSKAS (ekonomistas)

DĖL NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ DALYVAVIMO TEISINGUMO VYKDYMĖ

Lietuvos Respublikos Prezidentui Valdui Adamkui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Viktorui Muntianui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Algirdui Brazauskui
Lietuvos Respublikos Teisėjų tarybos pirmininkui Vytautui Greičiui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS REZOLIUCIJA

2006 m. gegužė 30 d.

Demokratija grindžiama idėja, kad visi žmonės iš prigimties yra laisvi ir lygūs. Kiekvienas žmogus turi turėti galimybę nevaržomai naudotis savo teisėmis, kurios jam priklauso pagal prigimtį ir kurių niekas – nei kiti asmenys, nei pati valstybė negali nei suteikti, nei atimti. Svarbiausia demokratinės konstitucinės valstybės pareiga yra saugoti žmogaus teises ir laisves.

Valstybės valdžios institucijų paskirtis – tarnauti žmonėms. Valstybė, savivaldybės institucijos ir pareigūnai, įgyvendindami savo teises, turi griežtai laikytis įstatymų ir nenustatyti asmenims papildomų reikalavimų, ribojimų, kurie nenumatyti įstatymuose.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, kuri yra svarbiausias konstitucinės teisės šaltinis, aukščiausias teisinės galios pagrindinis šalies įstatymas, kuris taikomas tiesiogiai ir kuriam niekas negali prieštarauti, žmogaus teisės sudaro vieną svarbiausių konstitucinės teisės institutų.

Efektyvi žmogaus teisių apsauga – vienas tų pamatinių veiksnių, ant kurių laikosi teisė ir demokratija valstybėje, solidarumas visuomenėje.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos trečiojo straipsnio antroje dalyje nurodoma, kad „tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsinasi į Lietuvos nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką“.

Žmogaus teises ženkliai riboja korupcija. Korupcijos apraiškos valstybėje žymia dalimi yra teisinės sistemos broko pasekmės. Teisminės valdžios paskirtis – užtikrinti teisės viešpatavimą, konstitucinės santvarkos stabilumą, žmogaus ir piliečių teisių ir teisėtų interesų apsaugą.

2006 m. gegužė 30 d. įvykusios Kaune konferencijos „Žmogaus teisės ir kova su korupcija“ dalyviai nutaria:

1. Mažinti norinčių duoti kyšius galimybes, plėsti visuomenės švietimą kovos su korupcija tema, visuomenę įtraukti į kovą su korupcija.

2. Užtikrinti, kad valstybės valdininkai nereikalautų iš asmenų įvairių dokumentų, kuriuos turi valstybės institucijos.

3. Garantuoti, kad valstybės tarnautojai ir pareigūnai priverstų valdininkus pagrįsti savo turto įsigijimą, o neįtikinus perimtų jų turtą valstybės naudai.

4. Nuolat didinti asmenų teisinį raštingumą.

5. Stiprinti savivaldos vaidmenį realizuojant žmogaus teises, įsteigiant savivaldybėse žmogaus teisėms atstovaujančią pareigybę, sudaryti sąlygas, kad savivaldybės pasiremtų šia kryptimi dirbančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis ir pačios remtų jų veiklą.

6. Įtraukti į Lietuvos Respublikos Teismų įstatymą visuomenės atstovų dalyvavimą teismuose.

7. Viešai skelbti teisėjų biografinius ir anketinius duomenis, turto, pajamų ir išlaidų deklaracijas.

8. Įtraukti į Lietuvos Respublikos Teismų įstatymų pakeitimo įstatymą darbinę grupę iš visuomenės – nepriklausomus ekspertus, kurie pateiktų savo vertinimą.

9. Užtikrinti, kad Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo projekte būtų pateiktas palyginamasis įstatymo variantas, nurodytos Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo pakeitimo įstatymo rengėjų pavardės.

10. Pakeisti korumpuotą, advokatų korpuso inicijuotą ir 2003 metais priimtą Lietuvos Respublikos Seime, diskriminuojantį ir šiurkščiai pažeidžiantį Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnį Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 56 straipsnį, draudžiantį nevyriausybinių organizacijų atstovams teismuose atstovauti ir ginti pažeistas asmenų teises.

Rezoliucija priimta vienbalsiai. Už rezoliuciją nubalsavo 67 asmenys.

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas Romualdas POVILAITIS

DĖL SPAUDOS IR ŽODŽIO LAISVĖS

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Tarptautinei Helsinkio Federacijai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2006 m. rugsėjo 14 d.
Vilnius

2006 m. rugsėjo 7 dieną buvo suimtas ir 48 valandoms sulaikytas „Laisvo laikraščio“ redaktorius Aurimas Drižius, taip pat konfiskuotas jo leidžiamo „Laisvo laikraščio“ tiražas.

Aurimui Drižiui buvo pateiktas kaltinimas dėl neteisėto valstybės paslaptį sudarančios informacijos disponavimo, valstybinės paslapties lygio dokumento rengimo paviešinant ją laikraštyje.

Nors LR Baudžiamajame kodekse numatyta baudžiamoji atsakomybė už panašią veiką, tačiau

kompetentingos valstybinės institucijos nenustatė, ar paviešinta informacija turėjo valstybinę paslaptį, ar atitiko visus šio pobūdžio informacijos reikalavimus.

Vėliau žurnalistas buvo paleistas, jam buvo atsisakyta kelti baudžiamąją bylą.

Tokie Valstybės saugumo departamento veiksmai iš esmės pažeidė LR Konstitucijos 20 straipsnį, kuris garantuoja, kad Lietuvos Respublikoje žmogaus laisvė neliečiama. Šis straipsnis skelbia, kad „niekas negali būti savavališkai sulaikytas arba laikomas suimtas. Niekam neturi būti atimta laisvė kitaip, kaip tokiais pagrindais ir pagal tokias procedūras, kokias yra nustatęs įstatymas".

VSD veiksmai pažeidė ir LR Konstitucijos 25 straipsnį, kuris skelbia, kad „žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai."

Žurnalisto veiksmai nesukėlė grėsmės valstybės konstitucinei santvarkai, kitų žmonių sveikatai, garbei ir orumui, o paskelbta informacija neturėjo valstybinės paslapties požymių, todėl VSD veiksmai negali remtis LR Baudžiamuoju kodeksu. Jie iš esmės atitinka cenzūros požymius ir prieštarauja LR Konstitucijos 44 straipsniui, kuris skelbia, kad „Lietuvos Respublikoje masinės informacijos cenzūra draudžiama".

Toks VSD elgesys su žurnalistu dar kartą įrodė, kad Lietuvos valstybės teisėtvarkos institucijos dažnai savivaliauja, imasi veiksmų, priskirtinų išimtinai teismų kompetencijai, savarankiškai sprendžia asmens nekaltumo klausimą, nusižengia asmens nekaltumo prezumpcijai, pamina elementarias žmogaus teises, kurias savo piliečiams garantuoja LR Konstitucija, nes LR Konstitucijos 31 straipsnis skelbia, kad asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.

Žurnalistas, paviešinęs informaciją, negalėjo nustatyti, ar ši informacija yra valstybinės svarbos, ar ji atitinka panašaus pobūdžio informacijos reikalavimus, nes neturėjo jokio pareigybinio ryšio su slaptais dokumentais, nebuvo susaistytas jokiomis priesaikomis ar pasižadėjimais.

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, kurią yra ratifikavusi Lietuvos valstybė, 10 ir 11 straipsniuose įtvirtinta žmogaus teisė laisvai reikšti įsitikinimus.

Atsižvelgdama į susiklosčiusią situaciją mūsų valstybėje, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia, kad teisėtvarkos institucijų veiksmai, kai be pagrindo sulaikomas žurnalistas, kai jam trukdoma platinti informaciją, kuri neturi valstybinės paslapties, kai konfiskuojamas laikraščio tiražas ir atliekami kiti veiksmai, nukreipti prieš informacijos laisvę,– visi šie veiksmai prieštarauja demokratinės valstybės principams ir negali būti toleruojami mūsų valstybėje.

Minimi faktai nagrinėtini įstatymų vykdymo priežiūros požiūriu ir turi būti aukščiausios mūsų valstybės įstatymų leidžiamosios bei vykdomosios valdžios išanalizuoti bei griežtai įvertinti.

2006 m. vasario mėnesį nepagrįsti laisvės apribojimai buvo pritaikyti Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas" pirmajam viceprezidentui ir Lietuvos vežėjų profesinės sąjungos „Solidarumas" pirmininkui Petrui Grėbliauskui.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija pabrėžia, kad panašių veiksmų buvimas ir nuolatinis jų kartojimasis rodo išbalansuotą mūsų valstybės teisėtvarkos sistemą, jos parlamentinės priežiūros stoką, todėl reikalauja LR Prezidentą, LR Seimą ir LR Vyriausybę imtis neatidėliotinų veiksmų teisėtvarkos institucijų kontrolei stiprinti.

Ministerijose, departamentuose ir kitose valstybės įstaigose, kurių pareiga saugoti bei ginti piliečių laisves ir teises, nes pastarosioms mūsų visuomenė yra suteikusi ypač didelius įgaliojimus, neleistinas teisinis nihilizmas, piktnaudžiavimas valdžia ir paniekinantis požiūris į kontitucines vertybes.

Būdama Tarptautinės Helsinkio Federacijos narė, Lietuvos žmogaus teisių asociacija privalo

informuoti Tarptautinę Helsinkio Federaciją apie panašaus pobūdžio žmogaus teisių pažeidinėjimus.

Kartu mano, kad šis žurnalisto suėmimo ir laikraščio tiražo paėmimo faktas tėra išskirtinis mūsų visuomenės gyvenimo reiškinys, kad jis netaps kasdienine valstybės ir piliečių santykių norma ir ateityje negriaus mūsų demokratinės valstybės įvaizdžio. Tačiau panašiems faktams kartojantis, bus priversta prašyti tarptautines žmogaus teises ginančias organizacijas susirūpinti ir atidžiau stebėti žmogaus teisių padėtį Lietuvoje.

Viktoras PETKUS (LŽTA Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės signataras)
Vytautas BUDNIKAS (LŽTA pirmininkas, „Pozicijos“ vyr. redaktorius)
Antanas BURAČAS (LMA akademikas)
Vytautas GIRDZIJAUSKAS (rašytojas)
Petras GRĖBLIAUSKAS (teisininkas)
Stasys STUNGURYS (žurnalistas)
Albertas ŽILINSKAS (ekonomistas)

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ TEISĖS DALYVAUTI TEISINGUMO VYKDYME

KLAIPĖDOS MIESTO IR APSKRITIES PROFESINĖ SĄJUNGA

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTUI LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI PAREIŠKIMAS

Klaipėda
2006 09 15 Nr. A-3-491

Jau 15 metų Lietuvoje vyrauja išsigimusi teismų sistema ir jos teisinis nihilizmas ne tik kenkia Lietuvos įvaizdžiui, bet ir neleidžia piliečiams realizuoti savo teisių. Visuomenė, kurioje 15 metų didėja atotrūkis tarp tų, kurie pasijuto Dievo pateptaisiais ir išrinktaisiais bei pasivadino „elitu“, šiandien vadinama „minia“, „runkeliais“, „šunauja“. Tokia visuomenė negali būti nei saugi, nei demokratiška, nei teisinga. Tokia visuomenė tampa grėsmė sau pačiai, mūsų ir mūsų vaikų ateičiai. Mums ne tas pats, kaip mes gyvename, kas ir kaip tvarko mūsų likimus, nes mes visų pirma esame Lietuvos Respublikos piliečiai, atsakome už savo pačių ir savo valstybės gyvenimą. Mums ne tas pats, kai luošinamas mūsų pačių gyvenimas, o prisidengę teisingumo mantija bei užrišę Temidei akis, politikai ir teisėsaugininkai nuslepia per 15 metų išplautus pinigus, išplautas sąžines ir vykdo naujo grobio – 10-ties milijardų litų, per trejus metus ateinančių į Lietuvą iš Europos Sąjungos, – išsidalijimą. Mums ne tas pats, ar užteks sąžinės, proto ir atsakomybės Seimo nariams — tautos atstovams, kai jiems galiausiai teks atsakyti į klausimą: kas kaltas už tautos pažeminimą, už netvarką, korupciją ir kontrabandą, už badaujančius pensininkus ir vaikus, už smurto ir baimės propagandą, už valdžios autoriteto praradimą? Kodėl šiandien Lietuvoje egzistuoja teisėjų, notarų, antstolių bei advokatų klanas? Kodėl Lietuvos teismuose piliečiams atimta teisė dalyvauti vykdant teisingumą? Ar Lietuva turi pasekti tų šalių, kurios leidžia savo piliečiams dalyvauti teisingumo vykdyme, pavyzdžiu? Ar pradės veikti Lietuvos teismuose tarėjai, prisiekusiųjų žiuri ar taikos teisėjai? Respublikos Prezidentas ir LR Seimas privalo įgyvendinti 1998 m. balandžio 25

d. nutarimą „Dėl teisinės sistemos reformos metmenų ir jų įgyvendinimo“, kur nurodyta, kad turi būti parengtas Prisiekusiųjų teismo veikos principų projektas, tačiau iki šiol sąmoningai delsiama tai įgyvendinti, nes dabartinė teismų struktūra, sudaryta pagal valdininkijos modelį, yra naudinga Lietuvos korumpuotai valdžiai bei teisėjų klanui.

RYŠIUM SU TUO SIŪLOME PAPILDYTI TEISMŲ ĮSTATYMO PROJEKTĄ:

Teismų įstatyme įgyvendinti piliečių teisę dalyvauti teisingumo vykdyme, įvedant tarėjų ar prisiekusiųjų žiuri instituciją.

Papildyti LR Konstitucijos 106 str. l d. „Teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl 105 str. l d. nurodytų aktų turi Vyriausybė, Seimo nariai, teismai, Lietuvos Respublikos piliečiai ir visuomeninės organizacijos“.

Įvesti teisėjams personalinę atsakomybę: „už padarytą valstybei bei piliečiams žalą, priėmus neteisėtus ir nepagrįstus sprendimus bei nutartis iš asmeninių paskatų ar politinių motyvų, visam laikui uždrausti jiems dirbti valstybės tarnyboje“.

Teisėjų Tarybą formuoti tik iš sąžiningų ir nesusikompromitavusių teisėjų tarpo.

Šalinti iš valstybės tarnybos tuos teisėjus, kurie negali tikėtis visuomenės pagarbos, negerbia patys savęs, yra susikompromitavę bei apsimelavę.

Teisėjus rinkti visuotiniu piliečių, turinčių rinkimų teisę, būdu ne ilgiau kaip 5-erių metų laikotarpiui.

Teisėjams kas 5-eri metai keisti gyvenamąją vietą (vietovę).

Nustatyti susikompromitavusių teisėjų atšaukimo iš pareigų tvarką.

Esant vienam iš proceso dalyvio reikalavimui, būtina peržiūrėti priimtas teismų nutartis bei sprendimus civilinėse ir baudžiamosiose bylose.

Teisėjas, tris kartus per metus padaręs nusižengimą įstatymui, teisėjų etikos normoms bei jo priimtiems neteisėtiems ir nepagrįstiems sprendimams ir nutartims, turi būti perkvalifikuotas ir gauti leidimą toliau eiti teisėjo pareigas.

Pirmininkas *Edvardas ŠALKAUSKAS*

LŽTA informacinis leidinys „Pozicija“.- 2007 m.rugpjūtis.

DĖL ĮVYKDYTOS MIRTIES BAUSMĖS S. HUSSEINUI

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2007 m. sausio 2 d.
Vilnius

2006 m. gruodžio 30 d. Irako karinės žvalgybos būstinėje Bagdade šiitų gyvenamame El Kazimijos kvartale, buvo įvykdyta mirties bausmė S. Husseinui. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komitetas pasisako prieš mirties bausmę, nes niekam neduota teisė atimti iš žmogaus gyvybę prievarta. Mirties bausmė kaltam asmeniui yra nesuderinama su demokratija, Katalikų Bažnyčios ir daugumos Europos Sąjungos valstybių vertybėmis. Įvykdyta mirties bausmė S. Husseinui ne tik kad nepadės atkurti teisingumo, bet gali dar labiau supriešinti visuomenę, pakurstyti smurtą Irake.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komitetas

KONFERENCIJA LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIME „LIETUVOS HELSINKIO GRUPĖ. SUSITIKIMAS PO 30-TIES METŲ“

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininko Vytauto Budniko kalba

Gerbiami svečiai, gerbiami konferencijos dalyviai,

Aš atstovauju Lietuvos žmogaus teisių asociacijai. Man tenka garbė pasveikinti konferencijos dalyvius Asociacijos vardu ir pristatyti Jums Helsinkio grupės knygos II dalį.

Ši knyga iliustruoja šioje salėje esančių Helsinkio grupės narių ir jų bendraminčių veiklą Lietuvai itin svarbiais nepriklausomybės atgavimo metais. Joje atskleidžiami platūs Helsinkio grupės veiklos mastai. Knyga prasideda 1980 m. Lietuvos Helsinkio grupės laišku TSRS generaliniam sekretoriui Leonidui Brežnevui dėl susidorojimo su rašytoju Tomu Venclova, Viktoru Petkumi, Algirdu Statkevičiumi ir Vytautu Skuodžiu. Laišką pasirašė Ona Lukauskaitė-Poškienė, kun. Bronius Laurinavičius ir Mečislovas Jurevičius.

Knygoje minimi Justinas Usonis, Ignas Vėgėlė, Albertas Žilinskas, Stasys Stungurys, Antanas Terleckas, vienuolis Stanislovas Dobrovolskis, kunigas Dumbliauskas, monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas, JAV ambasadoriai, įvairūs politiniai veikėjai ir daugelis kitų žymių asmenybių, kurios turėjo sąlytį su Helsinkio grupės veikla.

Knygoje gausu Helsinkio grupės pareiškimų, jaunuolių, atsisakiusiųjų tarnauti okupacinėje kariuomenėje, laiškų, grupės narių straipsnių ir interviu. Yra JAV Helsinkio komisijos pareiškimas dėl Lietuvos Helsinkio grupės veiklos ir 1988 metų pareiškimas TSRS prezidentui Michailui Gorbačiovui dėl tikėjimo laisvės bei daugelis kitų dokumentų, kurie liečia jau mūsų dienas.

Knygos sudarytojas Viktoras Petkus rašo, kad daug dokumentų knygoje liko nesudėta. Jie prarasti, nes buvo rengiami slaptomis pogrindžio sąlygomis, tad ir laikyti juos buvę pavojinga. Didelė dokumentų dalis saugojama asmeniniuose archyvuose, todėl daugelio jų dar nepavyko surasti.

Mūsų įsitikinimu, tai labai reikalinga knyga. Šiandien šios knygos gal ir neskaitys grožinės ar mokslinės literatūros mylėtojai. Tačiau ji itin svarbi ateinančioms kartoms, mokslo ir istorijos tyrinėtojams kaip šaltinis, nurodantis, kas buvo daroma Lietuvai siekiant susigrąžinti nepriklausomybę, ir laikotarpiu, kai Lietuvai nepriklausomybę pavyko atgauti.

Knyga leidžia jautriai pajusti mums visiems brangų vienovės jausmą, kai Lietuvos patriotai darbavosi kartu su latviais, estais, rusais, baltarusiais ir ukrainiečiais, kai Lietuva turėjo ypatingą paramą mūsų išeivijoje – Amerikoje, Australijoje, Kanadoje, kai ją rėmė bičiuliai, gyvenantys Rytų ir Vakarų Europos šalyse. Dokumentai brangūs tuo, kad jie atskleidžia nemažos grupės žmonių vienijamą žmogaus teisių idėją. Iš tiesų būta daug valios, tikėjimo ir pasiaukojimo.

Mes visi didžiuojamės žmonėmis, kurie, ačiū Dievui, sėdi šioje salėje, didžiuojamės ir tais, kurių tarp mūsų dėl įvairių priežasčių nėra, kurie nūnai jau išėję Anapilin.

Šiandien sunkoka įvertinti daugelį nesenos praeities įvykių, žvilgtelėti į juos per laiko atstumą ir apibendrinti. Istorikai ir tyrinėtojai po kelių dešimtmečių mėgins atkurti mūsų vaikams ir vaikaičiams okupuotos Lietuvos įvykius ir joje vykusią disidentinę kovą.

Ką jie sužinos apie lageriuose praleistas dienas žmonių, kurie nepanoro patogumų, karjeros, pinigų ir kitokio gerbūvio, jo atsisakė tiesos ir teisingumo vardan?

Šiandien daug lengviau skambiomis frazėmis skelbti žmonių teises arba būti tų teisių gynėju. O kas laukė ano meto žmogaus, drįsusio paprieštarauti totaliai KGB kontroliuojamai sistemai?

Gerai Viktoras Petkus yra pasakęs: jeigu mes nieko apie tai nerašysime, tai ir nebus iš ko sužinoti.

Todėl antrosios knygos pasirodymas neabejotinai reikšmingas mūsų teisės ir istorijos mokslo įvykis.

Knygoje skelbiamus dokumentus rašė žmonės, šventai įtikėję tvarka ir bendražmogiškuoju teisingumu. Jie skelbė savo reikalavimus TSRS okupacinei valdžiai, Europos ir viso pasaulio šalims ne vien tikėdami teisingumu, kurį ryškiausiai apibrėžė Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Jie siekė to teisingumo ir rėmėsi svarbiais tarptautiniais žmogaus teisių dokumentais, tarp kurių ir visiems žinomas Helsinkio Pasitarimo Baigiamasis Aktas.

Deja, su tokiu pasididžiavimu apžvelgus praeitį, tenka apgailestauti, kad atgavus Lietuvai nepriklausomybę , štai jau 16–aisiais jos savarankiško gyvenimo metais mes ir vėl pasigendame teisingumo, dėl kurio kovojote Jūs, kuriam daugelis iš čia esančiųjų paskyrė savo gyvenimą.

Apmaudu, bet šiandien Lietuva dar negali džiaugtis pasiekimais žmogaus teisių srityje. Regis, atgavus nepriklausomybę, atsivėrė visos galimybės ir neliko jokių kliūčių įgyvendinti tai, vardan ko daugelis Jūsų buvo vežami į lagerius.

Lietuva taip ir nesukūrė geros teisinės sistemos. Iki šiol mes neturime savarankiškų ir nepriklausomų teismų, o mūsų teisėtvarka tebėra politizuota. Lietuva vienintelė Europos Sąjungos valstybė, kurioje dar neveikia teismo tarėjų institutas, kurioje visuomenė negali kontroliuoti teismų. Senoji sistema atkakliai tam priešinasi. Daugelis teisėjų vis dar gina valstybės interesus, nors turėtų būti neutralūs ginčų arbitrai ir teisės viršenybės bei pamatinių žmogaus teisių principų įgyvendintojai.

Iš pirmo žvilgsnio mes didžiuojamės savo Konstitucija, tačiau ši Konstitucija neleidžia išeivijos lietuviui turėti dvigubą pilietybę, t.y. būti Lietuvos piliečiu. Paradoksas, kad lietuvis negali būti Lietuvos piliečiu? Gal todėl Lietuvos piliečiai masiškai palieka mūsų valstybę ir išvažiuoja svetur laimės ieškoti?

Mūsų Respublikos Konstitucinis Teismas, kuris privalo aiškinti Respublikos Konstitucijos taikymą ir teisės aktų atitikimą Konstitucijai, pats pamažu klimpsta į politiką.

Tai tik keli pastebėjimai iš žmogaus teisių srities. Ir čia bėda ne ta, kad žmonės blogi arba mūsų šalies valdžia daro ne taip, kaip to nori žmonės. Didžiausia bėda ta, kad Lietuvai atgavus nepriklausomybę, susilpnėjo ir užsienio organizacijų domėjimasis žmogaus teisėmis mūsų valstybėje. Mes pasigendame užsienio bendraminčių paramos, nes manome, kad bet kokia valdžia, bet kuri valstybės institucija, palikta be dėmesio, išsigimsta. Valdžiai reikalinga visuomenės priežiūra, o ši priežiūra daug stipresnė ir efektyvesnė, kai ją palaiko tarptautinių organizacijų ir bendraminčių dėmesys visame pasaulyje.

Todėl šiandien galvoju: gerai būtų, kad Lietuva vėl susilauktų jūsų dėmesio. Kad Jūsų patirtis padėtų mums vėl įžiebti aktyvią kovą už pamatines žmogaus teisių vertybes, nes Tiesa ir Teisingumas nėra kampanija arba istorinio momento įvykis. Tai nuoseklus ir niekada nesibaigiantis darbas, kurį gali dirbti tik tam pasišventę žmonės, nešantys širdyje dieviškąjį teisingumo siekį.

Taigi, pristatau šią knygą – teisingiau signalinį būsimosios knygos egzempliorių. Jų tėra keli. Labai skubėta, labai stengtasi suspėti ją atspausdinti šiai šventei. Todėl ir klaidų neišvengta. Visą knygos tiražą išspausdinsime vėliau. O plačiau apie pačią knygą gali papasakoti Helsinkio grupės signataras, 25 metus lageriuose praleidęs už savo įsitikinimus žmogus ir tikrasis šios knygos sudarytojas – Viktoras Petkus.

Dėkoju už dėmesį.

LR Seimas.- 2007 m. sausio 9 d.

DĖL DVIGUBOS PILIETYBĖS

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2007 m. balandžio 17 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacija reiškia didelį susirūpinimą dėl nepakankamų mūsų valstybės įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios veiksmų saugant ir konsoliduojant lietuvių tautą.

Iki 1991 metų Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo įvairiose pasaulio šalyse už Lietuvos ribų gyveno per milijoną lietuvių, dėl sovietinės okupacijos nenorėję gauti ar priimti Lietuvos SSR pilietybę.

1991-aisiais, Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, tuometės valdžios sprendimu, išeivijos lietuviams Lietuvos pilietybė buvo užginta, reikalaujant atsisakyti tos šalies pilietybės, kurioje jie dešimtmečius gyveno, kurioje užaugo jų šeimos ir vaikai.

Nors išeivija turėjo sukaupusi didelę kultūrinę, ekonominę ir politinę patirtį, 1991-ųjų metų Lietuvos valdžia nepasinaudojo išeivijos prieškariu sukaupta tarptautinio bendradarbiavimo patirtimi, o valdžios institucijos nekonsolidavo užsienio lietuvių pastangų atkuriant Nepriklausomos Lietuvos valstybės ekonomiką ir tarptautinius ryšius. Atvirkščiai, jos ribojo ir teberiboja užsienio lietuvių dalyvavimą Lietuvos valstybės politiniame ir ekonominiame gyvenime, nedėjo ir nededa pakankamai pastangų, kad užsienio lietuviai grįžtų į Tėvynę ir dirbtų Tėvynės labui.

Apmaudu, bet per pastaruosius 17 metų iš Lietuvos išvyko dar per pusė milijono žmonių.

Šiandien už Lietuvos ribų gyvena jau ketvirtadalis tautos.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija konstatuoja, kad lietuviškose šeimose gimstamumas yra kritiškai žemas, o lietuvių nacijos sklaida pasaulyje nuolat didėja. Tai kelia susirūpinimą ne tik dėl Lietuvos valstybės, bet ir dėl lietuvių tautos išlikimo bei jos ateities.

Įvertindama esamą demografinę situaciją ir nuolat didėjančią lietuvių emigraciją, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia:

1. Svarbiausias Lietuvos valstybės uždavinys ir prioritetas yra lietuvių tautos ir tautinės Lietuvos valstybės išsaugojimas.

2. Masinė jaunimo ir jaunų šeimų emigracija iš Lietuvos yra mūsų valstybės valdžios silpnumo ir neveiklumo išdava.

3. Viena iš daugelio priežasčių, dėl kurių mūsų valstybė praranda savo piliečius ir dėl ko lietuviai nenori grįžti į tėvynę – Lietuvos pilietybės problema.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia LR Prezidentą, LR Seimą ir Vyriausybę:

1. Imtis neatidėliotinų ir ryžtingų priemonių stabdant masinę lietuvių emigraciją.

2. Artimiausiu metu patvirtinti lietuvių tautos išlikimo ir demografinę valstybės vystymo strategiją, kuri mažintų lietuvių emigraciją ir skatintų išvykusiuosius grįžti atgal į Lietuvą.

3. Įsteigti specialią LR Seimo komisiją Lietuvos piliečių emigracijos klausimams spręsti.

4. Kadangi tautinių mažumų ir užsienio lietuvių reikalai yra iš esmės skirtingi, siūlome įsteigti tarybą Lietuvos valstybės politikai išeivijos klausimams koordinuoti, kurią sudarytų Pasaulio lietuvių bendruomenės, žmogaus teisies ginančių organizacijų ir Lietuvos Respublikos valstybės institucijų deleguoti atstovai.

5. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Migracijos departamentui supaprastinti procedūras buvusiems Lietuvos piliečiams, grąžinant Lietuvos Respublikos pilietybę, studentams gaunant vizas ir leidimus laikinai gyventi Lietuvoje.

6. Skatinti užsienyje vidurines mokyklas baigusių absolventų studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose.

7. Priimti reikiamus įstatymus ar poįstatyminius aktus, o prireikus ir pakeitimus LR Konstitucijoje, kurie leistų bet kurioje pasaulio šalyje lietuviui įgyti ar susigrąžinti Lietuvos pilietybę.

8. Svarstant Lietuvos Respublikos Konstitucijos pakeitimus dėl dvigubos pilietybės išsaugojimo Lietuvos žmogaus teisių asociacija siūlo tokias Konstitucijos pataisas:

- „lietuviai įgyja šalies pilietybę supaprastinta tvarka“,
- „iš nieko negali būti atimta Lietuvos pilietybė, o asmenų, turinčių dvigubą pilietybę, teises ir pareigas nustato įstatymas“.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos nariai ir asociacijos steigėjai:

Viktoras PETKUS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Antanas BURAČAS – LMA akademikas, ekonomikos ir finansų profesorius
Bronius GENZELIS – humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius
Vytautas BUDNIKAS – „Pozicijos“ vyriausiasis redaktorius, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas
Stasys STUNGURYS – žurnalistas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Petras GRĖBLIAUSKAS – teisininkas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Albertas ŽILINSKAS – ekonomistas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos periodinis leidinys „Pozicija”.- 2007 m. gegužės mėn.

DĖL MIGRACIJOS EUROPOS VALSTYBĖSE

MIGRATION FORUM "EU MIGRATION POLICY" PRESENTATION BY SANDRA PRATT DG JUSTICE, FREEDOM AND SECURITY EUROPEAN COMMISSION

LISBON, 19 APRIL 2007

• Migration issues are high on the policy agenda of the European Union. The EU sees migration as one of the most visible challenges of globalization.

Europe needs migration

• The EU needs immigration. Our population is ageing and shrinking. By 2050 we estimate that there will be a 25% decline in the numbers of young adults (aged 25-39); that we will lose up to 52 million people of working age (15-64); and that by then a third of Europeans will be over 65.

• Immigration alone will not solve the problems of an ageing and declining population, but it is one of the solutions we need. We recognize also the impact ageing may have on the nature of immigration in the future with the likely increasing demand for women to work in the domestic and caring sectors. New approaches will be needed to ensure good working conditions in these areas.

A common migration policy

• EU leaders decided back in 1999 that we needed to work together to face these issues and that this meant developing a common policy. This common policy acknowledges that international migration is part and parcel of today's world and that the central question is how to manage it effectively.

• Migration is a subject that affects many policy areas and we have to act on all of them. This is why we work very closely with third countries on migration issues both to manage legal migration to the EU and to discourage illegal movements of people. This is why we give priority to strengthening not only border controls but also policies to integrate and ensure equal treatment at work and in society, for immigrants legally residing in the EU.

• We are also concerned in Europe about the impact of emigration, particularly on developing countries. This has led us to develop in the last couple of years a new approach to migration management which we call a "global approach".

• The aim is to develop comprehensive and coherent policies, addressing the whole range of migration-related issues of interest both to the EU and to our partners. It brings new policy areas into the immigration debate, in particular development. We believe that by implementing this global approach we can maximize the benefits of migration for migrants, their countries of origin and the EU – the so-called triple win scenario.

• What are the key issues we face today?

The challenge of managing legal migration

• A major priority is managing legal migration and implementing the Policy Plan on Legal Migration issued by the Commission in 2005.

• To maintain and improve economic growth in the EU, it is essential for Europe to become a real magnet for the immigrants it needs, especially the highly skilled. We have to simplify admission procedures and make them easier to understand.

• This is why in 2007 the Commission will be putting forward a number of directives to harmonize legislation: on the admission of high-skilled workers, which may include an EU "green card" to facilitate mobility between the Member States; on the rights of legal immigrants in employment so as to protect migrant workers during the initial 5 years before they are eligible for

long-term residence; on seasonal workers which provides an opportunity to facilitate circular kinds of migration as part of our migration and development agenda.

• These directives, once adopted will complete the EU legislation which protects the status and rights of migrant workers, both men and women, and add to those concerning family reunion and long-term residence.

• It is important to stress that the Commission is required to monitor the transposition and the implementation of all these directives. We regularly convene contact committees to exchange information with Member States, to see where difficulties are arising and to ensure that the spirit of the legislation is maintained.

Establishing a Common European Asylum System

• EU legislation is also a key factor in the protection of the rights of asylum seekers and refugees. The initial legislation foreseen in the Amsterdam Treaty is now in place and the Commission is about to launch a wide debate on the future of EU asylum policy with a Green Paper which will be published in June this year. At the same time we are carrying out a series of evaluations of the implementation of EU asylum legislation (notably the Reception conditions directive and the Qualifications directive, and a report on the Dublin system. Based on the results of the debate which will follow the Green Paper and these evaluations a policy plan will be published in 2008 setting out all the measures that the Commission plans to adopt so that the Common European Asylum System can be established in 2010 as foreseen in the Hague Programme.

Border control and the challenge of illegal immigration

• Controlling the external borders of the EU has also to be a priority:

remembering that the EU has 6 000 km of land borders and 85 000 km of coastline. Facilitating legal migration goes hand in hand with policies to reduce illegal migration and there are real humanitarian reasons for this. It is estimated that since 1996 some 8000 people have been lost at sea trying to reach the shores of Spain, Malta and Italy. Illegal migration is often driven by smugglers and traffickers and may lead to exploitation, especially of women, once the immigrants reach the EU.

• For the first time Member States are working together in joint operations to protect the EU's external borders, especially in the Mediterranean and the Atlantic, under the coordination of the Borders Agency (FRONTEX).

• At the same time we are working with third countries to address the issues which create these forces and to tackle the traffickers and organized gangs who exploit them.

• An important aspect of fighting illegal immigration in the EU is preventing the illegal employment of immigrants which can also lead to the exploitation of the migrant worker. An EC Directive designed to harmonize penal sanctions against employers who offer work to illegally residing third country nationals will be put forward next month.

The Challenge of integration

• There can be no immigration without integration. This is no easy task because national differences mean that there can be no single policy. Several models exist in Europe and they are constantly being reviewed and adapted to changing circumstances.

• A new phenomenon which we must tackle urgently is that of immigrants who are "afraid of" or "reject" integration. And this does not affect just the first generation of immigrants but also their children.

• A key priority over the next few years will be to do more to help migrants integrate, especially young people. The Common Agenda for Integration presented by the Commission in September 2005 encourages national policies, but sets common goals. These respect different traditions, cultures and religions but fully comply with national and EU laws. They also promote the absolute value of human life and dignity, for example, equality between men and women.

• In the Hague Programme, the European Council called for the establishment of a European framework to strengthen integration policies. At the core of this framework is a series of eleven common basic principles, which were adopted by the JHA Council at the end of 2004. They form the basis of the European approach to integration today.

• These principles give a first idea of what we mean by integration in the EU. They set a number of initial objectives and they identify key measures in areas such as employment, education, respect for diversity, and dialogue between citizens.

• The most important is the definition which emphasizes that integration is a two-way process – that there is a need for change on the part of both the immigrant and the host society – there must be mutual adaptation.

• Equally important is the principle that sets the boundaries of this change. The acceptance of cultural, social and religious differences has its limits and these are defined in the principles by national and EU law and by the basic values of the European Union such as equality, the rule of law, respect for human rights and for the democratic process.

• Anti-racist, anti-discrimination and equality legislation and programmers are an essential complement to integration policy. In the EU we have a basic legal framework to prevent racism and xenophobia. The establishment last month of the European Fundamental Rights Agency will reinforce our capacity to analyze and fight these phenomena. It will also help us to define clearly and promote those European fundamental values which are so important as a basis for active citizenship and participation in society.

• These are the highlights of EU policy over the next few years. We are developing a new approach to migration management which is different from those of traditional immigration countries. We believe that this European approach, gives us the best prospects for minimizing the negative effects of migration and for maximizing the benefits for all concerned – the EU, the countries from which migrants come and the migrants themselves.

• We should be clear, immigration today concerns us all. Our societies are becoming increasingly diverse. The challenge is to manage this diversity, to ensure that society provides equal opportunities for all its members and that diversity thus becomes an advantage for the whole of society. This is what EU policy aims to promote.

LISBON (Portugal), 19 April 2007

Pastaba: LŽTA yra FIDH narė ir kartu svarstė bei balsavo dėl šio dokumento.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIETYBĖS, ĮGYTOS GIMUS, IŠSAUGOJIMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO IR JAV LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS KOMISIJOS REZOLIUCIJA

2007 m. balandžio 20 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo ir JAV lietuvių bendruomenės komisija, apsvarsčiusi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimo „Dėl teisės aktų, reguliuojančių Lietuvos Respublikos pilietybės santykius, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pasekmes lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei, piliečių teisėms ir laisvėms, išklausiusi atsakingų valstybės pareigūnų informaciją apie situaciją, susidariusią po šio sprendimo priėmimo, konstatuoja, kad minėtas Konstitucinio Teismo nutarimas:

neatitinka Lietuvos nacionalinių interesų – dėl šio nutarimo lietuvių tauta jau praranda ir ateityje praras daug savo narių, o Lietuvos valstybė – daug piliečių;

pamina Lietuvos piliečių teises – dėl jo lietuviai neteko tų teisių, kurias turi daugelio vakarų valstybių piliečiai;

pakerta lietuvių pasitikėjimą Lietuvos valstybe ir teisingumu;

lėtina Lietuvos ūkinį, socialinį ir kultūrinį augimą;

silpnina lietuvybę ir lietuvių kultūrą pasaulyje;

mažina lietuvių tautos ir valstybės tarptautinę įtaką;

pastebi, kad Lietuvos pilietybės negali pakeisti joks ypatingojo ryšio statusas ar institutas;

ragina Lietuvos Respublikos Seimą kuo greičiau užtikrinti Lietuvos pilietybės, įgytos gimus, išsaugojimą ir tęstinumą;

siūlo Lietuvos Respublikos Seimui:

priimti Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pataisas, kurios leistų Lietuvos piliečiams, įgijusiems pilietybę gimus, jų vaikams, vaikaičiams ir provaikaičiams bet kuriomis aplinkybėmis išsaugoti Lietuvos pilietybę;

papildyti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 32-ojo straipsnio trečiąją dalį nuostata, kad „nei vienas pilietis negali prarasti Lietuvos Respublikos pilietybės, įgytos gimus, prieš savo valią“.

„Lietuviais esame mes gimę, lietuviais norim ir būt“ (J. Zauerveinas).

Dalia PUŠKORIENĖ, Komisijos pirmininkė
Laima MOGENIENĖ, Komisijos pirmininkė

www.bernardinai.lt - 2007 m. balandžio 23 d.

ATASKAITA IŠ TARPTAUTINIO ŽMOGAUS TEISIŲ TINKLO KONFERENCIJOS ŠRI LANKOJE

Antanas BURAČAS – LMA akademikas, MRU profesorius,
Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjas ir signataras

2007 m. balandžio 3-9 d. Kolombe (Šri Lankos Demokratinė Socialistinė Respublika) dalyvavau VIII Pasaulio MA ir universitetinių bendrijų Tarptautinio žmogaus teisių tinklo jubiliejinėje konferencijoje, kur garbės svečio teisėmis pasisakiau: 1. apie Lietuvos žmogaus teisių gynimo organizacijų veiklos patirtį bei neprievartinių kovos priemonių panaudojimo patirtį Lietuvai atgaunant nepriklausomybę kaip Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas – steigėjas bei 2. galimybes plėtoti mokslininkų teisių gynimo sistemą Lietuvoje, pirmiausia apimant tiek universitetų, tiek akademinių tyrimų institutų tyrėjus.

Konferencijoje dalyvavo 46 pasaulio valstybių bei tarptautinių akademinių institucijų atstovai, tarp jų sesijoms pirmininkavo vienas tinklo steigėjų prof. Torsten Wiesel, b. Niujorko universiteto rektorius ir Niujorko MA prezidentas, Nobelio laureatas (šalia jo garbinga vieta buvo išskirta Lietuvos atstovui), prof. Dorairajan Balasubramanian, Indijos MA prezidentas, prof. Mohammed Hassan, Afrikos mokslų akademijų tinklo prezidentas, Academia Europea, Besivystančių šalių MA (TWAS), UNESCO ir kt. tarptautinių akademinių institucijų bei kt. vadovaujantys atstovai.

Pasitarimo metu buvau įpareigotas užmegzti ryšius bei inicijuoti mokslininkų teisių gynimo akademinės sistemos sukūrimą Latvijoje bei Estijoje. Prof. Peter Agre, Nobelio laureato ir Duke universiteto vicekanclerio, siūlymu prašytas talkinti Norvegijos MA bei Švedijos MA. Jų atstovai Norvegijos Mokslų ir menų akademijos b. prezidentas Dagfinn Føllesdal bei Švedijos Karališkosios akademijos narys prof. Erling Norrby pritarė šios paramos teikimui.

Pasaulio MA ir universitetų Tarptautinio žmogaus teisių tinklo atstovai, jo vykdomoji direktorė Carol Corillon (ji – ir UNESCO atstovė) taip pat prašė padėti, ypač Lietuvos ir kt. buvusių sovietinių Rytų Europos respublikų atstovus, atnaujinti sutrikusius ryšius su Baltarusijos bei Rusijos ir Čekijos mokslininkų teisių gynimo aktyvistais, siekiant vėl sustiprinti jų veiklą bei mokslininkų teisių gynimo organizacijų ryšius su tarptautiniu tinklu. Panašiai konferencijoje buvo aptariama, kaip atgaivinti sutrikusius ryšius su Kinijos MA ir kt. jos akademinių žmogaus teisių institucijų atstovais, situaciją detaliau vertino Tarptautinei mokslo tarybai (ICSU), jos Laisvių bei atsakomybės komitetui atstovavęs prof. Ovid J. L. Tzeng, Taivanio akademijos viceprezidentas.

Konferencijos rezoliucijose t. p. išreikštas susirūpinimas dėl Irako MA faktinio sunaikinimo, šalį okupavus JAV, bei dėl problemų Afrikos šalių MA tinkle, negaunant paramos, dėl vad. Gvantanamo teisės precedentų (kaip žinoma, JAV siekė užsitikrinti išimtis savo kariams, tardydama bei įkalindama potencialius teroristus, tarp jų pakliuvo ir nekaltų mokslininkų; taip pat civilių mirčių dėl savo karo veiksmų atvejais, taip orientuojantis iš esmės į dvigubus standartus žmogaus teisių srityje).

Buvo aptartos galimybės Lietuvos žmogaus teisių asociacijos atstovams dalyvauti Pasaulio MA ir universitetinių bendrijų Tarptautinio žmogaus teisių tinklo tolesnėje veikloje, užmegzti dalykinius kontaktus padedant rinkti regiono informaciją apie raiškiausius mokslininkų žmogaus teisių pažeidimus bei persekiojimus.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIETYBĖS, ĮGYTOS GIMUS, IŠSAUGOJIMO IR DĖL DVIGUBOS PILIETYBĖS

POLITINIŲ KALINIŲ, TREMTINIŲ, REZISTENTŲ IR ŽMOGAUS TEISIŲ GYNĖJŲ KREIPIMASIS DĖL DVIGUBOS PILIETYBĖS Į LIETUVIŲ TAUTĄ

2007 m. gegužės 22 d.

Nuorašai:
Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ministrui Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui

1991 m. atkuriant Lietuvos nepriklausomybę, tuometinės valdžios nutarimu, išeivijos lietuviams Lietuvos pilietybė, kurią bolševikų okupacinė valdžia buvo jiems atėmusi, ne tik nebuvo sugrąžinta, bet net buvo užginta. Tai padarė okupantų parengti ir išmokslinti žmonės, išmokyti neigiamai žiūrėti į mūsų išeiviją, nors jai priklausė ketvirtadalis mūsų tautos, trys ketvirtadaliai lietuvių rašytojų ir t.t., kurių patirtis kovoje už Lietuvos laisvę būtų nepaprastai pravertusi.

Nesugebėta ir prisiminti, kad jau 1937 m. gruodžio 30 d. tarp JAV ir Lietuvos Respublikos buvo pasirašyta karinės prievolės sutartis, įtvirtinanti dvigubos pilietybės galimybę. Ir pagal Lietuvos Respublikos 1938 m. Konstituciją pilietis, turėdamas svetimą pilietybę, galėjo išlaikyti ir Lietuvos pilietybę.

Deja, ir vėliau Konstitucinis Teismas 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimu užkirto kelią dvigubai pilietybei. Tad tas barbariškas žingsnis tebeeskaluojamas ir šiandien, nes kai kam ir dabartinėje Lietuvoje labai norisi, kad įvairiu būdu lietuviai, atsidūrę už Lietuvos ribų, būtų priversti nutraukti pilietinius santykius su Lietuva. Jiems nerūpi tautos nedalomumas. Ši šventvagiška nuostata – okupacinis reliktas.

Mes, kurie niekada nesitaikstėme su okupacija ir kiek beišgalėdami su ja kovojome, ne tik atsiprašome mūsų drąsios, niekada kovoje už Lietuvos laisvę nenuleidusios rankų išeivijos, bet ir reikalaujame nutraukti šią niekingą praktiką Lietuvoje.

Politiniai kaliniai, tremtiniai, rezistentai ir žmogaus teisių gynėjai:

Linas Antanavičius, Aleksandras Bendinskas, Mindaugas Bloznelis, Vytautas Budnikas, Vytautas Girdzijauskas, Petras Grėbliauskas, Antanas Mozeris, Edmundas Paulionis, Viktoras Petkus, Petras Plumpa, Kazimieras Radziukynas, Angelė Ragaišienė, Romualdas Ragaišis, Stasys Stungurys, Kęstutis Subačius, Albertas Žilinskas

LŽTA informacinis periodinis leidinys „Pozicija".- 2007 m. gegužės mėn.

DĖL DVIGUBOS PILIETYBĖS

LŽTA PIRMININKO V. BUDNIKO PRANEŠIMAS PASAULINIAME TARPTAUTINĖS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO FEDERACIJOS 36 -AJAME KONGRESE LISABONOJE

2007 m. balandžio 17-25 dienomis Lisabonoje (Portugalija) vyko Tarptautinės žmogaus teisių gynimo federacijos (FIDH) 36-asis kongresas, kuriame, be kitų aktualių klausimų, buvo gvildenamos žmonių migracijos problemos.

Lietuvai atstovavęs Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas Budnikas Kongrese Rytų Europos regiono komisijoje iškėlė lietuvių emigracijos ir dvigubos pilietybės klausimą.

Kongresas nagrinėjo žmogaus teisių pažeidimus dėl grobimų ir nesiliaujančio smurto Čečėnijoje, Alžyre, Somalyje, Mozambike, dėl pabėgėlių Kampučijoje, dėl kankinimų Uzbekijos ir Azerbaidžano kalėjimuose, todėl dvigubos pilietybės Lietuvoje klausimas šiame kontekste atrodė ne toks reikšmingas.

Nepaisant to, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pateiktas siūlymas Rytų Europos regiono komisijai atrodė priimtinas ir gali tapti vienu iš veiksnių, padedančių spręsti migracijos problemas tiek šalyse, iš kurių išvyksta migrantai, tiek šalyse, į kurias jie atvyksta.

Skirtingai nei senbuvėms Vakarų Europos šalims, Lietuvai opi emigracijos problema. Po Antrojo pasaulinio karo už mūsų šalies ribų gyveno apie milijonas lietuvių. Šie žmonės dėl sovietinės okupacijos neteko Lietuvos pilietybės. Nepaisant to, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, pilietybė jiems nebuvo suteikta ar sugrąžinta.

Per septyniolika pastarųjų nepriklausomybės metų iš Lietuvos emigravo dar apie pusė milijono žmonių, daugiausia lietuvių. Dabar už šalies ribų gyvena per ketvirtį lietuvių tautos.

Pagrindinė emigracijos priežastis – esminių socialinių ir ekonominių reformų trūkumas. Valdžia neužtikrina gerų politinių, ekonominių ir socialinių gyvenimo sąlygų. Jauni žmonės nemato perspektyvos, neturi visaverčių sąlygų kūrybai.

Antra vertus, migracijos procesai vyksta visose pasaulio šalyse. Ir tai nėra savaime negatyvus reiškinys, kol tarp išvykstančiųjų ir atvykstančiųjų išlieka pusiausvyra. Problema kyla tada, kai išvykusieji nebegrįžta. Taip atsitiko ir Lietuvoje. Viena iš priežasčių, dėl kurių emigrantai nenori grįžti atgal – tai dvigubos pilietybės problema. Mat šioje srityje yra tam tikrų suvaržymų, kuriuos reglamentuoja 1997 m. lapkričio 6 d. Strasbūro konvencija dėl pilietybės, į kurią atsižvelgiant Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra įtvirtinta nuoroda, neleidžianti Lietuvos piliečiams turėti dvigubą pilietybę.

Ilgą laiką šios nuostatos buvo mažai paisoma. Tačiau 2006 m. lapkričio 13 d. LR Konstitucinio Teismo nutarimas užkirto kelią dvigubai pilietybei. Dabar ji Lietuvoje leidžiama tik išimtiniais atvejais. Lietuvos pilietis, gyvenantis už Lietuvos ribų ir įgijęs kitos valstybės pilietybę, savaime netenka Lietuvos pilietybės.

Toks mūsų valstybės „uolumas“ savo piliečių atžvilgiu nėra pateisinamas. Jis nėra teisingas ir visos Europos Sąjungos valstybių, į kurias emigruoja Lietuvos piliečiai, atžvilgiu. Lietuvių tauta priklauso nedidelių Europos tautų grupei. Todėl, atsižvelgiant į dabartinę Lietuvos demografinę situaciją, formaliais sumetimais atsisakydami savo piliečių, mes neturime jokios perspektyvos išlikti milijoninėje Europos tautų bendrijoje. Didžiosioms Europos valstybėms į lietuvių tautą derėtų žvelgti kaip į vieną iš mažų nykstančių tautų, kurių kultūrinis unikalumas savaime

yra vertybė. Šiuo požiūriu Europos didžiosios valstybės turėtų skatinti veiksmus, saugančius mažąsias tautas nuo išnykimo. Vienas tokių veiksmų galėtų būti dvigubos pilietybės toleravimas mažosiose valstybėse. Juolab kad tarptautinis 36-asis FIDH kongresas, skirtas migracijos problemoms nagrinėti, rodo, jog pačiai Vakarų Europai, ir ypač jos valstybėms senbuvėms, augantys migracijos procesai kelia vis daugiau keblumų. Nesvarbu, kad lietuvių emigrantai sudaro tik neženklią viso pasaulinio migrantų srauto dalį. Tačiau migracija iš Lietuvos yra sudėtinė dalis visų ekonominių, socialinių ir politinių problemų, su kuriomis susiduria Vakarų Europos ir Amerikos kontinento valstybės. Kaip tik dėl šios priežasties emigravusių lietuvių ketinimus grįžti į savo gimtąją šalį nederėtų vertinti nepalankiai.

Vienas iš svarbesnių motyvų Lietuvos emigrantui sugrįžti atgal į savo šalį – tai Lietuvos pilietybės išlaikymo galimybė. Ji netrukdytų Europos Sąjungos valstybių tarpusavio susitarimams ir, be abejonės, neprieštarautų Lietuvos valstybės prisiimtiems tarptautiniams įsipareigojimams.

Dvigubą pilietybę reglamentuoja 1997 m. lapkričio 6 d. Strasbūre priimta Europos konvencija dėl pilietybės (jos Lietuva neratifikavo). Ši Konvencija labiau apriboja valstybės galimybę be pagrindo atimti iš piliečio pilietybę, nei galimybę ją palikti. Antai Konvencijos II skyriaus 3 straipsnio „*Bendrieji pilietybės principai*“, apibrėžiančio valstybės kompetenciją, 1 skirsnyje teigiama: „*Kiekviena valstybė pagal savo teisę nustato, kas yra jos piliečiai*“. Iš to seka, kad Lietuvos valstybei niekas netrukdo vadovautis šio straipsnio nuostata ir pačiai nuspręsti, kas gali arba negali turėti jos pilietybę. Būtent Konvencijos 4 straipsnio „*Principai*“ c) dalyje nurodoma, jog „*negalima savavališkai atimti iš bet kurio asmens pilietybės*“. Todėl Lietuvos valstybė gali vadovautis šia Konvencijos nuostata, nuspręsdama, iš kurio lietuvių emigranto reikia arba nereikia atimti pilietybę. Sprendimas pastarajam palikti Lietuvos pilietybę jokiu būdu neprieštarautų minėtos Konvencijos nuostatoms.

Analogiškai Konvencijos 7 straipsnio e) dalis nustato, kad „*Pilietybės netekimas **ex lege** ar valstybės, kuri yra šios Konvencijos Šalis, iniciatyva, yra galimas nutraukus faktinius ryšius tarp valstybės, kuri yra šios Konvencijos Šalis, ir jos piliečio, nuolat gyvenančio užsienyje*“.

Tačiau ir šioje dalyje Konvencija jokiu būdu neįpareigoja valstybę atimti iš savo piliečio pilietybę, bet palieka laisvę nuspręsti, kuris pilietis faktiškai nutraukė ryšius su ja, t.y. iš ko valstybė norėtų atimti pilietybę, o kam ją palikti.

Konvencijos V skyriaus „*Kelių valstybių pilietybė*“ 14 straipsnyje „*Kelių valstybių pilietybė **ex lege***“ 1 skirsnyje nurodoma, kad *Valstybė, kuri yra šios Konvencijos Šalis, leidžia turėti kelių šalių pilietybes.* Konvencijos 15 straipsnyje apibrėžiami galimi kelių valstybių pilietybės atvejai ir sakoma, kad „*Šios Konvencijos nuostatos nevaržo valstybės, kuri yra šios Konvencijos Šalis, teisės savo vidaus teisėje nustatyti, ar:*

a) piliečiai, kurie įgyja arba turi kitos valstybės pilietybę, išlaiko savo pilietybę ar jos netenka;

b) *pilietybės įgijimas arba išlaikymas priklauso nuo kitos pilietybės atsisakymo arba netekimo.*

Taigi, minėta Konvencija nedaro kliūčių dvigubai pilietybei išlaikyti.

Mūsų šalyje pasigirsta nuomonių, kad dviguba pilietybė supainiotų piliečių teises ir pareigas. Tačiau minėtos Konvencijos 17 straipsnis apibrėžia „*Teises ir pareigas, susijusias su kelių valstybių pilietybe*“.

Šio straipsnio b) dalis reglamentuoja *tarptautinės privatinės teisės normų taikymą valstybės, kuri yra šios Konvencijos Šalis, teritorijoje tais atvejais, kai asmuo turi kelių valstybių pilietybę.*

Konvencijos VII skyrius reglamentuoja Karo tarnybos prievolę kelių valstybių pilietybės atveju. Antai jos 21 straipsnio 1 skirsnis „*Karo tarnybos prievolės vykdymas*“ nustato, kad „ *asmenys, turintys dviejų ar daugiau valstybių, kurios yra šios Konvencijos Šalys, pilietybę, karo tarnybos prievolę vykdo tik vienoje šių valstybių*“, *o 2 skirsnyje „1 punkto taikymo būdai gali būti nustatomi pagal specialius*

susitarimus tarp valstybių, kurios yra šios Konvencijos Šalys“.

Tačiau ir anksčiau Lietuvos istorijoje būta panašios praktikos. Antai 1937 metų gruodžio 30 d. pasirašyta Lietuvos Respublikos ir JAV natūralizacijos karinės prievolės sutartis numatė, kad „*Lietuva ir JAV norėdamos sutvarkyti karinės prievolės bei kitų ištikimybės veiksmų atlikimą, kiek tai susiję su piliečiais, kurie buvo arba bus natūralizuoti kitos šalies teritorijoje, arba kitų kategorijų asmenis, kurie gimę įgijo abiejų Susitariančių Šalių pilietybę, nutarė sudaryti šiuo reikalu sutartį ir tam tikslui paskyrė savo įgaliotiniais*“.

Taigi, šia sutartimi JAV ir Lietuvos Respublika jau 1937 metais įtvirtino dvigubos pilietybės galimybę.

Minėta sutartis nurodė, kad „*iš vienos susitariančios šalies piliečių, kurie buvo arba bus natūralizuoti kitos šalies teritorijoje, laikinai sugrįžusių į savo pirmykštės pilietybės šalį, nebus reikalaujama atlikti karinę prievolę ar bet kokį kitą ištikimybės veiksmą, ir jie nebus baudžiami už pirmykštį emigravimą arba už neatsiliepimą į šaukimus karinę prievolę atlikti, jei tie asmenys neturėjo stoti į karo tarnybą prieš tai, kai bona fide apsigyveno tos šalies teritorijoje, kurios pilietybę įgijo natūralizuodamiesi“*.

Tokiu būdu jau nuo 1937 metų Lietuvos piliečiai, įgiję JAV pilietybę, galėjo atlikti karinę prievolę arba JAV, arba Lietuvoje, o karinės prievolės atliktas laikas buvo įskaitomas abiejų šalių karinės tarnybos įskaitoje.

Ši pakankamai svari mūsų valstybės istorinė politinė patirtis nurodo teisinius būdus, leidžiančius išsaugoti Lietuvos piliečiui dvigubą pilietybę, o išeivijos lietuviams atgauti Lietuvos pilietybę.

Beje, Lietuva galėtų pasiremti Armėnijos Respublikos ir kitų Europos valstybių teisine patirtimi. Armėnų tauta po daugelio ginčų pagaliau išsprendė savo išlikimo problemą, įtvirtindama dvigubą pilietybę Konstitucijoje: Armėnijos Konstitucijos 11.3 straipsnis skelbia, kad „*armėnai įgyja šalies pilietybę supaprastinta tvarka*“. Konstitucijos 30.1 straipsnis skelbia, kad „ *iš nieko negali būti atimta Armėnijos pilietybė, o asmenų, turinčių dvigubą pilietybę, teises ir pareigas nustato įstatymas*“.

Taigi Konstitucijoje armėnai įtvirtino dvigubą pilietybę kaip tautos išlikimo garantą. O juk ši šalis teritorija ir gyventojų skaičiumi prilygsta Lietuvai. Armėnų diasporą taip pat sudaro per milijoną išeivių.

Atsižvelgiant į šiuos argumentus, Tarptautinės žmogaus teisių federacijos kongresas galėtų paremti Lietuvos žmogaus teisių asociacijos iniciatyvą skatinti Europos Sąjungos šalyse, ypač mažose valstybėse, dvigubos pilietybės išlaikymo galimybę.

Suprasdami Kongreso nagrinėjamų problemų mastą (žmonių grobimai, karo nusikaltimai, pabėgėliai, politinės žmogžudystės ir pan.), neabejojame, kad Lietuvos atstovų prašymas netaps svarstymo objektu. Tačiau palanki Kongreso komisijos pozicija neabejotinai duotų akstiną toliau siekti, kad didžiosios Europos valstybės ir Europos Parlamentas vertintų dvigubos pilietybės klausimą kaip vieną iš pozityvių galimybių sprendžiant migracijos procesų reguliavimo problemą. Jei didėjančią tautų migraciją, vis labiau primenančią vienos krypties eismo juostą, pripažįstame kaip neišvengiamą globalizacijos procesų sukeltą komplikuotą padarinį, tai dvigubos pilietybės išlaikymo galimybė migrantų kilmės šalyse neabejotinai leistų bent kiek sumažinti į jas nebegrįžtančiųjų srautus, o netolimoje ateityje netgi skatintų emigravusiuosius sugrįžti, vaizdžiai tariant, sukurtų priešingos krypties eismo juostą.

Šiaip ar taip, dažnai keliamos problemos, bet nesiūlomi būdai joms spręsti. Tad Lietuvos žmogaus teisių asociacijos kreipimasis yra vienas iš siūlymų, kurio naudą parodys ateitis.

LŽTA informacinis periodinis leidinys „Pozicija”.- 2007 m. gegužė.

DĖL TEISMŲ ĮSTATYMO

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Teisingumo Ministrui
Lietuvos Respublikos teismams

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2007 m. liepos 2 d.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija yra įsitikinusi, kad mūsų valstybei iki šiol nepavyko atstatyti istorinio teisingumo, atkurti demokratinės valstybės pagrindų – nešališkų teismų, asmens teisės į viešą, greitą, lygiateisišką ir skaidrų bylos tyrimą bei nagrinėjimą.

Tai, kad mūsų valstybėje išliko senoji sovietinė teisinė sistema, rodo Lietuvos pasipriešinimo okupaciniam režimui ir gyventojų genocido bylų nagrinėjimo vilkinimas – šimtai genocido bylų tebelaukia tyrimo, o per septyniolika atkurtos Nepriklausomos valstybės metų tik 15 jų pasiekė teismus.

Stabdomas LR Konstitucijos 111 str. numatytas darbo teismų steigimas. Teismų sistema uždara, teismų tarėjų institucija panaikinta, o visuomenės dalyvavimas teismų veikloje iš esmės uždraustas ir prieštarauja Europos Sąjungos šalių praktikai.

Kita vertus, teisėjai buvo ir liko priklausomi nuo valdžios finansavimo, jos administravimo, teisėjams nėra garantuotas jų socialinis ir fizinis saugumas.

Kadangi visuomenė nepasitiki teismais, nepasitiki savo valstybe ir tai kelia grėsmę Lietuvos valstybingumui, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia:

1. Teisingumas negali būti derybų objektu svarstant, kiek valstybei reikia lėšų jam užtikrinti.

2. Visuomenės teismų kontrolė ir jos dalyvavimas teismų procesuose – pagrindinė ir gyvybinė demokratinės Lietuvos valstybės vystymosi sąlyga.

3. Teisininkai, gydytojai ar kita profesinė grupė negali vienašališkai spręsti, kas tinka arba netinka visuomenei, jų siūlymai gali būti vertinami tik atsižvelgiant į visos Lietuvos visuomenės poreikius ir lūkesčius.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija reikalauja:

1. LR Seimui neatidėliojant priimti LR Konstitucijos pataisas, kurios leistų keisti ir papildyti LR Teismų įstatymą.

2. LR Seimui naujajame Teismų įstatyme įtvirtinti nuostatas, kurios suteiktų teisę visuomenės atstovams dalyvauti priimant teismų sprendimus, parenkant ir skiriant teisėjus.

3. Lietuvos prokuratūrai imtis iš esmės tirti Lietuvos gyventojų genocido bylas ir nedelsiant jas perduoti teismams teisingumui vykdyti.

4. LR Prezidentui, LR Teisingumo ministerijai nuolat interneto tinklapiuose skelbti teisėjų biografijas, jų giminystės ir kitas sąsajas, susikompromitavusių teisėjų pavardes, taip pat teisėjų priimtus neteisingus sprendimus, ypač pažeidusius žmogaus teises. Teisėjai yra vieši asmenys, ir visuomenė privalo žinoti visa, kas trukdo ar padeda teisingumui.

5. LR Prezidentui nedelsiant šalinti iš teisėjų asmenis, sovietmečiu nuteisusius kalėjiman ir

tremtin Lietuvos pasipriešinimo dalyvius ar kitaip savo veikla užtraukusius gėdą Nepriklausomos Lietuvos teismams.

6. LR Seimui įstatymu garantuoti Lietuvos teismų nepriklausomumą nuo valstybės finansavimo, administravimo ar kitokios žalingos įtakos teisingumui, suteikti teisėjams patikimas socialinės ir fizinės apsaugos garantijas.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto nariai ir Asociacijos steigėjai:

Viktoras PETKUS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Antanas BURAČAS – LMA akademikas, ekonomikos ir finansų profesorius
Bronius GENZELIS – humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius
Vytautas BUDNIKAS – „Pozicijos" vyriausiasis redaktorius, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas
Stasys STUNGURYS – žurnalistas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Petras GRĖBLIAUSKAS – teisininkas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Albertas ŽILINSKAS – ekonomistas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys

DĖL LIETUVOS DABARTIES IR ATEITIES

P. CIDZIKO KALBA NACIONALINĖJE FILHARMONIJOJE 2007 M. RUGPJŪČIO 23 DIENĄ

Pradžioje buvo žodis ir tas žodis buvo ištartas Nemenčinės plento miške. Prieš 20 metų visi buvome jaunesni, dabar bąla smilkiniai ir tolsta istorijon įvykiai.

Atsivertęs tų dienų bolševikinės „Tiesos" komplektą nenustebau. Tas pat pyktis, toks pat įniršis ir troškimas nušluoti nuo žemės paviršiaus. Pasmerkimai ir smerkimai, kaip ir šiandien, už ką nors, niekas nepasikeitė. Jei nesi komunistas ar rezervistas ir nelaižai jiems kojų, tau vietos Lietuvoje nebus. Ir po 20 metų įžeidinėja „psichais", net „žvėrimis". Jie taip trokšta „atsilaužti" pyrago iš šio istorinio ir kitų įvykių, taip braunasi alkūnėmis ir nenustebčiau, jei vieną dieną valdžia paskelbtų: Cidziko niekada nebuvo.

Taigi ruošiant šį susirinkimą prie A.Mickevičiaus paminklo, labai greitai pajutau intrigas ir sužinojau – KGB šį sumanymą jau žino. Taip norėjau, kad šis pirmas susirinkimas įvyktų, kad buvau pasiruošęs nuryti ne vieną karčią piliulę, o likęs vienas dažnai kartodavau Maironio pamėgtą posmelį: „Jau slavai sukilo ant Juodmarių kranto, pavasaris eina Karpatų kalnais...". Lietuvoje šis pavasaris prasidėjo rugpjūtį, tuomet nebuvo minties, kad ir po 20 metų mus šmeiš, lies pagiežą, pyktį. Bet – už ką gi dabar? Argi mes nelaimėjome nuostabių pergalių, ar nebuvo dvasinio atgimimo Katedros aikštėje ir Lietuvoje, ar nebuvo Baltijos kelio? Argi nesutiko „Šiaurės miestelio" divizijos vadovybė pasiduoti į nelaisvę? Argi nebuvo „Sandoros" akto ir taikaus Rusijos kariuomenės išvedimo iš viso Pabaltijo? Argi šv. Tėvas, 1993 m. atvykęs į Lietuvą, nepadėkojo už tai?

Ką kalba statistika? Ji baugina ir šiurpina. Nuo 1990 m. kovo 11 d. tik pasikorė 35 tūkstančiai, nužudyta apie 70 tūkstančių, psichiatrai per radiją kalba, kad psichinių susirgimų užregistruota 350 tūkstančių, apie pusę milijono paliko Tėvynę. Tauta įvaryta į kampą – užknista, merdi, žudo ir žudosi arba palieka Tėvynę. Jeigu anksčiau žudė okupantai, tai dabar komunistai, „įtakos" agentai, rezervistai. Paniekinta žmogaus garbė, orumas, trypiamas vardas, tarsi būtų atsivėręs

pragaras. 0 valdžia sugalvojo vėl ir vėl naują būdą, kaip pažeminti ir pasityčioti. Pakviečia, apdovanoja, o paskui šmeižia, tyčiojasi ir dar kaltina.

0 gal komunistai yra šventi žmonės? Ar ne laikas juos paskelbti šventaisiais? Juk jie – tiesiog nepakaltinami. Kolaboruojantiems dvasininkams tai nesunku būtų padaryti: Seimas priimtų rentų įstatymą o Vyriausybė – nacionalinių premijų nutarimą. Tai bent sublizgėtų pasaulis!

Mes daug kartų kreipėmės į vyskupų konferenciją dėl tragiškos Lietuvos padėties, bet jie ištvermingai tyli KGB stiliumi. Susidaro įspūdis, kad sekama ne Kristumi, bet Lubiankos velniu.

Yra gerų kunigų: A. Bulota, A. Keina, A. Svarinskas ir kiti, bet jie taip pat persekiojami tiek hierarchų, tiek ir valdžios. Labai įskaudino dvasininkų abejingumas, kai kreipėmės dėl A. Masiulionio, Vyčio kryžiaus ordino kavalieriaus, prašydami apginti nuo apskrities viršininko A.Vidūno, kurio kabinete nuo pasityčiojimo jį ištiko priepuolis. Kruviną A. Masiulionį išvežė greitoji pagalbą, o po poros dienų tas pats A. Vidūnas į suderintą susitikimą iškvietė „kalašnikovais" ginkluotą policiją. A. Masiulioniui vietoje Lietuvos dovanos teko sugadinta sveikata ir darbo praradimas. Tai įvyko 2000 m. birželio 29 – liepos 2 dienomis.

0 štai kaip gerbiami politiniai kaliniai ir tremtiniai – tai rodo kompensacijos už kovą ir kančią.

Pasirodo, kad tarnybiniams policijos šunims skiriama net 7 kartus daugiau nei komunizmo aukoms – 1355 Lt šunims ir 172 Lt komunizmo aukoms. Valstybinė 1 laipsnio pensija – 688 Lt, o KGB kapitono agento Grigučio – apie 1800 Lt. Taigi KGB pensijos geriausiu atveju net 3 kartus didesnės, kaip kunigo A. Svarinsko, V. Petkaus ir kitų, kurie kalėjime sėdėjo po 25 ir daugiau metų.

Priimti specialius įstatymus, su tikslu pažeminti komunizmo aukas, gali tik beviltiški dvasios ubagai. Taigi kas gali paneigti faktą, kad valdžią Lietuvoje uzurpavo ne KGB? O juk CK sekretorius R. Songaila dar 1988 m. birželį Maskvoje pareiškė „kad sąjūdis nenueitų ten, kur nereikia, mes įvedėm savo žmones". Ir štai šie žmonės, kuriuos vadiname rezervistais – Pocius giriasi, kaip du metus siuntė provokatorių A. Petrusevičiui, kad galėtų „pasodinti" 4 metams. Ką gero padarė Lietuvai A. Petrusevičius ir ką bloga padarė KGB – lyginti nereikia. A. Petrusevičius 8 metus kalėjo, prarado ranką, jo tarnavimas Lietuvai – pasiaukojimas akivaizdus. Tačiau jo teisingumas negina, jam senatis netaikoma. Tuo tarpu LTSR prokuroras J. Bakučionis, genocido vykdytojas, pasodinęs kelis šimtus žmonių, ginamas senaties ir kitų įstatymų, vaikšto laisvas po Antakalnį.

Ponas Prezidente, be visų teisinių nukrypimų, net Konstitucinio Teismo, dar yra ir žmogiškasis faktorius. Pasinaudokite juo – paleiskite A. Petrusevičių.

Gerb. arkivyskupe, kiekvienais metais Bažnyčia gavėnios metu skelbia vieną svarbiausių šventų doktrinų, cituoju: „vyskupai ir kunigai privalo ginti skriaudžiamuosius". Gerb. arkivyskupe, A. Petrusevičius yra ir jūsų brolis. Rašykite teikimą Prezidentui.

Ir dar vienas faktas dėl Karaliaučiaus koridoriaus. Nepasisekė 2002 m., planuotas vasarą, net per Lenkiją, Tilžę, nepasisekė ir po Putino – Šrioderio – Širako susitikimo Karaliaučiuje. Žinome – nepasiseks ir kiti, tačiau valdžios politika okupacijos akivaizdoje – išdavikiška.

Nevardinsiu ir taip šiurpios padėties, bet klausiu: kiek dar, komunistai, niekinsit Lietuvos žemę ir mus? Ką mes bloga padarėm Tėvynei? O gal todėl, kad ją giname? Kiek jums reikia kraujo? Kam šitas maskaradas?

Ir pabaigai – paskutinė mintis. Prancūzijoje, revoliucijos metu, kai gatvėse ir aikštėse revoliucionieriai skaitė „Žmogaus teisių deklaraciją", prancūzai stojosi ir verkė, bet, kai Robespjerui ir Muratui nukirto galvas, prancūzai savaitėmis džiūgavo.

Kai Gedimino kalne pirmą kartą 1988 m. kėlė Lietuvos vėliavą, žmonės taip pat verkė – mačiau. Bet kai kraugerių galvos kris kaip Murato ir Robespjero, Lietuva džiūgaus ilgiau negu Prancūzijoje.

DĖL VALSTYBINĖS ŠEIMOS POLITIKOS KONCEPCIJOS BEI PARAMOS ŠEIMAI PAGRINDŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ INSTITUTO PAREIŠKIMAS

2007 m. spalio 1 d.
Vilnius

2007 m. liepos 5 d. Seimo nariai: Baškienė Rima, Kapickienė Etela, Markevičienė Vincė Vaidevutė bei Degutienė Irena Seimo svarstymui pateikė Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projektą (Nr. XP-2390) (toliau – Koncepcija).

2007 m. rugsėjo 18 d. Seimo nariai: Dagys Rimantas, Degutienė Irena bei Kubilius Andrius Seimo svarstymui pateikė Paramos šeimai pagrindų įstatymo projektą (Nr. XP-2526) (toliau – Paramos šeimai įstatymas).

Mes, žemiau pasirašiusios nevyriausybinės visuomeninės organizacijos, pritardamos šeimos svarbai ir jos vertybių išsaugojimui šiuolaikinėje visuomenėje, reiškiame apgailestavimą ir nesutinkame su pateiktais projektais dėl sekančių priežasčių:

1. Dėl nepagrįsto prioriteto suteikimo šeimai, sudarytai santuokos pagrindu.
2. Dėl asmens teisės į privatumą ribojimo.
3. Dėl pateiktų projektų nuostatų diskriminacinio pobūdžio.
4. Dėl teisių ribojimo nepagrįstumo ir proporcingumo principo nesilaikymo; loginės sąsajos nebuvimo tarp nurodytų pasekmių ir priežasčių.

Paramos šeimai pagrindų įstatymo projektą p r a š o m e:

– atmesti pateiktą Valstybinę šeimos politikos koncepciją bei Paramos šeimai pagrindų įstatymo projektą kaip nepagrįstą, neteisėtą, pažeidžiančią žmogaus teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, diskriminuojančią asmenų, gyvenančių ne santuokoje, ir ypač jų vaikų, atžvilgiu.

Kitus asmenis prašome:
– atkreipti dėmesį į diskutuojamą klausimą ir prisidėti prie viešos diskusijos, išsakant savo nuomonę dėl Seimo svarstymui pateiktos Valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei Paramos šeimai pagrindų.

LŽTA pastaba:
Šiuo pareiškimu Istitutas prašo visuomenines organizacjas protestuoti prieš šeimos pagrindų įstatymo projektą

DĖL VALSTYBINĖS ŠEIMOS POLITIKOS KONCEPCIJOS BEI PARAMOS ŠEIMAI PAGRINDŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

LR Seimui
LR Vyriausybei
LR Prezidentui
Seimo Žmogaus teisių komitetui
Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
Europos teisės departamentui
Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai
Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai

LIETUVOS NEVYRIAUSYBINIŲ VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ K R E I P I M A S I S

(PROJEKTAS)

2007 m. spalio 1 d.
Vilnius

2007 m. liepos 5 d. Seimo nariai: Baškienė Rima, Kapickienė Etela, Markevičienė Vincė Vaidevutė bei Degutienė Irena Seimo svarstymui pateikė Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projektą (Nr. XP-2390) (toliau – Koncepcija).

2007 m. rugsėjo 18 d. Seimo nariai: Dagys Rimantas, Degutienė Irena bei Kubilius Andrius Seimo svarstymui pateikė Paramos šeimai pagrindų įstatymo projektą (Nr. XP-2526) (toliau – Paramos šeimai įstatymas).

Mes, žemiau pasirašiusios nevyriausybinės visuomeninės organizacijos, pritardamos šeimos svarbai ir jos vertybių išsaugojimui šiuolaikinėje visuomenėje, reiškiame apgailestavimą ir nesutinkame su pateiktais projektais dėl sekančių priežasčių:

1.Dėl nepagrįsto prioriteto suteikimo šeimai, sudarytai santuokos pagrindu.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose, nežiūrint į tai, kad Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta nuostata, kad „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas“, iki šiol nebuvo ir nėra įtvirtintas teisinis „šeimos“ sąvokos apibrėžimas. Tokio apibrėžimo nebuvimo priežastis galima aiškinti tiek įstatymo leidėjo vengimu diskriminuoti šeimas, sudarytas santuokos ar partnerystės pagrindais, tiek sudėtingumu apibrėžti ir numatyti visus galimus ryšius tarp šeimos narių, kurie gali būti labai įvairūs, pavyzdžiui: vyras ir moteris, įteisinę savo santykius santuoka arba gyvenantys partnerystės pagrindais, nesusilaukę ar susilaukę vaikų (sūnų, dukterų), ar įsivaikinę vaikus; vieniša mama ar tėvas, turintys vaikų iš santuokinių ar nesantuokinių ryšių, vieniša moteris ar vyras, turintys įvaikintų vaikų; seneliai, globojantys vienišos mamos vaikus; antros kartos giminaičiai (tetos, dėdės, pusbroliai ar pusseserės), globojantys savo giminaičius iš santuokinių šeimų ar šeimų, sudarytų partnerystės pagrindais, ir pan.

Nors Lietuvos teisės normos nenumato „šeimos“ apibrėžimo sąvokos, Koncepcijos autoriai pateikia savo apibrėžimą ir įvardija šeimą kaip „vyro ir moters santuokos pagrindu sukurta, artimais giminystės ryšiais susijusi asmenų bendruomenė, valstybės laikoma subjektu“ (Koncepcijos 1.1.9 punktas). Iš to seka, kad „šeima“ kaip valstybės subjektas nėra laikoma, jei ji nėra sukurta santuokos pagrindu. Tuo remiantis, galima daryti pagrįstą prielaidą, kad šeima, kurią sudarys vieniša mama ar tėvas turintis įvaikintų vaikų ar vaikų, gimusių ne santuokoje, nebus laikoma „šeima“ kaip valstybės subjektu. Prioriteto suteikimas šeimai, pagrįstai santuoka, yra įtvirtintas Koncepcijoje kaip vienas iš pagrindinių principų, grindžiančių valstybės šeimos politikos įgyvendinimą (Koncepcijos 3.2.1 punktas). Šeimos, sukurtos santuoka, prioritetas yra akivaizdžiai pabrėžiamas Paramos šeimai įstatyme, numatant, kad „Valstybė pripažįsta ir įsipareigoja ginti TIK (autorių pastaba) vyro ir moters santuoka sudarytos šeimos teises“.

Kyla klausimas, kuo remiantis projektų autoriai suteikia prioritetą šeimai, sukurtai santuokos pagrindu? Be nuorodų į aptakias frazes kaip „istoriškai susiklosčiusios šeimos vertybės“, „šeimos gerovę nusakančios sampratos“ (Koncepcijos 1 skyrius „Bendros nuostatos“), „istoriškai ir moksliškai patikrintas šeimos kaip pirminio visuomenės instituto patikimumas“ (Koncepcijos 3.2.1 punktas), nuorodos yra daromos į Konstituciją, Civilinį kodeksą bei tarptautines konvencijas, kuriose, pažymime, nei vienoje nėra numatytas teisėtas valstybės tikslas išskirti šeimas, sudarytas santuokos pagrindu.

Be to, projektų autoriai darydami prielaidas, kad šeima sukurta santuokos pagrindu buvo ir išlieka tradicine Lietuvos žmonių vertybe, patys sau prieštarauja, nes toje pačioje Koncepcijoje yra teigiama, kad „vis daugiau porų gyvena kartu neregistravusios santuokos. Socialinių tyrimų instituto duomenimis, gyvenimui nesusituokus pritaria beveik pusė (44 proc.) apklaustų respondentų nuo 18 iki 24 metų“ (Koncepcijos 2.4 punktas).

Kreipimosi autoriai pažymi, kad tradicinės vertybės, kaip ir papročiai, nėra statinė, nekintanti sąvoka, ir jei keičiantis gyvenimo sąlygoms, asmenys, gyvenantys Lietuvos Respublikos teritorijoje, pamažu keičia nusistovėjusias visuomenines normas ir tradicijas, yra netikslinga papročius ir tradicijas, vyravusias anksčiau, pateikti kaip nekintančias, o joms kintant, ignoruoti didelės visuomenės pasirinkimą ir stengtis dirbtinai primesti asmenims savo valią, skatinant juos kurti šeimas santuokoje, pagrindžiant tai Konstitucijos ir tarptautinės teisės normomis, kuriose, nei vienoje iš išvardintų, nėra išskiriamas prioritetas santuokoje sukurtoms šeimoms.

2. Dėl asmens teisės į privatumą ribojimo.

Asmens apsisprendimas sukurti šeimyninius santykius santuokos ar artimų ryšių pagrindu yra asmens laisvo apsisprendimo dalykas ir apima vieną iš pagrindinių asmens teisių į privatumą.

Atsižvelgiant į tai, kad šeimos sukūrimas didžiausią ir lemiamą įtaką turi asmens privačiam gyvenimui ir tik paskui jo apsisprendimas gali tam tikra apimtimi įtakoti visuomenę, laikytina, kad šeimos sukūrimas pirmiausia turi būti asmens, sukuriančio šeimyninius santykius, dalykas, ir valstybė, gerbianti savo piliečių teisę į privatumą, šią teisę turėtų riboti tik išskirtiniais, teisiškai pagrįstais atvejais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Europos žmogaus teisių teismas, nagrinėdamas Europos žmogaus teisių konvencijoje (toliau – Konvencija) įtvirtintos asmens teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą (Konvencijos 8 straipsnis) klausimus, yra pažymėjęs, kad teisės į privatų gyvenimą apimtis nėra ribojama tik šeimų sudarytų teisiniais pagrindais – santuoka, bet apima ir nesantuokiniu pagrindu sukurtas šeimas, kaip, pavyzdžiui, vienišos mamos ir vaiko santykius (Marckx v. Belgium byla) ar nesusituokusias poras, turinčias bendrų vaikų (Johnson v. Ireland byla). Prioritetas visais atžvilgiais yra suteikiamas asmenų tarpusavio artumo santykiams.

Tuo tarpu Koncepcijoje bei Šeimos paramos įstatymo projektuose prioritetas išskirtinai yra suteikiamas šeimai, sudarytai santuokos pagrindu, nes tik tokia šeima yra pripažįstama „valstybės subjektu“ (Koncepcijos 1.1.9 punktas). Numatant eilę skatinančių bei kryptingai nukreiptų priemonių sudaryti šeimą santuokoje, yra daroma tiesioginė, teisiškai nepagrįsta, neigiama įtaka asmens apsisprendimo laisvei bei jo privačiam gyvenimui, pažeidžiant Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nuostatą, kad santuoka sudaroma laisvu vyro ir moters apsisprendimu.

Be to, projektų kūrėjai, įtvirtindami santuokinės šeimos prioritetą, pažeidžia ne tik asmenų teisę į privatumą, kurie dar tik sukurs šeimos santykius ateityje, bet sudaro palankias sąlygas atsirasti stigmatizacijai, skatindami viešą nepritarimą ir pasmerkimą asmenų, jau gyvenančių nesantuokinėse šeimose.

3. Dėl pateiktų projektų nuostatų diskriminacinio pobūdžio.

Jei Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projekte yra įtvirtinama daugiau konceptuali diskriminacija tarp asmenų, sukūrusių šeimos santykius santuokos pagrindu ir partnerystės ar artimų santykiu pagrindu, tai Paramos šeimai pagrindų įstatyme yra numatytos konkrečios, koncepciją įgyvendinančios diskriminacinės priemonės. Pavyzdžiui, Įstatymo projekte yra pateikiami sekantys pasiūlymai:

- gimus vaikui, išmokėti 2 kartus didesnę išmoką, jeigu gimsta antras ar trečias vaikas. Jeigu vaikas gimsta šeimoje, išmoką skirti 15 % didesnę (Įstatymo 3 str. 1 d.);

tai reiškia, kad gimus antram ar trečiam vaikui šeimoje, kurioje tėvai nėra susituokę, tokia parama nebus suteikiama;

- nustatyti, kad jau antram vaikui gimus, tėvams yra 2,5 karto didinamas neapmokestinamas pajamų dydis (NPD). Šis NPD būtų didinamas 15 % tėvams, vaikus auginantiems santuokoje (Įstatymo 4 str. 2 d.);

tai reiškia, kad tėvams, auginantiems vaikus ne santuokoje, gimus antram vaikui, dabartinis NPD nebūtų didinamas 15 %;

- tėvams, kurie vaikus išaugino iki 18 metų gyvendami santuokoje, tais metais, kai vaikui sukanka 18 metų, nustatyti mokestines atostogas, – tai yra tais metais atleisti juos nuo pajamų mokesčio mokėjimo (Įstatymo 4 str. 4 d.);

tai reiškia, kad tėvai, išauginę vaikus iki 18 metų gyvendami ne santuokoje, tais metais nebus atleidžiami nuo pajamų mokesčio mokėjimo;

- nustatyti, kad motinai, pagimdžiusiai ir auginančiai iki 18 metų ne mažiau kaip du vaikus toje pačioje šeimoje iki 18 metų, ir per šį laikotarpį neturinčiai su darbo santykiais susijusių pajamų, suteikiamas asmens, valstybės lėšomis privalomai draudžiamo pagrindinei socialinio draudimo pensijos daliai bei privalomajam sveikatos draudimui, statusas (Įstatymo 6 str. 1 d.);

tai reiškia, kad išsiskyrusiems moteriai ar vyrui, vieniems auginantiems ne mažiau dviejų vaikų iki 18 metų ar sukurtoje naujoje šeimoje santuokoje, partnerystės pagrindais ar nepagimdžiusiai, bet įsivaikinusiai ne mažiau kaip du vaikus moteriai, atitinkamas statusas nebus suteikiamas.

Visi aukščiau išvardinti pasiūlymai diskriminuoja asmenų grupes remiantis tik vienu pagrindu – asmenų negyvenimo santuokoje. Pažymėtina, kad nors pateikiami siūlymai diskriminuoja visus šeimos narius, tačiau galutiniame rezultate labiausiai dėl to nukentės vaikai, gyvenantys nesantuokinėse šeimose.

Paramos šeimai pagrindų įstatymo projekto autoriai projektą lydinčiame aiškinamajame rašte orakuliškai numatė, kad „Lietuvos visuomenės atskirose grupėse gali kilti nepasitenkinimo dėl aiškaus prioriteto suteikimo tradicinei šeimai. Tai gali būti bandoma traktuoti kaip konstitucinio lygybės principo pažeidimas.“

Iš tiesų Koncepcijoje bei Šeimos paramos įstatyme įtvirtintos diskriminacinės nuostatos pažeidžia:

- Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintą draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijų dėl jo socialinės padėties;
- Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnyje įtvirtintą diskriminacijos draudimą;
- Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą draudimą diskriminuoti moteris ir vyrus dėl šeimyninės ar santuokinės padėties;
- Vaiko teisių konvencijos 2 straipsnio 2 dalyje numatytą įpareigojimą, kad „Valstybės dalyvės imasi visų reikiamų priemonių, kad vaikas būtų apsaugotas nuo bet kokios diskriminacijos... dėl vaiko tėvų, teisių globėjo ar kitų šeimos narių statuso“;

4. Dėl teisių ribojimo nepagrįstumo ir proporcingumo principo nesilaikymo; loginės sąsajos nebuvimo tarp nurodytų pasekmių ir priežasčių.

Žmogaus teisės gali būti ribojamos tik išskirtiniais atvejais, kurių ribojimo pagrindas turi būti numatytas teisėje. Projektų autoriai, įtvirtindami diskriminuojančias bei teisės į privatumą pažeidžiančias teisės normas, bando jas pateisinti tuo, kad: „Lietuvos Respublikos Konstitucija išskirtinai pabrėžia šeimos svarbą ir valstybės paramos jai būtinybę“ (Paramos šeimai pagrindų įstatymo projekto aiškinamojo rašto 5 punktas).

Pažymėtina, kad nors Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra pabrėžiama šeimos svarba (nepateikiant jos apibrėžimo) ir tai, kad valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę (Konstitucijos 38 str. 2 d.), Konstitucijoje nėra išskiriamas prioritetas šeimai, sudarytai santuokos pagrindu ir nėra leidžiama diskriminuoti asmenis dėl jų socialinės padėties – priešingai, tokia diskriminacija yra draudžiama.

Tuo atveju, net jei būtų teisinis pagrindas, įgalinantis riboti asmenų teisę į privatumą ir diskriminuoti asmenis dėl jų socialinės padėties, žmogaus teisių ribojimai turi būti proporcingi siekiamam tikslui pasiekti. Tarptautinėje praktikoje yra įtvirtintas principas, kad asmens teisės yra interpretuojamos plačiai, o valstybės galima diskrecija jas riboti – siaurai.

Koncepcijoje tikslu įvardijamas siekis – „numatyti ir vykdyti šeimos instituciją palaikančią ir stiprinančią bendrą politiką“ (Koncepcijos 3.1 punktas). Siekiamas tikslas nėra proporcingas, kadangi asmens teisių į privataus gyvenimo gerbimą bei draudimo diskriminuoti asmenis socialinės padėties pagrindu (sukūrus šeimą ne santuokoje) savo svarba nusveria tikslą vykdyti šeimos instituciją palaikančią ir stiprinančią bendrą politiką.

Be to, projektų autoriai nepagrindžia, kodėl valstybinė šeimos politika negali būti vykdoma, nediskriminuojant asmenų socialinės padėties pagrindu, t.y. nesukūrus šeimos santykių santuokoje. Daugelis Koncepcijoje nurodomų problemų (demografinių, kultūrinių, socialinių, ekonominių, vaikų ugdymo ir visokeriopo saugumo užtikrinimo) neturi tiesioginio ryšio su šeimos, sudarytos santuokoje, institutu. Pavyzdžiui, Koncepcijoje yra teigiama, kad „išvardintos problemos daro neigiamą įtaką šeimos institutui, ir tik stipri, atsakinga šeima pajėgi įveikti šias problemas“, tačiau nėra pagrindžiama, kaip šeimos, sudarytos santuoka, institutas gali įtakoti ir išspręsti tokias problemas kaip asmenų santuokų sudarymas vyresnio amžiaus, mažas šalies gimstamumo rodiklis, vaikų gimdymas vyresnio amžiaus moterų, visuomenės senėjimas ir pan.

Remiantis aukščiau išdėstytais argumentais bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 ir 2 dalimi; Europos žmogaus teisių konvencijos 8 ir 14 straipsniais, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 1 straipsnio 1 dalimi, Vaiko teisių konvencijos 2 straipsnio 2 dalimi, gerbiamo Seimo, svarstant parengtą Valstybinę šeimos politikos koncepciją bei Paramos šeimai pagrindų įstatymo projektą, p r a š o m e:

- atmesti pateiktą Valstybinę šeimos politikos koncepciją bei Paramos šeimai pagrindų įstatymo projektą kaip nepagrįstą, neteisėtą, pažeidžiančią žmogaus teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, diskriminuojančią asmenų, gyvenančių ne santuokoje, ir ypač jų vaikų, atžvilgiu.

Kitus asmenis prašome:

- atkreipti dėmesį į diskutuojamą klausimą ir prisidėti prie viešos diskusijos, išsakant savo nuomonę dėl Seimo svarstymui pateiktos Valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei Paramos šeimai pagrindų.

PRIEDAI:

1. Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projekto kopija – 15 lapų.
2. Aiškinamojo rašto „Dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projekto“ kopija – 4 lapai.
3. Paramos šeimai pagrindų įstatymo kopija – 5 lapai.
4. Paramos šeimai pagrindų įstatymo aiškinamojo rašto kopija – 3 lapai.

Pastaba:

Lietuvos žmogaus teisių asociacija nepritarė šiam pareiškimui. Šiuo klausimu ji paskelbė savo pareiškimą (žr. 2008 05 22 LŽTA pareiškimą).

DĖL VALSTYBĖS PARAMOS ŠEIMAI

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
LR Seimo Žmogaus teisių komitetui
LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
LR Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui
LR Seimo Šeimos ir vaiko reikalų komisijai
Europos teisės departamentui
Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai
Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2007 m. spalio 2 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacija reiškia didelį susirūpinimą dėl kritiškos demografinės padėties Lietuvoje.

Mūsų valstybėje mažėja santuokų, bet daugėja ištuokų. Dėl to vidutiniškai per metus be vieno iš tėvų lieka apie 10 tūkst. vaikų.

Mūsų visuomenė sparčiai sensta. Auga vaikų iki 1 metų mirtingumas, o gimstamumas šalyje- pats mažiausias iš visų ES valstybių. Vaikų skaičius sparčiai mažėja, net neužtikrinama

kartų kaita.

Kita vertus, daugėja porų, neregistruojančių santuokos. Gausėja vaikų, gimusių ne santuokoje, vaikų, turinčių įvairių sveikatos sutrikimų (Lietuvoje daugiau kaip 15 tūkst. neįgalių vaikų). Nuolat daugėja globos namuose augančių vaikų: 2007 m. pradžioje jų buvo per 13 tūkst. Dažnėja smurto prieš vaikus atvejai, tarp jaunimo sparčiai plinta žalingi įpročiai, narkotikų vartojimas, smurtas. Visuomenėje pasireiškia kartų susvetimėjimas ir priešiškumas.

Akivaizdu, kad valstybė per menkai rūpinasi šeimomis, negelbsti joms įvairių krizių atvejais. Beveik nėra institucijų, kurios koordinuotų socialinę, pedagoginę ir psichologinę paramą šeimai. Daug šeimų skursta. Dažniausiai tai daugiavaikės, nepilnos šeimos ar šeimos, prižiūrinčios neįgalius asmenis, taip pat silpnai motyvuotos šeimos, nesugebančios prisitaikyti prie kintančių gyvenimo sąlygų, ir šeimos, auginančios mažamečius vaikus.

Šie reiškiniai kelia pavojų ne tik mūsų visuomenės dorovinėms nuostatoms, bet ir lietuvių tautos gyvybingumui, jos išlikimui daugiatautėje Europos Sąjungos valstybių bendruomenėje.

Įvertinusi demografinę padėtį ir šeimos būklę mūsų valstybėje, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia:

1. Svarbiausias Lietuvos valdžios uždavinys saugant lietuvių tautą, Lietuvos valstybę ir jos visuomenę – tai šeimos, kaip pirminio gėrio, išsaugojimas ir jos puoselėjimas.

2. Lietuvoje šeimai, kaip visuomenės institucijai, neteikiama derama reikšmė, o aplaidžiai ir net nusikalstamai ignoruojama jos svarba tautai, visuomenei ir valstybei.

3. Valstybės veiksmai nėra adekvatūs socialiniams ir psichologiniams iššūkiams, kurie kyla dėl nevaldomos emigracijos, visuomenės senėjimo, blogėjančių ekonominių sąlygų ir globalizacijos sukeltų neigiamų padarinių.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija, kreipdamasi į LR Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę, reikalauja:

1. Nedelsiant parengti ir patvirtinti įstatymą, reglamentuojantį valstybinę šeimos politiką ir paramą šeimai.

2. Įtvirtinti šio įstatymo preambulėje nuostatą, kad „asmens ir žmonių visuomenės gerovė glaudžiai susijusi su santuokos ir šeimos bendruomenės klestėjimu. Santuoka ir šeima yra pirmutinės svarbos socialinis gėris. Visavertis sutuoktinių abipusis atsidavimas, potencialiai apimantis tėvystę bei motinystę, ir iš to atsirandanti – išskirtinė ir tvirta – tėvų ir vaikų sąjunga, išreiškia besąlygišką pasitikėjimą, kuris stiprina ir praturtina kiekvieną pilietį, bendruomenę, valstybę. Todėl šeima yra esminis ir brangus gėris visuomenėje, kurios pamatai tvirtai remiasi vertybėmis, konkrečiai pasireiškiančiomis šeiminiuose santykiuose, kurių patvarumą laiduoja santuoka. Valstybė privalo puoselėti ir teikti išskirtinį dėmesį šeimai, gerbti gyvybę ir padėti sutuoktiniams bei tėvams atlikti savo kilnųjį uždavinį".

3. Skatinti piliečius kurti šeimas, įsipareigojant santuokomis, formuoti teigiamą visuomenės požiūrį į šeimą, riboti šeimos institutą griaunančius viešus veiksnius. Stiprinti bendražmogiškumo, bendruomeniškumo, pilietiškumo ir tautiškumo nuostatas, pagarbą aplinkiniams, formuoti teigiamą požiūrį į žmonių lygybę.

4. Numatyti įstatymu priemones bei lengvatas, kurios skatintų vaikų gimstamumą, santuokų gausėjimą ir ištuokų mažėjimą.

Vardan lietuvių tautos išlikimo šiandien būtina skirti didžiausią dėmesį šeimai. Reikia įstatymo, kuris palaikytų institucinę šeimos vertę. Reikia viešosios galios, kuri neribotų žmonių apsisprendimo laisvės, kuri laiduotų jos esminius elementus, leidžiančius piliečiams profesines pareigas suderinti su šeimos gyvenimu, galios, kuri skatintų piliečių apsisprendimą turėti vai-

kų, derinti savo laisvę su pastovumu, šeimos apsauga, su tikėjimo laisve ir teisių kilnumu bei lygumu, su principais, pagal kuriuos bus norima auklėti vaikus, su teisėta šeimos autonomija, pagaliau materialine parama šeimai ir jos iniciatyvoms politikos srityje.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos nariai ir asociacijos steigėjai:

Viktoras PETKUS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Antanas BURAČAS – LMA akademikas, ekonomikos ir finansų profesorius
Bronius GENZELIS – humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius
Vytautas BUDNIKAS – „Pozicijos" vyriausiasis redaktorius, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas
Stasys STUNGURYS – žurnalistas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Petras GRĖBLIAUSKAS – teisininkas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Albertas ŽILINSKAS – ekonomistas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Stanislovas BALČIŪNAS – „Lietuvos švyturio" žurnalo vyriausiasis redaktorius

DĖL VALSTYBINĖS ŠEIMOS POLITIKOS KONCEPCIJOS BEI PARAMOS ŠEIMAI PAGRINDŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos žmogaus teisių institutui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2007 m. spalio 3 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacija gavo visuomeninių organizacijų išplatintą kreipimosi projektą, kuriame kviečiama nepritarti LR Seimo parengtam valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei paramos šeimai pagrindų įstatymui.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija neketina diskutuoti dėl atskirų šio įstatymo teiginių, nes yra daug galimybių tobulinti kiekvieną įstatymą. Tačiau Asociacija nepritaria parengtam mėginimui žlugdyti jau parengtą patį įstatymo projektą.

Atvirkščiai, manome, kad valstybės mėginimas stiprinti paramą šeimai yra būtinas, netgi šiek tiek pavėluotas, nes Lietuvoje vaikų gimstamumas jau nebeužtikrina kartų kaitos. Todėl Lietuvos žmogaus teisių asociacija neremia šio visuomeninių organizacijų inspiruoto kreipimosi dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos bei paramos šeimai pagrindų įstatymo projekto (2007 m. spalio 1 d.). Atvirkščiai, ji siūlo Šeimos koncepcijos skyrių „Bendrosios nuostatos" papildyti teiginiu:

„Asmens ir žmonių visuomenės gerovė glaudžiai susijusi su santuokos ir šeimos bendruomenės klestėjimu. Santuoka ir šeima yra pirmutinės svarbos socialinis gėris. Visavertis sutuoktinių abipusis atsidavimas, potencialiai apimantis tėvystę bei motinystę, ir iš to atsirandanti – išskirtinė ir tvirta–

tėvų ir vaikų sąjunga išreiškia besąlygišką pasitikėjimą, kuris stiprina ir praturtina kiekvieną pilietį, bendruomenę, valstybę. Todėl šeima yra esminis ir brangus gėris visai visuomenei, kurios pamatai tvirtai remiasi vertybėmis, konkrečiai pasireiškiančiomis šeiminiuose santykiuose, kurių patvarumą laiduoja santuoka. Valstybė privalo puoselėti ir teikti išskirtinį dėmesį šeimai, gerbti gyvybę ir padėti sutuoktiniams bei tėvams atlikti savo kilnųjį uždavinį".

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas BUDNIKAS

DĖL VŠĮ KAROLINIŠKIŲ POLIKLINIKOS

LR Seimo Sveikatos reikalų komitetui
LR sveikatos apsaugos ministerijai
LR ūkio ministerijai
Vilniaus miesto merui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PRAŠYMAS

2007 m. spalio 30 d.
Vilnius

Į Lietuvos žmogaus teisių asociaciją kreipėsi VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojų kolektyvas dėl jų įstaigos perdavimo privačiam investuotojui pagal koncesiją.

Dokumentuose nurodoma, kad VŠĮ Karoliniškių poliklinika yra gavusi ES struktūrinių fondų paramą, kad ji dirba pelningai, kad ES struktūrinių fondų poliklinikai skiriamos paramos pagal Įstatymą neturi teisės perimti privačios organizacijos, kad ankstesnės kadencijos Vilniaus miesto tarybos sprendimas perduoti VŠĮ Karoliniškių polikliniką privačiam investuotojui nukreiptas ne sveikatos priežiūros paslaugų kokybei gerinti ir pacientų sveikatos būklei palengvinti, o privataus verslo struktūrų – būsimojo koncesininko interesams tenkinti.

Kreipimesi teigiama, kad polikliniką perdavus privačiam verslui, neišvengiamai pakils paslaugų kainos, kad pagyvenusiems ir senyvo amžiaus žmonėms poliklinikos paslaugos taps nebeprieinamos.

Poliklinikos kolektyvas teigia, kad koncesijos sutarties projekte (kuriuo poliklinika perduodama koncesininkui) verslininkams suteikta teisė poliklinikos darbuotojams sumažinti atlyginimus, poliklinikos patalpas įkeisti bankams, kitokios galimybės piktnaudžiauti, galop privatizuoti pačią polikliniką.

Įvertinusi išdėstytų motyvų esmę bei LR ūkio ministerijos informaciją (raštą), Lietuvos žmogaus teisių asociacija pripažįsta, kad VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojų skundas yra pagrįstas:

1. ES struktūrinių fondų paramą, skirtą VŠĮ Karoliniškių poliklinikai pagal Įstatymą negali perimti privati organizacija.

2. Koncesijos sutartyje įtvirtinta verslininkų teisė įkeisti valstybės turtą bankams sudaro galimybes pusvelčiui privatizuoti visuomenei svarbų socialinį objektą, tuo būdu ne plėtojant,

bet, atvirkščiai, suspenduojant miesto sveikatos priežiūros paslaugų plėtrą.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija, kreipdamasi į LR sveikatos apsaugos, LR ūkio ministerijas bei Vilniaus miesto merą, prašo:

1. Atidžiai išnagrinėti VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojų kolektyvo reikalavimus ir motyvus.
2. Suteikti galimybę VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojams įgyvendinti savivaldos teises, t.y. savarankiškai gauti ir panaudoti pagal Įstatymą ES struktūrinių fondų paramą poliklinikai renovuoti.
3. Neleisti, kad įvairiais teisiniais komerciniais motyvais VŠĮ Karoliniškių poliklinika būtų privatizuota ar kaip nors kitaip neteisėtai pereitų be valstybės nustatytos tvarkos į privačių verslininkų rankas.

VŠĮ Karoliniškių poliklinikos darbuotojų kolektyvo skundas nagrinėtinas ypač atidžiai, nes jis yra susijęs su Lietuvos piliečių konstitucinėmis teisėmis: LR Konstitucijos 53 straipsnis nurodo, kad „Valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką“.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos nariai ir asociacijos steigėjai:

Viktoras PETKUS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Antanas BURAČAS – LMA akademikas, ekonomikos ir finansų profesorius
Bronius GENZELIS – humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius
Vytautas BUDNIKAS – „Pozicijos“ vyriausiasis redaktorius, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas
Stasys STUNGURYS – žurnalistas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Petras GRĖBLIAUSKAS – teisininkas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Albertas ŽILINSKAS – ekonomistas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys
Stanislovas BALČIŪNAS – „Lietuvos švyturio“ žurnalo vyriausiasis redaktorius

DĖL ALKOHOLIO REKLAMOS APRIBOJIMŲ

LR Seimo Žmogaus teisių komitetui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Prezidentui
LR Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui
LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
LR Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui
LR sveikatos apsaugos ministerijai
LR švietimo ir mokslo ministerijai
LR teisingumo ministerijai
LR ūkio ministerijai
Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai
Valstybinei tabako ir alkoholio kontrolės tarnybai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2008 m. sausio 7 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacija remia LR Seimo įvestus apribojimus alkoholio reklamai ir pritaria Vyskupų komunikatui, kuriuo palaikomos Seimo pastangos riboti alkoholio reklamą.

Mums nepakanka vien piktintis plintančiu alkoholio vartojimu. Situacija, kurioje atsidūrė visuomenė, reikalauja galios ir gebėjimų daryti esmines permainas.

Valstybės statistika teigia, kad neblaivūs asmenys padaro daugiau kaip trečdalį visų atskleistų nusikaltimų, kad penktadalis nusikaltusių nepilnamečių padaro nusikaltimus būdami neblaivūs, kad trečdalis nelaimingų atsitikimų darbe įvyksta dėl alkoholio vartojimo, o 70 proc. savižudybių įvyksta dėl alkoholio kaltės.

Mes pripažįstame, kad plintantis alkoholio vartojimas pakerta šeimos pamatus – daugėja ištuokų ir globos namuose augančių vaikų skaičius (2007-ųjų pradžioje jų buvo per 13 tūkst.), greitosios medicininės pagalbos vis dažniau reikia nepilnamečiams, apsinuodijusiems alkoholiu, daugėja žmonių, sergančių alkoholine psichoze, ir pan.

Nerimą kelianti statistika iki šiolei vertinta kaip blogis, nebepriklausantis nuo mūsų valios, nes valstybės institucijos nesipriešina, kai reklamuojami alkoholiniai gėrimai, siejami su mūsų tautos patriotiniais jausmais: reklaminiuose klipuose mirga karų su kryžiuočiais vaizdai, sporto pergalių momentai. Kurį laiką skelbta, kad „mus vienija alus ir pergalės...“ , – ir daugelis jau pritaria nuolat peršamai idėjai, kad sporto varžybas smagiau žiūrėti su alaus bokalu.

Alkoholio produkcijos rinkos apimtys nuolat didėja, jaunoji karta vis labiau luošinama, o valstybė dešimtis milijonus litų, būtinų mokytojų ir medicinos darbuotojų atlyginimams didinti, kasmet skiria narkologinių įstaigų ligoniams gydyti.

Visuomenės erozija priartėjo prie kritinės ribos, kai didėjanti migracija, irstančios šeimos, mažėjantis gimstamumas, augantis išsigimimų skaičius ir dalies jaunimo degradavimas nebeužti-

krins lietuvių tautos regeneracijos, kai minėti erozijos procesai taps nevaldomi ir negrįžtami.

Todėl Lietuvos žmogaus teisių asociacija pripažįsta:

Visuomenėje plintantis alkoholio vartojimas tapo lietuvių nacionaline nelaime.

Lietuvos valstybė iki šiol neteikė deramos reikšmės alkoholio vartojimo ribojimui, o aplaidžiai ir net ydingai alkoholio vartojimą siejo su sporto šakų vystymu bei visuomenės gerove.

Daugybės dorų žmonių, motinų, tėvų, mokytojų prašymai nustoti alkoholiu žaloti mūsų jaunąją kartą, vaikus, raginimai riboti alkoholio reklamą, įvertinant neigiamą jos poveikį jaunimui, iki šiol buvo neleistinai ignoruojami.

Verslo grupės, remiančios atskiras sporto šakas alkoholio reklamai skirtomis lėšomis, neišvengiamai siekia gauti viršpelnius žmonių sveikatos sąskaita. Dėl šios priežasties bet kokia alkoholio gamintojų reklama negali būti siejama su visuomenės sveikata ir sporto vystymu.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija reikalauja Lietuvos Respublikos Prezidentą, Lietuvos Respublikos Seimą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybę:

1. Netvirtinti tokių alkoholio reklamos įstatymo papildymų ar pataisų, kurios palengvintų alkoholinių gėrimų gamybos plėtrą ir skatintų alkoholio vartojimą.

2. Mokesčių lengvatomis skatinti prekių ir paslaugų reklamą, kuria siekiama remti sportą, propaguoti blaivų ir sveiką visuomenės gyvenimo būdą bei stiprinti žmonių sveikatą.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia Lietuvos žiniasklaidą rodyti pilietiškumo ir atsakomybės pavyzdį saugant mūsų tautą nuo degradacijos – vengti reklamos pinigų, kurie gaunami žmonių kančios, sveikatos ir suluošintų likimų sąskaita.

Ne konservatyvi grupės žmonių pažiūra, o realybėje egzistuojančių visuomenės problemų visuma verčia negausią lietuvių tautą saugotis ir gintis nuo to, kas jai priešiška, kas naikina ją, kelia pavojų jos vystymuisi ir egzistencijai.

Pareiškimas priimtas 2008 m. sausio 7 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje

DĖL ATOMINĖS ELEKTRINĖS ĮSTATYMO PATAISŲ

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Jo Ekscelencijai Valdui Adamkui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2008 m. vasario 8 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacija nesiima vertinti Atominės elektrinės įstatymo pataisų pagrįstumo ir šio įstatymo naudos Lietuvai, tačiau priversta pripažinti, kad dėl šio įstatymo priėmimo skaidrumo visuomenėje pavojingai didėja įtampa ir auga supriešinimas.

Dėl to Lietuvos žmogaus teisių asociacija prašo Jūsų Ekscelenciją imtis būtinų veiksmų, kurie padėtų išvengti supriešinimo ir neleistų suabejoti demokratiniais mūsų valstybės iškovojimais.

Bet kokios abejonės valstybės valdžios veiksmų skaidrumu turi būti šalinamos viešai, geranoriškai ir atvirai bendradarbiaujant su visomis partijomis ir visuomeniniais judėjimais. Lietuvos piliečiai privalo turėti galimybę pasitikėti tautos išrinkta valdžia, nes tik pasitikėjimas laiduoja mūsų valstybės savarankiškumą ir nepriklausomybę.

Kreipimasis priimtas 2008 m. vasario 8 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje

DĖL VIEŠOJO INTERESO APSAUGOS IR GYNIMO

Tarptautinei Žmogaus Teisių Federacijų Lygai (FIDH)
Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai
Lietuvos Respublikos teismams

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2008 m. vasario 28 d.
Vilnius

Pastaruoju metu Lietuvoje padažnėjo verslo grupių mėginimų teisminėmis priemonėmis susidoroti su piliečiais ar jų grupėmis, siekiančiomis apsaugoti visuomenės interesus nuo blogos ar tariamai blogos valstybės valdžios ar verslo įtakos sprendžiant visuomenės klausimus. Šiuos faktus liudija byla dėl Vilniaus Žirmūnų rajono gyventojų skundo prieš Vilniaus m. savivaldy-

bę, taip pat verslo bendrovių „M2 Invest“, „Rojaus apartamentai” ir valdžios įstaigų ieškiniai teismuose, kuriais prašoma priteisti neturtinės žalos atlyginimą iš Lietuvos Respublikos piliečių, protestuojančių prieš planuojamas naujas statybas ar kitokius visuomenei abejones keliančius veiksmus.

Piliečiai ar jų grupės protestuoja, nes miestuose vykdomos statybos dažnai pažeidžia Lietuvos Respublikos įstatymus ir norminius aktus, statybų projektai viešai nederinami ar nepakankamai derinami su visuomene. Šių protestų pagrįstumą įrodo neleistinos ir nelegalios statybos Neringoje, Palangoje, Vilniuje, Klaipėdoje, Šiauliuose ir kituose Lietuvos miestuose bei rajonuose, taip pat naikinami kultūros paveldo paminklai, savavališkai nusavinamos viešosios erdvės. Akivaizdu, kad bendruomenių grupės ir atskiri piliečiai teismuose mėgina realizuoti savo konstitucines teises, mėgina apsiginti nuo valstybės tarnautojų nekompetencijos ar neveikimo ir tokiu būdu apriboti komercinių bendrovių bei valstybės įstaigų veiksmus, darančius žalą pamatinėms visuomenės vertybėms, kenkiančius visuomenės atvirumui, darnai, teisingumui ir asmenų teisėms bei laisvėms.

Tuo tarpu komercinės bendrovės siekia prisiteisti iš piliečių dideles pinigines sumas už neva jų dalykinės reputacijos menkinimą, ketina teismų pagalba areštuoti visuomenės interesą ginančių žmonių turtą ar padaryti kitokią materialinę žalą bendruomenės atstovams, kurie nesiekdami materialinės ar kitokios naudos, gina visuomenės interesus.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia:

Europos Sąjungos žmogaus teisių ir laisvių apsaugos, JTO/EEK (Orhuso) ir kitos konvencijos bei 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja piliečiams teisę turėti savo įsitikinimus, laisvai juos reikšti, nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Taigi Lietuvos piliečiams, bendruomenėms ir nevyriausybinėms organizacijoms garantuojama teisė visapusiškai atstovauti ir ginti teisingumą, asmenų teises bei laisves ir kitas pamatines visuomenės vertybes.

Antra vertus, Lietuvos Respublikos įstatymai riboja privataus asmens teisę ginti visuomenės interesus (viešąjį interesą), suteikia piliečiams teisę ginti tik savo pažeistas teises ir teisėtus interesus, suponuodami būtinybę dėl to kreiptis į prokurorą (pagrindinę viešojo intereso gynimo instituciją), kad šis inicijuotų viešojo intereso gynimo teisme procesą. Itin dažnai valstybės institucijos deleguoja viešojo administravimo funkcijas (visuomenės interesų gynimo prievolę) komercinėms bendrovėms, kurios nėra ir negali būti suinteresuotos viešojo intereso apsauga (pvz., teritorijų detaliųjų planų rengimo ir viešojo svarstymo tvarka).Tokiu būdu valstybės institucijos, atsakingos už įstatymų laikymosi priežiūrą ir už prievolę ginti viešąjį interesą, neretai nevykdo savo funkcijų ir realiai neatlieka savo paskirties bei pareigų, saugant pamatines visuomenės vertybes, o pavieniams piliečiams tokia galimybė ribojama arba to daryti neleidžia LR įstatymai, nors esmės visuma prieštarauja Lietuvos valstybės ratifikuotoms konvencijoms ir LR Konstitucijos teiginiams.

Tokia situacija yra netoleruotina, nes ji kelia pavojų mūsų demokratinės valstybės iškovojimams. Šioje teisinėje būklėje atsiranda prielaidos valstybės įstaigoms ir komercinėms struktūroms piktnaudžiauti teise, o valstybei nesilaikyti laisva valia prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų ir neužtikrinti savo piliečiams Konstitucija garantuojamų teisių bei laisvių.

Šios kliūtys nedelsiant turi būti šalinamos.

Dėl to Lietuvos žmogaus teisių asociacija kreipiasi ir prašo:

– Lietuvos Respublikos Prezidentą ir Lietuvos Respublikos Seimą pakeisti ar papildyti Lietuvos Respublikos įstatymus, suteikiančius valstybės piliečiams teisę kreiptis į teismą ir ginti tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga ir vertinga visuomenei ar jos daliai.

– Lietuvos Respublikos Vyriausybę iš esmės susirūpinti ministerijų, departamentų ir kitų valdžios įstaigų veiksmingumu ginant vartotojų, aplinkos, teritorijų planavimo, kultūros paveldo ir kitų su viešuoju interesu susijusių teisių apsaugą.

– Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą principingai ginti visuomenės interesus (viešąjį interesą), neleisti, kad grupės privačių ar juridinių asmenų interesai pažeistų visuomenės ar didesnės jos dalies interesus ir tokiu būdu varžytų didesnės piliečių dalies teises bei laisves.

– Lietuvos Respublikos teismus aktyviau išnaudoti LR Konstitucijos, LR Civilinio proceso kodekso ir kitų LR įstatymų bei teisės aktų suteiktas teises bei prievoles ginti viešąjį interesą, saugoti ir ginti mūsų Konstitucines vertybes.

Viešojo intereso apsauga ir gynimas sietinas su pačios visuomenės apsauga. Mūsų visuomenės vertybių išsaugojimas tėra sudėtinė mūsų valstybės išsaugojimo dalis, todėl net ir dalies šių vertybių apsauga turi būti siejama su visuomenės gerove, su Lietuvos valstybės ateitimi.

Kreipimasis priimtas 2008 m. vasario 28 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas BUDNIKAS

„Lietuvos aidas“.- 2008 m. kovo 19 d.

DĖL PEDAGOGŲ STREIKŲ

Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2008 m. kovo 6 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacija atkreipia LR Seimo ir Vyriausybės dėmesį, kad per septyniolika Nepriklausomybės metų pavojingai išryškėjo diferenciacija ir socialinė atskirtis tarp Lietuvos piliečių. Valstybės veiklos prioritetais netapo švietimas, mokslas ir sveikatos apsauga– mokytojai, mokslininkai, gydytojai vos suduria galą su galu. Dėl to pastaruoju metu valdžios darbotvarkėje visu aštrumu iškilo mūsų valstybės švietimo sistemos krizė, kurios išdava – prasidėję masiniai pedagogų streikai.

Krizės pagrįstumą įrodo susiaurėjęs jaunų žmonių akiratis, moralinių bei dvasinių vertybių praradimas, netikėjimas savo valstybe dėl augančios korupcijos, patriotizmo stoka, masinė emigracija, didėjantis nusikalstamumas, susvetimėjimas, stiprėjantys žalingi įpročiai (narkomanija, alkoholizmas) ir silpnėjantis mentalitetas. Šie negatyvūs reiškiniai perspėja apie neišvengiamą mūsų valstybės silpnėjimą.

Atsižvelgdama į tai, Lietuvos žmogaus teisių asociacija remia pedagogų socialinį judėjimą ir pritaria jų reikalavimams. LŽTA siūlo be išlygų sutvarkyti mokyklų materialinę bazę ir pedagogų atlyginimus. Todėl prašome LR Seimą bei Vyriausybę be išlygų tartis su

streikuojančiais pedagogais, gerbti jų orumą ir kuo skubiau nutraukti Lietuvos miestuose ir rajonuose besiplečiančius jų streikus.

Pedagogo prestižas visuomenėje – tai pažiūra į pamatines tautos vertybes, į mūsų visuomenės ir valstybės ateities puoselėjimą.

Kreipimasis priimtas 2008 m. kovo 6 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto posėdyje

DĖL LIETUVIŲ TEISIŲ Į SAVO TAUTYBĘ PAŽEIDIMŲ ŠALČININKŲ IR VILNIAUS RAJONUOSE

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS VII SUVAŽIAVIMO REZOLIUCIJA

2008 m. balandžio 5 d.
Kaunas
(papildoma)

Per pastaruosius šimtmečius Vilniaus krašte buvo vykdomas lietuvių nutautinimas: uždaromos lietuviškos mokyklos, draudžiama vieša lietuvių kalba įstaigose, renginiuose, religinėse apeigose. Lietuvių dalis krašte sumažėjo nuo 70 procentų 1918 metais iki 14 procentų 1990 metais. Atkūrus Lietuvos valstybingumą 1990 m., šiam regionui buvo teikiama visapusiška parama. Šalčininkų ir Vilniaus rajonas iš valstybės gauna 70 procentų biudžetinių pajamų ir tiktai 30 procentų pajamų sudaro savo rajono pajamos.

Sunkiomis sąlygomis pradėjo kurtis mokyklos valstybine kalba, tačiau, atkūrus savivaldybių veiklą ir tame regione įteisinus lenkų tautybės politinę organizaciją LLRA (Lietuvos lenkų rinkimų akciją), visas administravimas buvo perimtas į jos rankas. Prasidėjo valstybinės kalbos ignoravimas, lietuviškoms mokykloms buvo mažinamas finansavimas, mokytojai neaprūpinami gyvenamuoju plotu, tėvams, norintiems vaikus mokyti lietuvių kalba, taikomos įvairios šantažo ir poveikio priemonės. Dalis mokyklų, mokyklų bendruomenėms ir mokinių tėvams pageidaujant, buvo išgelbėtos nuo uždarymo jas perduodant apskrities administravimui. Savivaldybių administruojamose mokyklose nuosekliai įdarbinami lenkų tautybės mokytojai. Lenkų kalba veikiančios mokyklos, pilnai išlaikomos valstybės, yra papildomai visapusiškai remiamos Lenkijos organizacijų. Šiems metams numatomas jų papildomas 9 mln. Lt finansavimas iš Lenkijos biudžeto. Vilniuje atidaromas Lenkijos universitetas su dėstytojais iš Lenkijos universitetų. Lenkijos-Lietuvos parlamentarų grupėje susitarta pakeisti lietuvių kalbos abėcėlę bei rašybą dokumentuose asmenims, deklaruojantiems lenkų tautybę. Grąžinami sovietų valdžios įvesti dvigubi gatvių pavadinimai. Bažnyčios valstybine kalba nesusirašinėja su savivaldos administratoriais. Perėjus į vienpartinį (LLRA) valdymą administracija savo veiksmus bando motyvuoti ES nuostatomis, ignoruodama Lietuvos Respublikos įstatymus. Šiuose rajonuose nėra jokios tautinės mažumos integracijos, atvirkščiai, toliau vykdomas visiškas lietuvybės naikinimas. Minėtų rajonų savivaldybės, ignoruodamos Konstitucines nuostatas, valstybinės kalbos ir kitus įstatymus, ruošia „lenko kortą“ buvusios LDK (Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės) gyventojams ir išeiviams, Lietuvos, Ukrainos, Baltarusijos gyventojams, taikydami materialines lengvatas. Visi šie veiksmai veda į visišką lietuvybės panaikinimą ir Lietuvos valstybės diskreditavimą.

Apsaugant prigimtinę lietuvių teisę į tautybę bei Konstitucinį valstybingumą Šalčininkų ir Vilniaus rajonuose, būtina:

1. Visas šių rajonų švietimo įstaigas perduoti apskrities bei Švietimo ir mokslo ministerijos administravimui, pašalinant dalies jų diskriminavimą finansavimo srityje.

2. Numatyti ir įteisinti terminus, numatančius visose valstybinėse mokyklose dėstymą valstybine kalba.

3. Nuo 2008 metų rugsėjo l d. valstybinėse mokyklose istoriją, geografiją ir kitus humanitarinius dalykus dėstyti tik valstybine kalba.

4. Lietuvos Respublikoje turi būti draudžiamas „lenko kortos“ reglamentuotas taikymas, kaip pažeidžiantis mūsų valstybės ir tarptautinius įstatymus (LR Konstitucijos 2, 3, 7, 8 str.), nes Lenkija, 1920 metais užgrobusi Rytų Lietuvą, vykdė prievartinį vietinių gyventojų lenkinimą bei klastojo jų dokumentus.

5. Įvesti griežtą administracinę vyriausybės kontrolę savivaldos ir kitų valstybinių institucijų veiklai.

Rezoliuciją parengė LŽTGA atstovas Algirdas MARCINKEVIČIUS
Tel. 229948; 8 650 21984

DĖL NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLOS

Lietuvos Respublikos Prezidentui Valdui Adamkui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Česlovui Juršėnui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Gediminui Kirkilui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS REZOLIUCIJA

2008 m. balandžio 5 d.
Kaunas

Nevyriausybinių organizacijų veikla yra svarbi ir būtina sąlyga, kad šalyje susiformuotų ir normaliai funkcionuotų pilietinė visuomenė, kuri yra būtina demokratinės raidos prielaida. Šių organizacijų tarpe ypatingą vietą užima nevyriausybinės organizacijos (NVO), ginančios žmogaus teises ir laisves. Nors šios organizacijos yra tiesioginės piliečių atstovės, mūsų šalyje jos nėra deramai įtraukiamos į bendradarbiavimą su valstybės ir savivaldybių institucijomis, kurios nelaiko jų savo socialiniu partneriu ir neskatina NVO veiklos.

2008 m. balandžio 5 d. Kaune įvykusiame Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos VII suvažiavimo priimtoje rezoliucijoje reikalaujame:

1. Nedelsiant parengti ir realizuoti teisines sąlygas NVO, ginančioms žmogaus teises, sudaryti galimybę dalyvauti žmogaus teises ginančių valstybinių institucijų, kuriose sprendžiamos žmogaus teisių problemos, veikloje.

2. Paruošti ir užtikrinti teisinę bazę dėl NVO, ginančių žmogaus teises, dalyvavimo Teisėjų tarybos posėdžiuose.

3. Užtikrinant galimybę šioms NVO nuolat dalyvauti Seimo posėdžiuose, išduoti leidimus Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos komiteto nariams.

4. Skubos tvarka pateikti LR Seimui svarstyti Konstitucijos pataisas, kurios leistų ir užtikrintų priimti demokratišką teismų įstatymą, leidžiantį visuomenės atstovams dalyvauti teisingumo vykdyme.

5. Įpareigoti savivaldybes kartu su žmogaus teises ginančiomis NVO vykdyti žmogaus teises ginančias programas.

6. Priimti įstatymą, leidžiantį NVO, ginančių žmogaus teises, nariams dalyvauti teismų posėdžiuose su pasisakymų teise juose.

7. Vadovaujantis LR Konstitucijos 139 str. ir įvertinus Lietuvos Respublikos geopolitinę sitaciją, piliečiams užtikrinant valstybės nacionalinį saugumą – atlikti privalomą karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą

8. Priimti įstatymą, leidžiantį daugiamandatinėse ir vienmandatinėse rinkimų apygardose įregistruoti kandidatais į LR Seimą visuomeninių organizacijų atstovus.

9. Rinkimų agitaciją finansuoti tik iš valstybės biudžeto lėšų, tam panaudojant lėšas, kurios anksčiau buvo numatytos partijų išlaikymui.

10. Daugiamandatinėse rinkimų apygardose kandidatų į LR Seimo narius sąrašus pateikti abėcėlės tvarka.

11. Greitosios medicinos pagalbos stotyse personalo kiekį skirti pagal ES reikalaujamus standartus, aprūpinat jį reikiamu transportu, medicinine įranga ir medicinos pagalbos priemonėmis bei apdrausti valstybės draudimu visus greitosios medicininės pagalbos darbuotojus.

12. Organizuoti visų kategorijų vairuotojų pirmosios medicininės pagalbos praktinius mokymus apskričių medicinos rengimo centruose.

13. Skubiai suteikti švietimo, aukštojo mokslo, kultūros, medicinos darbuotojams valstybės tarnautojo statusą, mokant jiems valstybės tarnautojo atlyginimą.

14. Imtis skubių priemonių tam, kad aukštojo mokslo reformos priedanga vykstantis aukštųjų mokyklų komercinimas neribotų konstitucinių jaunimo teisių į mokslą.

15. Imtis priemonių, suteikiančių pagalbą vaikams su protine negalia: suskirstyti vaikus mokyklose pagal protinės negalios laipsnį, sumažinti vaikų skaičių klasėse ir juos globojančiųjų šeimose, sukurti naują mokomąją auklėjamąją programą jiems, sudaryti sąlygas tobulėti baigusiems šią programą, vasaros atostogų metu šiems vaikams skirti nemokamus kelialapius į stovyklas ir didinti finansavimą joms, labiau rūpintis šių vaikų sveikata apskritai, steigti jiems integracijos į visuomenę centrus, geriau materialiai skatinti darbuotojus, dirbančius su šiais vaikais.

16. Atlyginti rinkos kaina savininkams už visuomenės poreikiams paimtą jų nuosavybę.

17. Sustabdyti žemės pardavimą tol, kol visa žemė bus grąžinta jos teisėtiems savininkams, grąžinti žemę, kuri iš jos savininkų neteisėtai buvo paimta valstybės poreikiams tenkinti.

18. Pripažinti valstybės institucijų atsakomybę dėl Kauno holdingo kompanijos nusikalstamos veiklos ir atlyginti žalą nuo šios kompanijos nukentėjusiems žmonėms.

Rezoliucija priimta vienbalsiai. Už rezoliuciją balsavo 40 suvažiavimo delegatų.

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas Romualdas POVILAITIS
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininko pavaduotoja Nijolė ORENTAITĖ

VIKTORO PETKAUS 80-ČIO JUBILIEJAUS PAMINĖJIMAS LR SEIME IR KNYGOS „LIETUVA IR ŽMOGAUS TEISĖS. I DALIS“ PRISTATYMAS

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininko Vytauto Budniko kalba:

Gerbiamieji svečiai, ponios ir ponai,

Štai ką tik matėme režisieriaus Vytauto Damaševičiaus ir J. Matonio sukurtą kino juostą apie mūsų gerbiamą jubiliatą Viktorą Petkų. Beje, režisierius Vytautas Damaševičius ir dabar yra šioje salėje.

Prie įėjimo į salę visi galėjome pasigrožėti Viktoro Petkaus kūrybiniu derliumi. Tai jo parašytos ir išleistos knygos „Lietuvos dominikonai“, „Vyskupai Lietuvos istorijoje“, „Vyskupas Masalskis“, „Vilniaus arkikatedra bazilika“, „Lietuvos Helsinkio grupė I ir II dalys“, „Laiškai iš Intos“ ir daugelis kitų knygų. Šalia – periodiniai leidiniai „Lietuvos sargas“, „Nepriklausoma Lietuva“.

Tai įspūdingos apimtys. Reikia turėti titaniškos valios ir darbštumo, kad sugebėtumei aprėpti tokį įvairiapusį darbą, apimantį disidento „revoliucionieriaus“, politiko, istoriko ir kūrėjo bei periodinių leidinių redaktoriaus veiklą.

Šiandien man tenka unikali proga per gerbiamo Viktoro 80-čio jubiliejų pristatyti pirmąją Lietuvos žmogaus teisių asociacijos parengtą knygą „Lietuva ir žmogaus teisės“.

Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, nėra jokio ryšio tarp šios knygos ir didžiai gerbiamo Viktoro šventės. Bet jis yra.

Trumpai papasakosiu apie įvykius, kurie suvedė mane su šia stoiška, valinga ir nepaprastai garbinga asmenybe. Likimas mane suvedė su visame demokratiniame pasaulyje žinomu žmogumi. Priminsiu, kad 1992 metais Tarptautinis Kembridžo biografų centras Viktorą paskelbė 1997-1992 metų žmogumi , o 1992 m. spalį – XX amžiaus žmogumi.

1987-aisiais, 1988- aisiais ir 1999-aisiais metais Tarptautinės organizacijos net tris kartus teikė Viktorą Nobelio taikos premijai gauti.

Bet grįšiu atgal į dvidešimties metų praeitį. Vieną vasaros savaitgalį praleidau prie rašomojo stalo rašydamas Lietuvos visuotinių žmogaus teisių iniciatyvinės grupės deklaraciją. Mudu su kolega, amžiną atilsį Tadu Tesecku leidome savaitraštį „Lietuvos profsąjungos“ ir sukome galvą, kaip nenuskęsti su šiuo laikraščiu Lietuvą užplūdusioje naujų spaudinių lavinoje. Buvo pats M. Gorbačiovo perestrojkos įkarštis.

-Kurkime žmogaus teisių organizaciją, – kartą netikėtai pasiūlė Tadas, nes abu anksčiau daug šnekučiuodavomės apie tai, kad žurnalistai, rašydami apie žmonių bėdas, tiesiogine prasme gina jų teises.

Mintis priminė svaičiojimus, nes abu gerai supratome, kad su mūsiškiu laikraščiu ir sovietinių profsąjungų šleifu nieko nepadarysime.

Bet Tadas netikėtai pasiūlė pakalbinti Viktorą Petkų. Girdi, jeigu Viktoras sutiktų, idėja būtų visiškai reali. Iš tiesų tuo metu žiniasklaidos reitingai buvo gana dideli.

Viktoras buvo tik ką grįžęs iš gulago, ir kone graibstomas Sąjūdžio mitinguose. Jis puikiausiai tiko atstovauti žmogaus teisių organizacijai, nes rūpinosi žmogaus teisėmis dar nuo 1976-ųjų, kai kiti apie tai net prasižioti bijojo.

Kai su Viktoru susitikome, parodžiau Deklaracijos apmatus ir pasakiau, kad kreipsimės į Lietuvos advokatų kolegiją, žurnalistų, dailininkų, rašytojų sąjungas, Mokslų akademiją. Žo-

džiu, sakiau, kad ieškosime bendraminčių tarp iškiliausių Lietuvos inteligentų.

Viktoras šia idėja nesusižavėjo. Tąkart pavartęs tekstą pasakė, kad mintis nebloga, bet reikia prie jos dar padirbėti. Vis dėlto, pasiūlius vėl šia tema susitikti, jis sutiko. Tuomet supratau, kad sukame teisingu keliu.

Mes apsilankėme pas tuometinį Lietuvos advokatų kolegijos pirmininką Kęstutį Lipeiką, bet šis nepanoro deklaracijos pasirašyti. Pamaniau, baiminasi kaip ir dauguma sovietmečio biurokratų dėl karjeros.

Tuomet nusprendėme pradėti nuo rašytojų, mokslo ir kūrybos žmonių, t. y. nuo įstaigų, kuriose gimė Lietuvos Sąjūdis.

Toks sprendimas pasiteisino. Deklaraciją pasirašė tuometinis Rašytojų sąjungos pirmininkas Vytautas Martinkus, Justinas Marcinkevičius, Romas Gudaitis, architektas Algimantas Nasvytis ir kompozitorius Bronius Kutavičius. Panašiai pasielgė ir tuometinis Lietuvos mokslų akademijos prezidentas, fizikas Juras Požėla, akademikas Antanas Buračas ir buvęs tremtinys, kardiochirurgas, habilituotas daktaras, dabartinis LR Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininko pavaduotojas Arimantas Dumčius.

Deklaracijos tekstas keliavo iš rankų į rankas, kol galop pateko į Maskvą, kur posėdžiavo TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatai Egidijus Klumbys, Juozas Oleka ir Kazimieras Uoka. Per kelias savaites ją pasirašė 22 žinomi mokslininkai, rašytojai, kultūros ir meno darbuotojai.

Netrukus Deklaraciją išspausdinome su visų signatarų pavardėmis ir parašų faksimilėmis savo savaitraštyje.

Neperdėsiu sakydamas, kad šis dokumentas buvo reikšmingas mūsų valstybės gyvenimo įvykis. Jis atvėrė kelią oficialiam žmogaus teisių judėjimui – Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija tapo pirmoji oficiali organizacija, ginanti žmogaus teises Lietuvoje. Iki tol šiomis teisėmis rūpinosi tik Bažnyčia ir Lietuvos Helsinkio grupė. Bet paskelbus Deklaraciją, prie mūsų prisijungė Lietuvos Helsinkio grupės, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, LTSR Aukščiausiosios Tarybos socialinių, žmogaus teisių ir tautinių mažumų komisijos nariai, Lietuvos agentūra „SOS vaikai", Lietuvos invalidų draugija, „Caritas", draugija „Viltis" ir daugelio kitų organizacijų žmonės.

Nuo pat pradžių grupės veikla sukosi apie Viktorą Petkų, kuris, mano nuomone, geriausiai žinojo, ką ir kaip reikia daryti. Be to, kliovėmės jo neįtikėtina patirtimi ir tolerancija (manau, jog tai susiję dalykai). Vėliau organizaciniu darbu ir ryšiais su tarptautinėmis organizacijomis ėmė rūpintis Sąjūdžio tarybos narys akademikas Antanas Buračas, Kauno medicinos universiteto profesorius Arimantas Dumčius, filosofas profesorius Bronius Genzelis, vienuolių Marijonų kongregacijos provincijolas kunigas Pranas Račiūnas ir teisininkas, dabartinis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininkas Kęstutis Lapinskas.

Redakcijoje užvirė žmogaus teisių gynimo sąjūdis: mes leidome laikraštį, skelbėme iniciatyvinės grupės naujienas, posėdžiavome su politikos veikėjais, disidentais, rašytojais, kultūros ir meno žmonėmis, o V. Petkus, A. Buračas, A. Dumčius, B. Genzelis rašė raštus, rengė dokumentus.

1990-ųjų vasarį pakeitėme savaitraščio pavadinimą (pavadinome jį „Pozicija"), o pavasariop išrinkome iniciatyvinį komitetą.

1990-ųjų gruodžio 15 d. ant Tauro kalno, buvusiuose profsąjungų kultūros rūmuose, įvyko pirmasis žmogaus teisių gynėjų suvažiavimas.

Suvažiavo šimtai iš visų Lietuvos regionų. Salė pilnut pilnutėlė. Suvažiavime įsteigėme Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociaciją, išrinkome 19 narių komitetą, asociacijos pirmininką ir du pavaduotojus. Kadangi didžiausiais krūvis teko akademikui Antanui Buračui, jis tapo asociacijos pirmininku. Nors Viktoras Petkus pirmininku dirbti atsisakė, tačiau dėl asociacijos vi-

suomeninio ir tarptautinio svorio delegatai jį išrinko Garbės pirmininku, o laikraštis „Pozicija" buvo paskelbtas Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos periodiniu leidiniu.

Po sausio 13-osios Viktoras Petkus ir keli Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos, Helsinkio grupės bei Asociacijos komiteto nariai „Pozicijos" redakcijoje surengė posėdį prie smėlio maišais užbarikaduotų langų, nes redakcija buvo įsikūrusi būtent šiose, Seimo III rūmų pirmame aukšte esančiose patalpose.

Kabinetuose ir koridoriuje voliojosi šūsnys rankraščių, ant smėlio maišų sėdėjo ginkluoti savanoriai. Pastatas buvo parengtas šturmui.

Tokioje aplinkoje gimė asociacijos protestai SSSR prezidentui Michailui Gorbačiovui, pagalbos prašymai Jungtinėms Tautoms ir tarptautinėms žmogaus teisių organizacijoms.

Po Sausio 13-osios prie mūsų prisidėjo teisininkai Vilenas Vadapalas, Juozas Šatas, Lietuvos invalidų draugijos pirmininkas rašytojas Jonas Mačiukevičius ir jaunalietuvių vadas Stanislovas Buškevičius.

Kalbinome ir Vilniaus arkivyskupą Juozą Tunaitį stoti į mūsų gretas, bet jis atsisakė (matyt, vyriausieji Bažnyčios hierarchai privalo laikytis nuošalėje nuo politinės ir visuomeninės veiklos). Tiesa, Jo Ekscelencija ir Bažnyčia visada rėmė Asociaciją, nes mūsų gretose darbavosi prelatai Pranas Račiūnas, Alfonsas Svarinskas ir vienuolių Kapucinų ordino konsultorius Tėvas Stanislovas (Mykolas Dobrovolskis). Alfonso Svarinsko iniciatyva apie sovietų Sausio 13-osios agresiją prieš Lietuvą buvo parengtos net kelios rezoliucijos Jungtinių Tautų Organizacijai ir jos Žmogaus teisių gynimo komisijos sesijai Ženevoje.

Asociacija kone kas savaitę rengė ir siuntinėjo tarptautinėms organizacijoms dokumentus: tai buvo pareiškimai bei kreipimaisi dėl sovietų surengtos Lietuvos ekonominės blokados, rugpjūčio pučo, omonininkų siautėjimų ir prievartinių šaukimų į sovietinę kariuomenę. Mus itin aktyviai rėmė politinių kalinių, tremtinių organizacijos, netgi pavieniai žmonės.

Neapsiriksiu sakydamas, kad to meto Lietuvai labai reikėjo pirmosios ir vienintelės Lietuvos žmogaus teisių organizacijos palaikančių rezoliucijų ir pareiškimų.

Kaip ir daugelis jaunų to meto organizacijų, Asociacija neišvengė krizės: 1994-aisiais Vilniuje vykusiame suvažiavime ji suskilo į 2 organizacijas – Lietuvos žmogaus teisių asociaciją ir Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociaciją. Pirmosios Asociacijos pirmininku liko Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas, buvęs disidentas Viktoras Petkus. O antrosios Asociacijos, su būstine Kaune, pirmininku tapo medicinos profesorius Arimantas Dumčius.

Nebeminėsiu tolesnių šių organizacijų darbo aspektų. Tačiau per 19 veiklos metų susikaupė daug teisinės ir istorinės medžiagos, kurią reikėjo susisteminti ir apibendrinti. Taip atsirado prielaidos dviem atskiroms knygoms išleisti.

Šia knyga nenorime apibendrinti visų Lietuvos žmogaus teisių gynimo organizacijų veiklos, nes jų Lietuvoje šimtai. Norėjome nuosekliai parodyti žmogaus teisių judėjimo pradžią Lietuvai atgaunant Nepriklausomybę ir tuo laikotarpiu, kai mūsų valstybė jau savarankiškai kūrė įstatymus, teisės aktus, rengėsi tapti Europos Sąjungos nare ir ja tapo.

Šioje pirmojoje knygoje „Lietuva ir žmogaus teisės" pateikiama medžiaga chronologine tvarka, nurodant datas, atsižvelgiant į įvykių svarbą. Knygą sudaro 5 dalys.

Pirmoje dalyje pateikiama informacija apie Asociacijos užuomazgas, jos signatarus, steigiamąjį suvažiavimą ir pirmuosius pareiškimus bei rezoliucijas, medžiaga apie to meto humanistinius judėjimus, suvažiavimų delegatus. Čia pateiktos jų pavardės, profesijos ir atstovaujami regionai. Knygoje publikuojami svarbesnių susirinkimų, posėdžių bei pasitarimų protokolai.

Publikuojant protokolus, norėjome autentiškiau parodyti vykusį darbą, vyravusias skirtingas nuomones ir net pažiūras, kurios netrukdė, bet netgi skatino tiesos paieškas.

Pamenu, pernai sausį Seime minint Helsinkio grupės 30 metų sukaktį, šios grupės narys

Tomas Venclova savo kalboje taip apibūdino Helsinkio grupę: „Mūsų prioritetas buvo žmogaus teisės, iš kurių logiškai išplaukia ir valstybinė nepriklausomybė, ir visavertis tautinis gyvenimas, ir mažumų plėtotė, ir sąžinės bei tradicinės ir netradicinės kultūros laisvė. Grupę sudarė skirtingi, kartais net priešingų pažiūrų žmonės, – sakė jis, – bet visi jie sugebėjo bendradarbiauti, neprarasdami pakantumo ir pagarbos vienas kitam..."

Šis apibūdinimas puikiausiai tiko ir Lietuvos žmogaus teisių asociacijoms: jose vyrauja nuomonių ir pažiūrų įvairovė, čia susitelkę skirtingų likimų ir profesijų žmonės (buvę disidentai, rašytojai, menininkai, kunigai, medikai, mokslininkai, politikai), kurie, neprarasdami pakantumo ir pagarbos vieni kitiems, dirba žmogaus teisių priežiūros darbą.

Antroje knygos dalyje pateikti iniciatyvinio komiteto, asociacijos narių, intelektualų kolektyviniai ir pavienių kovotojų už žmogaus teises viešai skelbti dokumentai dėl žmogaus teisių pažeidimų. Čia yra prašymai bei reikalavimai, kuriais Lietuvos žmogaus teisių gynėjai solidarizuojasi su kitomis šalimis kovojant už žmogaus teises.

Trečioje dalyje skelbiami Asociacijų prašymai ir siūlymai Lietuvos valstybės vadovams, įvairioms institucijoms bei tarptautinėms žmogaus teisių organizacijoms dėl žmogaus teisių pažeidimų.

Ketvirtoje dalyje surinkti periodiniuose leidiniuose skelbti rašytojų, dvasininkų, kultūros ir meno, politikos ir mokslo žmonių bei kitų iškilesnių asmenybių straipsniai ir pokalbiai.

Rašytojai, filosofai, mokslo, meno žmonės, politikai bei disidentai noriai publikavo mūsų laikraštyje savo straipsnius, atsakinėjo į redakcijos žurnalistų klausimus, tikėdami, kad mūsų leidinys „Pozicija" yra be išankstinės nuostatos, kad jo puslapiuose vyrauja demokratijos dvasia ir nuomonių įvairovė.

Tokia ir šios knygos nuostata. Spausdinami straipsniai, interviu, korespondencijos atspindi plačią įvairiausių Lietuvos visuomenės sluoksnių nuomonių įvairovę, požiūrį į aktualiausius 1989-1999 metų įvykius.

Knygoje pateikta medžiaga niekuo neišsiskiria iš visų straipsnių ir interviu, publikuotų to meto periodinėje spaudoje. Tačiau ji pateikta pagal principą, kad iš esmės būtų liečiamos žmogaus teisės.

Penktoje dalyje pateikta JAV valstybės departamento parengta žmogaus teisių Lietuvoje ataskaita, kurias vėliau Lietuvos žmogaus teisių asociacija kasmet ėmė rengti ir teikti Tarptautinės Helsinkio Žmogaus Teisių Federacijos leidžiamam leidiniui „Human Rights Developments".

Knygos gale yra pavardžių rodyklė. Dauguma asmenų nurodytomis pavardėmis turėjo ar turi sąlytį su žmogaus teisių gynimo veikla.

Siekiant išsaugoti protokolų, stenogramų, pareiškimų, raštų ir ataskaitų, kitų dokumentų autentiškumą, jų kalba netaisyta.

2003-aisiais tuose pačiuose rūmuose ant Tauro kalno, Vilniuje, minint Lietuvos visuotinių žmogaus teisių deklaracijos 15-ąsias metines, Asociacijos steigėjas ir signataras Viktoras Petkus prisiminė visus, kurie įkūrė žmogaus teisių judėjimą. Savo kalboje jis paminėjo ir mūsų redakciją.

Mąsčiau tada apie Asociaciją ir galvojau, kad jokios Lietuvos visuotinių žmogaus teisių iniciatyvinės grupės deklaracijos ir juo labiau Žmogaus teisių gynimo asociacijos tuo metu nebūtų buvę, jei šalia nebūtų Viktoro Petkaus, Antano Buračo, Arimanto Dumčiaus, Broniaus Genzelio, Vytauto Martinkaus, Justino Marcinkevičiaus, Vileno Vadapalo, kunigo Prano Račiūno, Tėvo Stanislovo ir daugelio kitų, kuriems buvo artima žmogaus teisių idėja. Deklaracijos signatarai padėjo pažvelgti į žmogaus teises kaip į sudėtinę dalį visuomenės vertybių, kurias būtina saugoti ir ginti. Daugelis tomis vertybėmis savaip rūpinosi. Tiesos ir teisingumo siekis buvo ir tebėra daugelio šių žmonių savastis. Jie taip gyvena, mąsto ir kuria, o įsteigta Žmogaus teisių

gynimo asociacija, kaip rašančiajam baltas popieriaus lapas, daugeliui tebuvo priemonė šiems siekiams įgyvendinti.

Šiandien galima svarstyti visuomeninių organizacijų įtaką mūsų valstybės demokratijos raidai. Tačiau prieš devyniolika metų paskelbta Lietuvos visuotinių žmogaus teisių iniciatyvinės grupės deklaracija ir vėlesnė dviejų žmogaus teises ginančių asociacijų veikla yra neginčytinas mūsų Nepriklausomos valstybės piliečių humanistinės veiklos paveldas, kurio reikšmę deramai įvertins ateities istorikai ir teisės tyrinėtojai. Ir bene didžiausia šio paveldo dalis priklauso mūsų garbingam jubiliatui Viktorui Petkui.

Pridursiu, kad Arimantas Dumčius ir Viktoras Petkus padėjo išleisti šią knygą.

Teisingumas yra įgimta vertybė. Taigi teisingumo siekis yra žmogaus prigimtyje, arba jo ten visai tėra.

Pasakysiu, kad Viktorui Petkui gamta šios dorybės nepašykštėjo. Jos atseikėjo netgi per daug, kitaip Viktorui nebūtų reikėję 25 gražiausius savo gyvenimo metus praleisti konclageriuose.

Esu įsitikinęs, kad Viktoras tapo mūsų tautoje kovotojo už teisingumą etalonu. Todėl ši mano parengta knyga tik nušvies dar vieną jo nueito kelio atkarpą su kitais kovotojų už tiesą bendraminčiais.

Jei tauta dar nespėjo pastatyti Jūsų nuveiktiems darbams paminklo, tai daugelyje apie Jus parašytų knygų, tarp jų ir šioje, sutelkti žodžiai apie tiesą ir teisingumą tikrai įamžins mūsų čia esančiųjų viltis.

Leiskite pasveiktini Jus, Viktorai, su jubiliejumi. Jaučiu, kaip augantis žmonių tikėjimas Jumis verčia suklusti ir tuos, kurie anksčiau apie Jus nieko nenorėjo girdėti. Jūs tapote taikos, tolerancijos ir santarvės simboliu, nes iš tolimų Sibiro lagerių parsivežėte ne pyktį, o atlaidumą, ne kerštą, o žmogiškąjį jautrumą. Jūs tapote mūsų tautos kentėjimo, moralinio pakantumo ir atlaidumo matas, kuriuo ateities kartos matuos žmonių sąžinę.

Leiskite įteikti, Viktorai, Jums šį signalinį knygos egzempliorių.

Visada telydi Jus žmonių meilė.

2008 m. gegužės 18 d.

DĖL NEPAKANKAMOS VALSTYBĖS PARAMOS ŠEIMAI

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
LR Seimo Žmogaus teisių komitetui
LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
LR Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitetui
LR Seimo Šeimos ir vaiko reikalų komisijai
Europos teisės departamentui
Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai
Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS PAREIŠKIMAS

2008 m. gegužės 22 d.
Vilnius

2007 m. spalio 2 d. savo pareiškime *dėl valstybės paramos šeimai* Lietuvos žmogaus teisių asociacija išreiškė didelį susirūpinimą dėl kritiškos demografinės padėties mūsų šalyje. Nepaisant to, LR Seime svarstant Valstybinės šeimos politikos koncepcijos projektą, ėmė ryškėti kai kurių politikų ir visuomeninių organizacijų atstovų destruktyvus požiūris į šeimą, jų siekis griauti šį institutą, revizuojant jo sampratą, siekis įtvirtinti sutuoktiniams (ir gyvenantiems ne santuokoje) daugiau teisių, bet mažiau pareigų.

Todėl Lietuvos žmogaus teisių asociacija dar kartą primena visiems, kuriems rūpi mūsų valstybės ateitis, kad gimstamumas mūsų šalyje – pats mažiausias iš visų ES valstybių, kad vidutiniškai per metus be vieno iš tėvų lieka apie 10 tūkst. vaikų, kad didėja vaikų iki 1 metų mirtingumas, mažėja vaikų skaičius, dėl to visuomenė sparčiai sensta, nebeužtikrinama kartų kaita.

LR Seimo nariams, priimant sprendimą dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos, būtina vadovautis LR Konstitucijos 38 straipsniu, kuris apibrėžia, kad „*Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas*“, kad „*Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę*“, kad „*Valstybė registruoja santuoką...*“.

Akivaizdu, kad Konstitucijoje deklaruojama nuostata neatitinka realios šeimų padėties: mūsų šalyje sparčiai auga porų, neregistruojančių santuokos, skaičius, gausėja vaikų, gimusių ne santuokoje, kartu daugėja globos namuose augančių vaikų. Dažnėja smurto prieš vaikus atvejai, ypač tarp gyvenančiųjų ne santuokoje, o tarp jaunimo sparčiai plinta žalingi įpročiai, narkotikų vartojimas, smurtas. Tai padariniai mūsų visuomenės netinkamo požiūrio į šeimos institutą, jo reikšmę lietuvių tautai bei valstybei.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija dar kartą pabrėžia, kad dėl kritiškos demografinės padėties Lietuvoje, mažėjant santuokų ir daugėjant ištuokų, kaltę prisiimti tenka visuomenei ir teisinių valstybės reglamentų kūrėjams. Demokratija – tai kiekvieno mūsų teisių ir laisvių pareigų visuma. Įgydami daugiau teisių, kiekvienas mūsų privalome prisiimti ir daugiau

pareigų. Dėl to valstybė privalo skatinti piliečius kurti šeimas, įsipareigojant tarpusavyje ir visuomenei santuokomis. Ji privalo riboti šeimos institutą griaunančius viešus veiksnius.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia visas politines bei visuomenines jėgas konsoliduotis ir saugant santuoką ir šeimą kaip pirmutinės svarbos socialinį gėrį.

Vardan valstybės ir tautos išlikimo šiandien kaip niekada reikia viešosios galios, kuri apsaugotų šeimą ir mūsų valstybę.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos vardu
pirmininkas Vytautas Budnikas

DĖL NACIONALINĖS TEISĖS AKTŲ ATITIKTIES ORHUSO KONVENCIJAI

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖS KULTŪROS PAVELDO KOMISIJOS SPRENDIMAS

DĖL JUNGTINIŲ TAUTŲ ORGANIZACIJOS EUROPOS EKONOMINĖS KOMISIJOS KONVENCIJOS DĖL TEISĖS GAUTI INFORMACIJĄ, VISUOMENĖS DALYVAVIMO PRIIMANT SPRENDIMUS IR TEISĖS KREIPTIS Į TEISMUS APLINKOS KLAUSIMAIS (ORHUSO KONVENCIJOS) IR EUROPOS BENDRIJOS VARDU JĄ PATVIRTINANČIŲ REGLAMENTŲ ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE

2008 m. gegužės 23 d. Nr. S-8(136)
Vilnius

Valstybinė kultūros paveldo komisija, susipažinusi su darbo grupės atliktu tyrimu, 2008 m. gegužės 23 d. posėdyje išnagrinėjo Jungtinių Tautų Organizacijos Europos Ekonominės Komisijos (JTO EEK) „Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais“ (Žin., 2001, Nr. 73-2572) įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje klausimą, atsižvelgdama į kultūros paveldo apsaugos problemas.

Orhuso konvencija buvo priimta 1998 m. birželio 25 d. ir įsigaliojo 2001 m. spalio 30 d. Ji neatsiejama nuo pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių, nustatytų kitomis žmogaus teisių tarptautinėmis sutartimis. Konvencija siekiama saugoti ne „aplinką pačią savaime“, o užtikrinti kiekvieno šios ir būsimųjų kartų žmogaus teisę gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje, nes tinkama aplinkos apsauga būtina žmonių gerovei ir pagrindinėms žmogaus teisėms užtikrinti, skaitant ir teisę gyventi. Pripažįstama ne tik žmonių teisė dalyvauti priimant pagrindinius jų gyvenimą veikiančius sprendimus dėl žmogaus aplinkos, bet ir prievolę kiekvienam asmeniškai ir kartu su kitais saugoti aplinką ir gerinti jos būklę dėl šios ir būsimų kartų gerovės. Konvencija užtikrinamos trys pagrindinės visuomenės teisės: gauti informaciją apie aplinką, veiksmingai dalyvauti rengiant bei priimant sprendimus (planus, programas, teisės aktus), kreiptis į teismus dėl aplinkos.

Europos Sąjungos Tarybos 2005 02 17 sprendimu 2005/370/EB prie Orhuso konvencijos prisijungė Europos Bendrija. Lietuvos Respublikai Orhuso konvencija taikoma kaip neatsiejama ES teisės dalis.

Siekdama veiksmingiau įgyvendinti Orhuso konvenciją, Europos Sąjunga yra priėmusi Euro-

pos Parlamento ir Tarybos 2003 01 28 direktyvą 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką, panaikinančią Tarybos direktyvą 0/313/EEB, ir 2003 05 26 direktyvą 2003/35/EB, nustatančią visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas, iš dalies keičiančią direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus. Šių direktyvų nuostatos turėjo būti perkeltos į Lietuvos Respublikos įstatymus iki 2005 metų.

Valstybinė kultūros paveldo komisija, įvertinusi Lietuvos Respublikos įstatymų aplinkos srityje atitiktį Orhuso konvencijai ir ES reglamentams bei direktyvoms ir atsižvelgdama į kultūros paveldo apsaugos problemas, įstatymų taikymo praktiką, konstatuoja:

1. Lietuvoje informacija apie aplinką pateikiama visuomenei nepakankamai kokybiškai ir objektyviai. Visuomenei nesudarytos sąlygos veiksmingai dalyvauti priimant sprendimus, ypač pradiniame sprendimų priėmimo etape, kai yra visos galimybės svarstyti ir pasirinkti įvairius variantus. Norminių teisės aktų ir kitų bendro pobūdžio privalomų teisės normų, galinčių turėti didelį poveikį aplinkai rengimo etape, ji negali teikti pastabų valstybės institucijoms tiesiogiai arba per atstovaujamąsias konsultacines įstaigas. Be to, šie projektai dažniausiai nėra skelbiami viešai arba kitais būdais pateikiami visuomenei. Nesudarytos tinkamos galimybės dalyvauti rengiant planus ir programas, susijusias su aplinka, ypač kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos srityje. Visuomenės dalyvavimo rezultatai deramai neatsispindi priimamuse sprendimuose, taip pat ir teisės aktuose.

2. Lietuvos Respublikos įstatymuose yra sąvokų neatitikimo ir dviprasmybių. Deramai nenustatytos ir (arba) nepakankamos valstybės institucijų funkcijos, susietos su Orhuso konvencijos įgyvendinimu: dėl paramos visuomenės asociacijoms, organizacijoms, fiziniams asmenims arba grupėms, suinteresuotoms kultūros paveldo vietų, vietovių ir kultūrinio kraštovaizdžio apsauga arba ją vykdančioms; dėl pagalbos suteikimo prašant informacijos apie aplinką, kreipiantis į teismus; dėl jų pripažinimo suinteresuota visuomene ir paramos, kuri sudarytų galimybes siekti aplinkos, ypač kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos ir palaikymo tikslų. Lietuvos Respublikos teisinė sistema neužtikrina, kad asmenys, pasinaudoję Orhuso konvencijoje numatytomis teisėmis, nebūtų baudžiami dėl šios veiklos, persekiojami arba kitais būdais varžomi.

3. Išskirtinos šios esminės problemos:

3.1. Europos Bendrijos reglamentų ir direktyvų, įgyvendinančių Orhuso konvenciją, nuostatos nepakankamai ir ne visais atžvilgiais perkeltos į atitinkamus Lietuvos Respublikos įstatymus ir (arba) su jais nesusietos.

3.2. Ribojamos arba visai neužtikrinamos pagrindinės visuomenės teisės aplinkos srityje: gauti informaciją, veiksmingai dalyvauti priimant sprendimus dėl veiklos, rengiant programas ir teisės aktus bei kreiptis į teismus aplinkos klausimais.

3.3. Orhuso konvencija ir kita atitinkama ES teisė nėra taikoma Lietuvos Respublikos kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugoje.

3.4. Nepakankamai užtikrintos Lietuvos visuomenės, ypač fizinių asmenų, konstitucinės teisės ginti viešą interesą aplinkos srityje. Teisė ginti kultūros paveldą ir kultūrinį kraštovaizdį apskritai neužtikrinta.

3.5. Lietuvos Respublikos įstatymuose, palyginti su Konvencija, yra teisės požiūriu abejotinų, nepakankamai apibrėžtų, neintegruotų arba susiaurinta prasme vartojamų sąvokų, nepakankamai tiksliai aiškinamų ir suderintų terminų. Lietuviškas vertimas neatitinka originalių Konvencijos tekstų, pvz., aplinkosauga ir aplinka, kultūrinės vietovės ir kultūros objektai, siūloma veikla ir planuojama ūkinė veikla, visuomenė ir suinteresuota visuomenė ir kt.

Komisija nusprendžia:

1. Pasiūlyti LR Prezidentui, LR Seimui, LR Vyriausybei atkreipti dėmesį į tai, kad:

1.1. kultūros paveldas (kultūrinės vietovės, kraštovaizdis, statiniai) yra neatsiejama Lietuvos aplinkos dalis, o visuomenės teises šioje srityje užtikrina Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Orhuso konvencija;

1.2. Orhuso konvencija ir atitinkama ES teisė Lietuvos Respublikoje įgyvendinama netolygiai:

1.2.1. visuomenei nepakankamai pateikiama kokybiška ir objektyvi informacija apie aplinką;

1.2.2. beveik neužtikrinama visuomenės teisė veiksmingai dalyvauti rengiant ir priimant vietinio, regioninio ir nacionalinio lygmens sprendimus (planus, programas, strategijas, koncepcijas, finansinius instrumentus, teisės aktus) dėl aplinkos;

1.2.3. nepakankamai užtikrinta suinteresuotos visuomenės (nevyriausybinių organizacijų ir fizinių asmenų) teisė kreiptis į teismus aplinkos klausimais, o kultūros paveldo srityje ši teisė iš viso neužtikrinta.

2.1. visapusiško Orhuso konvencijos ir atitinkamų ES reglamentų bei direktyvų nuostatų integravimo, Lietuvos Respublikos teisinę sistemą;

2.2. visuomenės veiksmingo dalyvavimo priimant sprendimus aplinkos klausimais, ypač dėl kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos;

2.3. Orhuso konvencija nustatytų visuomenės teisių gauti informaciją, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais užtikrinimo;

2.4. įstatymų suderinimo ir tikslinimo;

2.5. visuomenės narių , pasinaudojusių Orhuso konvencijos užtikrintomis teisėmis, apsaugos, kad jie nebūtų baudžiami už šią savo veiklą, persekiojami arba kitais būdais varžomi.

3. Siūlyti LR Vyriausybei veiksmingai įgyvendinant Orhuso konvenciją Lietuvos Respublikoje:

3.1. stiprinti valstybės institucijų funkcijų ir prievolių atlikimo kontrolę bei reikalauti jų didesnės atsakomybės;

3.2. organizuoti Orhuso konvencijos nustatytą visuomenės švietimą ir informavimą apie galimybes gauti atitinkamą informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais;

3.3. inicijuoti ir remti visuomenei atstovaujamų konsultacinių įstaigų steigimą ir jų tinklo plėtojimą;

3.4. įvesti visuomenę ir suinteresuotą visuomenę aplinkos klausimais konsultuojančių ir kreipiantis į teismus šiais klausimais talkinančių advokatų apmokėjimą iš biudžeto lėšų;

3.5. sudaryti teisines sąlygas ir praktines galimybes remti suinteresuotos visuomenės kriterijus atitinkančias nevyriausybines kultūros paveldo apsaugos organizacijas, o šių organizacijų nariams suteikti teisę tapti visuomeniniais inspektoriais.

4. Siūlyti LR Aplinkos ir Kultūros ministerijoms:

4.1. atkreipti dėmesį į Orhuso konvencijos taikymą kultūros paveldo apsaugoje, ypač atsižvelgiant į veiklos kaupiamojo poveikio aplinkai galimus padarinius;

4.2. tikslinti ir papildyti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai ir statybos veiklos vertinimo sąrašus, vadovaujantis nekilnojamojo kultūros paveldo ir kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos reikalavimais.

Komisijos Pirmininkas Jonas GLEMŽA

Prierašas: šis komisijos sprendimas yra sudėtinė LŽTA ir jos rėmėjų darbo dalis, siekiant įgyvendinti Orhuso konvencijos nuostatas Lietuvoje.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos periodinis leidinys „Pozicija".- 2008 m. IV ketvirtis.

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISĖS IR LIETUVOS SUVERENITETO ĮPRASMINIMAS NŪDIENOS KONTEKSTE

Antano Buračo kalba Lietuvos mokslų akademijos sesijoje, skirtoje Sąjūdžio 20-mečiui, 2008 m. gegužės 27 d.

Susirinkimai, formaliai nulėmę Sąjūdžio atsiradimą – padieniui vykę Mokslininkų rūmuose ir LMA birželio 2-3 d., buvo išraiška pirmiausia mūsų intelektualų nuojautos, kad globalizacija atveria naujas galimybes suaktyvinti tautos gyvenimą bei kūrybines galias, varžomas persenusio sovietinio režimo. Per trumpą laiką LPS iniciatyvinės grupės sprendimai sužadino visos tautos ir net didžiumos tautinių mažumų pasionarinę būseną, Lietuvos valstybės atkūrimo viziją ir skirtingiausių interesų žmonių vienijimąsi Valstybės atkūrimo vardan. Nuo Sąjūdžio neatskiriami ir Lietuvos žmogaus teisių asociacijos įsteigimas, nes demokratėjimas leido susigrąžinti iš tremties Helsinkio grupės ir LLL disidentus, patyrusius politinių siekių aktyvistus.

Nepakartojamas eilinių Lietuvos žmonių entuziazmas ir aukojimasis, LPS iniciatyvinės grupės ir Helsinkio grupės nariams reiškiama didelė pagarba didžiuosiuose mitinguose neleido likti abejingiems šiems siekiams net tuomet, kai priimami sprendimai kėlė grėsmę, kad dėl sovietinės valdžios represijų galime skaudžiai nukentėti ne tik mes patys, bet ir mūsų šeimos, kiti artimieji. Tai liudijo ne tik kai kurios kolaborantinės valdžios sankcijos prieš 1987 m. rugpjūčio mitingo dalyvius prie Adomo Mickevičiaus paminklo, bet, svarbiausia, krauju užgniaužtos Vengrijos ir Čekoslovakijos nacionalinės demokratinės revoliucijos 1956 ir 1967-68 m. bei užsitęsusios karinės Jaruzelskio diktatūros prieš Solidarumo demokratinį judėjimą atmintis.

Sąjūdžio atsiradimą inicijavę susirinkimai buvo gan chaotiški, juose keliamų klausimų ratas, siejamas su sovietine biurokratija, – labai įvairus: nuo gamtosaugos ir tautinio identiteto iki ekonominio savarankiškumo ir tiesioginių užsienio turizmo ryšių. O biurokratija, kaip parodė gyvenimas, išlieka tokia pat gaji net atgavus nepriklausomybę. Tačiau šiame kontekste Gorbačiovo skelbta TSRS konstitucijos perredagavimo banga neišvengiamai sužadino domėjimąsi demokratijos ir visuotinių žmogaus teisių samprata, viltim, kad pertvarkos reformos bei priemonės padės pasijusti laisvesniems. Per praėjusius 20 metų ir Nepriklausomybės samprata evoliucionavo radikaliai nuo tuomet nedrąsių diskusijų apie dalinį suverenitetą (užtikrinant ekonominį savarankiškumą), nuo prioritetinių gimtosios kalbos ir kultūros apsaugojimo siekių, iki visiško Lietuvos Valstybės tarptautinio pripažinimo. Deja, nelengvai atkūrę Lietuvos Respubliką jau palaipsniui atsisakome vis daugiau savo suvereniteto Europos Sąjungos didžiųjų valstybių vardan. Nors galimybė plėtoti savo vystymąsi Europos Sąjungoje yra svarbi visokeriopos pažangos garantija, turime ir toliau rūpintis, kad ateityje šių ES didžiųjų valstybių diktatas nežeistų mūsų nacionalinių interesų.

Lietuvos mokslų akademija jau nuo seno buvo laisvamaniškų idėjų generatorius, joje pastoviai virdavo ne tik nepriklausomos mokslo koncepcijos, nesutapusios su sovietiniu obskurantizmu ir dogmatizmu, bet ir būdavo diskutuojami galimų pertvarkų politologiniai aspektai. Nebuvo paslaptis, kad MA bibliotekoje pokario metais slapstėsi vienas nepriklausomybės kovų vadų, vėliau apdovanotas generolo regalijom, – Vėtra; kad prie Lietuvių kalbos žodyno darbavosi sovietinės valdžios persekiojamos vienuolės, kad disidentų gretas papildęs besiformuojantis rašytojas T. Venclova buvo neatsitiktinai „nutupdytas“ LMA FST skyriuje, siekiant jį apsaugoti nuo kalėjimo duonos.

Pradėjus veiklą Lietuvos žmogaus teisėms atkurti, iškilo poreikis platesnei visuomenei telkti ir raiškiau apibrėžti mūsų užsimotos daugiatikslės veiklos kontūrus. Tuo tikslu LPS iniciatyvinė grupė sudarė socialinių, kultūros, nacionalinių bei ekonominių klausimų komisijas, kurios teikė savo siūlymus dėl įtrauktinų neatidėliotinai spręstinų reikalų. Jų apibendrinimo lygis siūlymų grupėse labai skyrėsi, tad pradėta rengti pirmuosius LPS iniciatyvinės grupės suvestinius programos apmatus. Bet tik po liepos 9 d. mitingo Vingio parke galiausiai pavyko šį programos projektą skelbti „Vakarinėse naujienose" . Prieš tai jau buvo sutarta – jei Programos metmenų taip ir nepavyks paviešinti, ją dauginti ir platinti slaptai. Tuo tikslu buvusi klasės draugė talentinga dailininkė Gražina Didelytė net parengė įspūdingą vinjetę su demokratinės Lietuvos pertvarkos simboliu – su vėliava ir skriejančiu Vyčiu. Ypatingas dėmesys šiame projekte buvo skirtas liaudies demokratinių iniciatyvų struktūrizavimuisi Sąjūdžio tolesnėje veikloje, keltas klausimas ir dėl vadovaujančių darbuotojų veiklos demokratizavimo bei parinkimo praktikos šalinimo, tarnybinių privilegijų naikinimo, respublikos Konstitucinio Teismo atkūrimo, tautos kultūros ir istorinio palikimo nevaržomo paviešinimo. Tuomet dar neatrodė realu įsivesti savo nacionalinę valiutą, savo kariuomenę, bet jau buvo akivaizdžiai suprantama, kad galime siekti nepriklausomos užsienio prekybos plėtotės, visuotinių žmogaus teisių gynimo; kiek vėliau gyvenimas parodė, kad galime išmesti ir vad. LKP CK pilkąjį kardinolą – II CK sekretorių, Kremliaus patikėtinį, griežtai kontroliavusį visą politinę padėtį respublikoje ir turėjusį užkirsti kelią bet kokioms pernelyg akivaizdžioms nacionalumo bei demokratėjimo apraiškoms. Palaipsniui teko atsisakyti lankstimosi perestrojkos ideologiniams štampams ir daugiau orientuotis į visapusiškos Nepriklausomybės atkūrimo prielaidas, siekti konstitucinių suvaržymų naikinimo.

Rengtos Programos projektą gan piktaviliškai liepos 15 d. priminė S. Lisauskas, tuometinis sovietinių vidaus okupacinių dalinių ministras. Paskambinęs man į namus, jis išgąsdino visą šeimą savo ultimatumu nevesti mitingo prie Respublikinės Mažvydo bibliotekos. Tą rytą, kaip sužinojom jau vėliau, SSSR vidaus ministro (?) nurodymu mitingui išsklaidyti ir jo organizatoriams suimti buvo sutrauktos nemažos vidaus kariuomenės dalinių pajėgos. Mitingą vesti LPS iniciatyvinės grupės pasitarime išties buvo patikėta man, nes per akad. V. Statulevičių žinojau nemaža su Ignalinos plėtra susijusių įslaptintų aplinkybių dėl jos nesaugumo. Su poetu J. Marcinkevičium praeidami iš užpakalinės bibliotekos pusės (per LMA Fizikos instituto kiemą) matėm, kad vien karinių sunkvežimių su apsiginklavusiais kariškiais buvo prie Neries sutraukta nuo Žvėryno tilto beveik iki kito tilto – prie LMA institutų). Mitingas vis tiek įvyko, Lisauskui vis tikintis, kad aš, kaip buvau žadėjęs, iškart paskelbsiu mitingą nutraukiamą, o man to daryti, matant susirinkusiųjų entuziazmą, visai nesinorėjo, bet ir pralieti žmonių kraujo norėjos išvengti.

Per 20 metų, prabėgusių nuo tų dienų, atgavus Nepriklausomybę, nebuvo išvengta ir klaidų, pirmiausia dėl to, kad įdomių reikšmingų Sąjūdžio idėjų (čekinė privatizacija ir kt.) jas įgyvendinant nesekė adekvačios teisinės procedūros (vad. poįstatyminiai aktai). Dabar minint Lietuvos demokratizacijos 20-metį svarbiausia politikams – per pigiai neišdalinti Lietuvos žmogaus teisių ir laisvių, nepaaukoti afganistanuose per daug jaunų gyvybių už mums suteikiamas valstybės saugumo garantijas, neišdalinti pusvelčiui naujiems rinkos rykliams Tautos Seime mūsų valstybės žemių. Džiugu, kad itin prasmingų pastangų įgyvendinant naujas šalies plėtros perspektyvas jau imasi jaunimas, dainomis prie laužų palaikęs Tautos nepriklausomybės siekius, ir jau nauja karta po Sąjūdžio. Neatidėliotinai spręstinų Lietuvos valstybės ir Lietuvos žmogaus teisių klausimų nemažėja – tai ir skausmingi socialinės diferenciacijos mažinimo bei jaunimo ir specialistų migracijos iš Lietuvos, ir intelektinių išteklių plėtros bei kiti klausimai. Tik keičiasi jų sprendimo prioritetai bei įgyvendintini keliai, ir svarbu neprarasti pilietiškumo.

DĖL ŽODŽIO LAISVĖS

VIEŠAS VISUOMENĖS IR KULTŪROS VEIKĖJŲ LAIŠKAS LIETUVOS NACIONALINIO RADIJO IR TELEVIZIJOS (LRT) TARYBAI

2008 m. birželio 8 d.

Gerbiamieji,

Kviečiu pasirašyti po kreipimuisi į LRT tarybą, reikalaujant atnaujinti dr. Dariaus Kuolio nutrauktas laidas. Jo laidos buvo balsas, ugdantis pilietiškumą, reikalaujantis iš valstybės atsakyti į piliečių keliamus klausimus. ,,Sankirtos" programa buvo pati populiariausia Antrajame TV kanale.

Laidos buvo nutrauktos, kad užčiaupti kitokią nuomonę ir įbauginti žurnalistus, kad šie laikytųsi ,,partijos linijos". Kaip Romas Sakadolskis savo straipsnyje ,,Volteras ir LRT žurnalistų pareiškimas" (birželio 3 d. www.bernardinai.lt tinklalapyje) atskleidžia, Lietuvos spaudos laisvei kyla grėsmė. Rasite analogišką, bet jau beveik įgyvendintą spaudos kontrolę Rusijoje New York Times straipsnyje ,,It Isn't Magic: Putin Opponents Vanish From TV" James Hill, June 3 2008 (http://www.nytimes.com/2008/06/03/world/europe/03russia.html?_r=1&hp&oref=slogin).

LRT direktorius viešai teigė, kad laidos nutrauktos, nes per jo laidą D. Kuolys kritikavo vieną ,,Panoramos" žinių programą dėl neobjektyvumo ir, kol jis neatsiprašys, nebus grąžintas į eterį. Tačiau LRT laikinai einanti generalinio direktoriaus pavaduotojos pareigas Guoda Litvaitienė siūlė kitą versiją, kad programų nutraukimas tai normalus sezoninis procesas ir Kuolys galės dalyvauti su kitais konkurse sekančiame sezone. Abudu vengė atskleisti tikrą priežastį.

Jeigu norite ,,pasirašyti", paprastai informuokite mane ir mes įtrauksime Jūsų pavardę į sąrašą.

Pagarbiai,
Jonas Kronkaitis
kronkj2000@yahoo.com

VIEŠAS VISUOMENĖS IR KULTŪROS VEIKĖJŲ LAIŠKAS LIETUVOS NACIONALINIO RADIJO IR TELEVIZIJOS (LRT) TARYBAI

Gerbiamieji LRT Tarybos nariai,

Su dideliu nusivylimu sutikome žinią apie tai, kad pasikeitus LRT administracijai iš Lietuvos nacionalinio radijo eterio buvo nušalintas populiarios tiesioginės diskusijų laidos „Tarp Rytų ir Vakarų" vedėjas Darius Kuolys. Netikėtai nutraukta ir šio autoriaus vesta televizijos laida „Sankirtos", transliuota per LTV 2 kanalą.

Nesuprantama, kodėl sprendimas atsisakyti D. Kuolio ir jo vedamos laidos „Sankirtos" buvo priimtas uždarame Tarybos posėdyje to sprendimo neargumentuojant ir neinformuojant apie tai visuomenės.

Todėl raginame LRT Tarybą, kaip aukščiausią LRT instituciją, privalančią atstovauti visuomenės interesams, įpareigoti LRT administraciją atnaujinti D. Kuolio tiesiogiai vedamas laidas LRT.

Tikimės, kad LRT Taryba bei kiekvienas jos narys asmeniškai jaučiasi įpareigotas užtikrinti, kad mūsų nacionalinis transliuotojas gerbtų žodžio ir kūrybos laisvę, kad LRT laidose atsispindėtų pažiūrų ir įsitikinimų įvairovė.

Pagarbiai,

Vytautas V. Landsbergis, Romas Pakalnis, Nijolė Sadūnaitė, Irena Veisaitė, Bronislovas Genzelis, Donatas Katkus, Aloyzas Keinys, Leonidas Donskis, Kęstutis Milkeraitis, Liudvikas Jakimavičius, Albinas Bagdonas, Vilija Aleknaitė-Abramikienė, Juozas Krivas, Danutė Jokubėnienė, Osvaldas Balakauskas, Rūta Jakimavičienė, Rytis Juozapavičius, Linas Vildžiūnas, Henrikas Mickevičius, Valdas Daškevičius, Kazys Saja, Vidmantas Vitkauskas, Audrys Karalius, Rūta Grinevičiūtė, Nerijus Milerius, Vytenis Povilas Andriukaitis, Rima Mikėnaitė, Gražina Mažeikaitė-Sajienė, Onutė Narbutaitė, Vikis Oleka, Vytautas Narbutas, Kazys Almenas, Antanas A. Jonynas, Andrius Navickas, Teisutis Makačinas, Vytautas Toleikis, Algirdas Martinaitis, Algis Griškevičius, Jurgis Juozapaitis, Elvyra Kučinskaitė, Aldona Žemaitytė, Elona Bajorūnienė, Kęstutis Girnius, Jonas Algirdas Kronkaitis, Gintautas Iešmantas, Jonas Vaškūnas, Vytautas Daujotis, Jonas Bruveris, Nomeda Urbonienė, Gediminas Urbonas, Arvydas Anušauskas, Algirdas Ambrazas, Morta Vidūnaitė, Julius Andrejevas, Saulius Šaltenis, Darius Laumenis, Gabrielius Liaudanskas, Gediminas Storpirštis, kun. Robertas Grigas, Andrius Tučkus, Alvydas Nikžentaitis, Gintautas Česnys, Viktorija Čmilytė, Česlovas Stankevičius, Gediminas Šerkšnys, Nijolė Oželytė, Romas Gudaitis, Bronius Kuzmickas, Eugenijus Petrovas, Arūnas Poviliūnas, Stasys Kašauskas, Antanas Buračas, Saulius Razma, Aidas Marčėnas, Danutė Marija Palionytė-Banevičienė, Regina Bendoraitienė, Vaiva Žukienė, Andrius Konickis, Gražina Drėmaitė, Aurelija Stancikienė, Audronė Girdzijauskaitė, Balys Gajauskas, Edmundas Gedgaudas, Eleonora Gedgaudienė, Nijolė Lukšionytė-Tolvaišienė, Naglis Puteikis, Živilė Bendorienė, Audra Sabaliauskienė, Juozas Aputis, Feliksas Bajoras, Leonardas Gutauskas, Ona Juozapaitienė, Irena Aleksaitė, Rimantė Dubauskienė, Marija Bačauskienė, Genoveita Gricienė, Julius Sasnauskas, Arūnas Peškaitis, Valentinas Stundys, Elena Motiejūnienė, Algimantas Gražulis, Jūratė Markevičienė, Gintė Damušytė, Aušra Marija Jurašienė, Jonas Jurašas, Dalius Stancikas.

DĖL ŽODŽIO LAISVĖS

VIEŠAS VISUOMENĖS IR KULTŪROS VEIKĖJŲ LAIŠKAS LRT TARYBAI

2008 m. birželio 10 d.

Gerbiamieji LRT Tarybos nariai,

Su dideliu nusivylimu sutikome žinią apie tai, kad pasikeitus LRT administracijai iš Lietuvos nacionalinio radijo eterio buvo nušalintas populiarios tiesioginės diskusijų laidos „Tarp Rytų ir Vakarų“ vedėjas Darius Kuolys. Netikėtai nutraukta ir šio autoriaus vesta televizijos laida „Sankirtos“, transliuota per LTV 2 kanalą.

Nesuprantama, kodėl sprendimas atsisakyti D. Kuolio ir jo vedamos laidos „Sankirtos“ buvo priimtas uždarame Tarybos posėdyje to sprendimo neargumentuojant ir neinformuojant apie tai visuomenės.

Todėl raginame LRT Tarybą, kaip aukščiausią LRT instituciją, privalančią atstovauti visuo-

menės interesams, įpareigoti LRT administraciją atnaujinti D. Kuolio tiesiogiai vedamas laidas LRT.

Tikimės, kad LRT Taryba bei kiekvienas jos narys asmeniškai jaučiasi įpareigotas užtikrinti, kad mūsų nacionalinis transliuotojas gerbtų žodžio ir kūrybos laisvę, kad LRT laidose atsispindėtų pažiūrų ir įsitikinimų įvairovė.

Pagarbiai,

Vytautas V. Landsbergis, Romas Pakalnis, Kęstutis Čilinskas, Irena Veisaitė, Bronislovas Genzelis, Aloyzas Keinys, Leonidas Donskis, Kęstutis Milkeraitis, Liudvikas Jakimavičius, Albinas Bagdonas, Vilija Aleknaitė-Abramikienė, Juozas Krivas, Danutė Jokubėnienė, Osvaldas Balakauskas, Rūta Jakimavičienė, Rytis Juozapavičius, Linas Vildžiūnas, Henrikas Mickevičius, Valdas Daškevičius, Kazys Saja, Vidmantas Vitkauskas, Audrys Karalius, Rūta Grinevičiūtė, Nerijus Milerius, Donatas Katkus, Mykolas Drunga, Vytenis Povilas Andriukaitis, Kęstutis Girnius, Rima Mikėnaitė, Gražina Mažeikaitė-Sajienė, Onutė Narbutaitė, Algis Mickūnas, Vikis Oleka, Vytautas Narbutas, Kazys Almenas, Antanas A. Jonynas, Andrius Navickas, Teisutis Makačinas, Vytautas Toleikis, Algirdas Martinaitis, Algis Griškevičius, Jurgis Juozapaitis, Elvyra Kučinskaitė, Aldona Žemaitytė, Elona Bajorūnienė, Jonas Algirdas Kronkaitis, Gintautas Lesmantas, Rūta Staliliūnaitė, Nijolė Sadūnaitė, Arūnas Sverdiolas, Arvydas Šliogeris, Vytautas Daujotis, Jonas Vaškūnas, Jonas Bruveris, Nomeda Urbonienė, Gediminas Urbonas, Arvydas Anušauskas, Algirdas Ambrazas, Morta Vidūnaitė, Julius Andrejevas, Saulius Šaltenis, Darius Laumenis, Gabrielius Liaudanskas, Gediminas Storpirštis, kun. Robertas Grigas, Andrius Tučkus, Alvydas Nikžentaitis, Gintautas Česnys, Viktorija Čmilytė, Česlovas Stankevičius, Tautvyda Marcinkevičiūtė, Gintaras Patackas, Gediminas Šerkšnys, Nijolė Oželytė, Romas Gudaitis, Bronius Kuzmickas, Eugenijus Petrovas, Arūnas Poviliūnas, Stasys Kašauskas, Antanas Buračas, Saulius Razma, Aidas Marčėnas, Danutė Marija Palionytė-Banevičienė, Regina Bendoraitienė, Vaiva Žukienė, Andrius Konickis, Gražina Drėmaitė, Aurelija Stancikienė, Dalius Stancikas, Aidas Feliksas Palubinskas, Balys Gajauskas, Mindaugas Nastaravičius, Edmundas Gedgaudas, Eleonora Gedgaudienė, Nijolė Lukšionytė-Tolvaišienė, Naglis Puteikis, Živilė Bendorienė, Audra Sabaliauskienė, Rimgaudas Kazakevičius, Juozas Aputis, Feliksas Bajoras, Leonardas Gutauskas, Rimtautas Marcinkevičius, Ona Juozapaitienė, Irena Aleksaitė, Rimantė Dubauskienė, Audronė Girdzijauskaitė, Marija Bačauskienė, Genoveita Gricienė, kun. Julius Sasnauskas, kun. Arūnas Peškaitis, Valentinas Stundys, Elena Motiejūnienė, Jonas Vaitkus, Saulius Balandis, Leonardas Vytautas Gerulaitis, Gintė Damušytė, Aušra Marija Jurašienė, Jonas Jurašas, Boguslavas Ruževskis, Algirdas Patackas, Linas Venckauskas, Rimas Šapauskas, Kazimiera Galaunienė, Algimantas Gražulis, Jūratė Markevičienė, Romualdas Baltrušis, Vytautas Nezgada, Inga Stepukonienė, Simona Krušaitė, Vytautas Čepliauskas, Aldona Puišytė, Robertas Keturakis, Teresė Špukaitė, Regina Tilindytė, Ramūnas Katilius, Juozas Drignelis, Romualda Hofertienė, Juozas Karvelis, Petras Giniotas, Stasys Malkevičius, Alvydas Vegelevičius, Leonarda Jekentaitė, Tomas Paškauskas, Lolita Genienė, Gintautas Genys, Algirdas Saudargas, Jonas Mačys, Algimantas Sėjūnas, Povilas Varanauskas, Eugenijus Ignatavičius, Petras Giniotas, Julius Beinortas, Juozas Venckus, Jūratė Venckienė, Aušra Venckutė, Julius Keleras, Vaiva Vėbraitė, Angelė Nelsas, Romas Nelsas, Marija Remienė, Liuda Ruginienė, Algis Rugienis, Rolandas Giedraitis, Arūnas Plikšnys, Gintautas Paulauskas, Juozas Polikaitis, Skirmantė Kondratienė, Justas Dvarionas, Donaldas Kajokas, Audrius Bačiulis, Leonas Ašmontas, Rimvydas Jasinevičius, Vytas Knašys, Algimantas Nasvytis, Vaidotas Antanaitis, Marijonas Misiukonis, Algis Dobrovolskis, Jonas Biržiškis, Romualdas Ozolas, Albertas Sinevičius, Živilė Ramoškaitė, Algimantas Kabaila, Vytautas Dudėnas, Regina Narušienė, Romas Edwin Shiller, Gintautas Mažeikis, Virginija Paulauskienė, Dainora Eigminienė, Irena Ratkienė, Nikolajus Lysenkovas, Algimantas Lyva, Grigorijus Potašenko, Marius Mikalajūnas, Valdas Kubilius, Rimantas Klusas, Kristina Keturakytė, Algimantas Žemaitaitis, Liuda Avižonienė, Indrė Vareikytė, Valdas Kilpys, Živilė Kubilienė, Jonas Okunis, Ligija Tautkuvienė, Vaclovas Vingras, Kostas Smoriginas, Diana Vilytė, Antanas Kulikauskas, Ga-

brielė Čibiraitė, Grėtė Švėgždaitė, Reda Pabarčienė, Liudvika Pociūnienė, Palmyra Kavinaitė, Stanislovas Žvirgždas, Laurynas Skendelis, Algimantas Gečys, Teresė Genienė, Vytautas Pileika, Vytautas Alksninis, Danguolė Navickienė, Tomas Viluckas, Albinas Tamašauskas, Violeta Kiguolienė, Nijolė Malakauskienė, Kęstutis Cemnolonskis, Algirdas Gricius, Kastytis Braziulis, Česlovas Iškauskas, Zigmas Garalevičius, Paulius Karčiauskas, Irena Minkevičienė, Rimvydas Valiulis.

DĖL BŪTINYBĖS GINTI LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS PAGRINDUS

SĄJŪDŽIO INICIATYVINĖS GRUPĖS KLUBO DEKLARACIJA

2008 m. birželio 13 d.
Vilnius

Mes, Sąjūdžio iniciatyvinės grupės klubo nariai, atsižvelgdami į tai, kad Seimo Peticijų komisija pripažino peticiją dėl prašymo išsiaiškinti, ar Lisabonos sutartis ir jos ratifikavimo įstatymas atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos pirmųjų šešių straipsnių nuostatoms, pritardami, kad šis klausimas būtų nagrinėjamas iš esmės, atkreipdami dėmesį, kad mūsų tautą turėtų įkvėpti airių pagarbos savo šalies Konstitucijai pavyzdys, tikėdami, kad Lietuvos konstitucinių vertybių gynimas pasitarnaus Tautos sąmoningumo žadinimui ir valstybės gyvybingumo stiprinimui, p a r e i š k i a m e:

1. Europos Sąjungos ateitis gali ir turi būti kuriama tik ant konstitucinių kiekvienos valstybės narės pamatų;
2. Kiekvienos šalies Konstitucijos gynimas niekaip negali griauti Europos Sąjungos, o tik ją teisiškai sustiprinti, panaikinant bet kokias abejones dėl jos sutarčių ar kitų teisės aktų teisėtumo. Tai vienintelis tikras pamatas užtikrinti kiekvienos ES valstybės narės įsipareigojimus.
3. Jokie praktiniai politiniai interesai negali būti iškelti aukščiau mūsų valstybės konstitucinės sąrangos ir Tautos suverenumo principo.
4. Kėsinimasis paneigti, pažeminti ar kaip nors nusavinti tikrą Tautos valią reikštų pačios valstybės griovimą ir jos pavertimą savanaudiškų interesų įrankiu.
5. Tautos gerovė neįmanoma be Tautos savarankiškai kuriamos ir valdomos valstybės.

Pasirašo:

Antanas Buračas, Bronius Genzelis, Bronius Leonavičius, Romualdas Ozolas, Romas Pakalnis, Saulius Pečiulis, Gintaras Songaila, Zigmas Vaišvila, Arūnas Žebriūnas

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMŲ ATITIKTIES

EUROPOS SĄJUNGOS TEISEI

EKONOMINĖ IR SOCIALINĖ TARYBA

GE.08-22209

Pask.
RIBOTA
ECE/MP.PP/2008/L.8/Add.4
2008 m. balandžio 4 d.
Originalo kalba: anglų

EUROPOS EKONOMINĖ KOMISIJA KONVENCIJOS DĖL TEISĖS GAUTI INFORMACIJĄ, VISUOMENĖS DALYVAVIMO PRIIMANT SPRENDIMUS IR TEISĖS KREIPTIS Į TEISMUS APLINKOS KLAUSIMAIS ŠALIŲ SUSITIKIMAS

Trečiasis susitikimas
Ryga, 2008 m. birželio 11-13 d.
Negalutinės darbotvarkės 6 (b) punktas
Procedūros ir mechanizmai, padedantys įgyvendinti Konvenciją:
Atitikimo mechanizmas

SPRENDIMO III/6 PROJEKTAS
BENDRIEJI ATITIKTIES KLAUSIMAI
Biuro parengtas sprendimo projektas*
Priedas
SPRENDIMO III/6d PROJEKTAS
LIETUVOS ATITIKTIS
JOS ĮSIPAREIGOJIMAMS PAGAL KONVENCIJĄ

Šalių susitikimas,

veikdamas pagal sprendimo I/7 dėl atitikimo peržiūros priedo 37 punktų , atsižvelgdamas į Priežiūros komiteto ataskaitą ir atitinkamų priedų (ECE/MP.PP/2008/5 ir Add.6) dėl visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus dėl sąvartyno Kazokiškių kaime, Lietuva, atvejo, skatinamas nuolatinio Lietuvos noro konstruktyviai aptarti su Komitetu abejonių keliančius atitikties klausimus,

1. Pritaria šioms Komiteto išvadoms:

(a) tinkamu, savalaikiu ir veiksmingu būdu neužtikrinusi visuomenės informavimo apie galimybę dalyvauti priimant sprendimus dėl siūlomo sąvartyno poveikio aplinkai vertinimo ir suteikusi per trumpą laikotarpį dokumentacijai, susijusiai su minėtais sprendimais dėl aptariamo sąvartyno, peržiūrėti bei pastaboms dėl to pateikti, Lietuva neįvykdė Konvencijos 6

straipsnio 2 ir 3 dalių reikalavimų;

(b) šie toliau nurodyti bendrieji Lietuvos teisinės sistemos ypatumai neatitinka Konvencijos 6 straipsnio nuostatų:

(i) nėra aiškaus reikalavimo informuoti visuomenę tinkamu, savalaikiu ir veiksmingu būdu (6 straipsnio 2 dalis);

(ii) nustatytas fiksuotas dešimties darbo dienų laikotarpis dokumentacijai peržiūrėti bei pastaboms pateikti (6 straipsnio 3 dalis);

(iii) vykdytojai (projekto teikėjai), o ne atitinkamos valstybinės institucijos yra atsakingi organizuoti visuomenės dalyvavimą, įskaitant atitinkamos informacijos pateikimą ir pastabų surinkimą (6 straipsnio 2 dalies d punkto iv bei v papunkčiai ir 6 straipsnio 6 dalis);

(iv) reikalaujama būtinai „motyvuoti“ teikiamas pastabas, o teisė teikti pastabas ribojama, leidžiant jas teikti tik „suinteresuotai visuomenei“ (6 straipsnio 7 dalis);

2. Rekomenduoja Lietuvos Respublikos Vyriausybei imtis būtinų įstatyminių, kontrolės, administracinių ir kitų priemonių užtikrinant, kad:

(a) būtų nustatytas aiškus reikalavimas tinkamu, savalaikiu ir veiksmingu būdu informuoti visuomenę apie sprendimų priėmimo procesus, kurie nurodyti 6 straipsnio;

(b) būtų nustatyti pagrįsti terminai skirtingiems visuomenės dalyvavimo etapams, atsižvelgiant į sprendimų priėmimo etapą, taip pat siūlomos veiklos pobūdį, mastą bei sudėtingumą;

(c) būtų nustatyta aiški atitinkamų valstybės institucijų atsakomybė už Konvencijos reikalaujamų visuomenės dalyvavimo galimybių, įskaitant informacijos pateikimą ir pastabų surinkimą, užtikrinimą;

(d) būtų aiškiai nustatyta kiekvieno visuomenės nario galimybė teikti bet kurias pastabas, net jeigu jos nėra „motyvuotos“;

(e) būtų nustatytas aiškus ryšys tarp laikotarpio(ių), skirtų visuomenės informavimui apie konkretų sprendimą, ir šio sprendimo teksto, drauge su sprendimą pagrindžiančiomis motyvacijomis bei sumetimais, pateikimo, neperžengiant terminų, kai galima pradėti peržiūros procedūras pagal Konvencijos 9 straipsnio 2 dalį;

(f) kiekvienai sprendimo priėmimo procedūrai, kuriai yra taikytinos 6 straipsnio nuostatos, paskirta valstybės institucija, iš kurios visuomenė galėtų gauti atitinkamą informaciją ir kuriai galėtų pateikti pastabų arba klausimų;

(g) visuomenė atitinkamai dalyvautų rengiant visus su aplinka susijusius planus bei programas;

3. Prašo Lietuvos Respublikos Vyriausybės, dalyvaujant suinteresuotai visuomenei, parengti veiksmų planą dėl aukščiau išvardintų rekomendacijų įgyvendinimo ir pateikti jį Priežiūros komitetui iki 2008 m. gruodžio 31 d.;

4. Siūlo Lietuvos Respublikos Vyriausybei ne vėliau negu prieš šešis mėnesius iki ketvirtojo Konvencijos šalių susitikimo pateikti Priežiūros komitetui informaciją apie priemones, kurių imtasi išvardytoms rekomendacijoms įgyvendinti, ir apie pasiektus jų įgyvendinimo rezultatus.

DĖL LR APLINKOS MINISTERIJOS NETINKAMAI

PARENGTO LR VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Jūratė Markevičienė – Tarptautinė kultūros paveldo ekspertė, ICOMOS narė, Valstybinės kultūros paveldo komisijos narė

LR Ministrui Pirmininkui
LR Seimo Pirmininkui, komitetams ir frakcijoms

PAREIŠKIMAS

2008 m. gruodžio 18 d.
Vilnius

dėl LR Aplinkos ministerijos netinkamai parengto LR Vyriausybės nutarimo projekto — Vyriausybės veiksmų plano siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos atitiktį Konvencijai dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencijai) – ir netinkamo darbo grupės šiam projektui rengti organizavimo

Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais konvencijos (Orhuso konvencijos) Šalių trečiajame susitikime, įvykusiame Rygoje 2008 m. birželio 11-13 d., buvo priimtas sprendimas III/6 „Bendrieji atitikties klausimai" drauge su sprendimo priedu III/6d Lietuvos atitiktis jos įsipareigojimams pagal Konvenciją". Jame konstatuojama, jog bendrieji Lietuvos teisinės sistemos ypatumai neatitinka tam tikrų Konvencijos nuostatų, todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės prašoma „dalyvaujant suinteresuotai visuomenei, parengti veiksmų planą" dėl sprendimo rekomendacijų ir iki 2008 m. gruodžio 31 d. pateikti jį Atitikties komitetui (toliau „Konvencijos šalių sprendimas", l priedas).

Šis Konvencijos šalių susitikimo sprendimas pagrįstas JTEEK Orhuso konvencijos Atitikties komiteto atliktu tyrimu dėl Lietuvos įstatymų neatitikimo Konvencijai ir, kaip pasekmė, netinkamo valstybinių institucijų veikimo. Tyrimas atliktas pagal Lietuvos visuomeninės organizacijos „Kazokiškių bendruomenė" skundą, jog Lietuva nevykdo įsipareigojimų pagal Konvenciją. Kitą Lietuvos atitikties Orhuso konvencijai tyrimą šiuo metu vykdo Europos Komisija pagal kitų Lietuvos visuomeninių organizacijų (tarp jų – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos, VO „Žvėryno bendruomenė") skundus, jog Lietuva nevykdo Orhuso konvencijos kaip ES teisės akto (įskaitant atitinkamas ES direktyvas) nuostatų ir vadovaujasi jas iškraipančiu neteisingu oficialiu lietuvišku Konvencijos vertimu, dėl ko kyla skaudžių pasekmių Lietuvos visuomenei. Apie tokius teisių pažeidimus visuomeninės organizacijos informavo ir Tarptautinę Helsinkio žmogaus teisių federaciją.

Lietuvoje Orhuso konvencijos nuostatų tyrimą 2008 m. pavasarį atliko Valstybinė kultūros paveldo komisija ir priėmė sprendimą, jog Lietuvos įstatymai daugeliu atžvilgiu neatitinka Konvencijos; sprendime taip pat pateiktos rekomendacijos dėl optimalaus būdo padėčiai pagerinti (toliau „VKPK sprendimas", 2-3 priedai).

Konvencijos šalių sprendimas įpareigojo Lietuvos Respublikos Vyriausybę iki 2008 m. gruodžio 31 d. pateikti JTEK Konvencijos atitikties komitetui veiksmų planą dėl padėties ištaisymo. Todėl Ministro Pirmininko 2008 10 01 potvarkiu Nr. 362 b (4 priedas) buvo sudaryta darbo grupė, turėjusi išnagrinėti bei įvertinti teisės aktus, įgyvendinančius Konvencijos nuostatas, ir Orhuso

konvencijos Priežiūros (Atitikties) komiteto rekomendacijas dėl Lietuvos atitikties užtikrinimo.

Aš, šio pareiškimo autorė, buvau įtraukta į darbo grupę kaip Valstybinės kultūros paveldo komisijos atstovė (nes kuravau VKPK atliekamą Lietuvos atitikties Orhuso konvencijai tyrimą). Kaip darbo grupės narė jaučiu atsakomybę už jos darbą, todėl esu priversta konstatuoti, kad darbo grupė LR Ministro Pirmininko pavedimo neįvykdė ir savo užduoties neatliko:

1. Darbo grupė neatliko reikalautos teisės aktų analizės ir įvertinimo, todėl apskritai negalėjo parengti pagrįstų rekomendacijų. Dirbdama grupėje bandžiau paskatinti šį tyrimą, pateikiau pagrindinę susijusią medžiagą, įskaitant minėtą VKPK tyrimą bei priimtą sprendimą (2-3 priedai), mano parengtą LR įstatymų, kurie daro poveikį Konvencijos užtikrinamoms visuomenės teisėms, suvestinę, keletą principinių siūlymų (5 priedas, 2-4 psl.; 6 priedas), tačiau darbo grupės koordinatoriai (AM atstovai) į juos neatsižvelgė ir grupei svarstyti neteikė.

2. Aplinkos ministerijos Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikto LRV nutarimo projekto (7 priedas) darbo grupė apskritai nematė. Paskutiniame darbo grupės posėdyje buvo pateikta nemažai pataisų ir sutarta, kad galutinė teksto bei lydraščio redakcija bus pateikta darbo grupei svarstyti, tačiau grupės koordinatoriai (AM atstovai), užuot tai padarę, pateikė Vyriausybei kitą, grupės nerengtą, neįvertintą ir neaprobuotą projektą. Siūliau koordinatoriams visgi pateikti jį grupei susipažinti ir įvertinti (6 priedas, 4-6 psl.), tačiau jie to nepadarė. Todėl Aplinkos ministerijos Vyriausybei teikiamo Vyriausybės nutarimo projekto autoriumi turi būti laikoma ne darbo grupė, o tik pati ministerija. Pažymėtina, jog būtent dėl pastarosios priežasties šiam LRV nutarimo projektui nepritarė Valstybinė kultūros paveldo komisija (8 priedas).

3. Darbo grupė buvo sudaryta neatsižvelgiant į Konvencijos šalių sprendimo nuostatą, jog veiksmų planą Vyriausybė turi parengti drauge su suinteresuota visuomene. Tuo tarpu Ministro Pirmininko 2008 10 01 potvarkiu Nr. 362 sudarytoje darbo grupėje iš 12-os narių buvo tik vienas visuomeninės organizacijos („Lietuvos žaliųjų judėjimo") atstovas, tuo tarpu visi – valstybės tarnautojai ir pareigūnai. Taigi visuomenė iš esmės neturėjo galimybės aktyviai dalyvauti rengiant šį priemonių planą, nebuvo iš anksto apie jį informuota, o tai prieštarauja Orhuso konvencijai.

Parengusi Vyriausybės nutarimo projektą, Aplinkos ministerija pasiuntė jį pastaboms pateikti — bet vėlgi tik valstybės institucijoms, o ne suinteresuotoms visuomeninėms organizacijoms (įskaitant ir į darbo grupę įtrauktą „Lietuvos žaliųjų judėjimą").

Tik tuomet, kai visuomeninės organizacijos pradėjo protestuoti, AM pasiuntė projektą kai kurioms iš jų, tačiau ne toms, kurios yra pateikusios skundus Orhuso konvencijos Atitikties komitetui, Europos Komisijai ir tarptautinėms žmogaus teisių asociacijoms. Viešai Vyriausybės nutarimo projektas buvo paskelbtas tik pačios visuomenės spaudimu ir Vyriausybės kancleriui nurodžius (9 priedas). Tačiau AM suteikė pernelyg trumpą laiką susipažinti ir pastaboms pateikti, taip vėl pažeisdama Orhuso konvenciją. Nepaisyta ir Konvencijos šalių sprendimo, kuriame pernelyg trumpi terminai yra nurodomi kaip viena iš Lietuvos įstatymų neatitikties Konvencijai nuostatų. Taigi Orhuso konvencijos nustatytą visuomenės informavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus procesą AM vykdė formaliai, ribotai ir atsainiai, iš esmės neužtikrino visuomenės dalyvavimo priimant šį visuomenės teisėms nepaprastai reikšmingą sprendimą.

LŽTA rėmėja J. Markevičienė
Paribio 28-9, Vilnius LT-08I03
Tel/faks.: 2790126
EI. paštas: juratemark@post.sci.lt
Siunčiama el. laišku ir paštu

DĖL BENDRADARBIAVUSIŲJŲ SU KGB

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KOMITETO PAREIŠKIMAS

2009 m. kovo 24 d.
Vilnius

Pastaruoju metu visuomenėje vėl aktyviai eskaluojama bendradarbiavimo su KGB tema. Dažniausiai ji sutampa su vykstančiomis rinkiminėmis kampanijomis. Žiniasklaidoje viešai nagrinėjami bendradarbiavusiųjų ar tariamai bendravusių su KGB asmenų biografijos faktai, svarstomos prielaidos apie galimas ar tariamas jų sąsajas su svetimų valstybių specialiosiomis tarnybomis, nurodomi informacijos šaltiniai, kurių patikimumą gali laiduoti tik informacijos skleidėjas.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija pritaria Europos Parlamento pirmininko Hanso Gerto Pötteringo nuomonei, kad beveik kiekvienoje šeimoje yra pėdsakų žmonių, kurie žuvo Sibire, kurie buvo persekioti KGB, įkalinti arba kitaip nukentėjo nuo totalitarinio režimo. Asociacija jau kartą pareiškė, kad tarp bendradarbiavusiųjų su KGB buvo ir tremtinių bei politinių kalinių, kurie, kalėdami lageriuose, kalėjimuose, buvo kankinami ar kitaip prievartaujami. Buvo tokių, kurie, neištvėrę fizinių išbandymų ir šantažo, pasidavė okupacinės valdžios prievartai ir, baimindamiesi dėl savo artimųjų, sutiko teikti represinėms struktūroms pageidaujamą informaciją ar priėmė kitokią bendradarbiavimo formą. Rezistencijos laikotarpio istorinė medžiaga rodo, kaip sunku buvo kovojusiems už laisvę atsispirti sadistiškiems KGB tardymo ir kankinimo metodams, pagrįstiems biologijos, chemijos, psichologijos ir net parapsichologijos metodų taikymu. Daugelis kalėjusiųjų saugumo kamerose ar lageriuose tuo metu negalėjo apeliuoti į civilizuotų valstybių teisę.

Tas pat pasakytina ir apie okupuotos valstybės piliečius, kurie dirbo okupacinės valdžios valdymo, švietimo, mokslo, ikimokyklinio auklėjimo įstaigose. Išskyrus pokario pasipriešinimo dalyvius ir disidentus, iš esmės nėra nė vienos šeimos, kuri vienaip ar kitaip nebūtų susijusi su tarnyba totalitariniam režimui. Pagrįstai galima teigti, kad tarnautojas, aukštosios mokyklos dėstytojas ar ikimokyklinės įstaigos darbuotoja, skleidę melagingas istorines žinias ar diegę sovietinio režimo tradicijas, irgi prisidėjo prie totalitarinio režimo stiprinimo. Todėl vieši žiniasklaidos ir politikos bei visuomeninių veikėjų pareiškimai dėl asmenų, kurie dirbo mokslo ar švietimo įstaigose, dėstė sovietinės propagandos disciplinas ir dėl to galimai bendradarbiavo su KGB, neabejotinai turi viešosios nuomonės formavimo atspalvį. Šia informacija siekiama ne išaiškinti asmenis, kurie faktiškai bendradarbiavo ar iki šiol bendradarbiauja su svetimų šalių specialiosiomis tarnybomis, daro žalą Nepriklausomai Lietuvos valstybei, o sujaukti visuomenės nuomonę ir pasėti nepasitikėjimą vieni kitais.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija jau kartą pareiškė, kad okupacijos sąlygomis prasižengimai, bendradarbiaujant su okupacinėmis struktūromis, jeigu jie nėra susiję su savanaudiškais kėslais, o įvykdyti neištvėrus fizinės ir moralinės prievartos, gelbstint savo ir savo artimųjų gyvybes, negali būti traktuojami kaip piktavališki nusikaltimai, o prievarta išgauti rašytiniai pasižadėjimai bendradarbiauti su KGB juo labiau negali būti prilyginami nusikaltimams, įvykdytiems laisva valia, siekiant savanaudiškų tikslų, materialinės naudos ar dominavimo visuomenėje. Tai pasakytina ir apie asmenis, dirbusius mokslo, švietimo ir kultūros įstaigose: jeigu šie piliečiai nėra padarę konkrečios žalos kitiems asmenims, o tik vykdė okupacinių valdžios struktūrų rei-

kalavimus (įmonių ir įstaigų kadrų skyriai, prokuratūra, teismai, mokslo įstaigos ir pan.) ir teikė šioms struktūroms tuo metu privalomą informaciją, pažymas, ataskaitas ir kt., jie negali būti tapatinami su tais asmenimis, kurie sąmoningai rinko informaciją apie kitus asmenis, piktnaudžiavo ja, kenkė kitiems piliečiams ar jų šeimoms, gaudami už tai atlygį.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija vienareikšmiškai pasisako dėl to, kad asmenys, turėję sąsajų su svetimų valstybių specialiosiomis tarnybomis, vengtų dalyvauti rinkimuose į aukščiausias valstybės atstovavimo pareigas. Asociacija rėmė ir rems teisingumo siekį atskleisti ir įvertinti nusikaltimus prieš žmoniškumą. Jiems negali būti taikoma senatis. Tačiau dar kartą pabrėžiame, jog menamas teisingumas, eskaluojant negatyviąją žmonių praeitį, negali būti naudojamas kaip sensacija, kaip susidorojimo priemonė ar kiršinimo tikslais, ypač jei asmenys, turėję sąsajų su svetimų valstybių specialiosiomis tarnybomis, nebeturi įtakos mūsų valstybės politiniam gyvenimui.

Todėl bendradarbiavimo su okupacinės valdžios KGB bylas siūlome nagrinėti ypač atidžiai, neskelbiant išankstinių išvadų, bet įvertinant didžiulę moralinę ir istorinę atsakomybę Lietuvos žmonėms.

Dar kartą pabrėžiame savo įsitikinimą, kad ateities istorijos tyrinėtojai sugebės objektyviai ir išsamiai išnagrinėti tamsiuosius okupuotos Lietuvos visuomenės gyvenimo puslapius, ypač veiklą tų asmenų, kurie laisva ar nelaisva valia bendradarbiavo su KGB, kurie priėmė sprendimus, įtakojusius kitų žmonių gyvenimą ir likimus. Tačiau šiuo nelengvu mūsų tautai laikmečiu kviečiame diegti ne iškreiptą istorinę tiesą, o krikščioniškąją moralę bei teisingumu grindžiamą visuotinę santarvę.

Viktoras PETKUS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Vytautas BUDNIKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas, „Pozicijos“ vyriausiasis redaktorius
Antanas BURAČAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjas, LMA akademikas, ekonomikos mokslų habilituotas daktaras, profesorius
Bronius GENZELIS – humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras
Stasys STUNGURYS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys , žurnalistas
Petras GRĖBLIAUSKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, teisininkas
Albertas ŽILINSKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, ekonomistas
Aleksandras BENDINSKAS – pirmasis atkurtos Lietuvos šaulių sąjungos pirmininkas, 1992-1996 metų kadencijos LR Seimo narys
Stanislovas BALČIŪNAS – žurnalo „Lietuvos švyturys“ vyriausiasis redaktorius
Česlovas LADUKAS – ekonomistas, socialinių mokslų daktaras

Patvirtinta LŽTA komiteto posėdyje.

DĖL 2008 M. BALANDŽIO 5 D. LŽTGA KONFERENCIJOJE PRIIMTOS REZOLIUCIJOS REIKALAVIMŲ NEVYKDYMO

Lietuvos Respublikos Prezidentui Valdui Adamkui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Arūnui Valinskui
Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ministrui Pirmininkui Andriui Kubiliui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJA REIKALAVIMAS

2009 m. kovo 31 d.
Laisvės alėja 99-6 Kaunas

Dar kartą informuojame ir reikalaujame, kad būtų atsakyta į 2008 m. balandžio 5 d. Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos konferencijoje priimtą rezoliuciją. Rezoliucijoje pateikti reikalavimai skirti Lietuvos Respublikos Prezidentei, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos Seimui. Priimtos rezoliucijos reikalavimai eilę kartų registruotais laiškais buvo išsiųsti aukščiau nurodytoms valstybinėms institucijoms. Atsakymų iš nurodytų institucijų iki šiol negavome jokių.

Siunčiame pakartotinai rezoliuciją ir prašome išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių nebuvo atsakyta į pateiktos ir priimtos rezoliucijos reikalavimus.

Primename, kad neatsakydami valstybės tarnautojai šiurkščiai pažeidė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 str. 5 d., 5 str. 3 d., Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos l str., 20, 41 straipsnius, Lietuvos Respublikos įstatymą Teisė gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų.

PRIDEDAMA: 2008 m. balandžio 5 d. rezoliucija.

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas Romualdas POVILAITIS
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininko pavaduotoja Nijolė ORENTAITĖ

DĖL PILIEČIŲ TEISĖS ĮTAKOTI EUROPOS SĄJUNGOS IR LIETUVOS SPRENDIMŲ PRIĖMIMO PROCESĄ

LR SEIMO ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETO IR SEIMO EUROPOS INFORMACIJOS BIURO PASITARIMO SU LIETUVOS VISUOMENINĖMIS ORGANIZACIJOMIS REZOLIUCIJA

2009 m. balandžio 29 d.
Vilnius

Lietuvos nevyriausybinių organizacijų veikla yra svarbi ir būtina sąlyga demokratijos raidai bei pilietinei visuomenei ugdyti. Daugelis šių organizacijų gina pamatines žmogaus teises ir laisves, tačiau, tiesiogiai atstovaudamos Lietuvos piliečių interesams, jos negali betarpiškai dalyvauti mūsų valstybės įstatymų ir teisingumo vykdymo priežiūroje. Žmogaus teises ginančioms organizacijoms ribojama teisė atstovauti piliečiams ir ginti juos teismuose, dalyvauti priimant svarbiausius valstybės įstatymus, susijusius su pamatinėmis žmogaus teisėmis, įtakoti teisėjų atranką ir jų skyrimą, įtakoti valstybės įstatymų pakeitimus ir jų atitiktį Europos Sąjungos teisei (pvz., Orhuso konvencijai).

Dėl šios priežasties daugelis mūsų šalies ratifikuotų Konvencijų ir Europos Sąjungos teisės nuostatų iki šiol nėra perkeltos į Lietuvos nacionalinę teisę.

2009 m. balandžio 29 d. LR Seimo Žmogaus teisių komiteto ir Seimo Europos informacijos biuro pasitarimo su Lietuvos visuomeninėmis organizacijomis priimtoje rezoliucijoje siūlome:

1. LR Seimui parengti teisinę bazę, kuri užtikrintų Nevyriausybinių organizacijų, ginančių žmogaus teises, dalyvavimą Teisėjų tarybos posėdžiuose.
2. LR Seimui parengti ir patvirtinti LR Konstitucijos pataisas, kurios leistų priimti demokratišką Lietuvos teismų įstatymą, leidžiantį visuomenės atstovams dalyvauti teisingumo vykdyme.
3. LR Seimui priimti įstatymą, leidžiantį žmogaus teises ginančių visuomeninių organizacijų atstovams dalyvauti teismų posėdžiuose su pasisakymo teise juose.
4. LR Vyriausybei sudaryti ir patvirtinti darbo grupę Lietuvos nacionalinės teisės aktų atitikčiai Europos Sąjungos teisei nustatyti. Grupėje turėtų būti ne mažiau kaip trečdalis žmogaus teises ginančių visuomeninių organizacijų atstovų.

Rezoliuciją parengė Lietuvos žmogaus teisių asociacija

DĖL KONSTITUCIJOS PAŽEIDIMŲ

LEO LT: NUSIKALSTAMI VALDŽIOS VEIKSMAI IR TEISĖSAUGOS INSTITUCIJŲ NEVEIKIMAS

Pilietinių organizacijų vadovai, teisininkai, politikos apžvalgininkai ir žiniasklaidos atstovai, žinomi visuomenės veikėjai ir piliečiai parašė kreipimąsi į valdžios ir teisėsaugos institucijas dėl LEO LT sandorio panaikinimo, dėl kaltininkų patraukimo atsakomybėn, dėl Vyriausybės ketinimų milžiniškas valstybės ir ES lėšas skirti tolimesniam LEO LT privačių savininkų turtinimui.

Piliečiai reikalauja Vyriausybę ir Seimo valdančiąją daugumą nedelsiant imtis veiksmų, kad LR Konstituciją ir piliečių interesus pažeidžiantis LEO LT sandoris būtų paskelbtas niekiniu ir teismas taikytų restituciją.

Vyriausybės ketinimai atiduoti valstybės ir ES lėšomis finansuojamą Lietuvos apsirūpinimo elektros energija projektą, kurio vertė yra maždaug 27 milijardai litų, bendrovei LEO LT bei jos dukterinei įmonei UAB „InerLinks“ atiduoti apie 2,5 mlrd. vertės elektros jungties su Švedija projektą reiškia, jog privatūs LEO LT savininkai, neinvestuodami nė cento, gaus 38,3% viso minėto kapitalo ir milijardinį kasmetinį pelną, o dėl šių veiksmų padidėjusį biudžeto deficitą bus stengiamasi kompensuoti verslo ir gyventojų sąskaita.

„Tai – korupcinės LEO aferos išplėtimas, sąmoningai darant žalą valstybei. Tokius valdžios veiksmus ir teisėsaugos institucijų neveikimą vertiname kaip nusikalstamus“.

KREIPIMASIS Į VALDŽIOS IR TEISĖSAUGOS ATSTOVUS

Vyriausybė ir Seimo valdančioji dauguma neturi dangstyti LEO aferos ir privalo nedelsiant imtis veiksmų, kad Lietuvos Respublikos Konstituciją ir piliečių interesus pažeidžiantis LEO LT sandoris būtų paskelbtas niekiniu ir teismas taikytų restituciją.

Nepanaikinus šio darinio, Lietuva neišbris iš krizės, nekontroliuos energetikos, o privatūs savininkai toliau, nemokėdami valstybei nė cento, pelnysis iš valstybės energetinio kapitalo ir Lietuvos bei ES investicijų. LEO sandoriu padovanojusi privačios UAB „NDX Energija“ savininkams didelę dalį nacionalinių perdavimo ir skirstymo tinklų bei jų duodamo pelno, valdžia jaučiasi kažkuo įsipareigojusi privatiems LEO LT savininkams ir ruošia jiems dar dovanų. Vyriausybė ketina LEO LT atiduoti valstybės ir ES lėšomis finansuojamą Lietuvos apsirūpinimo elektros energija projektą, kurio vertė – maždaug 27 mlrd. Lt. Tai reiškia, kad privatūs LEO LT savininkai, neinvestuodami nė cento valstybei, gaus iš jos dovanų apie 8 mlrd. Lt kapitalą ir kasmet jo duodamą milijardinį pelną.

Be to, Vyriausybė dar ketina atiduoti korupciniam LEO LT dariniui – jos dukterinei įmonei UAB „InerLinks“ – apie 2,5 mlrd. vertės elektros jungties su Švedija projektą. Ir nuo tų valstybės milijardų privatiems LEO LT savininkams atiteks 38,3% bei jų duodamas pelnas.

Tai reiškia, kad mūsų valstybė be tų milijardų, kuriuos prarado dėl LEO sandorio, papildomai praras dar kelis milijardus litų ir dėl valdžios nusikalstamo pataikavimo oligarchams dar giliau bris į krizę. Taip valdžia dar labiau padidins biudžeto deficitą, kurį, kaip jau įsitikinome, stengsis kompensuoti verslo ir gyventojų sąskaita.

Tai – korupcinės LEO aferos išplėtimas, sąmoningai darant žalą valstybei. Tokius valdžios veiksmus ir teisėsaugos institucijų neveikimą vertiname kaip nusikalstamus.

Lietuvos gyvybiniai interesai, valstybės ir ES Lietuvai skiriami pinigai negali būti patikėti korupciniam LEO dariniui.

Reikalaujame, kad valdančioji dauguma nedelsdama – tai yra jau šiandien, atidėjusi visus kitus reikalus – atliktų šiuos veiksmus:

– pripažintų LEO LT sandorį niekiniu nuo pat jo pradžios, atstatydama situaciją iki sandorio įsteigimo, tai yra grąžindama iš valstybės atimtą kapitalą valstybei. Apie jokias kompensacijas „privačiam investuotojui“ negali būti nė kalbos. Privatūs savininkai jau pakankamai „prisikompensavo“ Tautos sąskaita;

– užtikrintų, kad jungčių su Vakarų energetinėmis sistemomis projektus gautų ne LEO LT, o visiškai valstybės kontroliuojama bendrovė, o jei jos dalis bus privatizuojama, tai skaidriai ir į biudžetą gaunant realius milijardus, o ne taip, kaip LEO LT atveju.

Kartu reikalaujame, kad prokuratūra vykdytų įstatymuose jai numatytą priedermę ginti viešąjį interesą – nedelsdama pradėtų tirti LEO sandorio ir VST privatizavimo aplinkybes, kad būtų atlyginta žala valstybei ir patraukti atsakomybėn asmenys, sudarę sąlygas privačių savininkų dešimtukui pelnytis valstybės turto sąskaita.

Visuomenė sieks, kad tokiems nusikaltimams nebūtų senaties!

Mes reikalausime kiekvieno teisėsaugos pareigūno, o taip pat Vyriausybės ir Seimo nario – nesvarbu, ar jis priklauso valdančiajai daugumai, ar opozicijai – ASMENINĖS ATSAKOMYBĖS!

Kęstutis Čilinskas, Dalius Stancikas, Jonas Vaiškūnas, Arvydas Akstinavičius, Audrys Karalius, Andrius Navickas, Rūta Janutienė (Grinevičiūtė), Algirdas Janutas, Artūras Račas, Nijolė Lukšionytė, Kornelijus Platelis, Naglis Puteikis, Danutė Sirijos Giraitė, Aurelija Stancikienė, Dainius Elertas, Gintaras Grajauskas, Ona Juknevičienė, Erlandas Paplauskis, Jūratė Markevičienė, Vladas Braziūnas, Algimantas Gražulis, Dionizas Varkalis, Andrejus Gaidamavičius, Vytautas Budnikas, Janina Gadliauskienė, Rasa Navickienė, Rasa Kalinauskaitė, Paulius Markevičius, Karolis Klimka, Darius Pocevičius, Vytautas Damaševičius, Daiva Repečkaitė, Dalia Satkauskytė, Saulius Norvaišas, Kasparas Pocius, Živilė Grinbergienė, Violeta Linkienė, Angelė Šarlauskienė, Rimtautas Navickas, Rita Navickienė, Darius Jonaitis, Povilas Plūkas, Aldona Česnavičienė, Milda Motužienė, Justas Motužis, Vygintas Vilutis

2009 m. gegužės 18 d. šį kreipimosi tekstą jau buvo pasirašiusių per tūkstantį piliečių.

DĖL KITŲ VALSTYBIŲ TAUTIEČIŲ „KORTŲ" PLATINIMO LIETUVOJE

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KOMITETO PAREIŠKIMAS

2009 m. liepos 15 d.
Vilnius

Lietuvos visuomenėje sukėlė nerimą nevyriausybinės Rusijos organizacijos ketinimai užsienio šalių pilietybę turintiems tautiečiams teikti „ruso kortas". Organizatoriai remiasi analogišku Lenkijos valstybės pavyzdžiu: 2007 m. rugsėjo 7 d. Lenkijos Seimas įstatymu patvirtino „lenko kortos" teises.

Organizatorių teigimu, Ruso korta yra dokumentas, patvirtinantis savanoriškai prisiimtus įsipareigojimus Rusijos valstybei ir visuomenei dėl pareigų tėvynainiams rusams vykdymo. Tuo pat metu nurodoma, jog pirmiausia tokios kortos bus išduodamos Baltijos šalių, Ukrainos, Moldovos ir Kazachstano piliečiams, neva kaip būtinoji priemonė, kad už Rusijos ribų gyvenantys apie 30 mln. rusų išsaugotų ryšį su istorine tėvyne, būtų palaikomi ir ginami.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija pažymi, kad tautinių mažumų teisės Lietuvoje yra ginamos pakankamai. Pasitaikantys buitiniai konfliktai, kuriuos suinteresuoti politikai mėgina politizuoti ir suteikti jiems tautinės nesantaikos atspalvį, neatspindi realios situacijos. Su tautinių mažumų interesais susijusių problemų Lietuvoje yra labai mažai. Europos Sąjungos lygio renginiuose, skirtuose tautinių mažumų problemoms, Lietuva įvardijama kaip viena tolerantiškiausių šalių.

Tuo pat metu ėmęs ryškėti didžiųjų kaimyninių užsienio valstybių siekis suteikti Lietuvoje gyvenantiems savo tautiečiams nacionalines „kortas", kuriomis neva siekiama išsaugoti kultūrinius ryšius ir ginti interesus, yra ne kas kita, kaip tų valstybių noras įtvirtinti savo tautiečių išskirtinumą ir suteikti jiems kitokias teises nei tautiečiams, gyvenantiems kitose Europos Sąjungos valstybėse ar JAV.

Toks išskirtinis užsienio šalių pilietybę turinčių tautiečių nacionalinių, kultūrinių ryšių ir teisių akcentavimas skatinant juos „ruso ar lenko kortomis" neabejotinai atspindi minėtų valstybių specifinius tikslus Lietuvoje ir kitose buvusiose Sovietų Sąjungos respublikose. Mes negalime pamiršti nedviprasmių Rusijos vadovų daugkartinių pareiškimų apie pasiryžimą ginti savo tėvynainių interesus „Artimojo užsienio" šalyse netgi įvedant Rusijos ginkluotąsias pajėgas (ir net galimai pažeidžiant kitataučių valstybės gyventojų teises, kaip įvyko 2008 m. konflikto Gruzijoje metu).

Įvertindama Lietuvos valstybės istorinę patirtį, Lietuvos žmogaus teisių asociacija ragina LR Prezidentę, LR Seimą ir LR Vyriausybę:

1. Priimti būtinas įstatymų pataisas, kurios neleistų supriešinti tautinių mažumų grupių dėl kitų užsienio valstybių joms Lietuvoje suteikiamų išskirtinių teisių.
2. Priimti valstybės tarnybos įstatymų pataisas, kurios skatintų piliečių politinį lojalumą Lietuvos valstybei neprisiimant papildomų įsipareigojimų bet kuriai užsienio valstybei.
3. Vykdyti nuoseklų šviečiamąjį ir aiškinamąjį darbą tautinių mažumų grupėms dėl jų

lojalumo ir integralumo Lietuvos valstybėje asmeninės naudos.

4. Iš esmės pradėti rūpintis užsienyje gyvenančių lietuvių teisėmis, švietimu ir kultūriniais ryšiais su Lietuvos valstybe, išnaudojant Pasaulio lietuvių bendruomenės patirtį, jos žmogiškuosius resursus.

5. Neatidėliojant įteisinti ir leisti visiems užsienyje gyvenantiems lietuviams nepriklausomai nuo to, ar jie turi kitos šalies pilietybę, turėti ir Lietuvos pilietybę.

Viktoras PETKUS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Vytautas BUDNIKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas, „Pozicijos“ vyriausiasis redaktorius
Antanas BURAČAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjas, LMA akademikas, ekonomikos mokslų habilituotas daktaras, profesorius
Bronius GENZELIS – humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras
Romualdas OZOLAS – filosofas, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras, Baltijos Asamblėjos narys nuo jos įkūrimo
Petras GRĖBLIAUSKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, teisininkas
Albertas ŽILINSKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, ekonomistas
Aleksandras BENDINSKAS – pirmasis atkurtos Lietuvos šaulių sąjungos pirmininkas, 1992-1996 metų kadencijos LR Seimo narys
Stanislovas BALČIŪNAS – žurnalo „Lietuvos švyturys“ vyriausiasis redaktorius
Česlovas LADUKAS – ekonomistas, socialinių mokslų daktaras

Patvirtintas LŽTA komitete 2009 m. liepos 15 d.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NEPILNAMEČIŲ APSAUGOS NUO NEIGIAMO VIEŠOSIOS INFORMACIJOS POVEIKIO ĮSTATYMO

Europos žmogaus teisių asociacijai
Lietuvos Respublikos Prezidentei
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Užsienio ambasadoms ir atstovybėms Lietuvos Respublikoje
Žiniasklaidai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KOMITETO PAREIŠKIMAS

2009 m. liepos 20 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacijai kelia didelį susirūpinimą nesiliaujanti politikų ir žiniasklaidos kritika dėl LR Seimo priimto Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo.

Viešojoje erdvėje įstatymų leidėjas kaltinamas, neva minėtame Įstatyme jis abstrakčiai ir neaiškiai suformulavo kriterijus, kurie sudaro galimybes viešosios informacijos rengėjų, skleidėjų ir jų dalyvių, žurnalistų veiklos priežiūrą atliekančioms institucijoms itin plačiai ir laisvai interpretuoti viešosios informacijos poveikį nepilnamečių psichikos sveikatai, fiziniam, protiniam ar doroviniam vystymuisi, suteikiant joms nepagrįstai plačią įstatymo taikymo diskreciją. Teigiama, kad Įstatymas apsunkina viešosios informacijos rengėjų, skleidėjų ir jų dalyvių, žurnalistų pastangas laikytis Įstatymo nuostatų, nes neva sunku įvertinti, kokia informacija, remiantis šiais kriterijais, bus pripažinta darančia neigiamą poveikį nepilnamečių psichikos sveikatai, fiziniam, protiniam ar doroviniam vystymuisi. Be to, teigiama, kad Įstatymas pažeidžia Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus žmogaus teisių srityje, sukuria prielaidas pažeisti Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtintą įsitikinimų bei informacijos laisvę, valstybės garantijas saugoti žmogaus teisę turėti ir laisvai reikšti įsitikinimus, teisę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją ir kt.

Įvertinusi viešai skelbiamus argumentus ir Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus žmogaus teisių srityje, Lietuvos žmogaus teisių asociacija konstatuoja, kad panašaus pobūdžio kaltinimai LR Seimui yra **nepagrįsti**. Lietuvos valstybė 1995 m. liepos 3 d. ratifikavo JTO Vaiko teisių konvenciją, pagal kurią besąlygiškai įsipareigojo vykdyti prievoles vaiko teisių apsaugos srityje ir pirmiausia įsipareigojo ginti vaiko interesus, imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės, ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai (Konvencijos 3 straipsnis).

Todėl vertinant, ar Įstatymas pažeidžia vaiko teises gauti informaciją, būtina atsižvelgti į Konvencijos 13 str., kuris reglamentuoja vaiko teisę *„laisvai reikšti savo nuomonę, laisvę ieškoti, gauti ir perduoti bet kokio pobūdžio informaciją ir idėjas nepaisant sienų žodine, rašytine arba spausdinta forma, meno kūriniais arba kitais vaiko pasirinktais būdais“*, tuo pat metu pabrėžiant, jog *„šiai teisei gali būti taikomi kai kurie apribojimai siekiant garantuoti pagarbą kitų asmenų teisėms ir reputacijai arba,*

kai tai būtina, viešajai tvarkai (order public), gyventojų sveikatai ar dorovei apsaugoti".

Konvencijos 17 straipsnis apibrėžia masinės informacijos priemonių atsakomybę teikiant vaikui informaciją, kuri *„...prisideda prie vaiko socialinės, dvasinės ir dorovinės gerovės ir skatina jo fizinį bei psichinį vystymąsi"*. Taigi valstybė privalo skatinti masinės informacijos priemones platinti informaciją ir medžiagą, *„...naudingą vaikui socialiniu ir kultūriniu požiūriu, pagal 29 straipsnio reikalavimus, skatinti formuoti principus, padedančius apginti vaiką nuo jo gerovei kenkiančios informacijos ir medžiagos, pagal 13 ir 18 straipsnio nuostatas".*

Iš minėtos Konvencijos (19 straipsnis) kyla valstybės pareiga apginti vaiką *„...nuo įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, grubaus elgesio ar išnaudojimo, įskaitant seksualinį piktnaudžiavimą, kuriuos jis gali patirti iš tėvų, teisėtų globėjų ar kurio nors kito jį globojančio asmens*", ir tam, kad *apgintų „... imasi visų reikiamų teisinių, administracinių, socialinių ir švietimo priemonių".*

Konvencijos 29 straipsnis reglamentuoja vaiko lavinimo tikslus – būtinybę *„...ugdyti vaiko pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui, kalbai ir vertybėms..."*

Konvencijos 33 straipsnis vėlgi įpareigoja valstybę *„...imtis visų reikiamų priemonių, įskaitant teisines, administracines, socialines ir švietimo, kad apsaugotų vaikus nuo neteisėto narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų, kaip jos apibrėžtos atitinkamose tarptautinėse sutartyse, vartojimo ir neleistų panaudoti vaikų tokias medžiagas neteisėtai gaminant ir pardavinėjant"*, o Konvencijos 34 straipsnis nurodo valstybės prievolę *„...ginti vaiką nuo visų seksualinio išnaudojimo ir seksualinio suvedžiojimo formų."*

Įvertinusi Respublikos įstatymų visumą ir jų svarbą visuomenės gerovei, Lietuvos žmogaus teisių asociacija pastebi išskirtinį žiniasklaidos ir kai kurių politikų dėmesį Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymui, pabrėžtiną akcentavimą teisių vienos žmonių grupės, ignoruojant didesnės visuomenės dalies žmonių teises auklėti ir auginti savo vaikus puoselėjant tradicines šeimos vertybes (Konvencijos 29 str.).

Asociacija mano, kad šis Įstatymas galėtų būti tobulinamas, tačiau pažymi, kad abstrakčių ir neaiškiai suformuluotų mūsų valstybės įstatymų yra gana daug. Daugelis jų prieštarauja ES direktyvoms bei Lietuvos Respublikos tarptautiniams įsipareigojimams. Pvz., kai kurios LR Teritorijų planavimo, Aplinkos apsaugos įstatymų nuostatos absoliučiai prieštarauja 2001 metais ratifikuotai Orhuso konvencijai, o naujos atominės jėgainės įtaka bei su jos statyba susiję poveikio aplinkai tyrimai gali turėti ne tik moralinį, bet ir fizinį poveikį Lietuvos žmonėms bei ateinančioms kartoms, todėl mūsų šalies gyventojams jie yra nepalyginamai aktualesni ir svarbesni už abstrakčią tikimybę pažeisti žiniasklaidos teises. Tuo tarpu Lietuvos valdžia nevykdo valstybių (Orhuso konvencijos dalyvių) raginimo keisti nacionalinius įstatymus (LR Statybos, Teritorijų planavimo, ATPK ir kitus teisės aktus), bet ir šiuo metu teikia LR Seimui tvirtinti Orhuso konvencijai prieštaraujančias įstatymų pataisas.

Neadekvačiai sureikšmintas Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, kai tuo metu priimami ženkliai svarbesni LR teritorijų planavimo, LEO LT reformų ir kiti visuomenės gerovei bei sveikatai itin reikšmingi įstatymai, rodo nemažos mūsų politikų dalies vertybinę krizę, todėl, Asociacijos nuomone, teiginiai dėl Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo ydingumo yra implikuoti, išvestiniai, supriešinantys visuomenę ir atitraukiantys jos dėmesį nuo svarbesnių ir žymiai opesnių šiandienos problemų.

Atsakingai vertindama Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus žmogaus teisių ir ypač vaiko teisių apsaugos srityje Lietuvos žmogaus teisų asociacija pareiškia, kad:

1. LR Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai – jos 9 straipsniui (minties, sąžinės ir religijos laisvė), 10 straipsniui (saviraiškos laisvė) ir 14 straipsniui (diskriminacijos uždraudimas), kartu pažymėdama, kad minėtoje konvencijoje naudojimasis laisvėmis siejamas su pareigomis bei atsakomybe, kad apibrėžtos teisės gali būti priklausomos nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos dėl visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises.

2. Lietuvos Respublikos Seimas atspindi ir išreiškia daugumos Lietuvos rinkėjų valią, kurios esmė – daugelio gyventojų nepasitenkinimas ir gausėjantys skundai dėl negatyvių tendencijų šeimos ir vaikų auklėjimo srityje.

3. Lietuvos valstybė neteikė ir iki šiol neteikia deramos reikšmės ne tik šeimai, bet ir vaikų auklėjimui; UNICEF organizacijos tyrimais nustatyta, jog mūsų šalies vaikai yra vieni iš nelaimingiausių visoje Europoje, o vertinant santykių šeimoje kokybę, Lietuva tėra 24 vietoje tarp Europos valstybių.

4. Nepilnamečių auklėjime ypač ryškus negatyvus žiniasklaidos vaidmuo (žurnaluose, internete bei Lietuvos transliuotojų visuomenei pateikiamose laidose apstu pornografijos, informacijos apie seksualinę ir fizinę prievartą bei smurtą prieš vaikus, neleistinai daug informacijos apie sprogmenų, narkotinių ar psichotropinių medžiagų gamybą ir naudojimą, nors ši informacija daro neigiamą poveikį nepilnamečių fiziniam, protiniam ar doroviniam vystymuisi).

Lietuvos žmogaus teisų asociacija dar kartą pažymi (*plg. 2007 m. spalio 2 d. Pareiškimas dėl valstybės paramos šeimai ir 2008 m. gegužės 22 d. Pareiškimas dėl nepakankamos valstybės paramos šeimai*), kad Lietuvoje gimstamumas yra pats mažiausias iš visų Europos Sąjungos valstybių, kad vaikų skaičius sparčiai mažėja, bet daugėja vaikų su įvairiais sveikatos sutrikimais, kad tarp jaunimo nestabdomai plinta žalingi įpročiai, narkotikų vartojimas, smurtas, kad Lietuvoje savižudybių skaičius didžiausias iš visų Europos Sąjungos šalių, o visuomenės erozija priartėjo prie kritinės ribos, kai pasireiškiantis kartų susvetimėjimas, priešiškumas, irstančios šeimos, augantis išsigimimų skaičius ir žymios dalies jaunimo degradavimas nebeužtikrina lietuvių tautos regeneracijos ir šie procesai tampa nevaldomi ir negrįžtami.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia LR Prezidentę, LR Seimą, LR Vyriausybę, žiniasklaidą, politikus ir užsienio atstovybes gerbti visų žmonių teises, principingai laikytis tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje, neleisti supriešinti visuomenės ir sutelkti jos dėmesį į menamas šalies problemas, atitraukiant nuo pagrindinių tautos išlikimo problemų, rodyti pagarbą ir tvirtai remti šeimas, padėti joms saugoti ir puoselėti svarbias tradicines vertybes.

Vaiko gerovė turi būti aukščiausias prioritetas, todėl vaikus būtina apsaugoti nuo išorinės agresijos, įskaitant ir vaikams nepalankią informaciją, mokyti juos atsirinkti tikrąsias vertybes, nes jie – didžiausias tėvų ir mūsų valstybės turtas.

Viktoras PETKUS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Vytautas BUDNIKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas, „Pozicijos“ vyriausiasis redaktorius
Antanas BURAČAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjas, LMA akademikas, ekonomikos mokslų habilituotas daktaras, profesorius

Bronius GENZELIS – humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras.
Stasys STUNGURYS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys , žurnalistas
Petras GRĖBLIAUSKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, teisininkas
Albertas ŽILINSKAS – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, ekonomistas
Vytautas GIRDZIJAUSKAS – rašytojas
Česlovas LADUKAS – ekonomistas, socialinių mokslų daktaras

Pareiškimas patvirtintas LŽTA komitete 2009 m. liepos 20 d.

ON THE LAW ON THE PROTECTION OF MINORS FROM THE NEGATIVE PUBLIC INFORMATION IMPACT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

To:
European Human Rights Association
President of the Republic of Lithuania
The Seimas of the Republic of Lithuania
Government of the Republic of Lithuania
Foreign embassies and representatives in the Republic of Lithuania Press

LITHUANIAN HUMAN RIGHTS ASSOCIATION COMMITTEE STATEMENT

20th of July 2009
Vilnius

The sustained criticism by the politicians and the media on the Law on the Protection of Minors from the negative public information impact accepted by the Seimas of the Republic of Lithuania raises serious concern to the Lithuanian Human Rights Association.

In the public domain the legislator is accused as if he had abstractly and obscurely formulated the criteria in the Law which forms opportunities to public information promoters, spreaders and their participants, institutions of journalist supervision to very widely and freely interpret the public information impact to minor mental health, physical, mental or moral development giving them unduly broad discretion application of the Law in the Law. It is asserted that the Law complicates efforts of public information of promoters, spreaders and their participants as well as journalists to comply with the provisions of the Law because it is difficult to assess what information, on the basis of these criteria, will be recognised as an adverse to minor mental health, physical, mental or moral development. In addition, it is asserted that the Law violates international commitments on human rights of the Republic of Lithuania, forms assumptions to breach freedom of beliefs and information, state guarantees to protect the human right to grow

rich and freely express himself, the right to freely seek, receive and spread information and others, established in Article 25 of the Constitution.

Having considered the public arguments and the international commitments on human rights field of the Republic of Lithuania, the Lithuanian Human Rights Association states that similar accusations to the Seimas of the Republic of Lithuania **are groundless**. On the 3rd of July 1995 Lithuania ratified the UN Child Right Convention, according to which unconditionally committed to fulfil obligations in the child rights protection field and, firstly, committed to protect the interests of the child taking any actions concerning the child, no matter, if this would be done by state or private institutions taking up social welfare, courts, administrations or legislative bodies (Convention Article 3). Therefore, assessing whether the Law violates the rights of the child to obtain the information or not, it is necessary to take into account Article 13 of the Convention which regulates the child's right to „to have freedom of expression; this right shall include freedom to seek,

receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of the child's choice", at the same time emphasizing that „this right may be subject to certain restrictions in order to guarantee the respect of the rights or reputations of others or for the protection of national security or of public order (ordre public), or of public health or morals".

Article 17 of the Convention defines the responsibility of mass media providing the child information which „... promotes his or her social, spiritual and moral well-being and physical and mental health". Thus, the State must encourage the mass media to disseminate information and material, „... of social and cultural benefit to the child and in accordance with the spirit of article 29, Encourage the development of appropriate guidelines for the protection of the child from

information and material injurious to his or her well-being, bearing in mind the provisions of articles 13 and 18 ".

According to the Convention (Article 19) the State shall protect the child „... from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child ", and in order to protect „... shall take all appropriate legislative, administrative, social and educational measures ".

Article 29 of the Convention regulates the child's educational goals – the need of"...development of respect for the child's parents, his or her own cultural identity, language and values..."

Again, Article 33 of the Convention obligates the State to „... take all appropriate measures, including legislative, administrative, social and educational measures, to protect children from the illicit use of narcotic drugs and psychotropic substances as defined in the relevant international treaties, and to prevent the use of children in the illicit production and trafficking of such substances ", and Article 34 of the Convention designates the obligation of the State to „... protect the child from all forms of sexual exploitation and sexual abuse."

Having considered the whole of the laws and their importance for the welfare of society, the Lithuanian Human Rights Association notes an exclusive media and some politician attention to the Law on the Protection of Minors from the negative information impact, emphasised focus on one group of people ignoring the greater part of public rights to educate and raise their children fostering traditional family values (Article 29 of the Convention).

The Association believes that this Law could be improved but notes that there are quite a lot of abstract and not clearly formulated laws of our country. Many of them are contrary to EU directives and international obligations of the Republic of Lithuania. For example, some of the Territorial Planning of the Republic of Lithuania, Environmental law provisions absolutely con-

tradict Aarhus Convention ratified in 2001, and the new nuclear power plant influence and environmental impact research related to its construction may have not only moral but also physical impact to the people of Lithuania and future generations therefore they are more relevant and important to our country people than abstract possibility to violate the rights of the media. Meanwhile, the Lithuanian government does not execute the incitement of the states (members of the Aarhus Convention) to change national laws (Construction, Territorial Planning, Administrative Offence code and other legislation of the Republic of Lithuania) but currently presents legislative amendments which contradict Aarhus Convention to the Seimas of the Republic of Lithuania.

The Law on the Protection of Minors from the negative public information impact is inadequately stressed while at the same time a lot more important laws of Territorial Planning of the Republic of Lithuania, „LEO LT" reforms and other public welfare and health are being passed, which shows the value crisis of big part of our politicians, therefore the Association thinks that the statements on the faults of the Law on the Protection of Minors from the negative public information impact are implicated, derivative, contradistinguishing the society and distracting its attention from more important and more sensitive today's problems.

Carefully assessing the international commitments on Human Rights and especially Child Right protection of the Republic of Lithuania, the Lithuanian Association of Human Rights declares that:

5.The Law on the Protection of Minors from the negative public information impact of the Republic of Lithuania does not contradict the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – its Article 9 (Freedom of thought, conscience and religion), Article 10 (Freedom of expression) and Article 14(Prohibition of discrimination), as well as noticing that the use of freedoms in the mentioned Convention is associated with duty and responsibility that defined rights may be dependent on some formalities, conditions, restrictions or sanctions which are set by the law and which are necessary in a democratic society for public safety to prevent the disorder or crime, protect human health or moral as well as other peoples honour or rights.

6.The Seimas of the Republic of Lithuania reflects and expresses the will of the majority of Lithuanian voters which essence is a dissatisfaction of a number of residents and numerous complaints on negative trends in family and children education field.

7.Lithuania did not and still does not provide adequate sense not only to family but for child parenting as well; UNICEF organization research showed that our country children are among the most unhappy in the whole Europe and assessing the quality of family relationship, Lithuania is only in 24th place among European states.

8.Negative role of the media is particularly distinct in minor education (magazines, internet and public Lithuanian broadcasters are infested with pornography, information about sexual and physical abuse and violence against children, intolerably much information about explosives, narcotic drug and psychotropic substance production and use although this information has a negative impact on the physical, mental or moral development of the minors).

Lithuanian Human Rights Association points out once again (cf. 2nd of October 2007 Declaration on family state support and 22nd of May 2008 Declaration of insignificant family state support) that birth rate in Lithuania is the lowest of all European Union countries, that the number of children decreases rapidly but the number of children with various health problems increases, that bad habits, narcotic drug use, violence spread among youth, that the suicide rate in Lithuania is the biggest of all European Union countries and the erosion of society approached critical limit where occurring generation alienation, hostility, falling apart families,

growing number of degenerations and a significant part of youth degradation does not ensure the regeneration of Lithuanian nation and these processes are becoming unmanageable and irreversible.

Lithuanian Human Rights Association asks the President of the Republic of Lithuania, Seimas of the Republic of Lithuania, Government of the Republic of Lithuania, the media, politicians and foreign representatives to respect all human rights, principally follow international obligations in Human Rights field, to prevent society strife and focus its attention on referred problems in the country distancing from main nation's survival problems, show respect and strongly support families, help them preserve and foster important traditional values.

Child's welfare must be the highest priority therefore children must be protected from outside aggression including negative information for children, teach them to choose the true values because they are the biggest treasure of the parents and our country.

Viktoras Petkus – Lithuanian Human Rights Association Honorary President, Lithuanian Helsinki Group Chairman.
Vytautas Budnikas – Lithuanian Human Rights Association Chairman, „Position" Chief Editor.
Antanas Buračas – Lithuanian Human Rights Association founder, LAS academician, professor of social sciences
Bronius Genzelis – Assistant professor of Humanities, professor, signatory of the Republic of Lithuania Supreme Council Act "On Restoration of Independence of Lithuania".
Petras Grėbliauskas – Lithuanian Human Rights Association Committee Member, Lawyer.
Albertas Žilinskas – Lithuanian Human Rights Association Committee Member, Economist
Vytautas Girdzijauskas – writer
Česlovas Ladukas – Doctor of social sciences, associate professor.

DĖL VISUOMENINIO TURTO IŠPARDAVIMO

Lietuvos Respublikos Prezidentei
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Vilniaus miesto savivaldybei
Žiniasklaidai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KOMITETO PAREIŠKIMAS

2009 m. lapkričio 3 d.
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių asociacija palaiko visuomeninių organizacijų protestą dėl Vilniaus miesto visuomeninio turto išpardavimo.

Vilniaus miesto savivaldybės sprendimas išparduoti (privatizuoti) įmonių - SĮ „Susisiekimo paslaugos", UAB „Vilniaus autobusai" , AB „Vilniaus šilumos tinklai", UAB „Vilniaus gatvių apšvietimo elektros tinklai" , UAB „Vilniaus troleibusai" , UAB „Vilniaus vandenys" turtą yra akivaizdus siekis pasinaudojant sunkmečiu patenkinti siaurų verslo grupių interesus.

Toks sprendimas yra abejotinos moralės, prieštarauja Lietuvos ratifikuotai Orhuso konvencijai, Europos vietos savivaldos chartijai, miesto bendruomenės ir visų žmonių interesams.

Pažymėtina, kad valstybės institucijos iki šiolei nepajėgė užtikrinti skaidrių, strategiškai svarbių valstybės įmonių privatizavimo, steigimo ar nuomos procesų (VST, „Alita", Leo LT, Vilniaus šilumos tinklų nuoma ir kt.). Todėl yra absoliuti tikimybė, kad eilinį kartą Lietuvos piliečiai bus apgauti, o visuomenės turtas pusvelčiui perleistas į privačių verslininkų rankas.

Manome, jog sprendžiant nurodytų įmonių privatizavimo būtinumą privalo aktyviai dalyvauti visa miesto bendruomenė, o ne tik miesto tarybos nariai ar grupė valdininkų.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija įspėja ir kviečia politikus nebedidinti visuomenės nepasitenkinimo valdininkų piktnaudžiavimo valdžia, visuomeninio turto grobstymu, jo švaistymu, nebaudžiamumu, teisiniu nihilizmu ir kitomis negatyviomis valstybės valdymo ydomis, nes tolesnis nepasitenkinimo eskalavimas gali turėti nenuspėjamų pasekmių mūsų šalies demokratinei raidai.

Viktoras Petkus – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Vytautas Budnikas – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas, „Pozicijos" vyriausiasis redaktorius
Antanas Buračas – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjas, LMA akademikas, ekonomikos mokslų habilituotas daktaras, MRU profesorius
Bronius Genzelis – humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, profesorius, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo" signataras

Romualdas Ozolas – filosofas, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras, Baltijos Asamblėjos narys nuo jos įkūrimo
Petras Grėbliauskas – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, teisininkas
Albertas Žilinskas – Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, ekonomistas
Aleksandras Bendinskas – pirmasis atkurtos Lietuvos šaulių sąjungos pirmininkas, 1992-1996 metų kadencijos LR Seimo narys
Stanislovas Balčiūnas – žurnalo „Lietuvos švyturys“ vyriausiasis redaktorius
Česlovas Ladukas – socialinių mokslų daktaras, docentas